

הקדמה

את ה' אלהי השמים ואלהי הארץ אפאר וארומם.
בכל לבי ונפשי אברכו ואהדרו בכל מיני הדורים.
רנה ותודה יומם ולילה אביע ואערך לפניו, גם
הליל ושבח שירה וזמרה, כי מאד רבים וגדולים
מעשיו ומפעלותיו אשר פעל והכין גם לעינינו הנשמיים(א),
בזאת גם במשל גם בחידה אפתח שפתי ואנוהו,
כי הגדיל לעשות מקצה השמים ועד קצהו
אלפים ורבבות מכוונות(ב)
מכוונות ממכוונות שונות :
בהשפלה נפלאה ונוראה מלאכת חלקיהם,
בתבונה עצומה ונשגבה מערכת איברייהם.
אף ברב הפלא ופלא הרביב בהם מכוונים (מאשינסטען)
ממכווניים שונים להנהגתם (ג),
אף בעצם חכמה ודעת המציא להם אוצרות(ד) מאוצרות שונות למלאכתם,
אף תהלוכתם במסלותיהם, נפלא ונכון לבל זמוטו ומעדו(ה),
אף מאורות ונגוהות לעיני המכווניים לבל כפשו ויאבדו,
עד אשר יתפלא וישתומם כל מביט ורואה את המראה הגדול והנורא הזה,
יבהל ויחרד עד שיערו יתסמר מפחד הנעלם הממציא כל זה :

וכל הנפלאות האלה עוד כלא חשובים נגד עצם רבוי הנפלאות עד אין סוף ואין תכלית אשר הפליא
והלביש בהתורה הקדושה, אשר בה בעצמה ברא והמציא גם את כל הנ"ל, וגם שאר כל העולמות עם
כל הנמצא בהם, ועל ידם מחיה ומקים אותם מתחלה ועד סוף, הכל על ידי תורתו הקדושה אשר מסר
לנו בכתב ובעל פה בנגלה ובנסתר, שבה כלול גם כל אשר הופיע ברוח קדשו על הצדיקים האמתיים
לחדש בה (ו), שעל זה מובא בזהר הקדוש על פסוק "ולאמר לציון עמי אתה" אל תאמר עמי אלא עמי,
מה אני בורא שמים וארץ במלולי, אף אתה כן. וכמובא בלקוטי תניינא סימן ל"ז שהתלמידי חכמים
בוראים את הכל על ידי דברייהם, וכידוע מאמר אדמו"ר זצ"ל בעת שובו מנסיעתו (אחר בואו
מלעמברג) להרב רבי ברוך זצ"ל, שאמר אז בתוך שיחתו הקדושה שאינו עושה שום דבר בלא תורה,
וכמו שנראה לאנשיו גם בעיניהם הנשמיים כמה מעשיות ומופתים בענין זה, וגם כל מה שהיה נעשה
בעולם בכלליות כל פעם היה מרמז בתורתו הקדושה, וגם כמה פעמים כשהיה רוצה להמשיך איזו
רפואה לאחד מאנשיו היה מגלה תורה מעין זה, ועל ידי זה המשיך לו רפואתו. וכל מאמין אמתי
כפשישים את לבו לכל זה, ישתומם ויתפלא על זה בכפלי כפלים אלפים פעמים כמו על כל הנ"ל, וכנודע
בה מה מאמר אדמו"ר זצ"ל שאמר פעם אחת בה הלשון: פון מיר קאן מען וויסען גאטיס גרוסקייט
[ממני יכולים לדעת גדלות ה']:

ובזאת אנחנו חביבים להודות ולהלל כל מי חיינו לעושה לנו אורים גדולים כי לעולם חסדו, את השמש

לממשלת ביום, הוא אדמו"ר מוהר"ן זצ"ל (הנמשל בגבורת מאורו וזריחתו להשמש שעקר יהיה ביום, שמרמו על הגאולה שאז יתגלה גם ספרו הגנוז וספרו הנשרף, וגם עצם הנראות שבפרדס תורתו ומעשיותיו של עכשו) ואת הירח לממשלת בלילה, הוא תלמידו הקדוש מורנו מוהרנ"ת ז"ל (הנמשל ללבנה על אשר זכך וצרף את גופו עד שקבל בעצמו את אור השמש להזריחו גם בעמק החשך שבדורותינו אלה, ולהחיות ולהשיב בזה גם את כל חלושי הראות שמחמת גדל כהיון עיניהם אין יכולים להביט באור השמש בעצמו(ז) והכוכבים שנתנו להלבנה להפיס דעתה, יש לפרש שזה מרמו על שאר אנשיו שהיו מקרבים אליו והשתדלו להצדיק את הרבים (זה בגופו וזה בממונו) כל אחד עד מקום שיזו הגיעה (על שם הכתוב: והמשפילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים וכו'): ועל אשר קראתי על שמים את החבור הזה בשם "כוכבי אור", כי הנה חלקתי את הספר הזה לארבעה חלקים. החלק הראשון קראתי בשם – אנשי מוהר"ן – כי בו ידבר מרוממות מעלת יקר האנשים הקדושים של אדמו"ר זצ"ל; החלק השני קראתי בשם – אמת ואמונה – כי בו ידבר על אודות האמונה הקדושה שעקרה תלוי רק באמת, פמובא מזה בדברי אדמו"ר זצ"ל ומוהרנ"ת ז"ל, ובפרט בלקוטי הלכות הלכות פסח (הלכה ט' בתחלתה) עין שם באריכות, שמי שחושק באמת אל האמת בנדיאי יזכה להבין האמת אף על פי שיש לו כמה קשיות וכו' עין שם; החלק השלישי קראתי בשם – חכמה ובינה – כי בו ידבר על אודות אשר זכה אדמו"ר זצ"ל לעלות ולהלל באור פני החכמה והבינה לעד ולנצח, ושמרמו כל זה בהגמטריא של שמו הקדוש וצ"ל; החלק הרביעי קראתי בשם – ששון ושמחה – כי בו ידבר על אודות יקר תפארת מצות הששון והשמחה בה' ובצדיקו האמתיים ובתורתו ומצותיו הקדושים:

ספר

כוכבי אור

חלק א'

אנשי מוהר"ן

פתיחה

לחלק א' הנקרא בשם אנשי מוהר"ן

זה היום עשה ה', אשר שמתי אל לבבי להעלות על הכתב איזו ספורים בקצרה ממה שעבר על מוהרנ"ת זצ"ל שלא הובא ב"הימי מוהרנ"ת" אשר כתב בעצמו, כי לא כתב שם רק ראשי פרקים, כמובן להמעין שם. ועוד נתתי את לבי לצרף לזה גם קצת משיחותיו הקדושים, וגם קצת ספורים משאר אנשי אדמו"ר זצ"ל, כי בשפבר הימים הבאים נשכח הכל. ומי יודע עד כמה יתארך עוד זמן גליותינו והלבבות הולכים ונתמעטים בכל עת, לכן ההכרח להעלות גם זאת על הכתב. ומהודענא להקורא שכל הספורים האלה שמעתי מאבי מורי המפלא מורנו הרב נחמן ז"ל, זולת איזה מעט ומקצת צרפתי לזה מה ששמעתי גם משאר אנשים הזקנים שבאנשי מוהרנ"ת ז"ל. והספורים ממה שעבר על מוהרנ"ת ז"ל שמע אבי ז"ל קצת ממנו בעצמו ז"ל וקצת מיודעיו וחבריו מהנער שהיו בקיאים בזה:

הפתיחה מהדפסה ראשונה

הנה שמתי אל לבבי להעלות על הכתב קצת ספורים מאנשי רבנו הקדוש והנורא הרב רבי נחמן זצ"ל. ובראשיתם קדמתי את הספור ממוהרנ"ת ז"ל, כי עליו סמך את ידיו והאיר בו כמאור הגדול במאור

הקטן לממשלת ולהכנעת לוחמיו ומריביו אשר רבו בחושף אפלתנו כי רבות מחשבות בלב איש, ועצת
ה' היא תקום]:

אנשי מוהר"ן

א

בשנת ה' אלפים תק"ם נולד מוהרנ"ת ז"ל. ולדתו והתגדלותו היה בנעמרוב, בבית אביו הרב הגאון
הנכבד רבי נפתלי הירץ ז"ל, ונתגדל אצלו בתורה ובעלשור ובחקמה. כי אביו הנ"ל היה עשיר גדול, והיה
לו עם עוד שני שתפים גדולים שלש חנייות גדולות באדעס ובבארדיטשוב ובקער מושבו בנעמרוב. וגם
מוהרנ"ת ז"ל היה מנעוריו בקי ומבין בכל סחורותיו ובשאר עסקיו. וחותנו היה רב ואב בית דין
בישראל אשר עד היום נודע שמו על פני תבל, הרב הגאון הצדיק רבי דוד צבי זצ"ל ממאהלוב, אשר נהג
רפנות במאהלוב ובשאר יגראד ובקרעמיניץ ובכל העירות אשר סביבותיהם כלם סרו למשמעתו. ובבוא
מוהרנ"ת ז"ל בבית התלמוד של חותנו הנ"ל נתגבר ועלה בחריפותו ובקיאיותו בתלמוד ובכל הפוסקים
ראשונים ואחרונים כשאר הגדולים אשר בארץ.

ב

והנה מימי ילדותו וימי נעוריו של מוהרנ"ת ז"ל נכסף לבבו לעבודת ה', כי לא המדרש עקר אלא
המעשה, ומכל שכן בעת התקרבותו אחר כך לתלמידי המגיד ז"ל שהיו עדין בעולם, הלא המה הרב
הצדיק רבי זוסיא ז"ל, והרב הצדיק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, והרב הקדוש רבי ברוך ז"ל, והצדיק
רבי גדליה מליניץ ז"ל, והרב הצדיק רבי שלום ז"ל מפראבישטש, ושאר גדולים זכרונם לברכה. ומאז
נתעורר ונכסף יותר לקיום התורה לעובדא ולמעשה (כי בדבר הזה נתעלו יותר הצדיקים והקדושים
הנ"ל שהיו מצד הבעל שם טוב והמגיד זכר צדיקים לברכה). ומאז היה השתוקקותו וכסופו לה'
יתברך גדול ונפלא מאד, אבל מעצם התגרות הכח המונע והמדיח שבכל מדרגה ומדרגה (וכל הגדול
מחברו יצרו גדול ממנו, ומניח כל העולם ואינו מתגרה וכו') אלא בתלמידי חכמים) על כן עלה ונרד
בעליות וירידות רבות ועצומות מאד בכל עת ועת, והיה קשה עליו מאד כל דבר שבקדשה שרצה
לעשות, הן בתורה והן בתפלה וכיוצא. גם היה בעל מחשבה גדול מאד שזה אחד מהעשרים וארבעה
דברים שמעקבין את התשובה. ולא ידע לכל הנ"ל שום עצה ותחבולה מה לעשות כי כבר בחו ונסע
לכמה צדיקים אמתיים שהיו באותו העת כנ"ל, אבל לא הועילו לו כלל לזה ולא היה לו מהם שום
תועלת מזה. ואם בכל זאת היה מרצה לנסע אליהם, אבל מחמת שאביו היה מצד המתנגדים על כל
החבריא הקדושה של הבעל שם טוב זצ"ל, וגם חותנו היה מתנגד גדול (עין בלקוטי הלכות הלכות
רבית הלכה ה' באות כ') כי אז לא נשקט עדין בעולם המחלקת והרדיפות שרדפו מאד את כל האנשים
שרצו להתקרב לתלמידי המגיד ז"ל כידוע ומפרסם כל זה, ומחמת כל זה היה גם למוהרנ"ת ז"ל
מניעות עצומות מלנסוע אליהם, רק אף על פי כן אם היה מרגיש שהם מועילים לו לעבודת ה' לא היה
מסתכל על שום מניעה:

ג

אחר כך בקיץ שקדם התקרבות מוהרנ"ת ז"ל לאדמו"ר זצוק"ל, היה בדעת מוהרנ"ת ז"ל לקבע דירתו
בברדיטשוב או באדעס אודות מסחר החניות של אביו כנ"ל, רק שנתעכב מחמת שהגיעה לו ידיעה
מחותנו רבי דוד צבי ז"ל שהוא צריך לעבר דרך נעמירוב בנסיעתו. וה' יתברך סבב שנדחה נסיעת חותנו
מיום אל יום עד אחר ראש חדש חשוון, ומוהרנ"ת ז"ל חפה והמתין עליו בנעמירוב. ובתוך כך סבב ה'

יתברך בנפלאותיו העצומים שיצא אדמו"ר זצ"ל לברסלב שהיא קרובה לנעמרוב עיר מושבו של מוהרנ"ת ז"ל בערך שמונה עשר מיל (שקורין וויערסט) (וכל זה היתה סבה מאת השם יתברך כדי שיתקרב מוהרנ"ת ז"ל לאדמו"ר זצ"ל כדי שעל ידי זה לא תשכח אפלו דבור אחד מדברי אדמו"ר זצ"ל). ומיד כששמע זאת מוהרנ"ת ז"ל שאדמו"ר קבע ושיבתו בברסלב, נבער לבבו כל כך עד ששכח ולא העלה עוד על לבבו ממחשבותיו ומסחריו הנ"ל, ותכף רצה לנסע אליו במהירות האפשרי כי אביו היה אז בברדיטשוב. על כן נתישב בדעתו שלעת עתה יסע מיד לפי שעה כי כעת ממילא אין לו מניעה גדולה מחמת שאביו אינו בביתו, ואחר כך אם יראה ויחזה שמקבל מאתו חכמה ודעת להתחזק בקיום התורה (שזה עקר כו' פנ"ל), ויראה ויבין בדעתו שיהיה לו תועלת מאתו בעבודת ה' לא יביט עוד אחר כך על שום מניעה (ח). וכן היה שנסע בשבוע זאת הוא ורבי נפתלי ז"ל ועוד שני אנשים (רבי ליפא ורבי זלמן הקטן) לאדמו"ר זצוק"ל. ומיד בכניסתם לאדמו"ר ז"ל דבר עמהם הרבה, ובתוך שיחתו הקדושה ספר להם שלשה מעשיות :

מעשה ראשון מהרב מנאסקי ז"ל שבזה רמז להם שיתנו מאד את לבבם לכל דבור ודבור שיוצא מפיו הקדוש אפלו בעסקי העולם, ולבל ידמו בנפשם שעלפי פשוט הוא מדבר את דבריו חליקה : מעשה שני מהרב רבי שניאור זלמן ז"ל שבזה רמז על מוהרנ"ת ז"ל שירבה מאד לחדש בתורתו הקדושה.

מעשה שלישי מהתקרות הרב הקדוש רבי מיכל להבעל שם טוב ז"ל שבזה כו' למוהרנ"ת ז"ל מחשבתו שחשב אז ונתבהל ונשתומם מאד בראותו בעיניו כי לא נעלם מאתו גם כל מחשבותיו ורעיונותיו העולים על לבבו. ומאז נמשכו אליו בהתקרבות גדול מאד. ומוהרנ"ת ז"ל הבין מיד שבנדאי היתה לו תועלת מאתו בעבודת השם יתברך כרצונו הטוב פנ"ל, ואחר כך חזרו לביתם ואחר יום או יומים בא אביו של מוהרנ"ת ז"ל מבארדיטשוב, ומסתמא חרה אפו על זה אבל כבר נחלט בדעתו של מוהרנ"ת ז"ל לבל ישמע אליו כלל בדבר הזה פנ"ל :

ד

וכל זה היה בהשבע שלפני סליחות (כי אדמו"ר זצ"ל יצא לברסלב בימי אלול הקדושים כמובא בחיי מוהר"ר עין שם) וביום ראשון של סליחות התחיל מוהרנ"ת ז"ל להכין עצמו לנסע על ראש השנה. כי כבר נתודע לו בהיותו בברסלב מהאזהרה שהזהיר מאד אדמו"ר ז"ל על זה. והלך ושכר לו עגלה, וצוה לבעל העגלה שישע חוץ לעיר ושם ימתין עליו. והוא הלך לביתו לקח מלבושיו השזכים ליום טוב, ונתעורר רעש גדול בביתו וזוגתו התחילה לבכות ולהתאונן מאד, ואביו מגדל עצמו וחרון אפו לא ידע כלל מה לעשות. והוא הלך בזריזות ונסע לאדמו"ר ז"ל עם עוד איזה אנשים, והיה אצלו בימי ראש השנה הקדושים וגם אחר כך בכל העשרת ימי תשובה. ובאלו העשרת ימי תשובה נכנס פעם אחת לבדו אצלו ז"ל וספר לפניו את כל לבו. וצוה אז עליו אדמו"ר ז"ל כמה הנהגות (עין בשליחות הר"י באות קפ"ד). ואחר כך יצא עמו מהבית והלך עמו בחוץ אנה ואנה אצל הבית הפנסת הגדול דשם ודבר עמו הרבה דברים המשביין את הנפש, והחיה אותו מאד. ובאמצע השיחה לקחו אדמו"ר ז"ל בידיו הקדושות סביב כתפיו וענה ואמר לו בזה הלשון : אין ווייטער סע זיייער גיט, אז מע רעט זיך אויס דאס הארץ פאר ה' יתברך, הינו אזוי וויא מע רעט זיך אויס פאר איין אמתין גיטן פרינט [ימענה, טוב מאד אם אומרים את כל שבלב לפני ה' יתברך הינו כמו לפני חבר טוב אמתין]. ומיד נכנסו אלו הדבורים בלבבו כאש בוערת ממש, והבין תכף שעל ידי עצה זאת בנדאי יהיה נעשה איש כשר כראוי. כי כל מיני

מחשבות שִׁסְבֵּב הַבַּעַל דָּבָר בְּדַעְתּוֹ וְכָל מִינֵי מְנִיעוֹת שֶׁיִּמְנַעְהוּ כָּלֵם יִסְפֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַיִּבְקֶשׂ מֵאֵתוֹ רַחֲמִים וַתְּחַנּוּנִים עַל כָּל דָּבָר שֶׁיַּעֲזְרוּ לַהֲיוֹת כְּרֵאוֹי לְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי וְעַל יָדֵי אֱלוֹ הַדְּבוּרִים קָרְבוֹ לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּהַתְקַרְבוֹת גְּדוֹל מְאֹד :

ה

וּמִיָּד בְּהַלִּיכְתּוֹ מֵאֲדָמוֹ"ר ז"ל נִכְנַס לַהֲבִיט הַכְּנֻסֶת הַגְּדוֹל הַנִּי"ל שֶׁלֹּא הָיָה אָז שֵׁם שׁוּם אָדָם וְהַתְחִיל לְקַיֵּם זֹאת. וְאַחֵר יוֹם כְּפוּר נָסַע לְבֵיתוֹ, וְהַתְחִיל לְכַסֵּף מְאֹד שְׂיָקִים זֹאת כְּרֵאוֹי (כְּפִי אֲשֶׁר נִכְסֵף לְבָבוֹ לְפָרֵשׁ הֵיטֵב כָּל שִׁיחְתּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּפָרְטִי פָרְטִיּוֹת מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו. וְלִקְרָא וּלְצַעֵק לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ מֵעַמְקֵי הַלֵּב עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר בְּפָרְטִיּוֹת וּלְקַיֵּם מִמְעַמְמֵקִים קְרֵאֲתִיךָ ה' (ט). וְהָיָה לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים בַּעֲנָן זֶה, כִּי בִפְנֵי אֲנָשִׁים אֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְחָדָר מִסְגֵּר בְּבֵית אָבִיו גַּם כֵּן לֹא הָיָה לוֹ. וְאַפְלוֹ אִם מֵצָא לְפַעֲמִים אֵיזָה מְקוֹם מְיֻחָד, הָיָה לוֹ יִסּוּרִים וּבְלִבּוֹלִים כִּי בְּאֲמִצֵּעַ נִסְתַּבֵּב עַל פִּי רַב שֶׁפְּתָאֵם נִכְנַס אֵיזָה אִישׁ, וְהָיָה לוֹ בְּלִבּוֹלִים גְּדוֹלִים מְזָה וְלֹא יָדַע מַה לַעֲשׂוֹת, וְנִתְיַעַץ בְּדַעְתּוֹ שֶׁהַמְּקוֹם הַמְּבֻחָר לִפְנֵי לְקַיֵּם זֹאת כְּרֵאוֹי הוּא רַק מְחוּץ לְעִיר, כִּי שֵׁם יִהְיֶה בִּיכְלֵתוֹ לְמִצָּא מְקוֹם פְּנוּי וּמִצָּנֵעַ שְׂאִין הוֹלְכִים שֵׁם בְּנֵי אָדָם, וְשֵׁם יִהְיֶה בִּיכְלֵתוֹ לְפָרֵשׁ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, וְיִלְהַתְּפֵלֵל וּלְצַעֵק כְּכָל חִפְצוֹ וְלֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם בְּלִבּוֹל מְשׁוּם דָּבָר. אֲבָל מִחֲמַת שְׁנֵיתֵיךָ מְאֹד שָׁגַם בְּזֶה יִתְפָּרֵס הַדָּבָר, כִּי הֲלֹא אִם יִרְאוּהוּ שֶׁהוּא יוֹצֵא מְחוּץ לְעִיר יִהְיֶה תְּמִיחָא גְדוֹלָה, כִּי הֲלֹא יָדַעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי עִירוֹ שְׂאִין לוֹ שׁוּם עֵסֶק מְחוּץ לְעִיר, וְהוּא הָיָה מִמְּבַחְרֵי בְנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁבְּעִיר, בְּתוֹרָה וּבְעֵשֶׂר וּבְחֻמְרֵי וּבְיַחּוּס, וְאִישׁ בְּזֶה כְּשִׁירְאוּהוּ שֶׁהוּא יוֹצֵא מְחוּץ לְעִיר יִתְמַהוּ וַיִּשְׁאַלּוּ זֶה לָזֶה וּבְנֵיךָ יִתְפָּרֵס הַדָּבָר. וְהַתְחִיל לְחַשֵּׁב שְׁנֵית בְּרַעֲיוֹנוֹתָיו מַה לַעֲשׂוֹת, וְנִסְכְּמָה עֲצָתוֹ שֶׁהַזְּמַן הַמְּבֻחָר לָזֶה הוּא הַלְּיָלָה. כִּי בְּאִישׁוֹן לְיָלָה וְאַפְלָה בַּעֲת שְׁבִנֵי אָדָם שְׁנֵי, אִזּוֹ יֵצֵא לְשׁוּם בְּשֻׁדָּה בְּמִקוֹמוֹ אֲשֶׁר יִבְחַר לוֹ שֵׁם וְלֹא יָדַע מְזָה שׁוּם אָדָם. כִּי בְּבֵיתוֹ יִסְבְּרוּ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְבֵית הַמְּדַרְשׁ כְּדָרְכּוֹ מִקֵּדָם. וְכוּ עֲשֵׂה וְקַיֵּם, וְאַף עַל פִּי כֵן נִתְּוַדַּע זֹאת אַחֵר כִּד לְקַצֵּת בְּנֵי הַנְּעוּרִים אֲבָל לֹא פָרְסָמוּ זֹאת, כִּי הִבִּינוּ שְׂאִין רְצוֹנוֹ בְּזֶה. וְגַם כְּשֶׁהָיָה בְּבִרְסָלָב אֲצֵל אֲדָמוֹ"ר ז"ל עֲשֵׂה כִּזֹּאת כְּמָה פְּעָמִים :

ו

וְלָבוֹ הָיָה בּוֹעֵר מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכָל תְּפִלָּתוֹ וְלִמּוּדוֹ הָיָה בְּהַתְּלַבְּבוֹת גְּדוֹל מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר. וּבְכָל עֵת וְעֵת שֶׁהָיָה צָר לוֹ בְּעַבּוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, הָיָה נוֹסֵעַ לְאֲדָמוֹ"ר ז"ל, וְהוּא הִרְבֵּה מְאֹד בְּדַבְּרוֹ הַנְּעִימִים לְעוֹרְרוֹ וּלְהַחֲיוֹתוֹ וּלְחַזְקוֹ בְּכָל מִינֵי חַיּוּק. וְאֲדָמוֹ"ר ז"ל דָּבָר עֲמוֹ שֶׁיִּקְחַח לְעַצְמוֹ בְּדַעְתּוֹ שֶׁיִּתְחַזֵּק בְּעַבּוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ אִף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה, אֶפְלוֹ אִם יִצְטָרַךְ חֵס וְשְׁלוֹם לְהַחֲזִיר עַל הַפְּתֻחִים. וְכָל זֶה וְיוֹתֵר מְזָה יִקְבֵּל עַל עַצְמוֹ אוֹלֵי יִזְכֶּה לַהֲיוֹת כְּרֵאוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק זֹאת יִשְׁאַר לְהֵאָדָם לְעוֹלָמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, כִּי אֵין שׁוּם יִתְרוֹן מִכָּל הַעֲמָל וְהַטְרָחָא שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הַעוֹבְרֵת וּפּוֹרְחַת כְּהֶרֶף עֵין, וּפְתָאֵם נִלְפָּדִים בְּמִצּוֹדָה רְעָה אֲשֶׁר אֵין גַּם אֶחָד שֶׁיִּמְלֵט מְזָה, וּבְהִכָּרַח לְהַתְּבַלּוֹת בְּעַפְרֵי רַמָּה וְתוֹלְעָה, וְכַמּוֹבָא מְזָה בְּסִפְרֵי ז"ל שֶׁצָרִיךְ לְשָׁמֵר מְאֹד אֵת הַזְּכוּרֹן הַזֶּה בְּכָל יוֹם וְיוֹם. וְכוּ עֲשֵׂה וְקַיֵּם מוֹהֲרַנִּי"ת ז"ל. וְרַצָּה לְפָרֵשׁ אֵת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מַהֲבִלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּלְבַלּוֹת כָּל יָמָיו בְּתוֹרָה וּבְעוֹדוֹת ה', וְכָל אוֹהֲבָיו וּמְיַדְעֵיו הִרְבּוּ לְדַבֵּר עָלָיו עַל שְׂאִינוֹ מִרְחַם עַל עַצְמוֹ וְעַל אֲשֵׁתוֹ וּבְנָיו לְהַשְׁתַּדֵּל בְּעַסְקֵי פְרִנְסָה כְּדָרַךְ כָּל הָאָרֶץ. וְהוּא לֹא הָיָה לוֹ פְּנָאֵי כָּלֵל אֶפְלוֹ לְשִׁמְעַע אֵת דְּבָרֵיהֶם וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לְהַשִּׁיב לָהֶם עַל זֶה :

ז

וְכַרְאוֹת אָבִיו אֵת כָּל זֶה הִרְבֵּה לְקַצֵּף עָלָיו מְאֹד וְהִלֵּךְ וּגְרָשׁוּ מִבֵּיתוֹ, וְהַמְעוֹת שֶׁלוֹ בְּעֵרָךְ שְׁנֵי אֲלָפִים רוּבֵל

קָסֹף לְקַח בְּיָדוֹ וְלֹא רָצָה לְתַנֵּם לוֹ, וְהִכְרַח לְאַכֵּל אֶצֶל זְקֵנוֹ. חוּץ מִשְׁאֵר מִיַּגְי מְרִירוֹת שֶׁעָבַר עָלָיו בְּאוֹתוֹ הַעֵת. וְהוּא לֹא הִסִּב אֶת פְּנָיו גַּם מִזֶּה, וְהִרְבֵּה לְעִסֵּק בְּעִבּוּדָתוֹ יְתִבְרָךְ בְּהִתְמַדָּה גְּדוֹלָה, וְגַם שָׁקַד בְּכָל עֵת עַל דְּלִתֵי אֲדָמוֹ"ר ז"ל לְשִׁמְעַם מִמֶּנּוּ דְבָרֵי אֱלֻקִּים חַיִּים. וְלִפְעָמִים נִתְפָּיֵס אֵלָיו אֲבִיו קֶצֶת, וְהוּא הִכְרַח לְהִבְטִיחַ לוֹ שֶׁלֹּא יִרְבֶּה עַל כָּל פְּנִים בְּנִסְיַעְתּוֹ לְאֲדָמוֹ"ר ז"ל, אֲבָל מִגְּדָל מוֹקֵד לָבְבוּ לֹא הָיָה בְּאַפְשָׁרוֹתוֹ לְהִתְאַפֵּק בְּשׁוּם אֶפֶס וְהִכְרַח לְעַבֵּר עַל הַבְּטָחוֹתוֹ וְלִנְסַע שְׁנֵית כַּנְי"ל:

ח

וּבִסוּף אוֹתוֹ הַחֲרָף נִסַּע לְמַעֲדוֹדוּבְקַע (כְּמוּבָא בִּימֵי מוֹהֲרַנְי"ת) כִּי שָׁם הָיָה אֲדָמוֹ"ר ז"ל בְּעֵת הַהִיא. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא דְרָךְ רְחוּקָה מִנְעֻמְרוֹב, וְהָיָה לוֹ עַל זֹאת הַנְּסִיעָה מְנִיעוֹת רַבּוֹת וּגְדוֹלוֹת אֲשֶׁר אֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַכֹּל בְּכֶתֶב וְהוּא הִתְגַּבֵּר עַל כָּלֵם, וַיֵּשֶׁב שָׁם אֶצֶל אֲדָמוֹ"ר ז"ל כְּמָה שְׁבוּעוֹת, עַד שֶׁחָזַר אֲדָמוֹ"ר ז"ל לְבֵיתוֹ כְּמוּבָא כָּל זֶה בִּימֵי מוֹהֲרַנְי"ת עֵין שָׁם:

ט

אֲחֵר כִּךְ בִּימֵי הַקּוֹץ כְּפִשְׂרָאוֹ אֶת אִמְךָ לָבְבוּ בְּעִבּוּדֵת ה' עַד שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְמַנְעוֹ מִזֶּה בְּשׁוּם אֶפֶס, הִתְחִיל אֲבִיו מִחֲדָשׁ לְהִתְפַּיֵס קֶצֶת וְאָמַר שִׁיחֲזִיר לוֹ אֶת כָּל מְעוֹתָיו. וְעַם כָּל זֶה גָּרָה עָלָיו אֶת שְׂאֵר בְּנֵי בֵיתוֹ שִׁיִּתְעוֹרְרוּ מִחֲדָשׁ לְהִתְנַפֵּחַ עִמּוֹ וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ: הֲלֹא זֶה כְּמָה שְׁנִים שֶׁאַתָּה סָמוּךְ עַל שְׁלַחַן אֲבִיךָ (כִּי אַז כָּבֵר הָיָה בְּעֶרְךָ עֲשָׂרָה שָׁנִים מִיּוֹם חֲתֻנָּתוֹ) וְעַתָּה מִתִּי תַעֲשֶׂה גַם אֶתָּה לְבֵיתְךָ, וּמִדּוּעַ לֹא תִרְחַם עָלֶיךָ וְעַל בְּנֶיךָ (וְעוֹד כְּיוֹצֵא בְּדָבָרִים אֲלוֹ), וְהוּן אֲמַנְסֵם כִּי אֲנוּ יוֹדְעִים מֵאִמְךָ לָבְבֵךְ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה עַד שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְךָ לְהִתְפַּרֵּד מִזֶּה בְּשׁוּם אֶפֶס, אֲבָל אֵין אֲנוּ אוֹמְרִים לְךָ חַס וְשְׁלוֹם שִׁיִּתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי מִהַלְמוּד, רַק עֲצַתְנוּ, שְׁנִשְׁפִּיר לְךָ חֲנוּת, וְזוּגְתָךְ תֵּשֵׁב כָּל הַיּוֹם בְּחֲנוּת וְאַתָּה לֹא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם עִסֵּק בְּזֶה, אֲבָל עַל כָּל פְּנִים דְּבָר אֶחָד אֶתָּה מִכְרַח לְהִבְטִיחַ לָנוּ, הִינּוּ שֶׁתִּסַּע לְבִאֲרֵי־יִטְשׁוּב עֲבוּר קִנְיַת הַסְּחוּרָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁתִּהְיֶה מִכְרַח לְהִתְבַּטֵּל בְּזֶה לְפַעְמִים אֵיזָה יָמִים, אֲבָל לְעַמַּת זֶה לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּכָל אֲרָךְ הַזְּמַן שְׁבִינְיָתִים לֹא שׁוּם בְּלָבוּל מִשׁוּם אֲדָם, וְלֹא שׁוּם בְּטוֹל מִשׁוּם דְּבָר וְיִהְיֶה בִּיכְלֻתְךָ לְעִסֵּק בְּתוֹרָה וְעִבּוּדֵת ה' כְּרָצוֹנְךָ וְאוֹת נִפְשֶׁךָ בְּלִי שׁוּם מְנִיעָה. כְּאַלְהָה וְכְאַלְהָה דְּבָרוֹ עַל לָבְבוּ כְּמָה פְּעָמִים וְהוּא לֹא חֲשָׁקָה נִפְשׁוֹ גַם בְּזֶה, וְגַם לֹא יָדְעוּ לְמִצָּא אֵיזָה עֵת וְזְמַן לְהִתְנַפֵּחַ עִמּוֹ הִרְבֵּה בְּזֶה אַחֲרֵי אֲשֶׁר כָּל הַיּוֹם יֵשֵׁב בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ, וְכִשְׁבָּא לְאַכֵּל כִּלְיָהּ מְאֹד לְבָלִי לְהִתְמַהֵמָה יוֹתֵר מִהַהֲכָרֵם אֶפְלוֹ כְּרַגַּע, וְזָרַז עֲצָמוֹ בְּתַכְלִית הַזְּרִיזוֹת לְשׁוּב לְלַמּוּדוֹ וְלְעִבּוּדָתוֹ. וְנִתְיַעֲצוּ בְּנֵי בֵיתוֹ לְשַׁלַּח אֵלָיו לְהַבִּיט הַמְּדֻרָשׁ אֶת אַחֵי אֲבִיו שֶׁהָיָה אִישׁ פְּנוּי קֶצֶת, וְשָׁלַחוּ אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם שְׁיִלַּךְ אֵלָיו לְהַבִּיט מְדֻרָשׁ כְּדִי לְטַעַן עִמּוֹ עַל זֶה. וּבְרַב טַעֲנָתָם עִמּוֹ חִזְקוּ עָלָיו דְּבָרֵיהֶם, וְהִכְרַח לְהִבְטִיחָם עַל זֹאת אֲבָל הִתְנָה עִמָּם שֶׁעַל כָּל פְּנִים לֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם עִסֵּק אַחֵר זוּלַת הַנְּסִיעָה, כִּי הֵם בְּעֲצָמָם יִשְׁכְּרוּ לוֹ עֲגָלָה וְיִכְיֵנוּ לוֹ כָּל צָרְכֵי הַנְּסִיעָה, וְהוּא לֹא יִצְטָרֵךְ לְעֲשׂוֹת מְאוּמָה רַק הַנְּסִיעָה וְקִנְיַת הַסְּחוּרָה לְבַד:

י

וְגַם עַל זֹאת דָּוָה לָבוּ מְאֹד, וְנִפְשׁוֹ הִיָּתָה מְרָה לוֹ עַל כָּל זֶה בְּלִי שְׁעוֹר. כִּי כְּפִי שֶׁנִּקְבַּע בְּלָבְבוּ זְכוּרוֹן יוֹם הַמֵּיתָה וְיוֹם הַקְּבוּרָה שְׁמוּכָנִים וְעוֹמְדִים לָזֶה בְּכָל עֵת וְרַגַּע, וְכָל הַיָּמִים שֶׁל הָאָדָם הֵם מְנוּיִים וְסִפּוּרִים וְקִצּוּבִים בְּמִסְפָּר אֶצֶל הַשָּׁם יְתִבְרָךְ, וְכָל שְׁעָה שִׁיִּתְבַּטֵּל בְּקִנְיַת הַסְּחוּרָה הִיא אֲבָדָה הַנְּחַחִיית אֲבָדָה שְׁאֵינָה חוֹזְרֵת, אֲבָדָה וְהַפְּסַד רֹחַ נִפְלָא וְנוֹרָא עֵין לֹא רָאִתָּה וְכוּ' שֶׁהָיָה מְרוּיַח בְּהַשְׁעוֹת הָאֵלֶּה. וְאַף עַל פִּי כֵן נִסְתַּפֵּק מְאֹד וְלֹא יָדַע לְתַת עֲצָה בְּנִפְשׁוֹ אִם לְהִתְעַקֵּשׁ עִמָּהֶם גַּם בְּזֶה, כִּי כָּבֵר הִכְנִיסוּ דְבָרֵיהֶם בְּדַעְתּוֹ שִׁיִּסְתַּפֵּק אוֹלִי כִּךְ הוּא רָצוֹנוֹ יְתִבְרָךְ שִׁיִּעֲסֵק קֶצֶת בְּמִשְׁאֵא וּמִתְּנוּ, וְגַם זֶה נִחְשָׁב לְעִבּוּדֵת ה' וְכִמּוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל הִרְבֵּה עָשׂוּ כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְלֹא עָלְתָה בְּיָדָם (כִּי הִדְבִּיר יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל לְמִשְׁךָ לֵב הָאָדָם

הן לטוב הן להפוך חס ושלום כמובא מזה בדבריו ז"ל). על כן נתגשב בדעתו שקדם נסיעתו שלעת עתה ילך גם עכשו אל מקומו אשר לו מחוץ לעיר, ובצאתו את העיר יפרש את כפיו לפניו בבכי ותחנונים מעמק הלב אולי יחוס וירחם עליו להנחותו בדרך האמת לבלתי יסור מרצונו ימין ושמאל חס ושלום. וכו עשה שהלך ונתמהמה שם עד שהאיר השחר. ומשם הלך לבית הכנסת, ולמד קצת ואחר כך התפלל תפלת שחרית. ואחר תפלתו נתגשב בדעתו שקדם נסיעתו לבארדיטשוב יסע מקדם לברסלב לקבל רשות מאדמו"ר ז"ל. כי ידע שדרך הבעל עגלה הנוסע לבארדיטשוב לבל ישם לדרך פעמיו עד לפנות ערב, ואז הימים הסמוכים לתקופת תמוז שהימים ארפים מאד ומנעמרוב לברסלב שמונה עשר מיל (ווערסט) ויהיה עוד באפשרות לסע ולחזר קדם נסיעתו. ואף שלפי שעה לא נמצא לו עגלה לנסע לשם, אבל מגדל תשוקתו התחיל לילך לשם ברגליו ואגב אורחא עסק גם בצעקה ותפלה לפני השם יתברך(י). והשם יתברך הזמין לו עגלה בדרך הליכתו, ונסע ובא לברסלב. ובבאו לאדמו"ר ז"ל התחיל לדבר ולשיח עמו בדרך תמיד, ובתוך שיחתו הקדושה יצא עמו לחוץ והיה הולך ומדבר עמו עד שבאו על החר אשר מעבר להנחל העובר שם סמוך לביתו ונכנס עמו בשיחה ארכה מאד:

יא

ואז דבר עמו הענין המובא בלקוטי א' סימן נ"ב על אודות הטועים האומרים שהעולם הוא מחיב המציאות וכו' אך מאין נמשך הטעות וכו' דע שזה נמשך מחמת שבאמת עתה שכבר נאצלו ונמשכו נשמות ישראל, עתה בודאי העולם הוא בבחינת מחיב המציאות וכו' אך נשמות ישראל בעצמן כשנאצלו היו הם בעצמן עם כל העולמות התלויים בהם הכל היה אפשרי המציאות. כי היה באפשרותו להאצילם ולבראם, או שלא לבראם, אך תכף כשנתרצה הקדוש ברוך הוא להאציל נשמות ישראל אזי היה כל העולם בבחינת מחיב המציאות. כי מאחר שנאצלו נשמות ישראל, אזי כפיכך הוא מחיב להמציא העולם, כי על מנת כן נאצלו נשמתו, שכל העולמות יבראו בשבילם והם ימשלו בכל. ומזה נשתלשל ונמשך השטות וכו', אבל באמת רק השם יתברך לבד הוא מחיב המציאות וכו': ועקר הפונה שברא כל העולם בשביל ישראל היה כדי שישראל יעשו רצונו ושיחזרו וידבקו בשרשו, דהינו שיחזרו ויכפלו בו יתברך שהוא מחיב המציאות וכו'. ורק בשביל זה מחיב השם יתברך כפיכך לברא ולקיים כל העולמות בשביל ישראל כפי"ל, כדי שיעשו רצונו כפי"ל, ועל כן אף דיקא כשעושי רצונו נכלל העולם בבחינת מחיב המציאות וכו'. כי על ידי שעושי רצונו יתברך הם חוזרין ונכלליו בו יתברך שהוא מחיב המציאות ואז נכלליו עמם כל העולמות התלויים בנפשו בחיוב המציאות(יא). אך לזכות לזה להכלל בשרשו דהינו לחזר ולהכלל באחדות השם יתברך שהוא מחיב המציאות, זה אי אפשר לזכות כי אם על ידי בטול, שביטול עצמו לגמרי עד שיהיה נכלל באחדותו יתברך. ואי אפשר לבא לידי בטול כי אם על ידי התבודדות, כי על ידי שמתבודד ומפרש שיחתו בינו לבין קונו, על ידי זה הוא זוכה לבטל כל התאוות והמדות רעות עד שזוכה לבטל כל גשמיותו ולהכלל בשרשו, אך עקר התבודדות הוא בליקה בעת שהעולם פנוי מטרדות העולם הזה, כי ביום וכו' ואפלו אם הוא בעצמו אינו טרוד אף על פי כן מאחר שהעולם טרודים אז וכו' על ידי זה קשה אז לבא לידי בטול. וגם צריכין שיהיה התבודדות במקום מיוחד דהינו חוץ מהעיר בדרך חידו וכו', כי במקום שהולכים שם בני אדם ביום הרודפים אחר העולם הזה אף על פי שפעת אינם הולכים שם הוא מבלבל גם כן ההתבודדות, ואינו יכול להתבטל ולהכלל בו יתברך, על כן צריך שילך לבדו בליקה בדרך חידו במקום שאין שם בני אדם, ושם ילך ויתבודד ויפנה לבו ודעתו מפל עסקי העולם הזה ויבטל הכל עד שיזכה לבחינת בטול באמת וכו' וכו'.

וְאִזִּי כְּשֶׁזָכָה לְבִטּוּל בְּאֵמֶת וְאִזִּי נִכְלָל בְּפֶשֶׁוּ בְּשֶׁרֶשׁוֹ דְהֵינּוּ בּוֹ יִתְבַרֵּךְ שֶׁהוּא מְחַיֵּב הַמְצִיאוֹת אִזִּי נִכְלָל כָּל הָעוֹלָם עִם נִפְשׁוֹ בְּשֶׁרֶשׁוֹ שֶׁהוּא מְחַיֵּב הַמְצִיאוֹת כִּי הֵכֵל תְּלוּי בּוֹ כְּנִ"ל. וְאִזִּי נַעֲשֶׂה כָּל הָעוֹלָם עַל יְדוֹ בְּבַחֲיַנֵּת מְחַיֵּב הַמְצִיאוֹת כְּנִ"ל:

יב

אֲחֵר כֶּף עָנָה וְאָמַר לוֹ: זֶה פְּרוּשׁ הַמְשָׁנָה יִהְיֶה עוֹר בְּלִילָה וְהַמְהַלֵּךְ בְּדָרֶךְ יְחִידִי וּמִפְנֵה לְבוֹ (מִכָּל עֶסְקִי הָעוֹלָם הַזֶּה) לְבִטּוּלָה (לְזָכוֹת לְהַבְטוּל הַנִּ"ל), הֵרִי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ שֶׁנִּתְהַנֶּה וְנַעֲשֶׂה מְחַיֵּב הַמְצִיאוֹת עִם כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בְּנִפְשׁוֹ. וּמַעֲצָם מִתִּיקוֹת הַרְגָּשׁוֹת מוֹהֲרֵנִית ז"ל בְּדַבְּרָיו הַנְּעִימִים הָאֵלֶּה נִתְבַּטַּל מִגִּשְׁמִיּוֹתוֹ מִחֲמַת זֶה בְּעֶצְמוֹ (יב), וַיִּזְעַק בְּקוֹלוֹ וַיֹּאמֶר אֲהָהּ! (גִּיּוּאֹלָד) אֲרוּצָה נָא בְּשִׁוְקִים וּבְרַחוּבוֹת וְאֲצַעֵק אֲהָהּ! מַה הֵם חוֹשְׁבִים לְנַפְשָׁם!. וּמִגִּדְל תִּבְעֶרֶת לְבָבוֹ עַד שֶׁמִּמֶּשׁ יֵצֵא מִגִּדְר אֲנוּשֵׁי רָצָה בְּאֵמֶת לְרוּץ וְלַעֲעֵק כְּנִ"ל. וּמִיָּד חֲטַף אוֹתוֹ אֲדָמוּ"ר ז"ל בְּבִגְדוֹ וְעָנָה וְאָמַר לוֹ עֲמֹד! כִּי לֹא תִפְעַל כָּלֵל (שְׁטִיָּא! דִּי וּעֻסְט נִישְׁט פּוֹעֲלִין):

יג

אֲחֵר כֶּף קָבַל רְשׁוֹת מֵאֲדָמוּ"ר ז"ל, וְנָסַע לְבֵיתוֹ לְבִאֲרֵדִיטְשׁוּב עֲבוּר קִנְיַת הַסְּחוּרָה. וְנִפְשׁוֹ נִקְטָה בְּחִיָּו מְרַב מְרִירוֹת לְבָבוֹ עַל שֶׁמִּבְטַל עֲצָמוֹ קִצַּת מַעְבֻּדָּתוֹ יִתְבַרֵּךְ. עַל כֵּן מִיָּד בְּשׁוּבוֹ מִשָּׁם עִם הַסְּחוּרָה לְנַעֲמָרוֹב, עַד שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְפָרֵשׁ וְלַהוֹדִיעַ לְזוּגָתוֹ הַמְקַח מִכָּל מִין וּמִין הַלֵּךְ בְּמְרוּצָה לְהַבִּית הַמְדַרְשׁ לְשׁוּב לְעַבֻּדָּתוֹ יִתְבַרֵּךְ. וְהִיא הִיָּתָה בַּת אָב בֵּית דִּין רַבִּי דָּוִד צְבִי ז"ל וּמִיָּמֶיהָ לֹא נִסְתָּה כָּלֵל אֶפְלוּ לִישָׁב בְּחֲנוּת כָּל הַיּוֹם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לִידַע מְרַשִּׁימַת הַצְּעֻטְלִיץ כָּל פְּרִטִי מִקַּח הַסְּחוּרָה – בְּנֻדָּאֵי לֹא הִיָּה בְּאֶפְשָׁרוּתָהּ. וְכִשְׁנִכְנַס אֲצֵלָה אֵיזָה קוֹנָה, הִכְרַחָה לְרוּץ אֶלֵּי אֵל הַבֵּית מְדַרְשׁ לְשָׂאֵל מֵאֵתוֹ עַל הַמְקַח. עַד שֶׁרָאוּ כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁגַּם זֶה אֵינוֹ עֹשֶׂה טוֹבָה, וּמִחֲלוּ לוֹ גַּם עַל זֶה וְהִשְׁתַּדְּלוּ אֲחֵר כֶּף שִׁיָּהִי גַם קִנְיַת הַסְּחוּרָה עַל יְדֵי אִישׁ אֲחֵר. וְזוּגָתוֹ קִבְּלָה עַל עֲצָמָה כָּל טְרִדַת הַחֲנוּת מִבְּקָר וְעַד עֲרָב:

יד

וּבְרַבוֹת הָעֵתִים וְהַזְּמַיִם נִתְמַעֵט אֲצֵלוֹ הַרְבֵּה מִהַמְעוֹת שְׁלוֹ, כִּי רוּחַ הַחֲנוּת הִיָּה מַעֵט מְאֹד, וְגַם כְּבֵר הִיָּה נִזוֹן עַל שְׁלַחְנוֹ עוֹד מִיָּמֵי הַקִּיץ הַנִּ"ל, וְזוּגָתוֹ כְּבֵר הַרְגָּלָה לְהַתְנַהֵג כְּדָרֶךְ הַעֲשִׁירִים, וְכִמוֹ שֶׁרָאָתָה מַעוֹדָה בְּבֵית אֲבִיהָ וְחוֹתָנָה, וּמִחֲמַת כָּל זֶה נִחְסַר אֲצֵלוֹ הַרְבֵּה מְאֹד מִהַמְמוֹן שְׁלוֹ. וְהִיא הִתְחִילָה מְחַדֵּשׁ לְהַרְבוֹת דְּבָרֶיהָ כְּנִגְדוֹ עַל שֶׁפָּנָה אֶת עַרְפוֹ כָּל כֶּף מַעֲסָקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא כְּנִגְדוֹ זֶה הִתְחִיל מְחַדֵּשׁ לְאַטֻם אֲזָנוֹ מְדַבְּרֶיהָ כְּנִ"ל. פַּעַם אַחַת בָּא לְבֵיתוֹ קֹדֶם סְעֻדַת הָעֶרֶב, וְהָעֵתִיָּה עָלָיו בְּדַבְּרֶיהָ עַד שֶׁנִּחְלַשׁ דִּיעָתוֹ מְאֹד, כִּי הַרְבֵּתָה לְסַפֵּר לוֹ מַעֲצָם דְּחֻקָּה שֶׁכְּבֵר הִיא חִיבַת קִצַּת מְמוֹן לְאַחֲרִים בְּעַד צָרְכֵי הַבֵּית כִּי רוּחַ הַחֲנוּת מַעֵט מְאֹד וְהַוּצָאָה מְרַבָּה כְּנִ"ל, עַד שֶׁנִּתְמַרְמַר מְאֹד מְדַבְּרֶיהָ וְנִכְנַס בְּכַבֵּד רֹאשׁ לְחֹדֵר אֲחֵר וַיִּשָּׁב שָׁם. וְעָנָה וְאָמַר רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם הֲלֹא קֹדֶם שֶׁנַּעֲשִׂין אִישׁ כָּשֶׁר בְּאֵמֶת מְכָרָח הַדְּבָר לְהַתְמַהֵמָה הַרְבֵּה, לַעֲת עֵתָה תּוֹ לִי פְרִנְסָה. וְסַפֵּר שֶׁאֵז נִתְקַיֵּם אֲצֵלוֹ מַה שֶׁכְּתוּב "וְהִיָּה טָרָם יִקְרָאוּ וְאֵנִי אֶעֱנֶה" כִּי עוֹד טָרָם דְּבָר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הַקְּדִים הַשֵּׁם יִתְבַרֵּךְ רְפוּאָה לְמַכְתּוֹ וְהַזְּמִין לוֹ מְקוֹם לְהַתְפַּרְנֵס בְּלִי שׁוּם עֶסְק. כִּי בְּשַׁעַר זֹאת נִתְוַעַד אָבִיו עִם שְׁתַּפְּי הַחֲנוּת אֲשֶׁר לוֹ וּבְחֻמְלַת ה' נִכְמְרוּ רַחֲמֵיהֶם מְאֹד עַל מוֹהֲרֵנִית ז"ל. וְהִרְבּוּ לְהוֹכִיחַ אֶת אָבִיו עַל שֶׁפָּנָה אֶת עַרְפוֹ מִבֶּן יָקָר וְנִחְמָד כְּזֶה. וְהוּא תִרְצֵה אֶת עֲצָמוֹ וְאָמַר מַה לִּי לַעֲשׂוֹת? הֲלֹא כְּבֵר הַחֲזַקְתִּיו עַל שְׁלַחְנִי כְּמָה שְׁנִים. וְכֵבֵר עֲזַרְתִּי לוֹ קִצַּת בְּמַעוֹתַי גַּם אֲחֵר כֶּף! וְמָה אֶפְאוּ אַעֲשֶׂה לוֹ יוֹתֵר, אֲחֵרִי אֲשֶׁר יֵשׁ לִי עוֹד בְּנִים קְטַנִּים הַמְטָלִים עָלַי, וְעוֹד כִּיּוּצָא בְּדַבְּרִים הָאֵלֶּה. וְנִתְנוּ לוֹ הַשְׁתַּפְּיִים עֲשֶׂה שִׁיקַח אֶת כָּל שְׁאֵרִית הַסְּחוּרָה שֶׁבְּחֲנוּת שֶׁל מוֹהֲרֵנִית ז"ל וְאֵמִיד אוֹתָהּ בְּשׁוּנָה, וַיִּשְׁתַּף

אותה בתוך סחורותיהם אשר בחנות המשתפת שהיה להם באדעס, וממה שיעלה חלק הרוח ממעותיו חוץ מה שינתר קצת נגדו יהיה לו ממה להתפרנס. ומיד שלח אביו לקרא לו להודיעו מזה. וכן עשה. ונשתתה הדבר איזה שנים עד אחר הסתלקות אדמו"ר ז"ל שהתפרנס מזה בכבוד :

טו

ואחר איזה שנים התחיל גם אביו להתדלדל מאד, וממילא הגיע מזה הזק גדול למוהרנ"ת ז"ל, ועם כל זאת לא נצרך לבריות עד שמונה שנים אחר הסתלקות אדמו"ר ז"ל עד שירד מנכסיו לגמרי, עד שמכר גם כל הכלים היקרים שנשארו אצלו מימי עשרו. ואמר שפעם הראשון שהתחיל לאכל בכף של עץ חלפו ועברו כמה שבועות שלא הרגיש שום טעם באכילתו. ובין בענייתו בין בעשירותו עסק יומם ולילה בתורה ותפלה, ועסק בשיחותיו הקדושות לעורר גם אחרים לעבודת ה' כפי אשר פקד עליו אדמו"ר ז"ל.

טז

וכל הנהגותיו וכל מעשיו היו בזריזות ובמהירות גדול מאד, כמו הליכתו למקוה. בכל בקר הלך ופשוט ולבש את בגדיו בתכלית המהירות, עד שכמעט לא היה באפשרות שום אדם להשתנות עמו. וכן בעת פתיבתו היה הקלמוס פורחת מתחת ידו שהיה לפלא בעיני כל רואיו. וכן שאר מעשיו כלם היו במהירות גדול ונפלא עד מאד. (וגם אדמו"ר ז"ל התפלא פעם אחת על גדל זריזותו ואמר שבנדאי יזכה להיות על ידי זה רועה נאמן. ועין "פרפראות לחכמה" על התורה [חלק א' סימן ס"ג] סוד פגנת המילה). וגם אחז תמיד את המורה שעות [השעות] לנגד עינו, והיה שומר את כל שעותיו ורגעיו בכל מיני שמירה. כי גם בעת נסיעתו וישיבתו על העגלה הרבה ללמוד ולהתפלל ולצלעק להשם יתברך בכלות הנפש ממש, ושום דבר בעולם לא בלבב את דעתו לבטלו מעבודתו אפלו כרגע. ולהרבות בשבחיו וקצרו המון זריעות. וכאשר היה נודע לכל יודעיו ומכיריו אשר הכירוהו מעודו עד יום הסתלקותו, שמיום התקרבותו לאדמו"ר ז"ל נבער לבבו בתבערת עצום ומפלג אשר אין לשער, וזכרון יום המות לא נפסק ממחשבתו אפלו כשעה קלה. וכפי עמקות רעיוניו אשר העמיק במהירות פריחת הזמן של חיי האדם בזה העולם, שפאין נחשבו נגד חיי העולם הנצחי, וגם הלא במהירות פריחת הזמן היה מסכן האדם בכל רגע ורגע, היה נחשב בעיניו כל העוסקים בהבלי העולם כמשגע ממש. ואת כל העשר והכבוד שנתגדל בזה מנעוריו, מאס ונגעל ושיח, וקבל על עצמו כל מיני בזיונות ורדיפות אשר רדפוהו אביו ואשתו וכל משפחתו. והרבה לצעק ולבקש מהשם יתברך שיזכה להיות כרצונו בכל תעלומת לבו עד הנקדה הפנימית שבלב, עד אשר זכה גם הוא למעלה מפלגת ועצומה עד מאד והאש הקדושה של רוממות אדמו"ר ז"ל ודבריו הנוראים בערה בלבבו כלבת אש ממש. ולא לחנם הרעיש עליו השטן ארץ ומלואה, כי גם הוא היה משיב כל ישראל בתשובה אם לא היו נתרסקים מאתו ומדבוריו הנוראים :

יז

ועתה הנני להעתיק גם קצת ספורים משאר אנשי אדמו"ר :
ר' שמעון ז"ל היה איש עוסק במשא ומתן, ואף על פי כן הרבה מאד בתוך זה לעסק בעבודתו יתברך. וגם הוא הרבה מאד בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו על פני השדה, לפעמים ביום ולפעמים בלילה. ופעם אחת נתישב וקבע דירתו באיזה קרעטשמי שהיתה סמוכה לעיר כדי שיהיה לו בנקל לילך בכל עת להיער להתבודד ולפרש שם שיחתו. וגם בבואו לארץ ישראל בחר לו שם איזה מקום בקצה העיר הסמוך לשדה, במקום שאין בני אדם מצויים כל כך, ושם הרבה לעסק בעבודתו יתברך, ובפרט בתפלה והתבודדות יומם ולילה עד עת פטירתו ז"ל :

יח

גם הנה עוסק לחדש בתורה. ופעם אחת נסע ביחד עם מוהרנ"ת ז"ל וראה אז אצלו הכתבים שלו, והיטיבו מאד בעיני מוהרנ"ת ז"ל ולקחם בידו, ולא רצה עוד להחזירם לו כדי להעתיקם ולהדפיסם. ונעשה עצמו ר' שמעון כמחריש ולא ענהו דבר רק המתין עד באם לבית מלון. ואז הביט בכל פעם בעיניו פקיהא עד שהסיח דעתו מהם מוהרנ"ת ז"ל, וחטף אותם מתאם מאתו וזרקם לתוך התנור ונשרפו:

יט

ר' דב מטשערין ז"ל גם הוא הנה איש עוסק במשא ומתן כל ימיו. ואדמו"ר ז"ל פקד עליו להפריש חמש מפל אשר גרויח ולחלקם לעניים וכן עשה וקיים כל ימיו. וקדם פטירתו ענה ואמר מיט מיין חמש האב איך קיין מורא ניט אפלו פאר דעם בית דין של מעלה סע וועט מיר נאך ארויס קומען [עם החמש שלי אינני גרא אפלו מהבית דין של מעלה זה עוד יצא (נעזר) לי]. והוא נתקרב לאדמו"ר ז"ל עוד שנים רבות קדם מוהרנ"ת ז"ל, ועל ידו נתקרב גם רבי יודיל רבי שמואל איזיק ז"ל מדאשיב:

כ

ומעשה שהנה כן הנה, כי בימי נעוריו ישב על שלחן חותנו בעיר דאשיב, ושם קנה אהבה עם רבי יודיל ורבי שמואל איזיק הנ"ל. אחר כך הגיע העת שהצריך לשוב עם זוגתו על שלחן אביו שישב בכפר הסמוך למעודו ודובקא. והזהיר אותו רבי יודיל ז"ל לבל ילך שם לאדמו"ר ז"ל. ומחמת גדל אהבתו עם רבי יודיל פני"ל נכנסו הדברים בלבו ונתרחק מחמת זה מאדמו"ר ז"ל בעת באו לשם:

כא

ויהי פאשר ארכו לו שם הימים, איתרמי פעם אחת שהתגבר עליו מאד מרה שחרה וצער גדול מאיזה יסורים שעברו אז עליו (וג), ונתקיים אז אצלו מקרא שכתוב "בצר לך ומצאוהו וכו' ושבת וכו'". כי על ידי זה נכנס לאדמו"ר ז"ל, והכיר את אמתתו ואמתת דבריו הנוראים. ומאז והלאה התחיל לעסק בעבודתו ותברך בהתעוררות וביראה גדולה ונפלאה, וגם בצמצום נפלא כפי פקדתו ז"ל, כפי אשר ידע במהות נפשו שצריך להשמר ביותר מרובי אור לבל יגרם לגמרי פבוי הנר. ויש בזה כמה דבורים ואיני רוצה להאריך (יד). ואחר איזה זמן סבב השם ותברך שנגרף שנית לנסע לבית חותנו בדאשיב עם זוגתו, ושאל את אדמו"ר איך להתנהג מעתה עם רבי יודיל. והזהיר אותו לבל יאבה וישמע אליו כלל אם יקפיד עליו חס ושלום מחמת זה:

אמר המעתיק:

ר' דב הנ"ל היה רוצה לקום בחצות והיה מצוה לנכרי להקיץ אותו, וכשהקיצו הנכרי והלך לו שוב היה ישן. וראה כי זאת אינו עצה, על כן נתישב בדעתו וצוה להנכרי שלא ילך ממנו עד שיקום ממסתו וילבש את עצמו במלבושו, וכן עשה. ומחמת זה נתבלבל קצת והיה לו כאב ראש והיה לו יסורים גדולים ממש שפמעט שלא יצא מדעתו. ואחר כך פשנתקרב לאדמו"ר ז"ל התנצלה אמו לפני רבנו זכרוננו לברכה עליו על שנתבלבל ממעוט השנה, ואמר לו רבנו ז"ל: שלאף און עס נאר היט די צייט [תיישן ותאכל רק תשמור את הזמן], ולאחר זמן תבא עוד הפעם אלי ותשאל ממני איך להתנהג (וכן היה). ואמר לו אז שיקום בכל לילה בשעה שלש, ואמר לו בזה הלשון: דיין חצות וועט זיין דריי אזייגער [זמן חצות שלף היה בשעה שלש], וכן הוה, והיו אנשי הבית המדרש שהיו נעורים יודעים פשרי בער הולך אז היא שעה (שלש).

רבנו זכרוננו לברכה אמר עליו שהוא גרא כל כך מהשם ותברך כמו שמוניחים אצל הרוסישען צו

שְׁמַיִסוֹן [כְּמוֹ שְׁמַנִּיחִים אֲצֵל הַרוֹסִים לְהַלְקוֹת]. וְזֶה ר' דָּב לִקַּח אֶת הַרְבֵּי ר' אַבְרָהָם דָּב ז"ל נִכְדֵי רַבְנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה לְחַתֵּן אַחֵר שֶׁגָּרַשׁ אֶת בַּת מִשָּׁה חֵינִיקָס וְנָתַן לוֹ עֶשְׂרֵת אֲלָפִים רוּבֵל כֶּסֶף נָדוֹ; וְרַבֵּי מִשָּׁה בְּרִסְלָבֵר אַחֵר הִסְתַּלְקוֹת מוֹהֲרַנְיִת ז"ל הִזְהִי רִגִּיל לִילָדָה לְרַבֵּי אַבְרָהָם דָּב לְדַבְרֵי מַמוֹהֲרַנְיִת ז"ל. וּפְעַם אַחַת בָּא וְלֹא מָצָאוּ, וְרָצָה לִילָדָה, אָמַר לוֹ ר' בְּעַר הַנִּי"ל תְּדַבֵּר אִתִּי, עֲנֵה וְאָמַר לוֹ: אַתֶּם מִתְלַמְּדֵי רַבְנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה וְכִי אֲנִי יוֹדֵעַ לְדַבֵּר אִתְּכֶם, אָמַר לוֹ רַבֵּי בְּעַר הַנִּי"ל תִּתְּמֵן לִי שְׂאֵתֶם יוֹדְעִים מִרַבְּנוּ ז"ל עַל יְדֵי מוֹהֲרַנְיִת ז"ל, יוֹתֵר מִמָּה שֶׁאֲנַחְנוּ יוֹדְעִים מִרַבְּנוּ ז"ל עַל יְדֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּעֶצְמוֹ).

כב

וְהִי כְּאֲשֶׁר בָּא לְשֵׁם וְנִתְּנָדַע תִּיכֶף וּמִיָּד לְרַבֵּי יוֹדִיל שֶׁכָּבֵר נִתְקַרַב בְּהִיוֹתוֹ שֵׁם לְאֲדָמוֹ"ר ז"ל, וּמְחַמַּת שֶׁגַם לָבְבוּ שֶׁל רַבֵּי יוֹדִיל ז"ל נִכְסֵף מְאֹד אֶל הָאֲמַת לֹא הִקְפִּיד עָלָיו חֵס וְשְׁלוֹם בְּעַבּוּר זֶה, כִּי הֵבִיט וְרָאָה אֶת רַב הַתְּחַדְּשׁוֹתוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה שֶׁמְקַדֵּם לֹא רָאָה מֵאִתּוֹ כְּזֹאת. עַל כֵּן אֲדַרְבֵּא הַלֵּךְ וּבִקְשׁ מֵאִתּוֹ שֶׁיִּסְפָּר לוֹ אֵיזָה סְפוּרִים מֵאֲדָמוֹ"ר ז"ל. וְכֵן עָשָׂה עַד שֶׁנִּתְלַחַב מְאֹד גַּם הוּא וְחִבְרֵי רַבֵּי שְׁמוּאֵל אִיזִיק לְנִסְעֵי לְאֲדָמוֹ"ר ז"ל וְאָף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִזְהִי לְהֵם עַל הוֹצָאוֹת לְנִסְיָעָה רַבָּה כְּזוֹ, כִּי מֵדַאשְׁבִּיב עַד מְעַדְוֵעֵדוּבְקָא בְּעַרְךָ מֵאִתִּים מִיל (ווערסט), אֲבָל מִגְדֵּל הַתְּעוֹרְרוּתֶם וְכִסְפֶּם לְזֶה נִסְכֶּם אֲצֵלֶם לִילָדָה לְשֵׁם רַגְלִי. וְגַם בְּדַרְךָ הַלּוֹכֶם מֵדִי עֲבָרֶם בְּעִיר טִירְהָאוּוִיצֵעַ בְּהַבִּית מְדַרְשׁ שֶׁל הַמַּגִּיד ז"ל, עָשׂוּ גַם שֵׁם הַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹל אֲצֵל כְּפֹה אֲנָשִׁים לְנִסְעֵי וְלַהֲתַקְרַב לְאֲדָמוֹ"ר ז"ל:

כג

וְהִנֵּה רַבֵּי יוֹדִיל ז"ל הִזְהִי אִישׁ חָשׁוּב קִצֵּת בֵּין אֲנָשֵׁי עִירוֹ, וְגַם הִזְהִי לוֹ יְדִיעָה בְּכַתְּבֵי הָאֲרָ"י ז"ל, (אָמַר הַמַּעֲתִיק: כִּי הִזְהִי חַתֵּן הַצַּדִּיק הַקְּדוֹשׁ רַבֵּי לֵיב מִסְטֶרְעֶסְטִינִיץ ז"ל וְלָמַד עִמוֹ חוֹתְנֵנוּ קַבְּלַת הָאֲרָ"י ז"ל). וּבְבֹאוֹ לְאֲדָמוֹ"ר ז"ל הִתְחִיל לְדַבֵּר עִמוֹ בְּלִשׁוֹן גְּדוֹלוֹת וְאָמַר לוֹ יוֹרְנֵי רַבְּנוּ דְרַךְ לְעַבּוּדַת הַבּוֹרָא יְתַבְרַךְ. וְעֵנָה אֲדָמוֹ"ר ז"ל וְאָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן תְּמִימָה "לְדַעַת בְּאֶרְץ דְּרַכִּיד"!! (כְּמוֹבָא בְּשִׁיחוֹת הַרַ"נ בָּאוֹת רַצ"ב עֵין שֵׁם) וְאֵז הִפִּיל עָלָיו אֲדָמוֹ"ר ז"ל אֵימָה וּפְחַד גְּדוֹל וְעִצּוֹם עַד מְאֹד עַד שֶׁנִּסְוֵג אַחֹר בְּבִהְלָה גְּדוֹלָה, וְנִשְׁאָר עוֹמֵד אֲצֵל הַפְּתַח וְנִתְגַּרַּא מְגִשֵּׁת אֵלָיו, וְהִתְחִיל אֲדָמוֹ"ר ז"ל לְהַרְאוֹת לוֹ פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת, וְהִקַּל מֵעָלָיו הַפְּחַד קִצֵּת וְאָמַר לוֹ מָה אַתָּה מִתְגַּרַּא מִמֶּנִּי הֲלֹא אֲנִי אָדָם כְּמוֹתְךָ רַק אֲנִי חֲכָם בְּיוֹתֵר מִמְּךָ נָאֵר אִיף בֵּין קְלוּגְעַר פּוֹן דִּיר וְהַמְשִׁיף אוֹתוֹ בְּדַבְּרוֹ וְהַנְּעִימִים עַד שֶׁחָזַר נִסְמַךְ אֵלָיו וְהִפִּיל עָלָיו שְׁנִית אֵימָה וּפְחַד עַד שֶׁחָזַר וְנִסְוֵג אַחֹר עַד פְּתַח הַבֵּית כְּנִי"ל. וְשׁוּב הִתְחִיל אֲדָמוֹ"ר ז"ל עוֹד הַפְּעַם לְהַרְאוֹת לוֹ פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת לְהַסִּיר מֵעָלָיו הַפְּחַד וְהָאֵימָה, וְאָמַר לוֹ שְׁנִית, מָה אַתָּה מִתְגַּרַּא מִמֶּנִּי הֲלֹא אֲנִי אָדָם כְּמוֹתְךָ רַק אֲנִי חֲכָם בְּיוֹתֵר מִמְּךָ, עַד שֶׁהַמְשִׁיף אוֹתוֹ שְׁנִית כְּנִי"ל, וְאַחֵר כֶּף חָזַר וְהִפִּיל עָלָיו אֵימָה וּפְחַד וְכִי כְּנִי"ל וְכֵן הִזְהִי אֵיזָה פְּעָמִים עַד שֶׁצָּנָה עָלָיו אֲדָמוֹ"ר ז"ל שֶׁיִּתְּנֶנָּה לְפָנָיו כֹּל מָה שֶׁעָבַר עָלָיו (טו), וּמֵאַזְ וְהִלָּאָה נִתְקַשְּׂרוּ מְאֹד הוּא וְרַבֵּי שְׁמוּאֵל אִיזִיק הַנִּי"ל לְאֲדָמוֹ"ר ז"ל, וְהִרְבּוּ מְאֹד מִיּוֹם אֵל יוֹם לְעַסֵּק בְּעַבּוּדָתוֹ יְתַבְרַךְ בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וּבְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּהַתְּעוֹרְרוֹת רַב וְעִצּוֹם מְאֹד עַד עַתַּת פְּטִירְתֶּם ז"ל. וְהִרְבּוּ מְאֹד לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָה חֲדוּשִׁין דְּאוֹרִיתָא וְנַעֲשׂוּ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים מְאֹד.

אמר המעתיק:

שמעתי שהצדיק רבי לייב מסטרעסטינעץ ז"ל בא אחר הסתלקותו לאדמו"ר זצ"ל ובקש אותו שיקרב את בניו, וכן הנה שנתקרבו כמעט כל בניו לאדמו"ר זצ"ל):

אמר המעתיק:

בעת שנתקרב הרבי יודיל ז"ל הנ"ל לאדמו"ר זצ"ל במעמדו ובקא בקש את אדמו"ר זצ"ל שיראה ממנו

איזה מופת, ואמר לו רבנו ז"ל המתן פה עד אחר שבת ואז תראה, וכן עשה והמתין. ואדמו"ר זצ"ל ספר לו שבכפר אחד הסמוך יושב איש אחד שמקרב קצת אלי והוא היה חשוף מבנים ונסע כמה פעמים אלי והפציר אותי לעורר רחמים עבורו שיהיה נפקד בבנים, ואנכי הבטחתי לו שבעזר השם יגלד לו בן, אך התניתי עמו שבכל חצי שנה יתן לי רענדיל אחד. וכן הנה, והאיש הנ"ל נפקד בבו זכר. ועד עתה היה מקים תנאו ובכל חצי שנה נתן לי הרענדיל, ועתה ביום שלישי שאחר שבת צריך האיש הנ"ל להביא לי הרענדיל. ויודע אני שעתה לא ישמר מוצא שפתיו, ויחדל מלתת לי הרענדיל כי גיסו מפציר אותו שלא יתן לי באמרו כי זהו מופת משאר צדיקי הדור, כי גם אני נתתי להם פדיונות עבורך שתפקד בבנים, ודבר גיסו על לבבו כל כך עד ששמע לדבריו, ונסכס בדעתו שלא יתן לי הרענדיל. ותראה כי תחת הרענדיל שהוא צריך להביא לכאן ביום שלישי שאחר השבת יביא את היגלד שלו לכאן מת, וכן הנה ממש כדברי אדמו"ר זצ"ל. (והנראה שבזה הרענדיל היה עושה רבנו זצ"ל פדיון להמתיק הדינים מאתו שיתקנים היגלד אצלו, וכשחדל מלתת הרענדיל לפדיון גברו הדינים עליו עד שמת היגלד, ואם היה שומע לדברי אדמו"ר זצ"ל היה היגלד חי):

ועוד היה מעשה: פעם אחת פלפל רבנו ז"ל עם איזו אנשי שלומנו אודות פרוש בגמרא, ואמרו יאמרו רבי יודיל עם מי האמת. ואמר רבי יודיל שדבריהם נכונים בענין הפשט של הגמרא. ואמר רבנו זכרוננו לברכה אם אראה לך שדברי אמתיים ונכונים יתנו לך שמיץ [הלקאה], ואמר הו. והראה רבנו זכרוננו לברכה שהפשט כדבריו ונתנו לרבי יודיל שמיץ [הלקאה]. ובשעת השמיץ נחלש דעתו והרהר על זה שנותנים לו שמיץ. אחר כך נסע לביתו, והנה בתו נחלשה למאד, ונסע תכף לרבנו ז"ל. וספר לו רבנו ז"ל מעשה שהיה רחם בדאנציג שהיה טוחן על עשרים וארבע אבנים והיה שם הלא טוב (רוח) ולא הניח לטחון, ויעץ מכשף אחד שניחחו לו אחד מהעשרים וארבעה אבנים ויטחנו אותו בחול, ואז השאר יטחנו. ורמז לו זה בביתו, שאחד מעשרים וארבעה ראשי אברים זמות והיא תבריא. ואמר לו שאם לא הית מנהרה בשעת השמיץ היתה נעשית בריאה לגמרי, אך שההרת יהיה כן שאבר אחד זמות והיא תבריא. וכך הנה שאצבע הקטנה שעל ידה מת לגמרי והיא הבראה:

ועוד היה מעשה, שרבנו ז"ל אמר לו בשעת ההתקרבות, אתנה עמך שלא תהא חסיד, והסביר לו שפונתו בענין הנקיות והתה בשחרית ובלילקא וכו', ופעם אחת בשעת התקרבותו לאדמו"ר זצ"ל אמרו לו לרבי יודל שרבנו ז"ל כועס עליו, ויירא לכנס אצלו. ואחר שלשה ימים שלא נכנס נתישב לכנס והתחזק את עצמו ונכנס. ואמר לו רבנו זצ"ל כשרוצין להתקרב אל האמת אז מתגבר השקר, וכשמתגברין על המניעות ומשברין אותם, אז נעשה מ"שקר" "קשר", וושטו שוין זיין מקשר צו מיר וויל דו וועסט לעבין [תהיה כבר מקשר אלי כל זמן שתחיה]. ורבי יודיל כשהיה נוסע ממעדוועדובקא לאומאן על ציונו הקדוש נסע דרך ברסקלב, והיה שם אצל הרב ר' הירש לייב רב דברסקלב, והיה מספר לו בכל שנה התקרבותו לרבנו זצ"ל. והסוף מזה המעשה היה מסים: אפשר אצלכם זה ישן, ביי מיר איז דאס שפיגעל נייא [אצלי זה חדש ומבריק כמו ראי]:

כד

הרב הצדיק רבי יקותיאל המגיד מטירהאויצא זצוק"ל הוא אשר זכה ביותר מכל המפרסמים שבדורו להכניע את עצמו תחת אדמו"ר ז"ל, ולעמוד לפני הדרת קדשותו באימה נפחד, וגם הרבה מאנשי מקרביו ויוצאי חלציו נתקברו על ידו לאדמו"ר ז"ל:

אמר המעתיק:

רבי יצחק חתן המגיד ז"ל הנה איש מצין ומשלים בכל המעלות, למדן גדול בתורה ועסק בעבודת ה' כל ימיו, ונתגדל בבית הצדיק יסוד עולם הרב ר' זוסא זצ"ל, וקדם פטירת הצדיק והטהור הנ"ל שאל אותו לאיזה צדיק אתקרב, והשיב לו לזה הצדיק שיעסק בודוי דברים, הינו שיצנה למקרביו שיתודו לפניו ויתן להם תקונים על כל דבר, ונשמע שקורין לאנשי שלומנו "די ודויניקעס" – [הודויניקעס], וכשנסע בפעם ראשונה לרבנו הקדוש וראה שאנשי שלומנו יוצאים ודמעתם על לחים מהודוי דברים] ובא להבית המדרש, והיו אז שם עוד הרבה אנשים, ורמו רבנו ז"ל אל כל האנשים שיצאו לחוץ, והסירו פלם הטלית והתפליו מעליהם וצאו. ורצה ר' יצחק הנ"ל גם כן לצאת, ולקח רבנו זכרוננו לברכה את הקליאמקע [הגדית] וסגר את הדלת, ולא נשאר בבית המדרש רק אדמו"ר זצ"ל ור' יצחק הנ"ל. ורבנו זצ"ל עשן את הלילקא והלך אנה ואנה בבית המדרש, ונפל על ר' יצחק הנ"ל אימה ופחד גדול, והתחיל להזכיר את עצמו כל מה שעבר עליו מיום קטנותו עד היום ההוא. ונגש אליו רבנו ז"ל ואמר לו בזה הלשון: היינט זאג [עתה תאמר], והתחיל להתודות לפניו כל לבו. ורבנו ז"ל דבר עמו מה שדבר, וימאז נתקרב אל רבנו ז"ל בהתקרבות עצום ונפלא, ועסק כל ימיו בתורה ויתפלה, והיה איש צדיק וירא אלקים כנודע לכל מכיריו):

כה

והצדיק רבי יצחק אייזיק ז"ל שמובא מאתו בחיי מוהר"ן (בספור מעלת המתקרבנים אליו באות כ"ג) גם הוא היה מאנשי המגיד ז"ל. והיה עוסק במשא ומתן בעסק חלופי מטבע. פעם אחת ראה אדמו"ר ז"ל וכו' כמובא שם בחיי מוהר"ן עין שם. ופרוש המלות "והנה מה דהנה" המובא שם שמעתי קצת מאבי הריני כפרת משכבו הינו כי בבואו לאדמו"ר ז"ל להליב את לבבו לעבודת השם ויתברך כלבת אש ממש, וצנה עליו הנהגות מיחדות כפי שרש נשמתו, והנהגה אחת צנה עליו שהיתה כבדה וקשה מכלם הינו שנה תמימה לא ידבר עם שום אדם אפילו תבה אחת (זולת עם המגיד ז"ל). ואחר כך נסע לביתו. ומיד בבואו לביתו, הפריש את עצמו מעסקי העולם הזה לגמרי ולא דבר עם שום אדם כאשר צנה עליו כנ"ל, ומקומו עד שכבו לא משו שפתיו מתורה ויתפלה. ומיד נתעורר עליו מריבות ורדיפות גדולות מאד מכל בני ביתו ובפרט מחותנו ואשתו. והרבו לדבר ולבטא כנגדו בבטויים כמדקרות חרב ממש, וכנו אותו בשם יוצא מהדעת ועוד פיוצא בכנויים כאלה. ואדמו"ר ז"ל הביט ברוח קדשו את גדל מרירות לבו מדבריהם הרעים ונתגרא מאד מחמת זה (הטז). ומיד קרא בזריוות לאחד מאנשיו, וצנה לו שישכר בעבורו תקף ומיד עגלה לטירהאויצע, ורץ לשם במהירות והגיע לשם בלילה. והעמיד את עצמו עם העגלה אצל בית חותנו של רבי יצחק אייזיק ז"ל שישב עמו ביחד, והקיש על הדלת שיפתחו לו, ונכנס לשם. וישא חותנו את עיניו וירא והנה אדמו"ר ז"ל בא לביתו, ויתפלא וישתומם מאד, כי לא ידע מה זה ועל מה זה. ור' יצחק אייזיק ז"ל היה בחדרו וקרא אז קריאת שמע שלפני השנה בכח גדול בדבקות עצום ונפלא. ואדמו"ר ז"ל שמע ולא רצה לפנס לחדרו ולהתראות בפניו כדי שלא יבלבלו ויפסיקוהו באמצע קריאתו ויתוודף כך התחיל אדמו"ר ז"ל להוכיח את חותנו על דרכו הרע על שהוא מניסר את חתנו ביסורים כאלה כנ"ל; וגם שאל אותו אדמו"ר ז"ל הלא בבקר כשאתה מניח תפליו ובידך אתה מכריף את עצמך ברצועות של עור בהמה ובפיף אתה מחשה ודומם ואינך רוצה לדבר אז שום דבור, אם יעמד אז לנגדך איזה ערל שלא ראה ושמע כזאת מעולם האם לא היה אומר עליך שאתה יוצא מדעת. (הינו כי מכון ממש כן המה גם אמרי פיהו האלה אשר יאמר על חתנו שהוא יוצא מהדעת על שעושה רצון הבורא ויתברך כפי תעלומות דרכיו אשר יודיענו על ידי עבדיו הנאמנים) ועוד פיוצא

בדברים כאלה דבר והוכיחו עד שנתחרט מאד חותנו על זה, וקבל על עצמו לבל יוסיף עוד ליסרו מהיום ההוא והלאה. ואחר שגמר רבי יצחק אייזיק ז"ל קריאתו את שמע הנ"ל נתראה בפניו ונתמלא מאד לבבו בגילה ושמחה עד שהחיה אותו ממש; ובבקר השכים אדמו"ר ז"ל ושב לביתו:

כו

ומאז והלאה עסק רבי יצחק אייזיק ז"ל בעבודתו בלי מונע וחולק. וקדם פסח נסע לאדמו"ר ז"ל. בדרך במלון נתנדע לו בחלומו כל התורה ששמע אז אדמו"ר ז"ל במקום ששמע. וישכם בבקר ויסע ונבא לאדמו"ר ז"ל ויספרה לפניו מתחלה ועד סוף בחרדה ואימה גדולה ועצומה מאד, ומיד הלך אדמו"ר ז"ל מאתו והוא מגדל רעדת גופו נתעלף ונשאר חלשות ואחר כך בסמוך נפטר כמובא שם: (וכשהחיה רבי יצחק אייזיק מטל על ערש דני, לקח רבנו ז"ל מעט רטב ונתן לו לאכל, ואמר, היום שמשתי את תלמיד חכם אמתי. ואחר פטירתו של רבי יצחק אייזיק ז"ל הנ"ל, נדמון שרבנו ז"ל נסע דרך טירהוויצע ושאל היש בנים לאותו צדיק? והשיבו לו הן, ואמר בזה הלשון: ווי קומט צו איהם קינדער [איך שגיד אליו בנים], ומתו גם בניו. ומי יוכל להבין דברי אדמו"ר ז"ל ועסקיו שעסק עם כל נשמות ישראל החיים והמתים). (המ' אלתר בן ר' זעליג מטעפליק ז"ל):

כז

ר' יצחק יהודה ז"ל מטעפליק קדם התקרבותו לאדמו"ר ז"ל הנה מפרסם וכמה אנשים מעירות רבות היו נותנים לו פדיונות ואחר כך כשהפיר אמתתו של אדמו"ר ז"ל, עזב והרחיק מעל עצמו הנהגת פרסומו, וקבל על עצמו על עבודתו ותברך בתמימות ופשיטות. ולא הסב את פניו גם מפל החרפות והבשויות שהיו לו מחמת זה, וישב אל ה' בכל לבו ונפשו, כשאר אנשי אדמו"ר ז"ל:

כח

ר' מענדיל ז"ל מכפר הסמוך לטשערין היה איש עוסק במשא ומתן כל ימיו, ויראתו ועבודתו ובפרט עבודת התפלה שלו היה נשגב ועצום מאד. כי היה מתפלל במסירת נפשו ובדבקות נפלא עד שפמש נתבטל גשמיותו, ופעם אחת נתעורר דלקה בביתו והוא עמד אז באמצע תפלתו בדבקות גדול ונורא ובבטול כל הרגשות עד שלא ראה ולא שמע כלל את קול הרעש שנתעורר מאנשי ביתו ומשאר אנשים שעמדו שם. עד שהכרחו איזה ערלים שהיו אז בביתו לקח אותו בגדיו ולהוליכו עד למרחוק, ושם עמד, ולא זז ממקומו ומדבקותו עד שגמר את התפלה:

כט

גם תבערת הלב בעבודת ה' של רבי אהרן ורבי יהושע מזשערין אין לשער, וכן שאר כל אנשיו כמו רבי נפתלי ז"ל מנעמרוב, ורבי יחיאל אחיו, ורבי אהרן ז"ל מברסלב, הרב רבי שמואל יצחק ז"ל מטשערין, הרב רבי ישעיה שלום ז"ל ממעדוועדובקא, הרב רבי יצחק ז"ל מחארשטשיוועטע, הרב ר' עירא ז"ל (שהיה אחר כך במדינת וואלקניא), הרב ר' דוד ז"ל מלאדינען, הרב ר' מרדכי ז"ל מטעפליק, רבי גרשון נכד המגיד ז"ל, רבי יצחק חתן המגיד ז"ל, רבי יצחק מדאשיב, רבי קהת מטירהוויצע, רבי זאב מטירהוויצע, רבי אבא שוחט ובודק מטשערין, רבי זלמן מנעמרוב, ושאר אנשי העבודה שבאנשיו הנאמנים ואי אפשר להעלות על הכתב גדל יקר מעלת כל אחד ועצם רבויים בתורה ותפלה עד עת פטירתם ז"ל יקצרו המון ריעות לספר.

ל

וכן אנשי המשא ומתן שבאנשיו כמו הנ"ל באות י"ז י"ט כ"ח, וכמו רבי נתנאל מטעפליק ורבי שמואל

מטעפליק, וְהַגִּיד רַבִּי לִיב מְקַרְוֵי מִינְטֶשֶׁק וּבְנֵי רַבִּי יִצְחָק אֵיזִיק חֲתָנֵי שֶׁל אֲדַמוּ"ר ז"ל, וְכֹן רַבִּי יוֹסֵף חֲתָנֵי הַשָּׁנִי, ר' יִשְׂרָאֵל מְלִיפִינוּעַץ, רַבִּי אֵיזִיק מְלִיפִינוּעַץ, רַבִּי חַיִּים שְׂאֲרַעס מְבַרְסֶלֶב, רַבִּי יַעֲקֹב מְבַרְסֶלֶב, ר' דָּוִד מְבַרְסֶלֶב, ר' זֵיילִיג מְבַרְסֶלֶב, ר' יִשְׂרָאֵל מְבַרְסֶלֶב, ר' צְבִי גֵיסוֹ שֶׁל אֲדַמוּ"ר ז"ל, ר' מֵאִיר, ר' אַבְרָהָם מְכַפֵּר נְאוּשְׁעֵלִיץ, ר' רְאוּבֵן יוֹסֵף, ר' מֹשֶׁה יִצְחָק מְטִירֶה־אוּיֶצֶע, ר' מֹשֶׁה וְר' גַּעֲצִיל מְלַאדִינְעֵן, ר' לִיב אֶפְטֶער, ר' עוֹזֵר מְלַאדִינְעֵן, ר' יוֹאֵל חֲנָה מְלַאדִינְעֵן, ר' מִתְתִּיָהוּ מְלַאדִינְעֵן, ר' דָּב חַיִּיאֶלֶס, ר' אֶהְרֹן מְדַאשִׁיב, וְר' מֹשֶׁה מְדַאשִׁיב, וְרַבִּי שְׁלוֹם מְדַאשִׁיב, וְשְׂאָר אַנְשֵׁי הַמְּשָׂא וּמִתָּן שֶׁהָיוּ מְקַרְבִּים אֶל אֲדַמוּ"ר ז"ל, רַבָּם כְּכֹלֶם הָיוּ אַנְשִׁים כְּשָׂרִים וְיֻקְרִים וְנִפְשָׁם נִכְסְפָה גַם כְּלַתָּה לַעֲבֹדֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְקָבְעוּ עִתִּים לְתוֹרָה וְלַתְּפִלָּה כֹּל אֶחָד כָּפִי יְכַלְתּוּ וְאֶפְשָׁרוּתוֹ. וְלִבְאֵר עַל הַכְּתָב הַמְּעַלּוֹת וְהַעֲבֹדוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד יִקְצְרוּ הַמּוֹן וְרִיעוּת לְסַפֵּר, אֲשֶׁרֵי לָהֶם :

לא

ר' עוֹזֵר ז"ל מֵאוּמָן הָיָה בְּתַחֲלָה מִכַּת הַמְתַּנַּגְדִּים, וְאַחַר כֵּן הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרוֹ לְהַפִּיר אֶת אֲמִתּוֹ מוֹרְנוֹ מוֹהֲרַנְי"ת ז"ל עַד שֶׁנִּבְעַר לְבָבוֹ מֵאֵד מֵאֵד לְהַתְקַרֵּב אֵלָיו, וְהִלָּךְ מִיָּד עַל צִיּוֹן אֲדַמוּ"ר וְפִיס אֹתוֹ בְּבִכְיָה וְצַעֲקָה גְדוֹלָה עַל כָּל דְּבָרָיו אֲשֶׁר דָּבַר מִקִּדְּשׁ. וְכֹאֲשֶׁר נֹדַע הַדָּבָר לְבָנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁהָיוּ מֵהַחֲסִידִים הַחֲשׁוּבִים וְהַנְּכַבְדִּים שְׂבַעִיר, רָצוּ לְהַרְג אֹתוֹ בְּאִמַּת וּבִפְשִׁיטוֹת. וְתַכְּף וּמִיָּד רָץ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ וְהוֹדִיעַ לוֹ שֶׁיִּבְרַח מִיָּד לְעִיר אַחֲרַת הַסְּמוּכָה. וְיָשַׁב שָׁם בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ עַד שֶׁנִּתְקַרַּר אַפָּס וְחִמַּתָּם מַעֲלִיו חֲזַר וּבָא לְבֵיתוֹ לְשְׁלוֹם :

לב

עוֹד סִפֵּר לִי אֶחָד מֵיּוֹדְעֵי וּמְכִינְרֵי שֶׁבַחַר לוֹ פַּעַם אַחַת אֵיזָה מְקוֹם מַחוּץ לְעִיר סְמוּךְ לְהַנְהָר הַהוֹלֵךְ שָׁם, וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם כֹּל יָמוֹת הַשָּׁבוּעַ מִמוּצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ עַד עֶרֶב שַׁבַּת, וּבְמוּצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ כְּשֶׁהִלָּךְ לְשָׁם לְקַח עִמּוֹ קֶצֶת לֶחֶם כְּפִי שִׁיְהִיָּה לוֹ בְּדַחַק גְּדוֹל לְכֹל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ לֶחֶם צַר וּמֵיִם לַחֵץ. וּמַעַת קוֹמוּ עַד שֶׁכָּבוּ לֹא מָשׁוּ שֶׁפְתִּיּוֹ מִצַּעֲקָה וְתַפְלָה וְתוֹרָה וְשִׁמְחָה וְכוּ'. וּפַעַם אַחַת מְצִאוּהוּ שָׁם עֲרָלִים וְיִחְקוּהוּ וְיִבְיֵאוּ אֹתוֹ לְעִיר. וְהוּא לֹא הִבִּיט גַּם עַל זֶה כִּי לֹא הִתְבַּיֵּשׁ מִשׁוּם אֶדָם. וּמוֹרְנוֹ מוֹהֲרַנְי"ת ז"ל אָמַר עָלָיו שֶׁהוּא קַיִם בְּשָׁלְמוֹת מֵאֵמֶר חֲכָמֵינוּ ז"ל (בְּרַכּוֹת ס"ג) "הַמְּנַבֵּל עֲצָמוֹ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה" וְכוּ' אֲשֶׁרֵי לוֹ :

אמר המעתיק :

וְכֹן כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּתְקַרְבוּ לְהַמְקַרְבִּים שֶׁל אֲדַמוּ"ר ז"ל בְּפִרְט אֹתָם שֶׁנִּתְקַרְבוּ לְמוֹהֲרַנְי"ת ז"ל וְקִיְמוּ וְעָשׂוּ כְּפִי מַה שֶׁהוֹרָה אֹתָם מוֹהֲרַנְי"ת ז"ל בְּדַרְכֵי אֲדַמוּ"ר ז"ל וּבַעֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, כֻּלָּם בְּעָרוּ לְבָבָם לַעֲבֹדֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהָיוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים, כְּמוֹ ר' יִצְחָק דָּב מְטַעֲפֶלִיק אֲשֶׁר בְּתַחֲלָה יָשַׁב בְּטִירֶה־אוּיֶצֶע, אֲשֶׁר אֶפְלוּ כָּל הַמְתַּנַּגְדִּים הַעִידוּ וְהִגִּידוּ שֶׁהָיָה צַדִּיק תָּמִים. וּפַעַם אַחַת אָמַר עַל עֲצָמוֹ כְּשֶׁהוּא בָּא עַל צִיּוֹן אֲדַמוּ"ר ז"ל, מוֹשִׁכִּין אֹתוֹ בְּכַנְפֵי כְּסוּתוֹ : יִצְחָק בָּעַר עֲשָׂה תְּשׁוּבָה. וְהָיָה נוֹסֵעַ בְּכָל עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ עַל צִיּוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ. וְאֵנִי הַכּוֹתֵב (הַמְּאֻסָּף) שֶׁמַּעֲתֵי מֵאֲבֵי הָרֶב ר' זְעֵלִיג ז"ל שֶׁשָּׁמַע מֵר' יִצְחָק דָּב הַנִּי"ל אֲשֶׁר חֹדֶשׁ יְמֵים קִדְּשׁ הַסְּתַלְקוֹתוֹ כְּשֶׁשָּׁכַב עַל מִטּוֹתוֹ לִישׁוֹן, בָּא אֵלָיו אֶחָד וְאָמַר לוֹ בְּזָה הַלְשׁוֹן : "קוֹם הִגִּיעַ קֶצֶד", וְהִקִּיץ מִשְׁנָתוֹ בְּבִהְלָה וּפְחַד גְּדוֹל עַד שֶׁמְחַמַּת הַפְּחַד נָפַל לְמִשְׁכָּב וְשָׁכַב בְּחִלּוֹ אֵיזוֹ יְמֵים וְחֲזַר לְאִיתָנוּ. וְאִזּוֹ סִפֵּר זֹאת וְאָמַר שֶׁבִקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּגְאָרֵף לוֹ עוֹד אֵיזָה זְמַן כְּדֵי שֶׁיִּיכַל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְאַחַר כֵּן כְּכֹלֹת חֹדֶשׁ יְמֵים מִזְמַן הַפְּרָאָה נִגְוַע וְיִאֲסֹף אֶל עַמּוּי בְּשֵׁם טוֹב [בְּשֵׁנַת תַּרְי"ד]. וְכֹן ר' מֵאִיר מְטַעֲפֶלִיק וְרַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי ז"ל וְרַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹרְנוֹ מוֹהֲרַנְי"ת ז"ל וְרַבִּי נַחְמָן מְטוּלְטָשׁוּן, וְרַבִּי אַבְאָ בַר שֵׁשׁ מְטוּשְׁעָה־רִין וְרַבִּי אַבְרָהָם דָּב נֶכֶד אֲדַמוּ"ר ז"ל, וְהַרְבֵּי רַבִּי נַחְמָן מְטוּשְׁעָרִין

ז"ל בעל המחבר ומלקט ספר לשון חסידים ודרך חסידים ולקוטי עצות החדש ושאר ספרים והרבה ספרים שלא נדפסו עדיו, וכן כל האנשים שנתקרו בו באמת למוהרנ"ת ז"ל בלו כל הזמנים לרבות הלילות רק בתורה ותפילה ותשובה ומעשים טובים והתבודדות. אשרי להם ואשרי חלקם: ראשית דבר

ועתה אגב אורחא אציג לפני המעיין גם קצת ראשי פרקים מן האותות והמופתים שראו מאדמו"ר זצ"ל. כי כפי אשר תהלה לאל כל ימי גדולתי בין החכמים בחכמת התמימות והפשטות, והן המה אנשי מוהרנ"ת ז"ל אשר הפקירו את כבודם בכל מיני הפקרות בעבור האמת (יז), מצוה וחובה עלי להודיע לדורות הבאים את דברייהם אשר שמעתי מפיהם. כי לא נעלם ממני עצם אמתת דבריהם, וברור פיוס וכשמש ויודע אנכי כי בצדק ובלישר כל אמרי פיהם, וכאור מן החשף ממש נבדלים המה (יח), מן המעשיות הכתובות בהספרים שיצאו בסמוך, עדת צדיקים, קהל חסידים, פאר מקדושים, שבחי הצדיקים (יט), ומשאר המעשיות אשר הלכו מפה לפה ומאזן לאזן אצל הבעלי כדים שנתרבו בעתים הללו:

והנה אדמו"ר ז"ל בגדל ועצם מתיקות דבריו הנעימים לחזק ולעורר ולהחיות ולהשיב כל הנפשות הנפילות, אם היה גם מתר במופתים היתה מתבטלת הבחירה לגמרי. ובאמת מחמת זה היה אסור במופתים, וגם כשעשה איזה דבר מופת בקש אחר כך מהשם יתברך שישתפח הדבר (כמובא בשיחות הר"י אות קפ"ו), ולולא דמסתפינא הייתי אומר שזה בעצמו שנתן השם יתברך בלב מוהרנ"ת ז"ל לבל לברא ספורי מופתיו הקדושים (כ), מחמת כי לא באלה תהלתו (כמובא שם בהשיחות עין שם), זה בעצמו הוא מחמת שפעלו דברי תפלתו הנ"ל של אדמו"ר ז"ל שיתן השם יתברך בן בלבו כנ"ל כדי שישתפחו מהלב כנ"ל, וכאשר באמת כבר נשתפחו מחמת זה רבים ככלם. אבל על כל זה חסיתי על שארית פלטתם שלא נשתפחו עדיו, ושמתי אל לבבי להעלות על הכתב על כל פנים קצת ראשי פרקים מזה למען יהיה לזכרון לאנשי שלומנו היודעים מזה:

א

ר' צבי גיסו של אדמו"ר זצ"ל ישב בטשעה הרין ועסק במשא ומתן כל ימיו, ופעם אחת התנפח עם איזה איש, אם אדמו"ר זצ"ל יודע כל המחשבות של העומדים לפניו, וזה האיש הוכיח לו שאדמו"ר זצ"ל יודע גם זאת. והנה באותו זמן היה לגיסו ר' צבי הנ"ל דחקות גדול בפרנסתו, והיה צר לו מאד מאד מחמת זה עד שנסכם אצלו להזכיר את אדמו"ר זצ"ל שיתפלל בעדו. אחר כך בסמוך בא אדמו"ר זצ"ל לטשעה הרין כאשר היה אז דרכו בקדש לנסע לשם שני פעמים בשנה (כמובא בחיי מוהר"ן בספור מקום ישיבתו ונסיעותיו אות כ"ד). ומיד בבואו לשם נכנסו אליו אנשי שלומנו לקבל פניו הקדושים, וגם גיסו ר' צבי הנ"ל היה בתוך הבאים. ואדמו"ר זצ"ל דבר עמהם דבריו הערבים והנעימים למשך את לבם לעבודתו יתברך שמו, ודבר עמהם שיחה נפלאה עד שנתעורר מאד לב כל השומעים מזה וגיסו הנ"ל המתין וחכה עד שנספקה השיחה, והלכו מאתו, ונשאר הוא לבדו, ורצה לילך אל הדלת לסגרה בפנים, וללחש לאדמו"ר זצ"ל בענין הפרנסה כנ"ל:

ב

והנה דרכו של ר' צבי הנ"ל היה לישוב תמיד רעיונותיו על כל תנועה ותנועה שהצריך לעשות ועל כן גם עכשו מיד כשהכין פעמי רגליו ללכת אל הדלת כנ"ל, נתביש מאד בעיני עצמו, כי נתישב בדעתו איזה פנים יהיה לי בפני אדמו"ר להזכיר אותו על פרנסה. אחרי שזה סמוך בזה השעה דבר עמנו שיחה

נפלאה מגדל השטות והשגעון של כל הבלי ועסקי עולם הזה. ודמה בדעתו שבודאי יוכיח אותו אדמו"ר על זה, ויאמר לו היתכן לאטם אָזְנוּ כָּל כָּף וְלִבּוֹ מִיָּרֵאת ה', עד שגם אחר שיהיה כְּזוֹ אֵין לָךְ מַה לְלַחֵשׁ וְלִהְזָכִיר אוֹתִי רק על עסקי פרנסה. ומחמת המחשבה הזאת נשאר עומד על מקומו ולא הלך עוד אֶל הַדָּלֶת לְסַגְרָה כְּנִ"ל. והתחיל לחשב שנית ברעיונותיו אולי באמת אדמו"ר יודע גם את מחשבותי פֶּאֶשֶׁר הוֹכִיחַ לִי הָאִישׁ הַנִּ"ל, אִם כֵּן הוּא יוֹדֵעַ בְּרוּר שְׁאֵחֶר כָּל שִׁיחָתוֹ נֶאֱטָם לְבָבִי עֲדֵין עַד שְׂאִין לִי מַה לְהִזְכִּירוֹ רק בְּעֵינֵי פְרִנְסָה, וּמַה שֶׁהִפְסַקְתִּי מִזֶּה הוּא מְחַמֵּת שְׂאֵנִי מִתְבַּיֵּשׁ מֵאֵתוֹ לְבַל יוֹכִיחַ אוֹתִי, וְאֵנִי עוֹשֶׂה עֲצָמִי כִּינָא וְחָרַד וְגוֹנֵב דְעֵתוֹ חֵס וְשְׁלוֹם, אִם כֵּן הַדְּבָר מְגִיחַ בְּיוֹתֵר. וּמִיָּד בְּחֻשְׁבוֹ אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, עֵנָה אֲדַמּוּ"ר זְצ"ל וְאָמַר לוֹ בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: דִּיךְ הָאֵב אִיךְ שׁוֹיִן פֶּאֶרְזָאֲרָגֵט. דִּיִּין בְּרוּדֵער מִשֶּׁה וּוְעַט זֵיִין אַ צִיכְטִיגֵער אָרִימָאן, דִּיִּין חִיִּים אוֹיף אֵיהֶם אִיז אַרְחֻמְנוֹת עַר וּוְעַט נִיט הָאָפֶען קִיִּין מְעָהֶל אוֹיף שְׂבַת לָךְ כְּבַר דְּאָגְתִּי, אַחִיד מִשֶּׁה יְהִיָּה עֵנִי מְרוּד, חִיִּים שְׁלָךְ – עֲלִיו רְחֻמְנוֹת גְּדוּלָּה לֹא יְהִיָּה לוֹ קִמַּח עַל שְׂבַת]. וְכוּ נִתְקִים בְּשִׁלְשֻׁתָם כָּל יְמֵי חִיֵּיהֶם מְכוּן מִמֶּשׁ כְּדְבָרֵי רַבְנּוֹ ז"ל (וְשִׁמְעֵתִי זֹאת מִפִּי בְּנוֹ רַבִּי יַעֲקֹב שְׁשֻׁמַע זֹאת כְּמָה פְּעָמִים מִפִּי אָבִיו בְּעֲצָמוֹ):

ג

ר' אברהם מבארדיטשוב היה חתן עשיר גדול, וגם הוא בעצמו היה לו מעות הרבה. ואדמו"ר זצ"ל (כפי שידע ברוח קדשו את שרש נפשו רוחו ונשמתו ואת אשר עבר עליו, ואת שאר התעלומות שיש בענין זה ועוד גם בגשמיות היה סבה לזה). צנה עליו לבלתי לעשות שום עסק רק לעסק יומם ולילה בתורה ויתפלה. והוא שאל אותו השאלה הנדוע "מה נאכל" והשיב לו אדמו"ר זצ"ל וועסטו זיין אמקבל [שתהיה מקבל] ונתמלא מאד ר' אברהם הנ"ל ברגז גדול עבור זה ולא נסע עוד לאדמו"ר זצ"ל עד שעברו שתי שנים. ובתוך כך מסתמא פעלו דבריו ז"ל שיגיד ר' אברהם הנ"ל מנכסיו ואבד את כל מעותיו עד פרוטה אחרונה, עד שמלא את נפשו לשוב ולנסע שנית לאדמו"ר זצ"ל ואז טפח לו על כתפיו נו אברהמיל ווער האט אויסגעפיהרט, וועסטו מיך חטאש איצטער פאלגין וועסטו זיין אשיינער מקבל, און אז ניט וועסט זיין אפערזשאווירטער מקבל [נו אברהמיל! מי נצח, אם לפחות עתה תצית לי תהיה "מקבל" יפה ואם לא, תהיה מקבל חלוד]. וכו הנה כי ר' אברהם הנ"ל אמץ את רוחו והקשה את ערפו ולא רצה שנית לצית את אדמו"ר זצ"ל. (כי היה איש חיל ומשפיל ומבין בכל עסקי משא ומתן, גם היה ידיו רב לו בכתב ולשון עד שהיה קשה עליו מאד להטות שכמו לסבל בפשיטות על תורה, ולהיות מקבל פֶּאֶשֶׁר צֵנָה עֲלִיו אֲדַמּוּ"ר זְצ"ל), עד שנתקיים בו מְכוּן מִמֶּשׁ כָּל הַנִּ"ל וְהוּא הוֹדָה אַחֵר כֵּף וְלֹא בּוֹשׁ: והוא בעצמו ספר זאת כמה פעמים, ואנכי שמעתי כל זה קצת מאבי הריני כפרת משכבו, וקצת מפי ידידנו הרב אהרן, ששמעו כל זה מפי בעצמו:

ד

מה שנכנס אצל איש אחד בקאמיניץ, ואמר לו אני רוצה להתאכסן אצלכם ועבור זה אני מבטיח לכם עשירות, וכל המעשה השיך לזה, שמעתי כל זה באריכות מאבי הריני כפרת משכבו ששמע זאת מזקן אחד בבראד שספר זאת לפני מוהרנ"ת ז"ל שבעיניו ראה כל זה ואחר כך שמע זאת גם כן בקאמיניץ מהאנשים שידעו והפירו אותו: (אמר המעתיק שמעתי מאנשי שלומנו המעשה שרבנו זצ"ל היה פעם אחת בתענית אסתר בקאמיניץ ונכנס להשוחרט ובודק ויבקש ממנו שרוצה ללון אצלו. והוא מרב טרדתו בשחיתת העופות והכנה לפורים דחה אותו ואמר אין מקום אצלי, והלך רבנו ז"ל מאתו. ובלילה קדם קריאת המגלה והבעל קורא היה השוחט ובודק הנ"ל הביט על האנשים שבאו לשמע

המגלה שיקח מהם מעות מגלה, ראה את רבנו ז"ל עומד ומביט באיזה מגלה, והוטב בעיניו מהות רבנו ז"ל והתחרט מאד על שלא מלא בקשתו להתאכסן אצלו. והסכים תכף בלבו שאחר קריאת המגלה יקח אותו לביתו. אבל תכף אחר קריאת המגלה יצא רבנו ז"ל ולא ראה אותו עוד. והיה להשוחרט ובדק סורים גדולים, ולא היה יכול לילך לביתו מחמת גדל הצער. ולקח שני בני הנעורים והלך לחפש אותו וחפשו אצל כל בעלי מלון והכנסת אורחים ולא מצאו אותו ורבנו ז"ל הלך לאיזה איש קמץ ואמר לו שיתאכסן אצלו ובשביל זה הוא מבטיחו עשירות, ונכנס מאד בלבו וקבל עליו תכף (אף שלא היה דרבו בכף) כי אור רבנו ז"ל התנוצץ במחו כאלו רואה העשירות בעיניו ממש וכו'. ושלח את בתו בכל פעם להביא מרקחת ומשקה לכבוד האורח. והשוחרט ובדק הנ"ל ראה את הבתולה הנ"ל הולכת בכמה פעמים כנ"ל ושאל אותה מה זאת אצלכם וכו' וספרה לו. והלך תכף עם הבני הנעורים לשם ונכנסו, והם עמדו בחוץ ואמר רבנו זצ"ל שיקנסו גם הם ונכנסו. והוכיח אותו רבנו ז"ל ואמר לו: "היתכן איך לוקחים איש זקן ומרימים את זקנו ושוחטין אותו בסכין פגום"?!, ואמר "מדוע בסכין פגום", ואמר רבנו ז"ל שהוא ישאר פה, וישלחו את הבני הנעורים להביא את הסכין וכן הנה, שהסכין היה פגום. ונתעלף והעירוהו ואמר לו רבנו ז"ל שישע אצלו על ראש השנה. ועבר זמן רב ולא נסע עד שנגלה וקבל על עצמו שכשיבריא יסע, וכן גם אחר כך לא קים עד שאשתו הכריחה ונסעה עמו, ורבנו ז"ל צנה עליו שיהיה לו ודוי דברים וכו' וכמדמה שהכרח להתפטר מחזקת שחיטתו:

ה

הודעת העתידות להאיש הכפרי שיתעלה בעשירות ואחר כך הודעת העתידות שיירד מנכסיו ער וועט נאף ליגען אין פּרעמדע תּכריכים [הוא עוד ישכב בתכריכים זרים] וכן הנה מכון ממש כאשר יצא מפיו הקדוש, שמעתי כל זה באריכות גדול מאבי הריני כפרת משכבו ששמע זאת מפי רבי חייקיל שעל גזו ובסתו נסתבבה ונתגלגלה כל המעשה הזאת. (ואפטר זאת המעשה היא מר' חייקיל' שפע שמספר בפי אנשי שלומנו). שפעם אחת נסע רבנו ז"ל בדך עם רבי חייקיל ז"ל, ורבנו ז"ל היה אז בדבקות נבלאה. ונדמה לרבי חייקיל שרבנו ז"ל מתנמנם. ובדך שמן הצד ישב אז אחד שהיה מקרב מעט לרבנו ז"ל, וגם היה לו צד קרבה עם רבי חייקיל. ורמו רבי חייקיל להפעל עגלה לנטות אל קרובו שדך שם בדך צדדה. וכשבאו שם צנה רבי חייקיל להפעל עגלה לעמוד ועמד שם. ודך רבנו ז"ל היה לבלי להתעקש על שום דבר, ועשה עצמו כאלו לא ידע וירד מהעגלה ונכנס לבית האיש ההוא. וכשראה האיש הפעל הבית את רבנו ז"ל נתפעל מאד ונתן לו שלום בשמחה, ושאל אותו רבי חייקיל האם יש לך מעט יין ישן או מיני מתיקה לכבוד, והשיב אין כלום וביתו ריקם. אמר לו לך אל הקרעטשמע הסמוכה ותביא דבר מה לכבוד, והשיב שאין לו במה לקנות אמר לו קח איזה חפץ למשכון ולקח את מנורות שבת של אשתו והביא מעט משקה ומטעמים. וכשמלא את הכוס לכבוד רבנו ז"ל בתוך כך עברו הילדים ערמים ויחפים לבושים קרוע ובלוא. רמו רבי חייקיל לרבנו ז"ל את כל זה ואמר לו שישפיע לו איזה שפע, ענה ואמר רבנו ז"ל אני אין לי שפע בשבילו, רק אם תרצה אתה תתן לו שפע, ענה ואמר רבי! מתירא אני מכם אולי תרגזו עלי בשביל זה, ותאמרו חס ושלום שחייקיל ימות, וימות חס ושלום. ויען רבנו ז"ל ויאמר לו אל תירא! ושאל אותו כמה שלש פעמים ובכל פעם השיב אותו רבנו ז"ל אל תירא אני נותן לך רשות, והיה שם בבית כלי עם מים ושפך רבי חייקיל את הכלי הנ"ל באמצע הבית, ולקח הקאטשערי [מערוד] והחליק את המים ואמר בזה הלשון: שפע למזרח, שפע למערב, שפע לדרום, שפע לצפון. והגביה רבנו ז"ל את הקאפטיו שלו ואמר אליו חייקיל לי לא תתן שפע. ואחר כך

קבלו רשות מהבעל הבית ונסעו משם. וכשנסעו משם באו מחנה ערלים המובילים לעיר מפות פשתן שער רחלים ועורות וכדומה למכר. ושאלו את בעל הבית אם יש לו למכר יין וישן, שכר, דג מלוח, עגות וכדומה, ויען להם שאין לו כלום. וישאלו אותו מדוע? והשיב להם מחמת שאין לו כסף, ויאמרו לו שילוו לו איזה סכום לסע העירה לקנות כל הנדרש, וכשנסעו בחזרה יקנו ממנו. ומחמת שאתה איש ישר אין לנו לדאג מהכסף. וכמדמה לי שהלוי לו חמשה רובל כסף. עד היום ההוא דרש הערלים היה לעמד בהקרעטשמע שעל יד הדרש, ומן היום ההוא והלאה התחילו לעמד אצלו וקנו ממנו כל מה שהיו צריכים. והתחיל להיות בעל שפע, וגם מכרו לו כל מה שהיה להם הן מן השדה קטניות ויתבואה פשתן, והן עורות חיות וגם עופות וכדומה, והוא מכרם בעיר והרויח אחד על אחד והתחיל לעלות למעלה למעלה. וכשהתחיל להשיג מעט כסף קנה איזו בהמות ועשה חמאה וגבינה והתחיל להוביל לעיר גם חלב למכר. ובבואו לעיר למכר כל הנ"ל וגם לקנות כל הדברים הנצרכים לו, אגב בא אל רבנו ז"ל לקבל שלום; וכעבר איזה זמן וכבר היה טרוד ובהול שפכר לא היה לו פנאי לכנס אל רבנו ז"ל מחמת שהיה צריך למכר הסחורה וגם לקנות ולעשות חשבונות, ומתוך כך מנע את עצמו מלכנס אל רבנו ז"ל, כי נתגרא שלא לתחיל לדבר עמו ויבטל זמנו או אולי אחד מאנשי שלומנו יתחיל לדבר עמו וכנ"ל: פעם אחת כשהיה יריד בבוסלב ורץ במהירות אל השוק לקנות ולמכר, וחלונות רבנו ז"ל היו יוצאים לשוק שבהכרח לעבר דרש שם. ובתוך כך כשרץ ורצה לעבר לשוק ושלל יראוהו דפק רבנו ז"ל בחלון וקרא אותו. ומסתמא הכרח לכנס כי אין הדרש ארץ שלא לכנס אם כבר קרא אותו. וכשבא אל רבנו ז"ל אמר לו רבנו ז"ל ההסתכלת היום אל השמים? ויאמר לא, קרא אותו רבנו ז"ל אל החלון ויאמר לו הבט בחלון ותאמר לי מה אתה רואה ויאמר אני רואה עגלות וסוסים ואנשים רצים הנה והנה. ענה רבנו ז"ל ואמר לו אחר חמשים שנה יהיה יריד אחר לגמרי, זה הכל שאתה רואה לא יהיה עוד, רק סוסים אחרים ועגלות וסחורות ואנשים אחרים, וגם אני לא אהיה וגם אתה לא תהיה. כהיום אני שואל אותך מה אתה כל כך בהול ומטרד שאין לך אפלו זמן להסתכל על השמים. ויקרא את רבי חייקיל שהיה בחדר אחר ויאמר לו, תראה חייקיל מה שעשית עם השפע שלך עד שאין לו אפלו זמן להסתכל על השמים: (כל זה שמעתי מפי רבי נפתלי ששמע זאת מפי חתנו רבי אברהם ז"ל):

1

הודעת העתידות בענין גזרת הנעקריטען [לגיס לצבא הצאר] בזה הלשון: איך האב עס אפ געשטופט אויף עטליכע אין צוואנציג יאהר [דחיתי זאת לעשרים וכמה שנים] וכן הוה ממש מכון. שמעתי שאמר זאת עד שהתחילו לקח לצבא בפעם הראשון היה בערך עשרים וחמש שנים. שמעתי כל זה מאבי הריני כפרת משכבו ששמע זאת מפי דודו הר' ראובן יוסיל מהייסען, וגם משאר אנשי אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה:

2

הודעות עתידות למשה חינוקעס (על הממון שלא רצו לתן לו) בזה הלשון מ'וועט דיר נאך אמאהל אן קלאפין אין פענסטער זאלסט געהמען געלד [עוד ידפקו לך בחלון שתקח כסף], ומכון כדברים האלה נתקיים אחרי כן, שנים רבות אחר הסתלקותו. שמעתי כל זה מפי רבי אברהם דב ז"ל ששמע זאת מפיו בעצמו, וסוף המעשה של שלום המעות ראה בעיניו. ועוד שמעתי לזה ספור גדול באריכות מאבי הריני כפרת משכבו ששמע מפי מוהרנ"ת ז"ל (משה חינוקעס היה מהאויבים הנאמנים של רבנו ז"ל בשביל שראה כמה מופתים מרבנו ז"ל בעצמו וספרם לכל, עד שבשביל זה נתקרב הר' יצחק מכפר טשערוויץ

הסמוך לברסלב, והוא הר' יצחק טשערנאוועצער. וזה אחד מהמופתים שספר, שהוא והר' אברהם מיל פאיעס היו משתפים בעסקי פודריאדען (שווק). ומחמת שמתחלה לא היו עשירים כל כך, היו מקבלים פודריאדען קטנים מהפודריאטשיקעס (סוכנים) הגדולים שקבלו אצל הגערערעלער מהממשלה. אבל הצליחו, עד שגם הזמן נתעשרו כל כך שהיה ביכלתם להיות כאחד הגדולים, ולקבל הפודריאד מהגערערעלער בעצמם. ובכן באו אל רבנו ז"ל לשאל אותו אם לקבל פודריאד כזה, ורבנו ז"ל לא הסכים לזה. ואמר אז המאמר הקטן שבלקוטי מוהר"ן "שלהיות מערב בין הגויים קשה מאד לעבודת הבורא". והם לא שמעו לעצתו וקבלו את איזה פודריאד אצל גערעראל אחד. ובאמת בעסק כזה קשה עוד יותר לעבודת הבורא, בשביל שבכדי שהדברים שהוא מעמיד ומצא חן בעיני הגערעראל, צריכין להיות עמו בידיות וחבה ותרה ולפעמים להשתתף עמם במשחק קלפים, ובמסכה כזו פנהוג נמצאים גם איזו מנשותיהם או בתולותיהם ודי לחכימא ברמיזא. הסוף היה אמנם כזה שבעד כל הפודריאדען סלקה הממשלה פחוק ובמדה גדושה, ובעד הפודריאד הזה לא סלקה להם עד שמכרחים היו בשביל זה להיות מן הלויים ואינם פורעים. ומחמת שהיו עשירים ומצליחים היו משפיעים לרבנו ז"ל בנתינות הגיונות מפעם לפעם עד שנתקבץ אצלו סכום הגון ובאותו הזמן עשו הלואה גם אצל רבנו ז"ל, והיה ספוק בנדם לסלק להבעלי חובות, מלבד לרבנו ז"ל לא סלקו. פעם אחת תבע רבנו ז"ל את משה חנינקעס ויענה אותו בעזות מיר האבען אייך מעהר געלד איבער גיגעבין בכל זאת אמר לו רבנו ז"ל שהחוב בעד הפודריאד? סלק להם, ועוד דפקו לו בהחלון שיסע שמה לגבות החוב מיועט דיר אנקלאפין אין פענסטער זאלסט געהן געמען געלד. וכן היה שאחר עבר יותר מעשרים שנה אחר הסתלקות רבנו ז"ל, בקרה הממשלה את החשבונות ונמצא חוב הפודריאד הנ"ל עומד בלי סלוק, ובכן תכף נשלח שטיפעט [שליח] לטולטשין שאז כבר היה הר' יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל בהפוסט [דאר], והגיע השטיפעט אליו ושלח אותו לברסלב. והשליח הגיע לברסלב בחצי הלילה ונתקיים נבואת רבנו ז"ל והשטיפעט דפק בחלון משה חנינקעס ובשר לו שיסע לגבות חוב הפודריאד):

ח

מה שאמר קדם פטירתו על האיש משה חנינקעס הנ"ל שאם יגרש את אשתו וישא אחרת יהי לו בנים, וכו' הנה מכון ממש, כי על סמך הדברים האלה הלך משה הנ"ל ונתן לאשתו חצי עשרו חלק בחלק מכל אשר יש לו מחוט עד שרוף נעל, עד שנתרצית לקחת מאתו גט פטורין והוא נשא תכף אשה אחרת והוליד עמה בן ובת, שמעתי זאת מפי אבי הריני כפרת משכבו וגם משאר אנשים ששמעו זאת מפיו בעצמו. ומוכא זה גם בחיי מוהר"ן בהשיחות השיכים להתורות אות כ"ו, ומה שלא נאמר שם התקיימות הדברים לבין הבקי בספור הזה מעצמו: (ועין בימי התלאות באריכות):

ט

שדוד הטבע של קפיצת הארץ, וגם הפלת שכחה מענין שם העיר על הרב ר' יצחק ז"ל תכף ומיד אחר שיצא משם, שמעתי זאת מפי רבי שמואל יצחק ז"ל בעצמו (ועין באריכות בשיחות וספורים):

י

גם מענין קול הרעש הגדול והנורא (מכון ממש כמו שמדברים בפעם אחת אלפים ורבות אנשים) שנשמע בחדרו שהיה לבדו סגור שם, שמעתי מפי רבי יחיאל מענדיל ז"ל ששמע זאת מפי הרב ר' שמואל יצחק ז"ל הנ"ל אשר הוא בעצמו שכב אז סמוך לפתח חדרו, ונפל עליו כל כך פחד ורעדה עד שמגדל רעדה וחרדת גופו נפל לארץ ונשאר כך שוכב על הארץ כי גרא להזיז עצמו ממקומו עד שנשקט

הרעש : (ועין באריכות בשיחות וספורים) :

יא

אשר הגיד פעם אחת לר' מאיר המחשבה שהיה לו בעת עלותו על העגלה לנסע אליו, שמעתי מפי בנו ר' שמחה ז"ל ששמע מפי אביו בעצמו.

אמר המעתיק :

שמעתי מאנשי שלומנו באריכות קצת, כי זה הר' מאיר היה כמו בן בית אצל רבנו ז"ל וכשבא לאדמו"ר זצ"ל היה מוסר לו כל המפתחות וכו'. ופעם אחת נסע ביחד עם הרב ר' יודיל ז"ל לאדמו"ר זצ"ל וספר הרב ר' יודיל ז"ל שאם היה רבנו ז"ל בדור של תנאים היה גם בן חדוש. וענה הר' מאיר הנ"ל שהוא אינו מחזיק את רבנו ז"ל גדול כל כך רק לגדול הדור של עכשו. וכשבאו אל רבנו ז"ל אמר לו רבנו ז"ל כשאין מאמינים בי למה נוסעים אלי, ואמר לו אגיד לך המחשבה שלך בעת עלותך על העגלה אמר לו אם אתם יודעים תאמרו, ויאמר לו רבנו ז"ל ונשתומם ואמר אם בן אשאר אצלכם. ויתעה אותו אדמו"ר ז"ל ויאמר לו מחכמה הפרתי זאת בכניסתך לבית ובהשלום עליכם. וקבל דבריו ונסע ממנו, ובאמצע הדרך התפלא על עצמו ואמר מה זה שהנחתי להתעות אותי, הלא אי אפשר לידע זאת כי אם ברוח הקדש ממש, וזה פלא גדול ויותר מופת מה שיכול להתעות אותי וכו': (ועין בהשיחות הר"י סימן קפ"ג מה שכתב מורנו הרב רבי נתן זכרוננו לברכה שגם לכמה אנשים הגיד מה שעשו) :

יב

מה שהודיע לר' מאיר הנ"ל בענין הבנים ובענין העניות גם זה שמעתי מפי בנו ר' שמחה הנ"ל ששמע מפיו בעצמו. (אמר המעתיק : שמעתי מאנשי באריכות גדול אף אספר בקצור), כי זה הר' מאיר היה דר במעדו ועדובקא והיה עשיר גדול מאד שהיו אוכלים אצלו בכלי כסף ורוחצים בכלי זהב ולא היה לו בנים. (ופעם אחת התאכסן אצלו הרבי מרדכי מטשערנאביל ז"ל ובניו, ובקשה אשת הר' מאיר הנ"ל ממנו שיהיה לה בנים, ויאמר לה עוד את רוצה בנים, דין שאני ובני מתאכסנים אצלך) ופעם אחת נסעה אל רבנו ז"ל ברעש והתעוררות בענין בנים, ורבנו ז"ל סבב את עצמו בבית מקיר אל קיר, ובניו היה אש לוחט ממש. וכמעט שהיה לה חרטה על מה שהטריחה את רבנו ז"ל כל כך אחר כך אמר לה רבנו ז"ל שיהיה לה בן אבל תפסיד העשירות. ויהיה לה עניות כל כך עד שלא יהיה להילד רק טלית קטן אחד, וכשיכבסו אותו לא יהיה לו אחר ללבש, ויצטרף להמתין עד שיתגבש. והספיקה גם לזה, ויאמר לה שמהצד לשאל גם את בעלה אם יסכים, וגם הוא הסכים, ונולד להם בן. ואחר איזו שנים כשנצרך רבנו ז"ל לנסע למעדו ובקא נסע דרך קרומענשטוק לעשות החתנה של שרה'קי עם הרב ר' יצחק אייזיק בן הרב ר' לייב מדוברא ונא, לא נכנס לביתם רק נכנס להבית הכנסת וראה את הילד של ר' מאיר הנ"ל ובחן אותו בלמודו, ואמר אהה הפסד גדול וכו'. ונסע לדרך והילד בא לביתו וספר לאמו הנ"ל והיו לה יסורים גדולים. ולעת ערב נפטר הילד, ואמו סגרה את עצמה בחדר מיחד ולא רצתה להתנחם ולדבר עם שום אדם. וכשחזר רבנו ז"ל למעדו ובקא נכנס להתאכסן אצלם. ותכף יצאה מהחדר ואמר רבנו ז"ל שהוא נוטל ממנה השבעה ימי אבלות כי החתנה תהיה אצלה והיא תהיה מחתנת. וכן קימה ועשתה כל צרכי החתנה כמו אחד הגבירים הגדולים, והלבשה את הכלה ונסעו למול החתן. ותעש החתן מאהל ובפרט החתנה ברב פאר ויפי, והיא הייתה מלבשת בעדיי זהב כמו מחתנת ונתנה דרשה גישאנק [דורון דרשה] מנורת זהב גדולה. ואחר כך קראה רבנו ז"ל ואמר לה שיתלד בן ותקרא שמו נחמן ואני שמי נחמן בן פיגא והוא גם בן פיגא (פי שמה היה פיגא). וכמו שאני חדוש

בְּדָבָר שְׁלִי, כֵּן הוּא יְהִי חֲדוּשׁ בְּדָבָר שְׁלֹו וּבִלְבָד שְׁתַּקִּים אֵלֹו הַתְּנָאִים שֶׁהִיא לֹא תִנִּיק אוֹתוֹ רַק מִיִּנְקַת.
וְגַם הַמִּינְקַת תִּנִּיק רַק בִּימֵי טְהַר וְשֶׁהִיא לֹא תִרְאֶה אֶת הַיָּלֵד כָּלֵל בִּימֵי טְמֵאָתָהּ. וְכֵן הִיא שְׁיִלְדָה בִּן אֲבָל
לֹא קָמָה, כִּי הִיא חוֹלָה וְהִלְכָה לְרֵאוֹת אוֹתוֹ בִּימֵי טְמֵאָתָהּ, וְגַם הַמִּינְקַת הַנִּיִּקָה אוֹתוֹ בִּימֵי טְמֵאָתָהּ.
וְנִסְעָה לְאֲדָמוֹיִר וְצִיִּיל לְשָׂאֵל אִם תִּתֵּן אוֹתוֹ לְמִינְקַת אַחֲרֵת. וְאָמַר עֲכָשׁוּ לֹא אֲכַפֵּת עוֹד כָּלֵל כִּיִּן שְׁכָבָר
לֹא קָמָו. וְלֹא יְהִי עוֹד חֲדוּשׁ כִּיִּיל וְכָךְ הָוָה :

יג

הַמַּעֲשֶׂה מֵהִינוּקָא בְּעַת נְסִיעָתוֹ לְנְאוֹרִיטֵשׁ שְׁמַעְתִּי מִפִּי כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁשָּׁמְעוּ זֹאת מִפִּי ר' שְׁמוּאֵל
בְּעַצְמוֹ : (וְעִיִן בְּשִׁיחוֹת וְסִפּוּרִים כָּרָךְ ד' בְּאַרְיִכוֹת).

יד

הַמַּעֲשֶׂה מֵהַפּוֹשְׁעִים שֶׁרָצוּ לְהַכּוֹתוֹ וְהִנֵּס שֶׁהִיָּה לוֹ וְהַמַּפְלָה שֶׁהִיָּה לָהֶם שְׁמַעְתִּי כֵּן זֶה מִפִּי אָבִי הַרִינִי
כְּפֶרֶת מִשְׁכָּבוֹ שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹהֲרַנִּי"ת ז"ל בְּעַצְמוֹ : (פַּעַם אַחַת בְּנִסְיעַת רַבְּנּוֹ ז"ל מִמַּעַזְיָבוֹ' לְבֶרְסֶלֶב
וְהַדָּרָךְ הַרְגִיל הוּא עַל יַד נְעַמִירוֹב, בְּהַנְדָע הַדָּבָר לְהַמְתַּנְגְּדִים, וּבְכֵן בַּיּוֹם זֶה יֵצְאוּ מַחוּץ לְעִיר וּמְקוֹלוֹת
בְּיָדָם בְּכַדִּי לְהַכּוֹתוֹ. כְּשֶׁשָּׁמְעוּ אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוֹ דָּבָר זֶה עָשׂוּ גַם הֵמָּה כְּמוֹתָם וּמְקַל אִישׁ בְּיָדוֹ בְּכַדִּי לְהַצִּיל
אֶת רַבְּנּוֹ ז"ל מִיַּדֵּיהֶם. וְשִׁתִּי הַחֲבוּרוֹת עָמְדוּ עַל הַדָּרָךְ וְלַחֲפוֹת עַל בּוֹאוֹ, אֲבָל מֵה' הִיא שֶׁהוֹפִיעַ עָלָיו
בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ, וּבְאַחַת הָאֲכַסְנִיּוֹת בְּכַפֵּר סְמוּךְ לְנְעַמִירוֹב שֶׁנִּכְנַס רַבְּנּוֹ ז"ל שָׁמָּה, שָׂאֵל אֲצֵל בַּעַל הָאֲכַסְנִיָּא
אִם אֲפֹשֶׁר לְהַטּוֹת מֵהַדָּרָךְ הַרְגִיל וְלִנְסַע בְּאִיזוֹ דָּרָךְ אַחֵר לְבֶרְסֶלֶב, וְלֹא דָרָךְ נְעַמִירוֹב. וַיֹּאמֶר לוֹ הַבַּעַל
אֲכַסְנִיָּא שֶׁאֲפֹשֶׁר בְּאִיזָה דָּרָךְ מַעֲקָם בְּכַדִּי הַכְּפָרִים, וְכֵן עָשָׂה רַבְּנּוֹ ז"ל וְעָשָׂה דָרְכּוֹ עִם צְדִי הַכְּפָרִים וּבֹא
בְּשָׁלוֹם לְבֶרְסֶלֶב. וְשִׁנֵּי הַחֲבוּרוֹת עוֹמְדִים הָכֵן וּמְחַכִּים וְאֵגֵב הַגִּיעַ זְמַן מְנַחֵה, וְעַם זֶה הַבְּטָחוֹן שֶׁבָּלָב
חֲבוּרַת אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוֹ שְׁלֹא נִגִיעַ שׁוּם הִזָּק לְרַבְּנּוֹ ז"ל, חֲזָרוּ חֲבוּרַת אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוֹ הַעִירָה נְעַמִירוֹב,
וְחֲבוּרַת הַמְתַּנְגְּדִים עוֹמְדִים בְּמַרְדָּם וְעוֹד בָּלָב שֶׁמִּחַ בְּתַקְוַת הַצְּלַחַת הַשְּׁעָה בְּאִיִן מְפָרַע. פְּתֹאֵם רָאוּ
מִרְחוֹק עֲגָלָה חֲצִי מְכֻסָּה (בְּאֵדָה) נוֹסַעַת וּמִמַּעַל עוֹמְדִים שְׁנֵי אֲנָשִׁים כְּמִנְהַג נְסִיעַת רַבִּי עִם מְשֻׁמְשִׁים,
עָשׂוּ עוֹד הַתְּחַכְמוֹת וְתַכְף הַתְּחַבָּאוּ בְּאִיזוֹ מַעֲרוֹת וּבְקַעִים בְּכַדִּי כְּשֶׁתִּגִיעַ הָעֲגָלָה יֵצְאוּ מִמְּחֻבּוֹאֵם וַיִּתְנַפְּלוּ
עָלֶיהָ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂיהֶם מַעֲשֵׂי רָצַח, וְכֵן הִיָּה, וּבְהַתְּחַכְמוֹת הַתְּנַפְּלוּ עַל הָעֲגָלָה הַמְכֻסָּה בְּבֹאֵדָה שְׁבַתוֹכָה
לֹא הִיָּה רַבְּנּוֹ ז"ל כִּי אִם רַבְּנִית אַחַת עִם שְׁנֵי גַבָּאִים. כְּשֶׁרָאוּ זֹאת חֲזָרוּ הַעִירָה בְּחֶרֶף וּבוֹשָׁה וּבְבִהָלָה,
הַרְבְּנִית עִם הַגַּבָּאִים הִבִּינוּ שֶׁהֵמָּה לֹא גִזְלָנִים שְׁבָאִם הִיוּ גִזְלָנִים וְרוֹצְחִים לֹא הִיוּ בּוֹרְחִים מִצַּעֲקַת
הַנוֹפְלִים בִּידֵיהֶם, וְכֵן רָאוּ מֵאַחֲרֵיהֶם שֶׁהֵמָּה אֲדַרְבָּא כְּנִרְאָה חֲסִידִים וְאֲנָשִׁי מַעֲשֵׂה, וְהִיָּה הַדָּבָר אֲצֵלָם
לְפָא. וַיְהִי כְּבוֹאֵם הַעִירָה כְּמוֹכּוֹ תַכְף סָפְרוּ הַדָּבָר לְפָנֵי אֲנָשִׁי הַעִיר וְנִתְּנָדַע הַדָּבָר וְהִיוּ לְחֶרֶף וּלְקָלוֹן
לְכָל אֲנָשִׁי הַעִיר. וְאַחַד מֵהֶם מִגְדֵּל הַבוֹשָׁה וְהַחֲרָטָה שֶׁלַח מִתְּנָה לְרַבְּנּוֹ ז"ל בְּכַדִּי לְפִיסוֹ. וְרַבְּנּוֹ ז"ל אָמַר
עַל זֶה שְׁבֻדָּאִי טוֹב הַדָּבָר שֶׁשָּׁלַח לְפִיסוֹ אֲבָל לֹא מְשׁוּם זֶה יִפְטֹר גַּם מֵאִיזָה עֲנָשׁ. וְגַם לְחֲבוּרַת אֲנָשִׁי
שְׁלוֹמְנוֹ שֶׁיֵּצְאוּ לְהַצִּילוֹ אָמַר רַבְּנּוֹ ז"ל שְׁלֹא הִיָּה לָהֶם לְסַמָּךְ עַל הִנֵּס בְּבִטְחוֹן עַל גְּדֵל צְדָקָתוֹ. וְדִיקָא
לְחַפּוֹת כָּל הָעַת עִם חֲבוּרַת הַמְתַּנְגְּדִים. מְשׁוּם "לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעֲדָה". וְלֵה' הִישְׁוּעָה) :

טו

הוֹדָעָה בְּרָמָז מַעֲנִין "הַאֲבָאָרַע – עֲבָרָה" שְׁמַעְתִּי בְּאַרְיִכוֹת מִפִּי אָבִי הַרִינִי כְּפֶרֶת מִשְׁכָּבוֹ שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹשֶׁה
חִינְקַעֵס. פַּעַם אַחַת הִיָּה אֲצֵל רַבְּנּוֹ ז"ל וְאָמַר : "מָה זֶה קוֹל דְּפִיקוֹת שֶׁאֲנִכִּי שׁוֹמַע לָךְ וְרֵאָה"!. וְאֲנִכִּי לֹא
שְׁמַעְתִּי יֵצְאֵתִי הַחוּצָה וְלֹא שְׁמַעְתִּי כְּלוּם הִלְכָתִי מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וְשֶׁאֲלַתִּי אֶת פִּי אִיזוֹ אֲנָשִׁים מָה זֶה
קוֹל הַדְּפִיקוֹת? וְאָמְרוּ לִי שֶׁמֹּשֶׁה הַעֲנִינְעֵס בּוֹנֵה הַאֲבָאָרַע [בֵּיתָן]. וְכֶשֶׁאֲמַרְתִּי לוֹ אָמַר לִי : "אָה אָה

האבאָרע – עבֵרָה האבאָרע־עבֵרָה". אחר כמה שנים כבר אחר הסתלקות רבנו ז"ל היה לי איזה דבר נחוץ להיות אצל משה העניעס. הלכתי אליו ולא מצאתיהו בביתו ובני ביתו אמרו לי שאפשר הוא בהאבאָרע. הלכתי אל האבאָרע ופתחתי הדלת ומצאתיו עובר עבֵרָה רחמנא לצלן. כשראיתי מעשה זו – נזכרתי בנבואתו של רבנו ז"ל "האבאָרע־עבֵרָה". תכף הלכתי להרב מברסלב לספר לו :

טז

מה שאמר להאיש שהלך בכל יום להמנין שלו באומין שבעבור זה יפקד בבו זכר, שמעתי מפי ר' משה בן ר' אברהם חיים ששמע מבנו הולד מזה :

יז

הודעתו בזאסלב שבשעה זאת נולד בן אצל ר' יעקב בן ר' יודיל בברסלב. שמעתי זאת מבנו הר' יואל ששמע זאת מפי אביו בעצמו :

יח

מה שהודיע במוצאי יום הכפורים שנחתם הדין על המתנגד שלמה מהייסען שימות. שמעתי זאת מאבי הרניני כפרת משכבו ומר' יצחק מהייסען ששמעו זאת מפי אחי זקני רבי ראובן יוסף שישב אצל אדמו"ר זצ"ל בעת ההיא שנה תמימה, ולא היה באפשרותו לשוב לביתו מרדיפת המתנגד הנ"ל. ותכף אחר מותו בחרף ההוא שאחר יום הכפורים הנ"ל חזר מיד לביתו :

יט

מה שצוה לאחי זקני הר' ראובן יוסף הנ"ל שכל הוראה שישמע מפי הרב דעירו יאמר תמיד בהפוך, וכן היה מקים אחי זקני הר' ראובן יוסף הנ"ל, שגם אם הוא לא זכר בעצמו את פסק ההוראה, אבל מעלים ראותו תמיד עין בעין אמתת דברי אדמו"ר ז"ל היה אומר תמיד להפוך מדברי הרב הנ"ל. וכאשר פתחו את ספרי הפוסקים לעין כדברי מי הפסק היו רואים בעיניהם שהאמת כדבריו. עד שברח הרב ההוא מן העיר עם כל בני ביתו בחרפה ובושה גדולה : שמעתי כל זה מפי אבי הרניני כפרת משכבו ומשאר אנשים ששמעו זאת מפיו בעצמו :

כ

את אשר חלק פרנסתו להאנשים שגרשו אותם מן הכפרים וכל אשר יצא מפיו הקדוש לא שב ריקם, שמעתי כל זה באריכות מאבי הרניני כפרת משכבו ששמע זאת ממוהרנ"ת ז"ל, וגם מפי האנשים האלה בעצמם :

כא

בעת אשר גלה למוהרנ"ת ולרבי נפתלי ז"ל הסוד הכמוס מענין ביאת הגואל ישב אז גם חתנו ר' יוסף ז"ל סמוך ודבוק אליו במש וגם שני אנשים מטעפליק עמדו אז על מדרגות העגלה (שטיג) מזה אחד ומזה אחד ופניהם לאדמו"ר ז"ל. בכל עת הנסיעה (שנסעו אז מלאדיזין לטעפליק) וקולו ז"ל בעת שדבר, כל זאת נפסק בנפלאות כאלה עד שלא נודע כלל לחתנו ולשני האנשים הנ"ל אם הוא מדבר עם מוהרנ"ת ורבי נפתלי ז"ל שישבו לנגדו. ושמעתי זאת מפי כמה אנשים וגם מאבי הרניני כפרת משכבו ששמעו מפי הנ"ל, אשר היו רגילים לספר זאת בכל פעם :

כב

המעשה מהשני מצבות

אמר הפעתיק :

שְׁמַעְשָׂה כִּד הָיָה שְׁפַעַם אַחַת הָיָה רַבֵּנוּ ז"ל בְּטַעֲפְלִיק וְהָיָה בְּעֶזְרַת בֵּית הַכְּנֶסֶת (פְּאֵלִישׁ) וְרָאָה מַצְבוֹת מְנַחִים, וְשָׁתִי מַצְבוֹת וְרִשְׁיַמַּת אוֹתֵינִי תִּיהֶם זֶה עַל זֶה. וְאָמַר אֶפְלוּ לְאַחַר מִיתָה אֵין לָהֶם בּוֹשָׁה. וְנִתְּוָדַע שְׁאֵלוּ הַשָּׁתִי מַצְבוֹת הָיוּ אֶחָד בְּשִׁבִיל אִישׁ וְאֶחָד בְּשִׁבִיל אִשָּׁה שֶׁהָיוּ נִחְשָׁדִים עוֹד זֶה עַל זֶה בְּחִיָּהֶם] שְׁמַעְתִּי מֵאֲבֵי הַרִינֵי כְּפָרַת מִשְׁכָּבוֹ שְׁשָׁמַע מִפִּי ר' מִשָּׁה דִּין וּמוֹרָה צָדֵק דְּקַהֲלַת קִדְשׁ טַעֲפְלִיק שְׁבַעֲיָנִיו רָאָה וּבָאֲזָנָיו שָׁמַע זֹאת :

כג

אֵת אֲשֶׁר אָמַר אִז עַל שְׁנֵי יְלָדֵי ר' שְׁמוּאֵל מִטַּעֲפְלִיק אֵיִדְעַר צְוִיָּא שְׁלַאֲפַע אִזוּ גְלִיכְעַר אֵיִנְס אַ גִּיזוֹנְדִ'ס [תַּחַת שְׁנַיִם חֲלָשִׁים עָדִיף אֶחָד בְּרִיא] וְכֹן הָיָה. אָמַר הַמַּעֲתִיק :

שְׁמַעְתִּי שְׁהַמַּעֲשָׂה הִיָּתָה שְׁנוֹלְדוֹ לְר' שְׁמוּאֵל הַנַּי"ל תְּאוּמִים, וְרַבֵּנוּ ז"ל הָיָה אֶצְלוֹ עַל הַבְּרִית מִיָּלָה וְהָיָה אִז סַנְדֵּק וְאִז אָמַר כֹּל זֶה כְּנִי"ל, וְכֹן הָיָה שֶׁהַתְּאוּמִים מִתּוֹ וְאַחַר כִּד נוֹלַד לוֹ בֶּן בְּרִיא וְחִזְק) גַּם זֶה שְׁמַעְתִּי מִפִּי אֲבֵי הַרִינֵי כְּפָרַת מִשְׁכָּבוֹ שְׁשָׁמַע מִפִּי ר' מִשָּׁה מוֹרָה צָדֵק הַנַּי"ל :

כד

הַמַּעֲשָׂה מִרְפוּאֵת חֲלֵי הַרָאָה לְרַבֵּי נַפְתָּלִי ז"ל שְׁמַעְתִּי מֵאֲבֵי הַרִינֵי כְּפָרַת מִשְׁכָּבוֹ שְׁשָׁמַע זֹאת מִפִּי רַבִּי נַפְתָּלִי ז"ל בְּעַצְמוֹ. (אָמַר הַמַּעֲתִיק שְׁמַעְתִּי שֶׁהַמַּעֲשָׂה כִּד הִיָּתָה, אַחַר בִּיאָתוֹ מִלְעַמְבָּרְג הָיָה דְרָכּוֹ לְסַע חוּץ לְעִיר. וּפַעַם אַחַת לָקַח אִתּוֹ אֵת מוֹהֲרַנְיִת וְרַבִּי נַפְתָּלִי ז"ל וּבָאוּ לְקַרְעֻטְשְׁמִי אֶחָד וְנִתְּנוּ לָהֶם שָׁם גְּבִינָה לְאָכֹל, וְרַבִּי נַפְתָּלִי הָיָה לוֹ גַּם כֹּן חֲלֵי הַרָאָה כְּמוֹ אֲדַמוּ"ר זצ"ל. וְהוּא ז"ל וְרַבִּי נַפְתָּלִי לֹא רָצוּ לְאָכֹל מִחֲמַת שְׁמִיזִיק לְחוֹלָאֵת הַזֹּאת, וּמוֹהֲרַנְיִת לֹא רָצָה לְאָכֹל בְּלַעֲדָם, וְאָמַר מוֹהֲרַנְיִת ז"ל לְרַבִּי נַפְתָּלִי שְׁיֵאכֹל וְלֹא יִזִּיק לוֹ, וְאָמַר רַבִּי נַפְתָּלִי אֵתָה אוֹמֵר לִי? כְּשֶׁרַבֵּנוּ ז"ל יֵאמַר לִי. [אִז דְּעַר רַבִּי וְנֹעַט מִיר זְאֲגָעוֹ] וְאָמַר לוֹ אֲדַמוּ"ר זצ"ל שְׁיֵאכֹל עִם מוֹהֲרַנְיִת. וְאָכֹל הִרְבֵּה ר' נַפְתָּלִי עִם מוֹהֲרַנְיִת ז"ל. וְאַחַר כִּד כְּשֶׁנִּסְעוּ בְּחִזְרָה הַעִירָה עָשָׂה רַבִּי נַפְתָּלִי אִ' הוּס [שְׁעוּל], וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל הִרְאִיתֶם סִיאִז שׁוֹיִן גָּאָר נִיט דְּעַר הוּס, אִיזְ הָאֵב גִּימִינִיט אִז עַר וְנֹעַט זִיד פְּרִיעַר אֶפּ פֶּאָרְטִיגְעוֹן פֶּאָר מִיר [אֵין זֶה כְּבָר כֹּלֵל אוֹתוֹ שְׁעוּל הַקּוֹדֵם, אֲנִי חֲשַׁבְתִּי שֶׁהוּא נְפֹטֵר לְפָנָיו], וְהַמוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁבְּזֶה הַמַּאֲכָל הַמְּשִׁיד לוֹ רְפוּאָה לְמַחְלָתוֹ. וְאִז בְּאוֹתוֹ הָרֵאשׁ הַשָּׁנָה אָמַר הַתּוֹרָה תִּקְעוּ מְמִשְׁלָה בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן תִּנְגְּנָא סִימָן א'. וְשָׁם מוּבָא זֶה שְׁיִכּוּלִין לְהַמְּשִׁיד כַּחוֹת הַרְפוּאָה לְתוֹדָה כֹּל דְּבַר מֵאֲכָל עֵין שָׁם וְכוּ' :

כה

מֵה שְׁעֵבֵר עַל רַבִּי יוֹדִיל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אֵיִזִּיק ז"ל בְּעַת שְׁנִסְעוּ בְּפִקְדוֹתוֹ עֲבוּר הַשְּׁתַדְלוֹת בְּתַעֲלוּמוֹתָיו לְמַהָר גְּאֵלְתָנוּ. שְׁמַעְתִּי מִזֶּה קֶצֶת דְּקֶצֶת רֵאשֵׁי פְּרָקִים מֵאֲבֵי הַרִינֵי כְּפָרַת מִשְׁכָּבוֹ שְׁשָׁמַע מִפִּי מוֹהֲרַנְיִת ז"ל, וְגַם מִר' יַחִיאֵל מַעֲנִדִיל ז"ל שְׁמַעְתִּי זֹאת שֶׁהוּא שָׁמַע מִפִּי רַבִּי יוֹדִיל ז"ל בְּעַצְמוֹ. אָמַר הַמַּעֲתִיק :

שְׁמַעְתִּי שְׁצָנָה עֲלֵיהֶם שְׁיֵאמְרוּ בְּכָל עִיר וְעִיר דָּף אֶחָד מֵהַסְפָּר הַנְּשָׁרָף, וּמִסְפָּר לְקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן יִשְׁאִירוּ דָּף אֶחָד בְּכָל עִיר וְעִיר וְכוּ'. וְצָנָה עֲלֵיהֶם שְׁיֵהִיו אֶצֶל הַרְבּ מִבְּאֲרֵיטְשׁוּב זצ"ל וּיְבַקְשׁוּ מִמֶּנּוּ צָדָקָה וְיֵאמְרוּ לוֹ שֶׁהַנְּדָבָה הַזֹּאת הִיא לְצַרְף הַכְּנֶסֶת כְּלָה, וְהַשְּׁתַדְלוֹתוֹ בְּזֶה הָיָה כְּנִי"ל, אִדְ עֲבָרוּ עֲלֵיהֶם מְנִיעוֹת רַבּוֹת מִחֲמַת עֲנִיוֹת שְׁכָלָה אֶצֶלֶם הַמָּמוֹן, וּבְבִתִּים לֹא רָצוּ לָתֵן לָהֶם מִחֲמַת שְׁאֲמְרוּ שֶׁהֵם בְּרִיאִים וְיִכּוּלִים לַעֲבֹד וְגַם חֲשׂוּדִים לְגַנְבִים וְכוּ' וְלֹא גָמְרוּ הַעֲנִין) :

כו

המעשה מאלכסנדריווקי והתקמוות הבטחתו שמעתי מר' משה שישיב שם ששמע זאת מפי האישי
שראה זאת בעיניו. (אמר המעתיק כפי הנראה היא המעשה ששמעתי שפעם אחת היה רבנו ז"ל בחורף
על ברית מילה ובא איש אחד וקבל לפניו אודות בתו אשר פתה אותה ערל אחד להמיר דתה רחמנא
לצלו ונאבדה, וכבר חפש אותה בכל הכפרים ולא מצאה. ויאמר לו רבנו ז"ל שנמצאת אצל הכמר
דעירו, אשר לא עלה על דעתו שהכמר יעשה לו זאת, וען כי חי אתו בטוב מאד ואמר אל רבנו ז"ל איך
הולכים לבקשה. והשיב לו שישעו שני אנשים תכף עם עגלת-החורף סמוך לבית הכמר ובתו תעמד בחוץ
וכשתראה אותם תכף תתרחק לנסע עמם לביתה. וכך הוה. ואדמו"ר יושב עוד על סעדת ברית מילה.
וכשנודע הדבר להערלים דשם לקחו מקלות וקדמות לילך ללחם עם היהודים אשר לקחו את הנערה
מבית הכמר ולקחתה בחזרה ונפל על היהודים פחד גדול. ואמר רבנו ז"ל שלא יפחדו רק יקחו
בידם גם כן מקלות ולצאת פנגדם ויפחדו הערלים מהם וילכו להם וכך הוה. כשראו הערלים את מעט
היהודים יוצאים פנגדם גם כן במקלות הלכו להם אף שלא היה שום דרך הטבע לזה. ואחר כך השתדל
רבנו ז"ל לשדך אותה עם בחור בעל מלאכה אחד סנדלר משם, והזהיר להבחור ואמר תשמר את עצמך
אם יזדמן לך איזה קטטה עמה שלא תבישה בבזיון הזה שרצתה להמיר דתה, ובעבור זה אני מבטיחך
שיהיה לך ממנה בנים טובים. וכן הוה שנולדו לו ממנה בנים טובים רבנים לומדים מפלגי תורה):

כז

מה שאמר להירש בער מאומן את מחשבתו שחשב בעת ההיא שמעתי מר' משה בן ר' אברהם חיים
ששמע מפי האנשים ששמעו מפיו.

אמר המעתיק:

שמעתי מאנשי שלומנו שכך היתה המעשה, שזה הירש בער עם חבריו היו גדולי החוקרים
והאפיקורסים נשאר בדעתם לשאל אותו איזה קשיא מספר יון הלבנון שהקשה רבם ולא היה להם
תרוץ, והלכו לרבנו ז"ל בשביל זה. עין להלן באריכות):

כח

משני אנשים שתפיים שאכלו בקערה נגד אדמו"ר זצ"ל באכסניא, וכל אחד אכל מצד הקערה של חברו,
ואחר שהלכו, אמר אדמו"ר שכן הדבר גם בנשותיהם, אחר כך ברבות העתים נתגלה הדבר. שמעתי
זאת מאבי הריני כפרת משפבו ששמע זאת מאחד מאנשי אדמו"ר זצ"ל:

כט

מה שאמר לר' גרשון ז"ל איבער א גראשינדיג ליכטעל קאן צו שלאגין ווערן א גאנצע שמונה עשרה
לעבור נר שנה פרוטה עלולה ללקות כל תפלות שמונה עשרה]. (שפעם אחת בקש רבנו ז"ל לתן לו עשירות
ולא רצה, ואמר לו רבנו ז"ל מפני מה הלא בשביל "אגרשין ליכטעל קאן צו שלאגין ווערין אגאנצע
שמונה עשרה" פנ"ל. ואחר כמה שנים נתקיים זאת מחמת עניות וכו' שפעם אחת לעת ערב היה חשך
בביתו ובקשו בני ביתו ממנו אגראשין לקנות נר ולא היה לו, ועל ידי זה נתבלבל לו השמונה עשרה
ונזכר אז שרבנו ז"ל פון לו מכמה שנים מקדם). ובעת שנתקיים זאת אחר כמה שנים נזכר הר'
גרשון שמכון ממש כדברים האלה אמר לו אדמו"ר זצ"ל: שמעתי כל זה מאבי הריני כפרת משפבו
ששמע זאת מפיו בעצמו:

ל

המעשה מר' ליפא ז"ל ומה שאמר לו איך וייל ניט אז דוא זאלקסט האבין געלד לאני לא רוצה שיהיה לך

כְּסוּף]. וְהַסְבוֹת מֵהַרוּחַ סֵעָרָה שֶׁנִּסְתַּבֵּב לָזֶה שֶׁמַּעֲתִי מֵאֲבֵי הַרְיָנִי כִּפְרַת מִשְׁכָּבו שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹהֲרַנְיִת ז"ל.
אָמַר הַמַּעֲתִיק :

בְּזֶה יֵשׁ אַרְיִכוֹת גְּדוֹל, אֵד אֲזוֹר בְּקִצּוֹר אֵיזָה רְאֵשֵׁי פְּרָקִים. הַר' לִיפָא הִזָּה אֲצֵל רַבְּנֵי ז"ל וְאָמַר אֲזֵי
הַתּוֹרָה כִּיג צוֹיֵת צָדֵק וְכוּ'. וְשֵׁם מְדַבֵּר מַעֲנֵן מִמּוֹן, וְרַמְזוֹ עַל ר' לִיפָא הַנִּי"ל. כִּי הַר' לִיפָא הַנִּי"ל הִזָּה
מִמְקַרְבֵּי הָרֵאשׁוֹנִים קִדְּם מוֹהֲרַנְיִת וְרַבֵּי נִפְתָּלִי וּמֵאֲמִירַת "עֲנֵנוּ" שֶׁלּוֹ נִתְקַרְבוּ. וְאַחַר כֵּן נָפַל לְתַאֲוֹת
מִמּוֹן וְהוּא עָסַק אֲזֵי עִם סוֹחַר אַחַד וְכוּ' וְאָמַר לוֹ רַבְּנֵי ז"ל כִּינֵי, וְכִשְׁנִסַּע מֵרַבְּנֵי ז"ל חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ הֲלֵא
אִם יִסַּע לְרַבְּנֵי ז"ל אֶפְשָׁר יִתְקַיֵּם דְּבוּרוֹ עַל כֵּן נִסְכָּם בְּדַעְתּוֹ שֶׁלֵּא לְסַע עוֹד. וְאָמַר שֶׁרַבְּנֵי ז"ל הוּא מַעוֹלָם
הַבָּא, וְאֲנִי מַעוֹלָם הִזָּה וְאֵף עַל פִּי כֵן לֹא הוֹעִיל וְנִעְשָׂה עֲנִי כִּי בָּא רוּחַ סֵעָרָה וְעָקַר בֵּיתוֹ לְגַמְרִי. וְאַחַר
אֵיזוֹ שָׁנִים הַתְּחִיל שׁוּב לְנִסַּע לְרַבְּנֵי ז"ל וְכִשְׁקָרְאוּ לוֹ פַּעַם אַחַת מִפְּטִיר וְהַסּוֹף שֶׁל הַהִפְטָרָה הִזָּה "הֲלֵא
מַעֲתָה קְרֵאתָ לִי אָבִי" וְכוּ'. אָמַר מוֹהֲרַנְיִת לְר' לִיפָא, ר' לִיפָא עֲמַנּוּ הִיִּיתֶם הֲלֵא מַעֲתָה וְכוּ' כִּינֵי לְרֵאִיתֶם
מֵה שְׁקוֹרְאִים לְכֶם הֲלֵא מַעֲתָה וְכוּ'. וְכִשְׁנִסַּע לְרַבְּנֵי ז"ל הוֹכִיחַ אוֹתוֹ כַּמּוּבָא בְּהַשְׁיָחוֹת [חֲנִי מוֹהֲרַיִן
סִימָן שֶׁט"ו] בְּמֵאֲמַר "הוֹכִיחַ אֶת אַחַד" וְכוּ' מִמֶּה נִפְשָׁד אִם לֹא הִיִּיתָ אִישׁ-כֹּפֵּשׁ וְכוּ' וְאֲזֵי בְּכָה מֵאֵד עַד
שֶׁהוֹרִיד דְּמַעוֹת מַעֲנֵינּוּ לְאַרְץ. וְאֲזֵי אָמַר לוֹ רַבְּנֵי ז"ל אֲפֵלוֹ אִם הִזָּה הַמּוֹמֵן שֶׁלָּדָּ מְכַסֶּה וּמַצְנַע אֲפֵלוֹ
בְּתַבָּה וְפָזְרוּ הַרוּחַ, וְכֵן הָוָה. שֶׁשָּׁכַר אֵיזָה יַעַר וּבְנָה לְעַצְמוֹ שֵׁם בֵּית דִּירָה וְקִדְּם שֶׁנִּגְמַר הֵגַג בָּא רוּחַ
סֵעָרָה וְהַפֵּד וְחָרַב וְעָשָׂה מִן הַכֹּל אֲבָק וְעָפָר לֹא יִצְלַח לְכָלוּם. בְּשָׁנָה הָאֲחֵרוֹנָה לֹא הִזָּה עַל רֵאֵשׁ הַשָּׁנָה
וְשָׂאֵל רַבְּנֵי ז"ל עָלָיו. וְתַרְצוּ אוֹתוֹ כִּי הִצְרָדָּ לְסַע בְּשָׁבִיל אֲתֵרוּגִים בְּשָׁבִיל כֹּל הָאוֹקְרֵינָה. עֲנָה רַבְּנֵי ז"ל
וְאָמַר "מֵה אָמַר לְכֶם הָרֵאֵשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלֵּי עוֹלָה עַל הַכֹּל" קִיִּין גְּרַעֲסַעֲרַס דְּעַרְפוֹן אֵיזוֹ נִיטָא לְדַבֵּר גְּדוֹל מְזָה
אֵינן]. וְזֶה הַר' לִיפָא מִקִּדְּם הִזָּה אֲשֶׁתּוֹ בְּשָׁלוֹם עֲמוֹ וְאַחַר כֵּן נַעֲשִׂית מִתְנַגְּדַת עָלָיו. וְכִשְׁבָּא אֶל מוֹהֲרַנְיִת
ז"ל אַחַר הַסְּתִלְקוֹת רַבְּנֵי ז"ל וְרָאָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁלוֹם-בֵּית נִתְתַּרְץ לוֹ הַגְּמָרָא "זָכָה נַעֲשִׂית לוֹ עֲזָר לֹא זָכָה
נַעֲשִׂית כִּינֵי" וְהִזָּה צָרִיד לְכַתֵּב "זָכָה עֲזָר לֹא זָכָה כִּינֵי", מֵה תַּבַּת "נַעֲשִׂית". אֲבָל עֲכָשׁוּ מוּבָן, בְּטוֹב
זָכָה נַעֲשִׂית לוֹ עֲזָר, כְּמוֹ אֲצֵל מוֹהֲרַנְיִת ז"ל, שֶׁמִּקִּדְּם הִזָּה מִתְנַגְּדַת, וְאַחַר כֵּן הִיא בְּעַצְמָה נַעֲשִׂית עֲזָר,
לֹא זָכָה נַעֲשִׂית כִּינֵי, כְּגוֹן אֲצֵלוֹ שֶׁמִּקִּדְּם הִזָּה לוֹ לְעֲזָר כִּי הִיא הִזָּה מְגַדֵּלֶת אֲצֵל הַחֲסִידִים וְאַחַר כֵּן
נַעֲשִׂית לוֹ מִתְנַגְּדַת. פַּעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנְיִת ז"ל "בְּמֵה זָכָה" וְכוּ' אֵיזוֹ וְוִיִּס אֲזֵי ר' לִיפָא אֵיזוֹ גִּיווּעַן
פְּרוּמַעַר פֶּאֶר מִיר אוֹן יַעֲצֵט וְוִיא אֵיזוֹ עַר. אוֹן וְוִיא בֵּין אֵיזוֹ [אֲנִי יוֹדַע שֶׁר' לִיפָא הִזָּה כֹּפֵּשׁ מִמֵּנִי וְכַעַת
אֵיפָה אֲנִי וְאֵיפָה הוּא]].

לא

הוֹדַעַת הַעֲתִידוֹת בְּרַמְזוֹ לְרַבֵּי אַהֲרֹן ז"ל הַרַב מִבְּרַסְלָב שֶׁיְהִיָּה נִפְטַר בְּחַדְשׁ אָב וְכֵן הָוָה (שֶׁנִּפְטַר מְכוּן
בְּרֵאשׁ חַדְשׁ אָב, וְאֲנֵשֵׁי שְׁלוֹמֵנו אָמְרוּ הַסִּימָן לָזֶה בְּאֶחָד בְּאָב מֵת אַהֲרֹן) שֶׁמַּעֲתִי מֵאֲבֵי הַרְיָנִי כִּפְרַת
מִשְׁכָּבו וְגַם מִשְׁאָר אֲנֵשֵׁי שְׁלוֹמֵנו שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי בְּעַצְמוֹ שֶׁסִּפֵּר מְזָה בְּעַת מַחְלָתוֹ קִדְּם פְּטִירָתוֹ. וְגַם בְּשָׁנָה
הַזֹּאת הִזָּה חֲלוּשׁ מֵאֵד בְּקִיץ וּמִיָּד כִּשְׁעֵבֵר חַדְשׁ מִנְחָם אָב נִתְמַלֵּא שְׁמִחָה עַל שֶׁכָּבַר הִזָּה בְּטוֹחַ שְׁבֻדָּאֵי
יִמְלֵא שְׁנָתוֹ :

לב

מֵה שֶׁרַמְזוֹ לְאֶחָד שֶׁיְבֹא אֵלָיו לְאַחַר הַסְּתִלְקוֹתוֹ עַל אוֹדוֹת מַחְלָתוֹ הַחֲלִינּוּפֵל רַחֲמֵנָא לְצִלוֹ שֶׁבְּקֵשׁ אֲזֵי
מִמֵּנִי, וְכֵן הָוָה שֶׁלְאַחַר הַסְּתִלְקוֹתוֹ בָּא הָאִישׁ הִזָּה עַל צִיּוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ. יִמְאָז וְהֲלָאָה נִתְרַפָּא מֵהַחֲלִי הַזֶּה.
כֵּן זֶה שֶׁמַּעֲתִי מֵאֲבֵי הַרְיָנִי כִּפְרַת מִשְׁכָּבו (וּבְזֶה אֲנִי מְסַפֵּק אִם אָמַר שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי בְּעַצְמוֹ אוֹ מִפִּי
אַחַר שֶׁשָּׁמַע מִמֵּנִי) :

לג

הודעת העתידות מרפואת בתו שרה על ידי התעוררות השמחה, שמעתי מאבי הריני כפרת משכבו
ששמע מפי איש אחד ששמע מפיה בעצמה.

אמר המעתיק:

שמעתי מאנשי שלומנו שכך היתה המעשה שהיה לה כאב שנים ואמר לה רבנו ז"ל שהיה לה שמחה
ואמרה הלא כואב לי, אמר לה שתעשה את עצמה כאלו שמחה. ואמר עוד יהיה זמן שתבא מזה
לשמחה כל כך עד שתרגד ואז יהיה לך רפואתך. וכך הנה שהגיע לה שמחה גדולה עד שבאמצע היום
סגרה הלאדין [התריסים] ורקדה ונתרפאה):

לד

מר' חייקיל שהראה לו נשמת המת, שמעתי מאבי הריני כפרת משכבו ששמע מפיו כמה פעמים.

אמר המעתיק:

כידוע היה הר' חייקיל החזן של רבנו ז"ל פעם אחת בקש מרבנו ז"ל שיראה לו מת (נפטר) ואמר לו
רבנו ז"ל אבל הלא תתפחד ממנו, ויען ויאמר איני כל כך טפש עד שאתפחד ממנו. ויאמר לו רבנו ז"ל
עוד הפעם אבל תתפחד ככה עד שלשה פעמים והוא השיב כנ"ל שלא יתפחד. והראה לו רבנו ז"ל נשמת
נפטר אחד, ויתחלחל ויתבהל מאד עד שרבנו ז"ל נתגרא שלא יזיק לו זה הפחד. ויאמר לו רבנו ז"ל
האם חכם כמוך? יכולין להטעות בדמיון? ויחלף הפחד ממנו. וכעבר איזה זמן בקש עוד הפעם מרבנו
ז"ל שיראה לו נפטר ובלבד שלא יתפחד, ויאות לו והבטיח לו וזה היה קדם הנכה. באותו הרחוב שישב
רבנו ז"ל היה אופה אחד, ואנשי שלומנו פשיטו לסעודת מלנה מלכה על פי רב היה חסר להם לחם,
והיו רגילין לכנס להאופה הזו לקנות השירים משבת מה שלא היה יכול למכר משום שלא היה שלם
או לא נאפה מצד אחד וכו' בכדי שיקנו בזול, והוא היה רגיל להיטיב עמם במקח בשביל זה. ונפטר
האופה הנ"ל באלו הימים, ובחנה אמר רבנו ז"ל אל הר' חייקיל עתה תראה נפטר. וישא עיניו וירא
את האופה הנ"ל שנפטר בסמוך אידו שעמד לפני רבנו ז"ל בכריעה והשתחויה ובקש מרבנו ז"ל היות
שאני היטבתי עם האנשים המקרבים שלכם למכר להם בזול לחם ויחלה בשביל סעודת מלנה מלכה,
ורבו אני מבקש מכם תקוה. ויען רבנו ז"ל ויאמר לו יען שהיטבת עם אנשי המקרבים אלי אני אעסק
בתקונך ויעלם הנפטר. שמעתי מר' נפתלי כהן מבארדיטשוב הדר בירושלים תבנה ותכונן ששמע
מחתנו הר' אברהם ז"ל בן ר' נחמן טולטשנינער):

לה

מעמודא דנורא שהראה למשה חינוקעס. שמעתי מר' אברהם דב ז"ל ששמע מפיו:

לו

המעשה מהסוחרים שנתנועזו עמו סמוך לגאורויטש ומה שהפליא לדבר עמם כאלו הוא אחד
מחבורתם, ומה שכונן לאחד מהם את מחשבתו שני פעמים, ובחכמה נפלאה להתעלם ולהתכסות גם
מאתו עין בספר שיחות וספורים כרך ו באריכות. שמעתי כל זה באריכות מפי אבי הריני כפרת משכבו
ששמע מרבי שמואל מטעפליק שנסע אתו כמו בא בחיי מוה"ר"ן:

לז

הספור ממה שאמר לר' שמואל על אודות השנה אף על גב דאיהו לא חזי מזלה חזי, גם זה שמעתי
מאבי הריני כפרת משכבו ששמע מפיו בעצמו.

אמר המעתיק :

שמעתי שרבי שמואל הנ"ל לן עמו ביחד, ושאל אותו אדמו"ר זצ"ל השמעת איזה דבר בלילה הזאת?
והשיב לו ר' שמואל לא, רק כל הלילה לא זכלתי לישן. ואז אמר לו אדמו"ר ז"ל אף על גב דאיהו לא
חזי וכו'. והמובן ששמע וראה אדמו"ר זצ"ל באותה לילה דברים עליונים נפלאים ונוראים מאד):

לח

הספור מהחלום מענין הדג, שמעתי מאבי הרניי כפרת משכבו ששמע זאת מאנשי אדמו"ר זצ"ל.

אמר המעתיק :

שמעתי שאיש מאנשי שלומנו חלם לו שאמר לו אחד בחלום אם גביאו לך מחר דג תקנה אותו ותביאו
לרבנו ז"ל. ובבקר בא ערל עם דג למכור וקנה אותו והביאו. ותקף שאל אותו איפה הדג ונתן לו, ואמר
רבנו ז"ל איזה דבר בזיון על הדג, ואמר עליו א גרויסער שלא לשמה [בעל שלא לשמה גדול], ואמר עליו
שזה גלגול אביו של זה שקנה אותו, ובשלו אותו על שבת קדש והיה לו תקון):

לט

הספור מהאיש מאומין שהגיד לו את מחשבתו שהיה מקדם איזו שבועות... בחצי הלילה. שמעתי

מהרב ר' זלמן ז"ל ששמע מפי האיש בעצמו :

מ

מעשה באיש אחד ושמו ר' ישראל מנעמירוב אשר הפציר את אדמו"ר זצ"ל שיסכים לו לנסע למקום
המלחמה בשביל פרנסה, ואדמו"ר זצ"ל מדרכיו הנעלמים לבלי לדחוק את עצמו על שום דבר (כמובא
מזה הרבה בספוריו הקדושים). ומחמת שאף על פי כן לא רצה בשום אופן להסכים לו, ענה ואמר לו
בזה הלשון : זאלסט זיך פיר נעמין יוא מיט ניין גלייך [תקח לעצמך את הכן ואת הלא בשונה] (היני
שיהיה באמת שנה אצלו בלבד אם לנסע או לאו) אחר כך תאמר ה' קאפיטיל תהלים, און אחר כך ווי
סיוועט דיר ארין קומען אין דער מחשבה אזוי זאלסטו טוהן [ואחר כך איד שיכנס במחשבתך כך
תעשה]. וכן עשה האיש הנ"ל, ואחר כך בא לאדמו"ר זצ"ל ואמר לו שגפל בדעתו הן. ואדמו"ר זצ"ל לא
הויטב זאת בעיניו כלל, כי ידע ברור כיום שהאמת לא היה בלבבו שווי ההן ולאו כאשר פקד עליו, כי
באמת מחמת תבערת תאות ממון חשק ורצה בכל נפשו לנסע הנסיעה הנ"ל. ואמר לו אדמו"ר זצ"ל
בזה הלשון : נא מיט א פלאטציקיל קאן מען אמאל אהעכט חאפין [נו עם דג קטן לפעמים אפשר
לתפוס הקט (דג גדול)]. ובעת שאמר לו אדמו"ר זצ"ל זאת, לא הבין כלל האיש הנ"ל את דבריו אלו.
ואחר כך נסע האיש הנ"ל לדרך למקום הנ"ל, וסבב שם השם ותברך ששכר אותו עשיר אחד לעסקיו
והיה אצלו איזה זמן ונשא חן בעיניו, והיה ביניהם אהבה גדולה מאד. והעשיר הזה היה איש בליעל
ורע מעללים, וגם כבר בא בשנים ומימיו עוד לא נשא אשה כלל, אבל מרב אהבתו להאיש הנ"ל התחיל
לדבר על לבו מיום אל יום בדברים רפים וטובים, עד שהתחיל לפעל אצלו מעט מעט, והתחיל לעזב את
דרך הרע ונשא אשה כשרה וצנועה, והתחיל לילך בכל יום ערב ובקר להתפלל, עד שבמשך הזמן
נתהפך לאיש אחר ממש, ונעשה באמת איש כשר ככל בני ישראל הכשרים. וכאשר ר' ישראל הנ"ל
מנעמירוב הביט וראה שפעלו כל כך דבריו בהעשיר הזה מיד נזכר במאמר אדמו"ר זצ"ל שאמר לו על
ענין נסיעתו שבדג קטן יכולים לחטף דג גדול, כי באמת כן היה גם שם המשפחה של העשיר הזה
"העכט", שמעתי כל זה מפי אבי הרניי כפרת משכבו ששמע זאת מפי מוהרנ"ת ז"ל וגם מרבי נפתלי

ז"ל :

מא

המעשה מר' לייב מכפר וואטשעק שהיה אדמו"ר זצ"ל אצלו על ברית מילה, ואמר אז שהיה טוב פה להעמיד חפה, ואחר כך כשהגיע הזמן שבאה לטשיקעו שכן היה המדבר, ירד מטר ולא רצה לנסע לשם, והיה בכפר וואטשעק החתנה. ואחר כך מענין רבי יעקב בעל מגיה שאמר לו כו', שמעתי כל זה מחתנו הרב ר' זלמן מגיד מישרים ושאל אותו אם היה בזה ענין, והשיב לו הן. גם שמעתי שספר בנו של רבי לייב הנ"ל שאחר כך בשבת שאחר החפה לקח רבי לייב שני דלגים על כתפו ונשא אותם מן הפרוודור אל הבית להעמידם על השלחן פענין השמחה. ויאמר לרבנו ז"ל שייברכו שלשנה הבאה ותן לו גם כן כזה, והשיב לו רבנו ז"ל גאט וויסט [אלקים יודע]. ונבהל מאד מן המענה הזאת, ובקש מר' לייבלי אפטר שהיה אז המלמד שלו שישאל על זה מרבנו ז"ל. ושאל אותו, והשיב לו שישנה עליו שיבוא בעצמו, ובא אליו, וצנה עליו שיבוא אליו לאחר שני שבועות. ואחר שני שבועות בא אליו עוד הפעם, ויאמר אליו שהחליף זאת בעניות שיחזר על הפתחים. והתחיל לבכות לפניו מאד, וצנה עליו שיבוא עוד הפעם לאחר שני שבועות, וחזר ובא אליו. ואמר לו שזה אי אפשר (שלא יהיה ענין) רק על כל פנים לא יחזר על הפתחים ויגנבו אצלך בשנה זו איזה פעמים וכו', ואחר כך ירחם עליך האדון ויבנה לך קרעטשמע [פונדק] קטנה, וממנה תתפרנס בדחק גדול כל ימי חייך עד שכל בניך יהיו מכרחים להפרד ממך או שיעבדו אצל אחרים, או שייפרנסו את עצמם בעבודות אחרות. וגם גלה לו כמה שנים יהיה ושבשבווע אהד מותו הוא ואשתו. ואחר כך היה מכון כל הנ"ל רק שבמשך הזמן ההוא צמצם את עצמו גם בעצם דחקו לקבץ ולאסוף עליד עליד מעות לכתיבת ספר תורה לבית המדרש דפה אומין וחקק עליו את שמו ונתן אותה להבית המדרש על הראש השנה שקדם פטירתו. גם אז כשאמר לו רבנו ז"ל ככל הנ"ל, פזר מינד בכל יכלתו מעות הרבה לצדקה, כי ידע בברור שלא יועיל לו אם ירצה להתחכם על זה:

מב

אמר המעתיק:

שמעתי אשר פעם אחת הושיט משה חניקעס לרבנו ז"ל צנצנת קאווע וכשהעמיד את הקאווע על השלחן נתהפך הצנצנת ונשפכה הקאווע ואמר לו רבנו ז"ל בזה הלשון: א פנים מיר וועליו קיין מחתנים ניט זיין [כנראה שכבר לא נהיה מחתנים]. אז היה משה הנ"ל חשוף בנים רחמנא לצלו. ואחר כך אחר הסתלקות רבנו ז"ל שגרש את אשתו על סמך שאמר רבנו ז"ל קדם פטירתו בין הצנאות שאם יגרש את אשתו יהיה לו בנים (עין לעיל אות ח'), ולקח את רבי אברהם דב ז"ל נכד רבנו ז"ל לחתן לו. ואחר כך בעת המחלקת שנתרחק משה הנ"ל, גרש רבי אברהם דב את בתו ונתקיימו דברי רבנו ז"ל (הנ"ל):

מג

שמעתי בעת שישב אדמו"ר זצ"ל בבירסלב, ישב פעם אחת עם אנשים ובתוכם היה גם רבי חיים שרה'ס מברסלב, ופתאום אמר רבנו ז"ל האדם הוא שוטה כל כך עד שאפלו כשהמלאך המות הולך אחרי פתפיו הוא מחזיק עדין בשטותיו והבלי. והאנשים השתוממו מאד על הדבורים האלה ולא ידעו על מה הם מרמזין, אבל הר' חיים שרה'ס נבהל מזה מאד מאד, כי נכנסו הדבורים היטב בלבו וידע בנפשו כי אדמו"ר זצ"ל מרמז עליו באלו הדבורים וישב אצל השלחן בפתח גדול. אחר כך הלכו כל האנשים לדרסם, ורבי חיים הנ"ל נשאר יושב אצל השלחן, ושאל אותו אדמו"ר זצ"ל מה אפה יושב? ולא נכל

להשיבו כי יָשַׁב בְּמִרְהָ שְׁחוּרָה גְדוּלָה מְאֹד. וְנִכְנַס אֲדָמוּ"ר זַצ"ל לְחִדְרוֹ וְהִלְךְ הַר' חַיִּים הַנ"ל אַחֲרָיו וְנִבְּדָ לְפָנָיו מְאֹד. וַיֹּאמֶר לְרַבְּנוּ זַצ"ל רַבִּי אֲנִי יוֹדֵעַ בְּיָדָי אֲשֶׁר כְּנִנְתְּכֶם בְּהַדְּבוּרִים הַיְתָה עָלַי, לָכֵן מְאֹד מְאֹד אֲבַקְשְׁכֶם לְעוֹרֵר רַחֲמִים עָלַי, שְׁאַשְׂאֵר בְּחַיִּים. וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדָמוּ"ר זַצ"ל כֵּן הִדְבַּר שֶׁהַיְתָה כְּנִנְתִּי עָלַיךָ, אֵד אֲנִי צָרִיךְ לְנִסֵּעַ עַל צִיּוֹן קִבְרִי זְקֵנִי הַקְּדוֹשׁ הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב זַצ"ל לְמַעַן יְבוּזִי לְהַתְּפַלֵּל עֲבוּר הַיְלָד שְׁלִי (שֶׁהָיָה אִזְ חוֹלָה), לָכֵן תִּסָּע גַּם כֵּן עִמִּי וְאַתְּפַלֵּל גַּם עָלַיךָ. וְכֵן עָשָׂה, וְנִסָּע רַבִּי חַיִּים הַנ"ל גַּם כֵּן עִם רַבְּנוּ זַצ"ל לְמַעַן יְבוּזִי. וְהִלְךְ רַבְּנוּ זַצ"ל עַל קִבְרֵי הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב זַצ"ל, וְהִתְמַהֵמָה שֵׁם זְמוֹן רַב וְאַחֵר כִּדְ אָמַר לְרַבֵּי חַיִּים בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: דִּיר הָאֵב אִיךָ גִּיפּוּלִיט אֹנוֹן מִיר נִיט [לְךָ פְּעֻלָּתִי וְלִי לֹא]. וְאִינוֹן אֶתְּהָ צָרִיךְ אֲכַלּוּ לְהַתְּפַלֵּל אֵד כִּינּוֹן שֶׁאַתְּהָ פַה לְךָ גַּם כֵּן וְהִלְךְ אֵל קִבְרֵי הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב. וְאָמַר לוֹ כְּמָה שְׁנִימִים יְהִיָה עוֹד. וַיִּסָּעוּ בַּחֲזָרָה לְבִרְסָלָב וּבְאִמְצַע הַדְּרָךְ אָמַר רַבְּנוּ זַצ"ל לְרַבֵּי חַיִּים הַנ"ל הַיְלָד שְׁלִי כְּבָר מֵת וְכָךְ הוּא, כִּי כְּשֶׁבָאוּ לְבֵיתֶם מִצֵּאוֹ שֶׁהַיְלָד כְּבָר מֵת, (וְלֹא רָצָה רַבְּנוּ זַצ"ל לְכַנֵּס לְעִיר בְּרִסְלָב עַל שְׁבַת קִדְשׁ, וְשָׁלַח הָאִישׁ הַנ"ל לְבִרְסָלָב לְקַנּוֹת חִלָּה עַל שְׁבַת קִדְשׁ וְצָוָה לוֹ שִׁיְהִיָה הַדְּבָר בְּסוּד שְׁלֵא יִתּוּדַע לְאִשְׁתּוֹ. אֵד אֲנִישִׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁאַלּוּ אוֹתוֹ אֵיפֹה רַבְּנוּ זַצ"ל כִּי יָדְעוּ מִתְּחִלָּה שֶׁנִּסָּע עִמּוֹ וְהִשִּׁיב לָהֶם בְּסוּד. וּבֵינּוֹן כִּדְ עֲבַר מַעֲשֵׂה מֵאֲבָרְהָם פִּייעֵס שֶׁהָיָה מִקְרָב לְרַבְּנוּ זַצ"ל וְהוּא הָיָה מִקְדָּם אִישׁ מְכַעֵר וְהָיָה רְגִיל לֹמַר עַל עֲצָמוֹ מִיֵּינַע עֲזוֹנוֹת וְעוֹט מְעַן אַרוּם טְרָאגִין אוֹיף אִפִּינְדִיל אִינוֹן גִּיהֵנִם [בְּגִיְהֵנִם יִשְׂאוּ אֶת עֲזוֹנוֹתִי עַל נֶס]. וְהָיָה לוֹ כֵּן פְּגוּם וְכוּ' וְכִי וְשֵׁם בְּנוֹ הָיָה חַיִּים פִּייעֵס וְעָשָׂה עִמּוֹ שְׁדוּף עִם בֵּת יִשְׂרָאֵל נִכְדְ הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב. וְהַבֶּעַל שֵׁם טוֹב אָבִי זְקֵנוּ שֶׁל הַפֶּלֶה לֹא הָיָה רוֹצֵה בְּהַשְׁדוּף, וְעַל כֵּן בָּא לְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ שְׁאִינוֹ רוֹצֵה בְּהַשְׁדוּף וְהָיָה רוֹצֵה לְטוֹל הַחֲתָן מִן הַעוֹלָם. וְהָיָה לְרַבְּנוּ זַצ"ל רַחֲמָנוּת עַל הַחֲתָן וּבִקְשׁ מִהַבֶּעַל שֵׁם טוֹב זַצ"ל שֶׁיִּנְיַח אוֹתוֹ אֲבָל לֹא יְהִיָה לוֹ בְּנִים, מִמִּילָא לֹא יְהִיָה לָהֶם הַתְּקַשְׁרוּת וְיְהִיָה גִט וְכוּ' הִנֵּה. וּבִלְזִלָּה הַקִּיץ רַבְּנוּ זַצ"ל אֶת רַבֵּי חַיִּים שְׁרָה'ס הַנ"ל וְהִלְךְ עִמּוֹ בַּיַּעַר לְהַתְּבַדֵּד שֵׁם, וְאַחֵר כִּדְ סִפֵּר לוֹ כֵּל הַנ"ל. וְגַם סִפֵּר לוֹ כִּי הַבֶּעַל שֵׁם טוֹב אָבִי זְקֵנָה לְקַח מִעִמּוֹ הַשְּׂנִים וְהַכְּרַחֲתִי לְתַן לוֹ שְׂנִים אַחֲרִים וְהַגִּיד לוֹ כְּמָה שְׂנִים (וְעַנּוֹן לְהִלְךְן בְּאַרְיָכוֹת). וּבְעֵת שְׁחַיִּים פִּייעֵס (הַחֲתָן) הָיָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל כִּי נִסָּע לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל סִפֵּר לְאִנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁרַבְּנוּ זַצ"ל נִתַּן לוֹ צָעֻטִיל [פְּתִיק] שֶׁל עֲבוּדוֹת וְסוּגוּפִים וְאָמַר לוֹ שְׂאֵם יִקְיִם זֹאת יִתְהַפֵּד גּוּפּוֹ לִיהוּדִי כְּשֶׁר מִמָּשׁ, אֵד הָיָה קָשָׁה לְקַיֵּם וְלֹא קִיָּם. וּבְעֵת הַמַּחְלָקֵת מִהַרְבַּ מִסְּאֹנוֹרוֹן רָצָה גַם כֵּן לְחַלֵּק אָמַר לוֹ רַבֵּי חַיִּים שְׁרָה'ס הַנ"ל שְׁתַּק הִלָּא אֲנִי יוֹדֵעַ כְּמָה שְׂנִים תִּחְיֶה וְכוּ'). וְרַבֵּי חַיִּים הַנ"ל חֵי עוֹד הַרְבֵּה שְׂנִים כְּמוֹ שְׁאָמַר רַבְּנוּ זַצ"ל:

מד

בְּכַפֵּר אֶחָד סְמוּף לְזִלְאֵטִיפֵאלֶע הָיָה דִר אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה מִחֲזִיק הָאֲרַענְדָא [חַכִּירָה] מְאֹדוֹן הַכְּפָר, וְהַקְּרַעֲטִשְׁמִיס [הַפּוֹנְדִיקִים] אֲשֶׁר בְּסִבִּיבוֹת כְּפָר הַנ"ל. וְכָל הָאֲנָשִׁים הַמַּחְזִיקִים הַקְּרַעֲטִשְׁמִיס הָיוּ מְשַׁלְּמִין לוֹ הַרְאֵטֵס [דְּמִי שְׁכִירוֹת]. וְהָיָה לוֹ אִשָּׁה צְנוּעָה מְאֹד נְדִיבַת לֵב מְאֹד, וְהָיְתָה מְרַחֲמַת תְּמִיד עַל הַמַּחְזִיקִים הַקְּרַעֲטִשְׁמִיס [שׁוֹכְרֵי הַפּוֹנְדִיקִים] כְּשֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם לְפָעֵמִים לְשִׁלֵּם לְבַעֲלָהּ הַרְאֵטֵעַ הַיָּא נִתְּנָה לָהֶם כְּסָף לְשִׁלֵּם. וַיְהִי הַיּוֹם וְנִחְלָתָה הָאִשָּׁה הַנ"ל בְּמַחְלָה מְסַכְּנַת מְאֹד עַד שֶׁהִיְתָה נוֹטָה לְמוֹת, וּבַעֲלָהּ הַשְּׁתַּמֵּשׁ בְּרוּפֵאִים גְּדוּלִים הַרְבֵּה וְלֹא הוֹעִילוּ לָהּ כָּלוּם. וְהַקְּרַעֲטִשְׁמֵאֲרִיס הָיָה דְוָה לְבָם מְאֹד עַל הָאִשָּׁה הַנ"ל בְּיָדְעָם שְׂאֵם חֵס וְשְׁלוֹם תְּמוֹת הָאִשָּׁה הַזֹּאת יְהִיָה מִר לָהֶם מְאֹד, וְלֹא יְהִיָה לָהֶם מִי שְׁיִרְחַם עֲלֵיהֶם, גָּלַל כֵּן הַשְּׁתַּדְּלוֹ הַרְבֵּה כָּלֵם כְּאִישׁ אֶחָד בְּרַפּוּאָתָה וְנִסָּעוּ אֵל הַרּוּפֵאִים לְהַבִּיאָם. וּבִינְיָהֶם הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה מְקָרָב מְעַט לְאֲדָמוּ"ר זַצ"ל בְּעֵת אֲשֶׁר יָשַׁב בְּזִלְאֵטִיפֵלִיעַ, וְנִדְבַר הָאִישׁ עַל לֵב הַבֶּעַל הַנ"ל שֶׁיִּשְׁלַח פְּדִיוֹן לְאֲדָמוּ"ר זַצ"ל לְזִלְאֵטִיפֵאלֶע, וְכֵן עָשָׂה, וְשָׁלַח אוֹתוֹ עִם פְּדִיוֹן נֶפֶשׁ לְאֲדָמוּ"ר זַצ"ל. וּבְעֵת הַהִיא הִיְתָה קְרוּבָה מְאֹד שֶׁתְּצַא נִפְשָׁהּ, וּבָא זֶה הָאִישׁ לְאֲדָמוּ"ר זַצ"ל וְהִבִּיא לוֹ הַפְּדִיוֹן. וַיֹּאמֶר

אליו רבנו ז"ל שביאו לו רענדיל אחד, והביא לו האיש הנ"ל הרענדיל ולקח אדמו"ר זצ"ל את הרענדיל
בדו ואמר לו שרענדיל אינו מחזיק את המשקל. והלך האיש הנ"ל והביא לו רענדיל אחר, וגם זה
היה נחסר ממשקלו וכו' היה כמה פעמים שבכל פעם שהביא לו רענדיל והוא זצ"ל שקל אותו ולא הוטב
בעיניו. עד שהלך לחלפן אחד והביאו לאדמו"ר עם הרבה רענדיליך ואדמו"ר זצ"ל בחר לו אחד רענדיל
שהיה לו על כף המאזנים כמו שצריך. ואז אמר לו לך ונסע לביתך כי האשה הנ"ל כבר שבה
לבריאותה. ונסע חזרה להכפר. והנה האיש הנ"ל בעת שאמר לו אדמו"ר זצ"ל שכבר שבה לבריאותה
היה הדבר לפלא בעיניו. והביט על המורה שעות באיזה שעה אמר לו אדמו"ר זצ"ל וכאשר בא אל בית
הרינדאר ספרו לו כל בני הבית מה שנעשה שם אחרי שנסע לאדמו"ר זצ"ל. כי תכף אחר נסיעתו
התחילה האשה לגווע ונעשה קול בכיה ורעש גדול בבית עד שהקיצו אותה, ואמרה לתן לה מעט מים
אל פיה. וספרה להם כי כאשר יצאה נשמתה ובאה לפני בית הדין של מעלה, ושקלו העונות והזכויות
שלה והכריעו העונות וגזרו דינה למיתה שלא תחזור עוד לזה העולם. בתוך כך בא אברך אחד (ותארה
צורתו כצורת אדמו"ר זצ"ל) והביא רענדיל אחד והשליך אל הכף של זכויות והכריעו הזכויות ופסקו
דינה לחיים. וכפי שספרו לו היה זה הדבר בעת אשר אדמו"ר זצ"ל עסק ושקל כמה פעמים את
הרענדיל על כף המאזנים כנ"ל. אז השתומם האיש ויתפלא מאד על הדבר הזה, והבין היטב מה
שאדמו"ר זצ"ל שקל כמה פעמים את הרענדיל מה שבעיניו היה הדבר לפלא. והאשה שבה לבריאותה
תכף בשלמות :

מה

בעיר אחת היה שוחט ובודק ושמו ר' הלל. והיה מקרב לאדמו"ר זצ"ל, ואחר כך נתרחק ולא נסע אליו
כמה שנים, ואחר כך חזר ובא אליו ויירא להתראות לפניו, ובקש את איש ממקורביו שילך עמו
לאדמו"ר זצ"ל, והלך עמו. ואדמו"ר זצ"ל היה אז בבית המדרש שלו, וכשבאו אל הפתח ויפתחו אותה
נפל עליהם פחד ואימה גדולה ונשאר האיש הנ"ל עומד אחורי הדלת ור' הלל הנ"ל נכנס להבית מדרש.
ונשאר עומד אצל הדלת, ורבנו ז"ל כשראה אדם עומד אצל הדלת התקרב עצמו אליו ונתן לו שלום,
ואמר בזה הלשון: ס'איז דוא הלל, דוא זאלסט גינעזין ווארטין נאך אביסעל וואלסטו גינעזין
גינעמען צו מיר מיט די זאקין [זה אתה הלל! אם היית מתמהמה עוד מעט, היית בא אלי עם הגרביים
שליך] (הינו לאחר מותו). והתחיל ר' הלל לבכות לפניו מאד, כי נפל עליו פחד גדול בשמעו הדבורים
האלו מפי אדמו"ר זצ"ל. ואחר כך הוכיח אותו רבנו ז"ל על שנתרחק ממנו זמן רב כזה, ולא נסע אליו,
ענה אני אומר לך שתעקר דירתך לעיר אחרת, ואם לא תצית לי בטח תתחרט. ואחר כך נסע ר' הלל
ממנו ולא רצה לבא עוד לביתו רק נסע לאיזה עיר הסמוכה לשם ושלח מכתב לזוגתו כי הוא ימכר את
חזקת השחיטה שלו והיא תמכר את הבית כי הוא מכרח לעקור דירתו משם. וכן הנה, כי מכר את
חזקת השחיטות והיא מכרה את הבית. רק אחר כך נעשה מחלקת משכן אחד שטען כי הוא ברמצרא
לביתו לעשות גמר ממכירת הבית ולא ישהה שם כלל רק כשיגמר הדבר יסע משם. ונתרצה לדבר הזה,
כי סבור היה שלא יזיק לו דבר קטן כזה, יען כי לא ישהה שם כלל. ונסע לשם ותכף מת שם בעיר הנ"ל
ונתקמו דברי אדמו"ר ז"ל :

מו

בברסלב היה עשיר אחד שהיה מקרב לאדמו"ר זצ"ל והיה לו בן יחיד ועשה שדוף עבורו עם נכדת
הבעל שם טוב זצ"ל. וכשהגיע זמן הנשואין, באותו זמן נפטר אצל רבנו ז"ל ילד אחד, ונהג רבנו ז"ל

שבעה מחוץ לעיר, כי שכר לו דירה שם שהיה גו לפניה, יען לא היה בקו הבריאה, ולקח אתו את ר' חיים שרה'ס שישימש אותו שם. והנה העשיר הנ"ל טרם נסע לחפת בנו הלך עמו אל אדמו"ר זצ"ל לקבל רשות ממנו, וקבלו רשות ממנו ונסעו לדרךם. בלילה ההוא הקיץ עצמו רבנו ז"ל משנתו ונטל ידיו ואמר לר' חיים הנ"ל בא עמי. והלך עמו אל הגן ורץ שם רבנו ז"ל בין האילנות אנה ואנה, ור' חיים הנ"ל נפחד מאד כשראה זאת עד שנסמרו שערות ראשו. בתוך כך בא אליו רבנו ז"ל ואמר לו הראית? כי בא אלי הבעל שם טוב זקנו של הפלה ואמר כי אינו חפץ בהחתן ורוצה לקח את החתן, והפלה היא יתומה. וכשמע ר' חיים הנ"ל זאת נתפחד עוד יותר, והוא עומד וארפבותיו דא לדא נקשן. ותכף בא אליו עוד הפעם אדמו"ר זצ"ל ואמר לו פעלתי אצלו שלא יקח את החתן רק שלא יהיה להם בנים, ואחר כך נכנסו אל הבית. והנה ממחרת בצעהרם עמד ר' חיים בחוץ וירא והנה שליח מיחד מהמחנתיים רץ לאדמו"ר זצ"ל וספר לו כי החתן נחלה בדרך ואי אפשר בשום אופן לסע עמו על החתנה, בכך ובקש רחמים בעדו. ויאמר לו רבנו ז"ל חזר לדרךך החתן יהיה בקו הבריאה ויסעו עמו על החתנה ויעמידו החפה ומיד חזר השליח לדרך ונתפלא מאד ר' חיים הנ"ל מחמת שיזע מה שנעשה בלילה הקודמת, והחתנה היתה אז, אף נתקיימו דברי אדמו"ר זצ"ל שאמר לר' חיים הנ"ל שלא יהיה להם בנים. ודרו ביחד הזוג הנ"ל ובנים לא היו להם. ואחר כמה שנים אחרי פטירת אדמו"ר זצ"ל, השתדל הרב ר' צבי אריה מורה צדק מברסלב (שהיה חתן רבי חיים שרה'ס הנ"ל) שיתגרשו מחמת שחונתו הר' חיים ספר לו כל המעשה הנ"ל. והרב רבי צבי אריה בעצמו סדר להם הגט פטוריו ואחר כך היה לשניהם בנים. המעשה הזאת ספר הרב ר' צבי אריה ז"ל בעצמו (וען לעיל בסעיף מ"ג מזה).

מז

כשהיה אדמו"ר זצ"ל סמוך עוד על שלחן חונתו רבי אפרים ז"ל בכפר הוסיאטין, והגיע לחונתו יום היארצייט של אביו ונסע לאלקסנדריא וקרא הסמוך לשם ולקח אתו את אדמו"ר זצ"ל. וכשבאו לבית המדרש ובני הנעורים דשם כאשר ראו את אדמו"ר זצ"ל בפעם הראשון אזי הוטב בעיניהם מאד לכנס עמו בדרך, אף לא ידעו מהיכן להתחיל. ואחר התפלה נתן להם הר' אפרים ז"ל יין ישן פנהוג ובקשו בני הנעורים מר' אפרים הנ"ל שיצוה לחתנו הוא אדמו"ר זצ"ל שילמד פרוק משניות וכו' עשה. והפך עצמו פניו אל כתל המזרח ולקח משניות והניח על הסטענדער ולמד ויתמהמה בלמוד עד בוש והבני הנעורים המתינו עד שסיים למודו למען ישתו היי"ש ועל ידי זה ישתו לחיים גם לאדמו"ר זצ"ל, וממילא יהיה להם שיכות לכנס עמו בדרך. וכשראו שהוא מתמהמה הרבה בלמודו בקשו את הרב ר' אפרים שיאמר לו שסיים הלמוד. ונטה אדמו"ר את ידו על פני חונתו ויתעלף. והתחילו להקיצו, וכשהקיץ שאלו אותו מה היה לו? והשיב להם כשנטה אדמו"ר זצ"ל את ידו על פניו ראה את המנוח שהיה לו יארצייט אחריו עומד לנגדו ואמר לו "לחתן כזה אומרים שילמד משניות? ונתפחד ויתעלף. המה ראו פן תמהו מאד ומן אז והלאה נתפרסם שם אדמו"ר זצ"ל שהוא מצדיקי הדור, והתחילו לנסע אליו כמה אנשים ונתקרבו על ידו לעבודת השם יתברך:

להודיע לדורות שהשלשה דברים האלה יסודות העקריות בהשגרת אדמו"ר זצ"ל כפי המובן בזה מדברי מוהרנ"ת ז"ל:

א) אספתנו על ראש השנה, שבזה ממילא כלול גם אמירת העשרה קפיטל תהלים על ציונו הקדוש:

ב) עסק ההדפסה:

ג) והדלקת הנר תמיד על ציונו הקדוש.

והנה בענין הראש השנה כבר כתבתי מזה קצת במקום אחר. ובענין ההדפסה אי אפשר לבאר אפלו בעל פה. ובענין הנר תמיד עין בספר המדות מה שכתב שם אדמו"ר ז"ל שבזכות הנר תמיד שמדליקין משמן זית נצולין מגזרות שמד. וממילא מובן מזה באלפי אלפים קל וחמר להנר תמיד שאצל קברו הקדוש, כפי המובא מזה בקנטרס הנקרא "חכמה ובינה" עין שם ותבין מזה למה שמובא בלקוטי מוהר"ו בענין קברו של משה והסתלקותו שעוסק בזה להעלות משמד לרצון. ובלקוטי הלכות הלכות ברפת השחר הלכה ה' מבאר משם שגם כל התאוות והמדות רעות בפרט האפיקורסות הכל כולל בענין שמד הנ"ל. ומצאנו כל הענינים האלה ביחד הפליג מוהרנ"ת ז"ל בדבר הנר תמיד עד אין שעור וערך, כן שמעתי בפרוש מאבי ז"ל:

וזה ידוע שסגלת כל מצוה והנהגה של הצדיקי אמות הוא דוקא כפי הפרטים שנצטוו מזה בכל דבר. כי כמו שבגשמיות אי אפשר שתצא אל הפעל מהרפבת הסמים כח הרפואה להמחלה כי אם אם עשו מכון ממש בכל הפרטים שיצאו מפי הרופא (אם היה בנמצא הרופא האמת), כמו כן ממש בחלי הנפש, למשל בענין העשרה קפיטל תהלים שהם מסגלים לפגם הברית רחמנא לצלן, וכן בענין הנר תמיד שדקדק אדמו"ר זצ"ל ופרט בפרט שמן זית:

מה שאמר אדמו"ר זצ"ל שכל תינוק שיהיה אצלו קדם שבע שנים יהיה שמור מן החטא עד יום חתנתו, כמדמה לי שלא אמר זאת רק לענין מקרה לילה, וכן מובן מהזמן שתפס לזה וכיו. וגם נראה לעניות דעתי שהיתה פונתו גם אחר הסתלקותו לכול תינוק שיבא אצלו קדם שבע שנים ויקים כמאמרו הקדוש בנתינת הצדקה ואמירת היו"ד קאפיטל תהלים, (וידעתי מאחד שבחן זאת וכו' הנה):

על אודות תועלת התפלה (וכן לענין התועלת של הצדקה ושאר עצות של הצדיקי אמת) דזימניו דלא שמע, וגם בזימניו דשמע נמצא שנויים רבים, כי לפעמים נתקבלה התפלה בפעם הראשון, ולפעמים מכרח להרבות בה. מובן לפי עניות דעתי מדברי מוהרנ"ת ז"ל ששמעתי בעל פה שהתפלה בארבעים יום רצופים בלי דלוג בינתיים מסגלת ביותר להוציא את הבקשה אל הפעל:

ועתה למען אחי ורעי אדברה נא גם איזה דבורים ממוהרנ"ת ז"ל המנחים כעת בזכרוננו ששמעתי מאבי ז"ל הריני כפרת משכבו, ומעט אשר שמעתי משאר אנשי שלומנו:

א

אמר פעם אחת לבנו ר' יצחק ז"ל מטולטשין שלא יסע לארץ ישראל לדור שם בקביעות עד שיהיה בן ששים שנה (והמובן היה מדבריו הקדושים שאף על פי שישבת ארץ ישראל גדולה מעלתה מאד וכמובא בספרי אדמו"ר זצ"ל, אבל כבר אמר אדמו"ר זצ"ל על הראש השנה שלו שאין דבר גדול מזה כמובא בחיי מוהר"ו. וגם כל קדשת ארץ ישראל נמשך ממנו כמובן בלקוטי תנינא סימן מ', וגם מובן ומבאר בדברי אדמו"ר זצ"ל שכשנתוסף רק נפש אחת להקבוץ שלו בראש השנה אז נתרבין הבתים של הקדשה אלה אלפי רבבי רבבות פעמים עד אין שעור. וענין בלקוטי הלכות הלכות נזקי שכנים הלכה ד' שאין ערך להעבדה שיעבד האדם בפני עצמו אפלו כל היום נגד נקדה אחת שעושה כשמצטרף וכו' עין שם. ומכל שכן שגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, וכך אשר גדלה ושגבה רוממותו והתעלותו של אדמו"ר זצ"ל, כן גדלו ושגבו גם התקונים אשר יעשה בימי ראש השנה הקדושים כמבאר בדבריו הקדושים בהלכות גביות חוב מהלקוחות הלכה ה' אות י"ד עין שם):

ב

על אודות אספתנו בימי ראש השנה הקדושים אמר פעם אחת לבנו ר' יצחק ז"ל הנ"ל בזה הלשון: אני

מקנה שיתקיים הדבר עד ביאת הגואל צדק, אבל אף על פי כן מי יודע חס ושלום מה שיעבר בזה (מגדל
ועצם הקטרוגים המתעוררים ומתגברים על זה בכל עת) אולי חס ושלום ימנעו ולא יניחו חס ושלום
בשום אופן לבא לשם, זאג איך דיר זאלסט תמיד זיין ראש השנה אין אומין, ערב ראש השנה זאלסט
זיך שטעלין אפלו אין מארק [אומר אני: שאתה תמיד תהיה בראש השנה באומין, וערב ראש השנה
העמד את עצמך אפלו בשוק] באיזה מקום שרואים משם בית ציונו הקדוש, ותאמר שם העשרה
קפיטיל תהלים, ואחר כך תתפלל שם באומין בראש השנה אפלו באיזה עזרה של בית המדרש וכן תנהג
כל ימי חייד:

ג

עוד אמר פעם אחת אודות הנסיעה לאומין על ראש השנה, שאם היה הדרך לשם מחפה בספינים הייתי
רוחש על ידי ורגלי כדי לבא לשם על ראש השנה:

ד

שמעתי מר' נחמן בן ר' שכנא ז"ל ששמע לענן נסיעת ראש השנה וכו', והיוצא מדבריו הקדושים שכל
נסיעה ונסיעה של כל אחד ואחד יהיה לה חלק בקץ הגאולה:
אמר המעתיק:

שמעתי שפעם אחת בליקה הראשונה של ראש השנה באומין אחר תפלת ערבית והוא האריך מאוד
בתפלתו, ואחר התפלה נתלהב מאוד ואמר לאנשיו, כשאנחנו מתקבצים לכאן, בודאי גם רבנו ז"ל אתנו
פה בנחד, וכשרבנו ז"ל פה בודאי כל השבעה רועים הם גם כן אתנו פה. ויצעק בקולו: איך גלייב אזוי
ממש איך זעה זיי [אני מאמין כמו ממש שאני רואה אותם].

ה

אמר פעם אחת בזה הלשון, הלמוד של דיגי התורה נתן לנו השם יתברך על ידי משה רבנו עליו השלום,
והלמוד של קיום התורה נתן לנו השם יתברך על ידי אדמו"ר זצ"ל. ועל זה מרמז הפסוק "וישאבתם
מים בששון ממעייני הישועה", ומתרגם יונתן: "ויתקבלין אלפון חדת בחדנה מבחירי דצדיקא":

ו

פעם אחת עמד לפניו ר' נחמן בן ר' יודיל ליב שהיה איש פשר ונרא וחרד לדבר ה', ועסק יומם וליילה
בתורה ותפלה ובביתו אין לחם ושמלה כי היה עני גדול, וגם אשתו היתה רעה וכעסנית והיתה מקללת
אותו תמיד. ועמד לפניו פעם אחת ביום חמישי שלא היה לו עדין על צרכי שבת ועוד איש אחד עמד אז
לפניו, והתחיל זה האיש להתאנח על ר' נחמן הנ"ל על גדל עניותו ודחקו העצום כי היה לו רחמנות
גדול עליו. ונער בו מוהרנ"ת ז"ל ואמר לו בלשון תמה: עליו אתה מתאנח שקם בחצות לילה ועסק מאז
ועד הנה בתורה ותפלה ובקשות ותחנונים וגם הוא עני ובעל יסורים ויש לו אשה רעה, אשר על ידי כל
זה לא יראה פני גיהנם, אשרי לו ואשרי חלקו לעולמי עד וכו', הלא על הנגיד משה וכו' יש להתאנח
אשר אכל סעדת הצהרים בהרחבה גדולה, וגם שתה אחר כך זין טוב גם שכב עצמו לישן אחר כך (ועבר
עליו מה שיעבר כידוע), עליו יש להתאנח. כי מי יודע כמה שנים יהיה מכרח להזדבד בענשים קשים
ומרים עד אשר יזדבד ויצטרף מזהמת העולם הזה:

ז

ר' שמחה חתן הרב ר' שמואל יצחק ז"ל שאל ממנו פעם אחת על אודות מה שדריך הצדיקים בעלי
השגות להלביש השגותיהם במקראות ומאמרי חכמינו ז"ל, ולפעמים מפרשים מאמר אחד של חכמינו

ז"ל לכמה וכמה פנים, ובכל פעם מרמזים בו השגות אחרות, ושאל את מוהרנ"ת ז"ל אם התנא או האמורא בעל המאמר בעצמו גם הוא כגון לכל זה אם לאו. והשיב לו לאו. והשיב לו לאו, רק מחמת שעל ידי מעשיהם הטובים זכו לרוח הקדוש נורא ונשגב מאד הנמשך מהשם יתברך בעצמו אשר אין סוף לדעתו יתברך, על כן בכל דבריהם הנאמרים ברוח הקדוש כזה, מלבשים בו השגות גבוהות ונוראות מאד בלי שעור וערך מה שגם הם בעצמם לא ידעו מזה. (ועין בלקוטי מוהר"ן סימן רפ"א מה שכתוב שם שאפלו איש פשוט שישב עצמו על הספר ויחשב הרבה יוכל לראות בהם נפלאות, מה שהמחבר בעצמו לא ידע מזה):

ח

שמעתי מאחד מאנשי שלומנו שנסע עמו פעם אחת ובאו לבית מלון ואכלו שם סעדת הערב, ובשעת האכילה עמד בצנארו של מוהרנ"ת ז"ל עץ. ופתח את פיו כדרך החונק, ונבנהלו שם מאד. והשם יתברך ברחמי ה'ה בעזרו שבלע מיד את העץ ולא הזיק לו כלום, אחר כך ענה ואמר להאיש הנ"ל הראית שבשעה שעמד העץ בצנארי הייתי מביט ומסתכל למעלה, כי אין שום עצה על כל דבר רק לתלות עיניו למרום, אפלו בשעה שאין יכולים לצעק, על כל פנים יעשה אז מה שביקלתו:

ט

דבר פעם אחת מהדרך הקדושה של הנעור בלילה שגלה אדמו"ר זצ"ל ואמר אז בזה הלשון: עוד יהיה זמן שיהיה הדרך הזה דרך כבושה לרבים (כמו עכשו היא דרך כבושה לרבים להניח טלית ותפלין בכל בקר), ואודות הפחדים שיש בזה, אמר שעל זה נאמר מה דאיתא בזהר הקדוש פרשת שלח בענין הליכת כלב לחברון להשתטח על קברי האבות, ולא נתגרא מהענקים. ואיתא שם על זה, "מאן דאיהו בדוחקא לא אסתפל מידי, כך כלב בגיו דהנה בדוחקא לא אסתפל מידי, ואתא לצלעה על קברי אברה"ו וכו'. וכן כל אדם מי שידע ומחשב עצמו היטב, שפחור עין ופרחו ימיו ויצטרך לתן דין וחשבון מכל מעשיו ולא יותרו לו על שום דבר וכו', מי שמחשב את עצמו על כל זה בנדאי לא יביט על שום מניעה מהפחדים וכיוצא. ומכל שכן שבאמת אין בזה שום פחד כלל כמו שאמר אדמו"ר זצ"ל בפרוש בעת שדברו לפניו מזה, ואמר שאם היה לו בן יחיד היה משלחו יחידי בלילה לשדה ולא היה חושש לשום דבר. ואמר זאת על כל אדם שאין לפחד כלל משום דבר (כי שלוחי מצנה אינן נזוקין) – (פסחים ח:), – בפרט מצנה כזאת):

י

ספר שהבעל שם טוב זצ"ל התפלל פעם אחת עם החבריא שלו, והתפללו בהתלהבות גדול מאד כדרךכם, אחר כך כשנגמרו תפלתם ראו שהבעל שם טוב זצ"ל הוא בפנים זועפות, אחר כך ענה ואמר להם בעת שהייתם מתפללים הכניס הבעל דבר בכל אחד מכם מחשבות של גאות ורמות רוחא שאתם מתפללים בהתלהבות ובדבקות כזה, ועל ידי זה נתעורר למעלה קטרוג גדול עליכם, והיה לי יגיעה גדולה עד שהמתקתי זאת. וספר זאת למען דעת כמה וכמה צריכים להרבות בתפלה על זה לזכות להנצל מגאות שהיא תועבת ה', כי יכול להיות שאפלו כשכבר נקיים מכל התאות והמדות רעות, אף על פי כן נשאר בלב גאון טמונה חס ושלוס. וכמבאר בהתורה הנעור בלילה הנ"ל (שאפלו מי שכבר קיים והרבה בהתבודדות בצעקה ותפלה בלילה ובדרך יחידי עד שיצא מכל התאות והמדות רעות, אף על פי כן עדין נשאר בלבבו איזה צד גאות שהוא חושב עצמו לאיזה דבר, והמדה של גאות גרוע מהכל. כמבאר בדברי חכמינו ז"ל שהיא כעובד עבודה זרה וכאלו בא על כל העריות כלם עין שם), ועל כן צריכין בשביל זה

לבד להתגבר מאד בתפלות וצעקות להשם יתברך שיעזרו לבטל גם את זאת, כמבאר שם ולזכות לענוה
אמתית:

אמר המעתיק:

איש אחד מטעפליק נסע למוהרנ"ת ז"ל לברסלב לשמע ממנו דברי אלקים חיים. אחר כך מצא בחדר
מוהרנ"ת ז"ל חתיכת ניר כתוב בכתב יד מוהרנ"ת ז"ל בזה הלשון: בא אלי איש אחד מטעפליק
ושמו... ומעתה אתחיל לומר תורה ברבים. (מחמת שאדמו"ר זצ"ל קצב לו מספר, שבאם יתקרבו אליו
אחר הסתלקותו אנשים חדשים כמספר שקצב לו, אז יתחיל לומר תורה ברבים, והאיש הזה השלים
המספר. כן אמר מוהרנ"ת ז"ל אחר כך) והאיש הזה נחרק ממוהרנ"ת ז"ל, כי לא היה יכול כולל
להכניס בדעתו כפי שידע בנפשו קטן מדרגתו בעבודת השם, שעל דו יתחיל מוהרנ"ת ז"ל לומר תורה
ברבים: והנה אין מן הצורך לסתור שטות כזה, כי כבר מבאר מדברי חכמינו ז"ל שאפלו אם יתאספו
תשעה צדיקים נוראים אסור לומר קדיש וקדשה, וכשנצטרף להם אפלו פחות שבפחותים נגמר בזה
מה שנגמר. וכן אפלו כשכל העשרה אנשים שפלים ופחותים, אף על פי כן על ידי התועדותם יחד נתהוה
בזה קדשת שמו יתברך בקדשה או קדיש וברכו וכיו, מה שאי אפשר לעשות אפלו על ידי תשעה
צדיקים. וכתבתי זאת כי זה נצרך גם לענין הצרופין מן הקבוץ של ראש השנה המכרחים לאדמו"ר ז"ל
ודי לחכימא).

יא

בענין למוד שלחן ערוך שהזהיר אדמו"ר זצ"ל, שמעתי בשם מוהרנ"ת ז"ל שאף על פי שדי למד סעיף
אחד לבד בכל מקום שהוא, אבל דוקא סעיף כזה שהוא פסק הלכה:

יב

דבר פעם אחת ממה שאיתא בספרי אמת שנשמתי כל אחד מישראל הוא חלק אלקי ממעל (וכמוכא
בדברי חכמינו ז"ל על פסוק "ויפח באפיו נשמת חיים" – מאן דנפח מתוכו נפח), ואמר שמזה יכולין
להבין גדלתו של הצדיק האמת שיכול להשיג עד אין שעור. כי כשהנשמה יורדת לזה העולם ומתלבשת
בהגוף שהוא ממשכא דחונא [עור הנחש הקדמוני] והנחשים והעקרבים סובבים אותה מכל צד, שהם
בחינת הקלפות השוכנים סביב הלב ששם משכן האלהות, כמו שכתוב (תזקאל ה): "זאת ירושלים
שמתיה בתוך הגויים וסביבותיה ארצות", וירושלים היא בחינת לב כמבאר במקום אחר (לקוטי
מוהר"ו חלק א' סימן כ, וחלק ב' סימן א), ומאלו הקלפות השוכנים סביב הלב נמשכים כל התאות
ומדות רעות וכל מיני עקמימיות שבלב, וכבכול השם יתברך בעצמו נותן להם כח לזה כפדוע. ובדאי
הנשמה מספנת מאד שלא תטבע ביניהם, ובשביל זה, נעשה עם כל אחד מה שנעשה. אבל מי שמתגבר
על יצרו בכל מיני התגברות עד שמטהר את לבבו מכל רע עד שלא נשאר בו שום אחיזה משום תאוה
ומדה רעה, אם כן מה נשאר בו הלא לא נשאר בו רק החלק אלקי אשר בלבבו. ועתה היש קצ להשגותיו
אשר יוכל להשיג. ומי יוכל להבין ולשער רוממות ונוראות דבוריהם ומעשיהם ודרכיהם. ואף על פי
שיש בזה כמה אלקים מדרגות, אבל בודאי כל צדיק כפי מה שמטהר עצמו מהתאוות ומדות רעות, כמו
כן נטהר לבבו מהקלפות השוכנים סביבו, וכמו כן זוכה להשגה עצומה באלקותו יתברך:

יג

בעת ששלח להדפיס את ספרו לקוטי הלכות ענה ואמר: מזה שאינו חושב על תכליתו האחרון מה יהיה
בסופו כשיהיה שוכב על הארץ וכיו, מזה אינו מדבר כלל, כי זה הוא דומה לבהמה ממש. רק מי שחושב

היטב מה יהיה בסופו, ולבו חושק וכוסף מאד לעבודת השם ותבדד, ובנדאי נעשה עמו מה שנעשה, כי ההתגברות גדול מאוד כידוע לנו, בשביל זה האיש חברתי את ספרי, כי אותו יחזקו דברי ואותו יאמצו. (כמוכן כל זה לבקי בדבריו הקדושים):

יד

דבר פעם אחת מהחבריא הקדושה של הפעל שם זצ"ל ואמר, שפני תבערת הלכות שהיה להם אם היה להם גם השיחות והדבורים שלנו היה נתבטל אצלם כח הבחירה. אבל עכשו בדורות הללו ההתגברות גדול כל כך שאחר כל הדבורים שלנו עדין התגברות כח הבחירה גדול ועצום מאד, אבל אף על פי כן יש לי עוד שיחה כזו שגם עכשו היתה מתבטלת הבחירה, אבל מה תועלת יהיה בעבודתכם בלא זה:

טו

יש לי ללמד זכות על הגרוע שבגרועים, שאם הייתי כותבם היו נכתבים על כמה נירות (בוניגען [גליונות]) כפי שאני יודע מה שנעשה עם האדם בזה העולם:

טז

אמר, הוצר הרע מניח את עצמו על האדם הכשר שידיבק בו איזה דבר שגעון.

יז

דברו לפניו פעם אחת מענין הפרצה שנופרצה במדינת אשכנז לגלח את הזקן והפאות, ועמד אז לפניו הר' מאיר מטעפליק שהיה איש גרא וחרד לדבר ה' והתחיל לתמה מאד על זה. ענה ואמר: איך עוברים בכל יום על חמש לאוין והשיב לו מוהרנ"ת ז"ל הלא איך עוברים בכל יום זמן קריאת שמע.

יח

פעם אחת בא אליו הר' מאיר הנ"ל ושאל אותו מוהרנ"ת ז"ל על איש אחד מטעפליק שהיה קצת פרוץ אחריו, והשיב לו בלאחר זד, כאומר שאין ממי לדבר. ענה ואמר אליו, שמע נא בקולי, אם תרצה להביט בעין כנה תחייב את כל העולם. כי תנסה עצמך ותביט בכל יושבי עירך הנודעים לך, ותתחיל מן היושב בקצה העיר, וכשתביט בו היטב בנדאי תחייבו, וכן תלך מבית לבית עד שתבא לביתך שאתה איש כשר (עךליכער יוד) מכל העיר? (בלשון שאלה). והשיב לו גם אני איני איש כשר. ענה מוהרנ"ת ז"ל ואמר לו (בלשון תמה) גם אתה אינך איש כשר?! אם כן מי הוא האיש הכשר? אבל כשתביט בעין יפה, אזי גם כשתביט היטב בהגרוע שבגרועים תמצא בו איזה דבר טוב, ומכל שכן במי שאינו גרוע כל כך, וכן בכל אחד ואחד, וגם בך נמצא טוב, ובדרך זה יכולים לזכות את כל העולם. (והשיחה הזאת מובן היטב לבקי בספריו הקדושים):

יט

עוד דבר פעם אחת מהדרך הזה לדון את הפל לכף זכות אפלו את הגרוע שבגרועים, ולחפש ולמצא בכל אחד איזה מעט טוב, ועל ידי זה מעלין אותו באמת לכף זכות עד שיכולין להשיבו בתשובה על ידי זה, כמבאר כל זה באריכות בספרי אדמו"ר זצ"ל. ובעת שדבר מזה ישב אצלו אבי הריני כפרת משכבו, ומתשוקות לבבו לדבריו הנעימים דבר אחריו בלחש כל מלה ומלה. ענה ואמר אליו מוהרנ"ת ז"ל: אתה חושב שזה דבר פשוט וקל, אני אסביר לך קשי הדבר, כי אל תשכח מאמר אדמו"ר זצ"ל שבאמת נתעלים על ידי זה לכף זכות ולשוב בתשובה, ואם היה ביכלתנו לקים זאת, היה ביכלתנו להשיב את כל העולם בתשובה.

כ

פעם אחת דבר עם איזה אנשים שהיו נוטים לדרכי החקירה, והתנכחו עמו אודות מאמר חכמינו ז"ל (בבבבב יח): "קשה רמה למת כמחט בבשר החי" כדוע שאלתם בזה. והשיב להם מה שמובא בספרי אמת שלאחר מות האדם אף על פי שהנשמה יוצאת ממנו ואינו יכול לזוז בשום אבר, אף על פי כן נשארו בו קיסטא דחיותא, ובזה החיות הנשארו בו נרגש גם אחר כך צער הרמה ותולעה, ועוד בדבורים כאלה הסביר להם עד שהשתיקם. ואחר שיצא מהם הלך עמו אחד מאנשיו והתחיל זה האיש לחזר לפניו כל דברי תשובתו שהשיב להם, ורמז להם שהוא נהנה מאד מה שסלק גם לו מלבבו המבוכה הנ"ל. ענה ואמר לו מוהרנ"ת ז"ל בלשון תמה, גם אתה רוצה להבין בשכלך! אוי לאותה בוש... הלא כשרבותינו ז"ל אמרו "קשה רמה למת כמחט בבשר החי", אני מאמין באמונה שלמה שהוא אמת ויציב ונכון וקיים ואיני רוצה כלל להבין.

כא

אמר: שפמה גדולים שגו בזה שנטו לדרכי החקירה, ואמר שעל זה נאמר (ישעיה ג): "ה' במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו".

כב

אמר: מה שהשם יתברך עזר לו כל כך לעת זקנתו הוא מחמת שלקח עצמו להתבודדות ולפרש שיחתו בינו לבין קונו. ואמר שאינו יכול לעשות שום דבר, בלתי שיפרש מקדם שיחתו לפני השם יתברך.

כג

וספר, שפעם אחת בליל מוצאי שבת קדש דבר עמו אדמו"ר זצ"ל ממערת אליהו שהיה שם בעת היותו בארץ ישראל, ואמר לו רבנו ז"ל אז בתוך דבריו הקדושים, האב איך מיר אויס גימאלט אט דא איז געשטאנען אליהו און האט גיהאט התבודדות [צירתי לעצמי, הנה פה עמד אליהו והיתה לו התבודדות], וכשאדמו"ר זצ"ל אמר לו זאת נתעורר ונתחדש מאד מזה, כי הזכיר את עצמו, הלא גם אליהו היה בן אדם בזה העולם והיה לו התבודדות ועל ידי זה זכה למדרגה כזו שלא טעם טעם מיתה וכו', כי הבין מדבריו הקדושים שגם אליהו לא זכה למדרגתו כי אם על ידי זה, כי כל הצדיקים הגדולים לא באו למדרגתם כי אם על ידי זה (וכמובא בדבריו הקדושים במקום אחר [לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ק]).

כד

אמר שעכשו שיצאו התפלות שלו בעולם, עתידין לתן דין וחשבון כשהולך יום אחד שאין אומרים אותם. ובצרוף הכרח התורה להתפלה יבא לנו שפמו כן בסוף ימיו, והעקר אחר הסתלקותו, שזכינו לתורתו בספרי לקוטי הלכות עתידין לתן דין וחשבון כשהולך יום שאין לומדים אותם. אמר המעתיק:

שמעתי שאמר על התפלות שלו לשון הפתוב (תהלים ק"ב): "תכתב זאת לדר אחרון ועם נברא יהלל ג-ה", עתיד להבראות עם שיהללו ג-ה באלו התפלות.

כה

גם שמעתי מהותיק ר' נחמן טולטשינער ז"ל שפעם אחת בימי הספירה היה מוהרנ"ת ז"ל על ציונו הקדוש, ואמר אז על הציון הקדוש התפלה המתחלת 'אתה צרתי' בלקוטי תפלות חלק ב' סימן ל"ו. ואחר כך כשהלך משם אמר (בלשון תמה) הם המתנגדים שואלים אם יש בהתפלות רוח הקדש,

ובבאמת הם גבוהים מרוח הקדוש כי הם נמשכים משער החמשים. (ויען בלקוטי הלכות הלכות ראש חדש הלכה ו' שם מובן זה כי הדרך לעשות מתורות תפלות נמשך משער הנו"ן גם שמעתי שאמר כי הרבה אנשים זכו כבר לגן עדן על ידי התפלות שלו).

כו

אמר, אמירת ספרי אדמו"ר ז"ל שהם הלקוטי מוהר"ן וספר המדות והספרי מעשיות והשיחות שלו, האמירה לבד מסגלת להנשמה כמו אמירת ספרי הזהר והתקונים.

כז

עוד אמר שגם בימי אלול הקדושים מצוה לאמרו מתחלת ועד סופם ומועיל מאד מאד.

כח

שמעתי מר' אהרן ניסן ז"ל שאמר לו פעם אחת אם היית בשמחה תמיד (שטענדיג פרייליך) לא היית רואה פני גיהנם.

כט

אמר הפעתיק:

שמעתי אשר פעם אחת היה שרפה בברסלב, אחר כך הלך מוהרנ"ת ז"ל עם עוד איזה אנשים להביט על מקום השרפה, וראה שהבעל הבית בוכה מאד ומחפש איזה חתיכת עץ או ברזל שיצטרף לו עוד בעת שיבנה ביתו מחדש ולקט אותם אחד אחד. ענה ואמר לאנשיו, הראיתם! איך שזה הבעל הבית שנשרף ביתו עם כל זה אינו מיאש את עצמו מלחזור ולבנותו ומלקט כל הדברים שיצטרכו לו בעת הבנין, כך הדרך ברוחניות גם כן, אף שהבעל דבר מתגבר מאד על האדם וכמעט ששורף אותו לגמרי, אף על פי כן אסור לו ליאש את עצמו רק צריך ללקט ולחפש איזו נקודות טובות מתוך רבוי החטאים אשר נכשל בהם, ועל ידי זה יזכה לשוב להשם ותברך באמת כמבאר בהתורה אזמרה וכו' (לקוטי מוהר"ן סימן רפ"ב).

ל

דבר פעם אחת מתבערת הלב של אברהם אבינו עליו השלום שהוא היה הראשון שזכה לעבד את בוראו יומם ולילה במסירת נפש ולפרסם שמו ותברך ויתעלה בעולם ובתוך שיחתו הקדושה ענה אחד לפניו בלשון צער וגניחה, ההיאך לוקחין לב כזה, גער בו מוהרנ"ת ז"ל ואמר אליו: גם אתה יש לך לב כזה אלא שאין אתה מלבב אותה דו האסט אויף דאס הארץ נור דו באהארצט עס ניט, כי הבחירה חפשית אצל כל אדם. וכל אדם אפלו הגרוע שבגרועים יש בלבו לזכות למדרגה הגדולה שבגדולות וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (תנא דבי אליהו רבה פ"ק כ"ה) שצריך כל אדם לומר 'מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי'.

לא

עוד פעם אחת דבר עם אחד מאיזה ענין שהיה לזה שיכות להביא לו ראיה מיצחק אבינו עליו השלום. ושאל אותו זה האיש: מה אתם מדמין אותי ליצחק אבינו עליו השלום. השיב לו מה אתה סובר, שיצחק אבינו לא היה לו יצר הרע, אם כן מפני מה זכה להיות יצחק.

לב

פעם אחת עמד לפניו צבי דב מאומין, והתחיל לדבר עמו בחקירת האלהות ונתלהב מאד ברשפי שלקבת וענה ואמר לו, מה אתה מדבר עמי מהשם אני אומר לך 'ואראה את ה'", ובלשונו אמר בזה

הלשון : וואס שמועסט דו מיט מיר פון גאט, איך זאג דיר "וואַראַה אַת ה'".

אַמר המעתיק :

שמעתי שדבר פעם אחת איזה איש עמו גם כן מחקירת אלקות ואמר לו בזה הלשון : איך האב הירש בערין גיזאגט וואַראַה אַת ה', און ער האט מיר גיגלוויבט [להירש בער אמרתי "וואַראַה אַת ה'"] והוא האמין לי].

לג

פעם אחת בערב ראש השנה בבקר שאל אותו בנו ה' יצחק ז"ל על אודות שחלש לבו מאד (כי לא היה אז בקו הבריאות), אם יאכל איזה דבר קדם לכתו על ציונו הקדוש כדי שיהיה בכחו לפרש שם שיחתו בהתעוררות הלב פראוי. והשיב לו, לאו!, אמר באשר תוכל ובלבד שיהיה קדם האכילה.

לד

גם בכל עשרת ימי תשובה הקפיד מאד שלא לאכל עד אחר חצות :

לה

לענן האמונה בכל אחד מישראל אפלו באותם שאין נראים לעינים ככשרים אמר בזה הלשון : ווער שמועסט אז איך הער פון איהם גאר ניט, האב איך אין איהם אנדאי אמונה, נאך מעהר אפלו אז איך הער שוין פון זיין מויל ער רעד זעהר שלעכט'ס, אני מאמין באמונה שלמה אז נור מיט דעם מויל רעדט עהר אזוי, אין הארצין מיינט הער אנדערש [מי מדבר אם אני שומע ממנו כלום, בנדאי יש לי אמונה בו, ויותר מזה, אפילו אם אני שומע מפיו שהוא מדבר רע מאד, אני מאמין באמונה שלימה שרק עם הפה הוא מדבר כך, בלבד הוא חושב אחרת]. כי עצם הנקדה שבפנימית דפנימיות הלב של כל אחד מישראל מים רבים ועצים לא יוכלו לכבותה אף אם יעבר עליה מה שיעבר :

לו

שמעתי מאבי הרני כפרת משכבו ששמע מפי ר' עוזר ז"ל שהאנשים של אדמו"ר זצ"ל חברו יחד שני אזרותיו של אדמו"ר זצ"ל שלא ילך יום אחד בלי שלחן ערוך, וגם הזהיר מאד להניח תפלין דרבנו תם. (ואמר שלדעתו תכף כשמתחילין להניח תפלין ותחילו להניח שתי הזוגות). וזה דוע שמצנה ללמוד בתפלין דרבנו תם על כן נהגו האנשים שלו שהיו מניחין תפלין דרבנו תם ולמדו בהם שלחן ערוך :

אַמר המעתיק :

העתיקתי מכתב יד הנותיק ר' נחמן מטולטשין זצ"ל מגדלת זהירות טבילת מקנה.

לרשם בכתב אמת את אשר שמעתי פעם אחת מפי מורנו מוהרנ"ת ז"ל בגדלת זהירות טבילת מקנה תמיד, שפשונוהרין בטבילת מקנה תקותנו חזקה שיתתקן כל מה שעובר על האדם : והמעשה שהיה כך היה, בשבת חנכה שנת תר"ה שני שבועות קדם הסתלקותו, יצא קול באשמרת הבקר כי נפלה התקרה שקורין סטעליא (סאליפ) בהמרחה, ואי אפשר לילך אל המקנה לטבל לכבוד בקר של שבת. אף אחר כך כשהאיר היום נודע אשר לא כן הדבר, כי נפלה באיזה זווית רחוק מהמקנה. והלך מוהרנ"ת ז"ל אל המקנה לטבל, וגם כל אנשי העיר הלכו גם כן לטבל לכבוד בקר של שבת קדש; ואז כשבא מן המקנה והכין את עצמו לתפלת שחרית ואמר הברכות וכוי, עמדנו לפניו, והתחיל להודות לה' על אשר זכה לילך לטבל בהמקנה והחיה את עצמו בזה מאד. ואמר שכבר היה מוכן לטבל את עצמו בהנהר הנקרא (בוג) שהולך שם בבוסלב תחת הקרח שקורין (פאלאנקע), כי אז בשנה הזאת כבר היה בשבת חנכה קרירות גדולות וכבר היה הנהר הנ"ל נקפא ונקרש, ומביתו אל הנהר היה רחוק קצת, ואף על פי כן

אמר שִׁכְבָּר הִיָּה מוֹכֵן לִילָדָה וְלִטְבֵּל בְּהִנְהָרָה בְּזִרְיוֹת. וּמַעֲצָם תְּנוּעוֹתָיו הַקְדוֹשׁוֹת שֶׁעָשָׂה אֶז בְּהִתְלַחְבוֹת גְּדוֹל, הִיָּה נִרְאָה בְּרוּר שִׁכְבָּר הִיָּה מוֹכֵן וּמְזִמּוֹן לְכָדָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְרוּץ אֶל הַנְּהָר הַנִּי"ל, וְלִפְשֵׁט אֶת בְּגָדָיו בְּזִרְיוֹת עֲצוּם וּלְדַלֵּג וְלִקְפֹּץ אֶל תּוֹף הַפֵּאלֵאנְקִי לְטְבֵּל. וְנִתֵּן שִׁבְחָ וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרָךְ עַל אֲשֶׁר הִיָּה בְּאִפְשָׁרוֹת לִילָדָה לְהַמְקִינָה וְזָכוּ גַם אֲנָשֵׁי הָעִיר לְטְבֵּל לְכַבּוֹד בְּקָרָה שֶׁל שַׁבַּת קִדְשָׁה. וְדַבֵּר עוֹד כְּמוֹ דְבוּרִים מִהַחִיּוֹת וּמִהַמְשִׁיבֵת נֶפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִטְבִּילַת מְקוּנָה עַד לְמֵאֵד, וּמִי שֶׁיְהִיָּה חֲזָק בְּטְבִילַת מְקוּנָה תְּמִיד יְהִיָּה אִיךָ שֶׁיְהִיָּה, בְּנִדְאֵי יִתְתַקֵּן הַכֹּל. וְעָנָה וְאָמַר הִנֵּה תִבֵּת "מְקוּנָה" יִסְבֵּל שְׁנֵי פְרוּשִׁים, אֶחָד – לְשׁוֹן תְּקוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְרֵמְיָהוּ י"ז) "מְקוּנָה יִשְׂרָאֵל הִי". שְׁנֵי – לְשׁוֹן מְקוּנָה מִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א') "וּלְמְקוּנָה הַמִּים קָרָא יָמִים". וְאָמַר כִּי שְׁנֵי הַפְּרוּשִׁים הֵם אֶחָד, אִיךָ וְרַק שֶׁיְהִיּוּ נִזְהָרִים בְּטְבִילַת מְקוּנָה מִים, וְעַל יְדֵי זֶה יְהִיָּה הַכֹּל נָכוֹן וְיִתְתַקֵּן כָּל מַה שֶׁעֲבַר עָלָיו. עוֹד אָמַר הַבֵּיטוֹ וּרְאוּ רָמּוֹז נִפְלָא עַל זֶה, כִּי הֵלֵא בְּעֶזְרָא כְּשֶׁנִּדְעָה לוֹ שֶׁנִּכְשְׁלוּ בְּנָשִׁים נְכָרִיּוֹת רַחֲמָנָא לְצַלָּן, צָעַק מְרָה עַל זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (עֶזְרָא ט') "בְּשִׁפְתַי וְגַם נְכַלְמַתִּי לְהָרִים פְּנֵי אֱלֹהִים", וְאַחֵר כָּדָה (שָׁם יוֹד) כְּתִיב, "וַיַּעַן שְׁכַנְיָה בֶן חִיֵּאל וְכוּ' וַאֲנַחְנוּ מְעַלְנוּ וְכוּ', וְעַתָּה יֵשׁ מְקוּנָה לְיִשְׂרָאֵל", וּפְרוּשׁוֹ: יֵשׁ תְּקוּנָה שֶׁיִתְתַקֵּן הַדְּבָר אָמַר זֹאת בְּלִשׁוֹן 'מְקוּנָה' רָמּוֹז לְהַנִּי"ל, כִּי אִיךָ וְרַק שֶׁיְהִיּוּ נִזְהָרִים בְּטְבִילַת מְקוּנָה מִים יֵשׁ תְּקוּנָה שֶׁיִתְתַקֵּן הַכֹּל. אָמֵן כֹּן יְהִי רָצוֹן.

לו

אמר המפתיק:

שמעתי שאמר כמו שאין רגע בלא פגע, כמו כן צריך לקיים אין רגע בלי פגע (לשון בקשה) כי תבת פגע יש לו שני פרושים לשון פגע רע ולשון בקשה. ושיניהם אחד, כשמימימים 'אין רגע בלי פגע ובקשה' נצולין על ידי זה מפל פגעים רעים וזוכין לכל טוב אמן כן יהי רצון:

ספר

כוכבי אור

חלק ב'

אמת ואמונה

פתיחה

לחלק שני הנקרא בשם אמת ואמונה

מה גדלו חסדי ה' ונפלאותיו אשר עשה עמנו בדורות האלה, בתוך מעוץ מצוקתנו בגוף ונפש, בעצם היתה ובהו וחשף על פני תהום אשר גברו באלה העתים, חשב מרחוק להיטיב אחריתנו ולהשיב שבותנו והודיענו ברחמי מרחיב אלקים – דא רוחו של משיח המרחף גם היום על פני המים הזידונים, העוסק לכלות ולבער לכתות ולשבר ראשי התנינים שעליהם המטמאים והמתעבים שמני הדעת והתבונה של כל נפשות ישראל (כל אשר יחפם יותר נכרכים אחריו יותר). ועל כלם יתעלה ויתגדל בפה השמן הנשאר בחותמו להאיר ולהזרית בלב כל הנתעוררים לצאת מכסילות תהלוכתם בחשף, להודיעם מרחוק כי אין חכמה כחכמת האמונה הקדושה אשר בכל חכמה לא תשיגנה (ועל כן היא מכנה בשם "לית לה עיניו" כמבאר בלקוטי א' סימן ס"ב), ואין עמק כעמק דבריו הנאמנים היוצאים

ומאירים כשמש בצהרם לידע ולהבין על ידם גם דברי שאר ספרי אמת באפן שגם הם יהיו לו לסם
חיים אמתיים ונצחיים :

אמת ואמונה

א

ובראשונה נבא לדבר על אודות הרחקת הלמוד בספרי מבוכותיהם, שמאד מאד צריכים לזהר לבלי
להביט בספרי פסיליהם אפלו הבטה כל שהוא כי כבר הודיענו חכמינו ז"ל (סכה נב.) שדרך היצר הרע
למשך על האדם כל העברות בחבלי השוא, ואחר כך "כעבות העגלה חטאה", ומכל שכן בהאסור הזה
הכולל כל האסורים שבתורה. ומרב תאות האדם לדבר האסור, ודמה בנפשו מה אכפת לי אם אראה
קצת בדבריהם, הלא אני לא אומר כדבריהם חלילה, ולא אהיה נצוד על ידי זה בידיהם, כמאמר
הפתיב (משלי א): "כי חנם מזרה הרשת בעיני כל בעל כנף" אך, "הם לדמם יאורבו", כי אחד מני אלה
שימלט ויצא ממצודתם אחר הלכדו בהם. והרי זה דומה כאומר אטעם נא קצת בשר חזיר, ואחר כך
אקיא אותו. כי רבם ככלם של לבבות הטמאות והמגללות של אנשים כערכנו אם מוסיפים עוד לבא
במדור טמאותיהם המלאים קלפות ועבודה זרה, בלי ספק שהם נדבקים ונשתרשים בהם על ידי כל
קריאה וקריאה, ועל ידי כל הבטה והבטה נמצא מין את מינו ונעור לעקרום ולשרשם עד היסוד
בהם(כא). ומי שלא ישמע לדברינו אלה וירצה לסמוך על דעתו שלא יכשל ולא יטה מן האמת אפלו
כשיעסק בספרי פסיליהם, בטח ישתקע שם לעולמי עד כי השם יתברך בעצמו בשביל כח הבחירה מניח
לו מקום להסתפק קצת, והאפשרות והיכלת לנטות מן דרך האמת כשנכנס במקום סכנה כזאת רב
ועצום הוא מכל דבור ומכל מדע. הלא הבט וראה מה שמובא בדברי מוהרנ"ת ז"ל בהלכות שביעות
ובהלכות כבוד אב ואם הלכה ב' שאף על פי שדרך השם יתברך לקרב את האדם בכמה דרכים, אך אף
על פי כן הוא מניח לו מקום להסתפק קצת בשביל נסיון ובחירה, וכשמתחזק באמונה שלמה וכו' אבל
אם ירצה לבקש תואנות לפרש נותן לו השם יתברך מקום לטעות יותר ויותר, וצריך אחר כך גיעות
גדולות ועצומות ביותר קדם שיזכה אל האמת וכולי האי ואולי עד שיכול לפטר מן העולם ולא יזכה
אל האמת וכו', עין שם היטב(כב). וגם בשאר מקומות בדבריו הקדושים. כי בכל זה תבין ותדע גם
פרוש המקראות ומאמרי חכמינו ז"ל המורים על זה כמו למה תתענו ה' מדרךך (ישעיה ס"ג) וכן
"השאל השאלת לעם הזה" (ירמיה ד') וכן בדברי חכמינו ז"ל (יומא לט.) אדם מטמא עצמו מעט מטמאין
אותו הרבה וכן מה שאמרו (אבות פ"ק ב') שכר עברה עברה, שאין לדחוק עצמו בהם כמו שדחקו בזה
המפרשים ז"ל, כי אף על פי שגם דבריהם כנים ואמתיים כי בודאי גם אחר כך אין מכריחין את האדם
שיחטא ויפשע ביותר כי גם אחר כך הבחירה חפשית בידו לעשות כרצונו, אבל המקראות ומאמרי
חכמינו ז"ל אין יוצאין מידי פשוטן שאם האדם חוטא ומטמא את עצמו ומבקש תואנות לפרש מאחרי
המקום, אז בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו (מכות י): עד שנתעה ונטעה דעתו ולבבו עד שקשה
לו אחר כך ביותר להתגבר על יצרו. ומחמת זה אמרו חכמינו ז"ל (מועד קטן כו): 'עבר ופנה נעשה לו
כהתיר', וכך הדברים דומים לו למישור חס ושלום. וכמו שמצינו גם אצל כלל ישראל(כג), שכאשר פגמו
וקלקלו ואמרו למשה: "נשלחה אנשים לפגינו ויחפרו לנו את הארץ". מיד אמר השם יתברך למשה:
'חייך שאני נותן להם מקום לטעות', וכן נתקדם אחר כך שבאו המרגלים ואמרו מה שאמרו(כד), עד
שהיה קשה להם ביותר לעמוד בנסיון ולשמע בקול משה רבנו עליו השלום, אחרי אשר הוא בעצמו בחר
באנשים האלה על פי הדבור ושלחם לרגל את הארץ, והם באו ואמרו כי "ארץ אוכלת יושביה היא"

ואף על פי שהכמינו ז"ל חולקים בפרוש הכתוב: "ואתה הסבות את לבם" וכו', כי במסכת ברכות ל"א: אמרו שם אליהו הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר ואתה הסבות וכו' אמר רב שמואל בר רב יצחק מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו לאלהיו דכתיב: 'ואשר הרעותי', ובמדרש רבה פרשת קרח איתא שם שלא אמר זה רק בלשון אם אין אתה עונה אותי אני אומר "אתה הסבות" וכו', ומשמע משם שאלהיו לא רצה לאמר שהקדוש ברוך הוא מסב לב האדם ונותן לאדם מקום לטעות אבל כפי הנראה שגם במדרש יש לפרש שלא בא אלהיו לאמר שהקדוש ברוך הוא מסב לב האדם לגמרי שלא יהיה ביכולתו ובחירתו לשוב עוד, זה לא יאמר אלהיו חס ושלום. אבל מכל מקום זה אמת ברור וצדק שאם רוצה האדם לפרש, נותן לו השם יתברך מקום לטעות יותר ויותר. כי הלא גם אמונתנו הפשוטה המבארת בתורת משה מורה על זה פי "ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו" ואין שום מציאות וכח גם לשום סטרא אחרא וכפירה בעולם מבלעדו יתברך (כה), וכך מחשבה ורעיון הנכנס בלב האדם [גם המחשבות שאינם טובות וכך מיני עקמומיות שבלב (כו) הכל נסבב ונשלח לו ברצון השם יתברך בעצמו כפי יכולת]. ואף על פי כן נתן כח הבחירה לאדם (פי על כן באמת כח הבחירה הוא הפלא הגדול שבכל הפלאות שעשה השם יתברך כמובא בלקוטי הלכות [הלכות ברכות הראיה ד] בשם ספרי אמת) שיהיה בכחו ובגבורתו למשל ברוחו ולבלי לתור אחרי לבבו זהו מינות, ואחרי עיניו זהו נאוף. וכך המקשה את ערפו ומכביד את לבבו לבלי להתגבר על יצרו ותאותיו הרעים הוא החיב והפושע וההזדון והמורד :

וענין בלקוטי הלכות תפלין הלכה ה' אות כ"ז על המאמר חכמינו ז"ל (סכה נב): 'בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו, שזה נמשך ונשתלשל מבחינת יבתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין'. שבכל יום ויום האדם נדון קצת מעין עלית המחשבה הזאת, והענין והסיוע שהקדוש ברוך הוא עוזרו נגד זה כמו שאמרו שם 'ואלמלי הקדוש ברוך הוא עוזרו' וכו', זה נמשך מבחינת נראה שאין העולם מתקיים עמד ושתף מדת הרחמים במדת הדין. ולפי עניות דעתי נראה לצרף לזה גם מה שאמרו חכמינו ז"ל שהשם יתברך מתחרט בכל יום על שברא את היצר הרע, על פי המובא בלקוטי א' סימן יוד שמתשובת וחרטת השם יתברך על פגימת הלבנה שמשם נמשך היצר הרע כמובא, מזה נשתלשל חרטת בראש חדש לכל הנבראים שבעולם. ועל פי המובן בספרי אמת לענין יציאת מצרים שאף על פי כן שעקר הארה זאת אינה נתגלה רק בפסח, אבל גם בכל יום ויום נעשה מעין זה שמחמת זה צריך להזכיר יציאת מצרים בכל יום ויום. וכך לענין הנ"ל לענין השתלשלות חרטת בכל אדם. אף על פי שעקר הדבר הזה נעשה בראש חדש, אבל גם בכל יום יש מעין זה שהשם יתברך מתחרט כפי יכולתו על בריאת והמשכת היצר הרע כמובא במאמר חכמינו ז"ל הנ"ל, אשר באמת בודאי אין שגף כלל חרטת אצל השם יתברך המגיד מראשית אחריות, ומקדם יודע מה שיהיה ובודאי לפניו יתברך נגלה שאי אפשר להיות בלא זה, וכמובא בשיחות אדמו"ר ז"ל בסוף הלקוטי תניינא סימן מ"ט שמעלה גדולה כשיש יצר הרע וכו' עין שם וגם עין היטב בלקוטי תפלות חלק א סימן צ"ב, וכך חרטת השם יתברך על היצר הרע, האמנם שיש בכל זה תעלומות עמקות עד אין חקר, אף גם זאת הוא כדי שיגיע מזה חרטת והתעוררות לכל אדם שבעולם, כמובן שם בסיון יו"ד הנ"ל לענין ראש חדש. ובזאת יתבאר לך ביותר גם דברי מוהרנ"ת ז"ל בהלכות תפלין הנ"ל, שאף על פי שלכאורה נראה מדברי חכמינו ז"ל שרק בעת

בְּרִיאַת הָעוֹלָם הִיָּה הַמְשַׁכַּת מִדַּת הַדִּין וְהַחֲרָטָה, כְּבִיכּוֹל בְּחִינַת 'רָאָה שְׂאִין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עִמָּד וְשִׁתְּף מִדַּת הַרְחֵמִים בְּמִדַּת הַדִּין', אֲבָל בְּאַמְתָּ גַם בְּכָל יוֹם וְיוֹם נַעֲשֶׂה מַעֲיֵן זֶה. כִּי בְּאַמְתָּ שְׂגִיָּהֶם דִּיקָא הַכְּרַחֲיִים לְתַקּוֹן הַנְּשָׁמוֹת. כִּי מִתְחַלֵּת הַמְחַשְׁבָּה שְׁשֵׁם תִּקְוָה מִדַּת הַדִּין, מִזָּה נִשְׁתַּלְשֵׁל בְּכָל יוֹם הַתְּגַבְרוּת הַיֵּצֵר הָרַע (שְׂבִיזָה כְּלוּל כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת וּפְתוּיִים וְהַסְתּוֹת וְעַקְמִימִיּוֹת שְׂבִלָב וּשְׂאָר מִינֵי הַתְּגַבְרוּת קִלְפַת עֲמָלֵק שְׂמִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם עַד "כִּי כָּל יֵצֵר מְחַשְׁבוֹת לְבוֹ רִיק רִיעַ כִּיל הַיּוֹמִים"), וְכַמְבֹּאֵר בְּלִקוּטֵי א' סִימָן ע"ב שְׂמִדַּת הַדִּין הוּא כְּבִיכּוֹל הַיֵּצֵר הָרַע שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׂמִזָּה נִשְׁתַּלְשֵׁל כָּל מִינֵי יֵצֵרִים רָעִים שְׂבַעוֹלָם, וּמִבְּחִינַת רָאָה שְׂאִין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עִמָּד וְשִׁתְּף מִדַּת הַרְחֵמִים וְכוּ', שְׂזָה בְּעֲצָמוֹ בְּחִינַת חֲרַטַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הַיֵּצֵר הָרַע, הַמּוֹבָא בְּמֵאֵמֶר חֲכָמֵינוּ ז"ל הַנִּי"ל מִזָּה נִמְשָׁךְ בְּכָל יוֹם הָעֵזֶר וְהַסִּיוֵעַ מֵאֵתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׂיִהְיֶה בִּיכְלֵת לְהַתְּגַבֵּר עָלָיו, שְׂזָה בְּחִינַת מְלַחְמַת עֲמָלֵק, שְׂהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ כְּבִיכּוֹל לֹחֵם עִמּוֹ בְּכָל עֵת כְּמוֹבָא בְּסִפְרֵי אֲמוֹת [עַיֵן זֶה־ר חֵלֵק א' צ.]: (וְעַיֵן עוֹד כָּל הַשְּׂדֵךְ לָזֶה בְּהַלְכוֹת תַּפְלִין הַנִּי"ל מִעֲנִין גְּדוּלֵי הַצַּדִּיקִים שְׂהֵם "גְּבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ" שְׂמִתְגַּבְּרִים בְּכָל יוֹם נֶגְדַת הַתְּגַבְרוּת הַיֵּצֵר הַנִּמְשָׁךְ מִתְחַלֵּת הַמְחַשְׁבָּה בְּעֲצָמוֹ, וְאֵךְ בְּזֶה זֹכִים לְמָה שְׂזֹכִים לְתַכְלִית הַמַּעֲלָה וְהַשְׂלֵמוֹת אֲשֶׁרֵי לָהֶם! וְגַם עַיֵן בְּשְׂאָר מְקוֹמוֹת בְּדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים מִעֲנִין הַחֲלוּקִים שְׂיֵשׁ גַם בֵּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּהַתְּקַבְּלוֹת הָעֵזֶר וְהַסִּיוֵעַ הַנִּי"ל, כִּי אֵינָה נִשְׁפַּעַת עַל כָּל אֶחָד רַק כְּפִי הָאֲתֵעְרוּתָא דְלִתְתָּא שֶׁל הָאָדָם בְּעֲצָמוֹ, שְׂזָה כָּל עֲנִין הַבְּחִירָה שֶׁל כָּל אֶחָד. גַּם עַיֵן בְּהַתְּפָלָה צ"ב הַנִּי"ל שְׂאֵף עַל פִּי שְׂהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ מַחֲיָה אֵת כָּל הַדִּינִים מִתְּכִלִּית שְׂרָשׁ הָעֲלִיּוֹן שֶׁל מִדַּת הַדִּין הַקְּדוּשׁ וְהַנּוֹרָא עַד וְכוּ' כָּל הַיֵּצֵרִין רָעִים וְכוּ' אֵף עַל פִּי כֵן הוּא מְרוֹמֵם וּמְנַשָּׂא מִזָּה בְּתַכְלִית הַהִתְרוֹמְמוֹת וְהַהֲבָדֵל בְּדַרְךְ נִפְלָא וְנוֹרָא אֲשֶׁר אֵי אֲפֹשֶׁר לְהַשִּׁיגוֹ עַיֵן שֵׁם. בְּזֶה יֵשׁ לְמַצָּא קֶצֶת טַעַם וְרָמְזוֹ עַל שְׂלֵא הַתְּיַחֲסוֹ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל רַק הָעֵזֶר אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹא הַהִתְגַּבְרוּת).

ה

כִּי אִם אֲפִלוֹ אִם עֲשֶׂה הָאָדָם מָה שְׂעֲשֶׂה וְעֵבֶר מָה שְׂעֵבֶר, שְׂאֵז כְּבִיכּוֹל הוּא יִתְבָּרַךְ מוֹסִיף לְרַחֵקוֹ [כְּמוֹבָא בְּרִשׁ"י (דְּבָרִים י"א) בְּשֵׁם חֲכָמֵינוּ ז"ל 'אִם תַּעֲזֹבֵנִי יוֹם יוֹמִים אֲעֲזֹבֶךָ', וְעַיֵן שֵׁם בְּשִׁפְתֵי חֲכָמִים שְׂמִבִּיא בְּשֵׁם הַיְרוּשְׁלָמִי הַמְּשָׁל מִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שְׂנִפְטָרִים זֶה מִזָּה עַיֵן שֵׁם] בְּבְחִינַת "וַיִּחְזַק ה' אֵת לֵב פְּרָעָה", כִּי הָרַע שְׂבִמְדָּמָה שְׂבִלָב כָּל אֶחָד הִיא בְּבְחִינַת פְּרָעָה כְּמוֹבָא בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת שְׂלוּחִין הַלְכָה ה', אֲבָל בְּאַמְתָּ גַם אֵז מְצַמֵּץ אֵת עֲצָמוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵאִין סוֹף עַד אִין תְּכִלִּית, וּמְרָמֵז לוֹ רָמְזִים שְׂיִתְקַרֵּב אֵלָיו בְּסַבּוֹת מְסַבּוֹת שׁוֹנוֹת אֲשֶׁר מְסַבֵּב בְּכָל זֶה מִתְעַלּוּמוֹתָיו הַנְּשֻׁבּוֹת. כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ חוֹשֵׁב מְחַשְׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נְדַח, אֲבָל כָּל רְמִיזוֹתָיו יִתְבָּרַךְ הָאֵלָה וְכָל קְרִיאָתוֹ אוֹתָנוּ הוּא עַל יְדֵי נְבִיאָיו וְצַדִּיקָיו הָאֲמִתִּיִּים שְׂנָשׁוּב אֵלָיו מְכָל מִינֵי פְתוּיִים וְהַסְתּוֹת וּמְנִיעוֹת אֲשֶׁר הַגְּבִיר וַיְגַבֵּיר עָלֵינוּ בְּכִלְיוֹת וּבְפִרְטוּיֹת וְכַמְבֹּאֵר בְּדַבְּרֵי אֲדָמוֹ"ר ז"ל עַל פְּסוּק: "וּמַשָּׂה נִגַּשׁ אֶל הָעַרְפֵּל אֲשֶׁר שֵׁם הוּא הָאֱלֹקִים" עַיֵן שֵׁם.

ו

וְעוֹד לְאֵלוֹהַ מְלִין לְבָאֵר קֶצֶת בְּכָל זֶה, כִּי זֶה כָּלֵל גְּדוּל שְׂכָל מָה דְעֵבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עֲבִיד. כִּי אֵף עַל פִּי שְׂבִדּוֹרוֹת הָאֵלָה עַת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר כְּמוֹהוֹ לֹא נִהְיָתָה, כִּי רַבִּים כְּכֹלֵם נִכְשָׁלִים וְנִתְרַחֲקִים עַל יְדֵי כָּל הַפְתוּיִים וְהַסְתּוֹת וְכָל הַסַּבּוֹת לָזֶה [כְּמוֹ אֲשֶׁר סַבֵּב לָזֶה אֵת הַמְּקוֹמוֹת רַבּוֹת לְטַעוֹת בְּטַעוֹתִים מְטַעוֹתִים שׁוֹנוֹת אֲשֶׁר הַכִּין וְהִזְמִין גַּם בְּדַבְּרֵי תוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה וּבְכָל דְּבָרֵי הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים כְּדִי שְׂיִהְיוּ הַפּוֹשְׁעִים וְהַלְאִזְזוֹכִים נִכְשָׁלִים בָּהֶם, וְשְׂיִהְיֶה נַעֲשֶׂה לָהֶם מְכָל זֶה סַם הַמְּוֹת מִמֶּשׁ חַס וְשְׁלוֹם (כז)] אֲשֶׁר הַגְּבִיר עָלֵינוּ וּמְטַמְּאֵת הַחֲטָאִים אֲשֶׁר נִתּוּסָף עָלֵיהֶם יִהְיוּ מְכַרְחִים לְהַזְדַּכֵּךְ אַחַר כֵּךְ בְּעֲנָשִׁים קָשִׁים וּמְרִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר רַחֲמָנָא לְצַלוֹ, אֲבָל עַל יְדֵי כָּל שְׂעָרָה וְשְׂעָרָה שֶׁל הָאֲתֵעְרוּתָא דְלִתְתָּא שְׂנִמְצָא גַם בָּהֶם,

שְׂמֵחַמַת זֶה מְגִיעַ גַּם עֲלֵיהֶם רַחֲמֵי יְתָבָרְךָ לְעִזָּרָם וְלִסְיָעָם לַחֲטָף וְלַעֲשׂוֹת אֵיזָה נִקְדוֹת טוֹבוֹת מִכָּל עֲצָם
הַהֲתַגְרוֹת וְהַהֲתַגְבְּרוֹת שְׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, אִךְ בְּזֹאת יִבְאוּ אֶל הַקִּדְּשׁ סוּף כָּל סוּף לְהִתְדַבֵּק בּוֹ יְתָבָרְךָ לְעַד
וְלִנְצַח שֶׁכָּל הַעֲנָשִׁים יִהְיוּ כְּדַאי וְכְדַאי נֶגֶד זֶה(כח), כִּי אֵי אֶפְשֶׁר לְכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ לְזָכוֹת וְלִבְּא לְנִצַּח בְּשַׁעֲרֵי
הַשְּׁגַת אֱלֹקוֹתוֹ יְתָבָרְךָ אִךְ וְרַק עַל יְדֵי כָּל שַׁעֲרָה וְשַׁעֲרָה שֶׁל סוּר מֵרַע וְעֵשָׂה טוֹב אֲשֶׁר מֵתַגְבֵּר לָזֶה בְּכָל
הַהֲנַהֲגוֹת אֲשֶׁר יִתְנַהֵג עִמָּה הוּא יְתָבָרְךָ(כט) מִתַּחֲלָתָהּ וְעַד תַּכְלִיתָהּ. (וְאֶלְפֵי אֶלְפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת קַל
וְחֹמֶר, הָאֶחָד בְּעִיר וְשֵׁנִים בְּמִשְׁפָּחָה הַמִּתְגַּבְּרִים גַּם הַיּוֹם לְהִיּוֹת כְּרָצוֹנוֹ יְתָבָרְךָ כְּרָאוּי, מִלְּבַד אֲשֶׁר לְעַד
וְלִנְצַח יְרִוּיוֹ מִדְּשׁוֹן בֵּיתוֹ וְהַשְּׁגַת אֱלֹקוֹתוֹ בְּכָפֶל כְּפָלִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אִף גַּם נִזְדַּכְּכִים וְנִטְהָרִים וְנִפְטָרִים
אַחֵר מוֹתָם מֵהַעֲנָשִׁים בְּעַד הַחֲטָאִים שֶׁבִּגְלוּלִים הַקּוֹדְמִים. וְעַיִן עוֹד כָּל הַשְּׁיֵף דְּבָרָיו הַנִּי"ל בְּלִקוּטֵי א' א'
סִימָן נ"ו, וּבְלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת בְּרַכַּת הַשַּׁחַר הַלְכָה ה"י) כִּי הַעֲנִין הַזֶּה שֶׁל הַצְּלַחַת הַנֶּפֶשׁ לְעַד וְלִנְצַח
בְּהִתְגַּבְּרוֹת בְּקִיּוֹם הַמִּצְוֹת (אוּ עַל כָּל פְּנִיּוֹת בְּהַשְׁתַּדְּלוֹת הַתְּשׁוּבָה) עַל כָּל מִינֵי תַּאֲוֹת וּמִנִּיעוֹת(ל), וּבְהַעֲדָר
כָּל הַעֲנָשִׁים שׁוֹנִים אֲשֶׁר יַעֲנִשָׁה(לא) אִם לֹא הַתְּגַבְּרָה זֶה כְּפִיכּוֹל לְחַיִּיב דַּעֲתוֹ יְתָבָרְךָ שְׁנֵי הַפְּכִים בְּנוֹשֵׂא
אֶחָד(לב). וְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי אֲשֶׁר יִזְכֶּה לְעַד וְלִנְצַח לְהַבִּין וְלְהַשִּׁיג אוֹתוֹ יְתָבָרְךָ, כִּן יִזְכֶּה לְהַבִּין וְלְהַשִּׁיג
רָצוֹנוֹ וְחַיִּיב דַּעֲתוֹ יְתָבָרְךָ גַּם בְּזֶה וּבְשָׂאָר תַּעֲלוּמוֹתָיו הַנִּשְׁגָּבוֹת.

ז

עַל אוֹדוֹת מַה שְׂמוּעִיל תַּפְלָה לְהַנְצִל מֵהַיָּצָר הַרַע, אִף עַל פִּי שְׁהֵשֵׁם יְתָבָרְךָ רוּצָה שִׁיְהִיָּה הָאֶדָם בַּעַל
בְּחִירָה, וְשֶׁבְּחִירָתוֹ יִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַתַּאֲוֹת וְהַבְּלוּלִים וְהַמִּנִּיעוֹת, עַיִן בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת פְּקוּדוֹן
הַלְכָה ג' בְּאוֹת ז' וּבְאוֹת ט', מַה שֶׁכָּתַב שָׁם בְּזֶה הַלְשׁוֹן: וּבְאֵמַת אֵי אֶפְשֶׁר לְהַבִּין זֹאת, כִּי הוּא גַּם כִּן
מֵהַקְּשִׁיּוֹת שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְתַרְצֵם בְּשׁוּם אֶפֶן כִּי אִם בְּאֵמוּנָה לְבַד וְכוּ', עַל כֵּן צְרִיכִין לְסַמֵּךְ רַק עַל אֵמוּנָה
לְהֵאֱמִין בְּחֻמְיָנוּ ז"ל שֶׁכֻּלָּם הִלְכוּ בְּדַרְךְךָ הַזֶּה וְכוּ'. וּבְאֵמַת זֶהוּ עֵקֶר הַבְּחִירָה, דְּהֵינּוּ מַה שְׁכּוֹפָה בְּחִירָתוֹ
לְבַטֵּל שְׂכָלוֹ לְגַמְרֵי וְלְסַמֵּךְ עַל אֵמוּנָה לְבַד וְלְהַרְבּוֹת בְּתַפְלָה וְתַחֲנוּנִים, כִּי הַבַּעַל דְּבָר מַעֲקָם לֵב הָאֶדָם עַד
שֶׁגַם זֶה קִשָּׂה וְכוּ'. וְעַל כֵּן מִי שְׂאוּכָה לְהַרְגִיל עֲצָמוֹ בְּזֶה לְהַרְבּוֹת בְּתַפְלָה וְשִׁיחָה בֵּינוֹ לְבִין קוֹנוֹ שְׁיִזְכֶּהוּ
הַשֵּׁם יְתָבָרְךָ וְיַעֲזָרְהוּ לְקַרְבוֹ לְעַבְדוֹתוֹ יְתָבָרְךָ, בְּזֶה בְּעֲצָמוֹ הוּא בַּעַל בְּחִירָה בְּזֶה שְׁזָכָה לְבַחַר בְּחַיִּים
אֱמִתִּיִּים בְּדַרְךְךָ אֵמוּנָה וְתַפְלָה עַיִן שָׁם(לג):

ח

וְאִף שְׂאֵינוּ מְדַבֵּר שָׁם כָּל זֶה רַק לְעַנְּנוֹ תַּפְלָה (שֶׁהִיא בְּחִינַת אֵמוּנָה וְיִסוּד כָּל הַמִּצְוֹת עַיִן שָׁם), אֲבָל
בְּאֵמַת גַּם לְעַנְּנוֹ שְׂאָר הַעֲצוֹת הַמוּבָאִים בְּדַבְּרֵי אֲדָמוֹ"ר ז"ל נֶאֱמַר כָּל זֶה. כִּי בְּכֻלָּם רָצוֹן הַבּוֹרָא יְתָבָרְךָ
וְכֻלָּם בְּכָלֵל קִיּוֹם הַמִּצְוֹת (הַנִּכְלָלִים בִּיִּסוּד הָאֵמוּנָה) וְעֲלֵיהֶם בְּעֲצָמָם גְּדֻלוֹ וְעֲצָמוֹ מִנִּיעוֹת וּבְלִבּוּלִים(לד),
וְכָל אֲשֶׁר יִתְגַּבֵּר לְעֲשׂוֹתָם וְלְהַרְבּוֹת בָּהֶם כְּרָאוּי, אֲזִי יַחֲשֵׁב זֶה בְּעֲצָמוֹ לְאֲתַעְרוּתָא דְּלִתְתָא בְּשַׁלְמוֹת
כְּרָאוּי, וּכְאֵלוֹ פֶּעַל כָּל הַהֲתַגְבְּרוֹת הַזֶּה בְּהַעֲבֹדָה בְּעֲצָמָה אֲשֶׁר זָכָה עַל יְדָה.

ט

וְעַיִן הַתַּפְלָה עַל צְרִיכֵי הַגּוֹף עַיִן בְּהַלְכוֹת עֵרֻבֵי תַחֲמוּיִן הַלְכָה ג' וּבְהַלְכוֹת מִיָּלָה הַלְכָה ה' אוֹת ד', וְאוֹת
ה'. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים בְּדַרְךְךָ כָּלֵל, שְׂאִף עַל פִּי שֶׁכָּל הַצְּרוֹת וְהַיִּסוּרִים אֲשֶׁר יִשְׁלַח הַשֵּׁם יְתָבָרְךָ עַל
הָאֶדָם, הַכֹּל הוּא כְּפִי אֲשֶׁר יִיטִיב לְנַשְׁמָתוֹ לְעַד וְלִנְצַח, אֲבָל עַל פִּי רַב יְכוּל לְהִיּוֹת שֶׁכָּל זֶה הוּא כְּפִי שְׂלֵא
הַתַּפְלִיל עוֹד עַל זֶה (אוּ שְׂלֵא הַרְבָּה עַל זֶה בְּתַפְלָה), אֲבָל בְּעֵצָם הַתַּקּוּיִנִּים הַנַּעֲשִׂים עַל יְדֵי תַּפְלָתוֹ יְכוּל
לְהִיּוֹת שְׂיִתְהַוֶּה אֲצִלוֹ כְּלִי עַד שִׁיְהִיָּה בִּיכְלָתוֹ לְקַבֵּל מֵאֵתוֹ יְתָבָרְךָ גְּדֻלַּת חֲסִדוֹ וְרַחֲמֵי הַמְּרַבִּים, עַד שְׂלֵא
יִזְיַק לוֹ עוֹד יְשׁוּעָתוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת לְהַצְּלַחַת נַפְשׁוֹ בְּרוּחָנִיּוֹת, וְלֹא יִהְיוּ נַחֲשָׁבִים עוֹד לְשֵׁנֵי הַפְּכִיִּים גַּם לְחַיִּיב

דעתו יתברך. כי את שניהם יהיה ביכלתו לקבל אחר כך כפי התקונים שיהיו נעשים על ידי תפלתו או על ידי השמחה והמחאת כף ורקודין, או על ידי התקשרות לצדיקים ותפלת הצדיקים ושאר המתקוותיהם (לכפר להעונות ולהושיענו בכל הישועות) או על ידי שאר העצות המובאים בדברי אדמו"ר ז"ל, אשרי שיאחז בהם: (ולפעמים אינו תלוי בכל זה, ולכן אין מה להרהר חס ושלום על איזה צרה שלא תבא אפלו אם הרבה בתפלה וכיוצא. כי בודאי בודאי הכל לטובתו והצלחתו הנצחיות, אשר סוף כל סוף לאמר על כל זה "אודף ה' כי אנפת בי" וכו' וכמובא בלקוטי הלכות נשיאת כפים הלכה ד' עין שם):

ו

והנה בכל אשר כתבתי עד הנה יש בזה הרבה לדבר ולרמוז ולבאר, אבל ההכרח לשום קנאי למליו כדי שלא לכנס בחקירות חס ושלום. כי כל אשר חלק לו ה' בבינה והשפלה אמתית להשפיל שריון ממונו החכמה (עין בלקוטי תניינא סימן פ"ג) ולהבין מדעתו גדל ולצמח החסרון וקטנות דעתו האנושי והקצרה והמעוטה האנושה והחלושה, וכאין ממש היא חשיבה נגדו יתברך אשר אין סוף ואין תכלית לרוממות ותעלמות תבונתו ודעתו יתברך, וראה בעיניו את עצם הפתיחות והכסילות של הנבוכים והמתעים ומטעים לחקר דרכיו יתברך בשפלות וקטנות דעתם האנושה, אשר כעור באפלה ממש ומששו ויגששו בהשפלתם בכל זה. כי כאשר גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכיו מדרכינו ומחשבותנו ממחשבותינו. יש אשר בשפלות דעתנו שני הפכים בנושא אחד, ולאין סוף עמק והעלם תבונתו יתברך לבלתי הפכים יחשב, (עין בחיי מוהר"ן להתרחק מחקירות בהשמות שהשמיטו בעת הדפוס מה שאמר אדמו"ר ז"ל, אני מאמין שהשם יתברך יכול לעשות מהמשלש מרבע וגם עין בלקוטי תפלות סימן ס"ד מה שאמר מוהר"ן ז"ל שם בלשון תפלה כי אתה עושה נפלאות גדולות לבדך, הנראין לדעתנו האנושיות כמו שני הפכים בנושא אחד). ויש אשר כפיכך לדעתו יתברך שני הפכים בנושא אחד, ומקצר ומצער תבונתנו נעלם ונסתר גם זאת בהעלמה והסתרה עד בלי תכלית.

יא

ועין בלקוטי הלכות הלכות משא ומתן הלכה ד' אות ג' מענין המחקרים שהם מטעים את עצמם פאלו הם מגדילים ומגביהים את כבודו יתברך באמרים שאין ראוי כלל שישגיח על האדם שבעולם השפל הזה. עין שם היטב ותבין מרחוק עמקות דבריו הנפלאים אשר יעשה משאלתם בעצמו תשובה לדבריהם. כי כל יסוד שאלתם הוא שפלות העולם והאדם אשר בה, וזה בעצמו התשובה לדבריהם כי מחמת זה בעצמו מעצם שפלותם ושפלות דעתם (של המחקרים) נדמה להם הסבא הזאת ומעצם גדלתו ורוממותו יתברך שהוא מרום ונשגב למעלה מתפיסת דעת האדם, יחייב ההפך מזה, שדיקא במקום גדלתו עד אין סוף נמצא ענותנותו עד אין תכלית להתעסק ולהשגיח על העולם השפל הזה ולהנהיגה בכל פרט ופרט במחשבה דבור ומעשה.

יב

על אודות המובא בלקוטי א' סימן ר"נ על פסוק קח בא הקח וכו' שכל הרגשות היסורים והמכאובים הכל מחמת שתולים בדרך הטבע, עין שם היטב. וההכרח לבאר קצת בזה כי באמת גם כל היסורים הבאים על ידי איזה אדם שיש ביותר לתלות בדרך הטבע אשר בבחירתו ורצונו הרע הזיק לחברו, אבל באמת גם זה מהשגחתו וגזרתו יתברך אשר גזר על הנזק את היסורים והמכאובים האלה, ואם לא היו באים היסורים על ידי האדם הזה, הרבה שלוחים למקום לשלח עליו את היסורים האלה

ממקום אחר. וענן בלקוטי הלכות ארח חיים הלכות ראש חדש הלכה ו' אות י"ט בענין מבוכת
המחקרים במאמר המשנה של 'דאטפת אטפוד' וכו', והכלל היוצא שם מדבריו הקדושים שאף על פי
שהרוצח חזב להתענש מחמת שהיה ביכלתו ובכח בחירתו לבלי לרצח את חברו, אף על פי כן הריגת
הנרצח היה בגזרתו יתברך, רק שהוא לא היה צריך להיות השליח מזה, כי מגלגליו זכות על ידי זכאי
וחובה על ידי חזב.

יג

על אודות המובא בחיי מוהר"ן בהספור של גדלת השגתו אות ה' [סימן רמ"ג] בענין מלי דעלמא וכו'
עין שם היטב. ונראה לפי עניית דעתי הקלושה ששייך קצת כל זה למה שמובא שם להלן בספור מעלת
המתקרבם אות כ"ז [סימן שיז]. שמפל האילנות והעשבים ומפל הדברים שבעולם הולכים שלוחים
מאחד לחברו וכו', עד שמתגלגל ומגיע הדבר לאזן הצדיק וכו', כי בכל דבר ודבר שבעולם יש בהם
ניצוצי חיות אלקותו יתברך, וכמוכן בספרי אמת שזה בחינת השירה שאומרים, ומפל שכן האדם
המדבר הגדול ונפלא במעלתו על כלם, שבודאי יש בו יותר ניצוצי חיות אלקותו יתברך. וכל דבוריו
וספוריו יכולים הצדיקים הגדולים להעלות אותם ולידע ולהשיג ולגלות מעין זה תורה נפלאה
וחדושים נפלאים ונוראים. ובזה תבין אלפי אלפים ורבי רבבות קל וחמר גדל ועצם רוממות נוראות
דברי הצדיקים הקדושים בעצמם, אשר זכו להסיר מעצמם כל הקלפות החופים וסובבים את הפרי
שהוא החלק אלקי ממעל אשר בקרבם, וטהרו וזככו וקדשו את עצמם בכל כחם ויכלתם עד שזכו כל
אחד ואחד כפי מעלתו לאיזה בחינה של 'שכינה מדברת מתוך גרונו' כידוע, עד שכפטיש יפוצץ סלע
וכו', וכן כל דבור ודבור מדברי תורתם המתפרש ומתבאר כמה וכמה פנים מפנים שונים שאין הפה
יכול לדבר והלב לחשב: וענן לעיל בחלק א' בהדבורים של מוהרנ"ת ז"ל באות ז' ובאות י"ב ותבין
ותדע פחות מטפה מן הים הגדול מאשר לא נדע.

יד

עוד אמרתי להציע לפני המעין מה שנתמז לפי עניית דעתי בענין הבן מלך שנפל לאפיקורסות המובא
בתחלת המעשה של השבעה בעטלערס שספר אדמו"ר ז"ל, כי בכחו וענותנותו של אדמו"ר ז"ל גם אני
נשענתי להכניס את ראשי בדברי תורותיו ושיחותיו ומעשיותיו הקדושות כי בנשגבות נוראות רוממותו
של אדמו"ר ז"ל, ובכח תלמידו הקדוש אשר גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם (חלין ז): לפלאו
ויעשו כלי נפלאה המבררת ומעלה את השיר והנגון הנפלא דיקא מבהמות וחיות שהם בחינת השפלים
כמונו.

טו

ולכן לולא דמסתפינא הייתי אומר אף על פי שלא ספר אדמו"ר ז"ל את כל המעשה של הבעטליר
השביעי, אבל הספור הזה מהבן מלך זה בעצמו הוא קצת מהספורים הנעלמים של המעשה מהבעטליר
השביעי(לה), כי כפי אשר יספר אדמו"ר ז"ל בענין התפארותם הקדוש שהעקם בצוארו מתקן בקולו
דיקא את הזוג וכו' והבעל חטוטרות מתקן ומעלה בכתפיו דיקא את אנשי הפת וכו' וכו' כלם(לו), וכפי
המבאר בדבריו הקדושים בלקוטי תנינא סימן פ"א שברקוד הרגליו מחמת שמחה של מצוה(לו) מעליו
את האמונה עין שם. וכפי הנראה בכל ספורי מעשיותיו הקדושים שגמר כל ספור המתחיל 'ויחי היום'
סובב והולך להספור שמקדם, מכל זה יש לרמז לפי עניית דעתי גם בהמעשה הזאת שגמר הספור
המתחיל 'ויחי היום' שהוא המעשה של זה שבלא רגלים סובב והולך לגמר הספור שמקדם, שהוא

המעשה של הברך שנגפל מהאמונה, שהשני דברים האלה לא גמר אדמו"ר ז"ל כי זה וזה ספור אחד הוא. כי זה שבלא ידיים בנגון ידי הקדושות מתקן ומרפא את הבת מלקה, וזה שבלא רגלים במקחול ורקוד רגליו הקדושים מתקן ומעלה את הברך שנגפל מהאמונה, וזה כל המלחמה עתה(לח) בעקבי'וית משיחא(לט) אשר האפיקורסות יורד מן השמים והולך ומתגבר בכל עת ועת, וממילא מתגבר על ידי זה גם שאר כל החטאים ועונות ופשעים. והברך מלך (שהם כלל נשמות ישראל שנקראים בני מלכים) מחמת שנוצד עם טוב (כי נמשכו ממחשבה עליונה דקדשא בריהו) קול דודי דופק ונוקש בקרבו בכל עת ועת שעל כן הוא זוכר את עצמו בכל פעם היכן אני בעולם ומה נעשה עמי וכו', אבל תוף ומיד כשמתחיל להשתמש עם שכלו חוזר ונתחזק אצלו החכמות של אפיקורסות, ובשביל זה הסוף שירד גם ממלכותו וממשלתו כמובן שם כי מלכות הוא בחינת אמונה, והם תלויים זה בזה כידוע. ואביו של הברך כשצפה וראה כל זה הזהיר אותו העקר על שמחה, שיתחזק עצמו בשמחה גם בעמק נפילתו וירידתו ממלכותו ואמונתו(מ), כי זה כל תקונו. כי זה הוא אתערוותא דלתתא שיתעורר עליו ביותר ויותר שמחת המחול ורקוד הרגליו של הבעטליר השביעי, שעל ידי זה בעצמו יחזר למלכותו ואמונתו ביותר שאת יותר עז(מא). (ועין לקמן בחלק ד' מה שלקטתי והוצאתי גם משאר דברי אדמו"ר ז"ל ותלמידיו הקדושים מענין גדלת מעלת השמחה עין שם).

טז

מאמר הפתוב "מי אלה בעב תעופינה" (ישעיה ס) נראה לפי עניו דעתי שפונת הפתוב על המצאת מסלת האויר (לופט בלאו [כדור פורח]) שנתגלה בעתים האלה, כי כפי השכליות אשר עוד יתוספו בענין זה יהיה ביכלת כל אחד ואחד לפרח ולשוט בכל מקום חפצו. אף על פי שהקלפה קדמה לפרי שפעת יתוסף על ידי המצאותיהם ביותר ויותר הסתרת האמת פנודע, אבל גם זאת מאת ה' צבאות נצא ברצון הנעלם "ואתם חשבתם לרעה ואלקים חשבה לטובה", וסוף כל סוף יתהפך הכל אל הקדשה ואז ישיר משה ובני ישראל בכפלי כפלים רבבות פעמים "אשירה לה" כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים" דא ס"ם ונוקבה דילה (פרי עץ חיים שער הזמירות פרק ו), והו המה קשיותיהם ומבוכותיהם שחוקיהם ולצנייהם כבודיהם ונאותיהם והתדמותם בנפשם לחכמים מחכמים ולרודפים אחר האמת ונתגברת ידם החזקה גם ברב חיל ואמץ הקנאה והתאווה והכבוד והנצחון והאמונות הנזביות הנאים לעזרתם(מב) לרדף ולהשיג ולחלק שכל, אבל "מי כמוך באלים ה'" להאלים ולהאמיץ את כח התם והבעל שם הקדושים, עד שסוף כל סוף יתגברו להעלות ולהוציא גם את כל הנפשות שנגפלו לתוף הזהמות ולהטמאות האלה שהם הם עצם קלפת עמלק(מג), אשר כביכול אין השם שלם ואין הכסא שלם עד כי מוח אמתה את זכרם מתחת השמים. והיה כאשר יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא נאום ה' צבאות (זכריה ח).

יז

כי סוף כל סוף יגמר השם יתברך את שלו שיהיה בכל אחד מישראל אתערוותא דלתתא לכסף ולהשתוקק באמת אל האמת(מד) בכל לב ונפש מה שלא היה עוד אתערוותא דלתתא כזה מעולם. ואף על פי שמעצם האפיקורסות והחשף ואפלה שיהיה בימים ההם כמעט שלא ידעו עוד כלל מהו האמת, אבל רחמנא לבא בעי' (סנהדרין קו) ומיד בהגיע העת והשעה הזאת משיח ברחמינו יתברך עזר וסיוע נפלאה ונוראה שלא היתה עוד כזאת מעולם(מה). אז יקום "וידו אוהזת בעקב עשו" שלא יספיק זה לגמר מלכותו, עד שיקום זה ונוטלה הימנו. ופתאם יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים, איש

אֲשֶׁר בָּרַב חֲכָמוֹת הַעֲצוּמָה וְהַנְשָׁגָה יִכְנִיס בְּלֵב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְבַל יֵשִׁית אֶת לִבּוֹ לְכָל הַמְּבוּכוֹת וְהַשְּׂאֵלוֹת וְהַלְצָנוֹת אֲשֶׁר הִתְגַּבַּר בְּעוֹלָם כְּמַעַט עַד אֵין תְּכַלִּית. אֲבָל יִתְגַּבַּר וְיִתְחַזֵּק וְיִתְאַמֵּץ בְּתַפְלָה וְצַדִּיקָה וְשָׂאֵר הַעֲצוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, עַד שְׂיִתְקַיֵּם אֶת אֲשֶׁר הִבְטִיחְנוּ עַל יְדֵי הַחוּזָה "וְעֲשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּחָקִי תֵּלְכוּ וּמִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם". עַד שְׂיִשְׁלַם רְצוֹנוֹ וְחֻפְצוֹ וְכֹנְתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּבְרִיאת עוֹלָמוֹ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת שְׂאֵין שְׁלֵמוֹת אַחֲרָיו.

סָפֵר

כּוֹכְבֵי אוֹר

חֶלֶק ג'

חֲכָמָה וּבִינָה

הַקְּדָמָה

לְחֶלֶק שְׁלִישִׁי הִנְקָרָא בְּשֵׁם חֲכָמָה וּבִינָה

מוֹדַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ, כִּי אֲמַנֵּם לֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה (דְּבָרִים ל"ד), אֲבָל הוּא בְּעֲצֻמוֹ עוֹד יָקוּם לְגַאֲלָנוּ גַם מִהַגְלוֹת הַזֶּה. כִּי מֹשִׁיחַ דָּא מֹשֶׁה(מו). וְיִמָּה שְׁהִיָּה הוּא בְּעֲצֻמוֹ שְׂיִהְיֶה בְּיָתֵר שְׂאֵת וְיָתֵר עַז, כִּי בֹא יָבֵא בְרִנָּה גַם בְּשַׁעַר הַחַמְשִׁים, וְיִשְׁיַג אוֹתוֹ בְּשְׁלֵמוֹת עֲצוּם וְנִשְׁגָּב עַד שְׁלֵא יֵרַד עוֹד מֵאִתּוֹ(מז) כִּי לְעוֹלָמֵי עַד וְלִנְצַח נְצָחִים יַעֲלֶה וְיִתְעַנֵּג בּוֹ בְּמִדְרָגָה אַחַר מִדְרָגָה עַד אֵין חֶקֶר.

וְעַתָּה כְּפִי אֲשֶׁר נוֹדַע הַדְּבָר אֲשֶׁר דָּבַר רַבְּנוּ ז"ל בְּעַת אֲשֶׁר גָּלָה אֶת הַמַּאֲמָר הַמוֹבָא בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן תַּנְיָנָא סִימָן כ"ח, דַּע שְׁנֵי חֲלוּקִים בֵּין הַתּוֹרוֹת וְכוּ', וּמוֹרְנוּ רַבִּי נֶתָן ז"ל מַעֲצָם הִרְגִּישׁוּ בְּזָכוֹת לִבְבוֹ אֶת עֵמֶק נוֹרְאוֹת דְּבָרָיו עַד כִּי בָּעָרוּ בְּקַרְבּוֹ כְּלֶהֱבֵת שְׁלֶהֱבֵת מִמֶּשׁ, לֹא יָכַל לְהִתְאַפֵּק, וְנֶתָן אֶת קוּלוֹ בְּפִי כָּל הַנְּצָבִים עָלָיו, אוֹלֵי כִּד הוּא הַפְּרוּשׁ מֵהַשְּׂאֵמְרוֹ חֲכָמֵינוּ ז"ל (סִנְהֶדְרִין צו). 'אֵין בּוֹ דּוֹד בָּא אֶלָּא בְּהִסָּח הַדַּעַת', הִיָּנוּ שְׂיִהְיֶה בְּעוֹלָם וְלֹא יֵדְעוּ כִּי כָּבַר הוּא וְכוּ' וְרַבְּנוּ ז"ל גָּלָה אֶת עֵינָיו וְהִרְאָה לוֹ רַב נַחְמָן אָמַר כֵּן אֵי מִן חַיִּי – אֲנָא'(מח).

וְעַתָּה מֵאֵלֵינוּ גִּדַע וְנִבִּין פְּחוֹת מִטְּפָה מִן הַיָּם בְּמָה שְׁנִקְרָא בְּשֵׁם נַחֲל נוֹבַע מְקוֹר חֲכָמָה(מט), שְׁזָה הוּא הַשֵּׁם שֶׁל מִדַּת הַבִּינָה כִּידוּע לְיִדְעֵי חַן. כִּי אִם "רַבּוֹת בְּנוֹת עֲשׂוּ חֵיל" לְהַשִּׁיג הַשְּׂגוֹת הַנְּמַשְׁכוֹת מֵאִתָּה וּמִמַּדַּת הַחֲכָמָה וְכוּ', אֲבָל לְהַדְּבֵק וְלֶהֱכַלֵּל בָּהּ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת שְׂאֵין שְׁלֵמוֹת אַחֲרָיו, לֹא יָקוּם עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל זוֹלַת "הַעֲלִית עַל בְּלָנָה", כִּידוּע וּמוֹבָן כָּל זֶה בְּסִפְרֵי אֲמָת.

וְאַנְכִי הֵעֵנִי בְּדַעַת בְּשִׁמְעֵי וּבְהִבְיָנוּתִי בְּכָל זֶה, תְּמַכְתִּי יִתְדוּתִי בְּפִקְדוֹת רַבְּנוּ ז"ל אֲשֶׁר פָּקַד וְצוּה עַל כָּל אֶחָד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה עַד מְקוֹם שְׂיָד שְׁכָלוּ מַנְעַת, וְסִבּוּתִי אֶת לְבִי לְתוֹר וּלְחַפְּשׁ בְּכָל הַדְּבָרִים הַרוֹמְזִים עַל בִּינָה עֲלָאָה, וְנִשְׂאֵתִי אֶת עֵינָי וְאֶרְאָה כִּי בְּרַבִּם כְּכֵלֶם מְרַמְזוּ וְנִסְתֵּר כְּבוֹד שְׁמוֹ (שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל) הַקְּדוּשׁ וְהַנּוֹרְאָה(ג) בְּדָרְךָ מִסְפָּר וּמִנְיָן, כְּאֲשֶׁר הַצְּבִתִּי אוֹתָם לְעֵינֶיךָ זֶה אַחַר זֶה.

חֲכָמָה וּבִינָה

א

כִּי בְּרֵאשׁוֹנָה נִבְא בְּחֻשְׁבוֹן תִּבְתַּת בִּינָה אֲשֶׁר הִשִּׁיג אוֹתָהּ בְּשְׁלֵמוֹתָהּ וּבְמִלּוּאָהּ, וְתִבְיֵט וְתִרְאָה רְמִזוּ נִפְלָא,

כי על כן במלוא כזה – "בית יוד נון הי" (553) – מכון במספר "נחמן בן שמחה" – מכון ממש.

ב

גם בינה היא בסוד "נשמה" כי על כן גם תבת נשמה במלואה כזה – "נון שין מס הא" – (נא) עם הכולל במספר "נחמן בן שמחה" (553).

ג

גם בינה הוא בסוד "המנרה" (נב) כי על כן גם תבת מנרה במלואה כזה – "מס נון ריש הי" – במספר שמו במלואו כזה – "נון חית מס נון" – עם הכולל (711).
וזה אשר גם תבות "מנרת זהב" עם האותיות במספר הזה.
וזה אשר גם תבות "מנרה בדרום" עם האותיות במספר "נחמן בן שמחה" עם השלש תבות (556).
וזה אשר גם "נר תמיד" (נג) עם האותיות במספר שמו במלואו כזה – "נון חית מס נון" (710).
וזה אשר גם תבות – "שמן זית זה כתיב" – גימטריא שמו בארבעה פנים הלא המה: "נחמן", "נחמן בן שמחה עם האותיות והתבות". "נחמן בן פיגא עם האותיות והתבות" (נד). "נחל נבע מקור חכמה עם האותיות" (1664).

ד

בינה הוא בסוד "קו" (נה). על כן קו עם האותיות במספר "נחמן" עם האותיות (152).

ה

בינה הוא לפעמים בסוד "תבונה" כי על כן גם "תיו בית נון הא" עם הכולל, במספר שמו בשני פנים הלא המה:
"נחמן בן פיגא" – "נחל נבע מקור חכמה" עם האותיות והתבות (954).

ו

בינה הוא בסוד "לב", ועליה נאמר הלב מבין, כי על כן התבות "הלב מבין" עם האותיות והתבות, במספר "נחמן" (148).

ז

בינה הוא בסוד "נדרים" – כי על כן גם זה במספר "נחמן בן פיגא" עם האותיות (304). (נו).

ח

בינה הוא בסוד "תפלין", כי על כן "אות על דף" – עם האותיות והתבות והכולל במספר "נחמן בן שמחה" (553).

וזה אשר גם "טפת בין עיניך" (נז) עם הכולל בגימטריא שמו במלואו עם אותיות המלוי (721).
וזה אשר גם השם "תפלין" אשר בדברי חכמינו ז"ל במלואם "תיו. פא. למד. יוד. נון". עם אותיות המלוי במספר שמו במלואו עם הכולל (711).
וזה אשר גם השם – "פאר" – אשר להם, אם תמלאנו כזה "פא, אלה, ריש", עם אותיות המלוי במספר שמו במלואו (710).

ט

בינה הוא בסוד "קדש קדשים" כי על כן גם זה במספר – "נחמן בן שמחה, נחמן בן פיגא" – ויחד מהם עם האותיות והכולל (858).

י

בינה הוא בסוד "הוא" כי על כן הי ויו(נח) אָלף בַּמְסֹפֵר נַחְמָן (148).

יא

גם נֶפֶשׁ "בְּנִימָן" נִמְשָׁכָה מִבֵּינָה, כִּי עַל כֵּן גַּם בְּנִימָן בַּמְסֹפֵר נַחְמָן עִם הָאוֹתִיּוֹת (152).

יב

בינה הוא בסוד "אם הבנים" כַּמְסֹפֵר נַחְמָן (148).

יג

בינה פְּלוּלָה וְיַחְוֹדָה בְּחֻקָּמָה, כִּי עַל כֵּן יַעֲלוּ גַם שְׁנֵיהֶם "חֻקָּמָה בֵּינָה" עִם הָאוֹתִיּוֹת כַּמְסֹפֵר נַחְמָן (148). וְזֶה אֲשֶׁר גַּם "אָלֶף בֵּית, אָלֶף מֵם" (כִּי חֻקָּמָה בֵּינָה הֵם בְּסוּד אָב וְאֵם) בַּמְסֹפֵר שְׁמוֹ בְּמַלּוּאוֹ "נוֹן חֵית, מֵם נוֹן" עִם הָאֲרָבַע אוֹתִיּוֹת (714). וְזֶה אֲשֶׁר גַּם הַשֵּׁם "נִסְתֵּר" אֲשֶׁר לָהֶם בְּגִימְטְרִיָּא שְׁמוֹ בְּמַלּוּאוֹ (710).

יד

בינה היא אֲשֶׁר בָּאָה בְּסוּד "מִי" אֲשֶׁר נֹאמֵר עַל זֶה (וְשַׁעֲיָה י"ד) "ה' צָבָאוֹת יַעֲזֵר וּ"מִי" יִפֹּר, "מִי" יִרְפָּא לְךָ(נט), וּמֵאֲשֶׁר הִשִּׁיג זֹאת רַבְּנוֹ ז"ל(ס) בְּמַלּוּאוֹ דְּמַלּוּאוֹ שְׁאִין לְמַעֲלָה מִזֶּה, כִּי עַל כֵּן מַלּוּאוֹ דְּמַלּוּאוֹ כְּזֶה "מֵם, מֵם, יוֹד, נָאוּ, דָּלֶת" עִם הַתִּבְּוֹת וְהַכּוֹלֵל בַּמְסֹפֵר "נַחַל נִבְעַ מְקוֹר חֻקָּמָה" עִם הַתִּבְּוֹת. וְעַם שְׁנֵי כּוֹלְלִים הוּא כַּמְסֹפֵר "נַחַל נִבְעַ מְקוֹר חֻקָּמָה" (629).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם כְּתִיבְתוֹ פְּשׁוּט וּמְלֵא כְּזֶה "מִי, מֵם יוֹד" בַּמְסֹפֵר שְׁמוֹ הַקְּדוּשׁ נַחְמָן עִם הָאוֹתִיּוֹת (152).

טו

וְלָכֵן מָה שֶׁאִמְרוּ חֻקְמֵינוּ ז"ל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר וְהַצְדִּיק מִבְּטֵל, נֹאמֵר עָלָיו בְּיֹתֵר וְיֹתֵר, כִּי הוּא אֲשֶׁר נֹאמֵר בוֹ, וּ"מִי" יִפֹּר וְהוּא הוּא רֵאשׁ לְכָל הַצְדִּיקִים וְכוּ'... כְּפִי הַנִּרְאֶה שֶׁגַּם מִחֻמַּת זֶה הוּא אֲסוּר קִצְתַּת בְּמוֹפְתִים(סא) כִּי הוּא ז"ל אִם הִיָּה מִתֵּר בְּמוֹפְתִים כְּמוֹ וְכוּ' הִיָּה מִתְּבַטֵּל הַבְּחִירָה לְגַמְרִי.

טז

וּבְדָבָר רוֹמְמוֹת מִדַּת הַבֵּינָה גְבִיּוֹן הַמְּשֻׁפָּל מֵאֲלִיו, כִּי אֵלּוּ כָּל הַיָּמִים דִּיּוֹ וְכוּ' לֹא יִסְפִּיקוּ לְבָאֵר חֵלֶק מֵרַבֵּי רַבּוֹת, כִּי הוּא אֲשֶׁר עַל יְדָה כָּל רְפוּאוֹת מִחֻלְתָּנוּ אֲשֶׁר נִחְלֵינוּ וְנִשְׁבְּרֵנוּ בְּמַחֲלָה אַחֵר מִחֻלָּה בְּשֶׁבֶר אַחֵר שֶׁבֶר עַד כִּי גִדֵּל כִּי"ם" שְׁבֵרְנוּ(סב).

וְזֹאת אֲשֶׁר בָּאָה מִדַּת הַבֵּינָה גַּם בְּסוּד "קִטְרֶת" הַמַּעֲלִית נִיצוּצוֹת [נִשְׁמוֹת הַפּוֹשְׁעִים] מַעֲמָקֵי הַקְּלָפוֹת – וְזֹאת אֲשֶׁר בֵּינָה גַּם בְּסוּד תְּשׁוּבָה, תִּקְוֹת הַפּוֹשֵׁעַ שֶׁבְּפּוֹשְׁעִים, כִּי אֵין לָךְ דָּבָר שְׁעוֹמֵד בְּפָגְיָה.

וְזֹאת אֲשֶׁר בֵּינָה גַּם בְּסוּד "מְקוּהָ" אֲשֶׁר כָּל הַטְּמָאִים אֵי אֶפְשָׁר לָהֶם לַעֲלוֹת מִטְּמֵאוֹתָם כִּי אִם עַל יְדָה.

וְזֹאת אֲשֶׁר בֵּינָה, גַּם בְּסוּד "הַשְּׁנִי בְּדֵי עֲרֻבוֹת" שֶׁבְּלוּלָב, אֲשֶׁר גַּם הַפּוֹשְׁעִים מְרַמְזִים בָּהֶם, כִּי כָּל חַיּוֹתָם וְתִקְוֹתָם רַק עַל יְדָה.

וְזֹאת אֲשֶׁר בֵּינָה גַּם בְּסוּד "יּוֹבֵל וְשׁוֹפָר" שְׁתּוֹקְעִין בוֹ לְקֹרָא דְּרוֹר גַּם לְהַעֲבִידִים שְׁנִתְחַיְבוּ לְהַרְצֵעַ(סג) כִּי

הוּא הָאֵם הַמְּרַחֶמֶת עַל בְּנֵיהָ, וְהוֹלֶכֶת אַחֲרֵיהֶם גַּם לְמִקּוֹם הַטְּנֶפֶת לְהוֹצִיאָם מִשָּׁם (כִּי הוּא הָאֵם גַּם

לְבַחֲיַנֵּת מַלְכוּת הַמּוֹבָא בְּסִימָן ע"ח בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א', הַשׁוֹכְנֵת עִם בְּנֵיהָ בְּלֵי הַפֶּסֶק), כִּי כָּל כַּח

הַמְּלָכוֹת לְהוֹצִיא וּלְהַעֲלוֹת אֶת הַנוֹפְלִים הוּא מֵאֲתָה, בְּסוּד 'אִמָּא אוֹזְפִית מְנַהָא לְבִרְתָּא' (כְּמוֹבָא מִזֶּה

בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א' סִימָן מ"ט בָּאוֹת ז' עֲנִין שָׁם הֵיטֵב).

יז

וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה תִּמְצָא רְמוּזֵי וְנִסְתֵּר גַּם בַּמְסֹפֵר שְׁמוֹ הַקְּדוּשׁ וְהַנְּעֵלָם: כִּי "קִטְרֶת" עִם הַכּוֹלֵל בַּמְסֹפֵר שְׁמוֹ בְּמַלּוּאוֹ (710).

תשובה עם הכולל במספר שמו במלואו עם האותיות (714).

"מקוה" עם הכולל במספר שמו עם האותיות (152).

ב' פעמים "ערה" (סד) במנגן שמו עם שם אביו נחמן בן שמחה עם הכולל (554).

"יובל שופר" במספר "נחל נובע מקור חכמה" עם התבות והכולל (634).

"אם הבנים" במספר שמו כנזכר לעיל (148).

יח

ועתה נחזר ונשוב לדברינו הנ"ל בדבר רוממות המדה הזאת, כי היא האם הקדושה אשר עליה אמר שלמה המלך עליו השלום את כל דברי השבח שבסדר הא"ב שאומרים אותם בליל שבת עת קבלת המלכות מאורה הנפלא, להיות מכנה על ידי זה בשם "שדה תפוחים", אשר גם זאת במספר שמו בשני פנים "נחמן בן שמחה" עם השלש תבות – "נחמן בן פיגא" עם השלש תבות (853).

יט

וכל אשר ישם את לבו להשיר הנה יראה בעיניו כי מבאר שם ברמו נפלא התגלות האור הנה בעוד גברה ליל חשכות גליותינו, לתן גם היום טרף אמריו הנוראים לאנשי ביתו ומקרביו, וחק התורה והתפלה (שלחן ערוך והתבודדות) לבלתי נעבר את החק שהוא כל מי חיינו(סה).

כ

ואת אשר זמם ולקח ברשותו השדה הקדושה(סו) להשקות ולגדל את האילנות שהם נשמות ישראל שנקראים בשם שדה וכרם, כמו שכתוב (ישעיה ה) "כי כרם ה' צבאות בית ישראל" וכו', ואת אשר בעיוז(סז) חגר מתניו(סח) ואמץ זרועותיו(סט) לגמר את כל התקונים הצריכים לזה, אף אם עבר עליו מה שעבר, ואת אשר לא יכבה גרו אשר יזריח עלינו בליל גליותינו(ע).

כא

גם אשר ישתדל בנפלאות ארבעה כחות שנמצא בידי הנוראים, להציל ולרפא לכל נשמות ישראל, ובפרט ובפרט לכל אשר יעוררם באתערותא דלתתא בדבור ובמעשה, שהיא נתינת הצדקה ואמירת העשרה מזמורי תהלים בבית ציונו הקדוש(עא) נראה לפי עניות דעתי שמרמו כל זה בהארבעה פעמים יד הכתובים שם, הלא המה: "ידיה" – שלחה בכיישי'ש'ור(עב) "וכפיה" – תמכו פ'ל'ד(עג) "כפה" – פרשה לעני(עד), "וידיה" – שלחה לאביו(עה), ועל ידי כל זה "לא תירא לביתה משלג הגיהנם" (כמו שפרש רש"י שם) כי כל ביתה לבוש שניי'ם(עו), וגם שאר דברי השבח הנה. כלם יבארו על זה למשכיל בצרוף שאר הקדמות וכמובא בלקוטי הלכות השכמת הבקר הלכה ד' עין שם. והמעין יבין מאליו, שמה שלא יזכירנו שם (וכן בשאר מקומות בדבריו הקדושים) כי אם בדרך כלל בשם צדיק, הוא מפני דרכי שלום וכבוד אלקים הסתר דבר, וגם כי אמנם שגם זה אמת, כי כל צדיק הדור יש בו בחינת משה משיח כמובא בדבריו ז"ל, אבל בודאי העקר הוא "ה"עלית על כלנה", שהוא משה משיח בעצמו, כנשמע כמה פעמים מפיו הקדוש ברוש. וכאשר גם זאת מבאר בדברי השבח הנה, כי "קמו בנייה" ראשי תבות בן נפתלי הירץ, וגם נפתלי הירץ בן יהודא(עז); "ויאשרוה", ויאמרו, "רבנות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה"(עח), ועל כן גם אם תבא בחשבון השלש תבות האלה – "עלית על כלנה" נביט ונראה שגם הם במספר שמו במלואו "נון, חית, מס, נוך" עם האותיות והכולל (721).

כב

גם "יראת ה'" המובא שם עם האותיות והתבות במנגן "נחל נבע מקור חכמה" עם האותיות והתבות,

כי הוא הוא אוצר היצאה (647) (עט) ועל כן גם יראה במלואו "יוד, ריש, אָלף, הא" במספר "נחל נבע מקור חקמה" עם האותיות והתבות (647).

ולכן "תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה" – המעשיות שספר.

כג

ובכל השבח הזה קמ"ט תבות, במספר "נחמן" עם הכולל.

כד

וכל זה שיך לקדשת שבת כנ"ל, ועל כן "שבת" במספר שמו בשני פנים "נחמן" עם הכולל, – "נחמן בן שמחה" (702). (אמר המעתיק ועל כן שבת עם הכולל במספר נחמן ב"ר שמחה) (703).

וזה אשר גם "יום השביעי שבת שבתון קדש" (שמות ל"א) עם האותיות והתבות (2342) במספר שמו בחמשה פנים: "נחמן" "נחמן בן שמחה" עם השלש תבות – "נחמן בן פיגא" "נון חית מס נון", "נחל נבע מקור חקמה". ועל כן גם שבת עם האותיות במספר רבי נחמן בן שמחה (765).

כה

גם כל מועדי ה' אשר קדשתם נמשך משבת, וכלם באו בסוד הבינה פנדע בספרי אמות ועל כן: "פסח" במספר "נחמן" (148).

"חג המצות" עם הכולל במספר "נחמן בן שמחה" (553).

"חג השבועות" עם הכולל במספר, "נחמן", – נחל נבע מקור חקמה עם האותיות (795).

"שבתון זכרון תרועה" (ניקרא כ"ג) עם השלש תבות במספר שמו (1725) בארבעה פנים הלא הם: "נחמן" – "נון, חית, מס, נון"

"נחמן בן שמחה" עם האותיות – "נחמן בן פיגא" עם האותיות.

ובדברי חכמינו ז"ל יקרא בשם ראש השנה, כי על כן גם "ראש השנה" במספר "נחמן בן שמחה" "נחמן בן פיגא" ואחד מהם עם האותיות והתבות והכולל (861).

כי גם כל בנין המלכות שנתעלה ונתגלה בו לדון ולשפט ולשקל את כל אחד במאזנים, אם למנות אם לחיים (אשר על זה מרמו גם המזל מאזנים של החדש הזה) הכל על ידי בינה עלאה, כדוע ליודעי חן שקל שרש ותקון המלכות והמשפט הכל מאתה, וכמובא לעיל מזה. ועל כן גם "מאזנים" במספר "נחמן". "מאזני צדק" עם השתי תבות במספר "נחמן בן פיגא" עם האותיות (304).

וזה אשר גם "קול שופר" שמצוה לשמע בו (וגם זה בסוד בינה כדוע) במספר "נון, חית, מס, נון" עם אותיות המלוי והכולל (722).

"יום כפרים הוא לכפר עליכם" (ניקרא כ"ג) עם החמשה תבות במספר "נחמן בן פיגא", – "נחל נבע מקור חקמה" (923).

וזה אשר גם יום כפרים במלואו כזה, "יוד, נא, מס, כף, פא, ריש, יוד, מס" עם אותיות המלוי מכון למספר הזה עם הכולל (924).

"חג הסוכות ויום שמיני עצרת" עם הכולל במנין שמו בארבעה פעמים (1740), הלא הם:

"נחמן" ... עם האותיות, – "נחמן בן פיגא" עם האותיות. – "נחמן בן שמחה עם האותיות, – "נון, חית, מס, נון" עם האותיות.

גם תבת סכות במלואו כזה: "סמך, כף, נו, תיו" במספר "נחל נבע מקור חקמה" עם האותיות והתבות והכולל (648). וכלם בכלל נקראים בשם "מעדי ה" (פ), כי על כן גם זאת עם השתי תבות במספר

"נחמן" עם האותיות (152).

אמר המעתיק :

ועל כן "כל זכורך אל פני האדון ה'" הנאמר בפסוק "שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה" וכי' שש תבות אלו במספר נחמן בן שמחה עם האותיות והתבות (566).

כו

ואף חנכה ופורים באו ונתוספו על מועדי ה' להיות בכלל בינה. ולכן חנכה במלואו כזה : "חית, נוו, נאו, כף הא" במספר "נחל נבע מקור חכמה" עם האותיות (643).

פורים במלואו כזה : "פא, נאו, ריש, יוד, מס" עם התבות והכולל במספר "נוו, חית, מס, נוו" (710). ורבנו ז"ל באמרו את המאמר המובא בלקוטי מוהר"ן תנניא סימן ב' פתח ואמר "ימי חנכה הם ימי הודאה" ומאשר שיש לדקדק בדבריו אשר יצאו מפיו הקדוש כמו בדברי מקרא – דקדקתי וחשבתי גם את זאת ומצאתי וראיתי כי "ימי חנכה" במספר "נחמן" עם הכולל (149). וזה אשר גם "סלח נא" שמנה נמשך קדשת חנכה כמבאר בדבריו ז"ל בלקוטי מוהר"ן תנניא סימן ז', כי על כן יעלה גם זה במנן "נחמן" עם הכולל (149).

כז

גם תהלים מסגל לתשובה ויש בה שיכות למדת הבינה כמובא בלקוטי מוהר"ן תנניא סימן ע"ג (ועין גם לעיל באות ט"ז) ויש לרמוז כי על כן נמצא בו קמ"ט מזמורים (כי השני מזמורים הראשונים נחשבים כאחת כמבאר במסכת ברכות דף ט : בסופו) במספר "נחמן" עם הכולל (149).

כח

גם בינה היא בסוד "ירושלים שלמעלה" כי על כן גם זה במנן שמו בשלשה פנים הלא הם : "נחמן", "נחמן בן פיגא", "נחל נבע מקור חכמה" (1071).

כט

בינה : היא בסוד אלקים (פא) כי על כן "נחמן בן פיגא" עם האותיות והכולל במספר "אלף, למד, הי, יוד, מס", עם החמש אותיות (305).

ל

בינה : היא בסוד כסא כבודו יתברך, אשר נאמר עליה בדברי החוזה (יחזקאל א) "אבן ספיר דמות כסא" ועל כן יעלה גם זה במספר שמו בשני פנים "נחמן בן פיגא" עם האותיות והכולל – "נחל נבע מקור חכמה" (934).

כי הוא אשר נאמר עליו מה שהיה הוא שיהיה, ומשיח דא משה, אשר זכה לאוזו ולהתאחד בהכסא הנוראה אשר תשיר(פב) את שיר נעימות השגת אלקותו על שבעים ושינים נימין, פשוט, כפול, שלוש, רבוע, שהוא "הויה" באחרים שעולה שבעים ושינים, לענג לנצח את כל אשר יזכו לזה, ולכן מספר שמו הקדוש "נחמן" במספר מלוי "הויה" באחרים כזה : "יוד, יוד, הא, יוד הה וו, יוד הה וו הא" עם הארבעה כוללים (148).

וזה אשר גם "מה שהיה הוא שיהיה" עם הארבע תבות במספר שמו במלואו "נוו, חית, מס, נוו" עם הכולל (711).

וזה אשר גם "משה משיח" עם השבע אותיות במספר שמו במלואו. וזה אשר גם "צמח דוד" במספר שמו "נחמן" עם האותיות (710).

גם מה שִׁיכְנָה הגואל צָדֵק בְּדַנְיָאל ז' בְּשֵׁם "בַּר אֲנָשׁ" בְּמִסְפָּר "נַחְמָן בֶּן שִׁמְחָה" (553). גם מה שִׁיכְנָה שֵׁם בְּדַנְיָאל קִפְיֻטָל ב' בְּשֵׁם אֲבֹן, כִּי עַל כֵּן גַּם אֲבֹן בְּמִלּוּאוֹ "אֶלֶף, בֵּית, נוּן" בְּמִסְפָּר "נַחַל נִבְע מְקוֹר חֲקָמָה" (629).

לא

גם מה שִׁפְתוֹב עַל אוֹדוֹת הגואל צָדֵק (לְדַעַת הָאָר"י ז"ל) בְּפָרְשַׁת שׁוֹפְטִים "נְבִיא מְקַרְבָּהּ מֵאֲחִיף כְּמִנִּי יָקִים לָךְ" עִם הָאוֹתִיּוֹת בְּמִסְפָּר "נַחְמָן בֶּן שִׁמְחָה" "נַחְמָן בֶּן פִּיגָא" וְאֶחָד מֵהֶם עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַכּוֹלֵל (858).

גם הַשְּׁלֶשֶׁה תְּבוּת "מְקַרְבֵי אַחִיהֶם כְּמוֹד" הַתְּבוּבִים שֶׁם מְקַדֵּם, אֲשֶׁר יִתְבָּאֵר בְּקַצוֹר נִמְרָץ (לְדַעַת הָאָר"י ז"ל הַנִּי"ל) שֶׁמְקַרְבֵי אַחִיהֶם יַעֲמֵד אֶחָד שִׁיְהִיָּה כְּמוֹד, כִּי עַל כֵּן יַעֲלֶה מִסְפָּרָם עִם הַשְּׁלֶשֶׁת תְּבוּת בְּמִסְפָּר שְׁמוֹתֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים "מִשָּׁה, נַחְמָן" (495).

לב

וְעַיִן בְּתִרְגוּם יְרוּשָׁלַמִי עַל הַפְּסוּק "כַּעַת יֵאמֶר לִיעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל" שֶׁבְּזֶה הַפְּסוּק מְרָמֵז הַתְּכִלִּית הָאֲחֵרוֹן וְהַעוֹלָם הַבָּא שִׁיזְכּוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כִּידוּעַ, וְעַל כֵּן יִתְרַגֵּם שֵׁם הַתְּרַגוּם בְּזֶה הַלְּשׁוֹן – וְנִיחִי'מִין דִּיה' (בְּלִשׁוֹן הַקְּדוּשׁ כְּמוֹ מֵאֵת ה') עֵתִיד לְמַתְנַיִיא עֲלֵיכֹן דְּבֵית יַעֲקֹב(פג). גַּם עַיִן בְּשִׁלְיָה פְּרִשַׁת וְאֶתְחַנֵּן מַה שֶׁכְּתוּב שֵׁם בְּשֵׁם מוֹרְנוּ הַרְבַּ חַיִּים וְיִטָּאֵל עַל פְּסוּק "לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בְּרָבִים וְאֶת עֲצוּמִים יַחֲלַק שְׁלָל" (פד), שֶׁהַפְּסוּק הַזֶּה נֶאֱמַר עַל נִשְׁמוֹת מִשָּׁה מְשִׁיחַ אֲשֶׁר יִקְבֹּל אֶת חֶלֶק הָעוֹלָם הַבָּא שְׁלוֹ מִהַקְּדוּשָׁה בְּרוּדִי הוּא מִמֶּשׁ וְשֶׁאֵר הַצְּדִיקִים יִקְבְּלוּ עַל זֶה.

לג

וְכָל זֶה הוּא מְחַמֵּת שֶׁהַשִּׁיג בְּתְכִלִּית הַשְּׁלֵמוֹת מֵדַת הַבִּינָה שֶׁהִיא הָעוֹלָם הַבָּא כִּידוּעַ, וְכַמוֹכֵן בְּסִפְרֵי אֲמָת, שֶׁכָּל עוֹלָם הַתְּקוּן וְתַחֲנִית הַמַּתִּים וְעַנְג הַנִּשְׁמוֹת לְנִצּוּחַ הוּא מִבִּינָה אֲמָת עֲלָא, בְּסוּד הַכְּתוּב "כִּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תְנִיחִ'מִינִי" – וְנִשׁ בְּזֶה אוֹתִיּוֹת "נִיחִ'מִין", כִּי הוּא הָאוֹר הַנִּעְלָם אֲשֶׁר עָלְיוּ יְסוּבּוּ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְהוּא אֲשֶׁר נֶאֱמַר עָלְיוּ "וַיִּרְא אֱלֹקִים אֶת הָיְאֹר כִּי טוֹיֵב", כִּי טוֹב לִגְנוֹ כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (בְּרַאשִׁית רַבָּה ג).

לד

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם "אוֹר" בְּמִלּוּאוֹ כָּזֶה "אֶלֶף, וָאוּ, רִישׁ" בְּמִסְפָּר "נַחַל נִבְע מְקוֹר חֲקָמָה" עִם הַתְּבוּת וְהַכּוֹלֵל (634).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "טוֹב" בְּמִלּוּאוֹ כָּזֶה: טִית, וָאוּ, בִּי"ת עִם הַשְּׁלֶשֶׁת תְּבוּת בְּמִסְפָּר "נַחְמָן בֶּן שִׁמְחָה" – "נַחְמָן בֶּן פִּיגָא" (847).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "עֵדֶן" – "נְהַר" – "גֵּן" (פח) עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוּת בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ בְּשִׁנֵי פָּנִים "נַחְמָן" עִם הַכּוֹלֵל – "נַחְמָן בֶּן פִּיגָא" (443).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "עֵלֶם הַבָּא" (פו) בְּמִסְפָּר "נַחְמָן" (148).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "עֵלֶם הַתְּקוּן" (פז) בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ בְּמִלּוּאוֹ "נוּן, חֵית, מֶם, נוּן" עִם הַכּוֹלֵל (711).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "אֲחַלֵּק לוֹ בְּרָבִים" (פח) עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוּת בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ בְּשִׁנֵי פָּנִים: "נַחְמָן עִם הַכּוֹלֵל" – "נַחְמָן בֶּן פִּיגָא" (443).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "מַה רַב טוֹבֶדָה" (פט) עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוּת בְּמִסְפָּר "נַחְמָן בֶּן פִּיגָא" עִם הַכּוֹלֵל (295).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "יֵינוּ הַמְּשֻׁמֵר בְּעִנְבֵי" (צ) בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ בְּשִׁנֵי פָּנִים: "נַחְמָן" עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַכּוֹלֵל – נַחַל

נִבְעַע מִקּוֹר חִיְכָמָה עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת וְהַכּוֹלָל (801).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "נְעֻמוֹת בְּיַמִּינֶךָ" עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ בְּמִלּוּאוֹ "נוֹן, חַיִּת, מֵם, נוֹן" עִם הַכּוֹלָל (711).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – נְעֻמוֹת בְּמִסְפָּר "נַחְמֹן בֶּן שֹׁמְחָה" עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת (566).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "אוֹר זָרַע לְצַדִּיק" עִם הַתְּבוֹת בְּמִסְפָּר. "נוֹן, חַיִּת, מֵם, נוֹן" עִם אוֹתִיּוֹת הַמִּלּוּי (721).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "מִי מְנוּחוֹת" (צא) בְּמִסְפָּר "נַחְמֹן בֶּן שֹׁמְחָה" עִם הַכּוֹלָל (554).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "מַחֲיָה מֵתִים" בְּמִסְפָּר "נַחְמֹן בֶּן שֹׁמְחָה" (553).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – "צְרוּר הַחַיִּים" (צב) בְּמִסְפָּר "נַחְמֹן בֶּן שֹׁמְחָה" עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַכּוֹלָל (564).

לה

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם כָּל שְׁנוֹתָיו הָיוּ בְּעֶרְךָ אַרְבָּעִים שָׁנָה כִּי בֶן אַרְבָּעִים לְבִינָה עָיִן בְּרִשְׁ"י פְּרֻשֶׁת כִּי תִשָּׂא שְׁשׁוֹנוֹת הָאֲנָשִׁים מִכּוֹן לְמַנְנוֹ שְׁנוֹת עוֹלָם הַמַּתְחִילִין מִתְּשַׁרְי וְנִמְצָא לְפִי זֶה כְּשֶׁנּוֹלַד בְּנִיסוֹן בְּשַׁנַּת תַּקְל"ב (שְׁעַל זֹאת הַגְּרָסָא כְּתַב מוֹהֲרַנִּית ז"ל שְׁכַפִּי הַנְּרָאָה שֶׁכָּף הוּא הָאֲמַת) וְהַסְתַּלְקוּתוֹ הָיָה בְּחִ"י יָמִים בְּתִשְׁרֵי בְּשַׁנַּת תַּקַּע"א מִכּוֹן מִמֶּשׁ אַרְבָּעִים שָׁנָה. וְזֶה אֲשֶׁר צְרוּף שְׁמוֹ נַחְמֹן מִיּוֹם נִוּוֹן כִּי הוּא הַשִּׁיג מִחַ הַנוֹן מִשְׁעָרֵי בִינָה.

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם – יוֹם הַסְתַּלְקוּתוֹ וְעֲלִיתוֹ לְגִבְהֵי מְרוֹמִים הוּא מִכּוֹן מִמֶּשׁ בְּיוֹם הָאֲרַת מִשָּׁה רַבִּנוֹ (צג) וּבְפְרֻשֶׁת הַשְּׁבוּעַ שֶׁל הַסְתַּלְקוּת מִשָּׁה רַבִּנוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם. וְזֶה אֲשֶׁר בְּיוֹם שְׁחַל בּוֹ ז' אֲדָר פְּטִירַת מִשָּׁה רַבִּנוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, יָחוּל לְעוֹלָם יוֹם שְׁנֵי דָחַל הַמוֹעֵד סְכוּת יוֹם הַסְתַּלְקוּתוֹ.

לו

וְהִנֵּה בְּכָל הַמְּבָאָר עַד הִנֵּה נִרְאָה לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעֲתֵי לְרַמּוֹ בְּמִאֲמָרוֹ הַקְּדוֹשׁ שֶׁלְאַחַר הַתּוֹרָה 'אַחֲוֵי לֹן מְנָא' בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן סִימָן כ"ה, שֶׁצָּרִיכִין לְכַנּוֹת לְהִיָּצֵר הָרַע שֶׁם אַחַר, שֶׁלֹּא לְקָרוֹתוֹ עוֹד בְּשֵׁם יָצָר הָרַע רַק בְּשֵׁם כֹּחַ הַמְּדַמָּה עָיִן שֶׁם עַל פִּי מַה שֶׁאֲמָרוֹ חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁבָּעָה שְׁמוֹת יֵשׁ לוֹ לְיָצָר הָרַע כּוּי. וְיָדוּעַ לְיִוָּדְעֵי חוֹן שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הַשְּׁבַע מַדּוֹת דְּסִטְרָא אַחְרָא, כִּי זֶה לְעַמּוֹת זֶה עֲשֵׂה אֱלֹקִים כְּנֶגֶד שְׁבַע מַדּוֹת הַנִּמְצָאִים בְּהַקְדָּשָׁה כְּמוֹבֵן כָּל זֶה בְּסִפְרֵי אֲמַת. וְהִנֵּה עַד הִנֵּה לֹא הָיָה בְּעוֹלָם כִּי אִם הָאֲרַת הַשְּׁבַע מַדּוֹת הָאֵלָה שֶׁהִשְׁגִּינוּ אוֹתָם הַשְּׁבַע רוּעִים לְהַמְשִׁיכָם וְלְהַאֲרִם עָלֵינוּ. עַל כֵּן לֹא הָיָה כְּנֶגֶד זֶה כִּי אִם שְׁבַע כְּחוֹת הַיָּצָר הָרַע שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁבַע שְׁמוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ – אֲבָל מִשְׁבָּא אֲדַמּוּ"ר ז"ל לְעוֹלָם, וְהַתְחִיל לְהַאֲרִי וְלְהוֹפִיעַ עָלֵינוּ הַמְּדָה הַשְּׁמִינִית שֶׁהִיא בִּינָה עֲלָאָה, שֶׁהִשְׁיָגָה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁאֵין שְׁלֵמוֹת אַחְרָיו וְכוּי, עַל כֵּן זֶה לְעַמּוֹת זֶה גְּבַרָה וְעֲצָמָה מְאֹד גַּם הַמְּדָה הַשְּׁמִינִית שֶׁל הַסִּטְרָא אַחְרָא שֶׁהִיא בְּחִינַת מְדָמָה, כִּי בִּינָה דְקַדְשָׁה הוּא בְּחִינַת מְבִיב דְבָר מִתּוֹךְ דְבָר, וְזֶה לְעַמּוֹת זֶה בִּינָה דְסִטְרָא אַחְרָא הוּא בְּחִינַת מְדָמָה דְבָר לְדָבָר בְּשׂוּא וְהֶבֶל.

לו

אֲבָל עַל כָּל זֹאת מְדָה טוֹבָה מְרַבָּה, וְלְעוֹלָם יָדוּ עַל הַעֲלִיוֹנָה. כִּי אֵף עַל פִּי שְׁמֵרָב כְּבֹד הַמְּלַחְמָה (צד) הַכְּרַח לְהַתְּפָסוֹת וְלְהַסְתַּלֵּק מֵאֲתַנּוּ, וְגַם אֲרַכּוּ יָמֵי הַסְתַּלְקוֹת בְּעֶרְךָ כְּפִלִּים מֵהַמִּסְפָּר מ"ה שְׁנִים שֶׁאֲמָרוֹ הַצּוֹפִים עַל הַהֲתַפְסוֹת הַזֹּאת (צה), אֲבָל לֹא לְעוֹלָם יִזְנַח ה' וְלֹא לְנִצַּח יִקְצֹף, וְגַם אֲמַנֵּם בְּכַחוֹ כִּי עַז וְגִבּוֹרָתוֹ (מִשְׁרֵשׁ הַגְּבוּרוֹת שֶׁבְּבִינָה) כִּי קִשְׁתָּהּ, לֹא נִתְעַלַּם מֵאֲתַנּוּ מִכָּל וְכָל כְּמֵאֵז וּמִקְדָּם, לְבַל יִדַּע אִישׁ אֶת מְקוֹם קְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר גָּאֲלָתָנוּ תְּלוּיָהּ בּוֹ (צו). וְלָכֵן גַּם אִם יַעֲלֶה לְשָׁמַיִם שִׂיאת מְלָךְ הַזָּקֵן וְכִסִּיל, מִשֵּׁם יוֹרִידוֹ וְיִפְלוּ, כִּי לֹא יִשְׁקֹט הָאִישׁ עַד אִם כָּלָה הַדְּבָר אֲשֶׁר דְּבָר, לְגָאֲלָנוּ וְלְרַפְּאֵנוּ מִתַּחְלוּאֵינוּ הַעֲצוּמִים

ואת כל האות הנה הוצאתי מדברי מוהרנ"ת ז"ל, ששמעתי מאבי הריני כפרת משכבו ועתה נשוב לדברינו הראשונים כי עוד לאל מליו):

לח

כפי המבאר בבעל הטורים על הפסוק "נביא מקרבך" וכו' (שהבאתי לעיל עין שם) שמה שהפסוק מתחיל ב'נון, ומסיים ב'נון, מרמז שישיג "נון שערי בינה" וכפי המובא בספרי אמת שהשמות שיכים להפסוקים שהתחלתם וסיומם כמותם, נראה מבאר שעל כן גם שמו הקדוש מתחיל ב'נון ומסיים ב'נון: לט

ומחמת שגם עקר שלמות כל התקונים של הרב הוא על ידי התלמיד כמובן בהתורה קרא את יהושע בסימן ו' לקוטי מוהר"ן חלק א', בענין הסוד של תמונת אלף והאדם היושב על הכסא. ועין שם היטב מה שמובא שם בענין מלחמת עמלק, שאף על פי שגם היא עקרה נעשית על ידי משה בעצמו, אבל באתגלגל תלויה המלחמה רק בהתלמיד שהוא בחינת יהושע עין שם. וידוע שהעקר של כל תלמידיו הקדושים הנה מוהרנ"ת ז"ל, ולכן נראה בחוש כי באתגלגל היתה עליו המלחמה פנים ואחור יותר מעל רבנו ז"ל, כי בכל מיני מסירות מסרוהו ובכל מיני חרופים מקולות וקללות בפניו ובפני עיניו חרפוהו וקללוהו – בתפיסה תפסוהו – ומביתו גרשוהו, וגם רצו והשתדלו להרגו ולהמיתו, אותו ואת כל אשר הכיר אמתתו, פנודע ומפרסם מהאגרות שנשלח מהצורך להשמידם ולהרגם ולאבדם(צו), כי הוא הנה התלמיד האמתי אשר נאכל ונתהפך למהות רבו ממש כביכול. ותכף בעת התקרבותו גלה אדמו"ר ז"ל את התורה קרא את יהושע, למען הודיע על ידו את הבקי בשוב לכל המנחים בשאול תחתית ומתחתיו, וכמובן למשפיל גם בהתורה כי מרחמם ונהגם לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ז' שאמרה קדם הסתלקותו, ורמז בה סמיכה למוהרנ"ת ז"ל(לצח) שכל הארת התלמיד יהיושע הוא בסוד "יקומו, ה'קיצו ורינו שיוכני עיפר" (ישעיה כ"ו). וכאשר נראה ונודע לכל מביט ומסתכל בספריו הקדושים, שאף על פי שמרבה לדבר מכל המדות טובות וישרות, אבל עקר רוב דבריו וסובבו על ענין התחזקות לחזק ולאמץ כל הנחשלים והעניפים והנגעים, אשר עמלק רודף אחריהם, לבל יתנאשו עצמם מן הרחמים, כי הוא יתברך חנון ורב לסלח. וכאשר נשמע ונראה גם בעת יציאת נשמתו הקדושה שעד נשימה האחרונה, כפל ושלש, "חנון המרבה לסלח" פעמים אין מספר(צט). והמגיד מראשית אחרית סבב גם אליו קריאת השם בסודות נשגבות ועצומות, ועל כן בעניות דעתי חשבת גם שמו הקדוש ז"ל וראיתי כי הוא במספר "חנון המרבה לסלח" (500) (ק) מכון ממש. וגם הוא מתחיל ומסיים ב'נון, כי על ידי רבנו ז"ל זכה גם הוא למה שזכה. וכאשר אנו רואים שרבנו ז"ל בעצמו צרף אותו במאמרו הקדוש (ימי מוהרנ"ת חלק ב' סימן ל"ב) – נחמן נתן, לאכט אויס דער גאנצער וועלט [נחמן נתן, שוחקים מכל העולם].

מ

וזה אשר גם "נחל נבע מקור חכמה" עם האותיות והתבות והכולל מכון ממש מספר "נחמן נתן" (648), כי התלמיד עם הרב הם משרש אחד, כמובא כל זה בהתורה "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי", בלקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ס"ו עין שם:

מא

כי הוא הרב והתלמיד שהביטו והסתכלו עליהם מיום בריאת העולם עד הנה, ועל דם הנה נפעל ונגמר התקון של כל העולמות בתכלית תכלית השלמות, שגם אם לא הנה אוכל האדם את עץ הדעת לא הנה

תקון עולמות כזה. ועל כן יתהפך על ידי זה חטאו לזכות, ויקים: "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד" וזה אשר גם "תרחם" מכון למספר הנ"ל (648).

כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותיה וישים מידבריה כעדר, וערביתה כגו' ה' ששון' ויש'מ'ח'ה ימצא בה תודה וקול זמרה:

מב

גם ראה זה מה שמצא אחד מאנשי שלומנו בזהר הקדוש בראשית דף כ"ח ע"א שורה ט' לענין זה, ולענין המחלקת שעליו מבאר שם בזה הלשון ובגין דא משה לא מית ואדם אתקרי איהו, ובגינה אתמר בגלותא בתראה ולאדם לא מצא עזר אלא פלחו כנגדו:

מג

עוד האיר ה' את עיני בענין מה שהבאתי לעיל באות ט"ז ובאות כ"ה שכל כח המלכות וכל בנין המלכות הכל ממדות הבינה, בסוד "אמא אוזפית מנהא לברתא" עין שם, ועל כן גם "בינה מלכות" במספר "נחמן בן שמחה" (563):

וזה אשר גם "נחמן" עם האותיות הוא במספר השמות השייכים להם שהם שם אדני-אלקים עם הכולל (152). (ועין לעיל בהקדמה מה שהבאתי בדברים האלה גם משאר ספרי אמת, גם עין במסכת בבא בתרא דף ע"ה ששלשה נקראו בשם ה': צדיקים ומשיח וירושלים וכו' עין שם):
וזה אשר גם שמו על שם אמו עם האותיות והכולל במספר אלה, למד, הי, יוד, מם, עם החמש אותיות (305):

מד

והנה כפי המובן מדברי אדמו"ר ז"ל שגם היעיר וקדיש מין שימנא נחית שהוא רבי שמעון בן יוחאי וכו'... נראה לפי עניות דעתי יש לזה שיכות למה שמוכא בספרי אמת שבינה עד הוד אתפשטות, וההוד הוא ענף הבינה, וידוע שרבי שמעון בר יוחאי נסתלק בספירת הוד שבהוד, ובנדאי גם משרש מדתו היה שיש לזה. ועל כן גם רבי "שמעון בן יוחאי" במספר רבי "נחמן בן שמחה" (553) (זה הרמז שמעתי בשם אחרים):

מה

בינה הוא בסוד נשר ועל כן "נשר" עם האותיות במספר "נחמן בן שמחה" (553):

מו

גם בינה, הוא בסוד ענה שזהו בחינת מחין דגדלות כמובא בלקוטי הלכות, הלכות תפלין הלכה ואו באות י"ב, ובהלכות תפלת המנחה הלכה ה' באות א' שהענה והגדלות דקדשה הכל אחד לגמרי, ועקר המחין גדלות דגדלות שזהו בחינת ענה שבענה, אי אפשר לזכות כי אם על ידי ארץ ישראל כמובן בחיי מוהר"ן בספור נסיעתו לארץ ישראל באות י"ב. עין שם שמחמת זה מסר כל כך את נפשו לבוא לשם, כי תקון כל העולמות לנצח הזה תלוי בזה. ועל כן התפאר את עצמו בגדולות פאלה – כי כל זה הוא בסוד בינה עלאה שהוא בסוד פום ממלל רברבן, ועל כן גם "פום ממלל רברבן" עם הכולל במספר "נון, חית, מם, נוו", עם האותיות (721):

ובלשון הקדש "פה מדבר גדולות" עם האותיות והתבות במספר "נחמן" נחל נבע מקור חכמה" עם האותיות (795).

וזה אשר גם "ענה שבענה" עם השתי תבות במספר "נחמן בן שמחה" עם האותיות והתבות (566):

אמר המעתיק: וזה אשר גם ארץ ישראל עם התבות ואותיות המלוי כזה, "אלף ריש צדיק יוד שין ריש אלף למד" במספר נחמן עם הכולל נון חית מס נון (859):

מז

גם בינה הוא בסוד שמחה. ועל כן יתעלה על ידו השמחה לנצח בשלמותה ובמלואה וכנ"ל, ועל כן "שמחה" במלואה כזה: "שין, מס, חית, הא", עם הארבע אותיות במספר שמו הקדוש על שם אביו ואמו, כזה: "נחמן בן שמחה" עם האותיות "נחמן בן פיגא" עם האותיות, ואחד מהם עם הכולל (868). גאלה הראשונה שהיתה בפסח בחפזון בלי שלמות האתערוותא דלתתא, נתקלקלה קלקול אחר קלקול עד שנתנה זה לעמת זה החרבן שחל תמיד בזה היום פמובא בשלחן ערוף הסימן א"ת ב"ש וכו'. ועכשו כל תקנתנו על הגאלה האחרונה שמזה בעצמו יהיה גם תקון הגאלה הראשונה, אף עכשו יהיה כל ההתקלה מפורים שהוא בחינת מחית עמלק כמובן בדבריו ז"ל (לקוטי תנינא סימן ע"ד), והעקר בכח האתערוותא דלתתא של ראשי יחידי הדורות שהוא אדמו"ר ז"ל, ורבי שמעון בר יוחאי ז"ל, שמקבל מאתו כנ"ל. ובפרט על ידי עצם התקונים שנתקנו ביום הסתלקותם (כמובן מדבריו הקדושים) ששני הימים של הסתלקותם מכונים להיות חל ביום שחל בו פורים (כמובא בכתב יד של הרב מטשערין ז"ל המובא להלן) ובשניהם הגדלת ההלואה (יום ל"ג בעמר הלואה דרבי שמעון בר יוחאי ז"ל) וזמן שמחתנו (יום הסתלקות אדמו"ר יום ד' של חג הסוכות זמן שמחתנו – כמו בפורים שהוא יום שמחה) כי בכחם הקדוש והנשגב נצא מבין שין' האריות דסטרטא אחרא שהוא זה לעמת זה, ונזכה לבחינת שין' המובא בדבריו הקדושים לקוטי תנינא סימן פ"ה, שהוא ראשי תבות שיבת נחמו (נחמת הגאלה) המכון גם לראשי תבות של שמותייהם הקדושים שימעות נחמן זכותם נגן עלינו ועל כל ישראל אמן:

וקצת הנני להעתיק דבר נפלא מכתב היד הרב וכו' מורנו רבי נחמן ז"ל אב בית דין קדוש דקהלת קדוש טשעהרין השיף לעננו הנ"ל, וזה לשונו: עננו ספירת העמר בבחינת עגולים, שכל ספירה וספירה משלבת בחברתה ומסבבת אותה, וחוזרין חלילה. והנה ידוע עננו העגולים, שכל העגולים מסבבין ומעגליו סביב נקדת המרזב, והמרזב שבספירת העמר הוא הספירה נצח שבנצח שהיא מאירה ביום כ"ה לספירה. והנה בל"ג בעמר יום הסתלקות רשב"י ז"ל מאירה הספירה הוד שבהוד והבן כי ביום שחל ל"ג בעמר הסתלקות רבי שמעון בר יוחאי ז"ל, חול לעולם יום שני דחל המועד סכות, יום הסתלקות רבנו הקדוש רבי נחמן זללה"ה אשר מדתו נצח פידוע מדבריו הקדושים, ושמו בגימטריא נצח. וכן פורים שעבר הוא גם כן ביום שחל ל"ג בעמר כאשר נתנו הקדמונים הסימן פל"ג (שלחן ערוף ארח חיים סימן תכח), ומבאר בכתבים (פרי עץ חיים שער י"ט) דימי חנכה נגד הוד וימי פורים נגד נצח. וכמו כן ל"ג בעמר הוא תמיד ביום ח"י איר, ויום ב דחל המועד סכות גם כן ביום ח"י תשרי: וכשחל יום כ"ה בספירה ביום שבת אז היא נקדת המרזב לימי הספירה גם לשבתות. לפניו של שבתות, ולאחריו של שבתות כי כל הספירות, ובתוכם גם הספירה הוד שבהוד שמאירה ביום הסתלקות רבי שמעון בר יוחאי ז"ל, מסבבין ומעגליו סביב נקדת המרזב של ימי הספירה שהיא נצח שבנצח אשר היא מדתו של רבנו הקדוש זללה"ה. ומכל הנ"ל תבין מה שסיים רבנו ז"ל בתחלת הספר ועכשו וכו'. וגם בלקוטי תנינא סימן ע"ד גם כן סיים ועכשו וכו' ודי לחכימא: עד כאן לשונו (אמר המעתיק וענו לעיל בחלק זה אות מ"ד ע"ן שם). אמר המוציא לאור להודיע ברבים שהנס שעשה לי השם יתברך להוציאני לחרות מסכנת מות לשלחני לארץ הקדש הנה ביום נצח שבנצח ספירת רבנו

הקדוש זכותו וגן עלינו אמן, שנת תרצ"ב לפ"ק :

ספר

כוכבי אור

חלק ד'

ששון ושמחה

פתיחה

לחלק ד' הנקרא בשם ששון ושמחה

רבונו הנורא ותלמידו הקדוש מוהרנ"ת ז"ל בדרכיהם הנעלמים אשר צדיקים מתדמים ליוצרים, הניחו לנו מקום להתגדר בו שנהיה צריכים בקשה וחפוש אחר רוח קדשם (עין לקוטי הלכות הלכות שלוחין הלכה ה' באות י"ב וגם בשאר מקומות) הנמצא בספריהם הקדושים. ולכן גם אני העני בדעת, והגרוע מכל הפנויים לגנאי, וגעתי ובקשתי את שאהבה נפשי בספריהם הקדושים ובדבריהם הנוראים ששמעתי בעל פה. ובאת כל אשר חנני ה' להעמיק מחשבותי בעמק ובאור דבריהם מזה על זה, עד שגם אנכי בקטנות ודכאות ערכי ומצבי הדלה והשפלה, מצאתי והוצאתי מהם את כל דברי האלה שכתבתי בחלק הזה פה בלשון תפלה (וגם למטה במהדורא) על אודות השמחה בה' וצדיקיו האמתיים. כי מעצם רוממות ונוראות המצוה הזאת אשר זה עקר רפואות הנפשות מכל מיני חצים וסמים שבעולם, (עין בלקוטי הלכות הלכות פריה ורביה הלכה ג') והיא ההצלה מראשי התאות ממון ונאוף (אשר ממילא קל יותר אחר כך לשבר גם שאר התאות ומדות הרעות כמובן בדבריהם בכמה מקומות ועין בהתורה צוית צדק בסמן כ"ג ובהתורה "והיה עקב תשמעון" בסימן קס"ט ששמחה הוא ההפך מתאות ממון וגם עין בהתפלה שמרבה לבקש על שמחה כי בה תלוי שמירת הברית שעל ידי זה ממילא אין נופלים לתאות ממון עין שם), והיא שימ'ח'ה תמחה את עמלק מקור כל הטמאות שבעולם (עין בלקוטי הלכות הלכות נפילת אפים הלכה ב') והיא אשר על דה יגאלנו הגואל צדק גם מהגלות הגשמי, ומכל מיני צרות ומצוקות גם בגשמיות. (עין בהתורה 'אמצעייתא דעלמא' בסימן כ"ד, ובהתורה 'אנכי אשמח בה' בסימן צ"ו, ועין בלקוטי הלכות מה שכתוב שם בשם האר"י ז"ל, שכל הקללות והתוכחות הוא "תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה" (ואף על פי שפני פשוטו יסובבו הדברים על שמסים שם "מרב כל", אבל דברי תורה כפטיש יפוצץ סלע) והיא אשר בכחה להכניע ולשבר כל מיני קלפות המתגברים מחדש בכל מדרגה (ועין בהתורה 'אחוי לן מנא' סימן כ"ה) ומדרגה, והיא הנחשק הקמיץ והסתים שיש להבין עצם גבהו ותפארתו על ידי עצם המניעות שיש על זה. כי השני מיני מניעות המובאים בחיי מוהר"ן בהשיחות הנקראים בשם עבודת ה' בסימן נ"ה תרויהו איתנהו בו בהתגברות עצום מאד, כי זולת אשר ותגבר על האדם כבדות הדבר הזה מעצם ההרפתקאות העוברים על כל אחד בגוף ונפש, וההתגברות גדול ועצום כל כך עד שצריכים להשתדל בזה במסירת נפש ממש, אף גם זאת אשר ותגבר מאד מאד על האדם הקלות, שנקל וקטן בעיניו מאד הדבר הזה, עד שאינו נחשב בעיניו למצוה כלל. ומכל הדברים האלה נתעוררתי עד מאד להעמיק בענין זה כי אין לנו אלא דברי בן שמחה הנקלל במקור

השמחה העוסק לקשרנו על ידי השמחה בה' ובצדיקיו האמתיים. ובפרט בראש כל צדיקיו הוא הוא בעצמו זכר צדיק וקדוש לברכה: והנה כאשר נודע בספרי רבנו ז"ל שהעצה של תפלה עולה על כל העצות (כמובא בלקוטי תנ"א סימן כ"ה), ועל דהו יכולים ביותר לזכות להשמחה בה', (שזה התכלית מפל התכליתים לשמח בה' ולדבקה בו, שעל ידי זה נכללים בו לדעת ולהשיג אותו שזה יהיה העולם הבא של כל הצדיקים וחסידים וכמובא לקמן במהדורא באות ג') על כן חפתי על זה את כל דברי (מלבד המהדורא וההגהות) בלשון תפלה, (וגם קצת כתבתי בלשון המרגל במדינתנו מחמת שהלב נמשך אחר זה ביותר כמובא בדברי ז"ל) כי בהתבות האלה לבד נתצמצמו (למי שזוכה) השכל העליון של השמחה, מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב.

ששון ושמחה

תפלה א:

רבון כל העולמים מקור כל התענוגים והשמחות שבכל העולמים (קא), הנה בעזרי לשמר היטב את הזכרון בכל נקדה ונקדה של סור מרע ועשה טוב במחשבה דבור ומעשה, שהיא המקשרת את נשמות בדעת אלקותי (קב) בדעת למעלה מדעת ובענג למעלה מענג עד בלתי תכלית (קג) עזרני להעמיק מאד בזה את זכרוני וכל פנימיות רעיוני, באפן שאזכה לשמח בכל נקדה ונקדה פראוי לשמח בזה, כי אתה הוא עצם הטוב דטוב והענג דענג והשמחה דשמחה עד בלתי תכלית, ואין סוף וגבול לאהבת וחסדות שמך וכבודך באהבה דאהבה וחסדותך דחסדותך וכי, כי אתה הוא אהבת נעימת חיותי איך שעובר עלי בגוף ונפש (יפרש כאן כל מה שעובר עליו) כי אני מאמין באמונה שלמה שכל מיני יסורים וכל מיני עניות וכל מיני מחלה וכל מיני מכאובים וכל מיני עונשים שבעולם הזה ושבעולם הבא, כלם כלם כאפס ואין ממש הם נחשבים נגד התענוג הנפלא של הדבקות באלהותך, ובהנעימות דנעימות של תורתך ודברי צדיקיך שזוכה כל אחד: תעניגוער פון תעניגוער ביז אן איין עק, פרייליכקייטער פון פרייליכקייט ביז אן איין עק, גיליבטער פון גליבטקייט ביז אן א עק, גלוסטקייטער פון גלוסטקייט ביז אן איין עק, די ביסט מיין ליב חיות, מיין זיס חיות, וויא אזוי עס גייט אוף מיר איבער בגוף ובנפש. מיין הארץ גייט מיר אויש נאך דיר, מיין חיות גייט מיר אויש נאך דיר, כי אני מאמין באמונה שלמה אז אלע מיני יסורים, אלע מיני ארומקייטן, אלע מיני שלאפקייטן, אלע מיני וויטיקען, אלע מיני טויט, אלע מיני גיהנם באטרעפט אלדינג וויא גאר ניט, אקעגין דעם תענוג פון דבקות אלקותיך וואס יעדער נשמה וועט זוכה זיין: [התענוג האלקי הזה של עולם הבא הוא גדול ועמק יותר מפל מיני תענוג עד אין סוף, השמחה האלקית הזאת היא גדולה ועמקה יותר מפל מיני שמחה עד אין קץ, אהוב יותר מפל מיני אהבה עד אין קץ, אתה הוא אלקי חיותי האהוב, חיותי הערב. עם כל מה שעובר עלי בגוף ונפש, תשוקת לבבי כלתה אחרך, חיות נפשי כלתה אחרך. אני מאמין באמונה שלמה שכל מיני יסורים שבעולם, כל מיני עניות שבעולם, כל מיני מחלות שבעולם, כל מיני כאבים ומחוישים שבעולם, כל מיני מיתות, כל מיני יסורי גהנם, כאפס וכאין נחשבו נגד התענוג הרוחני של דבקות אלקותיך שזוכה לזה לעתיד כל נשמה יהודית]: עזרני וזכני לאקדמא את היראה ולהתגרא ולפחד ממך תמיד ביראת הענג ויראת הרומומות, ביראה עלאה דעלאה בתכלית השלמות כי הלא גם לפחדך ויראתך אין תכלית וגבול (פארקטיגער פון פארקטיג ביז אן איין עק שרעקינדקייר וכי) [אתה יראוי יותר מפל מיני יראות עד אין קץ פחדך גדול מפל מיני פחד עד אין קץ] (לאחז החוטרך בתרין ראשין פני"ל ולהמשיך את עצמי לתכלית המעלה ולקבע על זה איזה שעות ועם כל זה להיות בשמחה פני"ל), עזרני שתהיה יראתך על

פני לבלתי אֶחָטָא וּלְבַלְתִּי אָסוּר מִמְצוֹתֶיךָ מֵעַתָּה עַל כָּל פְּנִים, וּמִכָּל שֶׁכֶּן וְכָל שֶׁכֶּן מִהִמְצָנָה הַגְּדוּלָּה לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה תְּמִיד, אֲשֶׁר צוּיִתְנוּ עַל יְדֵי צְדִיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים שֶׁאֲזָכָה בְּכָל עֵת וְעַת לְהַתְּעוֹרֵר וּלְהַתְּקַשֵּׁר לְפָנִים מִיּוֹת הַטּוֹב שֶׁבְּלִבִּי לְפָנִים מִיּוֹת הַחֶלֶק אֱלֹהֵי שְׂבָקָרְבִי. אֲשֶׁר בְּפָנִים מִיּוֹת הַטּוֹב הִזָּה תּוֹקֵד וְתִבְעֶר בִּי הַשְּׁשׁוֹן וְהַשְּׂמִיחָה בְּדָקָד (בְּכָל מִינֵי מוֹקֵד וְתִבְעֶרָה. (הַמְּעַזְּוֹ גִּבּוֹן מֵאֲלֹוֹ שֶׁיִּסְדְּתִי תִּפְלְתִי הַזֹּאת עַל דְּבָרֵי מוֹהֲרָנִית ז"ל בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת, וּבְפָרָט בְּהַלְכוֹת פֶּסַח הַלְכָה ט' שֶׁדִּיקָא עַל יְדֵי הִירָאָה בָּאִים לְשִׁמְחָה, וְאֶפְלוּ עַל יְדֵי יִרְאַת הָעֵנֶשׁ. וְכִמְרָמָז בְּמֵאֵמֶר חֲכָמֵינוּ ז"ל מְעַנְּנוּ לִישְׂרֵי לָן מֶר, אֲמַר לִיה וַי לָן דְּמִיתְּנוּ וְכוּ' שֶׁהוּא תְּמוּהָ מֵאֵד וְכוּ', אֵד עַל פִּי הַנִּי"ל יוֹבְנוּ הַדְּבָרִים הַיִּטֵּב. כִּי הִיָּה בְּשִׁמְחָה גְּדוּלָּה כָּל כָּד, עַד שֶׁאֵימַת מְוֹת שֶׁהוּא יִרְאַת הָעֵנֶשׁ, לֹא הִיָּה לוֹ כַּח לְהַפִּיל אוֹתוֹ לְעֶצְבוֹת חֶסֶד וְשָׁלוֹם, רַק אֲדָרְבָּה וְכוּ' מִגְּדֵל הָאֵימָה וְהִירָאָה מִהַמְּוֹת וְכוּ' הַתְּחִזָּק לְקִיָּם דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל לְשִׁמְחָה אֶת עֲצָמוֹ וְכוּ' עֵינֵי שָׁם. וּמִחֲמַת שְׂמוּבָא בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן יוֹד שָׁגַם עַל יְדֵי הַשְּׂמִיחָה זֹכִים לְיִשׁוּב הַדְּעַת לְיִשׁוּב עֲצָמוֹ מָה הַתְּכָלִית וְכוּ' שֶׁזֶּה בְּחִינַת זְכָרוֹן יוֹם הַמְּוֹת. וְכִמְוִבָא בְּלִקוּטֵי תְּפִלוֹת חֶלֶק ב' סִימָן י' בְּהַתְּפִלָּה שֶׁעַל זֶה עֵינֵי שָׁם, וְנִמְצָא לְפִי זֶה שֶׁאֲחָד תְּלוּי בְּחִבְרוֹ, עַל כֵּן צִרְפְּתִי לְזֶה הָאוֹת שֶׁאֲחֵר זֶה שָׁבוּ וְדִבֵּר הִרְבָּה מֵעַנְּנוּ הַזְּכָרוֹן הַזֶּה. תְּפִלָּה ב':

וְעִזְרָנִי אֲבִי שֶׁבְּשָׂמִים לְהַתְּדַבֵּק כָּל כָּד בְּהַשְּׂמִיחָה הַקְּדוּשָׁה, עַד שֶׁתִּהְיֶה דְּעַתִּי נוֹחָה וּמִיִּשְׁבֵּת בְּכָל עֵת, וְאֲחֻשָׁב אֶת נַפְשִׁי תְּמִיד אֶת גְּדֵל וְעֶצֶם שְׁטוֹת וְשִׁנְעוֹן תְּפִאוֹת עוֹלָם הִזָּה וְהַבְּלִיּוֹ, אַחֲרֵי אֲשֶׁר יוֹדְעִים בְּבִירוֹ בְּלֵי שׁוּם סִפְקָ שֶׁפְּתָאִם פְּתָאִם יִהְיוּ נִלְכָּדִים בְּמִצְוֹת הַמְּוֹת, וְלֹא יִהְיֶה מִי שְׂיוֹכֵל לְפָדוֹת וּלְהוֹשִׁיעַ מִזָּה. וְאִזּוֹ יִהְיוּ מְכָרְחִים לְהַקִּיא וְלְהַחְזִיר כָּל הַתְּפִאוֹת שֶׁהַכְּנִיסוּ לַגּוּף, וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּה שׁוּם יִתְרוֹן וְרוּחַ כָּלֵל וְכָלֵל. וְאִזּוֹ יִהְיוּ מְכָרְחִים לְהַתְּחַבֵּר עִם הַמְּלָאָךְ הַמְּוֹת בְּלֵי שׁוּם טַעְנָה, וּלְהוֹשִׁיט לוֹ הַצְּנָאָר בְּלֵי שׁוּם תְּרוּץ, וְלִטְעוֹם טַעַם הַגְּסִיסָה וְהַמְּוֹת שֶׁהוּא מֶר וּמְרוֹר מִכָּל מִינֵי מְרִירוֹת שֶׁבְּעוֹלָם. וְאֶסְתַּפֵּל בְּעֵינֵי לְכָל צַד אוֹלֵי נִמְצָא אֲחָד שְׂיוֹכֵל לְהַצִּילֵנִי מִזָּה וְכָל אוֹהֲבֵי וְרַעֵי מִנְּגֵד נִגְעֵי יַעֲמָדוּ, וְלֹא יִרְצוּ לְהַבִּיט וּלְהַסְתַּכֵּל כָּלֵל עַל זֶה. וְכָל הַגּוּף שֶׁהַלְעִיטוֹ אוֹתוֹ בְּהַתְּפִאוֹת, יִהְיֶה מְכָרְחֵר לְהַתְּבַלּוֹת בְּעַפְרָ וּבְבָטָן הַתּוֹלְעִים וְלֹא יִהְיֶה מְקוֹם לְהַתְּחַבֵּא וּלְהַטְמִן מִכָּל זֶה בְּשׁוּם אֶפֶן. וְאִם אֶפְלוּ אֶהְיֶה מְבִטָּח בְּכָל הַשְּׂמוּנִים שֶׁנָּה גַם הֵם יִפְרְחוּ בְּהֶרֶף עֵינֵי, וְגַם הִרְבָּה מִמֶּה כְּבָר חִלְפוּ וְעִבְרוּ, וְכֵן יַעֲבֵר וְיִפְרַח גַּם הַשְּׂאָר. וּמִכָּל שֶׁכֶּן וְכָל שֶׁכֶּן שָׁגַם עִם זֶה הַמְּעַט שֶׁעַד שְׂמוּנִים שֶׁנָּה אֵינָם מְבִטָּחִים כָּלֵל, כִּי אֵינָם מְבִטָּחִים בְּהַחִיִּים אֶפְלוּ רְגַע אַחַת, וּבְכָל רְגַע וְרַגַע מוֹכְנִים וּמְזַמְנִים לְהִיּוֹת נְצוּדִים בְּהַמְּצוּדָה הַפְּרוּסָה עַל כָּל הַחִיִּים. וְעַתָּה עַל מִי בְּטַחְתִּי כִּי מְרַדְּתִי, וְגַם מָה אֲנִי רוֹצֵה לְהַרְוִיחַ, הָאֵם אֵינִי יוֹדַע שֶׁהַכֵּל הַבֵּל הַבְּלִים וְגִרְוּעַ מִהַבֵּל אֶלְפִים פְּעָמִים, כִּי גַם הָעֵשִׂיר הַגְּדוֹל שֶׁבְּגְדוּלִים, וְהַמְּמַלָּא כְּרִסוֹ בְּהֶרֶף עֵינֵי הִזָּה בְּכָל הַתְּפִאוֹת הַמְּדַמּוֹת, גַּם הוּא מְכָרְחֵר לִירֵד לְהַבּוֹר וְלִלְבֹשׁ תְּכָרִיכִים וְלִשְׂכַב בְּרִגְלָיו אֶל הַדְּלֵת, וְלַעֲטוֹף אֶת עֲצָמוֹ בְּהַצּוּרָה הַיִּרְקָה וּפְנֵי הַמְּוֹת בְּלֵי שׁוּם סִפְקָ. וְכָל אֶבֶר וְאֶבֶר יִהְיֶה מְכָרְחֵר לְהַתְּרַקֵּב וּלְהַתְּעַפֵּשׂ וּלְהַתְּאַפֵּל לְשִׁנֵּי הַתּוֹלְעִים, וּלְהַתְּעַפֵּל בְּבִטָּנָם הַמְּזוּהָם וְהַמְּשֻׁקָץ וְלֹא יוֹעִיל לוֹ לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְכוּ'. וְעַתָּה מָה יֵשׁ לִי לְאַבֵּד וּלְהַפְסִיד בְּעוֹלָם הַמְּבוֹכוֹת הִזָּה כְּשֶׁאֲחִזֵּק עֲצָמִי בְּתוֹרַתְךָ וּמְצוֹתֶיךָ.

(וְהַנָּה מִחֲמַת שֶׁאֲדַמּוּ"ר ז"ל הַזֶּהִיר מֵאֵד לְשָׁמֵר אֶת הַזְּכָרוֹן הִזָּה בְּכָל יוֹם כְּמוֹבָא בְּלִקוּטֵי א' סִימָן נ"ד, וּבְלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת בְּרִפְת הַרִיחַ וּבְרִפְת הַפְּרוֹת הַלְכָה ה' אוֹת יוֹד, מוֹבָא שָׁם שֶׁעַקֵּר שְׂמִירַת הַזְּכָרוֹן הוּא עַל יְדֵי הַדְּבּוֹר שֶׁצָּרִיכִין לְדַבֵּר בְּזֶה הַרְבָּה, אוֹלֵי נִזְכָּה לְהַזְכִּיר אֶת עֲצָמֵנוּ שֶׁלֹּא יִטְעָה אוֹתְנוּ הַהַעֲלָמָה שֶׁנִּתְּנָה עַל זֶה בְּלֵב כָּל אֲחָד כְּמוֹבָא מִזָּה מְדַבְּרִין בְּהַלְכוֹת שְׁחִיטָה הַלְכָה ה' אוֹת ה', שֶׁאֵף עַל פִּי שְׂנֵדְמָה לְכַאוּרָה שֶׁכֵּלִם יוֹדְעִים מִזָּה אֲבָל בְּאֵמֶת זְעִירִין אֵינּוּן שְׂאוֹכִים לְדַעַת מִזָּה עֵינֵי שָׁם. וְעַל כֵּן הִיוּ רְגִילִים

אנשי שלומנו לדבר בענין זה הרבה מאד בכל מיני לשונות. ועתה מחמת שאנשי אומה אבדו ובכל יום אנו הולכים ונדלים, על כן אמרתי לרשם על כל פנים ולהעתיק ענין הזכרון הזה גם בלשון אשכנז מטעם המובא בהפתיחה עין שם).

רבנו של עולם פאר דיר איז אנטפולעקט וואס פאר א העלמה דיא האסט גיגיבין אין הארץ פון יעדער מענטשין אז כמעט מע וויסט גאר ניט צי מע וועט אמאל שטארבין, העלף מיר איך זאל עס וויסן קלאר בלי שום ספק אז מע וועט פלוצלונג מוזין ווערין א מת, סע וועט גאר קיינער ניט קענען העלפין. אין בשעת גסיסה וועט מען מוזען אויסמייקען אלע תאזות, סע וועט פון זיי אקוראט אקוראט גאר ניט ארויס קומען. און מע וועט זיך מוזען באגיגינען מיט דעם מלאך המות בלי שום טענה, און מע וועט אום מוזען אויסשטרקן דעם האלדז בלי שום תרוץ, אין מע וועט מוזען פאר זיכען דעם טעם פון דער גסיסה וואס ער איז טויזנטער מאל ערגער פון ביטער אין פיו שלעכט אין פיו אלע מיני פאסקודנקייט אין דער וועלט, מע וועט ווארפען די אויגען אויף אלע זייטען טאמער קען איימיצער אפ ראטווען, אין אלע פרינד וועלן אויס דרייען דעם קאפ און וועלן גאר ניט וועלן קוקען. אין דער גאנצער גוף וואס מע האט איהם אנגעשטאפט מיט די תאזות וועט ער מוזען איבער געפולט ווערין אין דער ערד אין בא די ווערין אין בויך, און מע וועט זיך פון דעם אלימען ניט אויס דרייען און ניט אויס באהאלטן בשום אופן. און ווען איך זאל זיין פאר זיכערט מיט אלע אכציג יאהר, פליען זיי זיך אויך איבער כהרף עין אין אסאך פון זיי איז שוין איבער געלאפן פונקט אזוי ווי זיי זענען גאר ניט גיוועהין, און זיי וועלן זיך שוין צו מיר געוויס ניט אום קערין. און אזוי ווייס איך געוויס אז דאס איבעריגע וועט אויך איבער לויפן כצל עובר, מע וועט אזוי לאנג האנדלן ביז סע וועט ווערין אויס טעג מיט אויס נעכט מיט אויס יארין. ובפרט, ובפרט, אז אפלו מיט דעם ביסעל יאהרין ווייס איך נאך אויך נישט בא וואס איך אלט אז מע איז ניט זיכער מיט דעם לעבן אפלו אין רגע, אין בכל רגע ורגע איז מען מוכן ומזמן אויך צו ווערין א בר מינו. היינט אוף וועמיס תקיפות טרייט איך אפ פון דיר וועליכס וועל איך דא געווינען, ווייס איך דען ניט אז סע איז אין גאנצין בלאטע מיט בלאטע. דער גרעסטער גביר דער גרעסטער עולם הזה ניק מוז קריכען אין גרוב און מוז אן טואין תכריכים און מוז באקומען דעם געלין פארטעט מיט דער געשטארבנער צורה, אין יעדער אבר וועט מוזען פאר שטינקען ווערין אין איבער גיעסין ווערין צו די ציין פון די ווערין אין נתעכל ווערין אין זייער מיסען און פאסקודנעם בויך. סע העלפט איהם ניט קיין געלט אין קיין שום זאך. היינט וואס האב איך דא וואס אן צו ווערין אין דער נארישע וועלט אין דער פעפירטער וועלט אז איך וועל מיך האלטען אין דייןע תורה ומצות.

תפלה ג:

רבנו של עולם אתה יודע שכאשר אני מישב לפעמים את דעתי איני יודע בעצמי איזה פרוש להגיד עלי (ווייס איך אליין ניט וואס פאר א פרוש צי זאגין אויף זיך). כי הלא הודעתנו, אבינו שבשמים, שאנו נקראים ונחשבים אצלך כמו בנים ממש בבכיול, וכל צערך ויסוריך בבכיול הוא על שאין אנו רוצים לקבל מאתך התענוגים הבלתי תכליות שאתה מתענג בתענוג עד אין סוף בהשפיעך אותם עלינו, ועתה היאמנו כי יספר סכלות ושגעון עצום ונשגב כזה, להמיר ולהחליף מקור החיים מקור התענוגים, השם יתברך (קה), בעד מקור המרירות והמכאובים מקור הגסיסה והמות קלפת עמלק (פח שמוקו). אן שכלי אן חכמתי אן דעתי עד מתי, עד מתי אהיה משקע בחושך ואפלה כזה בדמיונות וטרופי הדעת כאלה (אויף ווען לייג איך אפ, אז אט ווערט טאג אט ווערט נאכט, אין מע זעט מיט דיא אויגין אז די

וועלט איז ערגער פון גארניט – למתי אני דוחה, הנה יום הנה לילה, ורואים בעינים שהעולם הזה גרוע מאפס). עזרני והושיעני מעתה אבי שבשמים להתבודד בשדה בכל לילה ולילה ולצעק לפניך מעמק הלב על כל אשר עובר עלי, ולפרש היטב את שיחתי לפניך על כל מיני מניעות המונעים אותי מלהיות כרצונך באמת. ובכל זאת אתחזק עצמי אחר כך בשמחה עצומה ונשגבה בך ובצדיקיך האמתיים, בשמחה שאין לה קץ ותכלית עד שישא לבי את ידי ורגלי להמחאת כף ורקודים הרבה כרצונך הטוב. ועזרני והושיעני להתחיל בכל פעם מחדש, ולהתגבר בעזרת גדול מאד נגד כל המלעיגים מזה, כי גלוי וידוע לפניך שבמינו האלה נתכפל החשך המחשיך אנפי בריאת בכפלי כפלים קדם אור יום אשר נקנה אליו, והתגבר והתפשט בכמה וכמה דרכים ונתיבות חדשים וגם ישנים מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב, כאשר אתה ידעת גדל החלול השם מהספרי האפיקורסות שנתרבו בעתים האלה בכל פנה ופנה לאלים ולרבות – הן בלשון עברי והן בלשון אשכנז – וברב תעלומות דרכיך נתת למחברייהם חכמת העפביש להוציא לחה מפיהם ולעשות מזה מצודות וחרמים לצוד וללכד בהם נפשות הזבובים העוברים בהם למצץ את ראשם ולאאכלם ולהבליעם עד שיתהפכו למהותם (קז). והם מרבים להלעז ולהתלוץ מפל מצוה ומצוה ומפל עבודה ועבודה של ישראל, ומפל שכן וכל שכן ממצוה שאדם דש בעקב כזאת(קח) אשר הפעל דבר מתלבש עצמו במצות היראה, ומכניס ומביא גם בלב הכשרים שחלילה לבלות זמן על המחאת כף ורקודיו ושמחה בה'. הצילני ברחמיך מפל מיני מבוכות וטעויות שבעולם והיה בעזרי שגם בעת שלפי אטום ומבלבל מלהרגיש היטב את השמחה האמתית, היה בעזרי שאמשיכה עלי על ידי מלי דשטותא(קט) ועל ידי רקודיו ושאר תנועות בגוף(קי), ועל ידי שאעשה עצמי כאלו אני שמח(קיא). ועל ידי קול הנגינה המביאה את השמחה בלב, ועל ידי דבור שאדבר הרבה את דברי השמחה בפה, שגם זה מביא את זכרון השמחה בלב תמיד(קיב), עד שאזכה בחיים חיותי לכל אשר איש הישראלי צריך לזכות ולמלאות כונתו בבריאת עולמך בתכלית השלמות כראוי, ולא איעול בכסופא קמך עד שאזכה גם אני בתוך כלל נשמות ישראל לתקות חוט זרחה האין סוף, בדעת למעלה מדעת, ובענג למעלה מענג עד בלי תכלית:

תפלה ד:

רבנו של עולם אבי שבשמים חמדת לבבי חיותי ותענוגי הנפחי, לפניך נגלה את כל התלאה אשר מצאתנו, ואת כל השטף מים רבים העובר עלי בכל עת ועת, עד שפמה וכמה פעמים קשה וכבד עלי מאד אפלו לבקש על שמחה, כי כמה וכמה פעמים מר ומרור לי במרירות דמרירות כזה, עד שבאמת גם בשם מרירות אי אפשר לזכות זאת, רק בשם המשאל. כי אין מכה למכותי לדמות, אין מכאוב למכאובי להשוות, ומחלותי ומצוקותי כבדו ורבו אלפים פעמים מקינותי וזעקותי, אבל עם כל זאת, עם כל זאת גדלו ועצמו ושגבו רוממותיך על כל ברכה ותהלה. כי הן כל תוכל ולא יבצר ממך מזמה, ובנדך וכחך עתה גם עתה לחכמנו ולהביננו ולהודיענו עצות אמתיות, עצות עמקות מותך עמק עמק החושך שנלכדתי בו, באפן שיהיה ביכלתי גם עתה להפך כל היגונות ואנחות שהמשכתי עלי ועל אחרים, את כלם אהפך בכח מקור ההתקשרות בך לששון ולשמחה, לגילה רנה דיצה וחדוה. כי באמת כל אשר גדלו ורבו ביותר מכותי ומכאובי, כן כן יגדילו ויאדירו ביותר בכפלי כפלים ההתדבקות וההתקשרות בך לעד ולנצח, עד שכל מיני צער ומכה ומכאוב כאין וחסבו נגד הששון והשמחה שיהיה מפל אלה לנו בשמך – ולשמך בנו – ולעולמי עד ולנצח נצחים נודה ונאמר כל אחד, "אודך ה' כי אנפתי בי ישוב אפך ותניח'מיני":

תפלה ה :

ובה נשנה בקצרה מכל הנזכר ועוד נתחדש בה איזה דברים
רבונו של עולם עזרני לקשר את לבי לדעת שיהיה נרש תמיד בעמק עמק לבבי עד תכליתה, ניצוץ
הדעת המתנוצץ בי לפעמים מעצם טובך הגנוז והצפון לכל אשר יזכו לזה. כי היש אהבה כאהובת
הממציא מאין ליש כל הנאהבים והאהבות של כל העולמות. היש תאווה וחמדה כתאובת וחמודת
הממציא מאין ליש כל הנתאווים והנחמדים הגשמיים והרוחניים שבעולם, היש שמחה ומתיקות ונעם
וטוב ותענוג כתענוג הדבקות וההתאחדות עד בלתי די וגבול: האין כדאי להמתין על זה כל ימי חיי
העולם הזה הפורחים כרגע כצל עוף הפורח ממש, (כנראה זאת עין בעין לאמתת עמק המחשבה
בפריחת הזמן של כל אחד בהזכרו מה שנעשה עמו בימי נעורו שנוחש לו כמו שנעשה עמו זאת ביום
אתמול). האין כדאי לסבל בשביל זה כל מיני אוי של היוצר והיצר. היש שגעון כשגעון הבלתי מתרצה
להמתנה וההסבלה הזאת, ומחליף כל זה בחמדת צואת החביות (הוא הגוף) המלא צואה וטנוף
ותולעים ושקוצים וסרחון, ועומד ומוכן בכל עת להתפשטות הסרחון גם בדפנות שבחוץ מפגע המחלה
והגסיסה והמות שיפגע בפתע פתאם בלי ספק. וזולת מה שעל ידי החלוף הנ"ל נתרבה ונתגדל על ידי
זה בעצמו סבילת האוי הנ"ל אלפים ורבבות פעמים: רבונו של עולם עזרני לבל יתגבר עלי מזור
הקלפות והימי רע שנשקעתי בהם לעקם את לבבי במבוכות לעקר חס ושלוש מדעתי גם התנוצצות
הנ"ל. (כי אין אונאה כאונאות המבוכות והאפיקורסות) עזרני להתקשר בכל לבבי ונפשי בתורתך
וצדיקיך האמתיים, העוסקים להביא ולהכניס כל התנוצצות הזה בלבנו ודעתנו. עזרני לבל יזקינו
בעיני כל הנ"ל ושאר דבריהם הנוראים. עזרני לבל ירשילני היצר הרע מלבקש על זה על כל פנים בכל
יום ויום, כאשר הודעתנו על ידי צדיקיך האמתיים שכל הקיום והמעמד בינו מצולת העולם הזה הוא
על ידי התחזקות בלי גבול בתפלה ותחנונים איד שעובר, כי אין דבר המציל מאונאת הסטרא אחרא
כמו האמונה והתפלה למי שחזק בזה. עזרני לזעוק ולזעוק לפניך בכל יום מעומק לב כראוי לי לצעק.
הושענא למענך אלהינו הושענא, הושענא למען צדיקיך האמתיים הושענא. הושענא למען ראש צדיקיך
האמתיים הושענא, הושענא והושיעה נא שיתהפך מעתה על כל פנים כל התאות וחמדות שבטבעי אל
הקדשה. חוס וחמל ורחם עלי מעתה על כל פנים, וצוה למלאכיך הקדושים שישירו מעלי כל הבגדים
הצואים והמטנפים (קיג) המעקמים את לבבי בתאות הגופניים והמריותיו העכורים, וילבישו אותי
מחלצות בבגדים נקיים וזפים, בטבעיות מזככות וטהורות באפן שלא אחמד ואתאנה רק לשמך
ולזכרך, לשמחתך וחדותך, להשגתך והשגת תורתך ודברי צדיקיך האמתיים שהם אחדותך. רחם עלי
ועזרני לקבל את תפילתי ובקשתי גם בעצם מעוטם וקטנם בכמות ואיכות, כי היש תפלה מעוטה
בתכלית המעוט בעולם שלא יהיה ביכלתך לקבל אותה, ולהוות גם מאתה כלים להשפעת
ישועתך(קיד). היש לב אבן בעולם שלא יהיה ביכלתך להפכו ללב בשר: היש לב נבדף בעולם שלא יהיה
ביכלתך לעקר מאתה כל המבוכות, ולהפכה ללב ישר. וגם הלא כבר הודעתנו על ידי צדיקיך האמתיים
שכל אשר נשקעתי ביותר במקומות המטנפים, משם דיקא אם הייתי זוכה להטהר ולהזדבד בתכלית
הזפוף ולהתעלות בתכלית העליה, הייתי גורם על ידי זה טהרה וזפוף גם לכל יושבי תבל(קטו) שתעבר
גם מהם רוח הטמאה והצואה, שישיר ויתעקר גם מהם טבעיות קטנות מהם להתנאות(קטז)
ולהתעקש מלהתבטל נגד דעת הצדיקי אמת, מלהשכיל ולהתבונן שכל העולם הזה אינו רק מעבר ודרך
לפי שעה לסחר בו השחורות אשר נצליח בהם לנצח בתענוג הנצחי עדי עד, וכך אשר יעמל בו

בהחקירות ההמצאות אשר בו, אין סכל ופתי כמוהו(קזי). עזרני להתעורר ולחשק אליך בכל מיני חשק ורצון כמו שאתה רוצה שארצה, ולא שאטעה את עצמי להיות נדמה לי שכבר אני רוצה באמת, כי רק אתה יודע כל מצפוני לבבי עד הסוף יותר ממני, כי באמת אני יודע כלל היכן אני בעולם, וכמה פעמים נדמה לי שכבר אני משתוקק בכל לב להיות כרצונך ובאמת אין זה רק דמיון. עזרני לזכור ולא לשכח שאיני מטעה בזה כי אם את עצמי ולא אותך חס ושלום. רבוננו של עולם לפניך נגלה שמעצם תעלומות דרכיך בהנהגות שונות באדם ומקום וזמן, אי אפשר לבגר בשום אופן את היתרון והתועלת של התפלה והבקשה (ענין לעיל בחלק ב'), אבל בכל זאת אנו מאמינים באמונה שלמה שבאמת אין שום דבור לריק חס ושלום, וכל דבור ודבור עושה רשם לטובה. עזרני להתחזק בזה בלי שעור וערך על כל תנועה ותנועה, כי כבר הודעתנו שכמו שאין רגע בלא פגע, כן צריך לקיים אין רגע בלא פגע ובקשה. ובכרטי בענין רפואת השמחה אשר אין רפואה טובה ומתוקה כמוה, רפואה נוחה וקלה גם לחולה ומחלש כמוני. עזרני להיות בקי בכל מיני שוב וירידה חס ושלום שבגוף ונפש לבלי להתרחק על ידם מהשמחה הזאת(קח). ללב עקש ועצב הסר ממני רע לא אדע, שבעני מטובך ושפח נפשי בישועתך וטהר לבבי לעבדך באמת. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי אמן ואמן. (והנה יען פי השמחה היא פלליות דקלליות של כל המדות כמובן מדברי אדמו"ר ומוהרנ"ת ז"ל שהבאתי לעיל, על כן אמרתי לכלל עוד כמה מדות בתפלה הזאת):

תפלה ו':

רבוננו של עולם גלוי וידוע לפניך כי פלתה נפשי להיות כרצונך ואף על פי כן אני יודע שום אופן, שום אופן איך לזכות לתשובה שלמה ואמתית באופן שיתנהג לזכות ולתקונים כל מה שעברתי וקלקלתי בגלגול זה או בגלגולים אחרים. אהה! אהה! אהה! רבון כל עולמים בורא כל הנשמות והרוחות והנפשות והגופות, המהנה והממציא בי ובכל הנפשות שהיו ושהיו כל תנועתנו והתנונו, כאשר הודעתנו על ידי צדיקיך האמתיים מהעדר תכלית תעלומות הנהגותיך בכל נפש ונפש, בפעולות והמצאות נעלמות ומכסות, הנראות לדעתנו האנושה פשני הפכיים בנושא אחד. כי באמת אף על פי שמסרת הבחירה בגדינו ובכחנו ויכלתנו לסור מרע ולהיות כרצונך בכל מחשבה דבור ומעשה, אף על פי כן גם זה בגידך כי אין עוד מבצעדיך. ובלתי כחך המהנה והמפעיל את כל בשמים ובארץ, את מציאותיהם וקיומיהם והנהגותיהם, לא יזיז בתוכנו לא רעיון ולא מחשבה לא כסל ולא כליה. ומי גבון דרכי פלאותיך, ומי יעצר כח לדעת ולהשיג בלתי נודע ומשג כזה הנמשך מהחלל הפנוי, אשר פנית והעברת משם כביכול גם מדת חכמת אלקותיך הנמשכת בתוך כל העולמות שנגבראו בו. (ענין היטב בלקוטי א' סימן ס"ד) אבל אין לנו רק דברי הצדיקים האמתיים אשר הודיעוני מכל זה, ומתעלומות רצונך לבקש ולהתחנן ממך על כל תנועה ותנועה. על כן הרימותי קולי ואקרא בקול מר ונמרה, אהה! אהה! אהה! לבי נמס בקרבי, כל איברי ועצמותי רועשים ומרעישים בקרבי, גיוואלד, גיוואלד, אהובי אבי שבשמים חמדת לבבי אשר אין סוף ליכלתך ולרחמיך ולא הבתך לכל נפש ונפש מישראל הנקראים אצלך בנים, כביכול, איככה תתאפק לראות ולהביט בצערים ומרירותם, אפלו בצערים ומרירותם שבגוף, וכל שכן וקל וחמור בצערים ומרירותם שבנפש. הלא אפלו במדת הרחמים שנטעת בתוכנו גם כן אי אפשר להביט ולראות בהמרירות של כמה וכמה עונשים, וכל העומד עליהם מכרח לאמץ ולהקשות את לבבו בכל מיני קשי ורצח כי גם הוא היה נחלש ונגוע מההבטה לבד שהוא מביט ורואה בהם. ועתה אהה אבי שבשמים, הגש סוף ליכלתך להחזיר גם אותי בתשובה שלמה כזאת, באופן שלא יהיה עלי

שום דין ומשפט לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. היש סוף ליכלתך להביא גם בלבבי חכמה ותבונה ודעת אמת, התעוררות אלך כרצונך הטוב, זריזות ופשון ושמחה כרצונך הטוב, אמונה ובטחון וענוה ותמימות ופשיטות וישרות לב ורחמים על הבריות ועצות אמתיות בכל תנועה, והסכמות מהלכות בלבבי עליהם, והתחזקות והתאמצות לבלי לסור מהם, ושאך כל מיני ישועות בגוף ונפש המכרחים לתכלית שלמות תשובתי: היש סוף לטענותיך עבור כל ישועותי האלה, כי הלא הודעתני על ידי צדיקיך האמתיים ממשפטיך הנעלם ובלתי נגלה רק לך ולא לזולתך(ק"ט). היש ישועה בעולם בגוף ונפש שלא יספיק עליה זכות צדיקיך האמתיים. עזרני להתעורר ולתן אתגרותא דלתתא בתכלית השלמות לזכותם הקדושה, באפן שאנשע מעתה בכל אשר אני צריך להושע: רבוננו של עולם לפניך נגלה גדל ועצם הקלפה החזקה הקשה והמרה המשרש בקרבי, את זדון לבי ועזות גופי בתאותיו ומדוותיו הרעות, במדת הפעס, במדת העקשות, במדת העצבות, במדת העצלות, במדת הנפילה וחלישת הדעת מפל זה, וכן בשאר תאוות ומדות רעות אין מספר, ועתה ה' עד מתי, עד אנה תסתיר את פניך ממני, מתי תתעורר לעורר גם ישן פמוני, להקיץ גם נרדף ונתעלף פמוני, להסיר גם מאתי קשיות ערפי, לטהר גם אותי מקלפתי וזהמתי, לנקות ולזכך גם את לבבי מפל מיני רע וזדון, מפל מיני עזות ועקשנות, מפל מיני פעס וחמה, מפל מיני שכחה ועצלות, מפל מיני נפילות וחלישות הדעת, מפל מיני זקנה דסטרא אחרא וכסילות, מפל מיני נראות חיצוניות וחסרון בטחון, מפל מיני תאוות פמון ומשגל, מפל מיני רבוי אור וקלקול הצמצום דקדושה, מפל מיני גאווה, ומפל מיני עצות רעות אשר כלם יתקבצו ויתאספו עלי אחד להדיחני ולהטות את אשורי מפעגלי השמחה והחדנה בכל עת, מנתיבות הגילה והפשון כרצונך הטוב. מתי תקום ותרחם עלי לשמע אנקת וזעקת פנימיות לבבנו על כל מדותי הרעות, מתי תביט ותשגיח עלי ברב רחמך ויכלתך המספיקים גם עלי, להדריך גם אותי בכל רגע ורגע במסלה הישרה והנכונה, בלי שום פחד ואימה מהרודפים הנמצאים בהגן הקדוש אשר דיקא מסבת הפחד נופלים ונשברים במכות ותחלואים. מתי תלמדנו ותהיה בעזרנו להתקשר ולהתדבק בהאדם הקדוש העומד אצל הגן, באפן שנגצל מעתה מפל מיני הרפתקאות בגוף ונפש באפן שלא אתגרש מעתה מהגן הקדוש, באפן שלא אתרחק מעתה מעבודתך האמתיות כאשר הודעתנו על ידי צדיקיך האמתיים. רבוננו של עולם! לפניך נגלה כבישת נשמתית תחת ידי הרוצח בכל מיני מימות הזידונים שמעביר אותי בהם, ומפחידנו ומעכבנו אפלו מלצעק אלך כרצוני באמת. למדני והורני בעת צרה ומצוקה כזאת איך לרמוז ולשא אלך גם עתה את עיני ונפשי, באפן שתאמר די למרירותי ממות כזאת, באפן שתמלט נפשי מעתה מענשיך בעולם הזה ובעולם הבא. אהה אהה, אבי אבי אבי, אל תאטם אזניך מזעקת עוללך, אל תאמץ את לבבך מעמק דעמק צעקתנו, מרתיות דרתיחת דמענתנו וצערנו. ואני מוסר עצמי אלך עם כל איברי וגידי בנפשי ורוחי ונשמתית וחייתי ויחידתי, בכל מחשבותי ורעיוני, בכל קרבי וכסלי וכליותי, בכל תעלומות לבבי וכל מורשי מזמותיה, בכל חושי וכחותי החיצונים והפנימיים, בכל פחות הרצון והמאון אשר בקרבי שתעשה ותנהיג עמהם כאמתיות רצונך, בכל תנועה ותנועה באפן שאמאן ברע בתכלית המאון, באפן שאמאן בהמתת תאוות גופי ומדותי הרעות בכל מיני מאון, באפן שאבחר בטוב ברצון והשתוקקות וכסופין כרצונך הטוב בתכלית השלמות, באפן שלא יהיה עלי מעתה שום חטא ועון ופשע חס ושלום, באפן שיתהפך מעתה לזכיות ותקונים כל מה שחטאתי וקלקלתי במעשה ודבור ובמשחבה ובהעדרם והתשלותם הן בגלגול זה והן בגלגולים אחרים, באפן שלא יהיה עלי מעתה שום דין ומשפט חס ושלום לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, באפן שיזכך דעתי ולבבי להרגשת

השמחה בך ובצדיקיך האמתיים בהרגשה עצומה ונשגבה ותמידיות, באפן שגם בחיים חיותי אָזְכָּה להיות נקלל בך ברצוא ושוב כרצונך הטוב מעתה ועד עולם :
(הוספה להתפלה הנ"ל)

תפלה ז' :

רבוננו של עולם רחם עלי ועשה כאשר נאָה לך לפעל ולהוות כלי של אתערותא דלתתא בתכלית השלמות גם מתפלה קלה וישפלה של מנח בעשר כתרין דמסאבותא כמוני, של קלב שב על קיאו כמוני, של משלם רעה תחת טובה כמוני, באפן שתושיע גם אותי בכל מיני ישועות בגשמיות ורוחניות, באפן שאזכרה גם אני בחיים חיותי לתשובה שלמה, לתשובה של שבת, לתשובה של אהבה ושמחה בך בתכלית השלמות שאין שלמות אחריו, באפן שלא יהיה עלי שום דין ומשפט אחר בך חס ושלום. כי הלא הודעתנו אבינו שבשמים שבכל צרותינו לך צר כבכיכול, ובין בך ובינו בך אנו קרואים לך בניים. ועתה איככה תוכל וראית באבדן ולדיד חס ושלום, ואיככה תתאפק ברחמיך ובטוב לבבך עד אין תכלית לעמד על דם עולליך המחלאים והמחלשים המכאבים והמסכנים כל בך : אָנָּה ה' רחם עליך(קכ) ועלינו, ואמר די לדמעוטיך כבכיכול ולדמעוטינו, למצוקוטיך כבכיכול ולמצוקוטינו. וחמל נא וחוס נא ורחם נא גם על מטבע בעמק קלפת המן עמלק כמוני, על מבלע בבטן הס"מ כמוני, על נהפך למהות הנחש כמוני, על גרוע מכל הכנויים לגנאי. ותן בלב ראש צדיקיך האמתיים רבנו נחמן בן שמחה זכר צדיק וקדוש לברכה, ובלב תלמידו הקדוש מוהרנ"ת ז"ל, ובלב כל הצדיקים האמתיים שהיו מעולם הפולאים בו, שיתפללו גם בעדי תמיד, ויעוררו בלחם הגדול רחמים רבים ועצומים ונשגבים כאלה שהם מספיקים גם עלי שתושיע אותי בכל מיני ישועות בגשמיות וברוחניות, שתושיע גם לחוטא ומחטיא את הרבים כמוני, באפן שאשוב לפניך בתשובה שלמה כראוי, באפן שיתהפכו בחיים חיותי כל חטאי ועונותי ופשעי – לזכיות, וכל חטאי את הרבים – לזכותי הרבים, וכל חלול השם – לקדוש השם, וכל גונותי ואנחותי – לששונות ושמחות בך, תתברך לעד לנצח. כי הלא דיקא על ידי זה יתגלה לנצח רוממותיך על כל שמוטיך, רוממותיך על כל השכליות שבכל העולמות, רוממותיך על כל השבחים והתהלות עד בלי די. ודיקא על ידי זה יהיה נגמר פונתך בבריאת עולמך כרצונך הטוב :

תפלה ח' :

רבוננו של עולם עזרני מעתה לגיל ולשמח בך תמיד. ומכל שכן וכל שכן בשמחת תורה בשבת ויום טוב, אָזְכָּה להוסיף שמחה על שמחתי, עד שאמשיך מהם השמחה גם על ימי החל, שאזכרה גם בימי החל לגיל ולשמח בך ובתורתך ובמצוטיך ובצדיקיך האמתיים בכל מיני גילה ופשוט, בכל מיני דיצה ושמחה, בכל מיני חדוה ועלצון. עזרני להתחזק ולהתגבר בכל זה בכל נפשי ולבבי מעתה ועד עולם כרצונך הטוב אמן ואמן :

א

עד כאן כתבתי בלשון תפלה, והנה מפחד האורב במסתור כאריה בסכה בכל פנה ופנה ובכל מסלה ומסלה, כי בארח זו אהלך טמנו פח לי, מחיב אנכי להזכיר את הקורא בדברי מעצם יקרת הסם המרפא הזה, לבל יתלבש לפניו המסית בטלית של מצוה למשך בינו את בשרו, כי מאד מאד הזהירו אדמו"ר ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל על הדבר הזה באזהרה כפולה ומכפלת עד מאד, כי כאבן מושך (מאגנעט) הוא הדבר הזה, ולך לך אמרינו נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב. (שבת יג) כי אף על פי שמעט השתיה טובה להרחיב הדעת, אבל דיקא מעט (נאר אביסעל – כאשר בזה הלשון אמר אדמו"ר ז"ל

בַּעַת שֶׁכַּבַּד לְמוֹהַרְנֵי"ת ז"ל וְרַבֵּי נִפְתָּלִי ז"ל בְּמַעַט יָנוּ יֵשֵׁן בְּכוֹס קֶטָן וְרַחֵב כְּאֲצַבַּע שִׁישׁוֹ שֶׁיָּנִיחַם מֵאִתּוֹ).
כִּי מֵאֵד צָרִיכִין לְזַהֵר לְמַעַט בְּשִׁתִּית מִשְׁקִין הַמְשַׁכְּרִין בְּכָל הָאֲפֻשְׁרוֹת גַּם בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, [נֶאֱפְלוּ
בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה(קַבָּא) וְלֹא כְּטוֹעִים בְּזָה] וּמִכָּל שֶׁכֶן וְכָל שֶׁכֶן בֵּימֵי הַחֹל כִּי לֹא עַל שִׁמְחָה כְּזֹאת הַזְּהִיר
אוֹתָנוּ אֲדַמּוּ"ר ז"ל. כִּי עַל זֶה נֶאֱמַר, "וּלְשִׁמְחָה מֵה זֶה עוֹשֶׂה", כִּי אֵין זֶה שִׁמְחָה רַק הוֹלָלוֹת וְסִכְלוֹת:

ב

וְאֵיִדִּי דְאֵתָא לְגֵזֶן עֲנָן הַזֶּה שֶׁל שִׁתִּית הֵיִינוּ, נִימָא בַּה גַּם מְלֵתָא חֲדָתָא מֵה שְׁהֲאִיר ה' אֵת עֵינֵי בְּהַמְעֻשָּׂה
רֵאוּנוּהָ מֵהַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂיֹת מֵהַשְּׁנֵי לְמַלְךְ שֶׁנִּכְשַׁל בְּשִׁתִּית הֵיִינוּ, עֵין שָׁם הֵיטֵב כָּל הַמְעֻשָּׂה מֵרֵאשִׁיָּה וְעַד
סוּפָה:

ג

כִּי הִנֵּה עֵינֵינוּ בְּהַמְקָרָא(קַבָּא) "פְּתַח פִּיד לְאֵלִים אֶל דִּין כָּל בְּנֵי חַלּוּף", שְׁמַבִּיא אֲדַמּוּ"ר ז"ל בְּהַתּוֹרָה פְּתַח
רַבֵּי שְׁמַעוֹן סִימָן ס', שֶׁהִיא פְּרוּשׁ עַל הַמְעֻשָּׂה הַזֹּאת, וְרֵאשִׁיתָּה שְׁזָה הַמְקָרָא נֶאֱמַר בְּצַעֲקַת בֵּית שִׁבְיַע(קַבָּא)
עַל שִׁילּוּמִיָּה(קַבָּא) עַל שִׁשְׁתֵּהּ מֵהֵיִינוּ וְנִשְׁתַּקַּע בְּשִׁנָּה, וְנִשְׂאָ בַת הַמְלֶךְ פְּרַעָה שֶׁהִיא בַת מְלֶךְ דְּסִטְרָא אַחְרָא
(שְׁעַל יְדֵי זֶה נִתְעַלֵּם מֵאִתּוֹ בְּיוֹתֵר הַבַּת מְלֶךְ דְּקַדְדֻשָּׁה כִּי כְּשֶׁזָּה קָם זֶה נוֹפֵל כְּפִדּוּעַ), וְהוּא תַּכְף נִתְעוֹרֵר
וְנִתְחַרַּט אַחַר כֵּךְ וְצַעֲקָ וְאָמַר "אֲשֶׁת חֵיל(קַבָּא) מִי מִצָּא". הֵיִנוּ כִּי מִי הוּא זֶה שֶׁיִּכּוֹל לְמַצָּא אוֹתָה עֵתָה,
אַחֲרֵי אֲשֶׁר "וְרַחֲוִק מִפְּנִינֵים(קַבָּא) מִכְּרָה" אֲבָל עַל יְדֵי "בִּטְחָ בַּה לֵב בַּעֲלָה וְשָׁלַל לֹא יַחְסֵר"(קַבָּא), גַּם
הַיּוֹם יֵשׁ תִּקְוָה לְמַצָּא אוֹתָה. כִּי זֶה הַמְקָרָא מְרַמֵּז עַל הַבְּטָחוֹן דְּקַדְדֻשָּׁה, כְּמוֹבָא שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל שֶׁהִיא
בְּחִינַת הַהִתְקַשְׁרוֹת בְּבַת יִשְׂרָאֵל הַנִּמְשָׁכַת בְּשִׁרְשָׁה מִבְּחִינַת הַבַּת מְלֶךְ שֶׁהִיא הַשְּׂכִינָה. כִּי גַם קֶצֶת מִשְׁאָר
הַבְּחִינּוֹת הַמוֹבָאִים שָׁם בְּדַבְּרֵי אֲדַמּוּ"ר ז"ל, כֵּלָּם הֵם בְּבְּחִינַת הַבַּת מְלֶךְ, וְעַל כֵּן עַל יְדֵם זֹכִים לְמַצָּא
אוֹתָה כְּמוֹ הַבְּחִינָה הַרֵאשׁוֹנָה שְׁמַבִּיא שָׁם אֲדַמּוּ"ר ז"ל בְּתַחֲלַת הַמַּאֲמָר מֵעֵנָן הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּהַתּוֹרָה,
וְהִיא בְּבְּחִינַת הָאֲשֶׁת חֵיל. כְּמוֹבָא שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת בַּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִשְׁתַּעֲשַׁע בַּה עוֹד אֲלַפִּים
שָׁנָה קִדְּם בְּרִיאַת הָעוֹלָם, כְּמוֹבָא בְּדַבְּרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל עַל פְּסוּק "וְאֶהְיָ אֲצִלוּ שְׁעִשׂוּעַ יוֹם יוֹם". (וּבְזָה
תְּבִין בְּיוֹתֵר גַּם מֵה שְׁמוֹבָא שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּי"ל אוֹת ד' שֶׁהַשְּׁלִישׁ שֶׁבְּקִרְקַע הוּא כְּנֶגֶד הָעֲשִׁירוֹת שֶׁנִּזְכָּר
אֲצֵל רַחֵל וְלֵאמֹר וְכוּ', כִּי בְּאַמְתַּת עֶקֶר הָעֲשִׁירוֹת הוּא רַק בְּשִׁבִיל הַהִתְבּוֹנְנוֹת אֲבָל בְּלֹא זֶה הָעֲשִׁירוֹת הוּא
רַק בְּשִׁבִיל נְשִׁים וְקִטְנֵי הַדַּעַת וְכוּ' עֵין שָׁם. הֵיִנוּ שְׁמִזָּה בְּעֲצָמוֹ שֶׁבְּקִדְדֻשָּׁה עֶקֶר הָעֲשִׁירוֹת הִיא בְּשִׁבִיל
הַהִתְבּוֹנְנוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּסוּד אִשָּׁה כְּנִי"ל, מִזָּה בְּעֲצָמוֹ נִשְׁתַּלְּשֵׁל וְנִמְשָׁךְ גַּם הָעֲשִׁירוֹת שֶׁבְּשִׁבִיל הַנְּשִׁים
וְכוּ' שְׁעַל זֶה אָמְרוּ "כִּי כָּל הָעֶשֶׂר אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹהִים מֵאֲבִינוּ לָנוּ הוּא וּלְבִינֵינוּ" וְכוּ' עֵין שָׁם).

ד

וְכוּ מֵדַת הִירָאָה הַמוֹבָא שָׁם הִיא בְּסוּד הַבַּת מְלֶךְ שֶׁהִיא הָאֲשֶׁת חֵיל הַנִּי"ל שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיהָ אִשָּׁה יִרְאֵת
ה'(קַבָּא) הִיא בְּסוּד חֲוָה, שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיהָ "עֲשָׂאָה כְּאֹצֵר" שֶׁהוּא בְּחִינַת יִרְאָה בְּחִינַת "יִרְאֵת ה' הִיא
אוֹצֵרוֹ" כְּמוֹבָא שָׁם. וּבְסוּד שִׁרְיָה' שֶׁנִּלְקַחָה לְבֵית הַמְּלֶךְ דְּסִטְרָא אַחְרָא וְהַקְּלָפוֹת מֵעֲצָם הַתְּגַבְּרוּתָם
בְּהַחֲפֹז שֶׁל מֵדַת הִירָאָה בְּבְּחִינַת "רַק אֵין יִרְאֵת אֱלֹהִים בְּמִקּוֹם הַזֶּה", וְאֵז דִּיקָא כְּשֶׁנִּתְגַּבֵּר אַבְרָהָם "זֶה
לְעַמּוֹת זֶה" וְהַמְשִׁיךְ לְשָׁם יִרְאָה וְאִרְיָכוֹת יָמִים אֵז דִּיקָא נִפְקְדָה שָׁרָה בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּבְּחִינַת "וְה' פִּקַּד
אֵת שָׂרָה" הַנְּסַמָּךְ לְזָה(קַבָּא). וְאֵז נִתְהוּהָ עַל יְדֵי זֶה בְּעֲצָמוֹ בְּיוֹתֵר שְׁלֵמוֹת הִירָאָה שֶׁהִיא בְּבְּחִינַת שְׁלֵשׁ
קוּיִן כִּי מִקְדָּם לֹא הָיָה לָהֶם תְּלַמִּידִים וְאַחַר כֵּךְ שֶׁזָּכּוּ לָבוֹ הַגּוּן כְּזֹה, אֵז דִּיקָא נִשְׁלָמָה הִירָאָה בְּבְּחִינַת
שְׁלֵשׁ קוּיִן הַמוֹבָא שָׁם.

ה

ומה שכתב מוהרנ"ת ז"ל בהקדמה של ספורי מעשיות שהר של זהב ומבצר של מרגליות מרמוז, על העשירות שצריך להתבוננות התורה, עין שם, נראה לפי עניות דעתי לבאר עוד בזה, כי עקר העשירות דקדשה של ישראל היה בבית המקדש (כמובא בלקוטי הלכות פטר חמור הלכה ב' אות ד') שגבנה על החר, שזה בעצמו בחינת הר הזהב ומבצר של מרגליות, ועל כן בקדשי קדשים שהוא בחינת פנינים (כמובן בדברי חכמינו ז"ל על פסוק "יקרה היא מפנינים"), על כן היו מנחים לוחות העדות, שזה בחינת ההתבוננות של התורה. כמובא שם בהתורה הנ"ל אות א' עין שם.

1

כי זה ידוע שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, וכלם הם בכלליות ובפרטיות ובכל דור ודור ובכל אדם ואדם וגם בעת החפוש אחר הר של זהב ומבצר של מרגליות, צריכים להזהר ולהשמר מתאות אכילה, ומכל שכן משתית היין ומלהשתקע בשנה כמובן כל זה בדבריו במקום אחר. וכך צדיק לפי בחינתו כן הוא מוצא אותה, ודוד (שחי שבועים שנה) שממנו יצא משיח (שהוא יהיה גמר התקון של מציאתה כמובא שם בהקדמה של הספורי מעשיות) על כן הוא אשר זכה למצא את מקום הר בית ה' דוקא על ידי נדוד השנה, בבחינת "נשבוע" וכו' (קל) "אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה" וכו', וגם צוה והזהיר את שלמה בנו שיבנה ויתקן אותו בשלמות. ועל כן דיקא בעת שבנה שלמה את הבית שאז היה צריך להיות גמר התקון של מציאתה, אז דיקא נתגבר עליו השטן "זה לעמת זה", עד שנשא אז דיקא את בת פרעה שזה גרם חרבן הבית (כמאמר חכמינו ז"ל (ויקרא רבה פרק י"ב, ד) על פסוק "כי על אפי ועל חמתי" וכו'). (אמר המעתיק: ועל כן כשנשא את בת פרעה היה ישן שלמה עד ארבע שעות ביום כמו שאמרו חכמינו ז"ל (שם). כי אז התגבר השטן להכשילו בשנה דיקא). ועל כן גם יעקב אבינו כשהלך אחר זיווגו – "ויפגע במקום" הזה, ואז אמר "מה נורא המקום הזה" (בראשית כ"ח). ואחר כך נסתכל על חרבנו ויאמר, "אין זה כי אם בית אלהים", (ועין במדרש (בראשית רבה פרק ס"ט) שתבות אלו מרמזים על הבית שיבנה לעתיד) ששם ימצא בשלמות ועליו נאמר: "מקדש ה' כוננו ידך" שלא יחרב עוד לעולם.

2

והנה מחמת שעקר שלמות והגדלת השמחה הוא על ידי שלום ואהבת חברים כמובא בלקוטי הלכות הלכות ברכת הודאה הלכה ו' אות מ"ב ואות ס"א עין שם, על כן אמרתי לצרף לחלק הזה איזה דברים ששמעתי מאבי הרני כפרת משכבו על אודות המקרא שבישעיה ט' "ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום", שפרוש המקרא הוא שהשם יתברך שהוא "פלא יועץ אל גבור אבי עד" יקרא שמו של מלך המשיח "שר שלום". (כן מובן בספרי אמת, כי גם לפי הפרוש שסובבים הדברים על חזקתו, הוא מחמת שגם בו היה מבחינת משיח, כמובן בדברי חכמינו ז"ל ובפרוש רש"י שם עין שם). והיה רגיל לדבר מזה כמה פעמים. והכלל היוצא בקצרה מדבריו (הנובעים מדברי מוהרנ"ת ז"ל הקדושים בתכלית הקדשה), שלכאורה יש לתמה על זה כי הלא משיח צדקנו לא בלבד ענין השלום יתקן ויכניס בכל אחד, כי גם יכניס בכל אחד שאר מדות טובות כמו אמת ואמונה וכו', ולמה זה? הנה נקרא שמו הקדוש רק על ענין השלום, אבל מכל זה אנו רואין רוממות הדבר הזה. כי באמת כל גליותינו זה הוא רק מחמת שנאת חנם, ועל כן נתארך ונמשך כל כך. כי גלות בבל שאחר חרבן הראשון שהיה מחמת עבודה זרה וכו' לא נתארך רק עד שבועים שנה, וגלות האחרון הזה שנתנה מחמת שנאת חנם נתארך ונמשך ברבוי עצום ומפלג בלי שעור וערך כל כך. כי הענין הזה של שנאת חנם וכן שאר דברים שבין

אדם לחברו, אפלו יום כפור ויום המיתה אינו מכפר (עד שירצה את חברו), ומכל שכן וכל שכן על העון החמור של לשון הרע שהיא גרוע ביותר. וכמו כן לכל משפיל בעמק פרוש המאמרי חכמינו ז"ל (ירושלמי פאה א) שאמרו על לשון הרע שהיא שקול כנגד עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים. אבל לעצם ותקף ההתנגבות דהתנגבות שעל זה גדול ונשגב בלי שעור וערף, עד שגם הכשר שבכשרים והצדיק שבצדיקים אשר עמד בנסיון באמת, והטה שכמו לסבל על תורה ושבירת התאות וכו' ובענין זה גם בהם נפלה שלהבת.

ח

כי מי לנו גדול משבטי יה ראובן ושמעון וכו' שהיו צדיקים נוראים כאלה וחקקים בהאמונה כל כך כמו בא בספרי אמת, ואף על פי כן בענין הקנאה והמחלקת ולשון הרע ושנאת חנם גם הם נכשלו ונלכדו, עד שעבר על ידי זה מה שעבר.

ט

גם מי לנו גדול משאול המלך שנאמר עליו בעת מלכו "בן שנה" וכו', ודרשו רבותינו ז"ל כבן שנה בלא חטא, ואף על פי כן בענין הקנאה והפעס וקבלת לשון הרע ושנאת חנם, נכשל ונלכד כל כך עד שמוכא בספרי אמת על פסוק עוד היום בנב לעמד – עד היום עומד החטא ההוא.

י

והנה להביא לזה דגמות מספרי אמת יכלו המון יריעות, אבל על זה דנה לבנו על אלה חשכו עינינו, על שעדין מרקד בינו, עד שגם בימינו אלה ובדורות הסמוכים מלבד המחלקת שהרבה והגדיל על יחידי הדורות בעצמם, כמו על הבעל שם טוב ז"ל ומכל שכן וכל שכן על אדמו"ר ז"ל כפידוע, עוד לא נתקור דעתו בכל זה, כי עוד התגבר בכל כחו להגדיל מחלקת ופרוד לבבות גם בין אנשיהם בעצמם כפידוע (שבזה גמר מחשבתו ורצונו הרע ביותר ויותר). וכמו שספר מוהרנ"ת ז"ל ששמע מחותנו ר' דוד צבי ז"ל, שכל התרחקותו מהחבריא הקדושה של תלמידי הבעל שם טוב והמגיד זכר צדיקים לברכה הוא מחמת שנסע פעם אחת לשני גדולים מהם וראה והביט על גדל פרוד הלכות שהיה ביניהם. אז דער איז בא דעם גיוועהין אפ גיפסקית מיט אלע זיינע מענטשעין, אין דער איז בא דעם גיוועהין אפ גיפסקית מיט אלע זיינע מענטשעין [שזה היה מפרך אצל זה הוא וכל אנשיו, וזה אצל זה היה מפרך לגמרי, הוא וכל אנשיו]. ועל ידי זה נתרחק מהם לגמרי כפידוע.

יא

וכן בין תלמידי אדמו"ר ז"ל פנדע למי שבקי בזה קצת, שר' שמואל אייזיק ז"ל היה באמת איש פשר וצדיק, ואף על פי כן וכו', וכן הרב ר' יצחק וכו'. ובאזני שמעתי מאבי הריני כפרת משכבו ששמע ממוהרנ"ת ז"ל שרצה וכו'. ומכל זה הביא לנו ראיה לענין מה שגם בקמיו היו מעשיות כאלה כפידוע לבקי בזה, כי זה כלל גדול שכל מי שלומד תורה נביאים וכו' והוא אומר שרק אז היו מעשיות כאלה, ועכשו לא, הוא בהמה ממש. כי כל הקלוקלים המובאים בהם כלם נמצאים גם היום בכמה בחינות בכלליות ובפרטיות. כי גם בעצם שפלותנו בדור הנתום הזה, בגדל ועמק תכלית תכלית דיוטא התחתונה שאנו מנחים קעת, עוד לא שב חרון אף היצר מאתנו, ועוד מתגרה בכל אחד בכעס וחמה בקנאה ורדיפת הכבוד, בלשון הרע ושנאת חנם, וכל אחד מדמה בנפשו שהוא מבין אמתית על חברו, שחברו מרביב עולמות והוא רוצה לבנותם, שחברו פלו שקר והוא פלו אמת. וזה הדבר בעוכרינו להרחיק מהאמת יותר מהכל, שאי אפשר להאריך כל כך בענין זה כי באמת פלנו כצאן תעינו וכו'.

ולמאי נפקא מינה – למבעי רחמי. כי שומע כל זה יבכה וישמח בבכי ותחנונים, כלביא ישאג תפלה וצעקה ושמחה רבה, אולי אולי מכל זה יחבא ויעל כן גם אנשי כנסת הגדולה קבעו לנו על זה לבקש ולברך שלש פעמים בכל יום ברפת שים שלום אפלו בשבת ויום טוב).

יב

גם מזה זבין וידע כל אחד איך שיש לו ללמד זכות ולבלי להתרעם אפלו בלבד על חברו שחטא פנגדו, אפלו אם עשה לו מה שעשה, מאחר שההתגברות גדול ועצום על זה כל כך וכנ"ל, וכמוכר בהמאמר חכמינו ז"ל רבו בגזל וכו' וכלם וכו' באבק לשון הרע. וכל אחד צריך לחשב בעצמו באמת בלי שום הטעאה אם הוא יוצא נגדו יתברך בכל הענינים, ואינו שומע חס ושלום בעצת היצר בשום דבר, אבל מאחר שעל כל אחד עובר מה שעובר, איככה יתרעם וידיו את שפנגדו אפלו אם נכשל גם בדברים שפיו אדם לחברו, מאחר שלא הגיע למקומו. וכמאמר אדמו"ר ז"ל בלקוטי תנ"י ס"א, ומי הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חברו וכו' עין שם.

יג

ועין בלקוטי הלכות, הלכות חובל בחברו הלכה ג' אות ב' מה שכתב שם מוהרנ"ת ז"ל שכל מי שפוגם בכבוד ישראל חברו – על ידי זה פוגם בכבוד השם יתברך, כי קדשא בריהו הוא וישאל כלל חד וכו' עין שם.

יד

גם עין שם באות ה' שכל מי שהוא גדול במעלה ביותר, כשהוא פוגם בכבוד ישראל אז הקלקול גדול ביותר. עין שם.

טו

גם עין בהלכות נזיקין הלכה ד' אות ל"ב מענין שלפעמים נדמה להאדם שחברו מתכונן במעשיו להקניטו וכו', ובאמת חברו לא כן כלל פנגדו רק הוא עושה דבריו לפי תמו לצרף פרנסתו, ומי שהוא קפדן נח לבעס חס ושלום אז תקף הוא נוטר שגאה על חברו וכו' וכמים הפנים לפנים וכו' ואז גם חברו עומד נגדו עד שנתעורר מחלקת בין שניהם. ובאמת הוא בחנם כי לא נתנהו המחלקת כי אם על ידי שלא השתדל כל אחד לדון את חברו לכף זכות וכו'. וזה מרמז במשנה וכו' ולא יאמר פלוני קפח פרנסתו, כי לזה רשות לעשות המשא ומתן ולזה רשות וכו' עין שם.

טז

גם עין בהלכות שומר שקר הלכה ב' אות יוד שמיום בריאת העולם לא היה עדין שני צדיקים וכשרים שיהיו שנים לגמרי בכל תנועותיהם וכו', ועקר המחלקת הוא מחמת שכל אחד אינו מאמין בחברו שגם פונתו ורצונו לשם שמים, אף על פי שאין חברו מתנהג בדרך ורצונו כי הבעל דבר מטעה את הלב וכו'. כי באמת ראוי לדעת שכל הרצונות של כל בני האדם וכו' נמשכים מרצון העליון וכו' ומי שיודע ומאמין בזה בשלמות, בודאי לא יחזיק במחלקת כי ידיו את חברו לכף זכות תמיד. כי יאמר בלבד אף על פי שאני יודע בעצמי שפונתי לשם שמים לגמר מצוה הזאת וחפצי לשם שמים באמת, וחברי מעכב בזה, אף על פי כן גם פונתו לשם שמים כי יש לו ידיעה אחרת ונדמה לו שאין זה מצוה כלל, או שצריכין לעסק במצוה אחרת הגדולה מזה לפי דעתו. ואף על פי שאני חזק בדעתי מאד, ויש לי ראיות והוכחות אמיתיות שצריכין להחזיק בדרך זה ובמצוה הזאת, אף על פי כן אפלו אם האמת הוא בדעתי מי יודע לאיזה שרש נמשך חברי וכו'. עין שם ויערב לנפשך מאד.

עד פה עזרני ה' לדבר ולרמוז ולבאר קצת במה שראיתי ושמעתי מדברייהם הקדושים. והן אמנם שהלואי שאבין ואדע על כל פנים עשרת אלפים שנה לאחר התחנה דבור אחד מדבריו הנוראים כפי שיגיע אותו אדמו"ר ז"ל עוד בזה העולם, אבל עם כל זה מחמת שאדמו"ר ז"ל בעצמו הזהיר לכמה וכמה שישתדלו לחדש בתורתו (כמובא בלקוטי תנינא סימן ק"ה ועין שם מה שאמר לאחד בפרוש שאם יזכה לכנון אל תכון פונתו בתורתו מה טוב עין שם), מזה מובן שהיה לו גם כמה פונות בדבריו הנוראים שגם אגחנו נוכל לידע ולהבין בהם קצת. בן נזכה ללמד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תורתו באהבה ובשמחה כרצונו הטוב אמון:

תם ונשלם שבת לבורא עולם

ספר

ספורים נפלאים

והוא ספורים נפלאים ונוראים ממעלת כבוד קדשת רבנו הקדוש והנורא, נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן מברסלב זכר צדיק וקדוש לברכה זכותו וגו' עלינו ועל כל ישראל ונלוה לזה ספורי מעשיות ומשלים שספר רבנו הקדוש והנורא ז"ל. ונלוה לזה צנאת הרב הגאון וכי' מורנו הרב רבי נחמן אב בית דין דקהלת קדוש טשעהרין זצ"ל בעל המחבר ומלקט ספר לשון חסידים ודרך חסידים ולקוטי עצות החדש ולקוטי עצות מהדורא בתרא. ופרפראות לחכמה ונחת השלחן וזמרת הארץ ויקרא דשבתא ושאר ספרים שעדין הם בכתובים.

ספורים נפלאים מרבנו ז"ל

התנהגות אדמו"ר זצ"ל עם האריסתוקרטין שבאומין כשנסע רבנו ז"ל מזלאטיפאלע לברסלב דרך אומין (כי כן הדרך) שבת באומין (ואז היה המעשה שנסע דרך הבית החיים הישן ואמר פה טוב להקבר – דא איז גוט צו ליגן, ואז היו באומין שלשה אפיקורסים גדולים מאד, האחד שמו חייקיל וישני חתניו אחד שמו הירש בער, והוא היה האפיקורס היותר גדול שבאומין מצח הנחש ממש, והשני שמו לאנדא הוא היה רופא באומין גם כן אפיקורס גדול אבל לא כהירש בער וכי'. והם היו חשובים וקרובים למלכות. והיה להם חרב של זהב מתנה מהמלך, כי היו חכמים גדולים ונדעו לשם בכל ארץ רוסיא, וגם בשאר ארצות ממש בכל העולם. ודרךם היה כשבא

צדיק מפרסם לאומיו, הלכו אצלו לשחק ממנו, ואם באמת הוא חכם לדבר אתו. ופעם אחת פש הרב הצדיק מבארדיטשוב רצה להיות רב באומן הם לא הניחו. וכן הרב משיפיטיווקא וכו'. וכמו שכתבנו, רבנו שבת שם פני"ל. אמר חייקיל הנ"ל אני אלך לתהות על קנקנו ואתם תישנו, ואם יש עם מי לדבר אז תלכו גם כן. ובא חייקיל הנ"ל לבית רבנו, ושאל אותו רבנו ז"ל מה רוצה? וואס וויל א' יהוד? [מה רוצה יהודי?] ענה ואמר: שמעתי שבא אדם גדול ובאתי לקבל פניו. ענה רבנו ז"ל ואמר: הלא אדם גדול יש ממולי (כי מול בית שהתאכסן שם רבנו ז"ל התאכסן גם כן שר אחד געניראל), מדוע לא תלך לקבל פניו. והיה זה כמו סטירה בפניו ושתק. ואחר כך הלך לביתו. ענה ואמר להם: אף שדברתי עמו דברים מעטים והוא נתן לי בגיון קצת, אף על פי כן אני רואה שיש עם מי לדבר, על כן תישנו קצת ותלכו ויהיה באמצע סעדתו. וכן הוה ובאו באמצע הסעדה, ורבנו ז"ל אמר אז תורה. וכשנכנסו הפסיק וסבב בחכמתו שבא מזה התורה לאיזה חשבון עמק (פנראה מהגמרא בספח כל אמתא ברבועא אמתא וכו' ומביא רש"י: לא דק) והם פשמעם אמרו זה לזה דאס מיינט ער ניט זיינע חסידים, דאס מיינט ער אויז [בזה אינו מתפנו לחסידיו, בזה הוא מתפנו אלינו]. והם העמיקו בהחשבון ולא דעו אותו. ויאמרו אליו כיון שאתם יודעים החשבון תאמרו אותו לנו. ואמר להם. ומאד מצא חן בעיניהם ויחשבוהו לחכם גדול, ויבקשו ממנו שישאר באומן. ויאמר להם כשישאלו לך הספר "יין לבנון" וכו'. ונסע לברסלב והיה שם שמונה שנים. ובכל שבת שהיתה השרפה ואמר רבנו ז"ל שוין שוין [כבר כבר] פמובא בהימי מוהרנ"ת. וביום אחד בא מהם שליח מיחד עם הספר הנ"ל ושםבקשים אותו שיבא לאומן וכן הוה, פמובא שם בהימי מוהרנ"ת. והם האפיקורסים הנ"ל עשו ביניהם קשר עם שבועה מכבד מפמה שנים שלא יזכירו שם ה', הינו שלא יבא להם שום ספק במחשבה אם יש ה' חס ושלוש וכו', כי דרך המחקרים וחושבי המחשבות שפעם אחת הם גומרים במחשבתם שכן האמת, ואחר כך בא להם מחשבה שסותרת כל הראשונות שהאמת הוא דוקא להפוך, והם חקרו כמה שנים וכו', על כן גמרו בשבועה פני"ל שלא יניחו לכנס במחם שום מחשבה אחרת, וגם בדבור לא ידברו כי אומרים שדבר הרגיל בלשון האדם הוא הכרח המציאות, על כן הסכימו שלא ידברו מה' וכו'. וכאשר באו אל רבנו ז"ל, והיו אצלו איזו שעות, ובכל פעם בא להם בפיהם שם ה' והם אמרו כך שהסכימו וכו' וכאשר באים לרבנו ז"ל רייסט מען מיד ביי די פאליס, הירש בער עס איז דא א גאט אויף דער וועלט [מושכים לי בשולי בגדי, הירש בער יש אלקים בעולם]. ורבנו ז"ל היה נזהר מלומר לפניהם תורה, וכשבאו באמצע היה מסבב לדבר אחר, ולרבי נפתלי אמר שהוא ידבר רק עם לאנדא, ועם הירש בער כלל וכלל לא, ולר' נתן ז"ל אמר שהוא ידבר עם הירש בער. ופעם אחת אמר לו רבנו ז"ל שייספר להם מעשה מהפעל שם טוב ז"ל. ונתפלא מוהרנ"ת ז"ל בלבו הלא שמע מרבנו ז"ל שיזכרו מלומר תורה לפניהם. ענה רבנו ז"ל ואמר, וואס האב איך גיזאגט [מה אמרת] "ספרו בגוים את כבודו". ובתחלת ביאת רבנו ז"ל לאומן חשבו אותו לחכם אבל לא פרבם "וויזעל", ואחר כך חשבוהו שהוא חכם כמוהו. ואחר כך פשונוכחו לדעת שהוא יותר חכם ממנו. והיה להם קשיא מרבם הנ"ל, ולא דעו תרוץ, והלכו אודות זה לרבנו ז"ל לשאל ממנו. ותקף כשנכנסו לביתו הקשה רבנו ז"ל זאת הקשיא וענה להם תרוץ כן. ונתפלאו מאד ונשקו את רגלי רבנו ז"ל ואמרו לו, מילא זאת אנתנו יודעים שאתם יותר חכם מוויזעל, שהוא לא ידע תרוץ ואתם יודעים תרוץ, אבל מאיפה ידעתם המחשבה שלנו. ענה והסביר להם שזה מחמת חכמה, כי מי שיש לו מח נקי וזך, יכול להפיר המחשבה על ידי השערות. ונתקבל אצלם. אבל אחר כך כשיצאו ממנו התפלאו עוד יותר ואמרו: אותנו! חכמים כמונו יכול להתעות כל כך, הלא זה

אי אפֿשר בַּשְּׂכַל אֲנוּשֵׁי בְּשׁוּם אֶפֶן וְכוּ'.

וּפַעַם אַחַת בָּא רַבְּנוּ ז"ל אֶצְלָם וְהָיָה לָהֶם סֵפֶר בְּלִשׁוֹן גָּוֶן (גְּרִיכֵשׁ בּוּדָה) וְשָׂאֵל אוֹתָם רַבְּנוּ ז"ל מַה זֹאת?
וַיַּעֲנֵנו אוֹתוֹ כְּלֹאֲחֵר יָד, זֶה אֵינוֹ בְּשִׁבְלֵיכֶם. כִּי הָיָה אֵיזוֹ פְּעָמִים שֶׁשָּׂאֵל אוֹתָם וְהֵם עָנוּ לוֹ כִּנְי"ל. וְלִקְח
בְּיָדוֹ וְאָחִז מִסֵּפֶר שֶׁל אֵיזוֹ דְּפִים מֵהַסֵּפֶר וְאָמַר לָהֶם בַּעַל פֶּה מַה שֶּׁכְּתוּב שָׁם גַּם הַדָּף וְהַשּׁוּרָה, וְנִתְפַלְאוּ
מְאֹד. הַכֶּלֶל, שֶׁהֵם נִתְקַשְּׁרוּ אֵלָיו מְאֹד וְנִכְנַס אֶהְבְּתוֹ בְּלִבָּם מְאֹד מִחֲמַת גְּדֹל חֲכָמָתוֹ ז"ל, וְהָיוּ רְגִילֵינוּ
לְכַנֵּס אֶצְלוֹ וְהָיָה נֶחֱשֵׁב מְאֹד בְּעֵינֵיהֶם. וּפַעַם אַחַת דִּבְּרוּ מִמְּשִׁיחַ, עָנוּ וְאָמְרוּ אֲנַחְנוּ רוֹצִים אֲתָכֶם
לְמַשִּׁיחַ. וּפַעַם אַחַת אָמְרוּ לוֹ שְׂאֵם הָיָה הַקִּיסָר הַזֶּה מִי הָיָה לוֹקַח הַנֶּזֶר וְהַכֶּתֶר מִלְכוּת מֶרְאִשׁוּ,
וּמִכְתִּיר אֲתָכֶם מִחֲמַת חֲכָמְתְּכֶם הַנּוֹרָאָה, אֲבָל מַה נַּעֲשֶׂה שֶׁזֶה הַמְלֶכֶד הוּא טָפֵשׁ וְכוּ'. פַּעַם אַחַת שֶׁחָקוּ
אֶצְל רַבְּנוּ ז"ל בְּמִשְׁחַק הַשָּׂאֵחַ וְהַדָּרָד שֶׁבַעַת הַמִּשְׁחָק שׁוֹכְחִים אֶת חֲרַדַּת הַכְּבוֹד (אוּן מְיוֹעֶרֶט הַיִּימִישׁ)
וְלֹא הָיָה לָהֶם כָּל כִּי חֲרַדַּת הַכְּבוֹד מִמֶּנּוּ ז"ל, וּבְאֶמְצַע בָּאוּ הַר' נֶתָן וְהַר' נִפְתְּלֵי אֶל הַבֵּית בְּאִימָה
וּבִירָאָה כְּפָנֹהוּ, וּכְשֶׁרָאוּ אֶת זֹאת נָפַל לָהֶם חֲלִישׁוֹת הַדַּעַת. עָנָה וְאָמַר לָהֶם רַבְּנוּ ז"ל: אַתֶּם אֵינְכֶם
מֵהַחִיל שְׁלִי. וְסִפֵּר לָהֶם מַעֲשֶׂה, שֶׁמְלֶכֶד אֶחָד לָקַח פַּעַם אַחַת אֶת יָדִידוֹ לְחֹדֶר מִיחַד וְשָׁחַק עִמּוֹ בְּהַשָּׂאֵחַ,
וְהַדָּרָד וְכוּ' כִּנְי"ל. וְשָׁכַח הַמְלֶכֶד שֶׁהוּא מְלֶכֶד, וְכִן הִדְרִיד שָׁכַח שֶׁהוּא שׁוֹחֵק עִם הַמְלֶכֶד וְשָׁחַקוּ כִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים
פְּשׁוּטִים, פַּעַם נֶצַח הַמְלֶכֶד וּפַעַם נֶצַח הַדְרִיד וְכוּ', וְשָׁכַח מַעַס הִירָאָה. וּבַעַת הַזֹּאת הָיוּ נֶצְרָכִים לְהַמְלֶכֶד
אֵיזוֹ שָׂרֵי הַמְּלוּכָה, וְנִכְנְסוּ אֵלָיו בְּאִימָה וּבִירָאָה כְּפָנֹהוּ. וְהִתְחִיל הַדְרִיד לְהַבִּיט עַל עַצְמוֹ הֲלֹא הוּא שׁוֹחֵק
עִם הַמְּלֶכֶד, וְלֹא שָׁחַק בְּטוֹב מִכִּינּוֹ שֶׁלֹּא נֶצַח אֶת הַמְּלֶכֶד. וַיֹּאמֶר לוֹ הַמְּלֶכֶד מַה זֶה? זֶה אֵין עֲנָנוּ שְׁלֶדָה, עַמָּם
אֲנִי מִנְהִיג מְדִינוֹת, וְאֶתְדָּ אֲנִי שׁוֹחֵק בְּשָׂאֵחַ מִיט זֵי פִיר אֵיזָד לְעַנְדֵּעַר אוּן מִיט דִּיר שֶׁפִּיעַל אֵיזָד שָׂאֵחַ. וְכִן
הִירָאָה רַבְּנוּ ז"ל בְּיָדוֹ עַל מוֹהֲרַנְי"ת וְרַבִּי נִפְתְּלֵי ז"ל וְאָמַר, עַמָּם אֲנִי מִנְהִיג מְדִינוֹת, וְאֶתְכֶם אֲנִי שׁוֹחֵק
בְּהַשָּׂאֵחַ. הַכֶּלֶל שֶׁנִּישׁ הַרְבֵּה לְסִפֵּר וְהַמּוֹן יְרִיעוֹת קֶצְרוֹ מִמָּה שֶׁעֲסַק עִמָּהֶם וְכוּ'. וְהַסּוֹף הָיָה שֶׁבְּרָאֵשׁ
הַשְּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמִין שְׁנַת תַּקַּע"א, הַתְּפִלָּה יַחַד בְּקִבוּץ רַבְּנוּ ז"ל, וּבָאָה שִׁפְחַת הִירֵשׁ בְּעַר לְקֹרָא לוֹ
שֶׁיִלְדָּ לְשִׁתוֹת קַאוֹוה וְכוּ', עָנָה וְאָמַר לָהּ: זֶה לֹא, הֵינּוּ קִדָּם תְּקִיעַת שׁוֹפָר אֲיִנִי הוֹלְדָּ לְשִׁתוֹת. וְגַם הִתְחִיל
לְהִנִּיחַ לְצַמַח מַעַס זָקוֹן, וְגַם מוֹהֲרַנְי"ת ז"ל חִזַּר אֶת הַתּוֹרָה ח' לְקוֹטִי תִנְיָנָא "תְּקַעוּ תוֹכְחָה" עִם הִירֵשׁ
בְּעַר הַנִּי"ל, כִּי הָיָה דִחַק בְּבֵית, וּמוֹהֲרַנְי"ת רַק הֶאֱזָנְנִים הָיוּ פּוֹנִים לְרַבְּנוּ ז"ל, אֲבָל שְׂאָר הַגּוֹף הָיָה עֲלֵיו
דִּחַק אֲנָשִׁים, וְאֶת הִירֵשׁ בְּעַר לֹא דִחַקוּ כִי יָרְאוּ מִמֶּנּוּ מִחֲמַת שֶׁהָיָה קְרוֹב לְמִלְכוּת וְכוּ', עַל כֵּן שָׁמַע הַיִּטָּב
אֶת הַתּוֹרָה וְכוּ' וְאַחַר הַסְּתַלְקוֹת רַבְּנוּ ז"ל וּמוֹהֲרַנְי"ת בְּכָה וְהַתְּאוּנָה מְאֹד כִּי דָּוָע, עָנוּ וְאָמְרוּ אֵלָיו אֵיזָד
פְּעַהֲלֵט דְּעַר רַבִּי אוּנָה פְּעַהֲלֵט דְּעַר רַבִּי, וְעוֹן דְּעַר רַבִּי זָאֵל לְעַבִּין וּוְאֶלְטָען מִיר גִּיוֹוֶארִין בְּעַלִּי תְּשׁוּבָה
וְצִדִּיקִים גְּמוּרִים לְדָד חֲסַר הַרְבִּי לְנוֹ חֲסַר הַרְבִּי, אִם הַרְבִּי הָיָה בְּחַיִּים הָיִינוּ נְהַפְכִים לְבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה
וְצִדִּיקִים גְּמוּרִים].

וְעוֹד הָיָה מַעֲשֶׂה שֶׁאַחַר הַסְּתַלְקוֹת רַבְּנוּ ז"ל הָיוּ חֲלוּקֵי דַעוֹת אֵיפָה יִנְיָחוּ אֶת רַבְּנוּ ז"ל, כִּי אֲנָשֵׁי הַחֲבָרָא
קִדְּשָׁא לֹא רָצוּ שִׁינְיָחוּ אֶת רַבְּנוּ ז"ל רַק עַל בֵּית הַחַיִּים הַחֲדָשׁ, מִחֲמַת שֶׁעַל הַיָּשׁוֹן כְּבָר לֹא הִנְיָחוּ מִזְּמַן
רַב, וְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו מִטְּעַפְלִיק רָצוּ דוֹקָא לְקַח אֶת רַבְּנוּ ז"ל לְטַעַפְלִיק, וְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו מִטְּהִירָאוּוִיצָא רָצוּ
לְקַח אוֹתוֹ לְטְהִירוּוִיצָא, וְרַק הַר' נֶתָן הָיָה הָאֶחָד שֶׁצָּעַק שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֲשֶׁר רַבְּנוּ ז"ל רָצָה דוֹקָא לְנוֹחַ עַל
בֵּית הַחַיִּים הַיָּשׁוֹן הַזֶּה. וּמוּיָבֵן אֲשֶׁר הַרְבִּי ר' נֶתָן הָיָה מִתְּבַטֵּל בְּדַעְתּוֹ מִחֲמַת שֶׁהוּא הָיָה רַק אֶחָד, אֲבָל
תִּכְף בָּא הִירֵשׁ בְּעַר אֶל מוֹהֲרַנְי"ת וְשָׂאֵל אוֹתוֹ אִם אַתֶּם יוֹדְעִים שֶׁרָצוֹן רַבְּנוּ ז"ל הָיָה לְנוֹחַ עַל בֵּית הַחַיִּים
הַיָּשׁוֹן, אֲזַ תְּחַכּוּ מַעַס וְתִגְמְרוּ חֲפְצֵיכֶם. וְהַלְדָּ תִכְף אֶל הַאִיסְפְּרָאוּוִינִיק וְלְקַח רְשִׁיוֹן בְּשִׁבְלֵי שְׁנֵי קְבָרִים,
עַל כֵּן יְכַלּוּ עוֹד לְעִשׂוֹת אֵיזָה בֵּית קָטוֹן. לְנֹזָה הַבֵּית נִתְעוֹרָרָה אֲשֶׁת רַבְּנוּ ז"ל הַשְּׁנִיָּה (שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ עִמּוֹ)

שום שיכות כלל, ואמרה עליו "אספרה כבודך ולא ראיתיך אדמדך אכנף ולא ידעתיך" שניעוהו מממונה וכן הנה. (ורמז הרב ר' אברהם על זה "ביתו זו אשתו"). ואחרי פטירת רבנו ז"ל היו ידידים אהובים לאנשי שלומנו ומפל שכן למוהרנ"ת ז"ל. ומוהרנ"ת ז"ל היה לו צווי מרבנו ז"ל שידיבר עמם. על כן בכל פעם שהיה באומין היה לו וויזיט [בקור] אצלם ודבר עמם. ופעם אחת נכנס עמם בחקירות גדולות כל כך עד שצעק ואמר, מה רצה רבנו ז"ל ממנו. וגם פעם אחת היה אחד אצל רבנו ז"ל, ושאלו רבנו ז"ל במה מחזק את עצמו בנפילתו מעבודת השם יתברך, ענה ואמר עם דף גמרא. ענה רבנו ז"ל ואמר אליו אני דר בעיר גדולה ויש בה אפיקורסים גדולים, ואני מחיה את עצמי ב' ברוך הוא שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים וכו'. ויש אומרים שזה אחד מהטעמים (נסח אחר שנסע) שברח רבנו ז"ל באומין כדי שישא את ראש הר' נתן והר' נפתלי שהיה לבם נשבר מאד, ופה כשיראו שיש אפיקורסים כאלו יחיו את עצמם על שהם מאמינים בה' וכו'. פעם אחת בא מוהרנ"ת אצלם ושאלו אותו איזה חשבון עמק, אשר כמר אחד חכם גדול יגע את עצמו כמה שנים עליו, ובקש שיתנו לו חדר מיחד ושקה שם ערך שעה וחצי ועמד רגלו אחת על הספסל והשנייה על הארץ וסתם את עיניו ועמק את מחו ואמר להם. ויספרו לו שזה הכמר יגע את עצמו כמה שנים, וכשעמד עליו עשה יום טוב וסעדה. ולקח מוהרנ"ת ז"ל וצרף לזה החשבון איזה מספר, ואמר להם כי עכשו אפלו יגע את עצמו כמה שנים לא יעמד עליו. ואלו האפיקורסים הנ"ל, היה מוהרנ"ת ז"ל חשוב אצלם מאד מחמת שראו צדקו וישרנותו ומסירותו בכל לב ונפש אל רבנו ז"ל, וישר בעיניהם מאד. ובעת המחלקת הגדול עליו, אמר הירש בער למוהרנ"ת ז"ל אם תסכימו אצי אכתב בקשה להקיסר בעצמו, ואז עד עשרים וארבע שעות לא ישאר שריד ופליט מן המתנגדים. ויען מוהרנ"ת ז"ל ואמר אליו: ראשית איני רוצה חס ושלום שיתגבר ההתנגדות יותר: והשנית איני רוצה שיהיו הם הנתדפים ואני הרודף, אני אין לי עצה אחרת רק תפלה. ופעם אחת דבר הירש בער עם מוהרנ"ת ז"ל מענין מצואות הנה: ענה ואמר אליו: וואס רעדסטו מיט מיר פון גאט איך זאג דיר "ווארע אה את ה'", איך האב גיזעהן גאט [מה אתה מדבר אתי מאלקים? אני אומר לך "ווארע אה את ה'" אני ראיתי את האלקים] והאמין לו. פעם אחת כשבא לאנדע מבארדיטשוב הביא לביתו מתנות הרבה וכו', ותכף כששמע שמוהרנ"ת ז"ל באומן, אז קדם שהלך לביתו הלך אליו. ודבר מוהרנ"ת ז"ל עמם מהתכלית שהעולם הזה אינו כלום וכו', והעולם הוא מלא גוונות וכו'. והנה לפלא בעיניהם במחשבתם הלא אני באתי עכשו מבארדיטשוב ויש לי כל טוב וכו'. ענה מוהרנ"ת ואמר, יכול אחד לבא מבארדיטשוב עם מתנות הרבה, ויביא לאשתו טבעת זהב ולא תישר בעיניה ויהיה נעשה מחלקת עד שיהיה אצלו טוב מות מחיים. וכן הנה תכף עם לאנדא, שהלך לביתו ונתן לאשתו הטבעת של הזהב, ולא ישר בעיניה ונעשה מחלקת עד שהיה אצלו ממש טוב מות מחיים, והלך תכף אל מוהרנ"ת ז"ל ואמר אוי האט איהר גוט צוגיטראפן [אוי, נחשתם נכון].

ובעת המחלקת על מוהרנ"ת ז"ל נתנו לו התחזקות שלא פל בדעתו. וספרו לו איזה מעשה שהיה בעולם, שהיה רופא והיה לו תלמיד העוזר לו. ובברבות הימים ההמון עם התחילו לעשות עסק ופרסום מהעוזר יותר מהרופא, עד שהוא נתפרסם בעולם ונתפבד יותר. ופעם אחת עשה המלך סעדה (באל) וישבו כל אחד לפי כבודו וישב התלמיד העוזר קדם ואחר כך הרופא. ענה הרופא ואמר להעוזר דו ווייסט דאך זא דעם חלוק פין מיר ביו דיר [אתה הרי כן יודע את החלוק ביני לבינך]. ענה ואמר אליו, אל תפל בדעתך ואל יהיה לך חלישת הדעת, כי כן מנהג העולם שבכל דור ודור, תשעים ושמונה אחוז אינם יודעים מן האמת, והשני אחוז יודעים, וכן ענין מוהרנ"ת ז"ל. ואחר פטירת מוהרנ"ת ז"ל נסע

הירש בער לאַמריקא וְהִיא כּוֹתֵב מִכְתָּבֵי יְדִידוּת לְהַר' נַחְמָן טוֹלְטְשִׁינְעֶר ז"ל. וְכִשְׁנַפְטֶר שֶׁם כְּתָבוּ בְּנֵי לְהַר' נַחְמָן הַנ"ל בְּאַרְיֵכוֹת מַפְטִירָתוֹ, וְכִי נִפְטֶר בְּתַשׁוּבָה, וְלֹא פָּסַק מִפּוֹ אוֹי דְעַר רַבִּי דְעַר רַבִּי וְכוּי [אוֹי הַרְבֵּי, אוֹי הַרְבִּי].

פֶּעַם בְּעָרְב שַׁבַּת קִדְשׁ בְּנִסְעֵ רַבְּנֵי ז"ל לְבֵרְסֶלַב וְעוֹד הַיּוֹם הָיָה גְדוֹל אֶמֶר לְאַנְשֵׁי כְּמִדְמֵי שְׁכֶשֶׁבֶבֹא לְבֵרְסֶלַב יְהִיָּה נֶאֱדָד דְעַר בָּאֵד [אַחֲרֵי הַמְרוֹחֶץ] וְכוּ כְּשֶׁבִּאֵו לְבֵרְסֶלַב כְּבָר נִשְׂרַף בְּיוֹם זֶה בֵּית הַמְרוֹחֶץ. אוֹדוֹת הָרַע עֵין שְׁבִה־שִׁיחוֹת, שְׁהַמְשָׁרֵת קִבֵּל לְפָנָיו ז"ל שְׁבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שְׁיִתֵּן לוֹ מִשְׁנֵי סוּסִים סוּס אֶחָד וְלֹא רָצָה, אֶמֶר לוֹ רַבְּנֵי ז"ל אִם כֵּן אֵין לוֹ רַק סוּס אֶחָד. בְּקִשְׁתִּי שְׁיִתֵּן לִי אֶת הַקְּעֵלְבִיל [הַעֲגָל], וְאֶמֶר לוֹ רַבְּנֵי ז"ל אִם כֵּן אֵין לוֹ קְעֵלְבִיל, כְּשִׁחְזַר הַמְשָׁרֵת אֶצֶל הָאִישׁ הַנ"ל מָצָא שְׁמַת סוּס אֶחָד וְנִשְׂאָר רַק אֶחָד, וְגַם הַקְּעֵלְבִיל מוֹת.

מִשֶּׁה חִינְקֶעס סִפֵּר שֶׁפֶּעַם בְּבִקֵּר הַשְּׁכָם שֶׁהָלַךְ לְמַקְוֶה וְהִדְרָךְ הָיָה דְרָךְ בֵּית רַבְּנֵי ז"ל, וּבְכֵן נִסָּה אֲזִי לְהַשְׁקִיף לְבֵית רַבְּנֵי ז"ל בְּעַד סְדָקֵי הַלְּאָדִין [הַתְּרִיסִים] לְרֵאוֹת מָה עוֹשֶׂה רַבְּנֵי ז"ל וְרָאָה אֶת רַבְּנֵי ז"ל מֵאַחֲרֵי וּפְנֵי אֶל הַפֶּתֶל, בְּצַהָרִים הָיָה עוֹד הַפֶּעַם אֶצֶל רַבְּנֵי ז"ל וּפְתָאֵם אֶמֶר לוֹ רַבְּנֵי ז"ל שְׁצַרְיִכִין לְסִתָּם וְלִהְטִיחַ אֶת הַסְּדָקִים בְּשִׁבִיל שְׂרָאָיָה אֶחָד מֵהַסְּדָקִים אֵיין קוּק פּוֹן אֲשֶׁפֶּרִינְעֶע אִיז מִיָּד אוֹיָד מְבַלְבֵּל גַּם כֵּן מְבַלְבֵּל אוֹתִי.

פֶּעַם אַחַת בָּאוּ לְרַבְּנֵי ז"ל אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁיִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם עֲבוּר בְּנִים. אֶמֶר לָהֶם רַבְּנֵי ז"ל בְּזָה הַלְּשׁוֹן: אֵיָהָר וְעוֹט בֵּא מִיר גְּעֵהָאֲלָפִין וְעוֹרִין צְוּיִשְׁעוֹן טָאָג אוֹן נֶאֱכָט [אַתָּם תִּנְשְׁעוּ אֶצְלֵי בֵּין יוֹם לְלִלְהָ] וְזָה הָאִישׁ הַנ"ל הָיָה דָר בְּכִפּוֹר אֶחָד סְמוּךְ לְאוּמִין, וּפֶעַם אַחַת אַחֲרֵי הַסְּתֵלְקוּת רַבְּנֵי ז"ל בָּא הָאִישׁ הַנ"ל וְאִשְׁתּוֹ לְאוּמִין בְּשִׁבִיל טְבִילַת מִצְוָה, וְכִשְׁהִלְכוּ מִשָּׁם הָיָה בֵּין הַשְּׂמִשׁוֹת, וְהִלְכוּ דְרָךְ צִיּוּנוֹ הַקְּדוֹשׁ וְהַתְּפַלְלוּ שָׁם בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ. וְחִזְרוּ מִשָּׁם וְנִסְעוּ לְבֵיתָם, וְנִפְקְדוּ בְּשִׁנָּה הַזֹּאת בְּבֹו זְכָר וְקָרָאוּ אוֹתוֹ נַחְמָן עַל שֵׁם רַבְּנֵי ז"ל. לְאַחַר זָמַן כְּשֶׁנִּתְגַּדֵּל בְּנָם נַחְמָן, בָּאוּתוֹ זָמַן יָצָאָה הַגְּזֵרָה שֶׁל נַעֲקָרִיטִין [לְקִיחַת יְהוּדִים לְצָבָא] עַל הָעוֹלָם, וְהַבְּחִיר נַחְמָן הַנ"ל הָיָה גַם כֵּן צָרִיךְ לְעַמֵּד לְהַפְרִיזוֹ [לְרֵאִיוֹן הַתְּנַצְבוֹת], וְכִשְׁבָּא עִתּוֹ לְעַמֵּד הַלָּךְ מִקֶּדֶם עַל צִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ שֶׁל רַבְּנֵי ז"ל וּבְכָה שֵׁם הַרְבֵּה. וְכִשְׁבָּאוּ אֲבִיו וְאִמּוֹ אֶצְלוֹ סִפֵּר לָהֶם שְׁחַלֵּם לוֹ שְׁבָא אֲלֵיו אַבְרָךְ שְׁצוֹרָתוֹ כְּדָ וְכָד (וְהַכִּירוּ שָׁזָה צוֹרֵת רַבִּי ז"ל) וְאֶמֶר לוֹ הֲלֹא נִקְרָאתָ בְּשִׁמִּי, לֹא תַעֲבֹד אֶצְלָם. וְנַעֲשֶׂה לוֹ גִּס וְיִצָא צָרַעַת עַל גּוֹפּוֹ וּמִזָּה יָצָא חֲפָשִׁי מֵעֲבוֹדַת הַצָּבָא, וְלְאַחַר זָמַן קִצַּת נִתְרַפָּא וְנַעֲשֶׂה בְּרִיא כְּמַקְדָּם.

מַעֲשֶׂה שְׁחָלָה אֶחָד פְּתָאֵם בְּלִילָה וּבָאוּ הַקְּרוֹבִים שֶׁל הַחוּלָה לְרַבְּנֵי ז"ל וְהַתְּחִיל רַבְּנֵי ז"ל לְדַחֹת אוֹתָם קִצַּת, וְהֵם הַתְּחִילוּ לְהַתְּעַקֵּשׁ עִם רַבְּנֵי ז"ל. אֶמֶר לָהֶם רַבְּנֵי ז"ל הֲבִיאוּ לִי שְׁנֵי מְאוֹת רוּבֵל כְּסָף וּבָהֶם יְהִיָּה כָּל מִינֵי מְעוֹת. וְהַתְּחִילוּ לְחַפֵּשׂ אַחֲרֵי מְעוֹת וּמִסְתַּמָּא הָיָה קִשָּׁה לְמַצָּא בְּלִילָה. וְהָלַךְ זָמַן רַב עַד שֶׁהָיוּ מוֹצְאִים הַמְּעוֹת, אָדָּ מָצָאוּ הַמְּטַבְּעוֹת. וּמִטַּבֵּעַ אֶחָד שֶׁל חֲמִשָּׁה רוּבֵל חֲפָשׁוּ עַד שֶׁהַחוּלָה מוֹת רַח"ל, וְנַעֲשֶׂה יוֹם. וְאֲזִי מָצָאוּ הַמְּסַפֵּר חֲמִשׁ רוּבֵל כְּסָף בְּכִיסוֹ שֶׁל הַחוּלָה.

פֶּעַם אַחַת בָּא אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוּמְנוֹ (הוּא ר' טַעֲבִיעַ קְרִיִימֶר מִטִּירוּוִיָּע) לְרַבְּנֵי ז"ל וְדָבַר עִמּוֹ רַבְּנֵי ז"ל כִּי בּוֹדָאֵי טוֹב לְאָדָם לְהִיּוֹת עֵנִי חֵס וְשְׁלוֹם מִלְּמוֹת חֵס וְשְׁלוֹם (כִּי כְּשֶׁלּוֹקְחִין הַמְּעוֹת מֵהָאָדָם בּוֹדָאֵי טוֹב יוֹתֵר מִשְׁלּוֹקְחִין הָאָדָם מֵהַמְּעוֹת וְכוּי). כִּי הָאָדָם כְּשֶׁהוּא חֵי יְכוֹל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִתֵּן לוֹ כָּל טוֹב וְכוּי וְהָאִישׁ הַנ"ל הִסְכִּים עִם רַבְּנֵי ז"ל. וְרַבְּנֵי ז"ל סִיֵּם אֲזִי אֶפְלוּ נַחְמָן נִתְּן הָיָה מְרָצָה לְהִיּוֹת עֵנִי וְלֹא לְהִיּוֹת מִנְחַ תַּחַת צְרוֹר עֶפֶר. וְנִסְעָה הָאִישׁ הַנ"ל לְבֵיתוֹ וּבְדִרָךְ שָׁמַע שֶׁנִּשְׂרַף בֵּיתוֹ וּרְכוּשׁוֹ וְהַנְּפִשׁוֹת הַצִּילוּ. וְגַם שָׁמַע שֶׁנַּחְמָן נִתְּן נִסְעָה בְּדִרָךְ מִפְּטַעַרְבוּרְגַּ עִם שֶׁק מְלֵא זְהוּבִים, וּפְתָאֵם נַעֲשֶׂה לוֹ לֹא טוֹב וְלֹא הַסְּפִיק לְסַע

לעיר עד שנגוע בדרך ונקבר רחמנא לצלו, כי הנה מסריח מאד וכו'. ואז ראה האיש הנ"ל הרוח הקדוש של רבנו ז"ל.

כששמע הרב ר' נתן ז"ל מרבנו ז"ל שטוב שיהיה לכל אחד חדר מיוחד להתבודדות ולכל פרטי עבודת השם התחיל להתגעגע אחר זה. ועלה על דעתו לבנות לו איבער שטיבל וכו', וכמו שמובא גם בספר המדות שלדור בעליה טוב לעבודת הבורא. אבל מרב עניותו חשב כמה זמן שצריך לבלות על זה לקבל מעות ולבנות בנין, ואמר בזה הלשון וויפעל תורה און תפלה איך דארף צוא ליב דעם אנווערין [כמה תורה ותפלה צריך אני להפסיד בגלל זה]. ובכך לעת עתה מצא עצה להסתפק בזה שעשה לו מחצה בחדר שדר בו איבער גיצאמט, ובאלו הארבע אמות זכה לחבר כל ספר התפלות שהשאיר אחריו ברכה, ועם הזמן זכה לאיבער שטיבל כמה שנים קדם הסתלקותו זצ"ל.

מה שמזכר במכתבי מוהרנ"ת אודות נחיצות ההתחזקות ובלעדה הסכנה גדולה והראיה מהרב מבפלור וכו', זה היה מעשה שהיה רב גאון וגדול בתורה ובחכמה והיה צדיק, ומחמת שלא היה לו התחזקות בעת נפילתו זה גרם לו שלבסוף נפל לגמרי מיחדותו רחמנא לצלו. מעשה ממוהרנ"ת שנתקיים בו "ואתן אדם תחתיך" שנגזר עליו וכו' ואז נפלו בליה זה בבית איש כשר אחד שמו ר' נתן אפטייקיר (עין במכתבי מוהרנ"ת) והרגו אותו וכל בני ביתו. ובלילה הזאת שמע השמש מבית הקברות רעש גדול מהקבר של אביו, ובפקר כששמע שהרגו בנו ר' נתן הנ"ל והבינו שזה היה הרעש שרצה להצילו ולא היה יכול. וזה היה נגזר על מוהרנ"ת ז"ל ונתחלף על איש הנ"ל ששמו נתן.

רבנו ז"ל אמר לר' ליפא קוק מיד אן [תסתכל עלי] ומה שאני אומר זאת להם (והראה בידו על ר' נתן ורבי נפתלי ז"ל) כי הם רואים אותי בכל פעם. עוד אמר לו דאס זעהסטו מיד איצטער זאלסטו מיד זעהן ראש השנה [אתה רואה אותי עתה, תראה אותי בראש השנה] וכו'. בפרוש אמר שהלמוד בחבוריו הוא אתחלתא דגאלה במהרה בימינו אמן. ראה עוד מצאתי כתוב בדרך אחד שהיה אצל רבי נפתלי ז"ל.

א

אנכי אדרש מעמו בכל מקום שהוא כמו הב"ד. (ב) מה שהעולם נוהגין לומר בשביל עין הרע רוקקין בו, מרמז בדברי חכמינו ז"ל בחננא מישאל ועזריה להיכן אלו, חד אמר בעין הרע מתו, וחד אמר ברק נטבעו, הינו רמז הנ"ל שהיו מתיראין מעין הרע ורקק בהם ומתו ברק. (ג) יש לו מערכת השמים וזה לבד יהיה לו מפלה. (ד) מתפאר בחרף כי חרף מערכות אלקים חיים, אבל דוד לא נתירא ממנו כלל ואמר שכבר היה לו מעשה עם ז' והחזיק אותו בזקן שלו, כי בא הארי וכו' והחזיקתי בזקנו, שהחזיק אותו בזקנו והפיתי והמתי אותו, כן יקום, (ראה יש לו מערכה. עד כאן נאמרו לענין וכו' שספרו לפניו וכו' שיהיה חרף חזק).

אלו המעשיות נכתבו בדרך הנ"ל שהיה אצל רבי נפתלי

מעשה ממלך קטן שכבש אותו מלך גדול כמו שנדפס בספרי מעשיות חדשים.

א

מעשה בעני אחד שהיה יושב בבית המדרש ולומד. פעם אחת בא חוזה בפוכבים שקורין (ראש ביט) אל העיר ורצו כל העיר אליו, והעני יושב בבית המדרש ולא הלך אליו. באתה אשתו אליו לתוך הבית המדרש, ולא מצאה שם אדם כי אם בעלה, כי פלם הלכו אל החוזה. וצעקה עליו אתה עני עצל רע

מזל מדוע אין אתה הולך אל החוזה בכוכבים, ולא רצה לילך, והפצירה בו עוד עד שהכרח לילך אליו. ובא אל החוזה בכוכבים ואמר לו שמזלו הוא שיהיה גנב. ושב לבית המדרש אל למודו, ובאתה אשתו ואמרה לו מה אמר לך אמר לה הוא אמר לי קבצן נשאר קבצן. לערב בא לביתו ואכל סעדתו הגדולה הינו חתיכת לחם. בתוך שהיה אוכל התחיל לשחק מעט, ושאלה אותו אשתו מה אתה שוחק בודאי אתה יודע איזה דבר ואין אתה רוצה להגיד לי. אמר לה לא, לא אמר לי כלום, סתם אני שוחק. ואכל יותר, שוב שנית התחיל לשחק, ושאלה אותו הנ"ל והשיב לה כנ"ל. בתוך כך נתמלא פיו שחוק ושחק מאוד עד שיצא ריח מפיו. אמרה לו עוד, ראה בודאי אתה יודע דבר, אמר לה שהחוזה בכוכבים אמר לו שמזלו הוא שיהיה גנב, השיבה שאינה רוצה שיהיה גנב, וטוב שנהיה עניים איך שיהיה כפאשר יתן ה' ולא תהיה גנב. אחר כך הגיע שבת מן הסתם היה להם כל השבת יפה כסדר דהינו חלה של לחם דגן ושאר הסדר כראוי. וישבו לאכל, והיה לו מן הסתם ארבע חמש בנות וחספנו זה מזה חתיכת לחם, כי גם הלחם הנ"ל לא היה לו די ספוקו. וענתה אשתו ואמרה רבוננו של עולם כבר נמאס לי מאוד העניות עד שהייתי רוצה שתהיה גנב ולא נסבל דחק הזה. והכרח למלאות רצונה לא גיוואלט און ניט גיוואלט אין פארט גגאנגען [כן רצה או לא רצה ובכל זאת הלך], וכן בכל פעם אמר רבנו בזה הלשון והלך לגנב וישיב עצמו לילך לגנב אל הנגיד הגדול שבעיר. והלך לגנב ומצא השומרים ישנים ואין שואל אותו כלל, והלך אל החנות והיה המנעול פתוח כי בו היה מזלו, וכן הלך אל התבה ומצא מנעולה פתוח גם כן. ולקח לו ארבעה חמשה אדמים רק כדי להתפרנס. והביא לאשתו ואמר לה, ראי שמלאתי רצונך ותתפרנס מזה כי לא אוסיף עוד לגנב. השיבה לו כי בודאי גם היא אינה רוצה בזה רק שהכרח לזה מחמת הדחק. אחר כך פעם אחת התחילה לצעק עליו קבצן רע מזל היית בחנות מדוע לא לקחת לי על יופא [בגד עליון] והכרח לילך עוד לגנב הלך אל החנות ומצא שעומד שם גנב אחד ושאל אותו מי אתה, ואמר לו אני גנב, וכן שאל הוא אותו ואמר גם כן שהוא גנב. אמר לו העני הנ"ל נשתתף עוד בגנבות אני בר מזל לזה ונתרצה לזה. אמר העני בדעתו אם גנב כאן נעמיד עני את הבעל הבית כי אני לבדי הייתי גונב רק מה שהייתי צריך על יופא, אבל עכשו יגנב הרבה וישאר הבעל בית ריקם. ואמר להגנב למה לנו להפסיד את ישראל טוב יותר שנלך לגנב אצל עכוי"ם. ונתרצה לזה ונתישבו לילך לגנב אצל המלך (שהיה דר בעיר הזאת) כי בודאי יוכל לגנב שם כי מזלו כן כנ"ל. ואמר הגנב טוב שנגנב הזוג בגדים של המלך שהוא לבוש בהם בעת שמכתירין אותו, ובודאי יהיה די לנו לדורי דורות כי אני יודע היכן הם מנחים. והסכים העני כי בודאי יוכל לגנבם כי מזלו כן, והלכו לשם והלכו לחדר לפנים מחדר ומצאו הבגדים והיה הפיסים של הבגדים יקר מאוד, ולקחו אותם. אחר כך התחילו להתקוטט ביניהם כי היה בגד אחד גדול ובגד אחד קטן. הגנב אמר אשר לו מגיע הגדול כי הוא היה יודע מהם. והעני אמר אשר לו מגיע הגדול כי הוא הבר מזל ובמזלו גנבם, אמר העני שילך לשאל את המלך. אמר הגנב איך אפשר, אמר לו אף על פי כן אלך ואשאל אותו. אמר הגנב אם תוכל זאת שתלך ותשאל את המלך אז אני בעצמי אתן לך את הבגד הגדול. הלך עמו אל המלך, והיה שוכב שם אצל המלך אחד שהיה מספר למלך מעשיות כדי שישן. ובאו ואחזו שניהם בהמטה של המלך שהיה ישן שם ונשאו המטה עם המלך לחדר אחד. בתוך כך הקיץ המלך וסבור שהוא על מקומו, והתחיל זה הגנב וספר לו המעשה הנ"ל משני גנבים הנ"ל, ושאל את המלך למי מגיע הבגד הגדול. חרה עליו המלך מה אתה שואל אותי בודאי מגיע לעני כי במזלו גנבם. טוב שתספר לי מעשה, וספר לו מעשה וישן המלך, עמדו ונשאו את המטה וחרזו אותו לחדר הראשון. בבקר נודע שנגנבו בגדי מלך הנ"ל ונזכר המלך שהשוכב אצלו ספר לו

המעשה הנ"ל, ושאל למי מגיע הבגד הגדול. ואמר שבודאי הוא יודע מהגנבה. והכו אותו ואמר שאינו יודע, והרבו להכות אותו ולענות אותו מאד, והוא טוען איני יודע. שלח המלך אל שר הכומרים הנקרא ארחירינא לשאל על המעשה הנ"ל, אם הוא אפשר שאף על פי כן לא גנבם האיש הנ"ל. ואמר הכמר שאפשר שלא ידע, ואמר הכמר שהוא שטות מהמלך שפסק שמגיע הבגד הגדול להעני, וחרה להמלך מאד על הכמר על שהוא מחזיקו לשוטה והיה רוצה לעשות לו דבר ולא היה יכול. והיו מחפשים מאד אחרי הגנבה ולא מצאו. צוה המלך להכריז שכל מי שגנב יבא ויודיע כי בודאי לא יעשו לו שום דבר, כי חפץ המלך לידע איך אפשר לגנב בגדים אלו, והיו מסבבים סבוב של אנשים והיו מספרים מזה. ובא העני הנ"ל ושאל אותם מה זה אתם מספרים והודיעו לו. ענה ואמר מה רעש, מי שגנב יחזיר, וצעקו עליו. וכן בא עוד ושאל וצעקו עליו קבצו הלא אתה מחייב ראשך כי יאמרו עלך שאתה יודע מהגנבה, אמר כן אני יודע מהגנבה, אמרו לו אם אתה יודע לך ותגיד, אמר אגיד. ובא העני להמלך ואמר אני יודע מהגנבה, אמר המלך שחפץ מאד לראות את הגנב, השיב אני הוא, ונישקו המלך, ושאל לו איך גנבת, וספר לו כל המעשה הנ"ל ובקשו את הגנב והחזירו גם הבגד השני שהיה אצלו. אמר המלך להעני עשה תחבולות להשר הכומרים הנ"ל כי אני ברגז עליו, אמר כן אעשה, וצוה העני לעשות לו זוג בגדים כמו שר הכומרים שלבוש בעת שעורף תפלתם, ושיצודו לו שרצי דגים הרבה (שקורין ראקיס), ושייתנו לו גרות הרבה, והלך ולבש עצמו בהבגדים הנ"ל, ודבק גר לכל שרץ ושרץ, והדליק הנרות הנ"ל, והניח השרצים הנ"ל לרוץ ולפרח בתוך הבית תפלתו, והוא עמד על המקום שמעריכו שם, והתחיל לצעק ונתקבצו ובאו כלם לשם, ובא גם הכמר הנ"ל ונבהל מאד כי ראה שלחבת וקול קורא ולא ידע מה זה. אמר הוא אל הכמר שנתגלה עבורו כי הוא רוצה להכניסו מיד אל גן עדן. ונפל הכמר על פניו ואמר לו העני שבטרים שיכנס לגן עדן הוא צריך לילך מקדם קצת אל הגיהנם ואחר כך יכניסו לגן עדן. וצוה להכמר שיכנס לתוך השק, ונכנס. הלך וקשר אותו ונשאו להמלך ותלאו לפני החצר המלך והודיעו. ויצאו העולם וראו אחד תלוי בשק ולא ידעו מה זה, והתחילו לזרק בו אבנים וזרקו בו הרבה מאד עד שהכו אותו הכה ופצוע ושברו כל שניו. והכמר לא ידע מה זה אם זה הוא הגיהנם שאמר לו שצריך לילך מקדם או זהו ערמה. אחר כך כשהכו אותו אמר המלך להשליך אותו, והשליכו אותו והתירו את השק ויצא משם בחרפה רבה. [ובנסח אחר שמעתי הסוף היה שהולכיהו לתליה כי סוף גנב לתליה, ובעת ההליכה הלך אחד (הבעל דבר) עם שק נעלים ואמר לו כל כך יגיעות יגיעתי וכל כך נעלים קרעתי עד שהבאתי לידי כך וכוי] (אמר המעתיק כי כן דרך הבעל דבר לפתות ואחר כך רייצט ער זיך [הוא מתגרה] כמובא בספורי מעשיות מענן הרב ובן יחיד וכוי): מה שמובא בשיחות הר"ן שאמר עם דבר אחד הצלחתי ועל ידי זה זכיתי למה שזכיתי, ואמר בזה הלשון: מיט איין זאך איז מיר געראטין ולא נתפרש שם מהו הדבר, ושמעתי שאמר כי איתא בדברי המקבילים אשר אדם הראשון בעת שאכל מעץ הדעת טעמו כל הנשמות, אבל נשמתו הקדושה זכתה שלא טעמה כלל מעץ הדעת.

****

ב

מעשה שספר רבנו ז"ל. מעשה בעני אחד שהתפרנס עצמו מחפירת טיט למכור. פעם אחת חפר טיט, ומצא במקום שחפר אבן טוב שהיה שויו הון רב מאד, ולא ידע שויו. והלך לאמן שיאמיד אותה בשויו, וענה לו שאין בזה המדינה שיוכל לשלם שויו, וצריך לסע ללונדון לעיר המלוכה. אבל הוא היה עני ולא

הִיָּה לֹא כִסֵּף לִסְעָה. וְהִלְךְ וּמְכַר כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וְהִלְךְ מִבֵּית לְבֵית בְּשִׁבִיל הַנְּדָבוֹת, עַד שֶׁהִסְפִּיק לוֹ לִסְעָה עַד הַיָּם. וְרָצָה לַעֲלוֹת עַל הַסְּפִינָה וְלֹא הָיָה לוֹ מַעוֹת, וְהִלְךְ לְהַקְאִיטָאן [רַב הַחוּבְלָ] וְהִרְאָה לוֹ הַמְרַגְלִיּוֹת. וְלָקַח אוֹתוֹ תַּכְף הַקְאִיטָאן עַל הַסְּפִינָה בְּכַבּוּד גָּדוֹל וְאָמַר לוֹ אַתָּה בְּטוֹחַ גָּדוֹל. וְנָתַן לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד עָרְשׁוּטָע קְלָאס [מַחְלָקָה רֵאשׁוּנָה] וּבְכָל הַתַּעֲנוּגִים פֶּאָחַד מִהַנְּגִידִים הַגְּדוֹלִים. וְהַחֶדֶר שְׁלוֹ הָיָה לוֹ חֲלוֹן לְתוֹךְ הַיָּם, וְהוּא הָיָה תְּמִיד מִתְעַלֵּס וּמְשַׁמֵּחַ נַפְשׁוֹ עִם הַדִּמְעָנִים [הִיָּהְלוֹם], וּבִפְרָט בְּעַת הָאֲכִילָה, שֶׁעַל יְדֵי הַשְּׂמֵחָה וְהַרְחַבַת הַלֵּב טוֹב וּרְפוּאָה שֶׁיִּתְעַפֵּל הַמֶּאֱכָל בְּנֶקֶל. וּפְעַם אַחַת יָשָׁב לֶאֱכֹל וְהַדִּמְעָנִים הָיָה מִנְחָה עַל הַשְּׁלַחַן לְהַתְעַלֵּס בּוֹ וַיִּשֶׁן. בֵּינְתַיִם בָּא הַמְשָׁרֵת וְלָקַח הַמֶּפֶה וְהַפְּרוּרִים וְלֹא יָדַע מִהַדִּמְעָנִים וְהַשְּׁלִיךְ הַכֹּל לַיָּם. וּבְשֶׁהִקִּיץ מִהַשְּׁנָה וְהִבִּיּוֹ כָּל זֶה הָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל, כְּמַעֲט שֶׁיִּצָּא מִהַדַּעַת וּמֵה יַעֲשֶׂה, וְהַקְּפִיטָאן הוּא גִזְלוֹ שֶׁיִּהְרַג אוֹתוֹ בְּעַד מַחִיר נְסִיעַת הַסְּפִינָה. עַל כֵּן עָשָׂה אֶת עֲצָמוֹ שֶׁמִּחַ כְּאִלּוּ לֹא יָדַע וְדָרַךְ הַקְּפִיטָאן הָיָה בְּכָל יוֹם לְדַבֵּר אִתּוֹ אֵיזָה שְׁעוֹת, וְכֵן בָּא בַּיּוֹם הַזֶּה וְהוּא עָשָׂה אֶת עֲצָמוֹ שֶׁמִּחַ עַד שֶׁלֹּא הִפְרִיר בּוֹ שׁוּם שְׁנוּי. וְאָמַר לוֹ הַקְּאִיטָאן, הֲלֹא אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה חָכֵם וַיִּשָׂר לֵב, וְאֲנִי רוֹצֵה לְקַנּוֹת תְּבוּאָה הַרְבֵּה לְמַכּוֹר בְּלוֹנְדוֹן, וְאוּכַל לְהַרְוִיחַ הַרְבֵּה וְאֲנִי יָרֵא שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ שֶׁאֲנִי גּוֹנֵב מֵאוֹצַר הַמֶּלֶךְ, עַל כֵּן יִהְיֶה הַקְּנִיָּה עַל שְׂמֵךְ, וְאֲנִי אֲשַׁלֵּם לְךָ בְּמִיטְב. וְהוּטַב בְּעֵינָיו וַעֲשׂוֹ כֵן. תַּכְף כְּשֶׁבָּאוּ לְלוֹנְדוֹן, מֵת הַקְּפִיטָאן וְנִשְׁאַר הַכֹּל אֶצֶל זֶה הָאִישׁ, וְהָיָה כְּפֶל כְּפֶלֶם מִהַשְּׁוִיּוֹן שֶׁל הַדִּמְעָנִים. וְסִיָּם רַבְּנוּ ז"ל שֶׁהַדִּמְעָנִים לֹא הָיָה שְׁלוֹ, וְהָא רֵאזָה שֶׁנִּשְׁאַר אֶצֶל. אוֹן וְוֹאס עַר אִיז גַּעְקוּמַעַן צו זִיין זַאךְ אִיז נָאָר ווִיָּל עַר הָאט זִיךְ דַּעַר הַאֲלֶטְיוֹן [וְכָל מַה שֶׁהִגִּיעַ לְעֵנְנוּ, הוּא רַק כִּי הִחְזִיק מִעֲמַד] וְכוּ'.

* * * *

מַעֲשֶׂה שֶׁסִּפֵּר אֲדָמוֹרִי מִקְאִפְצִין פֶּאֲשָׂא

ג

פְּעַם אַחַת הָיָה אֶצֶל הַמֶּלֶךְ הַתּוֹנֵג אִישׁ אֶחָד מֵאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה חָשׁוּב בְּעֵינָיו מְאֹד מִכָּל שָׂרֵי הַמְּלוּכָה אֲשֶׁר לוֹ, וַיִּצְלָח וְהָיָה גְּדוֹלָה וְעֲצוּמָה מְאֹד יוֹתֵר מִכָּל שָׂרֵי הַמְּלוּכָה אֲשֶׁר לוֹ. וּבְכָל יוֹם וַיּוֹם הָיָה קוֹרֵא אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ עִמּוֹ יַחַד. וַיִּקְנְאוּ בּוֹ שָׂרֵי הַמְּלוּכָה, וְחָשְׁבוּ מַחְשָׁבוֹת לְהַעֲלִיל עָלָיו לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּאֲבְדוּהוּ מִן הָעוֹלָם. וְהָיָה בֵּינֵיהֶם פֶּאֲשָׂא אֶחָד שֶׁהָיָה נִקְרָא קְאִפְצִין פֶּאֲשָׂא, שֶׁשָּׂנְאָתוֹ לְהִישָׁרְאֵל הַזֶּה הָיָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִכָּל הַשָּׂרִים. וְלִפְנֵי הַיִּשְׂרָאֵל הִרְאָה עֲצָמוֹ כְּאוֹהֵב לוֹ, וּבְכָל יוֹם חָשַׁב מַחְשָׁבוֹת חֲפָצוֹ שֶׁיִּצְלָח בְּיָדוֹ לְמַצֵּא עָלָיו אֵיזָה עֲלִילָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ. פְּעַם אַחַת בָּא הַפֶּאֲשָׂא הַנִּי"ל לְהִישָׁרְאֵל הַנִּי"ל, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעָרְמָה, וַיִּסְפֵּר לוֹ בְּאֲשֶׁר שֶׁהָיָה אֶצֶל הַמֶּלֶךְ, וְשָׁמַע מִפִּיו אִיךְ שֶׁהוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ, אִיךְ יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים מְדַבֵּר אֶחָד, כִּי כְּשֶׁאַתָּה בָּא לְפָנָיו לְדַבֵּר אִתּוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְסַבֵּל רִיחַ פִּיךָ, כִּי הוּא מְרַגֵּשׁ רִיחַ רַע נוֹדֵף מִפִּיךָ, וְהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהִיּוֹת בְּלִעְדֶּיךָ, וַיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מְזָה, לְזֹאת עֲצָתִי כִּי בְּכָל עֵת שֶׁתְּבוֹא לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, תֵּאָחַז מְטַפַּחַת עִם בְּשָׂמִים לְפָנֵי פִיךָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְגִישׁ הַמֶּלֶךְ הַרִיחַ הָרַע מִפִּיךָ, כִּי הַבְּשָׂמִים יְבַטְלוּ הַרִיחַ רַע לְמַעַן לֹא תִבְאֵשׁ בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ. וְהִישָׁרְאֵל הַנִּי"ל מִחֲמַת תְּמִימוֹתוֹ הֶאֱמִין לְדַבְּרָיו, וְנִסְכַּם בְּדַעְתּוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן. אַחַר כֵּן הִלְךְ הַפֶּאֲשָׂא הַנִּי"ל אֶל הַמֶּלֶךְ וַיִּסְפֵּר לוֹ כִּי שָׁמַע מִהִישָׁרְאֵל הַנִּי"ל, שֶׁאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים, כִּי בְּכָל עֵת שֶׁמְדַבֵּר עִם הַמֶּלֶךְ מְרַגֵּשׁ רִיחַ רַע יוֹצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ, עַל כֵּן נִסְכַּם עֲצָתוֹ כְּשֶׁבָּא לְדַבֵּר עִמָּךְ, אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ, יֵאָחַז מְטַפַּחַת עִם בְּשָׂמִים נְגִיד פִּי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְגִישׁ רִיחַ רַע מִפִּי הַמֶּלֶךְ, וְזֶה לְךָ הָאוֹת כִּי כְּנִים דְּבָרֵי, כִּי לְמַחֵר כְּאֲשֶׁר יָבֵא לְדַבֵּר עִמָּךְ תִּרְאָה בְּעֵינֶיךָ שֶׁיֵּאָחַז אֶת הַמְטַפַּחַת נְגִיד פִּי. כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת הַמֶּלֶךְ נִתְפַּעַס מְאֹד, וְאָמַר לוֹ כְּשֶׁאֲרָאָה אֲשֶׁר כְּנִים דְּבָרֶיךָ אִז אֲבִאָד

אותו מן העולם. והנה הישראלי הנ"ל בא ביום מחר לפני המלך, ויאהז המטפחת נגד פיו כאשר יעץ לו הפאשא, כי האמין לדבריו. והמלך כשראה זאת ויזכח לדעת כי בניס הם דברי הפאשא, תכף כתב מכתב בדברים האלה, "כאשר יבא האיש המוסר כתב זה לפניכם תשליכו אותו תכף לכבשן האש אשר כל חבי מיתות נשרפים שם". והמלך חתם את המכתב בחותמו, ואמר לזה האיש, אבקש ממך שאתה בעצמך תביא את המכתב הזה להאיש שנכתב על האדרעס [הכתבת] שהוא במקום פלוני. והישראלי הנ"ל לקח המכתב, והבטיח למלך אשר יעשה כדבריו. ולא ידע מה כתוב בו והלך לביתו. והנה זה האיש ישראלי הנ"ל, היה מחזיק מאד במצוה למול ילדי ישראל, ובכל עת שכבדוהו במצות חתוף, לא פנה אל שום מניעה שהיה לו כי המצוה היתה יקרה בעיניו מאד. ואז באותו היום שהיה צריך לנסע למסור המכתב מהמלך למקום אשר נשלח, וה' אשר חפץ להציל ידידו הנאמן, סבב שבא אחד מכפר אחד וכבדו שישע עמו להכפר ולמול את בנו. ומחמת פי דרכו היה לבלי להניח את המצוה הזאת בשום אופן, התחיל לחשב מה יעשה לצווי המלך בדבר מכתבו. וסבב ה' שבא לנגדו הפאשא הנ"ל. ויספר להפאשא שהיה אצל המלך, והמלך מסר לו מכתב שימסרהו להאיש שנשלח לו, והיום הזמין לו ה' מצות חתוף, ודרכי לבלי להניח את המצוה הזאת בשום אופן, על כן אני מבקש ממך שתתקח את המכתב ותוליך אותו לשם. והנה הפאשא הנ"ל שמח מאד, כי עתה יוכל להלשין עליו עוד לפני המלך, כי לא עשה רצון המלך עם המכתב. ויקח הפאשא המכתב מידו ומסרו לזה האיש שנשלח אליו. וזה היה ממנה לשרף החבי מיתות של המלך, ותכף חטף את הפאשא הנ"ל ויזרק אותו לתוף כבשן האש ונשרף, כאשר מגיע משפטו על פי ה' מדה כנגד מדה. והנה הישראלי לא ידע כלל מהנ"ל שיעשה לו, למחר חזר ובא לפני המלך. וכשראה אותו המלך תמה מאד, ואמר לו העוד לא מסרת את המכתב שנתתי בידך להאיש הנ"ל. השיב לו אדוני המלך את המכתב מסרתי לקאפצין פאשא הנ"ל, שהוא ימסרנה להאיש, ועו כי השם יתברך הזמין לי מצות חתוף, ודרכי לבלי להניח את המצוה הזאת. אז הבין המלך הלא דבר הוא שישרף זה הפאשא שהלשין עליו לפניו. ושאל המלך תכף את האיש, מה זה שאתה אוהז מטפחת עם בשמים נגד פיד בעת שאתה מדבר עמי. השיב לו שהפאשא נתן לו עצה הזאת, כי אמר לי ששמע ממך שאינך יכול לסבל ריח פי. אז ספר לו המלך איך שהפאשא הלשין עליו לפניו שאמר לו שאינך יכול לסבל ריח פי, ועל כן תאהז מטפחת עם בשמים שלא תרגיש ריח רע מפי. ויספר לו המלך מה שהיה כתוב בהמכתב שנתן לו, ואמר לו עתה אני יודע אשר ה' השליט בארץ אשר מציל ידידיו מכל רע, ולהפאשא הנ"ל כאשר זמם לעשות בד, כן נעשה לו, וישב לו ה' גמולו בראשו. ומאז והלאה נתגדל בחשיבותו בעיני המלך יותר מכל השרים אשר אתו, והיה חשוב ויקר בעיניו מאד מאד.

* * * *

ד

מעשה ממטר, מענן שהשם יתברך יכבש המלחמה רק עם הפשוטים אומרי תהלים בפשיטות וכי ולא עם ההולכים בחכמות. ספר רבנו ז"ל משל ממלך שהלך לצוד חיות (נאוולאוי) ונסע לבוש פאיש פשוט, כדי שיהיה נקל להצחוק. ובאמצע פתאם ירד מטר גדול ממש מבול מים, וכך השרי מלוכה נתפזרו אחד לאחד וכי. והמלך היה בסכנה גדולה, וחפש עד שמצא בית כפרי אחד. והיה שם איש כפרי, ולקח את המלך והלבישו, ונתן לו אכילה שלו גריץ [מרק גריסים] וכי, והסיק את התנור, והניחו לישן על הפיעקליק [סמוך לתנור] וכי. וכך כד היה ערב ומתוך להמלך, שמעולם לא טעם טעם ערב כזה, כי היה עיף ונגע וכי. והשרי מלוכה חפשו את המלך עד שבאו לשם, וראו שהוא ישן. ורצו שיחזר המלך

לְבֵיתוֹ עִמָּהֶם. וְאָמַר לָהֶם, כִּינּוֹן שְׁאֵתֶם לֹא הִצַּלְתֶּם אוֹתִי וְכָל אֶחָד נִתְפָּזֵר לְהִצִּיל אֶת עַצְמוֹ, וְזֶה הִצִּיל אוֹתִי, וְכֵן טַעַמִּי טַעַם מְתוּק כְּזֶה, עַל כֵּן הוּא יָבִיא אוֹתִי בְּעִגְלָה שְׁלוֹ וּבְאֵלוֹ הַמְּלֻבוּשִׁים, וְהוּא יֵשֵׁב אוֹתִי עַל קֶסֶף הַמְּלוּכָה. וְסִיִּים עַל זֶה רַבְּנֵי ז"ל כְּאִשְׁרֵי מוּבָא שְׁבַעֲקָבוֹת מְשִׁיחָא יְהִיָּה מְבוּל – מְעַן וְעַט שִׁיסָעַן מֵיט אֶפִּיקוֹרְסוֹת – [יִירוֹ עִם אֶפִּיקוֹרְסוֹת] לֹא שֶׁל מַיִם, רַק שֶׁל מַחְשָׁבוֹת זְרוֹת. וַיִּכְסּוּ כָּל הַהָרִים הַגְּבוּהִים, וְאֶפְלוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הָיָה מְבוּל, רַק מַחְמַת שְׁהִלְף בְּכַח נִתְזוּ שֶׁם הַמַּיִם, דָּאֵס הֵיִיסָט עָס וְעַט אַרְיִין שְׁפָרִיצָעַן אֶפְלוּ אִין דִּי כְּשֶׁרִיָּה הַעֲרָצֵר [הֵינּוּ שְׁיִתִּיזוּ גַם בְּתוֹךְ הַלְּבָבוֹת הַכְּשָׁרִים]. וְעַם חֲכָמוֹת לֹא יוּכְלוּ לְתוֹן עֲצָה, וְכָל שְׁרִי הַמְּלוּכָה נִתְפָּזְרוּ וְכָל הַמְּלוּכָה לֹא יִתְחַזֵּק עַל עֲמָדוֹ, וְעַט זִיף נִיט דְּעַר הַאֲלָטִין נָאֵר [לֹא יִחְזִיקוּ מְעַמָּד רַק] פְּשׁוּטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁאוּמְרִים תְּהִלִּים בְּפִשְׁטוֹת וְכוּ'. עַל כֵּן שְׁפָשְׁיָבוּא מְשִׁיחַ הֵם וְיִתְּנוּ הַפְּתֵר מְלוּכָה בְּרָאֵשׁוֹ.

* * * *

מְשַׁל מְוֹעֲרָדָא, שְׁסַפֵּר רַבְּנֵי ז"ל שְׁאִישׁ אֶחָד נָסַע עִם בַּעַל עֲגָלָה (לְבַעֲרָלִין אוֹ שְׁאָר עֲזֵרוֹת הַגְּדוּלוֹת), וְהָאִישׁ הִלְךְ לַעֲשׂוֹת צְרָכָיו, וְנִשְׁאָר הַבַּעַל עֲגָלָה שְׁשָׂמוֹ יוּאָן (הַמְּגִשִּׁים בְּלִי הַרְגֵשׁ) עִם הַעֲגָלָה בְּאֶמְצַע הַשׁוּק. וְהִלְךְ אֵלָיו אִישׁ חֵיל [שׁוּטֵר] וְשָׂאֵלוֹ מַדּוּעַ עוֹמֵד שָׁם, וְאָמַר לוֹ וְעֲרָדָא [מִי כָּאָן]. וְהוּא חוֹשֵׁב שְׁשׁוֹאֵלוֹ אֶת שְׁמוֹ וְאֹמֵר לוֹ יוּאָן, וְהוּא מְכָה אוֹתוֹ וְאֹמֵר וְעֲרָדָא, וְהוּא צוּעֵק יוּאָן, וְהוּא מְכָה אוֹתוֹ וְצוּעֵק וְעֲרָדָא עַד שֶׁלְקָחוּ עִם הַעֲגָלָה לְאִיזָה רְחוּב מִן הַצַּד. וַיִּכְשָׁבָא הָאִישׁ חֲפָשׁוֹ עַד שְׁמִצָּא, וְאֹמֵר לוֹ יוּאָן וְכוּ', הוּא עוֹנֶה לוֹ בְּלַחֵשׁ וּבְפַחַד אֵל תֹּאמַר יוּאָן אֶלָּא וְעֲרָדָא, וְכִינּוֹן שְׁיִצָּא מִהַעִיר הוּא אֹמֵר לוֹ עֲכָשׁוּ אֶתְּהָ זֵכֹל לְקִרָא אוֹתִי יוּאָן. שָׁם נִקְרָא וְעֲרָדָא וְשָׁם נִקְרָא יוּאָן. וְסִיִּים רַבְּנֵי ז"ל בָּא מִיר אִין וְעֲרָדָא [אֶצְלֵי הוּא וְעֲרָדָא] כְּלוּמַר "מִי הוּא" שְׁיִוְדַע פְּחִיתוֹתוֹ וְגַם נִדְרָפֵד הַגּוֹף (הַיּוּאָן) וְנִקְרָא בְּבַחֲנִינַת מִי וְמָה וְעֲרָדָא אִין מְעַן גְּיִיט אַרְוִיס פִּין מִיר אִין וְיִדְעַר יוּאָן [וַיִּכְשָׁיִצָּאִים מִמֶּנִּי חוֹזֵר לְהִיּוֹת יוּאָן].

הַחֲמַר הוּא חֲמַר.

* * * *

מַעֲשֵׂה מְמָרוֹר שְׁסַפֵּר רַבְּנֵי ז"ל. שְׁפַעַם אַחַת הִלְכוּ יְהוּדֵי וְגֵרְמָנֵי יַחַד נְדוּד, וְלָמַד הַיְהוּדִי אֶת הַגֵּרְמָנִי שְׁיַעֲשֵׂה אֶת עַצְמוֹ כְּמוֹ יְהוּדִי (כִּינּוֹן שְׁהִלְשׁוֹן הוּא אַחַד), וְהַיְהוּדִים רַחֲמָנִים וִירְחָמוּ עָלָיו. וְכִינּוֹן שְׁבָא סְמוּדָא לְפִסַּח לְמַדּוֹ אִיף שְׁיִתְנַהֵג (שְׁיִקְרָא אוֹתוֹ בַּעַל הַבֵּית לְבֵית עַל הַסְּדֵר) בְּכָל הַסְּדֵר, שְׁעוֹשִׁין קְדוּשָׁה, וְרוֹחֲצִים יָדַיִם, רַק שְׂכַח לֵאמֹר לוֹ שְׁאוּכְלִים מְרוֹר. וְכִינּוֹן שְׁבָא לְהַסְדֵר רַעַב מִכָּל הַיּוֹם, וּמְצַפֵּה שְׁיֵאכַל הַדְּבָרִים טוֹבִים שְׁאָמַר לוֹ הַיְהוּדִי, אֲבָל נוֹתְנִים לוֹ חֲתִיכַת כְּרַפֵּס בְּמֵי מֶלַח, וְשְׁאָר הַדְּבָרִים הַנוֹהֲגִים בְּסְדֵר, וְאוּמְרִים הַהַגְדָּה. וְכָבֵר הוּא בְּעֵינָיִם צוֹפִיּוֹת לְהַאֲכִילָהּ, וְהוּא שְׂמַח כְּבָר שְׁאוּכְלִים כְּבָר הַמְצָה. פְּתָאֵם נוֹתְנִים לוֹ מְרוֹר, וְנַעֲשֵׂה לוֹ מֵר בְּפִיו, וְהוּא חֲשֵׁב שֶׁזֶהוּ הַסְּעָדָה שְׁרַק זֶה יֵאכְלוּ. בְּרַח תַּכְף בְּמִרְרֵרוֹת וּרְעִבוֹן, וְחֲשֵׁב אֵל עַצְמוֹ יְהוּדִים אַרוּרִים, אַחַר כָּל הַצְּעֲרָמְנָא [טְקָס] נוֹתְנִים זֶה לְאָכַל. וְכָא לְבֵית הַמְדַרְשׁ וְיִשׁוֹן, וְאַחַר כֵּן בָּא הַיְהוּדִי בְּפָנָיִם שְׂמַחוֹת, שְׁבַע מֵאֲכִילָה וְשְׁתִּיָּה, וְשָׂאֵלוֹ אִיף הָיָה לָךְ הַסְּדֵר, סַפֵּר לוֹ בְּכַעַס. אָמַר לוֹ הוּי גֵרְמָנִי שׁוּטָה, אִם הֵייתְּ מַחְפָּה עוֹד מְעַט, הֵייתְּ אוֹכֵל כָּל טוֹב כְּמוֹנִי. כֵּן הוּא בְּעֵנָן רַבְּנֵי (נְעֻבֹדָת ה') שְׁאַחַר כָּל הַיְגִיעוֹת וְהַטְּרָחוֹת עַד שְׁבָאִים (וְנִתְקַרְבִּים לְרַבְּנֵי אוֹ לַעֲבוּדָת ה' לְזַפֵּד הַגּוֹף) נוֹתְנִים מְעַט מְרוֹר מְרִירוֹת, כִּי זְכוּף הַגּוֹף בָּא בְּמִרְרֵרוֹת, אֲבָל הָאִישׁ חוֹשֵׁב שְׁתִּמְיֵד יְהִיָּה רַק הַמְרִירוֹת, אִף זֶהוּ הַכָּל רַק הַמְרִירוֹת וְכוּ' עַל כֵּן בּוֹרַח תַּכְף. אֲבָל כִּינּוֹן שְׂמַחְפָּה מְעַט וְסוּבֵל זֶה הַמְרִירוֹת מְעַט מְזַכּוּף הַגּוֹף, אִז מְרָגִישׁ אַחַר כֵּן כָּל מִינֵי חִיּוֹת וְתַעֲנוּג (וְאֵלוֹ הַמְשָׁלִים יְכוּלִים לְלַמֵּד מֵהֶם עֲצוֹת לְכָל עֵינָיִ עֲבוּדָת ה'). כֵּן הוּא בְּעֵנָן זֶה שֶׁל עֲבוּדָת הַשָּׁם, שְׂמַקְדָּם עוֹבֵר הַמְרִירוֹת שֶׁל זְכוּף הַגּוֹף, אֲבָל אַחַר כֵּן

מְרַגְּשִׁים הַחַיּוֹת וְכוּ'.

* * * *

מַעֲשֵׂה שְׁסֹפֵר מֵהַאוֹצָר שֶׁתַּחַת הַגֶּשֶׁר. שְׁפַעַם אַחַת חָלַם לְאִישׁ אֶחָד מֵאִיזָה עִיר שֶׁבּוֹינָה תַּחַת הַגֶּשֶׁר יֵשׁ שָׁם אוֹצָר, עַל כֵּן נָסַע לָשֶׁם וְעוֹמֵד אֶצְלָה הַגֶּשֶׁר וּמְחַפֵּשׂ עֲצוֹת אֵיךְ לַעֲשׂוֹת, כִּי בַיּוֹם אֵינּוּ יְכוֹל מַחְמַת הָאֲנָשִׁים, וְעֵבֶר שָׁם אִישׁ חֵיל וְאָמַר לוֹ מָה אַתָּה עוֹמֵד וְחוֹשֵׁב. חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ שְׁטוֹב שְׂיֵאמַר לוֹ כְּדֵי שֶׁהוּא יִסְיְעוּ וַיִּתְחַלְקוּ, סֵפֶר לוֹ כָּל הָעֵנָן. עָנָה וְאָמַר לוֹ אֵיךְ יְהוּדִי נָאֵר קוֹקֵט אוֹיֵף אֶ חִלּוֹם, אֶלָּא מֵאִי מִיר הָאֵט זֵיךְ אוֹיֵךְ גִּיחוּלְמַתְּ אַזְ דָּא אִין דָּעַם אִין דָּעַם (וְהַזְכִּיר הָעִיר שֶׁל הָאִישׁ וְשָׁמוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַזֶּה) אִין מֵאֶקְזָאן אִיזוֹ דָּא אִיין אוֹצָר וְעַל אֵיךְ פֶּאֶרִין צִיא יַעֲנוּס? וְנָסַע הָאִישׁ לְבֵיתוֹ וְחָפַר בְּהַמְקֹאֶזְאן שְׁלוֹ וּמְצָא הָאוֹצָר. וְאָמַר אַחַר כֵּךְ אֵיֶצֶט וּוְיִיס אֵיךְ שׁוֹין "דָּעַר אוֹצָר אִיזוֹ בַּא מִיר, נָאֵר וּוְיִסְעֵן כּוּם דָּעַם אוֹצָר מוֹז מְעַן פֶּאֶרִין קִיין וּוְיין" [הוּא יְהוּדִי שָׁם לֵב לְחִלּוֹם אֶלָּא מֵאִי גַם אֲנִי חֲלַמְתִּי שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוֹנִי אֶצְלָה פְּלוֹנִי בְּמַחְסוֹן יֵשׁ אוֹצָר, הָאֶסַע לָשֶׁם. וְנָסַע הָאִישׁ לְבֵיתוֹ וְחָפַר בְּמַחְסוֹן שְׁלוֹ וּמְצָא הָאוֹצָר. וְאָמַר אַחַר כֵּךְ, "עַתָּה יִדְעָתָה: הָאוֹצָר הוּא אֶצְלִי אֶבֶל כְּדֵי לְדַעַת מָזָה עָלַי לְנִסְעָה עַד וַיִּנְהַ"ל]. כֵּךְ בְּעֵנָן עֲבוּדַת הַשָּׁם, שֶׁהָאוֹצָר הוּא אֶצְלָה כָּל אֶחָד בְּעַצְמוֹ, רַק לִידַע מֵהַאוֹצָר מְכָרַח לְסַע לְהַצְדִּיק.

* * * *

הַמְּשַׁל מֵהַיִּנְדִּיק [תְּרַנְגוֹל הַדּוֹ]. שְׁפַעַם אַחַת בֶּן הַמְּלֶכֶךְ נָפַל לְשַׁגְעוֹן שֶׁהוּא עוֹף הַנְּקֵרָא הַיִּנְדִּיק, וְצָרִיךְ לִישֵׁב עֵרֶם תַּחַת הַשְּׁלַחַן וְלִגְרֵר חֲתִיכוֹת לְחֵם וְעֲצָמוֹת כְּמוֹ הַיִּנְדִּיק. וְכָל הַרוֹפְאִים נוֹאֲשׁוּ מִלְעֶזֶר לוֹ וְלִרְפְּאוֹתוֹ מִזָּה, וְהַמְּלֶכֶךְ הִזָּה בְּצַעַר גְּדוֹל מִזָּה. עַד שֶׁבָּא חָכֵם אֶחָד וְאָמַר אֲנִי מְקַבֵּל עַל עֲצָמֵי לְרְפְּאוֹתוֹ, וְהַפְּשִׁיט גַם כֵּן אֶת עֲצָמוֹ עֵרֶם וַיִּשֵׁב תַּחַת הַשְּׁלַחַן אֶצְלָה בֶּן הַמְּלֶכֶךְ הַנַּ"ל, וְגַם כֵּן גָּרַר פְּרוּרִים וְעֲצָמוֹת. וַיִּשְׁאֲלוּ בֶּן הַמְּלֶכֶךְ מִי אַתָּה וּמָה אַתָּה עוֹשֶׂה פֹה?, וְהִשִּׁיב לוֹ וּמָה אַתָּה עוֹשֶׂה פֹה?, אָמַר לוֹ אֲנִי הַיִּנְדִּיק, אָמַר לוֹ אֲנִי גַם כֵּן הַיִּנְדִּיק. וַיִּשְׁבּוּ שְׁנֵיהֶם יַחַד כֵּךְ אִיזָה זְמַן עַד שֶׁנִּעְשׂוּ רְגִילִים זֶה עִם זֶה. וְאָז רָמַז הַחָכֵם וְהַשְּׁלִיכוֹ לְהֵם כְּתֻנָּת, וְאָמַר הַחָכֵם הַיִּנְדִּיק לְהַבִּיךְ מֶלֶךְ אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהַיִּנְדִּיק אֵינּוּ יְכוֹל לִילֵךְ עִם כְּתֻנָּת, יְכוֹלִים לְהִיּוֹת לְבוּשׁ כְּתֻנָּת וְאֵף עַל פִּי כֵן יְהֵא הַיִּנְדִּיק, וְלִבְשׁוֹ שְׁנֵיהֶם הַכְּתֻנָּת. וְאַחַר אִיזָה זְמַן רָמַז וְהַשְּׁלִיכוֹ לְהֵם מְכַנְסִים. וְאָמַר לוֹ גַם כֵּן פְּנִ"ל, אַתָּה חוֹשֵׁב שְׁעַם מְכַנְסִים לֹא יְכוֹלִים לְהִיּוֹת הַיִּנְדִּיק וְכוּ' עַד שֶׁלִּבְשׁוֹ הַמְּכַנְסִים וְכוּ עִם שְׂאֵר הַבְּגָדִים. וְאַחַר כֵּךְ רָמַז וְהַשְּׁלִיכוֹ לְהֵם מֵאֶכְלֵי אֲדָם מֵהַשְּׁלַחַן וְאָמַר לוֹ, אַתָּה חוֹשֵׁב שְׂאֵם אוֹכְלִים מֵאֶכְלֵים טוֹבִים אוֹז מְעַן שׁוֹין קִיין הַיִּנְדִּיק נִיט, מְעַן קָעַן עֶסֶין אוֹן אוֹיֵךְ זֵיין הַיִּנְדִּיק [כְּבָר לֹא נִקְרָאִים הַיִּנְדִּיק, אֶפְשָׁר לְאֶכְלֵל וְלְהַמְשִׁיךְ לְהִיּוֹת הַיִּנְדִּיק] וְאָכְלוּ. וְאַחַר כֵּךְ אָמַר לוֹ אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהַיִּנְדִּיק מְכָרַח לְהִיּוֹת דְּנֻקָּא תַּחַת הַשְּׁלַחַן, יְכוֹלִים לְהִיּוֹת הַיִּנְדִּיק וְלְהִיּוֹת אֶצְלָה הַשְּׁלַחַן. וְכוּ הַתְּנַהֵג עִמוֹ עַד שֶׁרְפָּא אוֹתוֹ לְגַמְרִי. וְהַנְּמַשֵּׁל מוֹבָן לְמַבְיֵנִי (אָמַר הַמַּעֲתִיק: יְכוֹלִים לוֹמַר שֶׁהָאֲדָם רוֹצֵה לְהַתְּקַרֵּב לְעֲבוּדַת הַשָּׁם הֲלֹא הוּא הַיִּנְדִּיק מְלַבֵּשׁ בְּחִמְרִיוֹת וְכוּ'. וּבְדָרְךָ זֶה יְכוֹלִים מְעַט מְעַט לְקַרֵּב אֶת עֲצָמוֹ לְעֲבוּדַת הַשָּׁם עַד שֶׁנְּכַנְסִים לְגַמְרִי. וְכוּ בְּהַתְּקַרְבוֹת אֲנָשִׁים עַל דָּרְךָ זֶה. וְדִי לְחַפְיָמָא).

* * * *

הַמְּשַׁל מֵהַתְּבוּאָה. שְׁפַעַם אַחַת אָמַר הַמְּלֶכֶךְ לְאַהוּבוֹ הַשְּׁנִי לְמֶלֶךְ בְּאֶשֶׁר אֲנִי חוֹזֵה בְּכּוֹכְבִים, רוֹאֵה אֲנִי שְׁכָל הַתְּבוּאָה שְׁיִגְדֵל בְּשָׁנָה זֹאת, מִי שְׂיֵאכֵל מִמֶּנָּה יְהִיָּה נַעֲשֶׂה מְשָׁגַע, אִם כֵּן יִטְכַּס עֲצָה. וְעָנָה לוֹ, שַׁעַל כֵּן יִכְנִינוּ בַּעֲדֵם תְּבוּאָה שְׁלֹא יִצְטָרְכוּ לְאֶכְלֵל מִתְּבוּאָה הַנַּ"ל. וְעָנָה לוֹ הַמְּלֶכֶךְ אִם כֵּן כְּשֶׁאֲנַחְנוּ לְבַד לֹא נִהְיָה מְשָׁגָעִים. וְכָל הָעוֹלָם יְהִיָּה מְשָׁגַע, אַזְ יְהִיָּה לְהַפֵּךְ (וְלְהַכִּיֹּן בְּשִׁבִיל כָּלָם אִי אֶפְשָׁר) שֶׁאֲנַחְנוּ יְהִיוּ הַמְּשָׁגָעִים. עַל כֵּן בְּיַדָּא יִצְטָרְךָ גַם כֵּן לְאֶכְלֵל מִתְּבוּאָה, אֶבֶל רַק זֶה שֶׁנְּסַמֵּן סִימָן עַל מִצְחָנוּ שְׁנִידַע עַל כָּל פְּנִים

שְׁאֵנְחָנוּ מְשַׁגֵּעַ. שְׂאֵם אֶהְיָה מִסְתַּכֵּל עַל מִצְחֵךְ וְכוּן כְּשֶׁתְּסַתְּכַל עַל מִצְחֵי גִדַּע מִהִסְיָמוֹן שְׁאֵנְחָנוּ מְשַׁגֵּעַ.
הַמְּשַׁל מִמְּלֶךְךָ שְׂרָץ אַחַר צְבִי וְלֹא יָכַל לְהַשְׁיִגּוֹ, וְהִעֲמִידוֹ אֶת עֲצָמָם הַשְּׂרִי מְלוֹכָה וְאָמְרוּ אֲדוֹנֵנוּ הַמְּלֶךְךָ
נִחְזָר וְכוּי, עֲנֵה הַמְּלֶךְךָ וְאָמַר אֲנִי אֶת הַצְּבִי מִכְרַח לְצוּד וּמִי שְׂרוּצָה לְחֹזֵר וְחֹזֵר וְכוּי.

* * * *

עוֹד מַעֲשֶׂה שְׁסַפֵּר רַבְנוּ ז"ל. שֶׁהָיָה מְלֶךְ אֶחָד וְהָיָה חוֹזֵה בְּכוֹכְבִים, וְרָאָה שְׂאֵם לֹא יִקְצְרוּ הַתְּבוּאָה בְּשָׁנָה
זוֹ עַד זֶה הַזְּמַן, יֵהָא נִתְקַלְקַל כָּל הַתְּבוּאָה וְכוּי וְכוּי, וְהַזְּמַן הָיָה קָצָר. וְנִתְיַעַץ לְקַח קוֹצְרִים וְלִתְנוּ לָהֶם כָּל
הַתְּעַנּוּגִים וְכָל צָרָם כְּדִי שִׁיְהִיָּה לָהֶם הַרְחֵבַת הַדַּעַת לְעַבְד בְּיָוִם וּבְלַיְלָה, וְיִסְפִּיקוּ לְקַצֵּר קִדְּם הַזְּמַן
הַנִּי"ל. וְהֵם אֲדָרְבָּא הַתְּעַנּוּגוֹ וְשִׁכְחוּ, וְעַבְר הַזְּמַן הַנִּי"ל וְלֹא יִקְצְרוּ הַתְּבוּאָה. וְנִתְקַלְקַל כָּל הַתְּבוּאָה. וְלֹא
יָדְעוּ מַה לַּעֲשׂוֹת שֶׁהַמְּלֶךְ יִכְלֵס אֲלֵיהֶם. וְאָמַר לָהֶם חֲכָם אֶחָד עֲצָה, אִידֵךְ שֶׁהַמְּלֶךְ אוֹהֵב אֵיזָה צַפּוֹר, וּבְזָה
שְׁיָבִיאוּ לוֹ זֶה הַצַּפּוֹר, אֲזוּ עַל יְדֵי הַנַּחַת רוּחַ וְהַתְּעַנּוּג מִזָּה יִכְפֹּר עַל הַכֹּל. אֲבָל קִשָּׁה מְאֹד לְהַשְׁיֵג הַצַּפּוֹר,
כִּי הוּא בְּאוֹר בְּמִקּוֹם גְּבוּהָ וְאִין לָהֶם סֵלֶם, וְהַזְּמַן קָצָר. וְנִתְנוּ לָהֶם הַחֲכָם עֲצָה, כְּמוֹ שֶׁהֵם כְּמוֹ אֲנָשִׁים,
אֲזוּ יַעֲמִידוּ אֶת עֲצָמָם אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ לְמַעַלָּה מְעַלָּה עַד שִׁיַּגִּיעוּ לְהַצַּפּוֹר. אֲבָל הֵם רְבוּ זֶה עִם זֶה כִּי כָּל
אֶחָד רָצָה שֶׁהוּא יִהְיֶה לְמַעַלָּה וְחֲבֵרוֹ תַּחְתָּיו. וְעַל יְדֵי מְרִיבָתָם הַתְּרַשְׁלוּ וְהַצַּפּוֹר פָּרַח. וְעַל יְדֵי זֶה נִשְׁאַר
לָהֶם הַפַּעַס מִהַמְּלֶךְךָ עַל הַתְּרַשְׁלוּתָם מִקְצִירַת הַתְּבוּאָה כְּנִי"ל. וְהִעֲנִינוּ הוּא שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּרָא הָאָדָם
וְנִתְנוּ לוֹ כָּל הַתְּעַנּוּגִים וְהַכֹּל שִׁיִּקְצְרוּ הַתְּבוּאָה קִדְּם שִׁיִּקְלַקַּל בְּפִגְמֵם הַבְּרִית, וְלַעֲבַד הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ וְכוּי
בְּמַחִין נְקִיִּים. אֲבָל הוּא מִתְרַשֵּׁל עַל יְדֵי הַתְּעַנּוּגִים, עַד שֶׁנִּכְשַׁל בְּהַתְּבוּאָה שֶׁכָּבַר נִתְקַלְקַל וְנִפְגַּם הַמַּחִין
מִעֲזוּנוֹת רַחֲמָנָא לְצַלוֹ. אֲבָל עֲדִין הָיָה עֲצָה עַל יְדֵי הַצַּפּוֹר שֶׁהוּא הַצַּדִּיק שֶׁבְּזָה הָיָה נִתְכַּפֵּר הַכֹּל. אֲבָל עַל
יְדֵי הַמַּחֲלָקֶת וְהַקְּנָאָה שֶׁכָּל אֶחָד רוּצָה לְהִיּוֹת לְמַעַלָּה, מִזָּה מִתְרַחֲקִין וְלֹא מִתְקַשְּׂרִין לְהַצַּדִּיק וְכוּי. וְדִי
לְחַכְמָא).

* * * *

נִמְצָא בְּמַגְלַת סְתָרִים זֶה הַמַּעֲשֶׂה, מַעֲנִינוּ סֵפֶר אֱלִים. וְהוּא סֵפֶר יָקָר מְאֹד שֶׁחֲבֵרוֹ אִישׁ אֱלֻקִים רַבִּי יוֹסֵף
קִאֲנִדְיָא ז"ל. בְּנִימֵי נִתְקַבְּצוּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת תַּלְמִידִים מִפְּלִגֵי תוֹרָה, וְהַתְּחִילוּ לְלַמֵּד בְּסִפְרֵי חֲקִירָה וּבְמִוֶּרְה
נְבוֹכִים עַד שֶׁנִּתְפַּקְרוּ וְכִפְרוּ בְּאֱלֻקִים חַיִּים וְאָמְרוּ שֶׁהַעוֹלָם וְכוּי וְאִין הַשְּׁגַחַת אֱלֻקִים עַל הַעוֹלָם חַס
וְשָׁלוֹם. וְיָבִאוּ כָּל הַתַּלְמִידִים הַנִּי"ל לְהַצַּדִּיק רַבִּי יוֹסֵף קִאֲנִדְיָא ז"ל שֶׁגַם הוּא יִסְפִּיק עִמָּהֶם עַל הַדְּבָר
הָרַע הַזֶּה. וְהַצַּדִּיק הַנִּי"ל כְּשֶׁשָּׁמַע הַדְּבָר הַזֶּה אֲחֻזְתּוֹ פִּלְצוּת. וְהַתְּחִילוּ לְהִרְאוֹת רְאִיוֹת וּלְהַתְּוַכַּח עִמּוֹ,
וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְהַשְׁיֵב מִדְּבָר הַזֶּה. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם תִּנּוּ לִי אֵיזָה זְמַן וְאֲשִׁיב אֲתֶכֶם. וַיִּתְּנוּ לוֹ אֵיזָה זְמַן
וְהִלְכוּ לָהֶם. וְהַצַּדִּיק הַנִּי"ל שָׁלַח אֲגָרוֹת לְכָל הַרְבָּנִים הַגְּדוֹלִים שֶׁיָּבִאוּ אֵלָיו מִהֶרָה. וַיָּבִיאוּ אֵלָיו. וַיִּסְפֹּר
לָהֶם הַדְּבָר הַנִּי"ל, וַיִּתְּפַלְלוּ כָּלֶם אֵל ה' וַיִּצְוּמוּ לְיִלְהָה יוֹם, וְגַם הַצַּדִּיק הַנִּי"ל נָפַל עַל פְּנֵי אֲרָצָה שֶׁלְשָׁה
יָמִים וְשָׁלֹשׁ לַיְלוֹת לָחֵם לֹא אָכַל וַיָּמִים לֹא שָׁתָה. אַחַר הַשְּׁלֹשָׁה יָמִים וַיִּקָּם מִהֶרָה מֵעַל הָאָרֶץ, וַיֹּאמֶר:
"עַתָּה לַעֲשׂוֹת לְה' הַפְּרוּ תוֹרַתְךָ", וַיִּקַּח עֵט סוֹפֵר בְּיָדוֹ וַיִּכְתֹּב בְּלִי מְרוּגוּעַ לֹא אָכַל וְלֹא שָׁתָה לֹא לָמַד וְלֹא
הַתְּפַלֵּל רַק כָּתַב בְּעֵט סוֹפֵר, וַיַּחֲבֵר אֶת הַסֵּפֶר הַנִּי"ל הַנִּקְרָא סֵפֶר אֱלִים, וְאַחַר כֵּן כְּשֶׁבָּאוּ כָּל הַתַּלְמִידִים
וַיִּקַּח אֶת הַסֵּפֶר הַנִּי"ל וַיִּתֵּן בְּיָדָם. וְעַם הַסֵּפֶר הַזֶּה נִצַּח אוֹתָם (כִּי שָׁם יֵשׁ כָּל הַחֲכָמוֹת וְרָאוּ חֲכָמָתוֹ וְאָף
עַל פִּי כוּן מֵאִמִּין כוּן נִרְאָה לִי) וְנַעֲשׂוּ כָּלֶם צַדִּיקִים גְּמוּרִים.

* * * *

הַמַּהֲרָש"א ז"ל הָיָה רַב בְּאֵיזָה קַהֲלָה וְהָיָה יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד עִם הַיְשִׁיבָה שְׁלוֹ כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ. וְהָיָה אֲזוּ רַב
דְּמִדְיָנָה בְּאוֹתוֹ הָאִיקֻלִים [אֲזוֹר] שֶׁהָיָה הַמַּהֲרָש"א ז"ל תַּחַת מְמִשְׁלָה אוֹתוֹ הֶרַב דְּמִדְיָנָה, וְהָיָה מִכְרַחֲחִים

כל הרבנים של הקהלות ששייכים להרב דמדינה לבוא לפני הרב דמדינה לקבל פניו ולטל ממנו רשות, כנהוג בדורות שלפנינו. וכן היה, שבאו כל הרבנים כלם של כל הקהלות להרב דמדינה לקבל פניו. והרב המהרש"א ז"ל לא בא אליו רק היה יושב ולומד תמיד. ודן אותו הרב דמדינה לכף זכות ואמר, אולי מחמת שטרוד בגרסה על כן לא בא אל שלחן המלך. ונתישב הרב דמדינה ונסע אצלו אל המקום אשר היה חונה שם הרב הקדוש המהרש"א ז"ל, ובא אל העיר ויחדו כל העיר לקראתו כנהוג, ובאו כלם לקבל פניו, והרב המהרש"א ז"ל לא אבה ללכת אליו. ודנו הרב דמדינה גם כן לכף זכות, ותלה גם זאת בבטול תורה שאינו רוצה לבטל מלמודו. ואמר הרב דמדינה אני אלף אליו, ועמד הרב דמדינה והלך אל בית הכנסת שהיה יושב שם המהרש"א ז"ל עם תלמידיו, ובא אל הבית הכנסת. והרב המהרש"א לא זז ממקומו ולא הפסיק מלמודו, ולא נתן לו שלום כלל. אף על פי כן דנו לכף זכות גם עכשו, ואמר אולי גם זה מחמת שאינו רוצה לפסק פומה מגרסה, בתוך כך בא בחור אחד פה עינים לבית הכנסת, ומיד חרד המהרש"א לקראתו וקם מלפניו מלא קומתו וחלק לו כבוד, ודבר עמו הרבה מאד. אז קצף הרב דמדינה מאד על המהרש"א ז"ל וכעס עליו מאד ובה איתו, ואמר, בתחלה פשלא באתם אלי למקומי דנתי אתכם לכף זכות. ותליתי בבטול תורה; אחר כך פשפאתי למקומכם ולא באתם אלי, דנתי אתכם גם כן לכף זכות, ותליתי גם כן בבטול תורה. אחר כך פשפאתי לבית הכנסת ולא נתתם לי שלום, דנתי גם כן לכף זכות, ותליתי גם כן בבטול תורה, שאין אתם רוצים להפסיק מן התורה כלל. עכשו אני רוצה ששקר הוא, כי הלא את הבחור כבדתם ודברתם עמו הרבה באמצע הלמוד. וכעס עליו מאד. ואמר המהרש"א לאות ולמופת שהבחור הזה בעוד שתי שעות נהרג, ולא רצה הרב להאמין ולקח את הבחור הנ"ל והלך עמו אחת הנה ואחת הנה, ודבר עמו הרבה הרבה לבל יניחנו להתעלם מן העין עד עבר השתי שעות להכחיש דברי המהרש"א ז"ל. ויהי מדי עברם בעיר וחלף והלך אצלם איזה אדון, והיה מושך בקנה שרפה [רובה] לפי תמו לירות איזה עוף וכיוצא בדרך, ונף את הבחור הנ"ל ונהרג אחר שתי שעות מיד כדברי המהרש"א ז"ל, לא נפל דבר. ורץ הרב דמדינה הנ"ל ובא אל המהרש"א ז"ל ואמר לו המהרש"א ז"ל שבסמוך גביאו הרוג לפה. בתוך כך שהיו מדברים נשמע מיד שהביאו איזה הרוג אל העיר. אז נתבהל הרב דמדינה הנ"ל, ושאל להמהרש"א מה זאת. אז ספר המהרש"א וגלה לו כל הענין, היות שזה הבחור היה גלגול אחאב מלך ישראל ומחמת זה חלק לו כבוד כל כך. ומחמת שאחאב מלך ישראל נהרג היה מכרח זה הבחור להיות נהרג גם כן. ותכף שיצא לעולם זה הבחור אזי תכף נברא משחית אחד בשביל להרג את אותו הבחור הנ"ל והיה עומד במקום ההוא דהינו סמוך לעיר הזאת והיה מצפה עד שיגיע זמנו של זה הבחור הנ"ל שיהיה נהרג על ידו. ומחמת שאתם עכבתם אותו פני"ל, עד שנהרג בכאן על ידי האדון הנ"ל, על ידי זה היו מכרחים לתן להמשחית הנ"ל איש אחר במקומו, וזה ההרוג שנהרג על ידו. על כן צריכים אתם לקבל תשובה, כי על ידכם נהרג זה ההרוג, כי אתם סבתם זאת על ידי העפוב שעפבתם את הבחור פה פני"ל. אז נפל הרב דמדינה לפני רגלי המהרש"א ופיס אותו והתחנן לפניו שימחל לו. ובקש אותו שיתן לו תשובה. ואמר לו המהרש"א, שתשובתך שתסלק מידך את פת הרבנות ותהיה בעל עגלה. וקבל על עצמו כך, ונעשה בעל עגלה: ודבר אלהינו יקום לעולם.

* * * *

מעשה שני מהמהרש"א ז"ל. באוסטרה מקום המהרש"א ז"ל היה טמאה להגויים, כשהיו היהודים צריכים לילך עם נפטר דרך המקום הזה (כי לא היה להם דרך אחרת) אז היו מצלצלים וכיו, וכל מי

שְׁהַלְדָּה דְרָדָה שֶׁם הַמִּיר דָּתוֹ רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ. וְצִנְהָ הַמְרָשׁ"א ז"ל, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִהְיֶה נִפְטָר מִהַעוֹלָם וְיִשְׁאוּ דְרָדָה שֶׁם, וְיִנְיָחוּ עָלָיו חֲבוּר הַמְהַרְשֵׁ"א שֶׁעָשָׂה. וְעָשׂוּ כו'. וְשֶׁם הַתְּאֵסְפוּ כָּל הַכּוֹמָרִים וְהַתְּחִילוּ לְצַלְצֵל. וְהַעֲמִידוּ אֶת מִטָּתוֹ, וְיִוָּשֶׁב הַמְהַרְשֵׁ"א ז"ל אֶת עֲצָמוֹ וְהַתְּחִיל לְדַפְדֹּף אֶת הַדְּפִים, וְהַתְּחִילָה הַטְּמָאָה עִם הָאֲנָשִׁים לְהַבְלַע בְּאַרְצָה, וְנִבְלְעוּ כָּלָם בְּאַרְצָה. וְעַד הַיּוֹם יֵשׁ סִימָן מְזֶה שֶׁנִּבְלְעָה בְּאַרְצָה.

* * * *

מַעֲשֵׂה שְׁלִישִׁי מִהַמְרָשׁ"א ז"ל. בְּעַת שֶׁבָּנוּ בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּאוֹסְטְרָה וְהָיוּ צָרִיכִים כֶּסֶף רַב לְבִנוֹתוֹ, וְעַל כֵּן עָשׂוּ הַנְּחֹת אֲבוֹ הַפְּנֵה בְּקֹהֶל רַב. וְהַכְרִיזוּ לְמַכֵּר אֶת הַנְּחֹת אֲבוֹ הַפְּנֵה, עַד שֶׁגָּבִיר אֶחָד קָנָה אֶת זֶה בְּשֶׁק מְלֵא זְהוּבִים. וְאַחַר כֵּן כָּבַד אֶת הַמְהַרְשֵׁ"א ז"ל שֶׁהוּא יִנְיָח אֶת הָאֲבוֹ. וְאָמַר לוֹ הַמְהַרְשֵׁ"א שֶׁיִּבְקֹשׁ מִמֶּנּוּ אֵיזָה דָּבָר בְּשֶׁבִיל זֶה וּבִקְשׁ שִׁיְהִיָּה לוֹ בֶּן כְּהַמְרָשׁ"א, וְעָנָה לוֹ הַמְהַרְשֵׁ"א שֶׁזֶה קֶשֶׁה מְאֹד וְשִׁיִּבְקֹשׁ דָּבָר אַחֵר, וְהוּא הַתְּעַקֵּשׁ דְּוָקָא בְּזֶה הַדָּבָר. וְאָמַר לוֹ הַמְהַרְשֵׁ"א אִם כֵּן כְּשֶׁתִּהְיֶה אֲשֶׁתְּךָ תִּמּוֹת אֲתָהּ, וּכְשֶׁתִּלְדִּי תִּמּוֹת הִיא גַם כֵּן. וְאֲנִי אֶקְבֹּל אֶת הַיָּלֵד וְאֶגְדְּלוּ אֶצְלִי. וְהִסְכִּימוּ עַל זֶה. וְכֵן הָוָה, וְנִתְגַּדֵּל אֶצְלֵי הַמְהַרְשֵׁ"א ז"ל. וְהָיָה נִסְתֵּר, שֶׁלֹּא רָאוּ אֶצְלוֹ שׁוּם גְּדֻלוּת. וְלִפְנֵי פְטִירַת הַמְהַרְשֵׁ"א צָוָה שֶׁהוּא יְמַלֵּא מְקוֹמוֹ, וְכֵן הָוָה. וְהָרַב הָזֶה לֹא יָצָא לְשׁוּם לְוָנָה מִחֲשׁוּבֵי הָעִיר, וְהָיָה קֶשֶׁה בְּעֵינֵי הַקְּהָל וְהוֹכִיחוּ אוֹתוֹ עַל זֶה. וְאָמַר לְהַמְשַׁמֵּשׁ כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה לְוָנָה מְרָאשֵׁי הַקְּהָל יִקְרָא אוֹתוֹ, וְכֵן הָוָה, וַיֵּצֵא הָרַב וְנָטָה בְּמִפְּנֵה עַל הַמַּסָּה, וְרָאוּ כָּלָם אֵיךְ הַמְלָאכִי חִבְּלָה חֲטָפוֹ אֶת הַנִּפְטָר מִהַמַּסָּה וְכוּ'. וְאָמַר לָהֶם אִם כֵּן הוּא הַחֲשׁוּבִים שְׁלָכֶם, אֵיךְ אַתֶּם רוֹצִים שֶׁאֵלֶּךְ לְלוֹוֹתֶם. וַיִּמָּאֵז הַכִּירוּ כָּלָם גְּדֻלְתוֹ שֶׁהוּא רָאוּי לְהִיּוֹת בְּמִקּוֹם הַמְהַרְשֵׁ"א ז"ל.

* * * *

הַמַּעֲשֵׂה שֶׁסָּפַר רַבְּנוֹ ז"ל שֶׁבְּזָמַן הַבַּעַל שֶׁם טוֹב ז"ל הָיָה מְנַגֵּן (כְּלַעֲזוֹמֵר) אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹר, וְהָיָה מְנַגֵּן עַל הַחֲתֻנּוֹת וְזֶה הָיְתָה פְּרִנְסָתוֹ, וְאַחַר פְּטִירָתוֹ נִתְּנָדְעוּ שֶׁלֹּא הָיָה עוֹר כְּלָל וְהָיָה לוֹ עֵינַיִם טוֹבוֹת, וְרַק כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים עָשָׂה עֲצָמוֹ כֵּל יָמֵי חַיָּו כְּעוֹר וְכָל הָעוֹלָם חֲשָׁבוּהוּ לְעוֹר. וְעוֹד הָיָה אִישׁ אֶחָד גָּבִיר גְּדוֹל, שֶׁהָיָה קִמְצוֹן גְּדוֹל שֶׁלֹּא נָתַן אֶפְלוֹ פְּרוּסַת לָחֵם לְצַדָּקָה, וְהָיָה נִבְזָה בְּעֵינֵי כָּלָם בְּשֶׁבִיל זֶה, וְהָיָה אִזּוֹ אֶחָד בַּעַל צְדָקָה גְּדוֹל, שֶׁהָיָה מַחֲזִיק כָּל הָעֲנִיִּים בְּאֶכֶלָה וּשְׁתִּיָּה וְכָל מַחֲסוֹרִים וְכוּ'. וְהָיָה כַּאֲשֶׁר נִפְטָר הַגָּבִיר הַנַּי"ל, שֶׁכָּלָם בָּזוּ אוֹתוֹ מִחֲמַת קִמְצָנוּתוֹ. וְלִמְחַרְתּוֹ כְּשֶׁהִלְכוּ הָעֲנִיִּים לְהַבְעֵל צְדָקָה הַנַּי"ל שֶׁיִּפְרִנְסוּ וְעָנָה לָהֶם שֶׁעֲכָשׁוּ אִין לוֹ מָה לְתַתּוֹ לָהֶם, שֶׁהַכֵּל מָה שֶׁנָּתַן לָהֶם כָּל הַזָּמַן, הָיָה רַק שֶׁל זֶה הַגָּבִיר הַקִּמְצוֹן שְׁמַת; וְלֹא רָצָה לְהַנּוֹת מִהַכְּבוֹד שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ עַל נְדִיבוּת לְבוֹ, וְשִׁיְהִיָּה הַמַּצָּנָה נִקְיָה בְּלִי פְּגִימוֹת לְכֵן הָיָה נוֹתֵן אֶת הַצְּדָקוֹת לְאִישׁ הַזֶּה שֶׁיַּחֲלֶקֶם, וְאוֹתוֹ חֲשָׁבוּ כָּלָם לְקִמְצוֹן גְּדוֹל. וְעֲכָשׁוּ שְׁמַת אִין מִי שִׁיתָן, וְאִזּוֹ יָדְעוּ כָּלָם גְּדֻלְתוֹ. וְאָמַר הַבַּעַל שֶׁם טוֹב ז"ל, שֶׁשְׁנֵיהֶם הַמְנַגְּנוּ הָעוֹר הַנַּי"ל וְהַגָּבִיר הַקִּמְצוֹן הָזֶה שְׁנֵיהֶם הֵם בְּמַדְרָגָה אַחַת. וְזָכוּ לְמָה שֶׁזָּכוּ, אֲשֶׁרֵי לָהֶם.

הַמַּעֲשֵׂה שֶׁסָּפַר רַבְּנוֹ ז"ל מִהַטְּעַנְדָּע וְרַעֲנָדָע (מִלְבוּשׁ שֶׁל כֶּמֶר). שֶׁפָּעַם אַחַת הָיָה רַב אֶחָד שֶׁהִלְדָּה לְקַבֵּץ נְדָבוֹת (עֲבוּר פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים אוֹ הַכְּנֶסֶת כְּלָה יְתוֹמָה), וְהָיָה צָרִיךְ אֵיזָה מְאוֹת אֲדָמִים וְכָא לְגָבִיר אֶחָד וַתְּבַעוּ. וְאָמַר לוֹ הַגָּבִיר כַּאֲשֶׁר יֵשׁ אֶצְלוֹ (טַעֲנָדָא וְרַעֲנָדָא) מִלְבוּשׁ שֶׁל כֶּמֶר שֶׁאִם יִלְבַּשׁ אוֹתָהּ, וְיִלְדָּה כָּל הַרְחוּבוֹת שֶׁל הָעִיר לְבוּשׁ כָּד, אִזּוֹ יִתֵּן לוֹ כָּל הַכֶּסֶף הַנִּצְרָף לוֹ לְצַדָּקָה הַנַּי"ל. וְהִסְפִּים עַל זֶה וְעָשָׂה כָּד. וְלָקַח מִמֶּנּוּ הַכֶּסֶף הַנִּצְרָף לְהַצְּדָקָה. וְאַחַר כֵּן בִּקְשׁ מִמֶּנּוּ שִׁיתָן לוֹ בְּמַתְנָה (הַטְּעַנְדָּא וְרַעֲנָדָא) הַמִּלְבוּשׁ הַנַּי"ל וְנָתַן לוֹ. וְקִדְּם פְּטִירַת הָרַב הַנִּיחַ צָנְאָה שְׁמִזָּה הַמִּלְבוּשׁ (הַטְּעַנְדָּא וְרַעֲנָדָא) יַעֲשֵׂוּ לוֹ הַתְּכַרְכִּינִי. וְכֵן עָשׂוּ לוֹ, וְנִשְׁאָר חֲתִיכָה קִטְנָה מִהַרְגָּל שֶׁלֹּא הִסְפִּיק הַמִּלְבוּשׁ הַזֶּה, וְעָשׂוּ חֲתִיכָה מִדָּבָר אַחֵר. וְיִלְאֵחַר

הרבה שנים היה סבה שהכריחו לפנות את קברו, ומצאו שכל הגוף היה שלם ולא שלטה בו רמה, מלבד החתיכה קטנה של הרגל שלא היה מלבש מהטענדע ורענדא. (המעשה הזה ספר אחד מאנשי שלומנו מורנו הרב ר' פינחס קיבליצער בשם רבנו ז"ל. ואמר ר' אברהם ז"ל אף על פי שלא שמע זאת מאביו הרב ר' נחמן מטולשין ז"ל אף כיון שר' פינחס ז"ל ספר זאת, זה אמת).

* * * *

משלים מרבי אברהם ז"ל לענן שטות הבלי עולם הזה והתכלית איש אחד שפחור משפטו, וכבר נמסר להוציא לפעל, והאדם נמסר להמוציאים לפעל, וישבו אותו בעגלה עם סוסים עם התלן המוציא לפעל את המשפט. והאדם הנחרץ למשפט יודע כי אין כבר שום מנוס ומפלט להנצל מהמשפט ורואה אף העגלה עם הסוסים הולכים הלוך וקרוב למקום התליה ואינם עומדים כהרף עין ואפלו רגע אחד אינם עומדים, וכך פסיעה הוא מתקרב למקום ההריגה. ורק שאינו יודע כמה זמן ישעה הנסיעה למקום ההריגה אם שנה או יום או שעה וכו' ורק רואה שהולך ומתקרב בודאי אם היה רואה איזה קאמענדא [משחק של צחוק] בודאי לא היה משים לבו לזה. כן הוא אצל כל אדם שכל אדם יודע שסוף כל סוף מכרח למות, והשני סוסים הם היום והלילה הרצים ושטים ופורחים ואינם עומדים כהרף עין, ורק הנחמה שלו שאינו יודע אם קרוב יומו, או עוד יש לו יותר לחיות. ועל כל פנים הולך וקרוב, על כן בודאי צריך להיות לו במחו להכין צדה לדך ולא יבלבלו בקאמדיעס והשטותים של התאנה מלשפח מלהכין את עצמו צדה לדך.

האיש האמת הצדיק רואה ומביט את העולם האנשים המלבשים בגשמיות וגופנית ובזה הם מבליים זמנם וגיגים, כמו למשל שחרצו משפט על אנשים ונתנו אותם בבזר עמק מקף במחצות, ולא יכולים להביט אל העולם הרחב והיפה, ומזונותם שנותנים להם הוא מה שיוצא (בהקנאל) במי שופכים שיוצאים חוץ לעיר מהמותרות של פלטיין המלך. והם מחפשים ומוציאים שם חתיכות בשר קטנים קישקעליך [מעים] וכדומה. אחד מצא חתיכה יותר גדולה, וזה מקנא את זה שהוא מצא חתיכה יותר קטנה, און איז פאר קלעמט דער פון [והוא מדבא] מזה שיש לו חתיכה גדולה. והצדיק מביט עליהם ברחמנות על זה אף שהם משפלים בזה, והם חושבים שאין יותר טוב מזה, ואינם רואים וטועמים הטוב שיש בפלטיין המלך. והצדיק מחפש עצות אף להוציא מזה, ולהטעימו מטוב עדן התענוגים שיש ושיכולים לזכות בזה העולם.

לענן הסכנה של זה העולם. למשל כמו שעומדים במלחמה, והוא רואה שבכל פעם נופל עוד איש אצלו מהחצים, עד שממש החצים אצלו ממש, ואין יודעים אף להמליט את עצמו. וממש אין בלחו להחזיק החרב ללחם, מחמת פחד וחלישות דעת, שאז החילים מחזקים זה את זה לבלי לפל, ולחזק עצמו להגן את עצמו אין ניט נאד גיבען דעם שונא [ולא לותר לשונא] שיבא למבקשו לגמרי. וכן צריך התעוררות מהסכנה שבזה העולם, שבכל פעם הבעל דבר תופש וכו' וכו' עד שנופלים. ואין עצה רק להחזיק את עצמו על כל פנים להגן על עצמו, ניט אפ לאזיו הענד און פיס [לא להרפות ידים ורגלים], ולאחז כלי זין וללחם עמו ולא להכניע את עצמו תחת השונא שרואה להכריתו משני עולמות חס ושלום, רק להחזיק נגדו ולהמלט ממנו מה שיכול.

אמר המעתיק:

שמעתי מאנשי שלומנו ששמעו מרבי אברהם ז"ל בשם מוהרני"ת ז"ל ששאלו אותו בענין הגאלה, איך יכול הדבר להיות שבזמן הדורות הקודמים וכמו בדור רבנו הקדוש לא בא הגאלה, ובדורות האחרונים

אֲשֶׁר הוֹלְכִים מִטָּה מִטָּה יָבֵא הַגְּאֻלָּה. וְהַסְבִּיר עַל פִּי מִשָּׁל, שֶׁהִיא בְּעוֹלָם כְּרָךְ גְּדוֹל, וְסִבִּיבָה חוֹמָה
בְּצוּרָה וְחִזְקָה עַד לְהַפְלִיא. וְכָל הַמְלָכִים רָצוּ לְכַבְּשָׁהּ וְהִנִּיחוּ כָּל כְּחוֹתֵיהֶם, וְתִקְוֹתֵם נִשְׁאָר מֵעַל. כִּי כָּל
הַחַיִּלִּים שֶׁלָּהֶם נָפְלוּ מֵהַחֲצִים שֶׁזָּרְקוּ מִשָּׁם. וְאַחַר כֵּן הָיָה מְלֶךְ אֶחָד חָכֵם מְאֹד, שֶׁהִלֵּךְ סָבִיב חוֹמָה
וְהֵבִיט וַיִּנְדָּמָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁכַּעַת יִקַּח כָּל הַגְּבוּרִים מִחִלּוֹתָיו וַיִּכּוּ עַל חוֹמָה עַד שֶׁיִּכְבְּשֶׁנָּה. וְעָשָׂה כֵּן וַנִּפְלוּ כָּל
חִלּוֹתָיו, וַנִּשְׁאָר רַק הוּא לְבַדּוֹ. וְהִלֵּךְ סָבִיב חוֹמָה לְרֵאוֹת מֶה פֶּעַל שָׁם, וַרְאָה בְּחֻכְמָתוֹ שֶׁכַּעַת (שֶׁכָּבַר
הַחוֹמָה מִבְּפָנִים כִּלְהַזְעִיעַ רַק מִבְּחוּץ לֹא נִכְרַ), אֶפְלוּ בְּזִקְנִים וּבְחֹלִים וַיִּלְדִּים יְכַבְּשֶׁהָ. וְעָשָׂה כֵּן, וְקִבֵּץ
כָּל הַשָּׂאֵר נְשִׁים וַיִּלְדִּים וְחֹלִים מֶה שֶׁנִּשְׁאָר לוֹ, וְהִלֵּךְ וַיִּכְבֹּשׂ וְהִרְס חוֹמָה כְּלִיל. וְכַעַת מִי כָּבֵשׂ חוֹמָה,
אִם הָאֲחֵרוֹנִים הַחֲלוּשִׁים הֲלֹא אֶפְלוּ יַעֲבְדוּ בְּכָל כְּחוֹתֵם אֶלְפִים שָׁנָה לֹא הָיוּ עוֹשִׂים אֶפְלוּ רֶשֶׁם, וְרַק
הַכַּחַשׁ שֶׁל הַגְּבוּרִים הָרֵאוּשׁוֹנִים שֶׁזָּעֲזְעוּ אֶת חוֹמָה עַד לְהִרְסָהּ. וְאִם הָרֵאוּשׁוֹנִים הֲלֹא לֹא כָּבֵשׁוּ, רַק
הָאֲחֵרוֹנִים גָּמְרוּ וַיִּכְבְּשׁוּ. וְכֵן הוּא לְעֵנֵן הַגְּאֻלָּה, שֶׁהָרֵאוּשׁוֹנִים כְּמוֹ הַצַּדִּיקִי אֲמַת וְאֲנָשֵׁיהֶם, כְּמוֹ מִשָּׁה
רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, הָאֲרִ"י הַקְּדוֹשׁ, הַבַּעַל שֶׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ, וְרַבְּנוּ
הַקְּדוֹשׁ וְשֶׁאֵר הַצַּדִּיקִים זָרְקוּ חֲצִים לְהַנְחִישׁ לְהַסְטֵרָא אֲחֵרָא הַסִּ"מ וְסִיעֵתוֹ, וַיִּכְבֵּר זְעִיעוֹ כֹּל כֵּן הַסְטֵרָא
אֲחֵרָא עַד שֶׁאֶפְלוּ יְהִי מִי שֶׁיְהִי מִדּוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים, יוֹכְלוּ לְכַבֵּשׂ אֶת הַסְטֵרָא אֲחֵרָא וְלִגְמַר הַבְּרוּר
שֶׁיָּבֵא הַגְּאֻלָּה.

וּבְאֲמַת זֶה הַמִּשָּׁל מוֹעִיל מְאֹד לְעִבּוּדַת ה' בְּכָל הָאֲפָנִים, בְּהִתְחַזְּקוֹת לְעֵנֵן עִבּוּדַת ה' תִּפְלָה וְהִתְבּוֹדְדוֹת,
וּבְעֵנֵן שְׁבִירוֹת תְּאֻזוֹת וּמִדּוֹת שֶׁאֵף עַל פִּי שִׁנָּה כְּפֹה שְׁנִים, וְעָשָׂה מֶה שֶׁעָשָׂה וַיִּנְדָּמָה לוֹ שֶׁעֲדִין לֹא פֶּעַל
כְּלוּם, אֵף עַל פִּי כֵן יִתְחַזַּק וְיִתְחַזַּק לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלוֹ עַד שֶׁיִּגְמַר. וְכֵן בְּעֵנֵן דְּרָךְ אֲרָץ כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ
ז"ל שֶׁלֶּשֶׁה דְּבָרִים צְרִיכִין חִזּוּק וְכוּ'. וְדִי לְחַכְמֵימָא כִּי הַמִּשָּׁל הַנִּי"ל הוּא לְכָל הַעֲנִינִים.
אָמַר הַמַּעֲתִיק :

שְׁמַעֲתִי מִהֲרַב הַגְּאוֹן רַבִּי מְרַדְכִי מוֹרָה צָדֵק דִּקְהַלַת קֹדֶשׁ סַאקְלוֹב שֶׁשְׁמַע מֵאֵת בַּעַל הַמַּחְבֵּר רַבִּי
אַבְרָהָם ז"ל בְּעֵנֵן שֶׁאֵלֶת הַגְּאֻלָּה הַנִּי"ל, שֶׁהֲלֹא אֲנוּ רוֹאִים שֶׁכָּל דוֹר וְדוֹר מִתְּדַלְדֵּל בְּתוֹרָה וְעִבּוּדָה וְיִרְאָת
שָׁמַיִם, וְאִידֵךְ תְּבֵא הַגְּאֻלָּה בִּימֵיהֶם שֶׁלֹּא בָּאָה בְּדוֹרוֹת הָרֵאוּשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ צַדִּיקִים נוֹרְאִים עוֹבְדֵי ה' בְּאֲמַת.
וְהַשִּׁיב ז"ל בְּזֶה הַלְשׁוֹן כִּי הֲלֹא קִשָּׁה לְכַאוֹרָה עַל דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּמַסְכַּת סוּטָה פֶּרֶק ט', מִשְׁחַרְבַּת בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בּוֹשׁוּ חֲבָרִים וְכוּ' עַל מִי לָנוּ לְהַשְׁעֵן עַל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים. מִשְׁחַרְבַּת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְכוּ' וְכוּ' שָׂרוּ
חֲכָמֵימָא וְכוּ' עַל מִי לְהַשְׁעֵן וְכוּ' וְכוּ', בְּעַקְבוֹת מְשִׁיחָא וְכוּ' עַל מִי לָנוּ לְהַשְׁעֵן וְכוּ'. וְכִי מֶה מוֹדִיעִים לָנוּ
בְּזֶה (כִּי הַדְּרָךְ הוּא לְהוֹדִיעַ הַעֲצָה וְאִיזָה עֲצָה הִיא), וְהֲלֹא זֶה אֲנוּ יוֹדְעִים גַּם כֵּן כִּי אֵין עַל מִי לְהַשְׁעֵן
וְכוּ'. אֲבָל הַעֲנֵן כֵּן כִּי יֵשׁ אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲלָא מֵאֵת הַשָּׁם יִתְבַּרְךָ בְּעֵצְמוֹ בְּרַחֲמָנוּתוֹ, וְכַמּוּבָא בְּלִקוּטֵי
מוֹהַר"ן תּוֹרָה ב' עֵין שָׁם, וַיֵּשׁ אֲתַעְרוּתָא דְלַתְתָּא מַעֲבֹדָה שֶׁלָּנוּ מִתּוֹרָה וְיִרְאָת שָׁמַיִם וְכוּ', וּבְאֲמַת אֲנַחְנוּ
(בְּשָׂר וְדָם) הוֹלְכִים בְּכָל פַּעַם מִטָּה מִטָּה, וְכָל דוֹר גְּרוּעַ מִהַדוֹר הַקּוֹדֵם, אֲבָל הַשָּׁם יִתְבַּרְךָ הוֹלֵךְ בְּכָל פַּעַם
גְּדוֹל יוֹתֵר, כִּי זֶה עִקְר גְּדֻלָּתוֹ (כִּי גְדֻלָּה זֶה חֲסֵד וְכַמּוּבָא בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל), וְכַמּוּבָא בְּהַשְׁיָחוֹת
שֶׁהַשָּׁם יִתְבַּרְךָ מְנַהֵיג אֶת הָעוֹלָם בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר יָפָה (שְׁעֵנִיר). וְעַל כֵּן מְסַפֵּר בְּהַמְשָׁנִיּוֹת הָאֵלוּ אִידֵךְ
שֶׁהַדּוֹרוֹת הוֹלְכִים וּמִתְמַעֲטִים בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, אֲבָל הַעֲצָה שֶׁלָּעֵנֵן זֶה הָאֲתַעְרוּתָא דְלַעֲלָא (רַחֲמָנוּת
הַשָּׁם יִתְבַּרְךָ הוֹלֵךְ וְגְדוֹל, וּבְפֶרֶט אֲדַרְבָּא כֹּל מֶה שֶׁהַדּוֹר יוֹתֵר גְּרוּעַ הַרַחֲמָנוּת יוֹתֵר גְּדוֹל וְכוּ' וְדִי
לְחַכְמֵימָא) מְסִיִּם עַל מִי לָנוּ לְהַשְׁעֵן (כִּי הֲלֹא הָאֲתַעְרוּתָא דְלַתְתָּא שֶׁלָּנוּ הוֹלֵךְ וְקָטָן) עַל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים (עַל
אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲלָא שֶׁל רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבַּרְךָ שֶׁהוֹלֵךְ וְגְדוֹל וְכָל מֶה שֶׁיּוֹתֵר גְּרוּעַ יוֹתֵר חוֹלָה הַרַחֲמָנוּת יוֹתֵר
גְּדוֹל עֲלָיו). וְכַמּוּבָא לְמִשָּׁל שֶׁרָאָה הַשָּׁם יִתְבַּרְךָ הַרַחֲמָנוּת שֶׁעַל הָעוֹלָם בִּימֵי דוֹר הַמְּבוּל וְשֶׁלַח לָהֶם אֶת נֹחַ.

ואחר כך שלח את אברהם אבינו וכו', ובמצרים שהיו במדרגה התחתונה במ"ט שערי טמאה נכמרו רחמיו ושלח להם רועה נאמן משה רבנו עליו השלום לגאלם. וכן אחר כך בחרבן בית המקדש נכמרו רחמיו, ושלח להם עזרא הסופר שראוי היה וכו' אלמלא משה קדמו. ובחרבן בית שני דחמיר לו, העמיד לנו בוצינא קדישא רבי שמעון בר יוחאי זכותו וגן עלינו אמן וכו'.

ואחר כך התחיל ניצוץ משיח האר"י הקדוש זכותו וגן עלינו אמן. ואחר כך נכמרו רחמיו על הדורות שהולכים ומתמעטים והעמיד את הבעל שם טוב הקדוש והחבריא. ואחר כך שהלכו ונתמעטו הלכות עוד בימי רבנו שהתחיל אור הבעל שם טוב לשקע, נכמרו רחמי השם יתברך מאד, ושלח את רבנו הקדוש, שכבר הכין עד משיח צדקנו. ובאמת שיהיו הדורות גרועים ושפלים מאד, וכמרו רחמיו מאד מאד וישלח לנו משיח צדקנו בעצמו ויהיה גאלה שלמה במהרה בימינו אמן.

(ובאמת זה ענין נפלא להתחזקות לגאלה פרטית של האדם בעצמו לגאלת נפשו (וכן לגאלת גופו ורחמנותו) שהאדם רואה שבכל פעם הולך מטה מטה, ידע ויאמין שבכל מה שהוא עושה את שלו לקרב את עצמו להשם יתברך ואינו רואה חס ושלום תועלת ואדברא וכו', אזי הרחמנות של השם יתברך עליו יותר ויותר עד שבאמת שלפעמים כשהאדם בדיוטא התחתונה אז הרחמנות גדול עד שתחלת המחשבה וסוף המעשה קשורים זה בזה. וזהו ענין חצות, וענין הלבנה כשהיא במעוטה שאין מעוט יותר אז דיקא נולדה מחדש וכן גרעין כשנתבלה בעפר אז דיקא יציץ ויפרח. עין בלקוטי הלכות ארח חיים הלכה א', ודי לחכימא).

נציג פרוש השומר אמת לעולם על פי משל ממוהרנ"ת ז"ל

ספר מוהרנ"ת, איך שבהתגברות המחלקת שגבר השקר מאד והצלית, והאמת משלד כל כך ארצה, עד שכמעט אין להאמין בקיומו, וגם הכתוב מעיד על זה "ותשלד אמת ארצה". וכל זה התעורר בקרבן פעם בבקר קדם התפלה עד שמחמת זה לא היה ביכולתו להתפלל כמו שצריכים להתפלל. וכן בקטנות מחין אלו התחיל להתפלל עד שהגיע לפסוקי דזמרה, וכמעט שהיה לאחר יאוש בתפלה זו לבוא בגדלות המחין. אמנם כשהגיע להפסוק "השומר אמת לעולם", פתאם זכה להתנוצצות התרוממות המחין ושמחה בלבו. ובאר לעצמו הפסוק על פי משל. לדכס אחד היה לו גן נפלא, שבו נמצאו וגדלו כל מיני חלקי הצומח שבעולם, לבד מין אחד, שחלפו שנים הרבה ולא נמצא בהגן הזה מחמת שהוא יקר המציאות. עד שהגיע הזמן והשיג גרעין אחד ממין הצומח הזה והזריע אותו בגנו. ומחמת שהגרעין הזה היה חיד מיוחד ומיחס בגנו, ודוקא על גרעין כמוהו, הסכנה מרחפת ביותר עד שרואין אותו מגדל, הן מצד המכשירים לגדולו שצריכים להיות מכונים בשעה שהוא צריך להם, ובמדה מצמצמת לא פחות ולא יותר, והן מצד הצפרים האורבים על הגרעינים, ובכן הפקיד על גרעין זה שומרישעות מיחדים שתמיד ישגיחו על גרעין זה בעינא פקיהא, לא יסירו עין מעליו אף רגע אחד. כן עם האמת היקר המציאות ומשלד ארצה ועובר עליו מה שעובר, אבל אין לפחד על האמת המשלד אמת ארצה, והוא בעצמו "השומר אמת לעולם" עיניו עליו תמיד, עדי אמת מארץ תצמח תגדל ותצליח ותעשה פרי וישפת אמת תכון לעד. ואחרי זה היתה תפלתו תפלת צדיקים, בגיליה רנה דיציה וחדויה.

אחד התאונן לפני מוהרנ"ת ז"ל אודות עבודת ה' ונחם אותו בזה שאמר לו בזה הלשון: טוסט א קויק איך בין שוין א גראווער יהוד, אין בענק אויך צו זיין איין הערליכער יהוד לתסתפל אני כבר יהודי עם זקן אפור ואני עוד מתגעגע להיות יהודי כשר.

עוד אמר, מען דארף אין דער יוגענד אסאך הארעווען מען זאל הערשט אויף דער עלטער זיין

אֶפְרָאסְטֶר הַעֲרָלִיכֶר יְהוּד [בְּיָמֵי הַנְּעוּרִים צָרִיכִים לַעֲמַל הַרְבֵּה כְּדֵי שְׂבִימֵי הַזְּקֵנָה יִהְיוּ לְפָחוֹת יְהוּדִי
כְּשֶׁר פְּשׁוּט].

צוֹאֵת הָרַב מִטְשָׁעֵהָרִין

יוֹם א' דְּחֲנֻכָּה תַרנ"ג

לְהַדְלִיק גַּר חֲנֻכָּה גִימְטְרִיא תְקִיחַ. וְכוּ עַל מִקְרָא מְגִלָּה גִימְטְרִיא תְקִיט. נַחְמוּ בְּן צָבִי אַרְיָה גִימְטְרִיא
תְקִיחַ. חֲבָלִים נִפְלוּ לִי בְּנִעְיָמִים גַּם בְּן גִימְטְרִיא תְקִיחַ. וְרֵאשֵׁי תְבוֹת שֶׁל הַפְּסוּק חֲבָלִים נִפְלוּ לִי בְּנִעְיָמִים
נַחְמוּ בְּן חַיָּה לֵאמֹר (כָּל זֶה נִעְתַּק מִכֶּתֶב יְדוּ הַקְדוּשָׁה שֶׁל הָרַב הַקְדוּשׁ מִטְשָׁעֵרִין ז"ל). וְכוּ הַסֵּפֶר "לְשׁוֹן
חֲסִידִים" שֶׁלִּי גִימְטְרִיא גַם בְּן תְקִיחַ. וְכוּ הַסֵּפֶר לְקוּטֵי עֲצוֹת הַחֲדָשׁ שֶׁלְקַט הָרַב הַקְדוּשׁ, הוּא קָרָא אוֹתוֹ
בְּשֵׁם "אוֹצֵר הַיְרָאָה" גַם בְּן גִימְטְרִיא תְקִיחַ. וְשֵׁם כְּזֶה נֶאֱמָר לוֹ, כִּי כָל דְּבָרֵי הַסֵּפֶר הַקְדוּשׁ הֵזָה נוֹבְעִים
מִהַנְּחַל נוֹבֵעַ מִקּוֹר חֲכָמָה שֶׁאֵמַר עַל עֲצוּמוֹ אֲנִי אוֹצֵר שֶׁל יְרֵאת שָׁמַיִם, כַּמְבָּאָר בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהֲרַ"ן אָדָּ
לְמֵרוֹת רְצוֹנוֹ נִשְׁתַּנָּה שֵׁם הַסֵּפֶר עַל יְדֵי הַמְּבִיא לְבֵית הַדְּפוּס לְשֵׁם לְקוּטֵי עֲצוֹת חֲדָשׁ. וְהַסֵּפֶר הֵזָה הִתְחִיל
בְּאוֹת אֲמֹת עִם הַפְּסוּק "הוֹרְנִי ה' דַּרְכֶּךָ אֲחֵלְךָ בְּאֲמֵתֶךָ". נְקוּד עַל תְּבַת 'אֲחֵלְךָ בְּאֲמֵתֶךָ' גַם בְּן גִימְטְרִיא
תְקִיט. וְכוּ אַחַר כֵּן בְּאוֹת אֲמוּנָה הִתְחִיל עִם הַפְּסוּק "אֲהַבּוּ אֶת ה' כָּל חֲסִידָיו אֲמֵנִים נֹצֵר ה'" נְקוּד עַל
תְבוֹת 'אֲמֵנִים נֹצֵר ה'" גַם בְּן גִימְטְרִיא תְקִיט שְׁמוֹ עִם הַכּוֹלָל.

הַעֲתִיקָת צוֹאֵה מִהָרַב הַקְדוּשׁ מִטְשָׁעֵהָרִין ז"ל

שְׁכַתְבָּה בְּשֵׁנַת תַרנ"ט, וְנִפְל לְמִשְׁכַּב עַל עֵרֶשׁ דְּוֵי בְיָמֵי חֲנֻכָּה הַקְדוּשִׁים, וְנִסְתַּלַּק אוֹר לְיוֹם ד' תַעֲנִית
אֶסְתֵּר שֵׁנַת תַרנ"ד לִפְיֵי בְעִיר טְשָׁעֵהָרִין. וּמִזֶּה תְּבִין שְׁרוּחַ הַקְדוּשׁ נִזְרָקָה בּוּ בְמָה שֶׁחֲבַר בְּשֵׁנַת תַרנ"ג
אֲשֶׁר לְהַדְלִיק גַּר חֲנֻכָּה וְכוּ עַל מִקְרָא מְגִלָּה גִימְטְרִיא מְנַן שְׁמוֹ הַקְדוּשׁ כַּמְבָּאָר לְעִיל.

צוֹאֵת שְׂכִיב מְרַע כְּכַתוּבִין וְכַמְסוּרִין דְּמִי

מִצּוּה לְקַיֵּם דְּבָרֵי הַמֵּת

א

כְּשֵׁינְאוֹ שֶׁיִּכְבַּד הַחֲלִי רַחֲמָנָא לְצַלּוֹן לֹא יִנְיָחוּ אוֹתֵי לְבָדֵי אֶפְלוּ רַגְעֵי אַחַת, רַק יִהְיוּ יוֹשְׁבִים בְּחֵדֵר מִשְׁכְּבֵי
שְׁנַיִם, אוֹ אֶחָד עַל כָּל פְּנִיִם, שֶׁיַּעֲסֹק בְּתוֹרָה אוֹ בְּאֲמִירוֹת תְּהִלִּים. וְיִחְלִיפוּ הַמְשָׁמְרוֹת בְּכַדֵי שְׁיָהִיָּה הַעֲסֹק
בְּזֶה בְּתַמִּידוֹת יוֹמָם וְלַיְלָה, עַד אַחַר הַהוֹצָאָה מִהַבֵּית. וְלֹא יִסְרוּ מִמֶּנִּי הַטְּלִית קָטָן עִם הַצִּיצִית כְּשֶׁרִים
כָּל יְמֵי חֲלָי רַחֲמָנָא לְצַלּוֹן, אֲף שֶׁלֹּא אֶהְיָה שְׁפוּי חַס וְשָׁלוֹם. וְלִמְעַן הַשֵּׁם לְזַרְזֵר אוֹתֵי לוֹמַר וְדוּי וְשָׁמַע
יִשְׂרָאֵל וְכוּי, (עֵינֵי מַעֲבֵר יִבְקֹ פֶּרֶק ז' דָּף מ"ג, עַד דָּף מ"ח. וּבְדָף ס"ז, וְדוּי הַרְמַבְּ"ן פֶּרֶק ט', עֵינֵי שֵׁם
הַיִּטְב), וְלִבְקֹשׁ מַחִילָה מִהַפֵּל, הוּ עַל עֲסָקֵי צַעַר הַנְּפֹשׁ וְהַגּוּף שֶׁצִּעֲרַתִּי לְאַחֲרִים, הוּ עַל עֲסָקֵי מָמוֹן אֲשֶׁר
לֹא נִתְּן לְהַשְׁבוֹן בְּשִׁלְמוֹת כְּרֵאוּי.

ב

בְּהַתְחִלַת הַגְּסִיסָה יִתְקַבְּצוּ מְנַן עֲשָׂרָה, וְיִאֲמְרוּ תְהִלִּים וְכָל הַמְבָאָר בְּמַעֲבֵר יִבְקֹ מִן דָּף מ"ח, וְלַחֲלוֹן
בְּפֶרֶק ז'. וְקִצַּת מֵהֶם יִאֲמְרוּ שְׁמוֹת הַצִּדִיקִים. וְיִבְקֹשׁוּ רַחֲמִים עָלֵי בְּזָכוֹת הַצִּדִיקִים הַקְדוּשִׁים, וְאֶפְלוּ
בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֵנּוּ, רַק בְּכּוֹנֵת הַלֵּב בְּאֲמֵת וּבְתַמִּימוֹת. וְיִזְרְזוּ וְיִזְהִירוּ אוֹתֵי וְנִפְשֵׁי רוּחֵי וְנִשְׁמַתֵי לְזִכֹּר הַיִּטְב
בְּזָכוֹת קְדוּשַׁת אֲבוֹתֵינוּ הַקְדוּשִׁים אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְכָל הַשְּׂבִטִים הַקְדוּשִׁים וְהַאֲמָהוֹת הַקְדוּשׁוֹת
וְכָל הַשְּׂבָעָה רוּעִים, וְכוּ בְּכָל הַצִּדִיקִים שֶׁהֵיוּ מִיָּמֹת עוֹלָם, וְשִׁיָּהִיו עַד סוּף כָּל הַדּוֹרוֹת וּבְכָלֵלִם קְדוּשַׁת
הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְתַלְמִידָיו הַקְדוּשִׁים ז"ל, וְקְדוּשַׁת רַבְּנֵי הַקְדוּשׁ הָרַב רַבִּי נַחְמוּן מִבְּרַסְלָב וְתַלְמִידָיו

הקדושים, אשר שמם הקדוש נקרא עלינו ומפיהם אנו חיים, ולהתקשר עם קדשתם בקשר אמיץ בל ונתק לעולם. ואם איני נדאי לזה מחמת מעשי, אף על פי כן אבטח ואתחזק בזה בבטחון חזק, ועל רב מדת טובים וחסדים ורחמים גדולים שהיה להם על כל נפש מישראל גם בחיים חיותם, ומכל שכן פעת אחר פטירתו, כי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם כמאמר חכמינו ז"ל: ולהזהיר אותי על זה באזהרה רבה בכמה פעמים, עד אחר שישתם הגולל וישוב העפר אל הארץ פשהה וכו': ויזהירו אותי היטב לבלי להסיח דעתי מזה כרגע, רק לדבק מחשבתי בהשם ותברך ובהתורה הקדושה ובכלל קדשת ישראל. כי קדשא בריך הוא ואורייתא וישראל כלה חד: ובכלל קדשת הצדיקי אמת שהיו בכל דור כי צדיקיא אנפי שכינתא. ויבקשו רחמים עלי הרבה שלא יגרמו עונותי חס ושלום לשכח בזה או להסיח דעתי מזה חס ושלום. גם להזכיר אותי היטב כמה פעמים מקרא שפתוב "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא" וכו'.

ג

בשעת גסיסה יפזרו בני ביתי לצדקה בעבורי, אם מעט ואם הרבה כפי מסת נדס. ויבקשו עלי רחמים שלא אצטער הרבה חס ושלום, ותהיה מיתתי כפרה שלמה על כל עונותי, ואצא מהעולם הזה בשלום ואלך בשלום. "נפשי ישובב" וכו'. ויקים בי מקרא שפתוב "בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך" וכו' וכמו שדדשו רבותינו ז"ל, ונאמר "יבא שלום ונוחו על משכבותם" וכו'. ואשתי ושום אחד מזרעי לא יבכו אחר פטירתי בחדר שאשפב שם. ולא ילוו אותי רק הרחוקים. ובעת יציאת הנפש ישגוהו שלא אוציא שום אבר חוץ למטתי, ועל כן יעמידו פסאות סביב למטה בכדי שלא יצא שום אבר לחוץ.

ד

בנדאי רצוני שסמוך לגסיסה יתאספו על כל פנים עשרה אנשים פשרים, ויאמרו הפסוקים שבמעבר יבק פני"ל באות ב' ומזמורי תהלים ושמות הצדיקים. ובאם יהיה איזה טנוף במטה אז יכסו כראוי וינחיקו ממקום שפלה הריח ארבע אמות. ובאם יהיה דחק בבית משכבי מהאנשים המתקבצים, בקשתי שיצמדו מרחוק ממטתי לפחות ארבע אמות, שלא ירבה ההבל והחם שגורם קרוב מיתה חס ושלום והוא צער לחולה. על כן יותר טוב שיצמדו מרחוק ואפלו בחדר הסמוך, לבד מאיזה אנשים שיהיה להמטה צדף בהם. וגם אז אשתי וזרעי לא יהיו בבית משכבי שלא יצערו אותי בקול בכיתם.

ה

לענין המסירת מודעה וכו', הנני אומר מעכשו בפני השם ותברך שמו הגדול ברוך הוא ושכינתיה, ובפני בית דין של מעלה ובפני בית דין של מטה, שהנני מוסר מודעה, אם חס ושלום שאהרהר איזה מחשבה שהוא כנגד רצוני ותברך שמו, או שאדבר איזה דבור שהוא שלא כרצוני באיזה רגע מכל ימי חיי, ובכלל זה גם כן סמוך לעת פטירתי מן העולם לשלום, אני מגלה דעתי ורצוני בפה מלא, שכל מחשבות ודבורים אלו יהיו בטליו ומבטליו לא שריריו ולא קימיו, ואין בהם שום ממש. והדבורים של עכשו הן קימיו ושריריו וחסדיו בכל מיני קיום וחסדיו ומור, כאשר אני מקבל על עצמי אלהותי ותברך ועל מלכותי ואמונתו ותברך ואמונת כל תורתנו הקדושה השלמה והתמימה שבכתב ושבעל פה, הינו תורה נביאים כתובים, משנה, גמרא, תוספתא, ספרא. ספרי, מכילתות, בריתות, וכל המדרשים כלם, וכל ספרי הזהר הקדוש ותקוני הזהר, וכל דברי החכמים והצדיקים הקדושים שנתיסדו על דבוריהם הקדושים, ובכלל זה בכל דברי המפרשים והפוסקים ובעלי מוסר, ובכל דברי המקבלים הקדושים

והנאמנים, ובכל הדבורים הקדושים שנתגלו על ידי האר"י ז"ל הקדוש ותלמידיו הקדושים, ושתגלו על ידי רבי ישראל בעל שם טוב הקדוש זכר צדיק וקדוש לברכה, ועל ידי תלמידיו הקדושים וצ"ל ובכל הדבורים הקדושים שנתגלו על ידי רבינו הקדוש הרב רבי נחמן מברסלב זכר צדיק וקדוש לברכה, ועל ידי תלמידיו הקדושים זכר צדיקים לברכה, וכו' בכל מה שנתחדש ונתגלה על ידי החכמים וצדיקי אמת שממות עולם בכל דור עד עכשו, ובכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. בכל הדבורים האלו אני מאמין באמונה שלמה וישרה ותמימה ונאמנה. ואין אני מהרהר אחר שום דבר מכל הנזכר אף קוצו של יוד.

ואם חס ושלום עבר עלי מעולם באיזה עת ורגע, שום מחשבה שהיא קצת כנגד איזה פרט מכל הנ"ל. או אם חס ושלום יעלה עלי מעכשו איזה מחשבה כנגד זה, ומכל שכן אם אדבר חס ושלום איזה דבור כנגד דבורים הנזכרים, אזי יהיה כל זה בטל ומבטל ואין בו שום ממש, וכך הדבורים שהזכרתי עכשו הן קימין מעכשו ולעולמי עולמים.

כאשר אני מקבל על עצמי אלהותו ותרבו, ומעיד אני שהקדוש ברוך הוא מסבב כל הסבות ומתנה כל ההיות, והוא יתברך נצחי ראשון לראשונים ואחרון לאחרונים. שמע ישראל ה' אלהינו וכו' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. משה אמת ותורתו אמת. וכך דברי הנביאים וחכמים הקדושים וצדיקים אמתיים, אמת ונציב ונכון וקיים וישר וכו' עד והמליכו ואמרו ה' ימלא לעולם ועד, וכו' כל שאר הפרטים ופרטי פרטים הכללים בשלמות אמונתנו הקדושה, אמונת בני ישראל הקדושים, הן והן הדבורים שאני מקבל עלי מעכשו ולעולמי עולמים.

ומדאגה בדבר שלא יתבלבל דעתי חס ושלום, או שיהיה הדבור קשה עלי חס ושלום סמוך לפטירתו לדבר אז כל הנ"ל, ולכפר בפה מלא בכל מיני עבודה זרה ואמונות כזביות ובכל הדבורים שאסור להאמין בהם על פי דיני תורתנו הקדושה, שכל הכופר בעבודה זרה כמודה בכל התורה כלה. וכו' להפוך לקבל עלי אז בפה מלא על מלכות שמים באהבה ובמסירת נפש עצום, בעבור קדשת אמתת אמונתנו הקדושה בכלליות ובפרטיות, כראוי לכל איש ישראל לקבל עליו כל זאת בכל רגע ורגע מימי חייו ובפרט סמוך לפטירתו. בכו הנני נותן כח והרשאה להעומדים עלי אז, שהמה יעשו כל אלה בעבורי למטר מודעה ולכפר בכל מה שצריכין לכפר על פי דת תורתנו הקדושה, ולקבל על מלכות שמים אמתת אמונתנו הקדושה בכלליות ובפרטיות, ואפלו במסירת נפש וגוף וממון בפעל ממש בעבורי (כי לפני מותי בודאי אני מרצה לזה בכל לבבי, מי יתן והיה שאזכה לזה). ותהיה עשיתם פעשיתי ודבורם כדבורי. אף לטובה ולקדשה נאמנה כרצונו ותרבו וכרצון יראיו הקדושים, ולא לאיזה הפך ופגם, נגד רצונו ותרבו חס ושלום. כי פונתי רק לטובה, ולעשות רצונו ותרבו, עשיתי אותם לשלוחים נאמנים בעבורי ולא להפוך חס ושלום. ולתקוני שדרתים ולא לענותי. ומעתה אין בי כח להפוך אף חצי דבר ולבטל הרשאה זו או אפלו מקצת ממנה כל מי חיי הבלי רק הוא שרירא וקימא. וכל המחשבות והרהורים וקל וחמר איזה דבור ומעשה שיהיה נגד זה חלילה. כלם בטלים ומבטלים לא שרירין ולא קימין, רק הרשאה זו בקיומה עומדת כל ימי עולם.

ואם חס ושלום שלא יהא שום אדם אצלי סמוך לפטירתי, בכו הנני מבקש מעכשו בבקשה עצומה וגדולה וברשות ורצון הקדש א בריך הוא ושכינתה שיבאו אלי איזה נשמות קדושות מקורבי וממשפחתי הנאמנים, וכו' ממלאכים הקדושים מלאכי רחמים, ושאר דברים רחניים הקדושים העומדים על כל איש ישראל למחסה ולשמירה, בבקשה מהם אל יעזבוני גם אז. הגם כי

מעשי אינם עולים יפה כלל ובודאי כסתה כלמה פני לעמד במחצתם, אף על פי כן הלא בכלל קדשת ישראל אני. וכי אין לך אדם מישראל שאין לו גואל'. ובטוח אני בגדל רחמיו וחסדיו ותברך שיתן להם רשות לבא אלי אז, על כן הנני נותן להם רשות וכל והרשאה מעכשו, שהמה יעשו כל הנ"ל בעבורי, למסר מודעה כראוי בכל השלמות ולקבל על מלכות שמים בעבורי באהבה גדולה ומסירות נפש עצום. ותהיה עשייתם ודבורם ברוחניות, כעשיתי ודבורי כל זאת בדבור פה ובמעשה נכונה וקדושה בפעל מממש כרצונו ותברך וככל הנזכר לעיל.

ו

בענין שמירת הנפטר וזיהו מאד. ואם יצטרכו להליו אותי, אזי מה טוב שיהיו שומרים אנשים לומדים וכשרים. ויאמרו תהלים, ולא ידברו שם שום דברים בטלים רק מזמורי תהלים וכיוצא ועניני המת. ואם יצטרכו לישן יחליפו המשמרות.

ז

טרים וניחו אותי על גבי קרקע, יקחו את גלמי אנשים כשרים ויהיה ערם מממש, ויכסו את הגלם רק קצת מלפניו טפת, ויחזיקו אותו בגבה האויר קצת למעלה מגימל טפחים, ואחר כך וניחו אותו מידם, באופן שיפל מעצמו על הקרקע מממש בלי הפסק שום דבר. וככה יאמרו: "אם נתחייב זה הנפש הנפטר סקילה, יהי רצון מלפניו ותברך שיהיה נחשב כאלו נסקל בבית דין הגדול שבירושלים". וניחו אבן כבד קצת על לבי. ואחר כך יגביהו הגלם עוד הפעם וניחו אותו שוב על הקרקע מממש, וישימו האבן על לבי ויאמרו (אם נתחייב הנפטר שרפה נחשב זה במקום שרפה). כי מי שנתחייב בשתי מיתות נדון בחמורה. וסקילה חמורה משרפה, דקומא לו כרבנו נגד רבי שמעון דאמר שרפה חמורה, ואף על פי כן יקחו איזה גר ויחזיקו השלהבת קצת תחת זרועותי וכן כנגד לבי זכר לשרפה מממש. וענין בצנאת כנסת יחזקאל, מבאר שלמעלה הלכה כרבי שמעון דשרפה חמורה, על כן יעשו כהנ"ל. ואחר כך יגביהו אותי שוב כנ"ל וניחו אותי על הקרקע וישימו האבן על לבי, ויאמרו (אם נתחייב זה הנפטר הרג תהא סקילה זו במקום הרג) כי סקילה חמורה מהרג, ורצוני הנה שיקחו סכין חד ויחתכו קצת מעור הצנאר זכר להרג, אף חושש אני לאיזה עליה חס ושלום, על כן על כל פנים יקחו סכין שאינו חד ויעבירו על צנארי זכר להרג. ואחר כך יגביהו את הגלם עוד הפעם כנ"ל, וניחו אותו ערם על הקרקע מממש כנ"ל וישימו האבן על לבי ויאמרו (אם נתחייב זה הנפטר חנק תהא סקילה זו במקום חנק) כי סקילה חמורה מחנק אלפא דכלי עלמא. ויקחו חבל או איזה חפץ אחר ויקשרו סביב צנארי, וימשכו אותו זה לצד זה וזה לצד זה זכר לחנק. ובקשתי מאד לקיים כל הנ"ל בפשיטות. ולבקש רחמים עלי שיהיה באמת נחשב לפני השם ותברך כאלו נתקיים בי כל הארבע מיתות בית דין בחיים חיותי בפעל מממש, ויתכפרו כל עונותי כפרה גמורה ויתקנו כל הפגמים שפגמתי בשמות הקדושים. ואם אזכה, בטוח אני ברחמיו הגדולים שבכל פעם שיקימו בי כל הנזכר, אז ארגיש מממש זה הצער שהנה להנהרג בהמיתות הנ"ל, וזה בעצמו יהיה לי לנחת גדול ולשמחת לב ונפש. ואל ילעיגו עלי בזה, מאחר שמצינו בצנאת הרב הקדוש רבי נפתלי הכהן זצ"ל שצוה לקיים בו ככל הנזכר, ומה נאמר ומה נדבר מלאים חטא ועון ופשע כמוני, רק שאני הוספתי קצת על דבריו הקדושים בענין זה. פאשר יראה המעיין שם וכו'.

ושמעתי בשם הרב הקדוש וכו' בעל המחבר ספר 'יסוד ושרש העבודה', שצוה גם כן לקיים בו אחר פטירתו כמו ענין סקילה מממש, שיפילו אותו ממקום גבוה קצת. והבטיח להם שפאשר יקימו דבריו, יעמד להם לעזרה לאחר פטירתו בעת דחקם, וכו' הנה ונתקיים והיה בזה מעשה נוראה מאד, ועל כן

ראוי ונכון לאיש כַּעֲרָכִי בְּדַאי לְצוֹת על זֶה. וְהִלֵּאִי שֶׁקִּימוּ דְבָרִי, בְּדַאי יִהְיֶה גַם לָהֶם לְזִכּוֹת, בְּפֶרֶט
כִּי מִצֹּחַ לְקִיָּם דְּבָרֵי הַמֵּת אֶת אֲשֶׁר צָוָה בְּחַיָּיו. וְאוֹלֵי יִהְיֶה מִזֶּה אֵינָה טוֹבָה וְהַצְּלָה לְנַפְשִׁי. וְאַחַר כֵּן
יִגְבִּיהוּ אוֹתִי מַעֲט בְּאֹיִר כְּפִי זְקִיפַת קוֹמָתִי רֹאשִׁי לְמַעְלָה וְרַגְלֵי לְאֶרֶץ כְּאֵלוֹ קִימוּ בִּי מִצֹּחַ תְּלִיָּה, כִּי כֹל
הַנְּסַקְלִין נִתְּלִין. וְאַחַר כֵּן יִנְיָחוּ אוֹתִי עַל הַקְּרָקַע כְּדָרָךְ כֹּל הָאֶרֶץ. וְכֵן מְבַאֵר בְּצוּאֹת הַר' נִפְתְּלֵי הַכְּהֵן
זַצ"ל. וּבְכָל פַּעַם שֶׁיַּעֲשֶׂוּ כַּנִּ"ל יִפְרִישׁוּ לְצִדְקָה בְּעֵבוֹר תַּקּוּן נִשְׁמָתִי. וְיִתְּפַלְּלוּ עָלַי הַתְּפִלָּה הַקְּצָרָה שֶׁל 'אֵל
מְלֵא רַחֲמִים' וְכוּ'. וְיֹאמְרוּ בְּכֹונֵת הַלֵּב כְּרֹאֵי לְהַרְגִישׁ בְּאַמְתִּי, גִּדְּל עֲצָם הַרְחַמְנוּת שֶׁיֵּשׁ עַל נַפְשׁ הַדָּל
הַנְּפֹטָר שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לוֹ עוֹד לַעֲסֹק בְּעֲצָמוֹ בְּתַקּוּן נִפְשׁוֹ, וּמִצָּפָה רַק שֶׁיַּעֲסֻקוּ אַחֲרָיִם בְּתַקּוּנוֹ וּלְעוֹרֵר רַחֲמֵי
הַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ עָלָיו וְשִׁיתֵּן רַחֲמִים בְּלֵב הַצַּדִּיקֵי אֲמֹת הַחַיִּים וְהַנְּפֹטָרִים שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ בְּתַקּוּן נִפְשׁוֹ בְּשִׁלְמוֹת.
גַּם בְּשַׁעֲרֵי שֶׁיִּשְׁפְּכוּ הַעֲפָר לְקַבֵּר וְכוּנֵנו לְסַקֵּל הָאֲרוֹן כְּדִי לְכַפֵּר עַל עוֹן סָקִילָה. וְיֹאמְרוּ פְּסוּק "וְהוּא רַחוּם"
כַּמָּה פְּעָמִים. וְלִסוּף שֶׁלְּשָׁה פְּעָמִים פְּסוּק: "וְסָר עוֹנֶךָ וְחִטָּאתֶךָ תִּכַּפֵּר".

ח

בְּשַׁעֲת הַשְּׂכִיבָה עַל הָאֶרֶץ יִסֹּבְבוּ אוֹתִי כַּמָּה אֲנָשִׁים לוֹמְדִים וְכֹשְׁרִים, וְאִם אֶפְשָׁר יִטְבְּלוּ מִקְּדָם, וְיִלְמְדוּ
מִשְׁנֵיאוֹת הַפְּרָקִים הַמִּתְחִילִין בְּאוֹתִיאוֹת שְׁמִי, וְיִגִּידוּ מִזְמוֹרֵי תְּהִלָּה (קְלָא) הַמִּתְחִילִין בְּאוֹתִיאוֹת נְשָׁמָה
וּבְאוֹתִיאוֹת שְׁמִי (וּבִסוּף הַקְּנִטְרָס יִהְיֶה רְשׁוּם אִם יִרְצֶה ה' כֹּל מִזְמוֹרֵי תְּהִלָּה עַל פִּי אוֹתִיאוֹת א"ב וְכוּ')
וְיִבְקְשׁוּ רַחֲמִים עָלַי שֶׁלֹּא אֶשְׁפַּח חֵס וְשְׁלוֹם אֶת שְׁמִי כְּשֶׁיִּשְׁאַלְוּ אוֹתִי בְּעֲלָמָא דְקִשׁוּט, וְיִהְיֶה שְׁמִי רְגִיל
עַל לְשׁוֹנֵי שֶׁלֹּא אֲבוֹשׁ וְלֹא אֶפְלֵס, לְאֶמְרוּ תַּכְף. גַּם יְכוֹנֵנו לְתַקּוּן אֶת שְׁמִי וְנִשְׁמָתִי. וְאִם יִהְיֶה בְּאַפְשָׁר
לְהֶאֱרִיךְ קִצֵּת בְּקִשְׁתִּי לוֹמֵר מִזְמוֹרֵי תְּהִלָּה הַמִּתְחִילִין בְּאוֹתִיאוֹת הַשְּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים אֵהִי הוּי אֲדַנִּי.
וְאִם אֶפְשָׁר לְשַׁלֵּב הַאוֹתִיאוֹת מֵה טוֹב, הִינֵנו לוֹמֵר מִזְמוֹר הַמִּתְחִיל בְּאוֹת א' כְּנִגְד אֶלְף שֶׁל שֵׁם אֶהְיֶה וְאַחַר
כֵּן מִזְמוֹר הַמִּתְחִיל בִּיּוֹד כְּנִגְד יוֹד שֶׁל שֵׁם הוֹי"ה. וְאַחַר כֵּן מִזְמוֹר הַמִּתְחִיל בְּאֵי נִגְד הָא' שֶׁל שֵׁם אֲדַנִּי.
וְאַחַר כֵּן מִזְמוֹר הַמִּתְחִיל בְּנוֹן נִגְד נוֹן שֶׁל נְשָׁמָה וְאַחַר כֵּן מִזְמוֹר הַמִּתְחִיל בְּנוֹן נִגְד אוֹת הָרֵאשׁוֹן שֶׁל
שְׁמִי. וְיְכוֹנֵנו בְּלִבָּם וְיִבְקְשׁוּ רַחֲמִים עָלַי שֶׁיִּתְּקֵנוּ כֹּל הַפְּגָמִים שֶׁפְּגַמְתִּי בְּעוֹנוֹתֵי בְּאוֹתִיאוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָאֵלוֹ
שֶׁל הַשְּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלוֹ, וְכֵן בְּשַׁאֲרַ שְׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְכֵן מֵה שֶׁפְּגַמְתִּי בְּאוֹת הָרֵאשׁוֹן שֶׁל אוֹתִיאוֹת
נְשָׁמָה, וּבְאוֹת רֵאשׁוֹן שֶׁל שְׁמִי. וְאַחַר כֵּן יֹאמְרוּ מִזְמוֹרֵי הַמִּתְחִילִים בְּאוֹתִיאוֹת שְׁנִיאוֹת שֶׁל הַשְּׁמוֹת
הַקְּדוֹשִׁים הַנְּזָכָרִים. וּבְאוֹתִיאוֹת שֶׁל נְשָׁמָה וְשֶׁל שְׁמִי, וְכֵן עוֹד אַחַר כֵּן כְּנִגְד אוֹתִיאוֹת שְׁלִישִׁיאוֹת וּרְבִיעִיאוֹת
מִכֹּל הַנִּ"ל, וּבְכָל פַּעַם יְכוֹנֵנו אֶת לְבָב וְיִבְקְשׁוּ רַחֲמִים כַּנִּ"ל אֶף בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹז. וְאִם יִהְיֶה בְּלִתֵּי אֶפְשָׁר
לְהֶאֱרִיךְ כֹּל כֵּן יֹאמְרוּ עַל כֹּל פְּנִים כְּפִי סֵדֵר הַנִּ"ל מֵאוֹתִיאוֹת הָא"ב שֶׁבְּמִזְמוֹר קִי"ט אֲשָׁרֵי תְּמִימֵי דָרָךְ
וְכוּ' וְאַחַר כֵּן יֹאמְרוּ הַפְּסוּקִים שֶׁבְּמִזְמוֹר הַנִּ"ל נִגְד אוֹתִיאוֹת שְׁדִי קִרַע שֵׁטָן. וְיְכוֹנֵנו לְהַמְתִּיק כֹּל הַדִּינִים
מֵעָלַי, וּלְבַטֵּל כֹּל הַמְקַטְרָגִים וְהַמְשַׁטְיָנִים מֵעַל גּוֹפִי וְנַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי. וְגוֹפִי יִנוּחַ עַל מִשְׁכְּבוֹ בְּשְׁלוֹם
וְנַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי יַעֲלוּ בְּשְׁלוֹם לְמַקּוֹם קְדוֹשָׁתָם. וְתִהְיֶינָה צְרוּרוֹת בְּצְרוֹר הַחַיִּים וְכוּ' וְלַחְזוֹת בְּנֵעָם ה'
וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ. וְאַחַר כֵּן יֹאמְרוּ הַתְּפִלָּה שֶׁל 'אֵל מְלֵא רַחֲמִים' וְכוּ'.

ט

בְּשַׁעֲת רְחִיצַת מֵי טְהָרָה, יֹאמְרוּ "מִזְמוֹר הָבּוֹ לַה' בְּנֵי אֱלֹהִים" שֶׁהֵם שְׁבַע קוֹלוֹת שֶׁאֲמַר דָּוִד עַל הַמַּיִם,
וְלָכוֹן בְּתַפְלָה לְהַקֵּל מֵעָלַי הַדִּינִים שֶׁל שְׁבַע עֲדָנִים הַחוֹלְפִים עַל הָאָדָם. וְיִשְׁפְּכוּ עַל גּוֹפִי תַשְׁעָה קַבִּין
בְּפַעַם אַחַת וְכֵן יַעֲשׂוּ אַרְבַּע פְּעָמִים וְיְכוֹנֵנו לְתַקּוּן הַפְּגָמִים שֶׁפְּגַמְתִּי בְּאַרְבַּע אוֹתִיאוֹת שֶׁל שְׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים
הַנִּ"ל שֶׁהֵם אֵהִי הוֹי"ה אֲדַנִּי, וּבְאַרְבַּע אוֹתִיאוֹת נְשָׁמָה, וּבְאַרְבַּע אוֹתִיאוֹת שֶׁל שְׁמִי. וּבְשַׁעֲת רְחִיצָה וְכֵן
בְּשַׁעֲת לְבִישָׁה, וּבְשַׁעֲת הַכְּנָסָה לְקַבֵּר יֹאמְרוּ הַפְּסוּקִים שֶׁבְּסוּף מַעְבַּר יַבֵּק. וְאִם אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְּעַסְקוּ בִּי

טבולי יום בודאי מה טוב. אך על כל פנים יתודו כלם. ויהרהרו בתשובה באמת. ועל דרך שאמרו חכמינו ז"ל גבא זכאי וכפר על החיב.

י

באשר שהמנהג פה לעשות ארון שלם. בקשתי שיעשו אותו מנסרים דקים. ויעשו בהם נקבים הרבה וגדולים קצת, באפו שיכנס בהם עפר הארץ ברוח בכדי שיתעכל הבשר במהרה. ואם ידעתי שאין קפידא לשנות המנהג בזה, הייתי מצוה שלא להניח הקרש התחתונה כלל רק מן הצדדיו והגולל, וגם הם יהיו מנקבים הרבה פני"ל. ועל כל פנים יעשו בקרש התחתונה שבעה נקבים. שלשה מהם יהיה כל אחד טפח על טפח מרבעין. וארבע יהיו כל אחד אצבעים על אצבעים כמבאר בצואת כנסת יחזקאל. ויזהרו שלא יהיה בתמונת שתי וערב חס ושלוש פנדפס שם בטעות.

יא

בשעת לונה ובשעת הכנסה לקבר יתנו לצדקה כפי היכלת ויבקשו רחמים. גם בקשתי מבני ביתי לשלם בעד מקום קבורה וכו' להמתעסקים בזה, באפו שיהיה הכל באהבה וברצון טוב ובכבוד ולא בקנטור ומחלקת חס ושלוש. גם כל הדבורים בענין זה הכל יהיה בדברי נחת ותחנונים, באפו שיתרצו כלם ברצון טוב לקבל מיזם את אשר יתנו כפי יכלתם ומסת דם.

יב

על עליית ביתי מנח פעת שני טארביליך [שקיקים] עם עפר ארץ ישראל. ויש בהם עפר פשוט ונשחק, ועפר לבן וקשה כאבן. על כן כתישו זה העפר לבן גם כן, ויפזרו היטב מזה העפר של ארץ ישראל על גופי הרבה, ועל כל אברי ובפרט על ברית קדש, ויאמרו שלש פעמים הפסוק "כי דם עבדיו יקום וכו' וכפר אדמתו עמו". וכל זה יהיה בשעת ההנחה לקבר. ומגדל חבת אדמת קדש לכל ישראל על כן ישאירו קצת מהעפר הלבן שלא נשחק אצל בני ביתי לקים: "כי רצו עבדיך את אבניה" וכו', ולהיות להם לזכר עולם שזכיתי בעולם הזה להיות בחיים חיותי בארץ הקדושה, ולנשק את אדמתה אדמת קדש. ועל ידי כל זאת יתעורר התשוקה גם אצלם לזכות לזה. ואולי אצפה עוד אני והם, או על כל פנים הם לבדם לשיבת ארץ ישראל ולקבע דירתם שם, בודאי אשרי להם ואשרי חלקם. מי יתן שאצפה לזה בחיי גם אני וכל בני ביתי שיהיו.

יג

בשעת ההכנסה לקבר יעמדו שבעה אנשים כשרים מאוהבי באמת, ואם עשרה מה טוב. ויאמרו שבעה פעמים "ויהי נעם" עד גמירא. ויבקשו רחמים בעדי להצילנו מענשים קשים ומכל מיני הטעויות ועקמימות שבלב ובבלבולי הדעת שיוכל להיות גם אז חס ושלוש כדוע. ובכל ימי השלשים על כל פנים ילמדו בכל יום עשרה אנשים כשרים עבור זכות נשמת, ואחר כך יתנו כלם לצדקה מה שיתנו. וכלם יבקשו רחמים בעדי פני"ל, ואם מהצדד לשלם להם בעד זה יתנו מבית באהבה ובכבוד, והשם יתברך ימלא לבם ברוח. ובכל ראש חדש בשנה ראשונה ידליקו נרות בשבילי בבתי מדרשות. ובכל ערב ראש חדש ללמד משניות ולתן צדקה כל מה דאפשר, ולבקש רחמים עלי אף לאחר שנה ראשונה. ובכל יום ויום משנה ראשונה או בכל שבוע על כל פנים, ובפרט בשבת קדש. יתנו דעתם להזכיר את שמי לטובה, ולחזר ולומר איזה דבור טוב וכשר מדבורי אמת ואמונה ששמעו מפני. אף על פי שלא אמרתי אותו מדעתי, רק בשם אבותי ורבותי או מפני סופרים וספרים.

ואם אפשר לקים זאת גם לאחר שנה ראשונה, מה טוב. ובכל ימים נוראים תתנו לצדקה בעבור נשמת

ויבקשו רחמים עלי. וכן בכל זמן אמירת יזכר וכו' תאמרו בהתעוררות גדול מעמק הלב, כי צריך אני רחמים גדולים ונפלאים מאד. וכן בכל ערב שבת קדש בעת אמירת מזמור שיר ליום השבת, שאז עוסקים הצדיקים הגדולים בני עליה גם אחר פטירתם בצותא חדא עם משה רבנו עליו השלום, להעלות הנשמות שגפלו לעמקי השאול תחתיות כידוע. על כן בקשתי מאד שתהרהרו אז בתשובה שלמה, ותבקשו רחמים שיגלו גם נפש רוח ונשמה שלכם מעמקי נפילתכם ושתזכו לתשובה שלמה, ולהרבות במעשים טובים כל ימי חייכם. ותקשרו עצמכם אז בלבבכם ומחשבותיכם בהתקשרות חזק להשם יתברך, ולנשמת משה רבנו עליו השלום ולנשמת שאר הצדיקים שעמו שעוסקו אז בתקון נפשות ישראל. ואז תבקשו רחמים בפיכם או על כל פנים במחשבותיכם, גם על נפש רוח נשמה שלי, וכן על כל ניצוצות הקדושים השכימים להם שיגלו מעמק נפילתם ושייתקנו בתקון שלם באמת וכל מה שתבקשו עלי, רשות בידכם לומר גם בלשון אשכנז שאנו מדברים בו, ובלבד שיהיה בכונת הלב כראוי לפי מדרגתם. ובכל פעם שתבקשו עלי רחמים ותזכירו זכות של הצדיק אמת שבדורנו ושל הצדיקים שזכני עפר. ובכללם בזכות רבנו הקדוש והנורא רבי ישראל בעל שם טוב ותלמידיו הקדושים ז"ל ובזכות רבנו הקדוש והנורא רבי נחמן מברסלב ותלמידיו הקדושים ז"ל. ותבקשו רחמים הרבה עלי שאזכה גם אני להתקשר היטב לאור זכות קדשם. והשם יתברך יזכנו להאריך ימים ושנים בתורה ועבודת ה' בטוב ובנעימים ולא ימושו דבריהם מפינו ומפי זרענו וכל יוצאי חלצינו עד עולם. ונזכה להתקשר עמהם באמת כל ימי חיינו לעולם בעולם הזה, ולהיות עמהם גם בעולם הבא אמן כן יהי רצון.

יד

בקשתי מאד שלא ישבחוני בשום תאר ושבח. לא צדיק ולא חסיד ולא למדן ולא בעל מדות טובות, וכיוצא בשבחים כאלו שאין בי אפלו המקצת מהם כי הכל בטעות. בפרט "כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב". נמצא כי כל המוסיף גורע, ואדרבא לחרפה ולכלמה יחשב. כי אזי לו למי שהעולם טועין בו, בפרט לאחר הפטירה, שכל תקותי להנצל מאד אז על כל פנים מכל ההבלים והשקרים והטעויות שבה העולם, ולהתדבק באמת בנקדת האמת דקדשה, ולזכות לאיזה התנוצצות מזיו נעימת קדשת אור פני מלך חיים. ולמה לי אז כל השבחים של שקר וטעות. וגם על המצבה לא יחקקו שום שבח, רק הרב וכו' מורה צדק לעדתו כמה שנים בקהלת קדש טשערינו. ולקט וקבץ ספר לשון חסידים וספר דרך חסידים ושאר ספרים. כן הרב וכו' שהיה מורה צדק כמה שנים בקהלת קדש ברסלב ויכתב גם כן הפרט של היום והחדש והשנה.

טו

הגם כי פה אין המנהג לשא על מטה רק מוליכין בעגלה, בקשתי לשא אותי על מטה. ואם אפשר שיהיו נושאים כלם טבולי יום מה טוב. ואם יצטרכו לשלם להם שכר, וגם לחמם המקוה בשבילם בודאי כדאי וראוי. והשם יתברך ימלא לכם כי אם לא עכשו, אימתי יעשו עוד עמדי חסד של אמת כזה. "והחי יתן אל לבו", כמו שדרשו חכמינו ז"ל. ונושאי המטה יאמרו שיר של פגעים, הינו ויהי נעם ויושב בסתר. ועל כל פנים יעמידו המטה שבעה פעמים ובכל פעם יאמרו שיר של פגעים כנ"ל. והנני מבקש מזונתי וכל בני ביתי שיחיו שלא ילויני אחר מטתי. וגם אחר שיניחוני בקבר שאז באו לומר קדיש יעמדו מרחוק ארבע אמות. ורצוני שלא יבא שום אדם על קברי גם איזה שנים אחר פטירתי, כי ידעתי את מכאובי, אם לא מבני ויוצאי חלצי אם ירצו. וגם זה לאחר י"ב חדש ובאפן

שִׁיחֵיו טְהוּרִים טְבוּלֵי יוֹם. וְגַם בָּזָה לֹא נִיחָא לִי כָּל דָּךְ. וְזֶה שְׁאֲנִי מִבְּקֵשׁ שִׁיחֵיו טְהוּרִים דִּיקָא, לֹא בְּגִין רְמוּת רׁוּחָא וְהִתְפַּאֲרוּת בְּטְהַרְתָּ קִדְשָׁת קַבְרֵי חֶסֶד וְשְׁלוֹם, רַק אֲדַרְבָּא מִגְדֵּל שְׁבָרוֹן לְבִי וְשִׁפְלוּת מִדְּרַגּוֹתֵי בְּעוֹלָם הַזֶּה חוֹשֵׁשׁ אֲנִי בְּיוֹתֵר שִׁיחֵיו טְהוּרִים דִּיקָא. וְגַם נְקֻבוֹת מִיּוֹצְאֵי חֲלָצֵי אִם יִרְצוּ לְהִתְפַּלֵּל עַל קַבְרֵי לֹא יָבֹאוּ רַק בְּעַת טְהַרְתָּם, וְגַם אִזּוּ בְּקִשְׁתִּי שְׁיַעֲמֵדוּ מִרְחוֹק אַרְבַּע אַמּוֹת.

טז

בֵּין פְּטִירָה לְקַבּוּרָה יִחְלְקוּ בְּנֵי בֵּיתִי לְצַדִּיקָה שְׁלֵשָׁה פְּעָמִים כְּמִנְיֵן שְׁמֵי מְאִיזוּ מִטְּבַע שְׁיִרְצוּ כְּפִי יִכְלָתָם וּמִתַּת דָּם, וּיְכַוְּנוּ בְּלִבָּם וּיְבַקְשׁוּ רַחֲמִים עָלַי לְפָדוֹת אֶת נַפְשִׁי בָּזָה מִכָּל צָרָה בְּבַחֲנֵית "נִפְשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ" כִּידוּעַ. גַּם יִכְרִיזוּ כְּמָה פְּעָמִים בְּקוֹל הוּן בְּהִיוֹתִי עֵדוֹן בְּבֵיתִי וְהוּן בִּיצִיאָתִי מִן הַבַּיִת בְּשִׁעַת לְוָיָה, וְהוּן קִדְם הַהֲכַנְסָה לְקַבְרִי, שְׁאֲנִי מִבְּקֵשׁ מַחִילָה מִכָּל מִי שְׁצַעֲרָתִי אוֹתוֹ אוּ שְׁפָגְמָתִי בְּכַבּוּדוֹ, אוּ בְּאִיזָה דָּבָר שְׁעָשִׂיתִי נְגִדוֹ שְׁלֹא כְּשׁוּרָה, וְאֶפְלוּ בְּשׁוּגָג אוּ בְּאִנְסָה, עַל כֻּלָּם אֲנִי מִבְּקֵשׁ בְּבִקְשָׁה גְדוֹלָה, וְיִהְיֶה דוֹמָה בְּעֵינֵיהֶם כְּאֵלוּ אֲנִי מִשְׁתַּטַּח אַרְצָה לְפָנֵיהֶם בְּהֲכַנְעָה גְדוֹלָה וְאַמְתִּיּוּת, וּמִבְּקֵשׁ מֵהֶם שְׁיִרְחֲמוּ עָלַי וְיִמְחַלוּ לִי מַחִילָה גְמוּרָה בְּאִמְתָּ בְּכָל לַב, כֹּל מִי שְׁהֶעֱוִיתִי נְגִדוֹ, יִהְיֶה מִי שִׁיחֵיָה, הוּן יִחִיד הוּן רַבִּים, זְכָרִים אוּ נְקֻבוֹת, קִטְנִים אוּ גְדוֹלִים, מִכָּלֵם אֲנִי מִבְּקֵשׁ מַחִילָה גְמוּרָה בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. וְאֶפְלוּ אִם פְּגַמְתִּי נְגִדָם וְגַרְמָתִי לָהֶם צַעַר בְּגוּף חֶסֶד וְשְׁלוֹם אוּ בְּאִיזָה עֲנִינִי מִמּוֹן שְׁגַרְמָתִי לָהֶם, בְּקִשְׁתִּי מֵהֶם שְׁיִמְחַלוּ לִי, בְּפִרְטָה כִּי הֵם דְּבָרִים שְׁאִינָם יְדוּעִים לִי, רַק אִף עַל פִּי כֹן לְמִיחַשׁ מִיָּהָא בְּעֵי, וּמָה בְּצַעַ שְׁיִנְטְרוּ שְׁנֵאָה וְתַרְעוּמוֹת בְּלִבָּם עָלַי, בְּדַבְרֵי אֲשֶׁר לֹא נִתְּנוּ לְהַשְׁבוֹן, וְרַק עַל צַד הַסַּפֵּק. וְיוֹתֵר קְרוֹב לְהִיוֹת שְׁהַכֵּל הוּא בְּחִנָּם וְעַל לֹא דָּבָר. יוֹתֵר טוֹב וְכִשֶׁר הַדְּבָר גַּם לְפָנֵיהֶם וּלְטוֹבַת נַפְשָׁם, שְׁיַעֲבִירוּ עַל מִדְּתָם וְיִרְחֲמוּ עָלַי וְיִמְחַלוּ לִי כֻּלָּם בְּכָל לֵבָם. וְכֹן אֲנִי בְּמַחִילָה גְמוּרָה לְכָלֵם וּלְכָל מִי שְׁגָרָם לִי צַעַר מְעוּדֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה. וְלֹא יַעֲנֹשׁ שׁוֹם אֲדָם עַל יְדֵי חֶסֶד וְשְׁלוֹם.

וְלֹא מִבְּנֵי אֲדָם לְבַד מָה שְׁפָגְמָתִי נְגִדָם בְּגִשְׁמִיּוֹת אֲנִי מִבְּקֵשׁ מַחִילָה. רַק אֶפְלוּ עַל מָה שְׁגַרְמָתִי לָהֶם אִיזָה צַעַר בְּרוּחָנִיּוֹת עַל יְדֵי עוֹנוֹתֵי הַרְבִּים שֶׁהִכְרִיעוּ אֶת הָעוֹלָם חֶסֶד וְשְׁלוֹם וְכוּי כְּמוֹ שְׁדַרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל. וְכֹן אֲנִי מִבְּקֵשׁ מַחִילָה מִכָּל הַנְּבִרָאִים שְׁבַעוֹלָם. דּוּמָם צוּמַח חֵי מִדְּבָר. עַל מָה שְׁהֶעֱוִיתִי נְגִדָם וְצַעֲרָתִי אוֹתָם. הוּן בְּגִשְׁמִיּוֹת מִמֶּשׁ אוּ בְּרוּחָנִיּוֹת, כְּכָל הַנְּזָכָר. וְכֹן מִכָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַחַיִּים וְהַמְּתִים. וּמִכָּל בְּרוּאֵי מַעֲלָה הַרוּחָנִיּים. מִמְּדַרְגָּה וּבַחֲיָנָה הַתְּחִתוֹנָה שְׁבַתְּחִתוֹנוֹת כְּבָכּוֹל, עַד מְדַרְגָּה הָעֲלִיוֹנָה שְׁבַעֲלִיוֹנוֹת כְּבָכּוֹל, מִכָּלֵם אֲנִי מִבְּקֵשׁ בְּבִקְשָׁה גְדוֹלָה שְׁיִרְחֲמוּ עָלַי וְיִמְחַלוּ לִי בְּמַחִילָה גְמוּרָה בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, כֹּל מָה שְׁחִטָּאתִי וְהֶעֱוִיתִי נְגִדָם, וְגַרְמָתִי לָהֶם חֶסֶד וְשְׁלוֹם אִיזָה בְּחִינַת צַעַר וּפְגָם כְּבָכּוֹל. וּמִכָּלֵם אֲנִי מִבְּקֵשׁ שְׁאֲדַרְבָּא לֹא דִי שְׁלֹא יִקְטְרוּ עָלַי וְלֹא יִזְכְּרוּ אֶת עוֹנוֹתִי וְהַפְּגָמִים שְׁפָגְמָתִי, רַק אֲדַרְבָּא יִמְלִיצוּ טוֹב בְּעֵדֵי וְיִכְרִיעוּנִי לְכַף זְכוּת. וּיְבַקְשׁוּ רַחֲמִים מִלְּפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁיִמְחַל לִי עַל הַכֹּל וּבְצַל כְּנָפָיו יִסְתַּיְרֵנוּ. וְיַעֲלֵנִי מִמַּעַלָה לְמַעַלָה בְּקִדְשָׁה עֲלִיוֹנָה שְׁאֲזָכָה לְבֹא לְתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת, אֲשֶׁר בְּשִׁבִיל זֶה נִאֲצְלוּ נַפְשׁ רׁוּחַ וּנְשָׁמָה שְׁלֵמָה מִתְּחִלַּת אֲצִילוֹת הַמַּחְשָׁבָה הָעֲלִיוֹנָה יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. גַּם בְּקִשְׁתִּי מִכָּלֵם לְעוֹרֵר רַחֲמִים אֲצַל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת אֲשֶׁר נִשְׁמָתָם בְּגַנְזֵי מְרוֹמִים, וּבְכָלֵם אֲצַל נִשְׁמַת רַבְנָנוּ ז"ל הַרְבֵּי נַחְמוּן מִבְּרַסְלָב זצ"ל. שְׁיַעֲסִקוּ הֵם בְּטוֹבַת גּוֹפֵי וְנַפְשֵׁי וְרוּחֵי וְנִשְׁמָתֵי. בְּאִפְסוֹ שְׁאֲזָכָה לְהַנְצִיל מִכָּל מִינֵי עֲנֻשִׁים רַחֲמָנָא לְצַלָּן. וּבְכָלֵם מַעֲנֵשׁ הַגְּלוּלָה אֲשֶׁר הוּא אַחֲרֵיוֹת גְדוֹל, בְּפִרְטָה לְאִישׁ כְּמוֹנִי. וְשְׁאֲזָכָה לְבֹא תַכְף לְתַכְלִית שְׁלֵמוֹת מְנוּחָתִי בְּקִדְשָׁה עֲלִיוֹנָה כִּי רַבִּים רַחֲמֵי יִתְבָּרַךְ כְּנ"ל כְּמָה פְּעָמִים, וְהַעֲקֹר שְׁהַעוֹסְקִים בָּזָה בְּקִשְׁו רַחֲמִים עָלַי בְּכָל לֵבָם. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמַע לְתַפְלָתָם כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמַע לְתַפְלָת כָּל פֶּה וְכוּי.

יז

כל ימי השבעה לאחר התפלה שיתפללו בביתי, ולמדו קצת משניות וקצת מספר הזהר הקדוש, וגם יאמרו איזה מזמורי תהלים במנון, ויבקשו רחמים עלי. וכל השנה כלה בקשתי מבני ובני ביתי שיחיו, שילמדו משניות וזהר הקדוש ותקונים. גם יאמרו תהלים בכל יום, ויכוננו גם לתקון נפש רוח נשמה שלי. ואם יבקשו רחמים עלי על זה בפה מלא, בודאי מה טוב. ואם יזכו ללמד ולגמר גם שאר ספרים קדושים עוד בשנה הזאת מה טוב, ועל כל פנים ספרי רבנו ז"ל כלם. ואם אפשר גם להשתדל אצל אחרים שילמדו בעבורי אף בשכר מה טוב. וממילא מובן כי על בני ויוצאי חלצי, בודאי מטל לעסק בשנה ראשונה בהתמדה גדולה ביותר גם בלמוד הקבוע שלהם, הינו בש"ס ופוסקים. ובקשתי מהם מאוד לבל יסיחו דעתם ממני. ולא ישכחו בי בכל מה דאפשר בשנה ראשונה על כל פנים. רק בכל פעם יזכרו בי, בגדל הרחמנות שיש עלי, ויבקשו עלי רחמים לפני השם יתברך שיעמד בעזרתי, ובצל פנפיו יסתרני מפל רע, ויזכני לכל טוב, ויעלה נפש רוח נשמה שלי למעלה בקדשה העליונה, בכל רגע ורגע למעלה עליונה ביותר. ויקים בי מקרא שכתוב: "ילכו מחיל אל חיל" וכו'. וכבר מבאר לעיל שיש לכם רשות להתפלל עלי גם תפלה קצרה, ובלשון אשכנז שאנו מדברים בו, כי הקדוש ברוך הוא שומע תפלת כל פה. אך אף על פי כן אני מזהיר אותם לבל יכחו וידאגו עלי ביותר. עצבות היא מדה מגנה, וצריכין להתרחק ממנה מאוד. ומי יתן שאזכה גם אני בעצמי לשמחה תמידית דקדשה כל ימי חיי, וכן גם אחר פטירתתי, ויקים בי מקרא שכתוב: "יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משבותם". ונאמר "תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעימות בימיך נצח".

ועתה הנני להעתיק מה שכתב הרב מטשעהרין ז"ל יחוס משפחתו. בצאת ר' שפעטיל ז"ל הזהיר שכל אחד ירשם יחוסו למען יהיה למשמרת לזרעו ולזרע זרעו וכו'. לכן אמרתי לרשם מעננו משפחתנו:

אבי ז"ל שמו הרב רבי צבי אריה דין בברסלב ואחריו מלא מקומו אחי הוא הרב רבי חיים ז"ל. ואבי אבי ז"ל הוא הרב רבי אהרן ז"ל נתמנה לראב"ד בברסלב ברצון ובפקדת רבנו ז"ל אור האורות וכו'. הוא רבנו הר' נחמן זכר צדיק וקדוש לברכה מברסלב, בעל המחבר ספר לקוטי מוהר"ן הקדוש ושאר ספרים קדושים הרבה כמפרסם. ורבנו זצ"ל היה לו השתדלות גדול בענין זה של התמנות הרבנות של אבי אבי ז"ל בברסלב. ויש בענין זה כמה ספורים נפלאים הרבה ואין כאן מקומו. אבי של אדוני אבי זקני רבי אהרן ז"ל, הוא הרב רבי משה שהיה ראב"ד בקארסין ונסתלק ונקבר שם שנת תקפ"ז לפ"ק זקן ושבע ימים. וזכה לקבל פניו של הבעל שם טוב ז"ל שני פעמים בימי נעוריו, והיה איש צדיק וכשר מאוד. וכן אשתו ז"ל הייתה אשה כשרה וצנועה כנשמע קצת משבחים מפי רבנו ז"ל. ושמעתי מפי אדוני אבי ז"ל שאמר שרבי משה הנ"ל ואחיו רבי אבילי ז"ל נשארו יתומים קטנים, ונתרחקו מארץ מולדתם וממקור משפחתם, ונתגדלו בבית הרב הצדיק הקדוש רבי אבילי משדה לבן שהיו קרובים ושוארים. וכן היה בשדה לבן גאון אחד וצדיק גדול והיה נקרא הר' אהרן פשוט, מחמת שלא היה מסכים להחלוקים בחריפות גדול שנתפשטו בימיו ביותר, רק היה אוהב ללמד במתון בתמימות ובפשטות. וכשבא הרב הגאון רבי זלמן לשדה לבן ואמר איזה חלוק ופלפול בחריפות גדול, אחר כך היה חוקר ודורש איך למד הר' אהרן הקדוש זה הענין, וכשנדע לו איך שלמד הקדוש זה הענין בלמודו הפשוט נתישבו ממילא כל השאלות והקשיות שהיה להגאון הר' זלמן בזה, ונתבטל כל החלוק והפלפול. והיה עושה מופתים גדולים וישועות נפלאות עם למודו הפשוט. וכפי הנראה היה השם של אבי אבי ז"ל רבי אהרן, על שם רבי אהרן הנ"ל, כי היה גם כן משארנו וממשפחתנו. ועננו

יחוס משפחתנו לא נודע לאבי אבי ז"ל בפרטיות, מחמת שאביו הרב רבי משה נתרחק מקטנותו מארץ מולדתו וממקור משפחתו. אף בכלל נודע לו שהם מגזע הרב הגאון וצדיק נפלא ראב"ד דקהלת קדש בוטשאטש. כפי הנראה שהיה רב ואב בית דין במאה החמישית. ופעם אחת נחלק עם איזה גדול אודות איזה פרי איד לברך עליה. ואמר שהסימן יהיה מן השמים לדעתו הקדושה שיהיה על קברו מין פרי כזה, וכו' הנה.

ועוד נודע לי שהיה מאבותם צדיק אחד קדוש וגאון נפלא, ונקרא בשמו רבי ר' אחיעזר. וספרו ממנו ענין נפלא של תחית המתים ממש. ועוד היה מאבותם דער גרוסער [הגדול] רבי אברהם יהושע העשיל המפרסם שמו בעולם. וכפי הנראה היה הרב הקדוש מאפטא וממעזבוו נקרא על שמו ז"ל, והוא היה גם כן משארנו. זקנתי אשת הרב רבי אהרן הנ"ל הייתה אשה כשרה וצנועה מאד כמפרסם, ושמה שרה בת הרב ר' ניסן. והוא היה עשיר גדול ונכבד מאד ונשתייך עם גדולי הדור, הינו עם הרב הקדוש רבי חיים מקראסנע ז"ל ועם הרב הקדוש מחמעלניק ז"ל ועוד בדומה. ושמעתי ממנה שמקור משפחתה היה מאוסטרך ואליק, מגזע קדש של עשירים ומיחסים גדולים, והרב המגיד ממעזריטש ז"ל היה גם כן ממשפחתה, וכו' הרב הקדוש רבי ליבער מבארדיטשוב, ועוד כמה גדולים. והרב הקדוש הר' גדלך מליניץ הפליג מאד בשבח משפחתה, ואמר שהיה יודע ומכיר בהם יותר מעשרים רבנים גדולים, ועוד פיוצא בדברים האלה. אמר ז"ל מרת חיה לאה ז"ל היא בת הר' חיים מברסלב והיה איש פשוט מאד ומקרב לרבנו ז"ל רבי נחמן מברסלב ז"ל, ויש בזה ספורים הרבה ואין כאן מקומם. והיה מתענה שני פעמים משבת לשבת בכל שנה, הינו פרשת כי תצא ופרשת כי תבא בפקדת רבנו ז"ל שנים הרבה, ובמסירות נפש עצום מאד. ומענין האחרון ופטיירתו יש ספור נפלא ואידך שראה רבנו בחלום וכו': אם אמר חנה בת ר' דב ז"ל גם כן אשה צנועה וכשרה ממשפחת רבנים וגדולים, ומקור משפחתי שמעתי ממנה שמצד אמה מרת רבקה היא מאוסטרך ממשפחת עשירים וגדולים מימי קדם קצת: אשת הר' ראשונה מרת טשארנא בת הר' יצחק ז"ל מצד אביה הוא ר' יצחק בן ר' אברהם מוויניצא הנקרא ר' אבריימל סאניס, איש פשוט ונכבד ולמדן. ומצד אמה מקור משפחתה מגזע בעל המחבר ספר תבואות שור ז"ל. אשתי השנייה מרת פיגא תחיה מצד אביה הוא רבי יואל לאדיזשונסקע מקרימענטשאק ממשפחת עשירים ונכבדים בימי קדם, קצת יכנו בשם ברעגיר על שם מסחרם אצל הברעג. ומקור משפחתה מלאדיזשין ממשפחת לומדים וכשרים. ומתה היה גם הרב ר' דוד דין בלאדיזשין, שהיה מקרב לרבנו ז"ל, ומצד אמה לא נודע לי מקור משפחתה כי היה ממדינת ליטא ורייסין. ר' אבילי אחיו של אבי אבי ז"ל רבי משה הנ"ל, נתגדל בשדה לבו ונקרא בשם ר' אבילי דעם חאזנס ולא ידעתי הטעם ואולי היה הוא חתן של ראב"ז דשם והיה איש נכבד מאד. ושם בניו האחד נקרא ר' מיכל זאסלאווער. והשני גביר אחד בזיטאמיר ולא נודע לי שמו. והיה לו גם כן בנות אחת שמה מרים ואחת שמה העלקא. ורב המשפחה מיוצאי חלציו בשדה לבן.

ואל יעלה בדעתכם כי רשמתי קצת יחוס משפחתנו להתפאר ולהתגאה בזה חס ושלוס כי מה אני ומה חיי, כי פסחה כלמה פני בזכרי איד רחוק מעשי ממעשה אבותי הקדושים הנ"ל. ואם רבותינו ז"ל התפללו על זה שלא נבוש מאבותינו, מה נאמר ומה נדבר אנחנו. אף זה בעצמו גם כן קצת ממטרת פונתי ברשמי זאת, למען נזכר זאת בכל עת כי ממקור קדש נחצבנו ולא יאות לנו לעזב קדשת דרכי אבותינו, ולילך בדרכי תועים חס ושלוס, כי מה לתבן את הבר. ולעולם יאמר אדם מתי יגיעו מעשי לידי מעשה אבותי וכו' וכמו שאמרו רבותינו ז"ל שזכות אבותם מסיעתם וכו', ואמרו חכמינו ז"ל לא גמוש

מפיד וכו' התורה מחזרת על אכסניה שלה. ועלינו החיוב יותר לחזק את לבנו בהשם יתברך ולהיות בה' מבטחיו ולהתפלל ולהרבות תחנונים לפני השם יתברך לקרב אותנו לעבודתו יתברך למען יחלצנו ידידי הושיעה ימינך וענגי. אמן בן יהי רצון.

ספר

שיחות וספורים

הוא מעשיות והודעות נחוצות. אשר הוצאתי מצרופי ופלפולי דברי אדמו"ר אור האורות רבנו נחמן מברסלב זכר צדיק וקדוש לברכה ותלמידו מורנו הר' נתן זצ"ל בכתב ובעל פה המרפבים בדברי האר"י ז"ל והזהר הקדוש הכרך הראשון נדפס פה עיר הקדש בשנת פא"ל תע"ג על ידי המחבר בעצמו הרב הגאון איש אלקי נורא מאד מורנו הרב ר' אברהם ז"ל בן רבי נחמן מטולטשין זצ"ל נאסף ונתקבץ גם שאר הכרכים מהכתב ז' על ידי שמואל הלוי הורוויץ. והוצא לאור על ידו בשנת תרצ"ג

שיחות וספורים

א

כפי המבאר מדברי רבנו ז"ל, שאף על פי שעצם המעשיות שספר גבהו ונעלמו בתעלומות לאין חקר, אבל ברב הלבשתם במדרגה למטה ממדרגה, עד גשמיות זה העולם השפל, יש ללמוד מאתם מוסר השכל אפלו בפשיטות (להבין משל ומליצה), נפלאותי קצת בראותי ספור המעשה מהחכם והתם, אשר נהפך הדבר כל כך שהחכם בחקמתו נלכד ונשקע ביון מצולה, וכנגדו התם הרחוק מהחכמה, אשר גם מלאכת תפירת המנעלים לא היה ביכולתו ללמוד פראוי, נתעלה ונתרומם מאד כמבאר שם. כי למה באמת יהיה בן, הלא כל עצם החכמה ואור המח אשר בקרב האדם, הוא מנשמת ורוח הבורא בעצמו יתברך, אשר נפח באפו מתחלת הבריאה, ולפי זה ממילא מבאר, שכל אשר יאיר בו יותר זה האור, היה לו להתעלות ולהתרומם, ולא התם ברחוקו מהחכמה. והנה עוד ראה ראיתי כי גם בזאת הפליאה בעצמה, יש להתפלא במאמר המשנה (באבות פרק ג') 'כל שחקמתו מרבה ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטין והרוח בא ועוקרתו והופכתו על פניו וכו'. ומהחלטת לשון המשנה בסתם, נראה שהיא סובבת גם על חכמת התורה. ואשר לפי זה מכרח לפרש, שגם כל שבח החכם הנזכר בספר משלי, לא תסובב רק על החכם האמתי המקדים יראת חטאו ומרבה במעשים טובים וכלשון הכתוב (בספר איוב) "יראת ה' היא חכמה" וכו'. וגם מפנה לפה שמעתי מאבי מורי ששמע ממורני"ת בשם רבנו ז"ל, שדבר מזה בפרטיות לענן גדולי החכמים בחכמת התורה שהיו בזמניו, וגם היו פשרים והחזיקו בדרך התורה ככל הקמון הבלתי חכמים כל כך. ואמר עליהם רבנו ז"ל שבכל זאת אם לא ירבו ויגדילו את מעשיהם על זולתם. כפי המכרח למדרגת חכמתם תזיק להם חכמתם, כפי

המבאר מלשון המשנה הנ"ל. ותתחזק לפי כל זה הפליאה הנ"ל, אשר למה באמת יהיה כן. ואולם בסבת הפליאה הזאת, חפשי ומצאתי מפלפולי צרופי דברי רבנו ז"ל, כי אין הפונה בדבר החסרון שנמצא במדת החכמה כנ"ל, שהיא מצד עצמה רעה חס ושלום. כי אדרבא כל חסרון מדת החכמה היא מרב הטוב שנמצא בה, כי מחמת זה בעצמו שהחכמה והמח הוא מאור זריחת הבורא האין סוף בעצמו יתברך, אין ביכלת האדם המגבל לבא בה, אם לא בצמצום האמונה והיראה כנ"ל. וככל אשר בארתי מדברי רבנו ז"ל בלקוטי א' סימן ה' (על הכתוב בנצחיות וכו') במשל ודגמא ממיימי הים אשר סגלתם לרפאות מהרבה מחלות, אבל כל הרפואה והחיים אשר בהם, לא יהיה רק אם הרוחץ בהם שומר את רגליו ואת פסיעותיו מלבוא בהם יותר מכפי מדתו. וכן בדבר התועלת המגיע ממיימי הים לטוב ולבוא בהם ממדינה למדינה במסחרם זה עם זה, שגם זה לא יהיה רק בכלי הספינה שהיא כעין הצמצום המכרח למיימי הדעת הנ"ל, שזולת זה הצמצום נטבעים ונשקעים בהם לגמרי חס ושלום. וזה כל מעלת התם בתמימותו הנ"ל אשר גם בבואו להחכמה פנוךר במעשה הנ"ל, לא רצה לסור מדרך התמימות והאמונה והיראה שהקדים לזה, כי גם אז החזיק את עצמו במדרגת התמימות. ומחמת זה לבד העלה אותו מלפז של עולם ברב המשך והממשלה על כל השרים (פמוכן בזה מצרופי דבריו הקדושים עם השיחות המובאות אחר המעשה הזאת).

ב

מוהרנ"ת ז"ל יצא פעם אחת מטבילתו בפנים, ונהנה אז מאד מהמים. ואמר אז לאבי שמחמת שהמים נמשכים ממקום עליון לאין ערך ברוחניות (כמובא מזה בכתבי האר"י ז"ל), על כן גם בגשמיות יגיע מהם טובה וענג להאדם. ואף על פי שההודעה הזאת מהמשכת הגשמיות מהרוחניות, נודע ומבאר גם בלי זה מספרי אמת, אבל ברב להבת שלהבת כל דבור שיצא מפיו הקדוש, נתחדשה אצלי זאת ההודעה. וראה ראיתי כי הוא נחוצה ומכרחת בכמה דברים. כי אף על פי שכל קיום התורה כפי האמונה בטעמים הרוחניים שבה כפי חיוב דעת הבורא יתברך לאין סוף (כאשר נכתב מזה לקמן), אבל מאלה הטעמים הרוחניים בעצמם, נמשכים ברב המצות גם טעמים בגשמיות, וכפי שאבאר לקמן. תופס אני לדגמא מלת ד' שנוצר בשמן המנוחה שנמצא גם בפשיטות שני טעמים בהכרח הדבר. טעם אחד, הוא שלא יכבה אפלו נר אחד (ואפלו בלילי טבת הארבים) בסבת הפסלת והשקרים הנמצאים בהשמן הבלתי מזכך. טעם השני, שלא יגרמו שבעת הנרות שום עשון ושחרות חס ושלום לכתלי ותקרת ההיכל, אם לא יהא מזכך השמן בתכלית הזכוף (כידוע להבקיאים במלאכה הזאת). ותפסתי זאת לדגמא כדי להודיע אגב אורחא לאנשי שלומנו, כי מאד מאד הם מכרחים להזהר בהדלקת הנר תמיד שבבית ציון רבנו ז"ל (וכנהוג כן בכמה צדיקים), שלא יביאו על זה משמן הפסלת והשקרים אשר יעשו וישחיר את התקרה והכתלים מבית ציונו הקדוש. וכמה פעמים נזדמן בתחלת הלילה, או באמצע הלילה שנכבה לגמרי, ולא יאיר כלל אורו הנפלא והמכרח כל כך בסגלתו לכל בני ישראל בגוף ובנפש, כמבאר בזה מהדברים בעל פה ששמעתי מאבי ומורי ששמע ממורנ"ת ז"ל. וברב שקידת אבי על דלתי תמידות הנר הקדוש והנורא הנ"ל, חקר ודרש גם בדבר הפתילה איך לעשותה, ואודות הפלי שלא תהיה רחבה יותר מכפי שנסה ובחן לכל זה (כי במעוט רחבה נחוסף בכל שעה נקדה חדשה מהפתילה פנדוע להבקי בזה). וגם שלא תהיה הפלי קצרה יותר מדאי.

ג

ולדעתי יש הכרח גדול להודיע כל זה, כי מי יודע כמה יתארכו עוד חס ושלום ימי הגלות, ואף על פי

שִׁנְיָא מִפּוּי הַקְדוּשׁ (בְּלִשׁוֹן זְשָׁרְגָא) [אִידיש מִדְּבָרֵת] מִיּוֹן פִּיעֶרְל וְעֵט שׁוֹיִן טְלוּאִין בִּיז מְשִׁיחַ וְעֵט
קוּמְעוֹן [הָאֵשׁ שְׁלֵי תוּקֵד עַד בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ], מְכָרַח בְּכָל זֹאת לְכָל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהַמְצִיא לָזֶה
אֲתֵעְרוּתָא דְלִתְתָא בְּכָל יְמֵי חַיָּו. כִּי כְּפִי עָצַם פְּרוּשׁ טְלוּאִין בְּלִשׁוֹנֵנוּ, יֵשׁ בְּזֶה לְצַדֵּד בְּפְרוּשִׁים שׁוֹנִים, כִּי
גַם אִם לֹא נִשְׂאָר מֵהַתְּבַעְרָה וְהַמוּקְדָּה, רַק נִיצוּצוֹת קִטְנוֹת וּמַעֲטוֹת נִקְרָא זֹאת בְּלִשׁוֹנֵנוּ בְּשֵׁם טְלוּאִין.

ד

וּבְדָבָר אֲסַפְתָּנוּ בִּימֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה, מְבַאֵר מִדְּבָרֵי מוֹהֲרַנְי"ת זָכַר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָה (שְׁשֻׁמְעֵתִי מְאֹבִי
וּמוֹרֵי שְׁשֻׁמְעַת מִפִּי בְּנוֹ ר' יִצְחָק מְטוּלְטְשִׁין שְׁשֻׁמְעַת מִפּוּי הַקְדוּשׁ) שְׂאָף עַל פִּי שְׁלָבְבוּ הִיְתָה חֲזָקָה בְּבִטְחוֹן
וּמְבִטּוּחַ שְׁתֵּתִיקִים הָאֲסֵפָה הַזֹּאת עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל צְדִק, אָבָל גַּם זֶה לֹא נֶאֱמָר רַק כְּדִיוֹק הַמְּדַרְשׁ
מֵהַפְּתוּב "וְצְדִיק כְּכַפִּיר יִבְטַח" (וְלֹא כְּאֵרִי שְׂאִין מִתִּירָא כְּלָל), כִּי בְּכָל זֹאת לֹא הִיְתָה בִּיכְלִיתוֹ לְבָרַר בְּזֶה
יְדִיעָה בְּרוּרָה וּמְחֻלָּטָה. וְאִין רְצוּנֵי לְהֶאֱרִיךְ בְּזֶה שְׁפָתַב וְכוּן סִפֵּר פֵּעַם אַחַת בְּשֵׁם רַבְּנוּ ז"ל, שִׁנְיָא מִפּוּי
הַקְדוּשׁ בְּזֶה הַלְשׁוֹן, אֲזַיִיא טִישׁ וּוִיא בִּינֵי מִיר וְעֵט שׁוֹיִן נִיט זַיִין בִּיז מְשִׁיחַ וְעֵט קוּמְעוֹן [כְּזֶה שְׁלַחַן
כְּמוֹ אֲצִלֵי כְּבָר לֹא יְהִיָּה עַד בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ], וְכַאֲשֶׁר דְּבַר מוֹהֲרַנְי"ת ז"ל מְקִיּוּם זֶה הַמְּאָמֵר מִיּוֹם
הַסְּתֵלְקוּתוֹ וְהַלְאָה. הוֹסִיף בְּזֶה מַעֲצָמוֹ וְאָמַר אֲזַיִיא טִישׁ וּוִיא בִּינֵי מִיר, וְעֵט שׁוֹיִן אוֹיְךְ נִישֵׁט זַיִין בִּיז
מְשִׁיחַ וְעֵט קוּמְעוֹן [כְּזֶה שְׁלַחַן כְּמוֹ אֲצִלֵי כְּבָר גַּם לֹא יְהִיָּה עַד בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ]. (וְגַם זֹאת הַחוֹסְפָה אִם לֹא
בְּפְרוּשׁ אֲתֵמַר מְכַלְלָא אֲתֵמַר, כְּפִי הַמּוּבָן בְּזֶה מִדְּבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּעַל פִּה). וְאָף עַל פִּי כוּן הַבִּיּוֹן וְהַשְּׁכִיל גַּם
זֶה מִדְּבָרֵי הַקְדוּשִׁים שְׁבְכָל זֹאת יְהִיָּה נִמְצָא מְפֻלְטָה הַשְּׂאֲרָתוֹ עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל. וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן, דָּא
וְעֵלִין זִיד שְׂאֲשֻׁקְעוֹן עֵטְלִיכַע מְעַנְטְשִׁין, אִין דָּא וְעֵלִין זִיד שְׂאֲשֻׁקְעוֹן עֵטְלִיכַע מְעַנְטְשִׁין [פִּה יִתְלַחֲשׁוּ כְּפִה
אֲנָשִׁים וּפִה יִתְלַחֲשׁוּ כְּפִה אֲנָשִׁים]. וְכַלְשׁוֹן הַפְּתוּב בְּמִלְאָכֵי "אִז נְדָבְרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ" וְכוּ'. וְכוּן
מְרַגְלָא בְּפוּמָה דְּרִשֵׁת חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּמִדְּרָשׁ לְהַפְּתוּב "הַקִּיצוֹתֵי" וְכוּ' בְּאֲתֵי עַד קֵץ כָּל הַדּוֹרוֹת וְעוֹדֵי עִמְדָּה.
וְכוּן אָמַר פֵּעַם אַחַת שְׁסוּבָב עַל רַבְּנוּ ז"ל, כְּעִין הַנִּסְחָ שְׁנִזְכָּר בְּבִרְכַת הַהַפְּטָרָה. "כִּי בְּשֵׁם קִדְשֵׁךְ נִשְׁבַּעְתָּ לֹשׁ
שְׁלֹא יִכְבְּהוּ גְרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד". גַּם אָמַר פֵּעַם אַחַת שֶׁהוּא מְסַנְּהַל וּמִיַּחַל שְׁיִקְיָם בְּזֶה הַנֵּר, מֵאָמַר הַפְּתוּב
"וְאֲרַח צְדִיקִים כְּאֹר נֹגַהּ, הוֹלֵךְ וְאֹר עַד נְכוּן הַיּוֹם". וְכוּן דְּבַר פֵּעַם אַחַת מֵהַפְּלִגַת הַשְּׁטֵף מִיּוֹם רַבִּים
הַנִּמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם, תְּאֵאוֹת רְעוּת, וּמִדּוֹת רְעוּת, שְׂאֵלוֹת וּמְבִיכוֹת, אֲמוּנוֹת כְּזָבִיּוֹת וְכַדּוּמָה, וְאָמַר
שְׁבְכָל זֹאת יִקְיָם כְּמוּבָא בְּרִשׁ"י פְּרִשֵׁת וַיִּשָּׁב בְּמִשַׁל הַפְּחָמִי וְכוּ' נִיצוּץ אֶחָד יוֹצֵא מִיּוֹסֵף שְׁמִכְלָה וְשׁוֹרֵף
אֶת הַכֹּל. וְהַנִּרְאָה מְכַתְּלֵי מֵאֲמָרֵינוּ הַנִּי"ל כְּמִשַׁל הַאֲגוּז (שְׁנִמְשָׁלִים בּוֹ נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמוּבָא בְּאַהֲרַת הַקְדוּשׁ
בְּעִנְיַן הַפְּתוּב: "אֵל גִּנְתֵי אֲגוּז יִרְדְּתֵי") שְׁבְגָמַר הַבְּשׁוּל נִמְצָא בְּתוֹכוֹ פְּרִי יִקְר וְיִפֵּה לְמֵאֲכָל בְּנֵי אָדָם, אֲשֶׁר
זֹאת הַפְּרִי צְמַחָה וְגִדְלָה מִיּוֹם לְיוֹם בְּלִי הַפְּסֵק, וְכַעֲיֵן זֶה נִמְצָא צְמִיחַת הָאֲמֵת מִדּוֹר לְדוֹר (כְּמוּבָא
בְּדָבָרֵי מוֹהֲרַנְי"ת בְּשֵׁם הָאֲר"י ז"ל) וְשַׁעַל זֶה אֲנַחְנוּ מְבָרְכִים בְּכָל יוֹם: "מְצַמִּיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה". וְאָף עַל פִּי
שְׁכַנְגָד זֶה גַם הַקְּלָפוֹת הַמְּסַבְּבוֹת אוֹתָהּ צוּמְחִים וְגִדְלִים מִיּוֹם לְיוֹם לְהַסְתִּירָה מְעִינֵי בְּנֵי אָדָם בְּכָל עַת
וְעַת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי לְעִינֵי בְּנֵי אָדָם וְחוֹשִׁיָּהֶם לֹא נִרְאָה וְנִרְגָּשׁ רַק הַקְּלָפָה שְׁבַחוּץ, וְהַפְּרִי גִנוּזָה וְצַפּוּנָה
בְּתוֹכָהּ שְׁלֹא נִרְאָה כְּלָל, וְעֵלִין נֶאֱמָר: "וַיִּרְא אֱלֹקִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב", כִּי טוֹב לְגִנּוּ. אָבָל סוּף כָּל סוּף
"יִצָּא חֲטָר מִגִּזְעֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁבֵּר וְיַעֲבִיר רוּחַ הַטְּמָאָה מִן הָאֲרֶץ, וּבְהַתְּגַלּוֹת הַפְּרִי יִרְאוּ עֵין בְּעֵין כִּי בְּכָל
יְמֵי הַגְּדוּל נִמְצָא הַכֶּרֶחַ גַּם בְּהַקְּלָפוֹת הַמְּסַתִּירוֹת אוֹתָהּ, לְהַצִּילָה וּלְשַׁמְרָה דִּיקָא עַל יְדֵי זֶה (וְכַעֲנִין
הַמוּבָא בְּדָבָרֵי הַקְדוּשִׁים בְּעִנְיַן הַפְּתוּב "צוּפָה רְשַׁע לְצִדִּיק" וְכוּ'). וְיֵשׁ בְּכָל זֶה הַרְבֵּה לְבָאֵר, וְאִם יְהִיָּה
אֱלֹקִים עִמְדֵי אֲבָאֵר בְּמִקּוּם אַחֵר. גַּם עֵין לְקַמּוֹן בְּהַרְמָזִים אֲשֶׁר מְצַאֲתִי בְּהַמְעַשֶׂה הַזְּבוּב וְעַכְבִּישׁ, אֲשֶׁר
סִפֵּר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁהוּן הוֹן רְדִיפוֹת כֹּחַ הָרַע וְהַנְּגִדִי מְקַלְפֵת עֲשׂוֹ וְעַמְלָק יַמַּח שְׁמֵם הַנִּקְרָא בְּשֵׁם שְׁמַמִּית

(ממין עכביש פנודע) פמובא בפרוש רש"י בספר משלי (ל, כח) בדבר הכתוב "שממית בגדים תתפש" שזה עשו. והוא שנגמר עליו הכתוב בעובדיה "בזוי אתה מאד", כי הוא המבזה מכל השקצים שנמשכים מקלפת עשו (כמובא בלקוטי הלכות תולעים בשם ספר הפנוט). וכאשר תתפש בהיכל מלך העליון יתברך, ויגיע עם עיק'ב'ו' ורגלו על הדף (שכתוב בו שם ה', כמובן מהשיחות שאחר המעשה) תתחיל לירד מטה מטה עד שיהיה נמחה זכרו לגמרי, וכמבאר מלשון חכמינו ז"ל ומובא בפרוש רש"י פרשת תולדות על אודות הכתוב "וגדו אוהות ב'עיק'ב' עשו", שלא יספיק זה לגמר מלכותו עד שבא זה ונוטלה הימנו. וכלשון הכתוב שם בעובדיהו "אם תגביה פנשר" וכו'.

ופעם אחת עמד מוהרנ"ת ז"ל בדברי הקדושים כנגד הנבוכים שהיו באומין, אשר התפארו ברב השתדלותם שיגמרו כרצונם (להשפיע שם ישראל והבדלו מן העמים), וכאשר עמדו כנגדו בראיותיהם ממה שפבר גמרו בזה הרבה גם בימיו במדינות הרחוקות פנודע, ענה ואמר: זאת ברור לדעתי שאם תגמרו כרצונכם חזר העולם לתהו ובהו, כי לא לאלה התפוכות נברא העולם. ויש בזה להאריך דקצת כפי המבאר מצרופי ופולולי דברי הקדושים בכתב ובפה על אודות אשר האין סוף יתברך באחדותו הפשוט בעצמו המציא כפיכול השתנות בין מדותיו העליונות, זה לדיו וזה לחסד, אשר אלו ואלו דברי אלהים חיים, ואחדותם בכתוב השלישי גבוה מעל גבוה. ואשר בזה נתנסה אברהם אבינו עליו השלום בעת העקדה, אשר בתחלה שמע חסדי השם יתברך ומאמרו, "כי ביצחק יקרא לך זרע", ואחר כך בשמעו ממדת הדיו להעלות אותו לעולה, לא הכריע ברצונו הגופני וחבת בנו לסמוך על הדבור הראשון "כי ביצחק" וכו', אבל בטל את עצמו ורצונו בתכלית הבטול להשם יתברך, עד שהשם יתברך בעצמו הכריע מדת הדיו למדת הרחמים ואמר לו "אל תשלח ידך" וכו'. וכן מרדכי דע את כל אשר נעשה בגזר דין להשמיד וכו' שנגזר גם למעלה כמבאר מדברי חכמינו ז"ל. ולכאורה לא היה לו להתירא כלל, כי הלא כנגד זה היינו מחיבים להאמין בדברי הנביא ירמיה ממדת רחמי השם יתברך ומאמרו: "לקח שבעים שנה אפקד אתכם" (כחייבנו בזה הגלות להאמין בדברי הנביאים על ביאת הגואל שאנו מחכים אליו), ואולם ברוממות ההכרעה הנ"ל נתירא ונפחד עד אשר הרבה לזעק וזעקה גדולה ומרה, עד שיצא אל הפעל מאמר הכתוב הנ"ל "לקח שבעים שנה" וכו'. (כי גם מתחלה דע השם יתברך שיתעורר הצדיק מרדכי ויבטל גזרותיו, וידיעת השם יתברך לא תבטל כח הבחירה, כמבאר מזה במקום אחר).

וכל המלחמה הזאת למעלה ולמטה שהתגברה בסוף גלות בבל הוא ענין המבאר מדברי רבנו ז"ל בדבר הכתוב: "לפתח חטאת רובך". שפשהאדם סמוך לפתח ושער הקדשה מתגבר עליו יותר כח המסית, כמשל הנאבקים זה עם זה. (שמובא בשיחותיו הקדושות שאחר הספורי מעשיות) ומהפרט למד מוהרנ"ת ז"ל על הכלל, והודיענו מרחוק בעצם המלחמה למעלה ולמטה שנמצא קצת בעקבות משיחא, בפתח הגאולה נצחיית שאנו מחכים אליה, כי בהתגברות הסתות והפתויים למטה לנפשות ישראל שישורו מהשם יתברך, כי התגברות הסתות מדת הדיו למעלה בקטרוגים לפני השם יתברך שישיר מנפשות ישראל להשמידם חס ושלום, וכל העולם היה חוזר לתהו ובהו על ידי זה. (ועינו לקמן בהרמזים אשר הוצאתי מצרופי דברי רבנו במעשה הזבוב הנ"ל), וכן מבאר מצרופי דברי מוהרנ"ת בפרוש המעשה מהבעל תפלה (שבספר ספורי מעשיות), אשר מדת הגבורה (שהוא מדת הדיו הנמצא להשם יתברך ותורתו בתוכחה וקללות) תתקרב בכל עת יותר להחריב את העולם הנקרא בשם מדת תאות ממון, (ועקר רצון השם יתברך במדת גבורתו הנ"ל הוא הכנעה והבטול אליו יתברך כלשון רבנו ז"ל בספור המעשה הנ"ל. שהוא לשון הכתוב בתוכחה: "או אז יפגע לבבם") וגם אם קומת מדת

התפלה (שנקרא בשם בעל תפלה) ומדת הממנה שהיא הצדקה מעבירין את רע הגזרה, לא יהיה עקר העברתם ופיוסם למדת הדיו והגבור הנ"ל. רק בדחיה ועכוב לזמן קצוב, אבל בטול הגזרה לגמרי הוא בתשובה לבד (שהוא שלמות ההקנעה והבטול הנ"ל) ש"זכו נפשות ישראל בעת גאלתם. ומה נכון ונפלא לפי זה מליצת הנביא מלאכי בהכתוב "הנה אנכי שולח לכם את אליה" וכו' (אשר אין לנו נחמה יותר מזה) ואחר כך בסוף מסים ואומר "פן אבא והכיתי את הארץ חרם" (כי אם חס ושלום לא יצא אל הפעל הכרעת מדת הרחמים. יצא חס ושלום אל הפעל תכלית ההפך כנ"ל) וגם למרחוק תבין בכל זה מה גדלו זכיות האחד בעיר ושנים במשפחה המתרחקים גם היום ממבוכות הנבוכים ולצניהם וחולכים בעקבות אבותינו.

1

והנה בענין הודעת חכמינו ז"ל זה סמוך לשמונה עשר מאות שנה (בקבלתם איש מפי איש עד דורות הנביאים) שבעקבות משיחא חצפא יסגי וכו' (והחמתם אשר קראה בשם) חכמת סופרים תסרח וראי חטא ומאסו, כבר הודיענו רבנו ז"ל, שלא היתה פונתם רק על התגברות האפיקורסות וחסרון אמונה שבאלה הדורות, כי רק זה עקר אבי אבות כל הטמאות שבעולם דדא בה כלא בה. כי אפלו העברות שבינו אדם לחברו, גנבה גזלה רציחה אם לא נשמר מהם האדם רק על פי דעת האנושי המסכמת לזה, אין בזה שום ממש כלל. כי דעת האנושי לא נמצא תמיד במשקל אחד, ולפעמים מגיעים להאדם סברות וראיות עד שתחלב דעתו באפן אחר. וכאשר עינינו הרואות באלה הדורות, שבדעת האנושי מהפכים בתכלית ההפך, שחיוב גדול לגזל מהעשירים את ממונם, להשוות כל הפיסים (וכמה פעמים נדמה להם על אחד שהוא עשיר, והאמת כל ממונו הוא ממון אחרים שגוה מהם למשא ומתן כמנהג העולם, ובגזלתם, לבד שגוזלים מאתו, הם נחשבים להורגים אותו. וכמה פעמים רוצחים והורגים את העשירים בידים ממש כנודע) ונחזר לדברי רבנו ז"ל הנ"ל שזאת היתה מטרת חכמינו ז"ל בדבריהם הנ"ל בעקבות משיחא וכו'. כי כל זה מחבר ומצרף לראיות הכתוב הנ"ל לפתח חטאת וכו'. וסיום דברי חכמינו ז"ל על מי לנו להשען על אבינו שבשמים, הוא כענין רידה תכלית העליה כמובא בדברי רבנו ז"ל במקום אחר. כי גם כל אלה המים הזדונים אשר באלה הימים, לא יוכלו לכבות לגמרי נקדת האמונה המשרשת גם עתה ברבם ככלם מנפשות ישראל (כאשר נדבר מזה לקמן באות ח'), ואדרבא על ידי כל אלה המים הזדונים, גדול ועצום כפלי כפלים רוממות כל נקדה ושערה טובה שנמצא ברבם ככלם. וכאשר יצא אז מפי רבנו ז"ל בזה הלשון, עוד יהיה זמן שמי שיהיה איש כשר פשוט אז ער וועט זיד וואשען צום עסין [ש"טול ידיו קדם האכל] יהיה חדוש גדול כמו הבעל שם טוב עד כאן לשונו. ולא בלשון גזמא והפלה אמר זאת, כי באמת הוא פן ורק בזכות אלה הנקדות טובות יצמח פן דוד, לגלות האמת לעיני כל.

2

ועוד לאלוק מליו בדבר האמונה. והנני להציע תחלה שלש הצעות :
הצעה ראשונה היא בהכרח האמונה, כי גם חוץ ההכרח שהזפתי לעיל, כדי לעמד על ידה בהנסינות שנתנסה האדם בזה העולם, עוד נמצא בה הכרח גדול לחיי עד. כי בזאת לבד תתקשר הנשמה במקורה (בכסא כבודו ותברך) אשר נחצבה משם. כי זה השער לה, אשר בדורות הראשונים זכו הצדיקים להשפעת הנבואה על ידי האמונה. ומה הנ"ל ז"ל מצא עבור זה רמז נפלא בראשי תבות הכתוב "ניפתחו השמים ויארץ מראות אילקים" [אותיות אמונ"ה].

הצעה שנייה הוא המבאר בצרופי דברי רבנו ז"ל, שהאמונה בלב האדם הוא מצד ההולדה ומצד המעשים. כי הנולד בקדשה פראוי, וגם את מעשיו לא קלקל (וככל אשר אכתב מזה לקמן באות י' ע"ן שם), נאמן לבבו באמונה שלמה בה' ובעבדיו האמתיים, עד שגם אם מדברים לפניו כל מיני פירות ומבוכות, אינם נכנסים קלל בלבבו ממש כמו שמדברים לפני הסריס מתאות משגל.

ח

הצעה שלישית הוא מה שפירא מציורי דברי רבנו ז"ל שהשני הפכים הנמצאים בהידיעה והבחירה, נחשבים ועומדים אלה השני הפכים גם בדברי הנשמה והבחירה. כי אף על פי שגם צד הנשמה והידיעה אמת ויציב, אבל בזה העולם יש לנו לסלק את דעתנו ולבבנו מלבוא קלל בדבר הנשמה והידיעה, ואין לנו לשום אל לבנו רק צד הבחירה. כי באמות האמתיות נמצא וכלת בכל אדם להתקנא בהצדיקים האמתיים, ולבחר בטוב ולסור מרע עד שיזכה גם כן לתכלית מדרגה העליונה, ומחמת זה מגיע ענין לחוטאים. וכבר הבאתי בכלל השנים עשר שבהקדמת ספרי באור הלכותיים. שמבאר מדברי רבנו ומהרנ"ת ז"ל שנמצאים הרבה דברים הנראים לדעתנו האנושה כשני הפכים בנושא אחד, ולהעדר גבול חכמות ודעת הבורא ותברך לבלתי הפכים וחשבו. ומפל זה נבוא בדבר האמונה הנ"ל. כי פעם אחת אמר מהרנ"ת ז"ל בזה הלשון, אני מאמין בכל אדם מישראל, ואם איני שומע מפיו דברים רעים בודאי אני מאמין, רק אפלו אם אני שומע באזני דברים רעים יוצאים מפיו, אני מאמין שלא נמצאים בלבבו ככל אשר הם יוצאים מפיו. עד כאן לשונו. ויש לזה עוד שיחות נחוצות אשר הוצאתי מדבריו, כי לולא השקפת נקדת האמונה בלב נפשות ישראל, לא היו עומדים רבם ככלם בנסיונות רדיפתם מהאמות ובנסיונות יציאת נפשם ממש, שנתנסו מאז היו לגוי. ושקר וכזב בפי כל הבודים מלבבם פרושים על זה. אבל האמת הוא שגם כל ההשרשה הוא בהעלם נפלא ומפל שכן וכל שכן באלה הדורות אשר גברו יותר ההעלם וההסתרה. עד שהם בעצמם אינם מבינים ואינם יודעים קלל מה שנמצא בהם. וכמבאר משיחות רבנו ז"ל שאחר הספורי מעשיות, שהרשעים הם מלאי חרטות (וכונתו על רשעי ישראל כמבאר מזה בדברי מהרנ"ת במקום אחר), ושהם בעצמם אינם יודעים מזה כי גם כל אשר יתגברו ברשעתם, הוא מחמת חרטה שנשרש בהם ונסתר ונעלם בקרבם. וכמשל הנאבקים והנלחמים זה כנגד זה, שכשאתד רואה שחברו מתגבר יותר, כמו כן ממש כשהרע רואה שמתחיל איזה טוב להתעורר אצלו הוא מתגבר יותר, ע"ן שם. וגם לפי זה אין מקום קלל לשאלת הנבוכים ותמיהתם מהיכן יזכו לאמונה אפלו אם ירצו. ויש מהם שנבוכו כל כך עד שנדמה להם גם על זולתם וכו'. ואין להאריך בדבריהם המטעים והמתעים כי האמת הוא בתכלית ההפך, שכל הנשמות הנמצאות בנרע יעקב, חוט המשלש באברהם ויצחק שיצא מהם, יוצאים ונמשכים משלשת השמות הנמצאות בהפתוב שמע ישראל. י' א' י' (אברהם יצחק יעקב) העומדים בסוד השלשה רגלים שבכסא כבודו יתברך (כמבאר כל זה מצרופי דברי רבנו ז"ל), שמחמת זה אין שום אפן קלל שלא יהיה נמצא בהם איזה נקדה מהאמונה האמתית, ובזאת הנקדה יש ביכולתם לבוא להשלמת האמונה, באפן שתתגלה בלבבם. ויש להאריך בזה קצת. והנני לכתב מזה לקמן. כי אגב אורחא אמרתי להפסיק את הענין, ולהציע לפני המעיין הסגנון השני הנמצא בלקוטי א' אודות חרטות הנמצאות בהרשעים (שזה בעצמו שהם מתגברים וכו' כנ"ל), כי בלקוטי א' סימן רע"ד מאריך יותר בדבר ההתגברות שהרשעים מתגברים ברשעתם, ושיש מהם שעובדים ויגיעים כל זמיהם, כדי לעקר את עצמן מהשם יתברך ומתורתו לגמרי, כי הנקדה הקדושה של קדשת ישראל שיש עדין בתוכם היא מבלבלת אותם ומביאה בהם הרחוקי

תשובה ויראה מאימת הדין. ומחמת זה אין להם תענוג מהעברות והתאזות שלהם. וישלל כן הם מתאזים ויגיעו לזעזועים ויגיעו לכפירה גמורה בדתם חס ושלום, באופן שלא יהיה להם עוד צד ספק לנטות אל האמת. אבל צריכים לזה יגיעה גדולה מאד מאד כמה וכמה שנים (רחמנא לאלו) כי היהדות שבהם אינה מנחת אותם ומבלבלת אותם תמיד. גם מבאר שם, שיש מהם שפשמגיעים ובאים למה שהתאוו, דהיינו לכפירה גמורה חס ושלום בלי שום נטיה אל האמת, אזי תכף ומיד מתים ויוצאים מן העולם (ויש לבאר שזה מחמת שכל עצם נשמת ישראל נמשכת מנשמת האבות שבפעם האמונה כאשר אכתב מזה לקמן). ובעקירת האמונה מהאדם נעקר מאתו ממילא גם הנשמה. כי נפשות ישראל אכלו אם נופלים לעבודה זרה ממש, נקראים על כל פנים בשם פושעי ישראל (אף על פי שחטא ישראל הוא, פנודע מדברי חכמינו ז"ל).

ט

ועתה נחזר לענין ראשון אשר כתבנו ברוממות נפשות ישראל, ולהקדים תחלה את המכון היוצא מהכלל הרביעי שבהקדמת ספרי "באור הלקוטים" (ומהדגמאות אשר הבאתי מהכתובים שבפרשת ואהבת וכו' אשר תבין משם) על אודות השני חודים, שמע ישראל, וברוך שם. שבהודעתם את האמונה נמצאים הם עצמם בעקר האמונה. ומכל שכן וכל שכן השלשה שמות הנזכרות בהכתוב שמע ישראל: ונפש אברהם אבינו שנמשך משם עומד בראש המאמינים במציאות הבורא יתברך ונתקדם בו הפסוק הנ"ל, "נפתחו השמים ואראה" וכו', אבל מחמת שלא היתה עדין הולדתו בקדשה, נתעלה עליו בנו יצחק אבינו שנולד בקדשה מאברהם ושרה. כי ברב אמונתו בהתמלאות כל הארץ מכבוד המלך העליון יתברך נתגרא ונפחד מפחדו ויראתו, עד שעמד במדת היראה פנודע, כי האמונה הזאת היא מפלגת יותר מהאמונה סתם שבמציאותו יתברך הנ"ל (כי בדבר האמונה הזאת שמלא כל הארץ כבודו, אף על פי שבאמת אינה מקום כבודו. נמצאים שאלות ותרוצים לאין תכלית אשר לא יתגלה רק בעולם הנפחי. כמבאר בזה מדברי רבנו ז"ל במקום אחר). ואחר כך גבוה מעל גבוה נתעלה גם עליו בנו יעקב אבינו בחיר שבאבות, (חוט המשלש כנ"ל) אשר בו נתיחדה האמונה עם האמת (שהיא חכמה פנודע), וברב זה היחוד והשלמות האמונה שזכה לא נקרא אצלו האמונה רק בשם אמת. אף על פי שלכאורה יש לפרש מדברי רבנו שבסימן ז' בלקוטי א' שבתחלה יש להקדים את האמת. אבל כפי המבאר עוד מדבריו הקדושים בכמה מקומות, וגם מהדברים שבעל פה שעל פרח דבריו הקדושים שבסימן זה הנ"ל אומרים פרשוני, שהאמונה והאמת מקשרים זה לזה, ושבכל זה "תבואי תשורי מראש אמונה", שזה לבד כל הראש וההתחלה. רק שבעצם קשריהם זה לזה מכרח מיד להשתמש גם במדת האמת (שהוא חכמה פנודע) כדי להנצל ולהשמר מאמונות כזביות. ויעקב אבינו בעצם השלמתו כנ"ל, היתה מטתו שלמה, אשר מספר בניו מכון ממש כמספר התבות שבשמע וברוך שם, וגם מספר האותיות שבשמותיהם מכון ממש למספר האותיות שבשמע וברוך שם. וגם על דם בעצמם נתגלה זה היחוד שהם אמרו שמע ישראל וכו' כמובא בדברי חכמינו ז"ל במסכת פסחים. ועבור זה התפאר עצמו השם יתברך לפני נפשות ישראל על ידי הנביא ירמיה בהכתוב: "ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת" ופרש רש"י שם בכונת הפתוב על אשר נולדו ויצאו מהאבות. וממילא מובן שהעקר הוא מה שיצאו מיעקב כנ"ל. ובכל נקודת האמונה שנשרש בהעלם בלב נפש הישראלי, יש בכחו לבא בקיום התורה עד שיזכה על ידי זה בעצמו לשלמות האמונה. כי על ידי זה יסובבו כל התרניג מצות שנתנו מהאור אין סוף יתברך. והזהר הקדוש קורא אותם בשם תרניג עטין. וכמשל הרופא החכם והבקי בהפלאות

הכחות הנמצאות בחלקי הבריאה ובבאו להחולה מניעץ ומודיע לו את כל הדברים המזיקים שהוא צריך להשמר מהם שלא יקלקלו וימנעו מאתו את הרפואה, וגם מוסיף ליעץ ולהודיע להחולה את הדברים הטובים לרפואתו, כן יודיענו האור אין סוף יתברך על ידי עבדיו הנאמנים שפני הטבעיות הרוחניות אשר הטביע והלביש באמצעות חלקי הבריאה (והטבעיות הגשמיות הנמשכות מהם) יש לנו להתירא מכל חטא ועון ופשע הגורמים הזקות ומונעים גדולים להנפש מהאמונה והדבקות במקור החיים הנצחיים. ויש מהם שהם גורמים להנפש כרת וכריתה לגמרי מהאמונה (ולהיות נאבד לגמרי חס ושלום). ובתכלית ההפך נמצאים סגלות נפלאות ונעלמות בכל רמ"ח מצות עשה, אשר על ידם נתרפא האדם ויתעלה על ידם להאמונה והחיים הנצחיים. ומצוה גוררת מצוה, כי כל אשר יזכה האדם יותר להגדיל בלבבו את האמונה, יסור יותר על ידי זה בעצמו מהרע אל הטוב (ועוד יש בזה שיחות נחוצות, ואם יהיה אלקים עמדי יבארו במקום אחר).

יא

והנה העקר שבכל המעשים המרחקים מהאדם את המבוכות ומביאים בלבבו את האמונה, הוא מה שנקרא בסמיכת הכתוב אחרי לבבכם וכו' כפי דרשת חכמינו ז"ל "אחרי לבבכם" – זהו מינות, "ואחרי עיניכם" – זהו גאוף. כי הקדשה והטהרה מזאת התאנה נקרא בשם תקוה הכללי. ויש בזה רבבות רבבות מדרגות. ומרחוק תבין לפי זה ברוממות והתעלות יוסף על כל אחיו, כי בירידתו לערות מצרים והתנסותו שם בתקף רתיחת הדמים, "ותשב באיתן קשתו" נתעלה גם ברוחניות למדרגת פי שנים ברוח אביו בעצמו (כמובא מזה במקום אחר). כי "בית יעקב אש, ובית יוסף להבה". ומהולדתו השנייה אשר קרא בשם אפרים, נשתלשל גם משיח בן יוסף פנדע. וגם משה ודוד נתאחדו אתו בהסתלקותם ברעוא דרעיון. ובאחדותם יחדו עומדים עם בנו אפרים ברגל הרביעי מהפסא, שהוא תבה הרביעית והמצרפת לשלשה שמות הנ"ל, י' א' י' א' חד. גם מבאר מצרופי דברי מוהרנ"ת המיסדים גם בדברי האר"י ז"ל בפרי עץ חיים, שהשני שמות יעקב יוסף עולים י"ג פעמים הויה. כי יעקב עולה שבעה פעמים הויה, המכונים לשבעה לילות חנה, ובלייל שמיני כאשר גאיר מספר שם הוי"ו שבשם יוסף (אף על פי שבצרוף שמו נמשכים המספרים עד י"ג פנ"ל) מדרך לעמד ואי אפשר להדליק יותר. כי הוא הלהבה בפני החמה שלעתיד. ובשם יוסף מוסיף והולך להאיר מעצמו מיום ליום. ונסח האר"י ז"ל בברכת הנרות להדליק ג' ח' נפה שבה סובב גם כן על הנח"ל הנובע ומוסיף לשפף מימי הדעת והחכמה מיום ליום פנ"ל (הנמשכים ויוצאים ממקור החכמה שלמעלה). וברב רוממותו נעלם ונסתר הוא גם מדעת אהיו הקדושים והצדיקים בהסתרה והעלמה פנ"ל, עד שבתכלית ההפך אמרו 'איש אל אחיו לכו ונהרגהו' (אין מקרא יוצא מידי פשוטו). ובאמת הוא השליט והראש לכל נשמות ישראל אשר ברוחניות, ובהעלם נפלא יוצאים ונמשכים מאתו כל הדורות (כמובן מדברי רבנו ז"ל על אודות הכתוב "קורא הדורות מראש") ובהמשכתם מאתו אין ביכלת הרע לבלע אותם בשום אופן בעולם כלל. וכך אשר נעמדו זה לעמת זה כל השבעה מדרגות הרעות לבלע לנפשות ישראל עד שלא יודע כי באו אל קרבנה, ולא יזכר שם ישראל עוד. כן בתכלית ההפך יותר יקראו אותם עד שיוסיפו להקיא גם עצמות חיותם (כמובא מזה במקום אחר בדברי מוהרנ"ת על אודות תשלומי כפל וארבעה וחמשה חמשה תחת השור) וכאשר הוא בעצמו נתעלה ויצא (בראש השנה) מחשף לאור. כן בכחו כי עז וגבורתו, כי קשתה מים רבים לא יוכלו לכבות את תבערת לב נפשות ישראל הנמשכים מאתו עד עת קץ. ודי לחכימא ברמיזה. ובדבר הי"ג פעמים מספר הויה שפתבתי לעיל מדברי מוהרנ"ת שבשם האר"י ז"ל נדבר לקמן

בפרוש הדבר, אשר הוצאתי בבאורי את המאמר ראיתי מנורת זהב שבלקוטי א' סימן ח'.

יב

כבר הודיענו רבנו ז"ל, שגם המצות שיש עליהם טעמים הגשמיים, יש להאמין שהעקר הוא טעמים הרוחניים לאין סוף שנמצא בה, כי אורייתא וקדשא בריהו הוא כלא חד (וכבר הזכרתי מזה להענין אשר כתבתי באות ב' הנ"ל). וכן במצות תלמוד תורה העולה על כל המצות (כמבאר מזה גם בספר המדות בזה הלשון הרגל הלמוד עולה על קיום כל המצות) אף על פי שבפשטות כל טעם הנגלה היא למען דעת איהו להתנהג בכל דבר, את הדבר אשר נלד בה ואת המעשה וכו'. אבל גם בזה כל עקר המצוה הוא בלשון סגולה להצלחת הנפש, כפי טעמים הרוחניים אשר בה. (וענין בספר המדות בזה הלשון כל ידיעה במשפטי התורה וכו' הידיעה הזאת בעצמה הוא הצלחת הנפש) וכן מבאר מדברי חכמינו ז"ל מסכת זבחים, לענין הלמוד שבהלכות קדשים שהוא הלכתא למשיחא, אבל דרש וקבל שחר. והנה כאשר יצא מפי רבנו ז"ל כמה דברים נוראים בהכרח למוד ספרו, כי גם מיום התגלות הסתרי תורה שבההר הקדוש תהיה בזה לבד הסגולה להצלחת הנפש כמבאר בזה מדברי האר"י ז"ל. גם לענין הלמוד בכל חכמת הקבלה שנתגלה על ידו (רק שלא כל אחד ראוי לזה הלמוד שבקבלת האר"י ז"ל מלשונות ההגשמה אשר בה. ולהבילתי ראוי מגיע קלוקל חס ושלום כמובא מזה בספר חיי מוהר"ו, אבל להראויים לזה מאד מאד מכרחים דבריו והשגותיו הקדושים). ורבנו ז"ל קרא פעם אחת לספר עץ החיים בשם ספר מוסר, ואמר בזה הלשון: סע א טיער מוסר ספר סע איז [איזה ספר מוסר יקר הוא], והפליג מאד ביקר מעלתו. ועתה כפי המובן ברוממות רבנו ז"ל. יש גם מזה בעצמו להבין מרחוק מרוממות למוד תורתו והצלחת הנפש שזוכים על ידי כל דבור ודבור שבה. ואגב אורחא הנני להזכיר מה שמובא מזה קצת בהשיחות שאחר הספרי מעשיות (וגם בלקוטי הלכות מובא מזה) שרבנו ז"ל הפליג מאד לפני מוהר"נ"ת בעצם כח התורה להוציא את האדם מכל מיני טנפת. ואמר לו בזה הלשון: גלייך דיא וויסט דעם כח פון דער תורה [וכי אתה יודע הכח של התורה?]. ומאמר רבנו ז"ל (שמובא בחיי מוהר"ו סימן של"ב) אני נחל המטה וכו', מבאר גם כן מדברי מוהר"נ"ת שסובב העקר על דברי תורתו הקדושה. ובספר המדות באות צדקה, מבאר מעלת יקר הלמוד, כי התורה והמעשה והשבת נותנים חיים גשמיים גם כן. ועוד הנני לספר אשר ראיתי בבית אבי איש זקן אשר בימי נעוריו התחיל לנסע לרבנו ז"ל עם דודו שהיה מאנשי רבנו ז"ל, ודודו שבח אותו קצת לפני רבנו ז"ל, שהוא בר אורן. והתחיל רבנו ז"ל לעוררו על התמדת הלמוד, ואמר לו בזה הלשון: דיא ליפען זאלין דיר ניט צו שטיין [שהשפתיים לא יעמדו] (כי עדין היה סמוך על שלחן חותנו). גם אמר לו רבנו בזה הלשון: דיא תורה וועט דיך קוויקען, דיא תורה וועט דיך שטארקען [התורה תחיה אותך, התורה תחזק אותך], ועוד כמה שבחים חשב אז. ובסוף הרים את קולו ואמר לו בזה הלשון: דיא תורה מאכט רייך [התורה מעשירה]. גם מבאר מדברי רבנו ז"ל לענין הצדיקים יחידים הדורות, שקדם ירידת הצדיקים לזה העולם, יש ביכלת להיות איש כשר ועובד את ה', גם זולת זה הצדיק ותורתו, ומשפא לזה העולם אין ביכלת כלל לזכות זולתו וזולת תורתו למה שצריך לזכות. וכפי הנראה מדבריו הקדושים שזה נמשך מדרכי השם יתברך בהנהגת העולם זה לעמת זה. ובירידת הצדיק הרופא נפשות לזה העולם, ברפואות ותחבושות יקרות ונפלאות שלא נתגלו עדין מעולם, נתחדשים כנגד זה מחלות ומכאובים חדשים שלא היו עדין בעולם, ושאין ביכלת לעמד כלל כנגדם, אם לא בסגלות ורפואות הצדיק שנתחדשו ויחדו כנגדם באלה העתים, והבילתי מתרפא בהם אבדה תקותו חס ושלום. ולפי כל זה תבין ותתבונן ברב ופעם חיוב

והכרח הלמוד בתורה שבנסתר שזכינו על ידי רבנו ז"ל. כי הן המה התבלין המכרחים להיצר הרע שבעת הזאת. שעל זה אמרו חכמינו ז"ל 'בראתי נצר הרע בראתי תורה תבלין' (מסכת קדושין דף ל' ע"ב). והעקר הוא למוד העיון שבה, כמבאר מדבריו הקדושים בלקוטי א' סימן ק"א, שזה הוא הלמוד המסגל להנצל על ידו מהתאוות והמדות הרעות.

ובספר המדות באות סוד. מבאר שבעיון עמק בסודות התורה, יכולים לפקד עקרונות ולרפאות חולאת חזק (שגם מזה מובן גדל ועצם מעלת זה הלמוד), וכאשר נקראים בשם סודות התורה כל דברי רבי שמעון בר יוחאי בהזהר הקדוש והתקונים שנפתחו ויצאו ממקור החכמה דעתיקה סתימאה. כן גם כל דברי הנחל הנובע משם על ידי רבנו ז"ל. שמחמת זה מבאר מדבריו הקדושים, שגם הקובע לעצמו בכל יום שעור הלמוד בספריו הקדושים, לא יסתפק את עצמו בשעור למוד הפשוט, אבל חלק את העתים ויוסיף לקבוע לעצמו שעור למוד העיון בספריו הקדושים.

יג

והנה בימי נעורי, חלפו ועברו אצלי כמה שנים שנפלאתי קצת בפרוש מלת העיון שהזכיר רבנו ז"ל לענין הלמוד שבספריו הקדושים. כי לכאורה אין כלת כלל שייכפל זה הלמוד לפשוט ועיון. כי בתורה שבנגלה, תלמוד בבלי וירושלמי, גם אם נמצא בהם למוד אחד פשוט (להבין על כל פנים בפשיטות מאמר הגמרא, כי בלי זה לא נקרא בשם למוד כלל) נמצא בכל זה למוד העיון, אשר הלומדים בהם ישימו עיניהם לעיון ולהעמיק יותר בפלפולים שונים (ולא בדרש, כי הדרש הוא ענין אחר פנודע), אבל בלמוד כזה לכאורה לא נמצא כלל יותר מפרוש הפשוט, עד שבאמת נמצאים גדולים מאנשי שלומנו (ומהם רבי יחיאל מענדיל בהקדמת המפתחות) המפרשים מחמת זה פונות המאמר הנ"ל על פרוש הדרש. אבל בהמשך הזמן מדי שקדי על דלתי ספרי מוהרנ"ת, אשר עליו סמוך רבנו ז"ל את נדיו למלא אותו ברוח אלקים לקום לדרש בדבריו הקדושים, עד שגם כל דרשותיו כנים ואמתיים (ובלי שום תערובות חס ושלום מבלבול המדמה בתכלית ההפך שהזכיר מזה רבנו ז"ל בלקוטי א' סימן נ"ד עין שם) ראה ראיתי שבאמצעות הדרש חתר ומצא מסלות נפלאות בלמוד תורת רבנו ז"ל גם בפשיטות, ולהוספות הם נחשבים על הרמז והדרש אשר ידרש בהם בעשר דברי רבנו ז"ל ממקומות אחרים בתורה שבכתב ובעל פה (או ממאמרים אחרים שבספר רבנו ז"ל בעצמו, שגם זה נקרא בשם דרש ועושר ממקום אחר). כי עוד בהוספה ותוספות על כל זה מצא פרושים נחמדים (קלב) בקצת מאמרי רבנו ז"ל, שבכל מאמר ומאמר פרש מנה ובה כפי הפל הראשון (והעקרי) לכל הכללים אשר פתבתי בהקדמת ספרי באור הלקוטים. שכן דרש רבנו ז"ל לפרש בכל מאמר ומאמר מנה ובה תחלתו מסופו וסופו מתחלתו. ובאפן שאין נראה כלל רק למי שחותר ומעמיק בהם, וכאשר ירמז מוהרנ"ת זה הפל בהקדמותיו אשר כתב ללקוטי הראשון ולקוטי תניינא.

(ועין שם מה שכתב שפני עצם העמק הזה צריך לכתב בכל דבור ודבור, ודוק או והבן היטב). וגם אגב אורחא ראה ראיתי שלפי זה מפרש שיחת רבנו ז"ל, שאחר הספורי מעשיות סימן קצ"ח. שאין מי שביין את תורתו רק מי שייכול לאמרה פנים ואחור עד כאן לשונו. כי כשחוזר הקורא לאחוריו מסוף המאמר לתחלתו מבין יותר פונת רבנו ז"ל. ושגם לפי זה מבאר מה שכתב מוהרנ"ת בסוף הקדמתו לספר לקוטי הלכות (פרש הראשון והאחרון) שהוא כעין באור על ספר רבנו ז"ל. ולכאורה יש להתפלל על זה, כי הלא מהדרש לבד אשר ידרש בהם אין ראיה כל כך על יתרון דברי רבנו ז"ל ורוממותם (כמבאר לכל בקי בספרי הדרשות שאין מזה ראיה כל כך), אבל כפי הדלאותיו את החספא אשר הדלה

לנו בספריו הקדושים למצא את הפלל הראשון הנ"ל, וגם שאר הפללים אשר כתבתי בהקדמת ספר באורי הנ"ל, נחשבים ספריו הקדושים לבאור ופרוש ממש ללקוטי הקדושים. ואדברה בתורתו נגד מלכים ולא אבוש. ונתעוררתי מכל זה להציג בזה הספר כמה מאמרים מהלקוטי מוהר"ן עם הבאורים כפי המסלה והפלל הנ"ל, ולהרכיבם ולבללם עם אלה השיחות והספורים. ובראשונה הנני להציג פה קצת מהדורא בתרא לבאור המאמר שבסימן ח' שבלקוטי א' על הפתוב ראיתי "והנה מנורת זהב". כי מחמת שלא כתבתי אותה כעין כתיבתי לבאור המאמרים שאחרי זה (בתחלה ישר וכסדר, ואחר כך שלא כסדר עין שם) וגם קצתי בה יותר מדאי, קשה וכבד מאד להתבונן בה. ועתה הנני לכתבה שלא בקצרה כל כך וגם לצרף לה קצת ראשי פרקים מגוף המאמר שבלקוטי מוהר"ן כדי להקל על הקורא, ובכל מקום שדלגתי כתבתי שלש נקודות כזה... לסימן ואות שדלגתי שם :

ראשי פרקים מהמאמר בלקוטי א' סימן ח' על הפתוב ראיתי וכו' (זכריה ד' והוא הפטרת שבת הנכה ראיתי והנה מנורת זהב כלה. וגלה על ראשה וכו'. הנה יקר גנוחי... מאיש ישראל. כי היא שלמות החסרונות פי על ידי... הרוח חיים נברא העולם כמו שכתוב "ויברוח פיו כל צבאם"... והוא גם כן חיות האדם... כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וכשיש חסרון באיזה דבר, עקר החסרון הוא בבחינת החיות... הרוח חיים של אותו הדבר... והאנחה הוא אריכות הנשימה והוא בבחינת ארץ אפים, דהינו מאריך רוחה. ועל כן כשמתאנח על החסרון ומאריך רוחה, הוא ממשיך הרוח חיים להחסרון... ועל כן האנחה משלים החסרון :

ב

אז מאין מקבלין הרוח חיים. דע שעקר הרוח חיים מקבלין מהצדיק והרב שבדור. כי עקר הרוח חיים הוא בהתורה... והצדיקים דבקים בהתורה. ועל כן עקר הרוח חיים הוא אצלם. וכשהוא מקשר להצדיק והרב שבדור, כשהוא מתאנח ומאריך רוחה, ממשיך רוח חיים מהצדיק שבדור שהוא דבוק בהתורה אשר שם הרוח. וזהו שנקרא הצדיק איש אשר רוח בו, שיוצא להלך נגד רוחו של כל אחד... וזה בחינת רוח צפונית המנשבת בכנור של דוד... חמש נימין כנגד חמשה חמשי תורה... ורוח צפון... הוא בחינת רוח הצפון בלב של אדם, שהוא בחינת הרוח חיים, כי צפון חסר... ועקר הרוח חיים הוא בלב וכמו שכתוב בתקוני זהר... והחסרון הוא הסתלקות הרוח שמקומו בלב. ועל כן נרגש החסרון בלב, ועל כן כשנתמלא החסרון... נאמר "ויתן לך משאלות לבך, ומלא הי" וכו'...

ג

אז רשעים... דע שיש רב דקלפה שהוא בחינת עשו... יש לי רב. והוא בחינת "אלופי עשו" וכמו שמתרגם אוינקלוס 'רברבי עשו'... ומתקן מקבלין הרשעים הרוח. והוא בחינת רוח הטמאה בחינת רוח סערה, כמו שכתוב "הן עשו אחי איש שעיר"... כמו רוח סערה שהוא גדול בשעתו... אך שאין לו קיום כלל... ומסער גופה ונשמתה :

ד

ועל כן "ואיש חכם וכפרנה". כי החסרון הוא מחמת עונות... הממשיך הרוח חיים, ומשלים החסרון מכפר העון. והוא מגדל רחמנות וחנינות מהבורא לתברך שמו, שצמצם עצמו להיות הרוח אצל הצדיקים... וזה בחינת שלש עשרה מדות, ה' ה' אל רחום וחנון ארץ אפים... ורב חסד... הפך עשו רב דקלפה, שהוא אדמוני תקף הדין... "תורת אמת היתה בפיחיו"... נוצר וממתיק אלופי עשו... "נושא עון ופושע" :

ה

והנה כְּשֶׁמִתְאַנֵּחַ מִמְשִׁיךְ הַרוּחַ חַיִּים... אֵד לְהַתְגַּרֹּת בְּרָשָׁעִים אִי אֶפְשָׁר. כִּי כְּשֶׁמִתְגַּרְהַ בְּהַרְשָׁע וְהוּא מִתְאַנֵּחַ... אִם לֹא מִי שֶׁהוּא צָדִיק גָּמוּר... לֹא יֵאָמֵר לְצָדִיק כָּל אֶנּוּ. וְהַעֲנֵן כִּי יֵשׁ אַרְבָּעָה יְסוּדוֹת... וְלִמְעַלָּה בְּשָׂרָשָׁם הֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הוּיָה וְלִמְטָה הֵם מְעַרְבִים טוֹב וְרָע. וְהַצָּדִיק גָּמוּר שֶׁהִבְדִּיל וְהַפְרִישׁ הָרַע מִן הַטוֹב לְגַמְרֵי... מִתֵּר לְהַתְגַּרֹּת בְּרָשָׁעִים. וְהַעֲנֵן כִּי כָּל רָשָׁע הַהֲכָרַח שִׁיְהִיָּה לוֹ צָנוּר שֶׁיִּקְבֹּל דָּרָךְ שֶׁם הַרוּחַ שָׁלוֹ לְהַשְׁלִים הַחֲסָרוֹן, וְהַצָּנוּר הוּא דָּרָךְ הַמְדָּה רָעָה מִהָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת שֶׁהִמְשִׁיךְ וְהַגְבִּיר עַל עֲצָמוֹ, הוּא הַדָּרָךְ... וְכִשְׁהַצָּדִיק רוֹצֵה לְהַשְׁפִּילוֹ, הוּא מְכָרַח לִירֵד לְהַמְדָּה רָעָה הַהִיא שֶׁהַגְבִּיר עָלָיו הַרָשָׁע לְהַכְנִיעָה, וְלִקְלָקֵל הַצָּנוּר הַהוּא שֶׁל הַרָשָׁע שֶׁמְקַבֵּל דָּרָךְ שֶׁם הַחַיּוּת שָׁלוֹ. וְעַל כֵּן מְכָרַח שִׁיְהִיָּה זֶה הַצָּדִיק צָדִיק גָּמוּר שֶׁאֵין בוֹ שׁוּם רָע, לְמַעַן לֹא יִהְיֶה כֹחַ לְהַרוּחַ סַעְרָה... לְשַׁלֵּט וְלְהַזִּיק חֵס וְשָׁלוֹם לְהַצָּדִיק... כִּי אֵין לְהַרְשָׁע שׁוּם תְּפִיסָא בּוֹ... מַה שֶׁאֵין כּוֹ צָדִיק שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר... הָרַע עֲדִין בְּכַח... אֲבָל צָדִיק גָּמוּר אֵינוֹ בּוֹלַע... הַצָּדִיק גָּמוּר וְכָל הַנְּלוּיִם אֵלָיו מִתְרִים לְהַתְגַּרֹּת בְּרָשָׁעִים.

ו

וְלִבָּא לָזֶה לְהַפְרִישׁ וְלְהַבְדִּיל וְלְבַרֵּר הָרַע מִהַטוֹב הוּא עַל יְדֵי תוֹרָה וְתַפְלָה. וְלִמּוּד הַתּוֹרָה יִהְיֶה לָלוֹן לְעַמְקָה שֶׁל הַלְכָה... כִּי יֵשׁ בְּהַתּוֹרָה אַחִיזַת הַטוֹב וְהָרַע שֶׁנֶּאֱחָזוּן מִבְּחִינַת אֲסוּר וְהַתֵּר טָמֵא וְטָהוֹר כְּשׁוֹר וּפְסוּל שִׁישׁ בְּהַתּוֹרָה. וְכָל זְמַן שֶׁאֵינוֹ מְבַרֵּר הַהֲלָכָה, הוּא מְעַרְבֵב... אֵד לְזָכוֹת לָזֶה הַשִּׁכָּל... הוּא עַל יְדֵי תַפְלָה כִּי מִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַשִּׁכָּל:

ז

וְהַעֲנֵן כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּתַקוּנֵי זֶהֲרָה, גֵּן דָּא אוֹרִיָּתָא, וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַמְעַיְנִים וּמְבִינִים בְּהַתּוֹרָה, הֵם בְּחִינַת עֶשְׂבִּי וְדִשְׁאֵין דְּאֵתְרָבִיאוּ בְּגוּן. וּמֵאֵין הֵם גְּדֻלִים, הוּא מִמְעַנֵּן הַחֲכָמָה כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "מַעֲנֵן גִּנִּים". וְיִמְעַנֵּן מִבֵּית ה' יֹצֵא – הוּא הַתַּפְלָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "כִּי בֵּיתִי בֵּית תַּפְלָה". וְהוּא בְּחִינַת מְבִיא מִכַּח אֶל הַפֶּעַל. כִּי תַפְלָה הוּא בְּחִינַת חֲדוּשׁ הַעוֹלָם... וְהוּא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּכַח. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "כֻּלָּם בְּחֲכָמָה עֲשִׂיתִי", שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתַּפְלָה שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא מְעַנֵּן הַחֲכָמָה. וְהַתּוֹרָה הוּא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּפֶעַל... כִּי בְּהַתּוֹרָה נִבְרָא הַעוֹלָם... וְזֶהוּ שֶׁאֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: 'הַמְעַנֵּן בְּתַפְלָתוֹ בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב'... מֵאִי תִקְנָתוֹ יַעֲסֹק בְּתוֹרָה... נַעֲשֶׂה בְּקִשְׁתּוֹ עַל יְדֵי שִׁיּוּצָא מִכַּח אֶל הַפֶּעַל... וְנִקְרָא הַיּוֹצֵא מְעַדְוֹ... עֲדוֹן הוּא בְּחִינַת הַתַּפְלָה... כִּי עֲדוֹן עֵין לֹא רָאֵתָה... תַפְלָה שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִהַטְּבַע... לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגּוֹן הוּא הַתּוֹרָה. וּמִשָּׁם יִפְרֹד, כִּי עַל יְדֵי זֶה נִפְרָד הָרַע מִהָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת וְלֹא נִשְׁאַר רַק הַטוֹב. וְהִיא לְאֲרָבָעָה רְאִשִׁים, הֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הוּיָה שֶׁהֵם שָׂרֵשׁ הַטוֹב שֶׁל הָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת...

ח

מֵאֲרָבָע רוּחוֹת... צִיצִית הוּא מְלֻשׁוֹן שֶׁעַר (בְּשִׁין שְׁמַאֲלִית) כִּי עַל יָדָם נִכְנָע עֵשׂוֹ אִישׁ שֶׁעִיר בְּחִינַת רוּחַ סַעְרָה... דְּהוּוּ דָמוֹ כְּמִבְסָמוֹ פְרוּשׁ רִשׁ"י כְּשֶׁתּוּיִי יֵין בְּחִינַת עֵשׂוֹ אֲדָמוּנִי... רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב... אוֹר הַגְּנוּז לְעֵתִיד... אֵילָנָא דְחַיִּי וְאֵילָנָא דְמוֹתָא הֵינוּ טוֹב וְרָע וְזֶהוּ לֹא בְּחִיל וְלֹא בְּכַח כִּי אִם בְּרוּחִי וְכוּ' מִי אֲתָה הַר הַגְּדוֹל לְפָנַי זָרְבָבֵל לְמִישׁוֹר... כֻּלָּם יִתְבַטְּלוּ עַל יְדֵי הַרוּחַ חַיִּים... גַּם דְּבַר אֲזוּ מַעֲנֵן י"ב שְׁעוֹת הַיּוֹם וְי"ב שְׁעוֹת הַלַּיְלָה שִׁישׁ בְּהֵם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי צְרוּפֵי הוּיָה בְּכָל שְׁעָה צְרוּף אַחֵר, וְכָל שְׁעָה נִחְלָקֵת לְתַתְר"ף חֲלָקִים וְכָל חֲלָק מֵהַתְתַּר"ף חֲלָקִים... וְהַמְשַׁכְּלִים יְבִינוּ, "רְכַב אַחַד רַבְתַּיִם" בְּחִינַת קִבְלַת הַתּוֹרָה שֶׁמִּשָּׁם מְקַבְּלִין הַרוּחַ חַיִּים הַרְבֵּנִים דְּקִדְשָׁה, עַל יְדֵי זֶה נִתְבַטְּלוּ וְנִכְנָעוּ אֶלּוּפֵי עֵשׂוֹ רַבְרָבִי עֵשׂוֹ, שֶׁהֵם הַרְבֵּי דְקִלְפָה, בְּבְחִינַת אֶלְפֵי שֶׁאֵין:

באור הלכות

וגרונם פיו כי האדם הוא חלק אלקי פנוע, ובאתערותא דלתתא שמאריף את רוחו, גורם גם למעלה המשכת הרוח חיים מהשם יתברך בעצמו, להשלים לזה החסרון: משלים החסרון יש לבאר בכונתו הקדושה, שגם מחמת זה הטביע הבורא יתברך בטבע האדם להאריך את רוחו בגניחה ואנחה כשיש לו איזה חסרון, כדי שעל ידי זה בעצמו יגרם כמה פעמים השלמה להחסרון.

והוא מגדל רחמנות ורחינות הבורא יתברך שמו. אלה הדברים נראים לכאורה כשפת יתר, כי מי לא ידע בכל אלה שהשלמת החסרון וכפרת העונות הוא ממדות הרחמים. ואולם בסתר דבריו והשגתו הזאת על אודות הכנעת הרב דקלפה שהוא אדמוני בתקף הדיון (כמובא לקמן בפנים) ומבאר מהשיחה (שבספר חיי מוהר"ו) השיכת לזאת ההשגה, שבהשגתו ותורתו הזאת בעצמה, השתדל להכניע את הרשע (העומד מצדו) שבתקף הדיון כנ"ל. יש לבאר שעל זה טרח בפרטיות לבאר כל המדות של רחמים, כי בהם לבד כל הכנעת הרשע (שבתקף הדיון כנ"ל):

וזה בחינת שלש עשרה מדות וכו'. כפי העולה מדבריו הקדושים שכל המדות העליונות נמצאות בהרב דקדושה. נראה מבאר כי הויה הן באתערותא דלתתא שבו לעורר אותם למעלה מהשם יתברך בעצמו. נוצר וממתיק שהוא נוצר [ושומר] וממתיק את האלופים שלא יזיקו את העולם לפי לשון שמירה סובב לפעמים על המזיק, כלשון הפסוק: "והועד בבעליו ולא ישמרנו".

נושא עון ופשע בהכרח האתערותא דלתתא הנ"ל בדבור המתחיל וזה בחינת י"ג מדות. יש להתפלל קצת אשר לא יסים בפרושו לכל השלש עשרה מדות. ואם בתבת "וחטאה" יש לפרש שאינו צריך לחשבה, כי היא מחברת לתבת "נושא" הנ"ל (שהנשיאה תסובב גם על החטאה). אבל על כל פנים יש להתפלל אשר לא פרט והזכיר גם מדת "ונקה" שבסוף המדות. אבל מרחוק תבין שגם זה פרט והזכיר בדבריו הנפלאים שכתב אחר כך על אודות הרב העליון אשר נקה וינקה עצמו, עד שלא יאנה אליו כל און גם בידו וכו'. ובהמבאר שם מדבריו הקדושים שבזה מנקה ומציל גם הנלויים אליו שלא יתאחו בהם הרע, עד שגם הם לא יראו ויפחדו מהרשע. וממילא נמצא לפי זה גם מדת "ונקה" ברוח הרב לעורר אותה באתערותא דלעלא כנ"ל:

ובאמת אין זה נאמר רק על הרב העליון שהוא בן דוד בעצמו שאנו מחכים אליו (עין בפרוש באורי הקודם בהנה על אות כ"ד).

והנלויים מקרח לפרש על הנלויים המקשרים אליו בקשר אמתי (קשר אהבה כמובא במקום אחר) בשלמות כראוי.

גו דא אורייתא, ונשמות ישראל וכו' דאתרביאו בגן סובב בזה להמבאר מצרופי דבריו הקדושים לעיל באות א' שכל נשמות החיים הוא מרוח החיים שבתורה:

בריאה בכל לפי זה יש לבאר בכפלים בכונתו הקדושה שבדבריו הנ"ל. שמבאר מהם שבעלית הרב להבריאה בכל שבתפלה, מזכך גם לכוו. שגם בכוו לא יתאחו בו הרע חס ושלום (חוץ זכוכו מהרע שזוכה בברור ההלכה על ידי השכל שנמשך מהתפלה):

התורה שהוא בחינת בריאה בפעל, סובב בזה להעולה מצרופי דבריו הקדושים באות א' ובאות ב' שכל בריאת העולם הוא מהרוח חיים שנמצא בהתורה. ואולם בדבריו הקדושים שבזה האות ז' מוסיף והולך להודיע שכל זה נמשך מהתפלה, שהוא העדן והבריאה בכל:

ונהר יוצא מעדן הינו מהתפלה וכי להשקות את הגן הוא התורה בהודעתו הזאת שהוא מודיע ברוממות התפלה שהיא בעדן ולמעלה מגן התורה. יש לסובב עקר פונתו על תפלת האדם שהוא מתפלל על אודות התורה בעצמה שיזכה לברך ההלכה בכל דבר, באפו שיזכה מאתו כל הרע, עד שיזכה לקיום התורה (קלג). ומפתי דבריו הקדושים בדבר הכתוב ראיתי וכי אור הגנוז וכי יש לבאר עוד שנה מחמת שהתפלה והעדן הוא ממדרגת הנסתר שבתורה, וזה ענין ההסתרה (עין לא ראתה) שהזכיר בדבר העדן (וכמוכא מזה במקום אחר). גם יש לבאר בטעם בריאת הגן (והשקאתו מהעדן) שנה מחמת שהעדן אין לו גבול וסוף, כי הוא העדן והענג בסתרי תורת האין סוף יתברך, אשר לא נמצא כלל יכלת ואפשרות בהאדם המגבל לבא בו. ולא כן הגן (שהוא בתורה שבנגלה) שהוא העומד במדרגת הכלים המכשרים והמכרחים, לקבלת אור העדן והבאותיו בגבולים וצמצומים (קלד).

ומשם פרד והיה לארבעה ראשים בפרוש הפשוט מהכתוב סובב הפרוד על התחלקות הארבע נהרות (מאחדותם שבנהר העדן) זה מזה. ובפרוש הדרש מרבנו ז"ל יסובב הפרוד על הרע לבד שנופרד ונופל מאתם. ובכלל אחד עשר (הנוזק בהקדמת ספר באורי הקודם) שברב המקראות שרבנו ז"ל מפרש בהם בפרוש הדרש, נראה אותם בעמק הפלאת המסלה שבלמודיו, שמחבר אותם בפרוש הפשוט שבהם, יש ללמד מהמפרש אל הסתום, שגם בזה הכתוב פונת רבנו בדבר הפרוד לשני הפרושים הנ"ל (קלה). כי כדי להפריד ולחלק את הרע מאחיזתו בהארבע אלות, מכרח להפריד ולחלק את האלותיות בעצמם, שלא יהיו באחדות ודבקות לגמרי, כאחדותם בהעדן והנהר שמאתו. גם כפי העולה מדבריו הקדושים שהארבע אלותיות הנפרדים בהגן והפעל נמצאים גם כן בכל ובעדן שמתאחדים שם בנהר אחד. מבאר בזה אגב אורחא לפרוש הי"ג מדות שמתחילים בשני שמות הנ"ה:

והיה לארבעה ראשים בהעולה מאלה צרופי הדברים שבסימן ה' וסימן ז', שגם כל התהוות הגופים בגשמיות בבנין ארבעה יסודות נמשך ויוצא מארבע אלות השם (ארבעה ראשים) שבגן התורה (וכן גדולי הנשמות כנ"ל בדבור המתחיל דא אורייתא וכי) סובב גם כן להעולה מצרופי דבריו הקדושים הנ"ל שסימן א"ב, שכל בריאת העולם הוא מהרוח חיים שנמצא בהתורה. אבל בדבריו הקדושים שבזה הסימן ז' מוסיף והולך להודיע שכל זה נמשך מהתפלה, שהוא העדן והבריאה בכח:

מעדן להשקות את הגן בדבר העדן הנ"ל הגדול ועצום לאין ערף ממדרגת הגן, וגם כל חיות הגן והרוח שבו נמשך ונשקה מהעדן. וממילא יבאר לפי זה שכמו כן זה הרוח שבעדן, גדול ועצום לאין ערף מהרוח שבגן התורה עד שנוחשב כנגדו לשער וסערה כפלי כפלים לאין ערף. תבין ותתבונן לפי זה בהמבאר מדבריו הקדושים באות ח' שנמצא סערה דקדשה (שער הציצית) שהוא העומד בקדשה זה לעמות זה להכניע את הסער ואיש השעיר בסערתו (עין שם היטב באות ח'). וגם לפי זה מבאר בשני טעמים למציאות הכח והגבורה בהרב העולה להעדן להכניע ולכלות את האדמוני. טעם אחד מפרש בדבריו הקדושים, שעל ידי זה יש ביכלת הרב לכנס לתוך צנור הרשע כדי לשברו. טעם השני מבאר גם כן למעמיק בדבריו הנ"ל, שזה מחמת שבאמת יוצא ולוחם כנגדו זה הרב בסערה חזקה כפלי כפלים.

כי לפי הנ"ל תבין מרחוק שזה שאין ביכלת סערת הרשע להתקיים, הוא מחמת שאין לו כלל כלי התורה הנ"ל המכרחים לקבלת הטוב מסערת העדן כי הוא רחוק מהתורה ומכל המדות טובות שבה. רק מצד הנסיון שמכרח שיהיה בזה העולם (עין לקמן בהשיחות והספורים באות כ'), מכרח כביכול השם יתברך לשנות את דרכיו (רשע וטוב לו) בהשפעת העדן ואור הגנוז הנ"ל (שגם משה רבנו עליו השלום עדן לא עלה לשם להשיגו) ולהשפיע גם לרשע, כעשו בבכיתו ואנחתו. אבל בחסרון והעדר הכלים שלו

גְּהֶפֶד לוֹ זֹאת הַסְעָרָה בְּתַכְלִית הַהֶפֶד, וּמִסְעַר גּוֹיֶפָה וְנִשְׁמַתָּה. וְלֹא כֹן הֵרַב הָעֲלִיוֹן (כְּבוֹן דָּוִד בְּעֲצָמוֹ שְׁאָנוּ מְחַכִּים אֵלָיו) בְּעֲלִיתוֹ לְשֵׁם בְּרַב וְעֲצָם הַכְּלִים הַנִּפְלְאִים הַנִּתְּהוּיִם בְּרַב וְעֲצָם הַנִּסְיוֹנוֹת שְׁיַעֲמֹד בָּהֶם בְּכָל גִּלְגּוּל שְׁיִתְגַּלְגַּל בָּהֶם בְּאַרְיֵכוֹת הַגְּלוּת (כְּמוֹכֵן בְּזֶה מִדְּבָרֵי מוֹרְנוֹ הֵרַב רַבִּי חַיִּים וְיִטָּאֵל בְּשֵׁם הָאֲרִי"י ז"ל). וְגַם מִמִּילָא מוֹבֵן שְׁבֵרַב הַכְּלִים יֵשׁ בִּיכְלָתוֹ לְקַבֵּל מִשֵּׁם סְעָרָה גְּדוֹלָה וְחִזְקָה כְּפֹל כְּפֹלִים כְּפִי שְׁנִמְצָא לְהֵרַב דְּקִלְפָּה, וְשֵׁאֲחַר כְּדָ לֹא יִהְיֶה נְחֻשֵׁב אֶצְלוֹ גַּם זֹאת הַסְעָרָה רַק לְרוּחַ סִתֵּם מֵרַב הַכְּלִים כְּנִ"ל:

מִי אֶתְהָ הֵרַב הַגְּדוֹל אֶת הַפְּרוּשׁ מִזֶּה הַכְּתוּב הַצִּיג מוֹהֲרַנְיִית ז"ל בֵּין שְׁנֵי חֲצָאֵי עֲגוּל. יַעַן אֲשֶׁר לֹא יָצָא בְּזֶה הַלְשׁוֹן מִפִּי רַבְנֵנוּ ז"ל, וְלֹאֹ בְּפְרוּשׁ אֶתְמַר אֶלָּא מִכְּלָלָא אֶתְמַר. שֶׁהוּא כְּלָל הַחֲמִישִׁי שְׁבַהֲקַדְמַת סִפְרָ בְּאוּרֵי הַקּוּדֵם, שְׁכָל מַקְרָא אֹו מֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל שְׁרַבְנוּ ז"ל מִזְכִּיר קֶצֶת מֵאֲתוֹ לְאִיזָה עַנְיָן, נְכַנְס וְנִתְבָּאֵר כָּל הַמַּקְרָא וְהַמֵּאֲמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּזֶה הָעַנְיָן:

דָּבַר אַז... רוּחַ הַחַיִּים שְׁבַדְפֶּק שְׁמַעֲתִי מֵאֲבִי וּמוֹרִי שְׁשִׁמַּע מִמוֹרְנִי שְׁנִרְאָה מִדְּבָרֵי רַבְנֵנוּ ז"ל, שְׁהַדְפֶּק הַדּוֹפֵק וְנוֹקֵשׁ בְּהָאֲדָם בְּכָל חֶלֶק, יוֹצֵא וְנִמְשָׂד מִהַחֲלֶק אֲשֶׁר מִצָּרוּף (אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת) הַשֵּׁם. שְׁמִכּוֹן לָזָה הַחֲלֶק מִהָאֵלֶף פ"א חֲלָקִים הַנִּמְצָאִים בְּזֹאת הַשְּׂעָה (כִּי הָאֲרְבַּע אוֹתִיּוֹת הֵן הֵן הָאֲרְבַּע רוּחוֹת כְּנִ"ל):

וְעוֹד יֵשׁ לְהָאֲרִיֶּד קֶצֶת בְּכָל זֶה וְלָשׁוּב לְהַכְּתוּב הַנִּ"ל. "וְנָהַר יוֹצֵא מַעֲדוֹן" וְכוּ' שְׁאֵף עַל פִּי שְׁבַבְאוּרֵינוּ הַנִּ"ל בְּדְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים, לֹא תִהְיֶה מַדַּת "וְנָהַר" רַק בְּמַדְרַגַת הַתְּפִלָּה וְהַעֲדוֹן וְלֹא בְּמַדְרַגַת הַגֵּן וְהַתּוֹרָה. אֲבָל עוֹד יֵשׁ לְבָאֵר בְּדְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים, שְׁבַבְאֵמְצָעוֹת הַנִּהַר הַנִּמְשָׂד מִזֶּה לָזָה, יֵשׁ שְׁמִצְטַרְפִּים לְתוֹן בְּזֶה אֶת הָאֲמוּרָה בְּזֶה, וְתַחֲשֵׁב הַתְּפִלָּה בְּכָל הַיּוֹג מַדּוֹת שְׁתַּתְּקַבֵּל בָּהֶם. וְכֹן תַּחֲשֵׁב הַתּוֹרָה בְּכָל הַיּוֹג מַדּוֹת שְׁמִכְרַחִים לְהִדְרֵשׁ בָּהֶם. וַיַּעַן אֲשֶׁר בְּכָל זֹאת נְחֻשֵׁבִים הַגֵּן וְהַעֲדוֹן לְשְׁנֵי מַדְרַגּוֹת אֲשֶׁר לֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה. וּבְמַדַּת "וְנָהַר" (תַּכְלִית הַזִּכּוּף) לְבַד, פְּרִט רַבְנֵנוּ ז"ל וְאִמַּר שְׁמִכְרַח לְעֵלוֹת לַעֲדוֹן הַתְּפִלָּה, יֵשׁ לְבָאֵר (כְּמוֹכֵן בְּמִקּוֹם אַחֵר) שְׁבַבְאֵן אֶחָד מִצָּרוּף אוֹתֵם, וְבִבְאֵן אֶחָד מִבְּדִיל בְּיִנְיָהֶם, וְשְׁכָל הַהֶבְדֵּל הוּא לְמַדָּה הַחֲרוֹנָה הַזֹּאת, שְׁאֵף עַל פִּי שְׁנוֹגַע בָּהּ גַּם הַצָּרוּף כְּנִ"ל, נְבִדְלַת בְּכָל זֹאת וְנְחֻשָׁבַת (מַחְמַת הַהֶבְדֵּל) בְּרוּמְמוֹת הַעֲדוֹן יוֹתֵר מִכֵּלֶם (קִלוּ). וְגַם אַגַּב אוֹרְחָא נוֹסַף וְנִבּוּא מִכָּל זֶה לְדְבָרָיו הַנִּ"ל, כִּי בְּהַעוֹלָה מִדְּבָרָיו הַנִּ"ל שְׁכָפִי הַהֶבְדֵּל שְׁבִינִיָּהֶם לֹא נִמְצָא בְּמַדְרַגַת הַגֵּן יוֹתֵר מִי"ב מַדּוֹת וּבְאִמְצָעוֹת הָאֲרְבַּעַה (רְאִשִּׁים) אוֹתִיּוֹת הוּיָה שְׁפְרִט בּוֹ, וְאֲשֶׁר לְפִי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר שְׁכָל מַדָּה וּמַדָּה מֵהַגֵּן נִמְצָא בּוֹ אֵלֶּה הָאֲרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְשֵׁם שְׁנוּגֵי הַמַּדּוֹת זֶה מִזֶּה. גַּם שְׁנוּגֵי הַצָּרוּפִים (שֵׁהֶם הָאֲרְבַּע אוֹתִיּוֹת) זֶה מִזֶּה, וְשֶׁהוּ הוּ י"ב צָרוּפִי הוּיָה שְׁהַזְכִּיר בְּזֶה הָעַנְיָן. וְגַם מַחְמַת שְׁכָל זֹאת נִמְצָאִים אֵלֶּה הָאֲרְבַּעַה רְאִשִּׁים (בְּיָיב צָרוּפִיָּהֶם) גַּם בְּשָׂרְשָׁם שְׁבַעַדוֹן (וְאַחְדוֹת הַנִּהַר כְּנִ"ל) וְשֵׁם הָאוֹר גִּנוּז וְנִסְתַּר עַד שְׁמִמִּילָא נִקְרָא בְּשֵׁם חֻשָׁד, וְתַכְלִית הַהֶפֶד מִהָאוֹר (קִלוּ). תְּבִין וְתַתְּבוּנָן כְּמוֹ כֹן בְּיָיב צָרוּפִי הוּיָה שְׁבִלִילָה וְחֻשָׁד שְׁדָבַר לְעַנְיָן זֶה. גַּם לְפִי זֶה תִּרְאָה אַגַּב אוֹרְחָא נְפִלְאוֹת גַּם בְּפְשִׁיטוֹת פְּרוּשׁ הַכְּתוּב: "וְנָהַר לֹא יָנָהַר" וְכוּ', אֲשֶׁר בְּפְשִׁיטוֹת דְּעֵתְנוּ יֵשׁ לְפִרְשׁ אוֹתוֹ בְּמַדַּת הַדִּין וְתַכְלִית הַהֶפֶד מִמַּדַּת הַרְחָמִים. וְלְפָלְיָה גְּדוֹלָה נְחֻשֵׁב זֹאת, כִּי הֲלֹא בְּכָל זֶה הַמַּקְרָא חוֹשֵׁב מַמַּדָּה לְמַדָּה בְּדָבַר הַרְחָמִים וְהַטוֹב, וּבְסוּף וְסִיּוּם דְּבָרָיו מְהַפֵּד וּמַדְבֵּר בְּתַכְלִית הַהֶפֶד וּמַדַּת הַדִּין, אֲשֶׁר לֹא זֶה בְּלָבַד כִּי נָקָה לֹא יָנָהַר, עוֹד פּוֹקֵד עֲוֹן אַבּוֹת עַל בְּנִים וּבְנֵי בְנִים עַל שְׁלֵשִׁים וְעַל רַבְעִים, וְגַם אֶפְלוּ לְפְרוּשׁ חֲכָמֵינוּ ז"ל כִּי מַלַּת "וְנָהַר" סוּבֵב לְמַעְלָה, הַחֲלִיטוֹ אוֹתוֹ בְּסִיּוּמוֹ "לֹא יָנָהַר", לְשְׁנֵי כְּתוּבִים הַמְּכַחִשִׁים זֶה אֶת זֶה. וְאוּלָּם בְּהַסְתְּרַת וּגְנִיזוֹת הָאוֹר שְׁבַעַדוֹן וְהַתְּחַשְׁבוּתוֹ לְחֻשָׁד וְתַכְלִית הַהֶפֶד אֲשֶׁר בְּאַרְתִּי לְעִיל בְּדְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים. שְׁגָד לְעִיל (שְׁהָאֲרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַנִּפְרָדִים בְּהַגֵּן וְהַפְּעַל הַנִּ"ל נִמְצָאִים כְּמוֹ כֹן גַּם בְּכַח וּבְעֵדוֹן שְׁמִתְאַחֲדִים שֵׁם בְּנִהַר, אֲשֶׁר מְבִאֵר בְּזֶה אַגַּב אוֹרְחָא לְפִי הַיּוֹג מַדּוֹת שְׁמִתְחִילִים בְּשְׁנֵי שְׁמוֹת הוּיָה. וּלְדַעַת הָאֲרִי"י ז"ל אִינָם נְחֻשֵׁבִים אֵלֶּה שְׁנֵי שְׁמוֹת בְּמִסְפַּר הַיּוֹג מַדּוֹת).

יש לבאר עוד שגם מחמת זה נגנז ונסתר אור הרחמים שבו ונחשב ונראה בתכלית ההפך למדת הדין. ובאמת הוא נהפך חס ושלום להבלתי שבים על כל פנים אחר החטא. לשוב על כל פנים מעתה לכלי התורה המכרחים להם כנ"ל:

"רכב אלקים רבותים" – בחינת קבלת התורה שמשם מקבלין הרוח חיים הרבנים דקדשה. לבאר קצת בזה, שוב נשוב לדבר י"ב המדות והצופים משם ה' שהזכרנו לעיל בדבור המתחיל דבר אז וכו'. כי אף על פי שהזכרתי שם מאלה הי"ב צופים שנמצאים גם בש"ש שבעדן, אבל עוד יש לבאר שברב התאחדות כל הארבעה נהרות (והאותיות) שבעדן להיות לנהר אחד, כן גם י"ב הצופים שבאלה (אותיות) הנהרות שעליהם עומדים י"ב המדות נכללים שם כלם במדה אחת, וממילא מובן שהיא מדת "ונקה". כי התחתון נכלל בעליון ורוממותה גדלה ועצמה על כלם. כנזכר בבאורי הקודם באות כ"ו ע"ן שם:

והוא הראש והמקור של כל המדות הרחמים הנמצאים (בהגון) הנמשך מאתו וזה אגב אורחא ישמע חכם יוסף לקח בדבר המחלקת שנמצא בין תנאים ואמוראים שזה אוסר וזה מתיר, לפי הנ"ל מה נורא ונפלא הפלאת חז"ל אשר החליטו ואמרו 'אלו ואלו דברי אלקים חיים' כי מאליהם תבין שברוממות התנא לא נחשב לו זה הרע (שמצד ההסתרה) לרע ממש חס ושלום, אדרבא בתכלית ההפך נהפך לו זה בעצמו לכלו טוב. וגם בהעולה מדבריו הקדושים שכדי לברר את החלוקה מכרחים למדת העדן והתפלה הנ"ל, יש לבאר לפי הנ"ל בכפלים לתושיה, כי גם מחמת זה נמצא בה הכרח לברור החלוקה מחמת שזאת המדה שבסוף מספר השלש עשרה מדות, מכוננת ומצרפת לסוף מספר השלש עשרה שבמדות התורה. בפתוב השלישי המכריע בין שני פתובים המכחישים (וסותרים) זה את זה שהיא פועל סתירת דברי התנאים הנ"ל זה לזה.

והנה כפי הנודע בדבר המדות, שאף על פי שכל מדה כלולה מכל המדות, נחלקה בכל זאת כל אחת להיות למדה בפני עצמה, יש לבאר שמחמת זה גם משיגי המדות (שהמדות נמצאים בהם) שהם הרבנים דקדשה, אף על פי שכל רב ורב זוכה להמדות הנ"ל, נתחלק בכל זאת כל רב ורב במדה בפני עצמה. וממילא מובן שהרב העולה על כלם הוא העולה למדה השלש עשרה כנ"ל. ולפי זה ראה תראה נפלאות כי מכון ממש המספר לרב רבי ישראל(קלח) שגם עשר אשר על פרשת חנפנתם בבית ה' הנ"ל סובבת זאת ההפטרך שבפתוב "ראיתי" וכו' (הנרשם בתחלת המאמר), ועליהם מדת השלש עשרה שבפתוב "ובבא משה" וכו' (שהוא הפתוב השלישי המכריע כמובא שם ברש"י) שהיא מדת הרב השלש עשרה הנ"ל, ששלו יפה משלהם.

ועוד זה כל עצם פרוש הפתוב גם לפי פשוטו. ובזה מכרח להאריך קצת ולהציע לכל זה שלש הצעות: הצעה ראשונה כי בכל הנ"ל תבין מרחוק כי לא דבר ריק הוא רוממות עצתו להתגרות עם האדמוני. וגם ממילא מובן שכמו שכל נפשות ישראל מכרחים להתקשר להרב דקדשה לקבל את הרוח חיים, כמו כן כל הרבנים בעצמם מכרחים להתקשר לרב העליון הנ"ל שמאתו לבד נמשך כל התקון, ושגם בדברי הרב בעצמו נמצאים מדרגות למעלה מדרגות. כי גם אהרן שמאתו כל מנורת (תורת) זהב (המובא שם בפרוש הפתוב "ראיתי" וכו'), לא הגיע במדרגתו למדרגת משה רבנו עליו השלום (שלא קם כמוהו) אשר אליו לבד נתגלו כל השלש עשרה מדות בתפלתו. ושגם הוא עדין לא נתעלה בעליתו שלעתיד, בהתלבשותו בבו דוד (שבעצם התפלה) להתגרות עם האדמוני ולמחות זכר האלופי עמלק כאשר נבאר לקמן. הצעה שנייה; הוא בהנ"ל. שכל חלקי התורה והגון הן הן הפלים המכרחים

והמכשירים לקבל בהם מדרגת העדן והתפלה (כי התורה והתפלה תלויים זה בזה כנזכר בספר באורי הקודם באות י'). וכפי המבאר מדבריו הקדושים שנשמות ישראל הם העשבים והדשאים שבחלקי הגן. נראה מבאר שגם להרב העליון בעצמו לא נתן גדלת העדן רק בשביל רב רבי דקדשה עם כל נפשות ישראל הנלוים אליו. כי בלתי הכלים לא יתקבל כלל בקדשה. הצעה שלישית; בענין בית ה' (שמשם יציאת המעין), שפפרוש רבנו ז"ל סובב זאת על עדן (עין לא ראתה כמובא בפרוש), ובאחדותו לפרוש הפשוט (כנזכר בהקללים שבבאורי הקודם), ממילא מובן שעקר נקדת העדן הנה (עין לא ראתה כנ"ל) היא בקדש הקדשים. אשר גם כל כלליות הכלים שבחלקי המקדש והמשכן היה באופן שתתקבל בהם הארת עצם לעדן הנה. ויש לבאר לפי זה שגם הם נחשבים כנגד עצם נקדת העדן הנה לכלי הגן והתורה שבנשיאי ישראל (שמהם הרוחות והנשמות לכל נפשות ישראל כנ"ל) אשר בהם תתקבל הארת זה העדן והרב העולה לשם כנ"ל:

ועתה שוב נשוב מכל זה להפתוב הנ"ל "ובבא משה" וכו'. כי לכאורה נחשב קצת לפליאה סמיכות זה הכתוב בסוף הפרשה הזאת, אשר לא תספר כלל בעצם בנין המשכן, שיהיה שני אחר כך לספר נפלאות זה הבנין והמשכן, ששם זכה משה רבנו עליו השלום שנשמע אליו קול השם יתברך. כי הלא בתחלת הפרשה מבאר שכבר כלה משה להקים את המשכן, וכל זאת הפרשה לא תדבר רק בעבודת הנשיאים וקרבתויהם שהקריבו מיום פלות הקמת המשכן והלאה. ורש"י (בשם רבותינו ז"ל) מפרש טעם נפלא ונכון על אשר נסמכה פרשת המנוחה לקרבתו הנשיאים, ועתה למה יבא זה הכתוב (ובבא משה וכו') בתכלית ההפך להפסיק ביניהם. אבל כפי אמרי רבנו ז"ל הנ"ל והמובאים פה, מאד מאד מחבר זה הכתוב להענין ואינו נחשב להפסק כלל. כי כפי כל הנ"ל תבין ותבונן כי אף ורק בבא הנשיאים אל משה והצטרפותם אליו בחלקי עבודתם יצא אל הפעל הכתוב ובבא משה וכו', ששמע וקבל קול חכמת העדן לאין סוף יתברך השוכן בין שני הכרובים לברור התורה. גם מבאר מצרופי דבריו הקדושים שכאשר התחיל לעסק באלה התקונים בעת אמירתו והשגתו זה המאמר (כנ"ל בדבור המתחיל: 'יהוא מגדל רחמנותו'), כן גם מאז והלאה בחייו ולאחר הסתלקותו לא ינוח ולא ישקט מלעסק בזה, על כל פנים על ידי הנלוים אליו, כפי השערות טובות שמוצא בכל אחד ואחד מתורה ותפלה ורצינות על כל פנים, להתגלות הרב העליון שמאמינים ומחכים עליו. וגם רב תודה לאלהי אשר זכינו לראש תלמידיו והנלוים אליו מוהרנ"ת ז"ל. כי הוא אשר הרבה לגלל את האבן מעל פי הבאר בהלכותיו הקדושות, והודיענו על כל פנים מזה. גם נראה לעניות דעתי מקתלי וצרופי דבריו הקדושים בכתב ובפה שזה לעמית זה אלוף עמלק הנ"ל, גרוע ברשעתו יותר מכל שנים עשר רב רבי בני עשו שהיו בקמיו. והנני להציגם פה בשמותיהם שהם מזכרים בפרשת וישלח ותרגום אוינקלוס שמביא בזה רבנו ז"ל מתרגם על כל אחד ואחד בשם רבא. (א) רבא תימן (ב) רבא אומר (ג) רבא צפו (ד) רבא קנז (ה) רבא קרח (ו) רבא געתם והשביעי רבא עמלק, והוא המכון לאמצעי וממצע ביניהם. כי הוא באמת אלוף השלשה עשר שבסטררא אחרא, כנ"ל דנחשבים ועומדים ששה בצד זה וגם ששה מצד זה ואלו הן. (א) רבא נחת (ב) רבא זרח (ג) רבא שמה (ד) רבא מזה (ה) רבא יעוש (ו) רבא יעלם. וקרח השני אין לחשב כי זה הוא בעצמו קרח הראשון, כמבאר שם מקדם מפרוש רש"י, שאף על פי שנחשב מבני עשו, ובאמת היה כן בנו אליפז שבא על אשת עשו, ונחשב מחמת זה פעם ראשון מבני אליפז. ובדבר אלוף שיער החורי נמצא עוד קצת דברים שאין רצוני להרחיב בזה שלא לצאת מהענין. והאלופים הנזכרים בסוף הסדרה אף על פי שנקראו גם כן בשם אלוף עשו אבל לא היו כלל בעת הזאת, רק אחר פלות מלכיהם בימי דוד

כמוֹבָא, אָבֵל אֵלּוֹפִי בְּנֵי עֵשׂוּ וּבְנֵי שְׁנֵי־שָׁבִים גַּם כּוֹ לְבָנִים, מְכַוְּנִים מִמֶּשׁ לְמִסְפַּר שָׁנִים עֵשׂוּ חוּץ
 הַשְּׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה הֶאֱמַצְעֵי וְהַעֲקָרִי אֵלּוֹף עַמְלָק (שְׁעָלְיוֹ אָמַר עֵשׂוּ "יֵשׁ לִי רֵב" כְּמוֹבָא בְּפָנִים) וְהַהֲכָרָח
 לְהַאֲרִיךְ בָּזָה עוֹד. כִּי בְּתַחֲלַת אוֹת ה' שָׁכַתְבַּ שֶׁם בָּזָה הַלְשׁוֹן: 'וַהֲנִי כְּשִׁמְתֵּאֲנַח מִמִּשְׁיָד רוּחַ הַחַיִּים אֶל
 הַחֶסְרוֹן וּמִשְׁלִים אוֹתוֹ, אִךְ לְהַתְגַּרוֹת בְּרָשָׁעִים אֵי אֶפְשָׁר, כִּי כְּשִׁמְתֵּגְרָה בְּהֲרָשָׁע וְהוּא מִתְאַנֵּחַ' וְכוּי' עַד
 כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. יֵשׁ לְהַתְפַּלֵּא בָּזָה קִצָּת, כִּי לְכַאוֹרָה מֵאַחַר שָׁיֵשׁ בִּיכְלִתְנֵנוּ לְהַמְשִׁיךְ רוּחַ הַחַיִּים מִרְבוּתֵינוּ
 הַקְּדוּשִׁים עַד שֶׁלֹּא יְהִיֶה לָנוּ שׁוּם חֶסְרוֹן כְּלָל, וְגַם הַחֻטָּאִים (שְׁמַהֲם הַחֶסְרוֹנוֹת כְּמוֹבָא בְּפָנִים) יִתְכַּפְּרוּ
 עַל יְדֵי זֶה, לָמָּה לָנוּ לְהַתְגַּרוֹת כְּלָל בְּהֲרָשָׁע, וּמָה אִכְפַּת לָנוּ כְּלָל שֶׁהֲרָשָׁע יֵשׁ לוֹ גַּם כּוֹן כָּל טוֹב. וְאִדְרָבָא
 מִבְּאֵר מִדְּבָרֵינוּ הַקְּדוּשִׁים שֶׁגַּם אִם לֹא נִתְגַּרָה אֵתוֹ מִשְׁלֵם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְשׁוֹנְאֵיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ
 וּלְהַשְׁמִידוֹ עַל יְדֵי זֶה הַטּוֹב בְּעֻצְמוֹ שֶׁמְקַבְּלִים מִרְבֵּרְבֵיהֶם. וְעֵתָה לָמָּה נִבְקַשׁ כְּלָל עֲצָה לְהַתְגַּרוֹת עִם
 הַרָשָׁע וְלְהַשְׁמִידוֹ מִיָּד. וְאוּלַּם אִם נָשִׁים אֶת לְבַבְנוּ לְהַכְּלִל "זֶה לְעַמֵּת זֶה" הַנּוֹזֵר בְּהַקְדָּמַת בִּאוּרֵי
 הַקּוּדֵם, נְבִין וְנִתְבוּנוֹ שָׂאֵף עַל פִּי שֶׁכִּפַּרְתָּ הַעֲוֹנוֹת הוּא עַל יְדֵי הַרְבֵּבִי דַקְדָּשָׁה, וְהַעֲקָר עַל יְדֵי הַרֵב
 הַעֲלִיוֹן הַנִּי"ל בְּעֵלְיָתוֹ לְעֻצְם נְקִדַּת עֵדוֹן בֵּית ה' כַּנִּי"ל, אָבֵל בְּהַקְדָּם הַקְּלִפָּה לְפָרִי עוֹמֵד כִּנְגַד זֶה רַבָּא עַמְלָק
 (עִם כָּל רַבְרֵבֵי אֵלּוֹף הַמְקַבְּלִים מֵאֵתוֹ כַּנִּי"ל) לְרַחֵק וּלְהַרְחִיק מִזֶּה הַרֵב דַּקְדָּשָׁה וְכָל הַנְלוּיִם אֵלָיו, עַד
 שֶׁמִּמִּילָא מִתְגַּבֵּר בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד יִצָּר מִחֻשְׁבֵּת הַלֵּב רַק' רַע' כָּל הַיּוֹם' בְּחֻטָּאִים וְעוֹנוֹת, שְׁמַהֲם
 נִתְחַדְּשִׁים חֶסְרוֹנוֹתֵיהֶם מִיּוֹם לְיוֹם. וְאִם כִּי בִּיכְלִתְנֵנוּ לְהַתְגַּרוֹת אֵתוֹ וּלְהַחְרִימוֹ וְלִמְחוֹתוֹ, כְּבָר הָיָה
 נִחְרָמִים וְנִתְבַּטְּלִים עַל יְדֵי זֶה מִנְפְּשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל הַחֻטָּאִים שֶׁלֹּא יִחְטְאוּ כְּלָל (כְּלַשׁוֹן הַכְּתוּב: "לֵךְ
 וְהַחֲרַמְתָּ אֶת הַחֻטָּאִים" וְכוּי' וְהַחֻטָּאִים לֹא כְּתִיב). וּמִדּוֹר לְדוֹר נִמְצָא בָּזָה מִלְחָמָה גְדוּלָּה, כִּי הוּא
 שְׂרָצָה לְהַתְגַּבֵּר עַל יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲתוֹ וְיוֹמוֹ שֶׁבְּמַדַּת הַשְּׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה, זֶה לְעַמֵּת זֶה הַנִּי"ל. וּבְהַחֲדָשׁ שְׁבִשְׁנַת דִּין
 וְעִבּוֹר יִגַּע גַּם כּוֹן לְמִסְפַּר הַשְּׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה. וְאֵף עַל פִּי כּוֹן זֹכִים בְּכָל זֹאת נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכַח הַרֵב דַּקְדָּשָׁה
 לְכַסֵּת לְצַנוּר יְמֵי עֲשִׂית עֵשׂוּ בְּעֻצְמָם, לְהַכְנִיעַ וּלְהַפִּיץ אוֹתָהּ לְיָמִים טוֹבִים כְּמוֹ בְּתַקּוּנֵי חֲנֻכָּה הַנִּי"ל. וְגַם
 אֲגַב אוֹרְחָא תְרַאָה נִפְלְאוֹת בְּסִמְכוּת הַכְּתוּב (לְסוּף פְּרֻשַׁת הָאֵלּוֹפִים הַנִּי"ל) "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת" (כְּמוֹבָא כְּעִין
 זֶה בְּרַשִׁי"י עֵין שָׁם) יַעֲוֹ אֲשֶׁר בְּיוֹסֵף לְבַד וְהַתְחַלְקוּתוֹ לְשָׁנִים נִתְגַּבֵּר יַעֲקֹב אֲבִינוֹ שְׁעָלוֹ וְנִעֲמָדוֹ תּוֹלְדוֹתָיו
 וּבְנָיו בְּמִסְפַּר הַשְּׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל מִסְפַּר הַשְּׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה שְׁבִבְנֵי עֵשׂוּ הַנִּי"ל. וְשֶׁגַם לְפִי זֶה נִתְיַשֵּׁב
 פְּלִיאַת מֵאֵמֶר הָאָר"י ז"ל שֶׁהִבִּיא מוֹהֲרַנְי"ת בְּמִקּוֹם אַחַר (וְהַזְכַּרְתִּי מִזֶּה לְעֵיל בְּהַשְׁיחוֹת וְהַסְפּוּרִים אוֹת
 י"א), שֶׁבְּתַקּוּנֵי חֲנֻכָּה הַנִּי"ל נִמְשָׁכִים שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה פְּעֻמִּים מִסְפַּר שָׁם הוּא שֶׁנִּמְצְאִים בְּמִסְפַּר הַשָּׁנִי שְׁמוֹת
 יַעֲקֹב יוֹסֵף. וְכִפִּי הַנּוֹדַע בְּשֵׁם הַעֲצָם שֶׁהוּא בְּאַחַדוֹת הַמְחַלְטֵ יֵשׁ לְהַתְפַּלֵּא בָּזָה, כִּי לָמָּה בְּאַמְתָּ יִתְכַּפֵּל זֶה
 הַשֵּׁם בְּכַפְּלֵי כְּפֻלִים עַל שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה, הֲלֹא גַם עַל כְּפֻל אֶחָד הַכְּרוּחוֹ חֻכְמִינוּ ז"ל לְפָרֵשׁ בוֹ שֶׁזֶּה יֹאמַר קִדָּם
 שְׁיִחְטְאוּ הָאֲדָם וְכוּי'. וְהַיְהִי הַקְּדוּשׁ פֶּרֶשׁ בוֹ בְּעַנְוֹן אַחַר: 'קִדְמָאָה שְׁלִים' וְכוּי' וְעֵתָה אִיךְ שִׁנָּה לְהוֹסִיף עוֹד
 וּלְשַׁלְּשׁוֹ וּלְרַבְּעוֹ וְכוּי' עַד שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה. אָבֵל מָה נִמְלָצוּ לְחַד אֵלֶּה אִמְרוּתָיו, כְּפִי הַעוֹלָה בְּתַקּוּנֵי חֲנֻכָּה הַנִּי"ל
 (שְׁמִבְאֵר רַבְנוּ ז"ל בָּזָה הַמֵּאֲמָר), שָׂאֵף עַל פִּי שְׁיִוְצָא מִהַעֲדוֹן רַק כְּלוֹ אַחַדוֹת (וְנִהָר אֶחָד), אָבֵל בְּהַכְּרַח
 הַבְּרִיאָה יִפְרַד וְיִהְיֶה לְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת ה'. אֲשֶׁר יִצְטָרְפוּ וְנִעֲמָדוּ עַל יְדֵי זֶה בְּשָׁנִים עֵשׂוּ שְׁמוֹת הַנְּמַצְאִים
 בְּהַגּוֹן, כָּל שֵׁם וְשֵׁם בְּצָרוּף אַחַר (שֶׁהֵם שָׁנִים עֵשׂוּ צְרוּפִים הַנִּי"ל). וּבְהַתְחַשְׁבוֹת זֶה הַשֵּׁם גַּם בְּאַחַדוֹת נִהָר
 הַעֲדוֹ, יִצְטָרְפוּ לְאַלְפַּי הַשָּׁנִים עֵשׂוּ גַם מִסְפַּר הַשְּׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה. וְכָל זֹאת הַעֲלִיָּה זֹכִים גַּם כּוֹן עַל יְדֵי יוֹסֵף
 כַּנִּי"ל. וְנִיּוֹצֵף אֶחָד יוֹצֵא מִיוֹסֵף, אֲשֶׁר כְּלָה וּיְבַטֵּל גַּם הַמְּבַחֵר שֶׁבְּאַלּוּפֵי עֵשׂוּ שֶׁהוּא אֵלּוֹף עַמְלָק הַנִּי"ל. כִּי
 זֶה הַמְעַנֵּן הַנִּי"ל הַיּוֹצֵא מִבֵּית ה' הוּא הַנַּחֵל וְהַנְּהָר הַיּוֹצֵא מִהַעֲדוֹן כְּמִבְאֵר בְּפָנִים מִדְּבָרֵינוּ הַקְּדוּשִׁים. וְכַבֵּר
 הַבֹּאֲתֵי לְעֵיל (בְּהַשְׁיחוֹת וְסְפּוּרִים שְׁבִאוֹת י"א הַנִּי"ל) נִסַּח הָאָר"י ז"ל לְהִתְדַלֵּק גִּיר חֲנֻכָּה לְרַמּוֹז עַל זֶה

הנ'ח'לי אָשֶׁר יוֹסֵף וְהוֹלֵךְ בְּנִבְעוֹ לְשִׁפְךָ מִימֵי הַדַּעַת מִיּוֹם וּבְיוֹם וְלִילָה הַאֲחֵרוֹנָה שְׁמַדְלִיקוּן
וּמְאִירִין מִסֵּפֶר שֵׁם אֶחָד שְׁנִמְצָא בְיוֹסֵף (עַיֵן שֵׁם בְּדַבְרֵי מוֹהֲרַנְ"ת), וְגַם בְּפָרְשַׁת הַנְּשִׂאִים הַנִּי"ל,
כְּשִׁמְגִיעִים לְנְשִׂאֵי שְׁבֻטֵי יוֹסֵף מְכָרְחִים לְעַמֵּד עַיֵן שֵׁם.
וְאִם יִהְיֶה אֱלֻקִּים עֲמָדֵי הַנְּגִי לְהַדְפִּיס גַּם שְׁאֵר הַמְהַדוּרָא בְּתָרָא אֲשֶׁר לְזֶה הַמַּאֲמָר וְעַתָּה נָשׁוּב מִכָּל זֶה
לְהַשִּׁיחוֹת וְהַסְפּוּרִים הַנִּי"ל:

יד

מְבַאֵר מִצְרוּפֵי דְבָרֵי מוֹהֲרַנְ"ת בְּכַתָּב וּבִפְהָ (שְׁשִׁמְעֵתִי מֵאָבִי ז"ל) שְׁבָרַב הַפְּלֹאוֹת הַסְּבָרוֹת דְּבָרֵי רַבְנּוּ ז"ל
שְׁיִתְגַּלוּ בְּהַעֲבַרְת רֹחַ הַטְּמָאָה יִקָּים עַל יָדָם מַאֲמָר הַכְּתוּב: "כִּי עַיֵן בְּעַיֵן יִרְאוּ בְּשׁוּב" וְכוּ' וְהַמּוֹבָן
בְּדַבְרֵי מוֹהֲרַנְ"ת בְּפָרוּשׁ קְרִיאַת הַלּוּחוֹת בְּשֵׁם 'עֵדוּת', שְׁגַם לְעֵדוּת נִפְלָא תַחֲשֵׁב תּוֹרַת רַבְנּוּ ז"ל אֲשֶׁר
תַּעֲיֵד עַל אֲמַתְתּוֹ וְאֲמַתְתּוֹ כָּל הַצְּדִיקִים שֶׁהִיָּה מְעוֹלָם, בְּלֵי הַכְּרַח כָּלֵל לְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים:

טו

כְּפִי הַזְּמַן לְאִין תַּכְלִית בְּאַרְךָ הַגְּאֻלָּה שְׁאֵנוּ מְחַפִּים אֲלֶיהָ, אִין לְהַתְּפַלֵּא עַל רַב הָעֶרֶב וְחֻשְׁךָ הַגְּלוּת
שְׁנִתְקַדְּם לְזֶה. כִּי עַל כָּל פְּנִים לְעֵינֵי בְּנֵי אָדָם מְכָרַח (זֶה לְעַמַּת זֶה) שֶׁיִּהְיֶה גַם הַחֻשְׁךָ הַקּוֹדֵם לְזֶה נְחֻשָׁב
וְנִדְמָה לְאִין תַּכְלִית:

טז

כָּל יַחֲדֵי סְגֻלָּה שֶׁהִיוּ בְּדוֹרוֹת הַסְּמוּכִים כְּמוֹ הָאֲרִ"י ז"ל וְהַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל וּמוֹהֲרַ"ן ז"ל, כָּלֵם נְחֻשְׁבִים
וְעוֹמְדִים מִצַּד מְשִׁיחַ בְּיוֹסֵף. כִּי כָּל הַכְּרַח מְשִׁיחַ בְּיוֹסֵף הוּא מִהַכְּרַח הַצְּדִיקִים שְׁנִסְתַּלְקוּ, כִּי גְדוֹלִים
צְדִיקִים בְּמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּחֵיָהֶם. כִּי גַם בְּגֻאֲלָתָנוּ מִמִּצְרַיִם הַכְּרַח מְשִׁיחַ רַבְנּוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם לִקַּח אֶתּוֹ אֶת
עֲצֻמוֹת יוֹסֵף, שְׁעַל יָדֵי זֶה נִתְקַשֶּׁר אֶתּוֹ, וְכָל נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל נִתְקַשְּׁרוּ אֵלָיו בְּאֲמִצְעוֹת מְשִׁיחַ רַבְנּוּ עָלָיו
הַשְּׁלוֹם (כִּי יוֹסֵף לֹא הִשְׁבִּיעַ אֶת אָחָיו לְקַבְּרוֹ עִם אָבוֹתָיו, וּבְהַשְׁבַּעְתּוֹ אוֹתָם לְהַעֲלוֹת עֲצֻמוֹתָיו, הִיָּתֵה
כּוֹנְנָתוֹ מִכְּפֹלֶת בְּשָׁנֵי טַעֲמִים, טַעַם אֶחָד כְּדֵי לְהַקְבֵּר בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְטַעַם הַשֵּׁנִי כְּדֵי שְׁיִתְקַשְּׁרוּ אֵלָיו עַל
יָדֵי זֶה).

גַּם בְּכָל הַסֵּפֶר "בְּאוֹר הַלְּקוּטִים" (שֶׁל חֲמִשָּׁה מַאֲמָרִים בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן) אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי בְּתַכְלִית הַקְּצוּר,
רָאִה רְאִיתִי שְׁגַם זוּלַת הַקְּצוּר, עוֹד רַבּוּ הַטְּעוּיֹתִים שְׁנִתְהוּוּ בְּהַעֲתִיקַת וְהַדְּפִסַּת זֶה הַסֵּפֶר, וְגַם מְקוֹמוֹת
שְׁנַחֲסָר בָּהֶם תִּבּוֹת שְׁלֵמוֹת עַד שְׁאִין יִכְלַת וְאִפֹּן כָּלֵל לְעַמֵּד בָּהֶם עַל הַמְּכַוֵּן. וְגַם שְׁגַם עָלֵי בְּעֲצָמֵי קֶשֶׁה
לְזַכֵּר מַה שְׁכַתְּבִתִּי בָּהֶם, וּבְפָרֵט בְּבִאוֹר מַאֲמָר הָרֵאשׁוֹן עַל הַכְּתוּב רְאִיתִי וְכוּ' שְׁנִכְתַּב שְׁלֹא כִסְדֵר. נִמְצָא
בּוֹ עַל יָדֵי זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר עֲנִינִים שְׁקֶשֶׁה לְעַמֵּד בָּהֶם עַל הַמְּכַוֵּן. וְנִתְעוֹרְרִיתִי לְכַתֵּב לְעַת עַתָּה קֶצֶת
מִהַדוּרָה בְּתָרָא הַנִּי"ל וְאִם יִהְיֶה הַשֵּׁם עֲמָדֵי, הַנְּגִי לְהוֹסִיף מִהַדוּרָה בְּתָרָא עַל כָּל הַבְּאוֹר שְׁמִזָּה הַמַּאֲמָר.

יז

הַשְּׁמִיחָה בְּהַלּוּלָא דְרַבֵּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי אִם כְּבָר הִיא מְקַבְּלַת, וְנוֹדַע מִהָאֲרִ"י ז"ל וּשְׁאֵר גְּדוֹלִים שֶׁהוּא
דְּבַר גְּדוֹל מְאֹד, עוֹד מְבַאֵר בְּזֶה טַעַם נִפְלָא מִצְרוּפֵי דְבָרֵי רַבְנּוּ ז"ל, שְׁזֶה מַחֲמַת שְׁבָאָמוֹת הָיוּ צְרִיכִים כָּל
נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל (שֶׁהֵם חֲלָקֵי אֱלֻקִּי מִמַּעַל) לְהִיּוֹת קְדוּשִׁים בְּקִדְשׁ קִדְשָׁתוֹ עַד שְׁתּוֹפִיעַ לָהֶם הַשְּׁגַת תּוֹרָתוֹ
שְׁבִנְסִתֵּר שְׁזָכָה לְשָׂאב מִהַמַּעַן וְהַנְּחַל הַנוֹבַע וְיוֹצֵא מִקִּדְשׁ הַקְּדוּשִׁים (וְכֹאֲשֶׁר נִכְתַּב מִזָּה לְקַמּוֹ). אֲבָל
מַחֲמַת שְׁלָאוּ כָּל אָדָם זוֹכָה, וְעַל רַבִּים כְּכֹלֵם שׁוֹטֵף וְעוֹבֵר תַּכְלִית הַהַפְּךָ חַס וְשְׁלוֹם, שְׁאִין לְהַאֲרִיךְ בְּזֶה,
מְכָרְחִים עַל כָּל פְּנִים לְקַיֵּם מִצְוֹת "וּבּוֹ תִּדְבֹק" כְּפָרוּשׁ חֲכָמֵינוּ ז"ל 'הַדְּבִק בְּחֲכָמִים' וְכוּ'. וְכָל הַדְּבִקוֹת
וְהַקְּשֶׁר בְּהַצְּדִיק הוּא עַל יָדֵי מַדּוֹת הָאֵהָבָה שְׁמַמְשִׁיךְ הָאָדָם עַל עֲצָמוֹ כְּמִבְּאֵר בְּדַבְרֵי רַבְנּוּ ז"ל (מִהַכְּתוּב

"ונפשו קשורה בנפשו". ותרגומו: 'חביבא לה כנפשה'. והאהבה היא הגורמת השמחה בלב (כמבאר גם בזה מדברי הקדושים), ובפרט ביום עליתו בכל שנה לתורה והשגה חדשה, שזה נקרא יום חתנתו (חתנה והלוא כנכול) עם התורה שנקראה בשם כלה פנדע. וכפי השמחה וההתקשרות בו שזוכה כל אחד, כן יזכה גם כן למה שיזכה.

יח

ועל יום ההלוא מרבנו ז"ל שהוא הנחל בעצמו (כמבאר גם בזה מדברי הקדושים) כן השם יתברך (בתורתו שבעל פה) שיהיה באמצעות שמחת בית השואבה (וכל שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו) שהיא על שם הכתוב: "וישאבתם מים בששון מפעני הישועה", ותרגום יונתן: 'ותקבלו אולפו חדת בחדוה מבחירי צדיקיא', כאשר שמעתי בזה מאבי (ששמע ממורני"ת), וזה מכון ממש גם לפרשת השבוע (וזאת הברכה) בדבר הכתוב: "וימות שם משה" וכו'. והקורא (העולה) בענין זה הכתוב, נוהגים כל ישראל לקראו בשם 'חתרתורה', כי אף על פי שאינם נביאים בני נביאים הם. ואף על גב דאינהו לא חזי מזלייהו חזי:

יט

גם כפי המבאר מדברי המקבלים שהתחלת עלית הנפש ביום השנה (אך צייט) הוא מתחלת ראש החדש (באמצעות עלית העולמות והנבואים אשר בהם, כאשר נכתב בזה לקמן), מבאר ונראה שזה מה שגם בחייו הקדושים אמר פעם אחת: 'כל הענין שלי הוא ראש השנה' גאר מיון זאד איז ראש השנה. ורבנו ז"ל הנה מאריך מאד בתפלת ערבית שבליל ראשון בראש השנה. ואמר פעם אחת שזה מחמת שהוא מזדד להמשיך מיד כל התקונים הנמשכים בכל זה החדש. וכפי הנודע מדברי חכמינו ז"ל ועל פי האר"י ז"ל שבתחלה נמשך הכתיבה והמשכתה עד יום הכפורים, שאז מתחיל החתימה. וגמר החתימה הוא בהושענה רבה ושמיני עצרת. ובמאמר רבנו ז"ל הנ"ל נראה מבאר, שזה מה שאמרו חכמינו ז"ל צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים:

כ

בדבר מדת הדין המתגבר יותר בסוף הגלות בהסתות וקטרוגים למעלה ומניעות ההסתות למטה, אשר הבאתי מזה לעיל באות ה', שקצת מענין זה נמצא גם בסוף גלות בבל עין שם. עוד אמר פעם אחת לענין סוף גלות בבל, שאף על פי שגמר השם יתברך במדת רחמיו לבטל מדת הדין וגזרות כליה שהיתה למעלה ולמטה, וגם נהפך הוא להמשיך לדורות בכל שנה ושנה הארת פורים ומחית עמלק ימוח שמו, באלה הזמים, אין זה רק בכליות ישראל, אבל בפרטיות האנשי בליעל והפושעים אשר בפשעיהם נגזרה הגזרה הזאת (אשר בכבד התשובה לא זכו גם אחר כך לשוב), יכול להיות שעד היום לא נפסק מהם הענש (כי "תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה"). ושכמו כן בזה הגלות והתגברות מדת הדין הנ"ל, אף על פי שבכלליות ישראל וגמר השם יתברך במדת רחמיו, כי עד עת קץ לא יהיה נפסק מישאל אנשים תמימים וישרים הבלתי חפצים כלל במבוכותיהם ובכרותיהם (הנרמזים בהמעשה של הבעל תפלה), ובחורים בדרך התמימות והפשטיות שדרכו בו אבותינו מעולם, "והנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו" והכל יתהפך לטובה. אבל בפרטיות ישראל כל אשר שקעו וצללו בקלפות החרופים והלצנות (עין לקמן) יעבר עליהם מה שיעבר. וכפי שכתב לקמן בבאור המעשיות, נמצא לזה רמז בסוף המעשה מהבערגיר, שהקיסר הזקן גם אחר כך לא הנה לו גדלה, יעו אשר על ידו עבר כל זה:

כא

שמעתי מאבי ז"ל ששמע מהאיש שנשלח מהרב הקדוש רבי שלום מפראבישטש ז"ל לשובות אצל רבנו ז"ל, והעיד ששמע בזה הלשון מפי רבנו ז"ל מ"ן מוסר ספר איז תנ"ך [הספר מוסר שלי הוא תנ"ך] (תורה נביאים וכתובים). ומוהרנ"ת ז"ל האריך בזה ואמר שצעקת ונבואת כל נביא סובבת לנפשות ישראל גם עתה. (פעננו הכתוב בישעיה "ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם כי כלה" וכו'. שעל זה אמרו חכמינו ז"ל 'קשה לצנות שתחלתן יסורים וסוף כלה'. ומה שתפסתי לדגמא זה הכתוב, כי לבי אומר לי מכתלי צרופי עוד כמה דברים בעל פה. כי גזרת הפלגה שנמצא פעת למעלה (ורמזתי מזה לעיל באות ה' עין שם) הוא שנגזרה בעת ציאת קלפת הלצון וכו'... ודי לחכימא ברמיזא, כי אין בכולת להאריך אלה הדברים בכתב).

כב

מאד מאד הקפיד אבי ז"ל בשם מוהרנ"ת ז"ל על הפוגמים בדבריהם כנגד הממשלה. כי "פלגי מים לב מלך ביד ה'" וכו', וכך הגזרות המציקות לנפשות ישראל לא יצאו רק למעלה, כמאמר הכתוב: "אשור שבט אפ"י, ופרוש הכתוב "ואהבת לרעך" כי "כמוך" וכו', שמובא בלקוטי א' סובב זה הפרוש גם על הכלל:

כג

פעם אחת שמעתי מאבי ז"ל, שהקפיד מאד מאד על החוטא בדבריהם להרהר אחר מדת הדיון. ואמר אז את הכתוב בישעיה "והעם לא שב עד המכהו". כי יש לנו להאמין שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו. וכמאמר רבנו ז"ל שאין הקדוש ברוך הוא שולח מניעה שאין ביכלת לעמוד בה, כי גם עתה יש ביכלת כל אחד לעמד בכל הנסיונות. ועל כל פנים לא ירהר אחר מדת הדיון חס ושלום כשאינו עומד בנסיון, ולא ישאל ויאמר למה אשתנה מזולתו. ובתכלית הקצור יאמין שאין קשה כלל:

כד

ומוהרנ"ת ז"ל כשעמדו עליו הרודפים בשנת תקצ"ה, ורדפוהו והתנפלו עליו להמיתו, אותו ואת כל אנשיו, בחנם על לא חמס בכפו, לא הרהר אחר מדת הדיון חס ושלום, ועל תעלומות דרכי הבורא יתברך אשר פועלי שקר עשו חיל ועשר. והביא זאת גם בלב אנשיו להאמין באמונה שלמה כי אין זה רק להשמידם עדי עד מחיים הנצחיים, ו"להגיד כי ישר ה'" וכו'.

כה

כמו בדבר הפרצופים ופעלותיהם הנזכרים בכתבי האר"י ז"ל אין לדעתנו המגשמה שום תפיסה כלל, ואף על פי כן פנים ואמתים כל דבריו בלי שום דפי חס ושלום, כן גבוה מעל גבוה נמצאים עולמות למעלה מעולמות (רוחניות ונעלמות שאין לדעתנו שום תפיסה בהם כלל) בפעולות והנהגות ומעשיות נפלאות שגם בהם בעצמם נשתלשלים כל הפעולות והמעשים הנמצאים בזה העולם הגשמי, רק שבסבת ההשתלשלות מעולם לעולם נאחזים היכלי התמורות להמיר ולהחליף כל פעלה וכל מעשה, ובתמורות וחלופים שונים מדור לדור. ובדרך כלל אמת ונכון כל דבור ודבור שיצא מפי רבנו ז"ל בספור המעשיות (למשל כשנספר שפעם אחת היה מלך וכו'), אף על פי שבאמת לית מחשבה תפיסה בהם כלל כו'. כל זה שמעתי והבנתי מדברי מוהרנ"ת ז"ל בעל פה, וגם בכתב מובא קצת מעיון זה, שכל מעשה נעשה במקום שנעשה.

כו

בלקוטי תינגא סימן י"ב בפרושו להכתוב "ואיה השה לעולה" אשר נראה שם מדבריו הקדושים שכל עצת החפוש והשאלה והבקשה 'איה' וכו', שמניעץ שם הוא למי שיורד ונופל לספקות, אשר בזאת הירידה יורדים לתחתיות המדרגות אשר לשם לא נשפע החיות רק מהמאמר סתום, יש להתפלל בפרוש העצה הזאת ומה פונתו בזה בפשיטות לעבדא ולמעשה. כי זאת ידענו שרבנו ז"ל כבר אמר ונתפאר (כמובא בספר חיי מוהר"ן) 'אני קנקן חדש מלא ישן'. וכל העצות והעבדות אשר ידענו בספריו הקדושים, לא לתורה חדשה יחשבו. כי כל עסקי רבנו ז"ל בדבריו הקדושים לא יהיה רק לחדש את התורה הישנה בכתב ובפה אשר הורישו לנו אבותינו הקדושים (כי ההתחדשות לא דבר ריק הוא, ואין דבר גדול מזה. ואין ביכלת להאריך בזה שלא להפסיק את הענין), ועתה היכן מצינו עצה ועבדא כזאת. ואין לפרש מצרופו לזה מלת בקשה הנ"ל, שפונתו על תפלה שנקראה גם בשם בקשה, כי לפי זה תהיה מכרח לפרש גם במלת החפוש הנ"ל שפונתו על תפלה. ואין זה רק דחק גדול לפרש כן, וגם אחר הדחק לא תמצא לפי זה פרוש לכלליות דבריו הקדושים שבפרוש הכתוב ואיה וכו' הנ"ל. כי הלא עצת התפלה היא עצה הפלליות אצלו לכל מיני ישועות, וממילא נכלל בזה גם הישועה בברור הספקות. ולא כן נראה מבאר מזה המאמר למעמיק בו. כי מזה המאמר נראה מבאר שמצא רבנו ז"ל עצה נפלאה ומיוחדת לאלה הספקות, אשר לא יועילו כלל שאר העצות המועילות בהמדרגות שלמעלה מזה. וטרח נבא לבאר בזה, הנני להקדים מה שמבאר משם שגם גדולי גדולים קדם שמחדשים חדושי תורה, מכרחים לבא בספקות שבקלפות נגה ועץ הדעת טוב ורע, עד שגם הם מכרחים אז לעצות החפוש והדרישה איה וכו' הנ"ל. וכפי הנראה בפרוש הפשוט מזה המאמר לקיום ולמעשה. כי מלת איה הוא משרש אחד עם מלת איכה שנוצר בהקינוח (ועם מלת איכה שבפרשת בראשית). ומכון לפי זה מה ששמעתי מאבי מורי ז"ל בשם מוהרנ"ת ז"ל על אודות אשר נחלש דעתו בראותו כמה פעמים שגם בעסקי הנפש נתקיים הכתוב: "גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי". ואמר בזו הלשון: איך קעו מיר מעריר ניט קילען דאס הארץ, נאר תשעה באב ובין המצרים ביא דיא קינות, אין אגאנץ נאהר ביא תפלת חצות. חאטש קלאגען אויף דעם חרבו (בית המחין בכלליות ובפרטיות) וואס מע איז ניט אזוי וויא מען דארף צוא זיין לאינני יכול עוד לקרר את לבי רק בתשעה באב ובין המצרים בקנות, ובכל השנה בתפלת חצות. ולו רק לבכות על החרבן שאיננו מתנהגים כראוי]. ובצרוף המבאר מדבריו הקדושים בפרוש המעשה מהשבועה בעטלערס על אודות השתי צפרים הנזכרות שם בספור יום הרביעי. שהם כעין השני כרובים שהיו בבית המקדש אשר בא בסוד קדשא בריך הוא ושכינתה (פנסת ישראל פנודע). ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום שזה ענין אבדה שגאבדת (ומחזרת פנים) מאתו. גורמים כמו כן שגם הוא מחזיר מהם את פניו וכעין אבדה ("אסור בזקים" כבליכול) שפבכיכול אין ביכלתו למצאם (מאחדותו במדותיו ומשפטיו), ואז "קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה" וכו', וכנגדה "ה' ממרום ישאג" וכו' על נוח דילה ויקרא' וכו'. ואף על פי שבכל בקר מתנחמים בנחמה ושמחה (וקול פסוקי דזמרה) שסוף כל סוף נגמר התקון, אבל זה הקול לא נשמע כל כך למרחוק, והעקר מה ששמע הקול למרחוק מאד הוא הקול ילקה הנ"ל שבלילה עין שם. וכל עצת השושבין העוסק בהתקון הוא לזרק ולהמציא אלה הקולות בעצמם מזה לזה, עד שעל ידי זה לבד יהיו כל התקרבותם ומציאותיהם זה לזה, ובצרוף המבאר מדבריו הקדושים שפמו כן גם לגאלת הנפש בפרטיות מכרח גם לאלה העצות בעצמם, לקיים את הכתוב: "קומי רני בלילה וכו' שפכי פנים לבד" וכו'. (והעקר הוא בחצות פנודע) וכן מכרח אחר כך לבלי להשאר ולהאריך יותר מדאי בדבר הקינות

והיללה, כי כל זאת היללה אשר בלילה היא מההכרח המתקת הדיו בשרשו בעצמו, ובבא האדם לשרש
הדיו (שמשם גם שרש הוצר הרע והקלפה שנקראה על שם זאת היללה), יש שמתגבר עליו יותר על ידי
זה בעצמו קלפת העצבות והיללה (כי נמצא בזה מלחמה גדולה במבאר כל זה גם במקום אחר) מכרח
מאד להזהר "ברו יחד כוכבי בקר", להתחזק בקול רנה ושמחה, שיש תקוה לאחרינו (ויבאחרינו
הימים נכון יהיה וכו'), עד שעל ידי זה בעצמו עוסק בתקונו (נשמת משה) השושבין הנ"ל לקרב אותו
גם עתה בהכרח והשגת אלקותו ותורתו וצדיקו האמתיים.

כו

עוד בענין הנ"ל. שמעתי מאבי ז"ל ששמע ממורני"ת ז"ל, שעקר שבירת לבבו בחצות ובקינות, הוא
בהרגשותו מלת איכה (איכה נחרב וכו'). וגם מדבריו הקדושים בלקוטי הלכות שזאת הייתה עצת ירמיה
הנביא בעת הגלות והחרבן לפתח באיכה בכל השלשה קינות שחבר בתחלה (פמבאר בדברי רבנו ז"ל)
שהוא מלשון איכה פידוע. והכף הוא מכבודו בעצמו ותברך פמבאר גם זה מדברי רבנו ומורני"ת ז"ל.
והנראה מכל זה שזה ענין העצה הנ"ל לחפש ולבקש "איה מקום כבודו". וממילא מובן שהעקר הזמן
לזה הוא בחצות (ועל כל פנים איזה שעה או שתיים קדם אור הבקר פמבאר לקמן). ואף על פי שגם זה
נקרא בשם תפלה, מבאר בכל זה מדברי רבנו הקדוש שמעלתה גדולה כל כך עד שלפעמים לא יקראה
כלל בשם תפלה, רק בשם צעקת הלב, שעל זה יסובב הכתוב "צעק לבם" וכו' הנסמך להכתוב הנ"ל
"קומי רני" וכו' (והוא שגם בעת שהתפללות אינם נתקבלים, יש ביכלתה להועיל ולהתקבל):

כח

עוד יש לפרש שגם זה כל ענין ודוי דברים שהאדם מחיב על פי התורה כמאמר הכתוב: "והתנדו את
עונם". כי גם בדברי הודוי האדם מניל ומקונן על עצמו בחרטתו 'אשמנו בגדנו' וכו', ובנסח אנשי כנסת
הגדולה שפנו לסיים בזה תעינו ותעתענו, (וכנ"ל בדבר הצפרים והכרובים שנתעו ונבוכו זה מזה). וזה
כל ההתחלה בתקון חצות שעל פי האר"י ז"ל. כי גם כל אשר הוסיף רבנו ז"ל על השלשה תפלות ביום,
והזהיר למקורביו לשיח ולספר לפני השם ותברך בכל יום כל מה שעובר עליו נכנס לסוג תפלת חצות,
אשר לדעת האר"י ז"ל יש בה הכרח ונחיצות גדול מאד. כי גם האפלה והחשך הרוחני אשר בלב האדם
הוא מתאחד עם האפלה והחשך הגשמי כמובן מדבריו הקדושים. והנתעורר מאמצעות האפלה והחשך
הזה לקונן ולבקש לפני השם ותברך נקרא גם כן בשם תפלת חצות. רק מחמת זה בעצמו שהם
מתאחדים זה בזה, מסגל יותר לכוון זאת התפלה בחצות לילה ממש. וכן מבאר מדבריו הקדושים
שעקר אמירת תקון חצות הוא על מה שנעשה עכשו עם האדם, ושיש לפרש בזה את שיחתו לפני השם
ותברך ככל אשר עם לבבו. ויען אשר בכל זה מבאר מצרופי דבריו הקדושים, שגם כאשר יתבאר
האדם להתודות ולקונן פנ"ל, יבקש ויתפלל בפרטיות על כל דבר (ומדברי מורני"ת ז"ל מבאר שיש
לצרף לזאת התפלה גם תהלה ותודה על העבר), יש לפרש בעניינות דעתי לפי הנ"ל שזה מה שחלק גם
תפלת חצות לשנים, תקון רחל ותקון לאה. כי עקר הקינות הוא בתקון רחל (ובימים שאין אומרים
בהם תחנון מדלגים אותו) ולא תקון לאה פנודע.

כט

כפי הנ"ל נראה מבאר, שהוא ההכרח על פי התורה להספיד ולקונן על נפש הנפטר (שזה ענין אבדה
כמובן מדבריו הקדושים במקום אחר), ושהוא מה שמבאר מדברי מורני"ת ז"ל שעל ידי זה חוזרים
ומוצאים את הארתו בירשיו (ומכל שכן בזרעו), ושהוא מה שאסרו חכמינו ז"ל להאריך בבכי והספד

יותר מהזמן שקצבו לזה (שבעה לבכי וכוי) שלא יתגבר יותר על ידי זה מדת הדין והאבלות חס ושלום (וכנ"ל באות ז' ענן שם), ושיש להאבל לקבל את הנחומים שמנחמים אותו. וכענין החיוב בכלליות ישאל להפטיר אחר תשעה באב ז' דנחמתא.

ל

מה שהזכרתי לעיל שעל כל פנים יקום כל אדם שעה או שתיים קדם אור הבקר (ובקיץ על כל פנים בהשפעה בכל האפשרות), שמעתי מאבי ז"ל בשם מוהרנ"ת ז"ל שזה מה שנוצר בפרק שירה שבעה קולות מהתרגול, אשר המציא בטבעו הבורא יתברך לעורר בני אדם מהשנה. וכאשר יעוררם בחצות לילה עוד יכפל וישלש וכוי לעורר בכל שעה עד הבקר. שאם לא יתעורר האדם בחצות יקום על כל פנים אחר כך בכל האפשרותו להקדים. כי אם לא יתעורר לקום גם בשעה השנית שאחר חצות, יקום על כל פנים בשעה שלישית וכן להלן. וזה הכלל נמצא למוהרנ"ת ז"ל גם משאר עבודות, כאשר נספר ויבאר בזה אם ירצה השם לקמן:

לא

בדבר המאמרים הפליאים וסותרים זה לזה הנמצאים באגדות חכמינו ז"ל. נראה ומבאר מצרופי דבריו הקדושים ומשאר ספרי אמת שקמו בדבר ההלכה יש מי שאומר לעבדא ולמעשה בנגלה ובפשיטות דעתנו ויש מי שדבריו בתכלית ההפך (כי זה אוסר וזה מתיר), ואף על פי שגם דבריו דברי אלקים חיים, אבל "רעם גבורותיו מי יתבונן", כי בפשיטות לתבונתנו ודעתנו שבנגלה אין הלכה כמותו. כן גם באגדות חכמינו ז"ל. ויש מי שאומר ומאמרו כנים ונכונים בנגלה ובפשיטות דעתנו, ויש מי שמאמרו גם כן כנים ואמתיים (ודברי אלקים חיים כנ"ל) אבל לא בפשיטות דעתנו, גם מבאר מדברי רבנו ז"ל בלקוטי א' סימן ר', שהצדיקים שבזמן הזה הם הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול. ובמקום אחר מבאר מדבריו הקדושים, שהוא משנת רב נחמן הנזכר בדברי חכמינו ז"ל. אשר עליו כפלו חכמינו ז"ל את דבריהם, הלכה כרב נחמן והלכה כרב נחמן. ויש ללמד מדבריו הקדושים ברורים וחלטים באגדות חכמינו ז"ל:

לב

מדי דברי בדברי האמונה הקדושה אשר הוצאתי מדבר רבנו ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל, הנני להזכיר גם מה שמבאר מדברי מוהרנ"ת ז"ל על אודות אשר דורות הנבואה אשר המציא אז הבורא יתברך השפעת הנבואה להזוכים בה, נשפע קצת מחמת זה גם לאמות העולם, כמו לבן ובלעם, ויש לפרש לפי זה שקמו כן בדבר המראות וחוזיונות שגם היום זוכים להם הצדיקים האמתיים, כמו בא בלקוטי א' סימן רנ"ד. מגיע לפעמים דפעמים קצת מזה גם להבלתי זוכים:

לג

מאמר רבנו ז"ל שהשם יתברך אינו עושה שני פעמים דבר אחד (שמובא מזה בהשיחות שאחר הספורי מעשיות), מצרף להמובא בהשיחות שהשם יתברך מנהיג עתה העולם יפה יותר מקדם השם יתברך פירט היינט שענער דיא וועלט, ואף על פי שכותב שם זאת לענין גשמיות, ממילא מובן שקמו כן גם ברוחניות. ויש בזה להאריך בעניינות דעתי כי זה ענין מה שגם גאלתנו ממצרים וגאלתנו מבבל לא נשתוו זה לזה. כי אף על פי שברב החטא בגאלה השנייה (כענין מכשול הנשים נכריות) לא זכינו לעלות באותות ומופתים כמו בגאלה הראשונה, בכל זה הפליגו חכמינו ז"ל בקדשה שנייה (כל מקום שקבשו עולי בבל) שהוא קדשה לשענה וקדשה גם לעתיד לבא. ועין לקמן:

פעם אחת אמר מוהרנ"ת ז"ל בזה הלשון: העקר מה שהפירתי את רבנו ז"ל, היתה משיחותיו הקדושות אשר בחל (כפי אשר בכמה עתים וזמנים לא מש מתוך אהלו, ושקד על דלתותיו יום יום, ובהלבשת רבנו ז"ל אור תורתו והודעת גדלתו בשיחותיו הקדושות אשר בחל ונקראו אצלו בשם שיחות חליו).

לה

וכן הבנתי גם מאבי ז"ל, שעקר הפירוש ורוממות מוהרנ"ת ז"ל וידועותיו שזכה על דוד לידע מגדלת ורוממות רבנו ז"ל, היתה גם כן ברב שקידתו על דלתי מוהרנ"ת ז"ל, ונסיעותיו התמידיות שני פעמים בכל חדש שבת אחד בביתו בטולטשיו, ושבת אחד בבית מוהרנ"ת ז"ל עם קצת זמנים קדם השבת וכן לאחריו. וחוצי נסיעותיו אשר נסע אתו לשמשו לעת זקנתו, והנסיעה נתארכה כל פעם הן בקצת והן בחורף:

לו

העתיקה מספרי כוכבי אור חלק ג' הנקרא בשם חכמה ובינה, ובשנוי לשון קצת. מודעת זאת בדברי האר"י ז"ל אשר יבאר לקמן, כי אמנם אשר לא קם נביא עוד בישראל כמשה, אבל הוא בעצמו עוד יקום לגאולנו גם מהגלות הזו. כי משיח הוא משה ומה שהיה הוא בעצמו שיהיה ביתר שאת. (ואם מדברי הא"י ז"ל לא משמע הכי. אבל כבר נודע שכל הנראים והחרידים לדבר ה' תפסו בענינים כאלה לעקר גדול ועצום דברי האר"י ז"ל, אשר קבל תורה מפי אליהו זכור לטוב) כי בא גבא גם בשער החמשים, ושיגי אותו בשלמות עצום ונשגב עד שלא ירד עוד מאתו. (ועל אודות שאמרו חכמינו ז"ל "שילח נא" וכיו שאינו גואלם לעתיד, הבט נא וראה מה שמובא בשיחות הר"ן בסימן נ"ד בענין גלגולים, ומובא גם בשאר ספרי אמת, שאין הנשמה מתגלגלת כמו שהיתה, רק זה הנפש עם זה הרוח וכיו. כי בזה תבין שלא סתרו זה את זה מאמרי חכמינו ז"ל האלה). ועתה כפי אשר נודע הדבר אשר דבר רבנו ז"ל בעת שגלה את המאמר שבלקוטי תנ"ך סימן כ"ח, דע שיש חלוקים בין התורות וכיו. ומוהרנ"ת ז"ל מעצם הרגשו בזכות לבבו את עמק נוראות דבריו הקדושים, עד כי פצרו בקרבו פלהבת שלהבת ממש, לא יכל להתאפק, ונתן את קולו בפני כל הנצבים עליו, אולי כך הוא הפריש מה שאמרו חכמינו ז"ל אין בן דוד בא אלא בהסח הדעת, הינו שיהיה בעולם ולא ידעו כי כבר הוא. (ובבאור יותר שמעתי מאבי ז"ל שאמר בזה הלשון: מע וועט שמיסען משיח משיח, צום סוף האט איז ער נישוחרו משיח משיח, ולבסוף הנה הוא). ורבנו ז"ל גלה את ענינו והראה לו כי גם רב נחמן אמר כן, אי מן חיי אנה (בסנהדרין פרק חלק איתא 'פגון אנה', אבל כמדמה לי מאשר שמעתי מאבי ז"ל שרבנו ז"ל סיים אז אנה הוא). וענין בחיי מוהר"ן בשיחות השיכים להתורות שיש צדיק שהוא כלול מתרין משיחין יחדו. וכפי הנראה ומבאר מדבריו הקדושים בעל פה שאלה הדברים סבבו על רבנו ז"ל בעצמו. ושאר על פי שנמצא בו גם מנשמת בן דוד, הנה העקר מצד משיח בן יוסף. ושאר על פי שגם האר"י ז"ל ועוד מיחידי הדורות היו מצד משיח בן יוסף, אבל בו נתקיים מאמר הפתוב (שבשבח התלמיד חכם שנקרא בשם אשת חיל), רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה.

לז

גם מבאר מצרופי דברי מוהרנ"ת ז"ל שבהכרח השנויים הנזכר לעיל באות ל"ג. נשתנה כמו כן הכרח התקשרות נפשות ישראל לעצמות יוסף. כי בגאולה הראשונה היתה התקשרותם אליו על ידי קיחת עצמותיו (כנ"ל), ועתה יזכו מדור לדור אלפים נפשות ישראל להתקשר לעצמותיו על ידי השתטחות

על קבורת עצמותיו. וְשָׁזָה מֵהַבְּטִיחַ רַבֵּנוּ ז"ל בְּהַבְטָחָה גְדוֹלָה לְכָל הַבָּאִים עַל קַבְרוֹ הַקְדוּשׁ, כִּי גַם זֶה מַעֲקָרֵי אֶתְחַלְתָּא דְגֵאֲלָה :

לח

וְהִנֵּה כָּבֵר מוֹבָן מִדְּבָרֵי מוֹהֲרַנְיִית ז"ל הַיּוֹצֵאִים מִדְּבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל הַמְצַרְפִּים לְדְבָרֵי הַהֵרֶק הַקְדוּשׁ וְכַתְּבֵי הָאֲר"י ז"ל שֶׁעָקַר רְעַת הַגְּלוּת וְלִהְפֹּךְ טוֹבַת הַגֵּאֲלָה הוּא בְּרוּחַנִיּוֹת לְהַפְרֵת הַחַיִּים נֶחְיִים בְּדְבָקוֹת הַמַּחֲיוֹן בְּעֵגֶג הַתּוֹרָה שֶׁבְּנִסְתֵּר הַמִּיֻּסְדֵּת עַל הַתּוֹרָה שֶׁבְּנִגְלָה. וְשִׁמְחַמֵּת זֶה לֹא הִיָּתָה כָּלֵל הַשְּׁלֵמָה בְּגֵאֲלַתְנוּ מִמְצָרִים קִדְּם קִבְּלַת הַתּוֹרָה. וְגַם אַחֵר כֶּף מִקְבַּלְתָּה עַל כָּל פְּנִים בְּנִגְלָה נִתְקַלְקַל מַחְמַת חֶטָּא הַעֲגָל, שֶׁלֹּא זָכִינוּ אַחֵר כֶּף לְקַבֵּל אֶת הַנִּסְתֵּר שֶׁבָּהּ (שֶׁבְּזֶה הֵיִינוּ זֹכִים לְחֵרוֹת מִמִּלְאֵף הַמְּוֹת), וְכֹאֲשֶׁר בְּאַרְתֵּי מִדְּבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל בְּסִימָן כ"ב לְקוּטֵי א' חוֹתֵם בְּתוֹף חוֹתֵם עֵין שָׁם. וְעַתָּה בִּירִידַתְנוּ לְזֶה הַגְּלוּת הָאֲחֵרוֹן בְּחֶרֶב בֵּית שְׁנֵי דְחָמִיר לוֹ, לְהַשְׁתַּקֵּעַ בְּשַׁעַר הַנּוֹן וְשֶׁבֶר הַיָּם דְּסִטְרָא אַחְרָא, יוֹתֵר וְיוֹתֵר הַקְדִּים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רְפוּאָה לְמַכָּה, שְׁנִתְעוֹרֵר רַבִּי עֲקִיבָא בְּעַרְףְּ עֲשָׂרָה שָׁנִים קִדְּם הַחֶרֶב לְלַמֵּד וְלִלְמַד, עַד שֶׁהִיָּה רָאוּי שֶׁתִּנְתֵּן הַתּוֹרָה עַל יְדוֹ, עַד שֶׁנִּתְיַחַד בּוֹ אַחֵר כֶּף תִּלְמִידוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי, שֶׁנִּמְצָא בּוֹ פִּי שָׁנִים בְּרוּחוֹ. כִּי הוּא שְׁנִתֵּן לוֹ רְשׁוֹת לְהוֹצִיא עַל פְּנֵי תִבְּל תּוֹרָה שֶׁבְּנִסְתֵּר (שֶׁהִיא מִצַּד שַׁעַר הַנּוֹן דְּקִדְּשָׁה. כִּי הִיָּה בּוֹ מִנְשַׁמַּת מְשָׁה, וְעַתָּה עָלָה יוֹתֵר וְהִתְפָּאֵר בְּהַאֲדָרָא... בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב: "וַיִּמְשָׁה לֹא יָדַע" וְכוּ' – וְאַנָּה יָדַענָא). וְאַף עַל פִּי שֶׁמִּרְבַּב קְלִקוּלֵי הַדּוֹרוֹת נִסְתַּתְּרָה אַחֵר כֶּף תּוֹרָתוֹ בְּעֲצָמָה כְּמֵה מְאוֹת שָׁנִים, אָבֵל בְּכָל זֹאת גָּמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהוֹצִיאָה שְׁנִית מִתְעַרְוֵה וְהִסְתַּתְּרָה, עַד שֶׁבָּאָה וְיָרְדָה אַחֵר כֶּף נִשְׁמַתוֹ בְּרַבֵּנוּ הָאֲר"י ז"ל לְהִתְחִיל וְלִגְלוֹת יוֹתֵר תּוֹרָה שֶׁבְּנִסְתֵּר (וְעֵין לְקַמְו). וְזֹאת אֲשֶׁר הִעֲתִיקְתִּי מִסֵּפֶר שְׁל"ה מִפְּרִשְׁתִּי וְאַתְחַנֵּן וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וּמִשָּׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹקִים שֶׁהִיא הַבִּינָה, וְהַשִּׁיג אֶף שַׁעַר הַחֲמֻשִׁים עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וְעוֹד מִבְּאֵר שָׁם בְּתַחֲלַת הַעֲנָנִן מֵהַ שְׁמִצָּא כְּתוּב בְּשֵׁם הַמְּקַבֵּל מוֹרֵנוּ הַרְבֵּי ר' חַיִּים, תִּלְמִיד מִבְּהַק שֶׁל הָאֲר"י ז"ל... בְּכָל דּוֹר בָּא מְשָׁה בְּסוֹד הַעֲבוּר... וְקִדְּם שֶׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל הִיָּה מְשָׁה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת וְהִיָּה מְשִׁיג שַׁעַר הַחֲמֻשִׁים... וְכִשְׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל נִעְלַם מִמֶּנּוּ, וְזֶה שֶׁאָמַר ה' "לֵךְ רֵד" כִּי רֵד מִמֶּנּוּ ל"ד. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל 'חֲמֻשִׁים שֶׁעָרֵי בִּינָה נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם וְנִתְּנוּ לְמִשָּׁה חֶסֶר אַחַד פְּרוּשׁ, מַעֲקָרָא כָּלֵם נִתְּנוּ לוֹ, וְאַחֵר כֶּף חֶסְרָהּ אַחַד. וְזֶה שֶׁכְּתוּב: "וְתַחֲסֹרְהוּ מִעֵט מֵאֱלֹקִים"... "וַיַּעַל מְעַרְבוֹת מוֹאֵב אֶל הַר נְבוֹ" נִ בּוֹ. וְנִכְנַס הַנּוֹן בְּשִׁמּוֹ וְנִעֲשָׂה נִשְׁמָה, וְיָדוּעַ כִּי נִשְׁמָה בְּבִינָה... וְזֶה נִרְמַז בְּפִסּוּק "נְבִיא אֲקִים לָהֶם מִקְרֵב אַחֲיָהֶם... הִנֵּה יִשְׁפִּיל עֲבָדֵי", הוּא מְשָׁה וְהוּא מְשִׁיחַ, וְאַמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל 'כְּגוֹאֵל הָרֵאשׁוֹן כֶּף גּוֹאֵל הָאֲחֵרוֹן. וְכֵן הַדּוֹר שֶׁהוֹלֵךְ הוּא הַדּוֹר שֶׁבָּא... וְאָמַר "הִנֵּה יִשְׁפִּיל" וְכוּ' כִּי הַמַּעֲלוֹת יִהְיוּ בְּהַדְרָגָה, בְּתַחֲלָה יִשְׁפִּיל וְאַחֵר כֶּף יָרוּם וְאַחֵר כֶּף "וְנִשְׁאֹו" וְאַחֵר כֶּף "וְגִבָּה" וְכוּ' וְהוֹלֵךְ הַפִּסּוּק וּמְגַלָּה מֵהַ שֶׁיַּעֲבֵר עָלָיו בְּאֵלוֹ הַדּוֹרוֹת. עַד שֶׁבְּשִׁבְלֵי כֶּף רָאוּי לְעֲלוֹת לְכָל אוֹתָהּ מַעֲלָה. וְאָמַר (יִשְׁעִיָּה נב) "כֹּאֲשֶׁר שְׁמַמּוֹ עָלֶיךָ רַבִּים כֵּן מִשְׁחַת מְאִישׁ מִרְאֵהוּ וְתִאֲרוֹ" וְעָלָיו מִדְּבָרֵת כָּל הַפְּרָשָׁה. וְאָמַר "מִי הָאֲמִין וְכוּ' וְזָרוּעַ ה' עַל מִי נִגְלַתְהָ" עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וְהִנֵּה בְּדָבַר הַפִּסּוּק הַנִּי"ל הַמְּגַלָּה מֵהַ שֶׁיַּעֲבֵר עָלָיו בְּאֵלוֹ הַדּוֹרוֹת, וְעֵנִן כָּל הַפְּרָשָׁה הַנִּי"ל הַסּוֹבֶבֶת עָלָיו, כָּל אֲשֶׁר יַעֲזוּ בָּהֶם הֵיטֵב יִרְאֶה בְּעֵינָיו שֶׁמִּבְּאֵר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר עָבַר עַל רַבֵּנוּ ז"ל מִעֵנִן הַמְּרִיבָה וְהַמְּחַלְקֵת. וְלַעֲתִיד בְּהַתְּגַלוֹת הָאֲמֵת, יֵאמַר כָּל אַחַד לְחִבְרוֹ מִי הָאֲמִין לְשִׁמּוֹעַתְנוּ וְכוּ'. וַיַּעַל פִּינֹק לְפָנָיו וְכִשְׁרַשׁ מֵאֲרָץ צִיָּה. לֹא תֵאָר לוֹ וְלֹא הָדַר, וְנִרְאֶה וְלֹא מִרְאֶה וְנִחְמַדְהוּ. נִבְּזָה וְחַדַּל אִישִׁים, אִישׁ מְכֹאֲבוֹת וַיְדוּעַ חָלִי. וְכִמְסִתֵּר פְּנִים מִמֶּנּוּ... וְאַנְחָנוּ חֲשַׁבְנוּהוּ נְגוּעַ וְכוּ'. גַּם אִם תּוֹסִיף לַעֲזוֹן שָׁם בְּשִׁלְיָהּ אֲשֶׁר יִסּוּבֵב עָלָיו גַּם הַכְּתוּב שֶׁבְּסוֹף הַפְּרָשָׁה הַנִּי"ל, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: לְכוּ אַחְלָק לוֹ בְּרַבִּים, רְצָה לוֹמַר שִׁיקַח שְׂכָר כְּנָגֵד כָּלֵם... וְאֵת עֲצוּמִים יַחְלַק – פְּרוּשׁ הוּא יִקְבַּל חֲלָקוֹ מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא מִמֶּשׁ. וְשֶׁאֵר

הצדיקים יקבלו על נדיו. ותראה בעיניך שיש לבאר שזה זה מאמר רבנו ז"ל שיש לו נגון לשיר, אשר יהיה העולם הבא של כל הצדיקים וחסידים (ושזה ענין מה שאמרו חכמינו ז"ל שר לא נאמר אלא ישיר) כי כבר נודע ומוכן... שכל שר המקנה להצדיקים הוא באמצעות הנגון שיתער לעתיד. גם מכל דברי השל"ה הנ"ל ובשם האר"י ז"ל נראה מבאר גם כן בפרוש הכתוב "ולא קם" וכו', פנ"ל שבכל דור (הולך שהוא דור שבא עד כל הששים רבוא נשמות ישראל) לא נמצא ולא קם עוד מישראל כמשה, אבל הוא בעצמו נתעלה מדור לדור יותר ויותר ממדרגה למדרגה (ואם חסר).

ואגב אורחא הנני לפרש קצת דברי השל"ה המרכבים בדברי מורנו הרב ר' חיים ויטאל והאר"י ז"ל בענין השם אלקים הנזכר בהכתוב הנ"ל (ומשה וכו') שהיא הבינה (שנמצא בה חמשים שערים פנ"ל). כי זה מבאר מדברי חז"ל בעצמם בענין הכתוב "ותחסרהו" וכו' אשר פרשו וסבבו את השם אלקים על הבינה (הנתחלקת לנון שערים פנ"ל) אשר מזה למדו שחסר קצת ממשה.

לט

בדבר המחלקת הנ"ל שהיתה עליו. ענין בזה הקדוש פרשת בראשית שכתב שם לענין משה: 'ואדם איתקרי איהו. ובגינה אתמר בגלותא בתראה, ולאדם לא מצא עזר אלא פלהו כנגדו'. וכאשר נצא מפיו הקדוש על כלליות הצדיקים שהיו בזמנו: אזוי ווי דיא וואס קריגען אויף מיר ווייסען ניט פון מיר, אזוי דיא וואס האלטען פון מיר ווייסען אויף ניט פון מיר [כמו שאלו שחולקים עלי אינם יודעים ממני, כך אלו שאוחזים ממני לא יודעים ממני].

מ

גם כבר כתבתי במקום אחר, שכפי המבאר בדברי האר"י ז"ל שכל שער (מהחמשים שערים הנ"ל) נחשב ונקרא בשם מח מיוחד בבינה (והשגה באלקותו ותברך) אותיות בולטות ומצטרפות בשמו הקדוש נ' מ'ח'י (אותיות הנרגשות במבטא) או בדרך זה מ'ח'י נ'י' שהנון כפולה כנגדה, ובהתאחדותו עם משה ממילא מבאר שהוא ה'ניש'מ'ה' שבכלליות העולם אשר העקר שבהם היא כלליות ישראל והצדיקים אשר בהם:

מא

והנה כבר הבאתי לעיל משיחות רבנו ז"ל (שאחר הספורי מעשיות), שבגלגולי הנשמות מדור לדור מחליף השם ותברך צרופי הנפש רוח ונשמה שלא היו בצרוף הראשון לבא באיש אחד פנ"ל. כי כאשר תרד הנפש באיש אחד, נצטרף לה הרוח מאיש אחר. וכפי הנראה לעניות דעתי מצרופי דברי רבנו ז"ל בכתב ובפה, שאף על פי שגם רבנו ישראל הפעל שם טוב זכר צדיק וקדוש לברכה נחשב בין יחידי הדורות כרבי שמעון בר יוחאי והאר"י ז"ל הנ"ל, אבל בו נמצא עקר גדול מנשמת יעקב אבינו, שנקרא אחר כך בשם 'ישראל'. וכאשר זכה תחלה בעבודתו להמשיך בעולם נשמת יוסף ואחר כך נשמת משה רבנו עליו השלום שאחר כמה דורות נצטרף להם דוד אשר על דו פ'ד'ה' ה' את יעקב בפדיון העליון שברעוא דרעיון וגאלו וכו'. כי בבנין בית דוד האירו יותר המחין שביציאת מצרים וקבלת התורה הנ"ל, כן גם עתה שנפשות ישראל מוכנים לקיום הכתוב "כי פדה וכו' וגאלו" וכו' בגאולה נצחית, הקדים לנו השם ותברך נשמת ישראל סבא פנ"ל, להמשיך בעבודתו ומזרעו הקדוש נשמת מוהר"ן זכר צדיק וקדוש לברכה (בנין מחין מח נון הנ"ל) המכרח והעקר בנשמה הכלליות שבמשיח הנ"ל. כי תורתו ומעשיותיו הן הן סתרי תורה ופנימיותיו הנמצאים מצד הנון (כאשר הבאתי במקום אחר) והמכרחים לגאלתנו הנצחית:

וַיַּעַן אֲשֶׁר מַחֲמַת זֶה נִקְרָא גַם כֵּן בְּשֵׁם פְּוֹדָה וְגוֹאֵל, יֵשׁ לְבָאֵר שְׁזָה מַה שְּׁמוּבָא בְּסִפְרָא כְּסָא מְלָךְ, בְּפְרוּשׁוֹ
 עַל הַתְּקוּנִים (בְּהַקְדָּמַת הַתְּקוּנִים) בְּזֶה הַלְשׁוֹן, יִתְעַר פְּרָקְנָא וְכוּי בְּשֵׁנַת ה' תְּקוּ"ל וְלֹא יַעֲבֵר מִחֲזוֹר רַצ"ב
 הַנְּשָׁלֵם בְּשֵׁנַת ה' תְּקוּמ"ט עַד שְׂיָבֵא בְּוֹ דָּוִד. כִּי כְּפִי שְׁשִׁמְעָתִי מֵאֲבִי ז"ל שְׁשִׁמְעֵ מִפִּי מוֹהֲרַנְיִת ז"ל מְכֻוֹן
 יוֹתֵר הַגְּרָסָא הַמוּבָא בְּסִפְרָא חֵי מוֹהֲר"ן, שְׁהִיְתָה הַלְדָּת רַבְנֵי ז"ל בְּשֵׁנַת תְּקוּל"א בְּחֻדְשׁ נִיסָו. וְאֲשֶׁר לְפִי
 זֶה הִיְתָה הוֹרְדָת נְשִׁמְתוֹ לְזֶה הָעוֹלָם בְּסוּף שְׁנַת תְּקוּ"ל הַנִּי"ל. וַתְּחַלַּת פְּרִסוּמוֹ וְהַתְּגַלּוּתוֹ בְּעוֹלָם הִיְתָה
 אַחֵר כֶּף בְּשֵׁנַת תְּקוּמ"ט מְכֻוֹן מִמֶּשׁ (וְכִכְרָ כְּתַבְתִּי לְעִיל שֶׁהוּא נִקְרָא גַם בְּשֵׁם בְּוֹ דָּוִד. וְאִם לֹא עֲצַת הַסִּי"מ
 לְהַעֲמִיד עָלָיו עֲלִילוֹת בְּחֻנָּם עַל לֹא דָבָר, הִיְתָה גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה בְּיָמָיו),

גַּם כְּפִי הַנּוֹדַע בְּסִפְרֵי אֲמֹת שְׁנִשְׁמַת מְשִׁיחַ הוּא בְּסוּד הַשְּׂכִינָה, יֵשׁ לְבָאֵר שְׁזָה מַה שְּׁמִבְּאָר בְּסִדּוֹר זַעֲבִי"ץ
 בְּפִתְרוֹן חֲלוּמוֹת, שְׁהַרְוָא אָדָם שְׁנִמְצָא בְּשִׁמּוֹ נוֹן, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּוִקָא שְׁתֵּי נוּנִין, כְּאֵלוֹ רָאָה פְּנֵי
 הַשְּׂכִינָה. וְזֶה הַפְּתָרוֹן מִתִּיחַס בְּקִבְלָתוֹ מִיוֹסֵף הַצַּדִּיק בְּעֲצָמוֹ (פְּנִרְשֵׁם בּוֹ לְסִימָן הַשְּׂנֵי אוֹתִיּוֹת י"ה שֶׁהֵם
 רָאשֵׁי תִבּוֹת יוֹסֵף הַצַּדִּיק כְּמִבְּאָר שֶׁם בְּהַקְדָּמַת הַפְּתָרוֹן). גַּם שְׁמַעְתִּי מֵאֲבִי ז"ל שְׁזָה מַה שְּׁיָצָא מִפִּי
 יַעֲקֹב אֲבִינוֹ בְּתַרְעֻמָּתוֹ עַל הַשְּׂבָטִים (אֲשֶׁר הֵם הֵם הֵיוּ כְּלָלִיּוֹת צַדִּיקֵי הַדּוֹר שְׁבָאֵלָה הִימִים) וְהַתְּרַעוּמוֹת
 הִיְתָה עַל מְכִירַת יוֹסֵף (כְּמוֹבָן מִמָּה שְּׁקִנְטֵר אַחֵר כֶּף שְׁמַעוֹן וְלוֹי שְׁהִיוּ הַעֲקָרִיִּים בְּזָה) וְאָמַר לְהֵם
 "הֵאֱסֹפוּ וְאִגִּידָה לְכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הִימִים". כִּי גַם אִזְ בְּהַתְּגַלּוּת יוֹסֵף (הוֹסֵף וְהוֹלֵךְ
 נַחַל נוֹבֵעַ וּמִתְחַדֵּשׁ וְכוּי) בְּלְכֶם תִּרְיָבוּ עָלָיו, כִּי גַם אִזְ אֵף עַל פִּי שְׂרַק שְׁמַעוֹן וְלוֹי אָמְרוּ אִישׁ אֶל אַחֵיו
 "לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ". אֲבָל מִהַחֲלָטָה הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן סֵתֵם הַכּוֹלָל אֵת כְּלָם, וְגַם מִדְּבָרֵי יְהוּדָה שְׁלֵא אָמַר
 (בְּעֲצָתוֹ עַל הַמְּכִירָה) רַק "וַיִּגְדִּינוּ אֶל תְּהִי בּוֹ" (כִּי בְּעַבּוּדָתוֹ בְּבֵית הַפְּרָאִים הַעֲרַבִּים מִמִּילָא קְרוּב הַדְּבָר
 בְּתַבְעֵרַת חֲרוֹן אַפִּס עַל אִיזָה מְשֻׁגָּה, שְׂיַכּוּ אוֹתוֹ עַד שְׁתַּצָּא נִפְשׁוֹ. רַק שְׁעַל כָּל פְּנִים יְדִיָּהֵם בְּעֲצָמָם אֶל
 יִשְׁפְּכוּ אֵת דָּמוֹ) וּבְאַמְתֵי הִיְתָה מַעֲלַת יוֹסֵף נַעֲלָה וְנִשְׁגַּב עַל כְּלָם, כִּי רַק הוּא נִחְשָׁב בֵּין הַשְּׂבָעָה
 רוֹעִים, וְעוֹד בְּשִׁין הָאֲרָבַע רָאשִׁים הַמּוֹרִים עַל הַפּוֹדִים וְהַגּוֹאֲלִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כִּי עַל יְדֵי מִשָּׁה וְאֶהְרֹן
 וְעֲצָמוֹת יוֹסֵף (כְּנִ"ל) יִצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם. וְגַם עֲתָה מְזָה הַגְּלוּת בְּצִאֲתָנוּ עַל יְדֵי בְּוֹ דָּוִד, נִמְצָא הַכְּרַח גְּדוֹל
 בְּעֲצָמוֹתוֹ כְּנִ"ל.

הַרְבֵּי ז"ל מְטַשְׁעֵרִין שְׁשִׁמְעֵ מֵאֲבִי אֲבִיו הַרְבֵּי רַבֵּי אֶהְרֹן ז"ל מִבְּרִסְלָב, שְׁנִכְנַס פְּעַם אַחַת לְרַבְנֵי ז"ל וְאָמַר
 לוֹ (קֶצֶת בְּלִשׁוֹן תּוֹכְחָה), לְמָה לֹא תִקַּח אֵת סִפְרֵי וְתַעֲנֵן בּוֹ הֵיטֵב עַד שְׁיַעֲלָה עַל דַּעְתְּךָ אִיזָה קִשְׁיָא, וְאַחֵר
 כֶּף תּוֹסִיף וְתַעֲנֵן בּוֹ עַד שְׁתַּבִּין וְתַדַּע אֵת הַתְּרוּץ שְׁעַל זֶה. וְכִשְׁמַע הַרְבֵּי אֵת דְּבָרָיו חֲזַר לְבֵיתוֹ וּפְתַח אֵת
 הַסִּפְרָא לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן וְהַתְּחִיל לַעֲנֵן בּוֹ, עַד שְׁעֵלָה עַל דַּעְתּוֹ קִשְׁיָא וּפְלִיאָה בְּדְבָרָיו, וְאַחֵר כֶּף הוֹסִיף לְלַמֵּד
 וּלְעַנֵּן בּוֹ עַד שְׁעֵלָה עַל דַּעְתּוֹ הַתְּרוּץ וְהַתְּשׁוּבָה שְׁעַל הַקִּשְׁיָא הַזֶּה. וְחֲזַר אַחֵר כֶּף לְרַבְנֵי ז"ל וְאָמַר לְפָנָיו
 אֵת הַקִּשְׁיָא וְהַתְּרוּץ וְהוּטְבוּ דְבָרָיו בְּעִינֵי רַבְנֵי ז"ל. וְאָמַר לוֹ אֲנִי יוֹדַע מֵאֲחָד שְׁחַבֵּר פְּרוּשׁ עַל הַזֵּהר וְלֹא
 בְּרוּחַ הַקִּדְשׁ, וְאֵף עַל פִּי כֵּן כִּוּוֹן אֶל הָאֲמֵת. (כֶּל זֶה שְׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד שְׁשִׁמְעֵ זֹאת מִפִּי הַרְבֵּי ז"ל
 מְטַשְׁעֵרִין וּבְצָרוּף כָּל זֶה וְהַנִּי"ל בְּאוֹת י"ב תַּבִּין גַּם כֵּן בְּרַב הַהֲכָרַח וְחִיּוּב וְהַסְּגָלָה שְׁבַלְמוּד הָעִיוֹן אֲשֶׁר
 בְּתוֹרָתוֹ, וְגַם בְּפִשְׁטוּת לֹא בְּדָרְךָ דְרִישׁ):

לְקַצַּת מַעֲשִׂיּוֹת וְהוֹדְעוֹת נְחוּצוֹת אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי מִצְרַיִם דְּבָרֵי מוֹהֲר"ן וּמוֹהֲרַנְיִת ז"ל בְּכַתְבִּי וּבְעַל פִּה
 (וְהַפְּלוּלִים אֲשֶׁר בְּהֵם) הַמְּכַרְחִים בְּדְבָרֵי הָאֲרִי"י ז"ל וְהַזֵּהר הַקְּדוּשׁ. וּבְתַחֲלָתָם הוֹסִפְתִּי לְהַצִּיג גַּם

הבאורים :

ועוד הבאתי בזה הכרך גם כמה מעשיות מאנשי מוהרנ"ת ז"ל אשר כל ימי גדלתי ביניהם.

מד

ועתה נשוב עוד הפעם להשיחות והספורים הנ"ל בענין השגת משה לאחר הסתלקותו הנ"ל. וממילא מובן שגם פני משה בחייו, שבגאולה הראשונה נחשב כפני חמה, לא נחשב ככל פנגד פני החמה שבעתים וכו', שזכה כעת בהכנתו את עצמו לגאולה האחרונה שהוא פני החמה שלעתיד, אשר נבא על זה ישעיה בהפתוח "והיה אור הלבנה" וכו', ושהוא מה שאמר שילמד לעתיד תורה עם כל השבעה רועים (אשר גם משה בכלל). ממילא מובן לפי זה גם בגדלת מוהרנ"ת ז"ל שאף על פי שלא נחשב כפנגד רבנו ז"ל רק לפני הלבנה (כמבאר מהתורה שבסימן ו' לקוטי א' שאמר רבנו ז"ל בהתקרבותו, ומהתורה שבסימן ו' לקוטי תנינא, שאמר בסמיכתו שלפני הסתלקותו). אבל אין דומה כלל אור פני הלבנה שזכה זה התלמיד בגאולה הראשונה בקבלתו מפני החמה שבעולם הזה (שאין זה רק במדת הנצח פנודע) לאור פני הלבנה שזכה כעת בקבלתו מפני החמה שלעתיד. ויש לפרש שכפי רב האור לאין ערך שבפני החמה הזאת, נחשב גם אור פני הלבנה שמקבל מאתו כאור פני החמה שבעולם הזה שהוא מדרגת פני משה בעצמו. ויבאר לפי זה גם מה שיצא מפי מוהרנ"ת ז"ל קדם הסתלקותו בזה הלשון: אז עזרא הסופר גייט אנועק [שעזרא הסופר הולך]. כי כבר אמרו חכמינו ז"ל (במסכת הוריות) 'ראוי היה עזרא שתנתן תורה על ידו אלמלא קדמו משה' (ועין לקמן). וגם לפי זה נתעוררתי להפיר ולהתבונן בגדלת אבי הרב ר' נחמן ז"ל מטאלטשין, כי הוא אשר אמר עליו מוהרנ"ת ז"ל (בפני רבי אהרן בן ר' אברהם חיים מאומיו) בזה הלשון, אני מכין את הכל עם העט, ואחר כך יהיה כלת גם לר' נחמן מטאלטשין להנהיג (המון אנשי שלומנו אשר כנה אותם אז בשם) הגלגל (ובלשון אשכנזי בזה הלשון, איך גרייט צוא אלדינג מיט דער פער, דער נאך וועט נחמן טאלטשינר אונך קענען פירען עס רעדיל). כי אף על פי שמחמת שהיה יתום בלא אב ואם, לא עלה כל כך במעלת הלמוד, אבל גם הוא קרא ושמנה הרבה מחמת שהעקר הוא השמוש והשקידה תמיד על דלתי הרב, ולא נמצא כלל בכל אנשי מוהרנ"ת ז"ל שוקד על דלתותיו כמוהו בערך ארבעה עשר שנים. כי אפלו ר' משה ואחיו ר' זיינוועל כל ימי היותם בברסלב לא היו באים למוהרנ"ת ז"ל רק בשבת בסוף הסעודה שבלילה ויום השבת ובסעודה שלישית ומוצאי שבת קדוש, ואחר כך נתרחקו להתישב בטשעהרין ולא זכו לעמד לפניו רק בקצת הזמן שנתעכב בטשעהרין, שבויע או שתיים בחרף, ואחר כך בקיץ שבויע או שתיים ובימי ראש השנה באומין, ושתי פעמים או יותר נסע אתו יחד גם ר' משה הנ"ל ז"ל, אבל אין זה עולה כלל כנגד הדבקות והשמוש ורבות העמידה לפניו שזכה אבי ז"ל.

והשם יתברך סבב נפלאותיו להושיבו טולטשין, אשר לא רחוקה היא מברסלב כערך רחוק העיר נעמרוב מברסלב. כפי המובן מדברי רבנו ז"ל, שהיתה בזה פונה נפלאה מה שנתישב בברסלב סמוך למוהרנ"ת ז"ל שישב בנעמירוב, ולא עם מוהרנ"ת בעיר אחת. כי מוהרנ"ת ז"ל רצה פעם אחת בחיי רבנו ז"ל להתישב גם כן בברסלב ולא הסכים על זה רבנו ז"ל (ברב הכרח המניעות אשר על ידם כל התהוות הכלים לקבל), אבל מחמת שעל כל פנים לא יבאו מניעות רק במשקל ובמדה מאת השם יתברך שיצא רבנו ז"ל להתישב בברסלב, ולא נמצא מברסלב לנעמרוב אפלו שני פרסאות (רוסיאות) פנודע. וכן סבב אחר כך השם יתברך ברחוק אבי ממוהרנ"ת ז"ל, זה בברסלב וזה בטאלטשין, שגם ביניהם לא נמצא רחוק אפלו שני פרסאות כנ"ל.

מה

גם אם נבא בעמק דברי רבנו ז"ל שבלקוטי תנינא סימן ז' כי מרחמס' וכו' הנ"ל, ונביט ונראה ברב נפלאות הן אליעזר והתלמיד יהושע, המובא שם, ונבין ונתבונן כמו כן בשנויייהם זה מזה, כי אליעזר על שם העזר, ויהושע על שם הישועה. והחלוק וההבדל שבפרושים הוא מה ששם עזר אין שני רק אם האדם בעצמו משתדל ועובד פראוי, רק שאף על פי כן מכרח על כל פנים שייעשה לו השם יתברך עזר (באפו שיגיע אל המכון שבכל עבדא פענן הכתוב "אעשה לו עזר" שנאמר על האשה, ועקר העבדה על ידי האיש בלשון החכמים בהכתבה אפ"ל ואוקיר' וכו'), ולא כן פרוש הלשון ישועה, שזה נאמר על דלית מגרמה כלום, עד שמכרח לו לגמרי הישועה מהשם יתברך. ואם נוסף להביט ולהתבונן בהם, נבין ונראה שזה החלוק וההבדל כביכול שבין שני השמות של השם יתברך הנמצאות באלה השמות אליעזר ויהושע, כפי דברי רבנו ז"ל בסימן ז' שבלקוטי תנינא (כי מרחמס' וכו') הנ"ל. כי מבאר שם מדברי רבנו ז"ל שנמצאות מהם בהמקיפים עין שם, ש"ע נהורין (שני פעמים הקוף עין שם) ומפרש בזה מלת מעשה מיה ש"ע, ושמשם כל קבלת המלכות (ועין היטב בהבאורים אשר בארתי בהם) אשר נודע על פי האר"י ז"ל שהוא האחרונה של השם הוי' יתברך. וממילא יעלה לנו לפי זה במלת יהושע, כל הארבע אותיות שבשם הוי' יתברך (כי לפי זה ממילא מובן שזאת ההאחרונה שהיא המלכות שמאירים בה אלה הש"ע. נקראה מחמת זה כל פעם גם היא בעצמה על שם הש"ע). וכבר נודע שזה השם הוא במדת הרחמים הגדול לאין ערך מהחסד סתם, שבשם 'אל' שהוא בשם אליעזר כנ"ל. כי לפי הנ"ל ממילא יש לפרש שזה מחמת שהן אליעזר אשר אין צריך רק לעזר (לא לישועה לגמרי) די והותר לפניו החסד סתם שבשם אל הנמצא בשמו, ולא כן התלמיד שהוא המכרח לישועה לגמרי, הוא המכרח למדת הרחמים לגמרי שבשם הוי' יתברך כנודע.

מו

ולוא דמסתפינא מלהפליג יותר בעמק הדבר, היתתי אומר שזה מה שנסתלק יהושע ביום כ"ו ניסן שהוא מספרי השם הוי' יתברך כנודע. וכפי אשר בארתי לעיל ברוממות מוהרנ"ת ז"ל, שכנגד רבנו ז"ל נקרא גם כן בשם התלמיד יהושע דלית לה מגרמה כלום, אבל כנגד קליות נפשות שראל עלה ונתעלה גם כן למדרגות פני משה רבנו עליו השלום בעצמו, שהוא פני עזרא כנ"ל מדברי חכמינו ז"ל (ועין לקמן). וממילא מבאר גם לראש תלמידיו ומשורתי ומשמשי, שהוא אבי הרב ר' נחמן ז"ל מטאטטשין שפגננו וכלליות הנפשות, נקרא גם כן בשם יהושע, ושזה מה שגם הסתלקותו היתה מכון ביום הזה כ"ו ניסן (זה הרמז שמעתי בשם איש אחד מאנשי שלומנו). ועין לקמן שאוסף לדבר בענין אבי ז"ל.

מז

ואם הייתי זוכה בימי חזיו הקדושים להפיר ולידע כל כך מחשיבותו ומעלתו, כאשר שמתי אל לבבי זה ערך שלשה שנים, יודע אני ברור שלא היו עוברים עלי התלאות המשנות ועניות ודחקות כזה אשר עד היום לא יצאתי מהם. כי הנה שמתי אל לבבי בדבר הכתובים שבענין יהושע בן נון, ואשר מאלינו נבין שגם זולת השבח שנאמר עליו "לא מש" וכו', היה עובד ה' ובורח מן החטא. ואף על פי כן, אם גם גדלה עבודתו בכפלי כפלים, ולא להדבק כל כך למשה רבנו עליו השלום, נראה מדברי חכמינו ז"ל שלא היה זוכה אחר כך למלאות את מקומו ולקבל מאתו סמיכות ודין במעלה מכללית כל כך. וגם עינינו הרואות שבהרבה מקומות קראה אותו התורה בשם משרת למשה רבנו עליו השלום. כי בפרשת כי תשא ובמשפטים בסופה נזכר בלשון הכתוב "ומשרתו" וכו', ובפרשת בהעלתך בהכתוב "ועין וכו' משרת

משה", וגם בתחלת ספר יהושע מתחיל הכתוב "ויהי אחריו" וכו', משרת משה". וכפי רוממות מוהרנ"ת הנ"ל אשר זכה בכתב רבנו לפני משה בעצמו, הלא דבר הוא מה שהזכרתי לעיל שבכל אנשי מוהרנ"ת ז"ל לא נמצא משרת ומשמש ודבוק למוהרנ"ת כמוהו, ומקבל מאתו כל הדבורים מפה לפה, המכרחים להדבורים בכתב. וברב הרגשותו את דברי מוהרנ"ת, הפקיר את עצמו מנעוריו שלא רצה לחשב כלל בעסקי מלאכה ועבודה גשמיות, והלך אליו רגלי שני פעמים בכל חדש כדי לשמע מפיו הקדוש דברי אלקים חיים שקבל מרבנו ז"ל, ואשר חדש בהם בסמיכתו מידי רבנו ז"ל (כמובא ומובן מזה במקום אחר) אשר הן ספרי לקוטי הלכות אשר כבר זכו את הרבים לאין ערוך פנדע ומפרסם בכל אנשי שלומנו, ומכל שכן שאינו דומה הרואה אותם בספר להשומע אותם מפיו הקדוש (כמובא גם מזה בדברי רבנו ז"ל). וברב הרגשת אבי ז"ל שזכה להרגיש בהם, קבל על עצמו עניות מפלג ועצום כפה שנים, וטרח ונגע להעתיק כל הששה פרקים באפן שהיהו ראויים לדפוס מהם (פי מפתיבת מוהרנ"ת ז"ל ברב מהירותו נדבקו הרבה מהאותיות זה לזה עד שהיה קשה לדפוס מהם). ולא קבל על זה פרס ומעות ממוהרנ"ת ז"ל אפלו פרוטה אחת. ומאמר רבנו ז"ל לאנשי שלומנו על מוהרנ"ת ז"ל שיש להם להחזיק לו טובה כי לולא הוא לא היה להם אפלו דף אחד, סבב אחר כך זה המאמר גם על אבי ז"ל בשקידתו ויגיעותו להוציא לאור ספרי מוהרנ"ת ז"ל. ושמעתי מאתו שבעת גמרו את כתיבת ספרי לקוטי הלכות שאל אותו פעם אחת מוהרנ"ת ז"ל, ההרגשת בספרי התנוצצות אלקות. ובלשון אשכנזי בזה הלשון: האסט דו געפילט אין מיניע ספרים התנוצצות אלקות. והשיב לו הן. (והיה מבאר מדבריו שפמה פעמים ברב הרגשותו והתנוצצות אלקות שזרח עליו, מחמת זה הכרח להניח את הקלמוס מתוך ידו ולפסק לגמרי מהכתיבה). ואחר כך חגר מתניו להדפיס על כל פנים את הפרך הראשון (אחר חיים חלק א'). אבל על זה נתעורר מוהרנ"ת ז"ל לתן לו קצת על הוצאות הפרך לעיר יאס שבמדינות וואלאכניא [רומניה]. וזוגתו כששמעה בטאלטשין שנסע למדינת וואלאכניע, נסעה לברסלב להודיע למוהרנ"ת ז"ל שאם לא יספיקה על כל פנים בלחם צר ומים לחץ, תגוע חס ושלוש ברעב היא וזרעה. והכרח מוהרנ"ת לכתב לבנו ר' יצחק ז"ל מטאלטשין לתן לה בכל שבוע איזה סכום באפן שתתפרנס על כל פנים בצמצום. ואבי ז"ל בעצמו בכל משך הפרך הרבה מאד לצמצם ולמעט בהוצאות וגם בתחלת הפרך הלך רגלי כמה פעמים. כי גם הוצאות הדפוס בעצמה היתה קשה וכבד על מוהרנ"ת ז"ל כפי עצם עניותו והסתרתו מאנשי תבל:

מח

ומדי עסקי לכתב ולהודיע לדורות חשיבות ומעלות אבי ז"ל, הנני להודיע מה שזכה פעם אחת בגליל שבת קדש פרשת בשלח (שנקרא שבת שירה) שנתחבר אז עם מוהרנ"ת ז"ל בנסיעתו לליפיוועץ, ולילך אתו שם על שמחת בן זכר בבית איש אחד שהיה לו הפרות עם מוהרנ"ת ז"ל. אבל נמצא אז בזאת הבית חזן אחד אשר מוהרנ"ת ז"ל בקש מזה החזן לנגן לכבוד שמחת שבת הנ"ל, וזה החזן היה מצד המתנגדים, וכדי להכעיס למוהרנ"ת ז"ל לא רצה בשום אפן לנגן. וענה ואמר מוהרנ"ת ז"ל לנגן אתה (זינג דיא). והתחיל אבי ז"ל לנגן ולשורר את השירה בנעימה נפלאה לכל און השומע. ומוהרנ"ת ז"ל אמר לו אחר כך לא ידעתי כלל, הלא יש ביכלתך לנגן. והחזן הנ"ל נתבייש אחר כך לפני כל העומדים שם. והרב ז"ל מטשעהרין אמר פעם אחת ששמע מאנשים הבקיאים באבי בימי בחרותו, שבאמת לא היה לו כלל בתחלת זמיו קול נגינה נפלאה כזה. ומאז והלאה התחיל לנגן לפני מוהרנ"ת ז"ל בסעדת שבת קדש וכדומה. ולפני העמוד נתגרא מוהרנ"ת ז"ל להעמידו יען אשר ידע שברב תבערת

לָבּוֹ וְהִרְגִּישׁוּ דְבוּרֵי הַתְּפִלָּה, וּבְתוֹסְפוֹת אֵימָתָא דְצַבּוּרָא יָכוֹל לְהַגְבִּיחַ אֶת קוּלוֹ עַד שְׂיִהְיֶה נֶזֶק חֵס וְשְׁלוֹם בְּהִרְאָה (כְּמוֹ שְׁנִזְדַּמְּן לְפָעִמִּים בֵּין הַחֲזָנִים). וְאֵף עַל פִּי כֵן אַחַר פְּטִירַת מוֹהֲרַנְיִת ז"ל נִתְעוֹרְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהַעֲמִידוֹ לְפָנֵי הָעַמּוּד בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכַּפּוּרִים. וְהִתְעוֹרְרוּ הַצַּבּוּר מִתְּפִלָּתוֹ קִשָּׁה וְכַבֵּד לְבָאֵר בְּכֶתֶב. וְהַגְבִּיר רַבֵּי אַבָּא ז"ל מִטְּשָׁעֵהֶרִין הוֹכִיחַ פְּעַם אַחַת לְחַתְּנוֹ אַבְרָהָם יִיבִין אֲשֶׁר לֹא נָסַע לְאוּמִין עַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְאָמַר לוֹ שְׂאֵם לֹא הֵינּוּ זֹכִיִּים בְּאוּמִין רַק לְשִׁמְעַתְּפִלַת רַבֵּי נַחְמוֹן שְׁבַמּוֹסָף רֵאשׁ הַשָּׁנָה גַּם כֵּן כְּדַאי לְנָסֵעַ. וְכָל אַנְשֵׁי אוּמִין, אֲפֹלוּ הַמִּתְנַגְּדִים, הֵיוּ נִבְהָלִים וּמִשְׁתוֹמְמִים בְּשִׁמְעָם אֶת נְגִינְתוֹ וְתִפְלָתוֹ.

מט

וְיֵמָּה מְאֹד נִפְלְאִים דְרָכֵי הַשָּׁם וְתִבְרָךְ וְסִבּוּתָיו אֲשֶׁר סִבֵּב שְׂהִיְתָה גַם שֵׁם כְּנוּיוֹ (פֶּאֶמְעֵלִיעַ [שֵׁם מִשְׁפָּחָה]) חֲזוֹן, וְגַם לְוִי (אֲשֶׁר הִנְגִּינָה מִסְטָרָא דְלוֹאִי). וְגַם נִשְׁמַע פְּעַם אֶחָד מֵרַבְּנֵי ז"ל בְּעֶצְמוֹ שְׂהִיְתָה מִצָּפָה עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים. א) טְלִית נָאָה וְחִזְק (אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא עֲדִין בִּימֵיהֶם רַק כְּמוֹ טְלִיתִים הֵינְשִׁמְעָאִלִּים שְׂאִין בָּהֶם נוֹי כְּלָל), וְהַדְּבָר הַשְּׁנִי הוּא, שְׂתִּהְיֶה הַסֵּפֶר יִתְּרָה כְּתוּבָה בְּסֵדֶר, וְלֹא בְּתַקּוּן הִגָּה שְׂאֵחַר כָּד, (וְיִכְעִין תְּפִלּוֹן וּמְזוּזוֹת שֶׁהֵם פְּסוּלִים לְגַמְרֵי כְּשֶׁנִּכְתְּבִים שְׁלֹא כְּסֵדֶר), וְהַדְּבָר הַשְּׁלִישִׁי, הוּא שְׂיִהְיֶה קוֹל הַחֲזוֹן נְעִים וּמִתְקַבֵּל לְמַטָּה וּלְמַעְלָה (וְכַפִּי הַנִּרְאָה לְעֵנִיּוֹת דְעֵתִי מִצְרוּפֵי דְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים שְׂהִעֲקָר כְּנִגְתוֹ הִיְתָה עַל תְּפִלַת הַחֲזוֹן, וְשִׁזָּה מַחֲמַת שְׁעַם קוֹל הַתְּפִלָּה בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה מְכַרְחַת לְהִיּוֹת כְּעִין קוֹל הַשׁוֹפָר לְעוֹרֵר לְמַטָּה מֵהַשָּׁנָה, וְגַם לְעוֹרֵר כְּבִיכּוֹל לְמַעְלָה מֵהַשָּׁנָה וְהַדּוֹרְמִיטָא הַמּוּבָא בְּכֶתֶבִי הָאֲרִ"י ז"ל, וְשִׁזָּה מַה שְׁנִקְרָא רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּשֵׁם יוֹם הַזְּכָרוֹן). כִּי כַּפִּי הַנִּי"ל בְּסִמְכּוֹת אַבִּי מִמוֹהֲרַנְיִת ז"ל נִרְאָה וּמְבַאֵר לְעֵנִיּוֹת דְעֵתִי שְׂהִיְתָה כְּנִגְתוֹ עַל אַבִּי ז"ל:

נ

וְעַזְנוֹ לְקַמְּן בְּאוֹת שְׂאֵחַר זָה (וּבְאוֹת שְׁנוּסִיף לְדַבֵּר בְּעֵנֵינוּ אַבִּי ז"ל) וְהִנֵּה גַם רַבִּים כְּכֹלֵם מִשְׂאֵר אַנְשֵׁי מוֹהֲרַנְיִת ז"ל הֵיוּ מִפְּלָגִים בְּמַעְלָה לְאוּן עֲרָךְ. וְהִנְנִי לְפָרֵט קֶצֶת דְּקֶצֶת בְּפִרְטִיּוֹת שְׁמוֹתֵיהֶם וְשִׁבְחֵיהֶם: בְּנוֹ ר' יֶצְחָק ז"ל מִטְּאֵלְטִישִׁין, אֲשֶׁר אֵלָיו נִכְתְּבוּ רַבִּים כְּכֹלֵם מֵהַמְּכַתְּבִים שְׁבַסְפָּר 'עֲלִים לְתַרוּפָּה', וּבַסְפָּר מְכַתְּבֵי מוֹהֲרַנְיִת ז"ל, אֵף עַל פִּי שְׂקָרָא אוֹתוֹ פְּעַם אַחַת מוֹהֲרַנְיִת ז"ל אוֹתוֹ וְאֵת ר' אֶפְרַיִם ז"ל בְּשֵׁם אַנְשֵׁי שׁוּק (נֵעַן אֲשֶׁר יָדַע בָּהֶם שֵׁינֵשׁ בִּיכְלָתָם לְהַתְעַלּוֹת בְּכָפָל כְּפָלִים), אֲבָל בְּתוֹךְ הַשׁוּק בְּעֶצְמוֹ הִרְבּוּ לְקַיֵּם קְבִיעַת עֵתִים לְתוֹרָה וְלְתְּפִלָּה וּבְרַב הַאֲמוּנָה אֲשֶׁר בְּמִשְׁאָם וּמִתְנַם הִרְבּוּ לְקַדֵּשׁ ה' בְּרַבִּים. וְעַל אוֹדוֹת הַמְּכַתְּבִים הַנִּי"ל מִמוֹהֲרַנְיִת שְׁנִשְׁלַחוּ לְר' יֶצְחָק הַנִּי"ל, אָמַר פְּעַם אַחַת מוֹהֲרַנְיִת ז"ל שְׁבַרְצוֹנוֹתָיו וְכַסּוּפֵיו הוֹצִיאָם מֵאֵתוֹ. וְאֵף עַל פִּי כֵן עָקַר הַהִשְׁתַּדְּלוּת לְקַבָּצָם וּלְחַבְּרָם לְהַעֲתִיקָם הִיְתָה עַל יְדֵי אַבִּי ז"ל. וּמוֹהֲרַנְיִת לֹא צָנָה עַל זָה בְּפָרוּשׁ (רַק כְּתֵב וּבְקֶשׁ קֶצֶת פְּעִמִּים בְּמְכַתְּבֵי שְׂיִהְיֶה גְנוּזִים), אֲבָל אַבִּי ז"ל עָשָׂה זֹאת מִדְּעַת עֲצָמוֹ לְחַבְּרָם בְּחַבּוּר שְׁלֵם כְּנִי"ל. וְעַל אֲשֶׁר מַחֲמַת זָה יֵשׁ לְחֻשְׁבוֹ כְּחַבּוּרוֹ בְּעֶצְמוֹ, וְכַפִּי הַנִּי"ל בְּמִסְפָּר כִּיּוֹ נִיסָן יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׁמַחֲמַת זָה גַם הַמְּכַתְּבֵי הָרֵאשׁוֹן שְׁבַשְׁנַת תַּקְפִּי"ב הַנִּמְצָא שֵׁם נִכְתְּבֵי גַם כֵּן מְכּוּן מִמֶּשׁ בְּזָה הַיּוֹם כִּיּוֹ נִיסָן (וְעַזְנוֹ לְקַמְּן).

נא

ר' עוֹזֵר מְאוּמִין (הַנִּזְכָּר בְּסִפְרֵי כּוֹכְבֵי אוֹר עֵין שָׁם) הִיָּה מֵהַמְּקַרְבִּים הָרֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר לְמוֹהֲרַנְיִת ז"ל. וּבְהִיּוֹתוֹ בֵּין הַמִּתְנַגְּדִים וְהַמְּחַרְפִּים הִרְבָּה לְמַסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ גַם עַל עֶצֶם הַתְּקַרְבוּת, וּמְכַל שְׁכּוֹן עַל תְּהִלּוֹתָיו רְגִלֵי לְמוֹהֲרַנְיִת ז"ל. וְהִרְבָּה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּלְבַלִּי לְהַבִּיט עַל הַשׁוֹחֲקִים וְהַלְצִים. וּמוֹהֲרַנְיִת ז"ל הֵעִיד עָלָיו לְאַחַר פְּטִירַתוֹ שֶׁהוּא אֲשֶׁר קִיַּם בְּשִׁלְמוֹת מֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל עַל הַקְּתוּב "אֵם נִבְלָתָ" וְכוּי,

כָּל הַמִּנְבֵּל עֲצָמוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה' וְכוּ'. וּבִתְחִלַּת הַתְּקַרְבוֹתָיו רָצָה דָּוִד (מַחְסִידֵי...) לְהַרְגוֹ, וּבְנִסִּים גְּדוֹלִים נִמְלֵט מֵאֹתוֹ.

נב

ר' מַעֲנֵדִיל מֵלֹאדִיזֶעוּ הַנִּי"ל, הִזָּה בְּתוֹלְדוֹתָיו וּמִנְעוּרָיו מֵצַד הַמִּתְנַגְּדִים. וְנִתְקַרַב לְמוֹהֲרַנְיִת ז"ל עַל יְדֵי רַבִּי יֶצְחָק חַזָּן מִבְּרֶסֶלַב, שֶׁנִּתְוַעַד אִתּוֹ בְּכַפֵּר בְּמִקּוֹם לְמוֹדוֹ עִם נְעָרִים אֲשֶׁר נִשְׁכַּר לָהֶם לְצַרְכֵי פְּרִנְסָתוֹ. וְרַבִּי יֶצְחָק הִזָּה דָּרְכּוֹ לְדַבֵּר דְּבָרֵי צָחוּת (וְעוֹרֵטְלִיךְ) בְּכָל עֵת. וּבִהֲתוֹדְעוֹ עִם ר' מַעֲנֵדִיל הַנִּי"ל וְאָמַר אֵיזָה דְּבָרֵי צָחוּת, וְעָנָה וְאָמַר לוֹ ר' יֶצְחָק, אֵתָּה חָכֵם, אֲבָל בְּבְרֶסֶלַב נִמְצָא אִישׁ חָכֵם יוֹתֵר מִמֶּךָ. וְשָׂאֵל אֹתוֹ מִי הוּא וְהִשִּׁיב לוֹ, רַבִּי נָתָן. וְנִכְנַס זֶה הַדְּבָר בְּאָזְנֵי ר' מַעֲנֵדִיל יַעַן אֲשֶׁר רָאָה וְהִבִּין בְּזֶה הָאִישׁ ר' יֶצְחָק שֶׁגַּם הוּא אִישׁ חָכֵם וְנָבוֹן. וְהִתְחִיל לְכַסֵּף לְנִסְעַ לְבְּרֶסֶלַב לְמוֹהֲרַנְיִת ז"ל. אֲבָל לֹא הִזָּה יָכוֹל לְנִסְעַ בְּאִמְצַע הַזָּמָן שֶׁנִּשְׁפָּר בּוֹ לְלָמֵד עִם הַנְּעָרִים הַנִּי"ל, וְזֶה הִזָּה בַּחֲרָף, אֲשֶׁר הִכְרַח לְהִמָּתִין עַד קִדְּם פְּסַח שְׁחִזַר לְבֵיתוֹ לְטַאֲלֶטְשִׁין. וּבַחֲל הַמּוֹעֵד פְּסַח נִתְוַעַד אִתּוֹ בְּשׂוֹק ר' מֵאִיר יְהוּדָה (שְׂיֵשֶׁב אֶז בְּטַאֲלֶטְשִׁין), בְּעֵת שֶׁרָצָה לְנִסְעַ לְמוֹהֲרַנְיִת ז"ל עַל יָמִים אַחֲרוֹנִים שֶׁל פְּסַח. וְנִתְעוֹרַר עוֹד הַפַּעַם עַל יְדֵי ר' מֵאִיר יְהוּדָה הַנִּי"ל, עַד שֶׁשָּׂכַר אִתּוֹ בֵּיתוֹ אֶת הַעֲגָלָה. וּבָא לִפְנֵי מוֹהֲרַנְיִת ז"ל, וְסִפֵּר לִפְנֵי אֶת כָּל לִבּוֹ בַּדְּבָר מְבוֹכּוֹתָיו מִסִּפְרֵי הַחִקְיֹרוֹת אֲשֶׁר נִטְעָה וְנִתְעָה בָּהֶם קִדְּם הַתְּקַרְבוֹתָיו. וּמוֹהֲרַנְיִת ז"ל יָדַע מַה לְהִשִּׁיבוֹ, עַד שֶׁנִּהְפָּד לְאִישׁ כָּשֶׁר בְּכָל יְמֵי חַיָּו, וְכֹאֲשֶׁר נִסְפַר לְקַמּוֹן (כָּל זֶה שֶׁמַּעֲתִי מֵאַבִּי ז"ל):

נג

וּמַר' נָתָן בֶּן ר' לֵיִיבְלִי רֵאוּבֵן ז"ל שֶׁמַּעֲתִי שֶׁרָאָה אֹתוֹ פַּעַם אַחַת בְּבֵית הַמַּדְרָשׁ בְּעֵת לְבִישַׁת הַטִּלִּית שֶׁהִזָּה שְׂמִיחַ מֵאֹד, וְסִפֵּר לוֹ שֶׁבִּיּוֹם הַתְּוַעְדוֹתָיו עִם ר' יֶצְחָק (כְּנִי"ל) מִכְּנֹן מִמֶּשׁ טָרָם שֶׁנִּתְוַעַד אִתּוֹ נִכְנַס בְּלִבּוֹ (כְּפִי עֲצָם מְבוֹכּוֹתָיו כְּנִי"ל) שֶׁיִּפְסַק לְגַמְרֵי מִלְּבֹשׁ טִלִּית וּתְפִלִּין. אֲבָל מִיָּד בְּשִׁמְעוֹ שֶׁבַחֵי מוֹהֲרַנְיִת ז"ל מִפִּי ר' יֶצְחָק הַנִּי"ל, חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ לְהִמָּתִין עַל כָּל פְּנִים עַד שֶׁיִּדְבַּר תְּחִלָּה עִם מוֹהֲרַנְיִת. וְכֵן הִזָּה שֶׁזָּכָה מוֹהֲרַנְיִת בְּעֲזָרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהוֹצִיא מִלְּבָבוֹ כָּל מְבוֹכּוֹתָיו עַד שֶׁנִּהְפָּד לְאִישׁ כָּשֶׁר וּמֵאַמִּין כְּנִי"ל. וְהִזָּה שֶׁמַּח וְשֵׁשׁ עַל זֶה בְּכָל יְמֵי חַיָּו כְּמוֹצֵא שֶׁלֵּל רַב.

וְר' מַעֲנֵדִיל הַנִּי"ל, וְר' חַיִּים נַחוּם מְזוֹוִינֹרָאדְקָא אֲשֶׁר לְמִדּוֹ אֶת עֲצָמָם קֶצֶת מְלֶאכֶת סְדוּר אוֹתִיּוֹת, כְּדִי לְזַכּוֹת אֶת הַרְבִּים בְּהַדְפַּסְתֵּם הַסִּפְרִים לְקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן וְלְקוּטֵי תְּפִלוֹת בְּבֵית מוֹהֲרַנְיִת ז"ל, וּבְלִי שׂוּם קֶבֶלֶת פָּרַס מִמוֹהֲרַנְיִת ז"ל, רַק אֲנָשִׁי שְׁלוּמְנֵנוּ נִתְעוֹרְרוּ מֵעֲצָמָם לְגַדֵּב קֶצֶת עַל פְּרִנְסָתָם בְּתוֹרַת נְדָבָה. וְהָיוּ מְפַלְגִים בְּמַעֲלָה מֵאֹד. גַּם ר' אֵיזִיק וְעוֹד אֵיזָה אֲנָשִׁים מֵלֹאדִיזֶין שֶׁנִּתְקַרְבוּ אֶל מוֹהֲרַנְיִת ז"ל כְּלָם הָיוּ עוֹבְדֵי ה' בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וּמְפַלְגִים בְּמַעֲלָה כְּנִי"ל:

ר' אֲבָרְהָם צָבִי מִבְּרֶסֶלַב הִרְבָּה לְקַיֵּם קְבִיעַת עֵתִים לְתוֹרָה וּלְתְּפִלָּה. [וְנֵאָבִי ז"ל הִזָּה רָגִיל לְדַבֵּר מִמּוֹ כְּמִן פְּמָה פְּעָמִים בְּפְרָטִיּוֹת]. וְהִזָּה רָגִיל לְקַיֵּם כְּפְקוּדוֹת רַבְּנוּ ז"ל בְּלְקוּטֵי א' סִימָן נ"ב עַל הַמְּשֻׁנָּה: הַנְּעוֹר בְּלִילָה וְכוּ'. וּמוֹהֲרַנְיִת ז"ל אָמַר עָלָיו, שֶׁבְּקִיּוּם זֹאת הַפְּקוּדָה – הוּא חֲדוּשׁ נִפְלָא בֵּין כָּל אֲנָשָׁיו וּמְקַרְבָּיו.

נד

וּפַעַם אַחַת שֶׁמַּעֲתִי מֵאַבִּי ז"ל סְפוּר בְּנֵין הַבֵּית הַכְּנֶסֶת אֲשֶׁר בְּאוּמִין (שֶׁשִּׁמְעוּ אֲבִי מִפִּי מוֹהֲרַנְיִת ז"ל), כִּי בִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאַחַר הַסְּתַלְקוֹת רַבְּנוּ ז"ל, לֹא נִמְצָא יוֹתֵר מִשְׁשִׁים אֲנָשִׁים (שֶׁבָּאוּ לְהַשְׁתַּטַּח עַל קִבְרוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּעָרֵב רֵאשׁ הַשְּׁנָה), וְגַם זֶה הַמְּסַפֵּר הָרִים מֵאֹד אֶת הַבְּטָחוֹן בְּלִבּ מוֹהֲרַנְיִת ז"ל שֶׁתְּהִיָּה נִקְבָּעָה זֹאת הָאִסְפָּה לְדוֹרוֹת (כְּנֵהוּג עַד הַיּוֹם). כִּי בְּתְחִלָּה לֹא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ כְּלָל שֶׁיִּתְעוֹרַר גַּם זֶה הַמְּסַפֵּר לְנִסְעַ לְרַבְּנוּ ז"ל עַל רֵאשׁ הַשְּׁנָה לְאַחַר הַסְּתַלְקוֹתָיו כְּמוֹ בִּימֵי חַיָּו (וְאֲשֶׁר יְסַפֵּר לְקַמּוֹן בְּחִלְקֵי רְבִיעֵי). וּבְעָרֵב

ראש השנה נספם בלב ר' יודיל ור' שמואל אייזיק ז"ל ועוד מגדולי תלמידי רבנו ז"ל להתפלל על זה המקום שהתפלל בו רבנו ז"ל בעצמו בראש השנה האחרון שקדם הסתלקותו (שנקרא בשם האמבאר כמובא בספר חיי מוהר"ן). אבל מוהרנ"ת ז"ל נתעקש ועמד כנגדם בטענתו ששמע מפי רבנו ז"ל שאמר פעם אחת אליו ולחברו רבי נפתלי ז"ל אני רוצה שתהיו מערבים עם העולם (ויבלשו המרגל בזה הלשון איך וויל איר זאלט זיין אויס געמישט מיט דער וועלט). ורצה מחמת זה שיתפללו כל הצבור בבית הכנסת שנקרא בשם שומרים לבקר, שהוא נבנה אז בסמוך על ידי איש אחד שרצה וחשק שאנשי שלומנו יתפללו שם. וגם כל אנשי הצבור התמידי שבזה הבית הכנסת הסכימו על זה. (כי המחלקת שהיתה בחיי רבנו ז"ל, נשקט ונשתקע אחר פטירת רבנו ז"ל מלב רבם ככלם של אנשי העיר. ונתממה זה ההשקט עד תחלת שנת תקצ"ה, שעמד מי שעמד באשר נספר לקמן. ועד זאת השנה היו רגילים אנשי העיר לבקש אורחים מאנשי שלומנו לסעד אצלם בסעדת ראש השנה). אבל מחמת ששאר תלמידי רבנו ז"ל עמדו בזה כנגד מוהרנ"ת ז"ל, נספם הדבר להתפלל בהאמבאר הנ"ל (שהתפלל בו רבנו ז"ל פני"ל). ולפנות ערב פשנתאספו לתפלת המנחה נתעורר לאין ערוך תבערת לב מוהרנ"ת ז"ל בצער ויסורים על עברם על דברי רבנו ז"ל (להיות מערב עם שאר נפשות ישראל פני"ל). עד שחזר ונתלבש במלבוש העליון, לילך אל החוץ ולבא להבית המדרש הנ"ל ולבלי להתפלל כלל עם תלמידי רבנו ז"ל. ורבי נפתלי בראות פן ממורנ"ת ז"ל, נתעורר גם כן לילך אל הבית המדרש הנ"ל, ועד שנתעוררו גם שאר התלמידים לילך אל הבית המדרש הנ"ל. ואנשי הבית המדרש הנ"ל קבלו אותם ברב כבוד, והתפללו עמהם יחד עד עשרה שנים. אבל מחמת שמשנה לשנה נתוסף הצבור הנוסעים לאומין על ראש השנה. ראו אחר כך בסוף העשרה שנים שאין שום אפן ויכלת כלל לסבל את הדחק בזה הבית הכנסת, וחזרו לזה המקום הנ"ל (האמבאר שהתפלל שם רבנו ז"ל). ואחר כך במשך שנה או שנתים נתקלקל ונחרב קצת על פי איזה סבה זה האמבאר, עד שגם שם לא היה באפשר להתפלל. והתחיל מוהרנ"ת לשכר איזה חדר גדול אשר חפש ומצא בכל שנה שיהיה ביכלת שיכנסו שם כל הצבור להתפלל בראש השנה. אבל אחר כך סבב השם ותברך בקצת השנים שהיה קשה וכבד לאין ערוך למצא חדר כזה לשכרו. וראה מוהרנ"ת שאם לא ישתדל לבנות עבור זה בית הכנסת מיחד להתפלל שם באספת הקבוצ בראש השנה לא תתקיים כלל אספת הקבוצ, כי בלי ספק יהיה נמצא לפעמים שנה אחת שלא יהיה לשכר חדר כזה, ותבטל האספה לגמרי חס ושלום מחמת זה. ונתעורר באמצע השנה לסבב בכל העירות שנוסעים מהם לאומין לימי ראש השנה פני"ל ולהציע לפני אנשי שלומנו בכל עיר ועיר להתנדב מעות לצרכי זה הבנין. ונסע תחלה ללאדיזין, שנמצא שם בעת הזאת קצת מאנשי שלומנו והציע לפניו דברי התעוררות כפי רוממות רבנו ז"ל, וכפי גדלות ונוראות האספה על שמו בימי ראש השנה הקדושים. ורבי מנחם מענדיל הנ"ל (באות נ"ג) היה בעת הזאת מתושבי לאדיזין מתפרנס ממעשה ידיו, אבל עניותו ודחקו היה גדול ועצום בעת הזאת, אבל מכון ממש ביום בוא מוהרנ"ת פני"ל נמצא תחת ידו שני רוביל אשר זאת היתה כל רכושו ולא יותר. וברב להבת לבבו בשמעו דברי מוהרנ"ת, רץ לביתו וחטף את אלה השני רוביל וסוף והביאם למוהרנ"ת לצרף הבנין. ולא רצה תחלה מוהרנ"ת לקבל אותם כלל מידו (כי אף על פי שמובא בספרים שבשביל תשובה מתר להפריז יותר מחמש, אבל בכל זה כפי עצם עניותו לא רצה מוהרנ"ת בשום אפן לקבלה), מחמת הרחמנות אשר עליו מעצם עניותו והתחיל רבי מענדיל ז"ל לבקש ולהתחנן ממוהרנ"ת לרחם עליו בתכלית ההפך ולזכות אותו בזכות נורא ועצום כזה, עד שעלה על דעת מוהרנ"ת ז"ל שבאמת אין ביכלת לידע באיזה אפן

גדול ביותר הרחמנות, עד שקבלם מאתו. כי כפי שמסר את נפשו כל כך על הנדבה הזאת שיהיה לו חלק הראשון בבנין הזה, ידע והאמין שזה יהיה אם ירצה ה' יסוד גדול וחזק לזה הבנין באפן שיהיה ביכלתו לגמרו:

נו

ר' יהודה אליעזר שנסע עם מוהרנ"ת לארץ ישראל נתקרב תחלה לרבנו ז"ל בסוף ימיו, והתחיל להתודות לפני רבנו ז"ל. ובאותו העת לא היה נוהג עוד רבנו ז"ל לשמע ודוי דברים מהטעמים הפמיוסים אתו. אבל ר' יהודה אליעזר הנ"ל לא ידע מזה והתחיל להתודות, והפסיק אותו רבנו ז"ל והודיעו שאין נוהג כעת בזאת ההנהגה. רק ששכר התחיל קצת להתודות, אמר לו קצת תקוניים. ועל השאר צוה עליו לדבר עם מוהרנ"ת ז"ל (ובדרך כלל ולא לפרט לפניו את החטאים). והשעה הזאת שנתועד עם רבנו ז"ל היתה קדם סעדתו. וצוה עליו רבנו ז"ל שישעוד אתו יחדו. ואמר לו רבנו ז"ל בכל הבטה והבטה שאביט עליך איטיב עמך וועל איך דיר א'טובה טאן. ועוד יש בזה קצת דבורים ומאהבת הקצור קצרת).

נז

ר' יצחק אייזיק יוסף ז"ל (אביו של ר' פינחס הו"שע ז"ל מטשעהרין מהמקורבים הראשונים אשר למוהרנ"ת) מאד מאד היה מפלג במעלה, ופעם אחת ביום הפורים בעת השתיה התפאר לפני מוהרנ"ת שאין מתגרא עוד מפני היצר הרע. ואחר הפורים למחרתו נכנס עוד הפעם למוהרנ"ת ז"ל. ושאל אותו מוהרנ"ת אם הוא זוכר מה שהתפאר אתמול בעת השתיה. והשיב לו, גם היום אני אומר כן. ושמעתי מר' פינחס הו"שע ז"ל, שאמר לו פעם אחת מוהרנ"ת אביך היה צדיק דיין טאטע איז גיווען א צדיק. (אמר המעתיק מכתבי רבי אברהם ז"ל על ידי ר' מאיר אנשין) קדם התקרבותו בברסלב. פעם אחת בליל יום כפור הלך מוהרנ"ת ז"ל דרך הבית המדרש וראה בעד החלון את הר' יצחק אייזיק יוסף סופר (הנ"ל) עומד וגומר תהלים בקול רם ובהתלהבות עצומה. ונתנדע עוד, שזה גומר עתה פעם שני תהלים (כמנין כפר), ובעת גמר הפעם השני עדין בהתעוררות והתלהבות עצום כמו בהתחלת פעם הראשון. ובכו ראה מוהרנ"ת ז"ל שנפש יקרה זו ראוי לאנשי שלומנו לקרבו. ובכו התחיל לעסק עמו לקרבו, אבל לא היה כל כך באתגלא עד פורים שנה זו, שהיה מעט מבשם, בא בעצמו למוהרנ"ת ז"ל ועמד על פתחו וצעק דער רבי, דער רבי, זיין גרויסקייט [הרבי! הרבי! גדלתו!]. קדם פורים היה צריך להיות בטולטשין, ובשביל שהיה עני כדרך הסופרים, הלך רגלי. ובחזירתו לברסלב נזדמן לו נסיון גדול ועמד בנסיון. ומה מאד שבח מוהרנ"ת ז"ל את כתיבת תפלין שלו, וחפץ היה שכל אנשי שלומנו יתפללו בתפלין כתב ידו. וכן פעם אחר פטירת הסופר הנ"ל, שהיה אצל אחד תפלין ונתנם לסופר לבדקו, כשפתח הסופר את התפלין וראה את הנחת הפרשיות איך שמנחים בבתיים מכון כהלכה בכל הפרטים ודקדוקים והכתיבה. אמר עדות היא על צדקת הסופר, ותפלין כאלו אין צריכין בדיקה. אמר המעתיק:

העתק מכתב יד מוהרנ"ת ז"ל ביום ג' תצוה, י"א אדר תקפ"ח לפ"ק, נפטר ר' יצחק אייזיק יוסף סופר זצ"ל. בין המצרים תקפ"ז לפ"ק נפטר ר' ישראל, ורמ"ע זעליג גיסו ז"ל. ביום א' ערב שביעי של פסח שנת תקצ"א, נפטר ר' מענדיל ז"ל מלאדיזין על ידי חולאת החלירע, שהיתה בשנה הזאת. גם מקדם נפטר בביתו על ידי חולאת הנ"ל ר' שמואל מנעמרוב. ואחר כך באותו החרף נפטר ר' אברהם הירש כהן ז"ל. בשנת תק"צ לפ"ק נפטר בטעפליק ר' שואל ז"ל.

ר' שואל מטעפליק הנה חדוש נפלא בתבערת לבבו וריצתו לקיים בעצת רבנו ז"ל, על פי המשנה 'הנעור בלילה' וכו' וכו' (עין לקוטי מוהר"ן חלק א סימן נ"ב), וכל תפלתו ותורתו היתה בהתלהבות גדולה. ועל ידו נתעורר ונתקרב גם ר' מאיר ז"ל מטעפליק. ושמעתי מאבי ז"ל ששמע מר' מאיר ז"ל דרכו של ר' שואל הנ"ל, שפאטר באו אליו בני הנעורים בבית המדרש ושאלו מאתו בגמרא או בתוספות וכו' איזה דברים שהיה קשה להולמם, והשיב להם שיגיד להם לאחר שעה, ובתוך כך נכנס לחלק השני מהבית המדרש (שהנשים מתפללים שם בבקר) והשתטח ובקש מהשם יתברך "גל עיני" וכו', עד שנתגלה לו הפרוש. ואף על פי כן שמעתי מאבי ז"ל שמרב הכרח הנפילות (המגיעים מלמעלה כמובא במקום אחר) אמר לו פעם אחת מוהרנ"ת ז"ל בזה הלשון, שואל! עדין אין לי הנאה ממך, ושואף על פי כן אם הייתי רואה שאתה נופל ונתחזקת ונשארת על עמדתך אז הייתי נהנה שואל! איך האב נאף פון דיר קיין הנאה ניט, איך זאל זייען ווי דוא פאלקסט אראפ אין דער נאף זאל איך זעהין ווי די דער האלקסט זיך, וואלט איך פון דיר הנאה געהאט. גם שמעתי פעם אחת בשם ר' מאיר הנ"ל, שהבין מדברי מוהרנ"ת, שמחמת זה לא האריך ימים, ונתקיים בו הכתוב בחנוך, "ואיננו כי לקח אותו אלקים". מחמת שידע בו השם יתברך שיפל ולא יתחזק באפן שישוב ויתעלה.

נח

ור' מאיר ז"ל בעצמו עלה ונתעלה אחר כך על ידי מוהרנ"ת ז"ל בהדרגה. הסוף והפך רביעי וחמישי נאבדו לכשיעזר ה' שימצאו ידפסו (אמר המעתיק, מכתבי ר' אברהם אצל ר' מאיר אנשין ז"ל) בסוף נמיו של מוהרנ"ת ז"ל שאלו אותו אנשי שלומנו מי זמלא מקומו, ענה להם, דער וואס טראגט בא מיר פעמיניצעס [זה שסוחר אצלי את עביטי השופכין]. וכו' הנה, שהר' נחמן מטאלטשין זצ"ל שהוא היה משמשו ולא מש מתוך אהלו הוא היה כל הממלא מקום, הוא דר באומין סמוך להקלויז בתור גבאי וחוץ גם משגיח על הנה תמיד על ציון רבנו הקדוש. ומרב ענותנותו היה מרגיל בפי כל לקראו רק בשם שמש דקלויז. וכו' חתם את עצמו "נחמן שמש דקלויז". והוא היה כל העוסק בהעתיקת והדפסת ספרי מוהרנ"ת ז"ל. ופעם כשנתעורר מחלקת מאנשי טיראווע עליו, ובעת הקבוץ שהיו בהקלויז כל אנשי טיראווע, וגם הר' מאיר טעפליקער הנ"ל גם כן היה כנהוג. ובמכון התחילו לדבר אודות הרב ר' נחמן טולשינער לשמע מה שיאמר ר' מאיר הנ"ל. כשנתעורר ר' מאיר להשיב דבר, לא ענה כלום. כי אם התחיל לצעק בקול, הר' נחמן הר' נחמן, אתם יודעים מי הוא ר' נחמן, ר' נחמן האט בא ר' נתן געטראגין די פאמייניצעס [ר' נחמן אצל ר' נתן סחב את עביטי השופכין]:

כך שש

כל הנזכר בספר שיחות וספורים אודות סגלת הקריאה בדברי רבנו ז"ל, סובבים גם על המעשיות, ובאפן אחד יותר: הקדמה לקצת רמזים במעשיות שבספר הספורי מעשיות, הוא מה שכתבתי לעיל בכרך שני אות כ"ה, שהבנתי מדברי מוהרנ"ת ז"ל שכל מעשה נעשה במקום שנעשה. ושהם נמשכים ונשתלשלים גם כל המעשיות שבתורה נביאים וכתובים. ושהשתלשלותם באמצעות היכל התמורות נמורים ונחלפים מעולם לעולם בשנויים שונים:

א

במעשה הראשונה מאבדת בת מלך. כבר כתבתי קצת רמזים בבאור המאמר שבלקוטי א' סימן ס'

(פתיח רבי שמעון) ועין שם :

ב

במעשה השלישית מהחגר, בדבר הרמז שיצא מפי רבנו ז"ל בעצמו, בענין הכתוב: "והיה כעץ שתול וכו' אשר פריו וכו' ועלהו וכו' וכל אשר יעשה יצליח", שזה מרמז על העץ והאילן שספרה השמש לפני הירח. ובקשרי דבריו הקדושים הנזכרים בספר לקוטי מוהר"ן כפי מסלתי אשר בארתי בספר באור הנ"ל, יש לבאר גם כן שזה זה הוא האילן שהזכיר אחר כך שבהשקאתו נתבטלים כל הקלפות והשדים, שלפי זה נבא במאמר ירח אל השמש: 'אתה דואג דאגות אחרות ואני אספר לך דאגה שלי', אשר דאגתה מהשדים היונקים מאתה. ולפי הנ"ל על כרחך דבריו אומרים פשוטי בכוננת הירח שזה בעצמו מדאגה שלה, כי מאחר שהאילן אינו נשקה וגם הולך ויבש, ממילא מובן משם כפי ספורו הקדוש, שבזה הולכים ומתגברים בכל פעם יותר הקלפות והשדים לינק יותר מרגלי הירח. (שמרהגליו עקר הניניקה כמובן מזה גם מספרו לקוטי תניינא) וגם כפי ספורו שם נראה מבאר שזה זה מה שצוה החכם לבניו שעקר פרנסתם יהיה מהשקאת אילנות. ועוד יש לפי זה לפרש שכלם היו בדבר הירח, אשר השקאת האילן מסגלת לה כמובא בפנים, וכפי שיצא מפיו הקדוש בדבר המזמור הראשון שבתהלים, נראה מבאר שהמבחר שבבניו שעמד בדבר הירח הנ"ל, הוא האיש אשר בתחלה לא הלך ואחר כך לא עמד. ובתכלית ההפך מהמושב יצאים מהקלפות הנ"ל, והוא אשר זכה על ידי האבן טוב המובא שם לעמד ביחוד השמש והירח. ושאו דיקא בהיותו גם הוא עמהם ביחודם, היתה ספורים והודעתם הנ"ל זה לזה, עין שם היטב. (ויש לפרש שזה מחמת שגם הוא הכרח להם ביחודם וספוריהם הנ"ל) ושמתחמת זה זכה הוא בעצמו לרפואת הרגלים על ידי האבן אשר הודיעה השמש כי עקר השלמת הירח, וזה האיש שעמד במדרגתה הוא מהשמש (כמובן מזה במקום אחר), ואז ברפואתו ביער תחלה את הרשעים הגזלנים שגרמו לו התגברות חלשת הרגלים כמובא. ואחר כך בהשגחתו בהלצים הנזכר שם, היתה סבת השקאת האילן ברעידת הארץ, עד שנתבטלו הקלפות לגמרי. ויש להוסיף ולבאר שגם מחמת זה היתה כל התחלת דוד המלך עליו השלום את ספרו בזה המזמור, כי הוא בעצמו במדרגת הירח כנודע, ופעל ידו ונתבטלו כל הקלפות כנודע. ולעבדא ולמעשה תבין ותתבונן לפי כל זה עד היכן גדול ונפלא מעלת העסק באמירת תהלים, שכל בטול הקלפות הוא על ידי זה, וכמובן גם בספרו הקדוש לקוטי תניינא, שכל בטול התגברות הקלפות המונעים מלבא בשערי תשובה, הוא ברב הסגלה הנמצאת באמירת תהלים עין שם :

ג

מעשה הזבוב ועכביש ספר רבנו ז"ל כשפא מנסיעתו לנווריטש הנזכר בספר חיי מוהר"ן. ובנסיעתו לקח עמו איש עשיר ונכבד וירא אלקים ר' שמואל מטעפליק שהיתה פרנסתו בחנות (מאנאפאקטור) אשר גם זוגתו בעצמה היתה ביכלת להשגיח על החנות, ועם ר' שמואל לקח בתחלה את רבי נפתלי מנעמירוב לנסע אתו עד ליפיוועץ. ובליפיוועץ הכרח להחזיר את רבי נפתלי לביתו, כי היה איש חלוש ולא היה ביכלתו להיות נע ונד בדרכי רחוק כזה, ומכון בימי הקור והחרף אשר מחצי טבת והלאה. ולקח בליפיוועץ במקום רבי נפתלי ז"ל את ר' אייזיק יוסף מליפיוועץ. והוא ור' שמואל הנ"ל הן הן השני אנשים הנרמזים במעשה הנ"ל (כי אף על פי שגם זאת היא מהמעשיות שבשנים קדמוניות, אבל בהשתלשלותם אשר הזכרתי בכרך שני עין שם, ועד זה העולם הגשמי, נמצא מעין זה גם בנסיעה הזאת מרבנו ז"ל, כי 'מאן מלכי רבנו'). ושנה את לבושי בתחלת הנסיעה להיות נדמה כסוחר, והזהיר

מאד את שני האנשים הנ"ל שלא יודיעו בשום מקום מי הוא. וקדם הנסיעה לקח רבנו ז"ל שלשים רענדליך ונתן לר' שמואל הנ"ל, וקנה בעד זה עגלה עם סוסים וגם שכר איש אחד שיהיה מיוחד להוליך את הסוסים. ואלה האנשים לא ידעו כלל להיכן הם נוסעים, רק בכל פרשת דרכים שאלו את רבנו ז"ל באיזה דרך לנסע והראה להם. והיה לר' שמואל ולר' אייזיק יוסף הנ"ל כמה ספורים מזאת הנסיעה. ואלה שני הספורים שמעתי מאבי ז"ל ששמע אותה מפי ר' שמואל הנ"ל, הינו מה שעמדו פעם אחת עם העגלה אצל אכסניא, ורבנו ז"ל ור' שמואל נכנסו להאכסניא ומצאו שם את בעל הבית שנשא בחיקו תינוק בערך שתי שנים. ומיד בכניסת רבנו ז"ל ראה ר' שמואל שזה התינוק מראה לאביו על רבנו ז"ל, ואמר לו בזה הלשון: האט גוטער יוד [הנה יהודי טוב – אדמו"ר]. ואביו הבעל הבית הנ"ל ברב טרדתו במכירת היי"ש להערלים שנמצאים שם לא הביט ולא הסה כלל את אביו לדברי התינוק. ור' שמואל נבהל מאד בשמעו זאת מפי התינוק, כי בכל האלפים אנשים אשר נתודעו עמקם בדרךם הרחוק לא נמצא שום איש שיידע ויכיר בפני רבנו ז"ל כי רב וגדול הוא בישראל (שנקרא בלשוננו גוטער יוד) מרב התדמיותו כאיש סוחר פני"ל. ואולם מחמת שגם ר' שמואל עמד בסמוך לרבנו ז"ל, חשש ר' שמואל פן עליו בעצמו הראה התינוק בידו לאביו (כי היה בעל צורה כמו אדמו"ר גדול). והוציא ר' שמואל מטבע מפיוסו והלך להתינוק ונתן לו, ואמר לו א לא איד בין א גוטער יוד? [נכון אני הוא האדמו"ר?] והשיב התינוק לא. והראה לו עוד הפעם בידו על רבנו ז"ל בעצמו ואמר לו זה הוא גוטער יוד [אדמו"ר]. ורבנו ז"ל יצא מיד אל החוץ וישב על העגלה. ובנסיעתם התחיל ר' שמואל לתמה על דברי התינוק, וענה רבנו ז"ל ואמר, ווער דען זאל זיין באלה הימים א מבין? [וכי מי יהיה בימים אלו מבין?]:

ד

והנה בנסיעתם אשר בכל פרשת דרכים הראה להם רבנו ז"ל להיכן לנסע פני"ל, נזדמן קצת פעמים שהיו נוסעים על הדרך שכבר נסעו בו פעם אחת. וכמה ימים אחר מעשה התינוק הנ"ל נזדמן גם כן שנסעו עוד הפעם בדרך האכסניא הנ"ל שהיה שם זה התינוק. וכאשר ראה ר' שמואל שזאת היא האכסניא, בקש מהמוליך את העגלה שיעמד שם, ונכנס להאכסניא כדי לראות עוד הפעם את התינוק הנ"ל. ומצא להבעל הבית יושב על הארץ באבלות אחר התינוק הנ"ל:

ה

ספור השני, שלנו פעם אחת בבית המלון שנמצא שם הרבה אורחים מהעירות הסמוכות אשר הכירו זה את זה. וכך נסיעתם היתה במדינת פאליסע אשר עקר המסחרים הוא בכל היוצא מהעירות והחורשים הגדולים הנמצאים שם עצים, קרשים, גלגלים, זפת וכדומה. ובזמן הדרך הנ"ל שהלילות ארכות ישבו סוחרים רבים סביב השלחן הגדול שעמד שם באמצע הבית, ודברו זה עם זה במסחריהם כדרך הסוחרים. ורבנו ז"ל ישב ביניהם והרביב את דבריו גם כן באמצעות דבריהם ובפירטי מספרי הסכומים שבקניניהם, ושמות האדונים שסחרו עמקם כמי שכבר נמצא ביניהם מזמן רב. ור' שמואל הנ"ל עמד מאחוריו ומשתומם ונתפלא מאד בשמעו ובהביטו על כל זה. וגם הרבה להתפלא על אשר לא שאלו ודרשו מאתו הסוחרים מי הוא ומאיזה מקום הוא, הבקי כל כך בפירטי מסחריהם פני"ל. ואחר כך בערך שעה או שתיים, נתפרדו הסוחרים כל אחד למקומו שרצה לישן שם. ולא נשאר אצל השלחן רק רבנו ז"ל ועוד איש אחד מהסוחרים שעדן נתעכב בישיבתו אצל השלחן. וזה הסוחר התחיל להביט בפני רבנו ז"ל ואמר לרבנו ז"ל אתם נודעים לי מאד איר זענט מיר זייער קענטליך. והשיב לו רבנו ז"ל אתם סוברים שאני פלוגי זה והזכיר לו שם הפלוגי, וכונן לדעת הסוחר שבאמת היתה עליו פגנתו.

וכאשר ראה הסוחר שעדין לא נודע לו, ענה ואמר שנית לרבנו ז"ל, אני יודע איך ווייס שוין. והשיב לו רבנו ז"ל עוד הפעם אתם סוברים שאני פלוני והזכיר אותו עוד הפעם בשמו. וכגון גם כן עוד הפעם לשם זה האיש אשר עליו נדמה להסוחר על רבנו ז"ל שזה הוא, ובתוך כך פנה זה הסוחר גם כן למקומו. והשגחה נפלאה, לא עלה כלל על דעתו של הסוחר לתמה ולהתפלא עד שיגמול על זה, וירצה דוקא לחקור ולידע מי הוא זה האיש המכון כל כך לדעתו, הבקי כל כך במסחרי שאר הסוחרים פני"ל. וקדם אור היום השכים רבנו ז"ל ונסע לדרך פני"ל:

ו

וינען אשר יצאתי להודיע קצת מעשיות מרבנו ז"ל הנני אגב אורחא לספר גם מה ששמעתי מר' יחיאל מענדיל ז"ל, ששמע מהרב ר' שמואל יצחק ז"ל מטשעהרין. שנסע עם רבנו ז"ל ללואלטשיסק (בעת הנשואין של בתו מרים ז"ל). באמצע הדרך פעם אחת בתחלת הלילה, צנה עליו רבנו ז"ל שישב אתו על העגלה, ושיצוה להערל הבעל עגלה שיקשר את החבלים מהסוסים להעגלה בעצמה (ולא שיאחז אותם בתוך ידו) ולהניח את הסוסים שילכו מעצמם. ומיד נתפפל עליהם אפלות וחשכת הלילה בכפל כפול ומכפל כזה, עד שבישיבתו סמוך לרבנו ז"ל על העגלה, ולא הנה ביכלתו לראות את רבנו ז"ל. ונתעכב הדבר עד ערך שעה או שתיים. והעגלה עם הסוסים הגיעו ובאו לעיר אשר בתחלה לא ידע כלל הרב הנ"ל שם העיר. והסוסים עמדו מעצמן אצל בית אכסניא שלא הנה גג על הבית. ורבנו ז"ל ירד עמו מהעגלה ונכנסו אל הבית. ונמצא שם בהבית איש משרת אשר הכין מיד לרבנו ז"ל חדר מיוחד ושכב שם לישן. והרב ר' שמואל יצחק הנ"ל ישב שם בבית הגדול עם המשרת ביחד. וקדם ששכב רבנו ז"ל בחדר הנ"ל, צנה להכין עבורו תבשיל לסעודת הלילה. ורבנו ז"ל שכב שם בחדר הנ"ל עד שנגמר הבשול מהתבשיל הנ"ל. אחר שאמרה המשרתת להמשרת שנגמר הבשול מהתבשיל, אמר המשרת להרב הנ"ל להקיץ לרבנו ז"ל מהשנה (כי המשרת לא ידע כלל מי הוא, והרב ר' שמואל יצחק הבין מעצמו שכן רצונו רבנו ז"ל שלא יגלה מי הוא). ולא רצה הרב להקיץ בעצמו לרבנו ז"ל, וענה להמשרת, אם אתה רוצה לך והקיצו בזה הלשון: יוד יוד שטייט אויף עסען וועטשערע [יהודי יהודי, קום בשביל לאכול ארוחת ערב]. ונתעורר רבנו ז"ל, אך לא רצה לאכל, אבל צנה שגם בלי זה ישלם בעד התבשיל פנהוג. וחזר ועלה עמו מיד עוד הפעם על העגלה וצנה עוד הפעם שהערל יקשר את החבלים מעל הסוסים להעגלה שילכו וירצו הסוסים מעצמם פני"ל. עד שחזרו ובאו לתוך העיר והבית מלון שנסעו משם בתחלת הלילה פני"ל. ובעת ישיבת הרב עם המשרת פני"ל, שאל מהמשרת שם העיר הנ"ל והשיב לו. וידע והבין הרב שזאת העיר הוא בערך כמה מאות פרסאות ממקום העיר והבית מלון הנ"ל שנסעו משם וחזרו לשם, ובאמצע חזרתם פני"ל אמר רבנו ז"ל שהוא מחזיק טובה להמשרת שהקיץ אותו. ועוד מעשה אחת שמעתי מר' יחיאל מענדיל הנ"ל ששמע מהרב ר' שמואל יצחק הנ"ל מטשעהרין. שפעם אחד נסע לרבנו ז"ל לברסקלב ולן בביתו הגדול שהיה מקום האורחים. ומחדר רבנו ז"ל לא נמצא שום פתח אל החוץ רק לזאת הבית, ומהבית נמצא פתח אל החוץ מצד מערב. ופתאם באמצע הלילה שמע הרב הנ"ל קול רעש מחדר רבנו ז"ל, כמו מכמה אלפים אנשים, והרב ידע ברור שלא נמצא שם בהחדר שום אדם חוץ רבנו ז"ל, ועו אשר לא נמצא כלל מזה החדר הקטן שום פתח אל החוץ רק דרך זאת הבית ששכב שם הרב פני"ל, והבית היתה סגורה מבפנים בלילה פנהוג (וגם חדר רבנו ז"ל היה קטן מהכיל כלל הרבה אנשים ומפל שכן וכל שכן אלפים אנשים כפי הרעש הנ"ל שיצא משם). ונפל על הרב פחד ורעד גדול ועצום מקול הרעש הזה, עד שמרוב הרעד והחרדה שחרדו בו כל אבריו נפל מהמשכב על

הָאָרֶץ, וְגַם נִתְּנָה אַחֵר כָּד מִלְּהִיזוֹ אֶת עַצְמוֹ וְלָקוּם מִהָאָרֶץ עַד שְׁנַשְׁקָע הָרָעַשׁ. וְיִקָּם אַחֵר כָּד מִהָאָרֶץ
וְיֵצֵא אֶל הַחוּץ, וְנִתְעַכֵּב שָׁם בַּחוּץ עַד שֶׁהָאֵיר הַיּוֹם. וְגַם אַחֵר כָּד נִתְבַּיֵּשׁ וְנִתְנָה מְרַבְּנוּ ז"ל לְשֵׁאל מֵאִתּוֹ
מִה זֶה וְעַל מַה זֶה, כִּי הִבִּין שֶׁאֵין זֶה רָצוֹנוֹ שֶׁיִּשְׁאַלְנוּ:

ז

וְנִחַזר לַעֲנִינְנוּ מַה שְׁנִרְאָה לִי רַמְזִים מִמַּעֲשֵׂה הַזְּבוּב וְכוּי' כַּנִּי'ל מִסְפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹתָיו עֵין שָׁם. כִּי כִּפִּי הַנִּזְכָּר
בְּסוּף הַמַּאֲמָר שֶׁבְּלִקוּטֵי א' סִימָן כ' (תְּשַׁע תְּקוּנֵינוּ וְכוּי') בְּזֶה הַלְשׁוֹן: 'קָדָם שָׂבָא לְבַחֲנֵינָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
אֲזִי אֵל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר כַּמְפַתֵּחַ. אֲבָל אַחֵר כָּד כְּשֶׁנּוֹצֵחַ, אֲזִי נִקְרָא אִישׁ מִלְּחָמָה' (וּמִמִּילָא מוּבָן שֶׁאֵין זֶה רַק
מִי שָׂבָא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּאַמְצָעוֹת הַתְּשַׁעָה תְּקוּנֵים הַנִּזְכָּרִים שָׁם, וְשֶׁאֵין זֶה רַק מִי שֶׁגָּלָה זֵאת) כִּי מִכָּל זֶה
בֹּא נָבֵא בְּהַנִּזְכָּר בְּנִסְיַעַת רַבְּנוּ ז"ל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמַּכּוֹן מִמֶּשׁ לִימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה נִכְנָס בְּעִיר חֵיפָה (וְעַיֵן שָׁם
בְּסִפּוּר הַנִּסְיָעָה בְּרַב שְׁמַחְתּוֹ שֶׁהִיָּתָה בְּזֵאת הַלֵּילָה), כִּי לִפִּי הַנִּי"ל יֵשׁ לְבָאָר שֶׁזֶה מַה שֶׁקִּבַּע מֵאֵז וְהִלָּאָה
לְכָל אֲנָשִׁיו אֶת יוֹם אֲסַפְתָּם אֵלָיו בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְיִמָּה שֶׁכָּתַב שָׁם שֶׁבְּאַסְפַּת כָּל הַשָּׂרִים שֶׁנִּמְצָא שָׁם הָיוּ
עוֹשִׂים עֲנִינֵי צָחוּק, יֵשׁ לְבָאָר שֶׁזֶה מַה שֶׁמְבָאָר מִדְּבַרֵי הַזֶּהָר הַקְּדוֹשׁ וְהָאֶרֶץ ז"ל, שֶׁכָּל עֲנָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה
הוּא בְּסוּד יִצְחָק (שֶׁנִּקְרָא עַל שָׁם "צָחוּק עֲשֵׂה לִי" וְכוּי'). וְיִמָּה שֶׁבְּהַצָּחוּק מִכָּל הָאֵמוֹת תִּפְסֵי לְדַגְמָא אֶת
יִשְׁמַעֵאל יֵשׁ לְבָאָר שֶׁזֶה מַה שֶׁנִּזְכָּר יִשְׁמַעֵאל בְּקִרְיַת הַסֵּפֶר הַנִּזְכָּר שָׁם יֵשׁ לְבָאָר
שֶׁזֶה עֲנָן הַחֲלוּשֵׁי כַח שֶׁבִּישְׂרָאֵל הַנִּרְדָּפִים מִקְּלֶפֶת עֵשׂוֹ עַמְלֵק יִמָּח שְׁמֵם הַנִּמְשָׁל לְשָׂמַיִת (שֶׁהוּא מִמִּין
עַכְבִּישׁ כְּנֹדַע). כִּמּוּבָן מִרֶשֶׁי"י בְּשֵׁם הַמְדָרָשׁ, שֶׁהוּא שְׁנַשְׂאָר עֲלֵיו הַכְּתוּב (בְּעוֹבְדֵיהָ שֶׁנִּבְּא עֲלֵיו) "בְּזוּי
אַתָּה מֵאֵד", כִּי הוּא מִבְּזֵה יוֹתֵר מִכָּל הַשִּׁקְצִים (כַּפְּאֶשׁר כֶּבֶר הַזְּכָרֵתִי מֵעֵין זֶה בְּשִׁיחוֹת וְסִפּוּרִים שֶׁבְּכָרְךָ
הָרֵאשׁוֹן עֵין שָׁם). שֶׁאַחֵר שֶׁכָּבֶר חֲטָפָה אֶת עַצְמָהּ בְּרָגְלָהּ אַחַד עַל הַדָּף וְכוּי' נִשְׂאָרָה מִטָּה מִטָּה עַד שֶׁלֹּא
נִשְׂאָר מִמֶּנָּה כְּלוּם. (שֶׁזֶה שֶׁמּוּבָא בְּרֶשֶׁי"י בְּשֵׁם הַמְדָרָשׁ, עַל הַכְּתוּב "וַיָּדֹא אֹחֲזֵת בַּעֲקֵב עֵשׂוֹ" וְכוּי', שֶׁלֹּא
יִסְפִּיק זֶה לְגַמֵּר מְלֻכוֹתָו עַד שֶׁבֹא זֶה וְנוֹטְלָה הֵימָנוּ. וְהֵינּוּ כַּנִּי"ל, שֶׁדִּיקָא כְּשֶׁהֲגִיעַ הַעַכְבִּישׁ בַּעֲקֵבוֹ וְרָגְלוֹ
עַל הַדָּף, עַד שֶׁנִּדְמָה שֶׁאַפְסֵי תִקְוָה לְהַזְבוּב. כִּי בְּלִי סֵפֶק תִּשְׁחַת חֵס וְשְׁלוֹם לְגַמְרֵי מִקְּלֶפֶת הַעַכְבִּישׁ כַּנִּי"ל.
וְאֵז דִּיקָא הַתְּחִיל הַעַכְבִּישׁ לִירֵד מִטָּה מִטָּה עַד שֶׁנִּמְחָה לְגַמְרֵי. וְגַם מִמִּילָא מוּבָן יוֹתֵר לִפִּי זֶה (מַה)
שֶׁמּוּבָא גַם בְּשֵׁם ר' שְׁמִשׁוֹן מֵאוֹסְטְרִיָּאֵלִי) שֶׁהַזְּבוּב הוּא מְרַמֵּז בְּרֵאשִׁי תְּבוּת, "זִיכָרוֹן בִּסְפָר וְיִשִּׁים
בִּיאָזְנִי" וְכוּי' שֶׁנִּמְאָמַר בְּפָרְשַׁת עַמְלֵק יִמָּח שְׁמוֹ. כִּי גַם מַה שֶׁנִּתְנַמְנֵם הַמֶּלֶךְ וְיִשָּׁן עַד שֶׁהָיָה קֶשֶׁה לְהַקִּיצוֹ,
עֵין שָׁם, יֵשׁ לְבָאָר שֶׁזֶה עֲנָן מַה שֶׁמְבָאָר מִצְרוּפֵי דְבָרֵי הָאֶרֶץ ז"ל וְדְבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל (בְּסִימָן נ"ד שֶׁבְּלִקוּטֵי
א') שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מוֹתַגְבֵּר כַּח הַמְדָמָה שֶׁבַשָּׁנָה, לְבַלַּע וְלִהְעֵלִים אֶת הַזְּכָרוֹן בְּסִפְרֵי הַנִּי"ל. וְשֶׁכָּל הַתְּקוּן
וְהַבְּרוּר הוּא עַל יְדֵי יוֹסֵף שֶׁהוּא בֶן פִּי'רִית וִיפִי'תִיר חֲלוּם הַפִּירִי'וֹת (שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּנֹדַע),
שֶׁבְּהַתְּגַבְּרוֹת הַמְדָמָה (שֶׁנִּזְכָּר בְּלִקוּטֵי א' סִימָן נ"ד הַנִּי"ל) הַסּוּמָךְ בְּכָל עַת לְבַלַּע אֶת הַטּוֹב, וְלֹא יוֹדַע כִּי
בָּאוּ אֶל קַרְבְּנָה. וְהַתְּקוּן הוּא עַל יְדֵי יוֹסֵף, כִּי אֵף עַל פִּי שְׁגָם הוּא נִבְלָע תַּחֲלָה בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וְגַם עָלָיו
סוֹבֵב הַכְּתוּב "רַבִּים קָמִים עֲלַי" (כִּמּוּבָן מִהַמְזָמוּר שֶׁרַמְזוּ בוֹ רַבְּנוּ ז"ל אֶת הַמַּעֲשֵׂה הַזֵּאת) רַבִּים וְגִדּוּלִים
בַּתּוֹרָה וְכוּי' שְׁבִטִי ז"ה בְּעַצְמָם. וְהוּא בְּבֹאוֹ זְכָה לְבָרָר גַּם חֲלוּם פֶּרַעַה שֶׁבְּלִיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, עַד שֶׁיֵּצֵא
מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וְנִבְאוּ אַחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ, כִּי עַל דָּו לְבַד יִהְיֶה עֹקֵר הַתְּקוּן. וְבְּפָרֵט בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה,
"מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְכוּי' נִקֵּי כַפִּים וְבַר לְבַב" בְּלִיב שְׁנִים (כִּמּוּבָן מִזֶּה בְּדְבָרֵי מוֹהֲרַנִּית ז"ל). גַּם אִם נִדְקַדֵּק
בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֵׂה הַזֵּאת בְּעֲנָן הַמֶּלֶךְ שֶׁכַּפְּאֶשׁר הִבִּין אֶת הָאֵמֶת. וְרָצָה לְהַחֲזִיר לְמוּטָב אֶת כָּל הָעוֹלָם, נִסְכָּם
בַּדְּעִתּוֹ שֶׁיִּסַּע וַיַּחֲפֹשׂ אֶת הַחֶכֶם וְהַגְּבוּן שֶׁיִּפְתָּר לוֹ אֶת הַחֲלוּם, וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַתְּפִילָא בְּזֶה. כִּי מַה עֲנָן
הַתְּתָרוֹן לְהַחֲזִיר הָעוֹלָם לְמוּטָב. וְאוּלָם כִּפִּי הַנִּי"ל תְּבִין מִרְחוּק שֶׁהַתְּתָרוֹן נוֹגַע לְבְרוּר הַטּוֹב מִהָרַע

העוסק לבלע את כל העולם. גם בענין השבויים שלקח בשביה שנמצא ביניהם יפת תאר וכו' יש לרמוז גם כן בדבר המזמור הנ"ל שאמר דוד בבגרו מופני אבשלום שהיה בו יפת תאר כמובא בדברי חכמינו ז"ל, וממילא מובן לפי זה שידע דוד שנמצא בו נפש יקר מצד הזכרון הנ"ל רק מחמת שנבלע בראי המדמה בתכלית ההפך (עין שם בסימן נ"ד הנ"ל):

במעשה החכם ותם. מבאר משיחות רבנו שמובא שם אחר המעשה, בענין עמלק שהיה חוקר וכופר, וכאשר נודע מספרי אמת שהוא קלפת עשו שיצא מאתו, יש לבאר בזה שנתגדל עשו עם יעקב איש תם. ויען אשר זה לעמת זה נמצאים גם חלקי נפש יעקב בזרעו אחריו. ודור הולך הוא דור שבא, וכפי שספר רבנו ז"ל סדר האכילה והשתיה והמלבושים של התם וכו', יש לבאר שזה שספרה התורה בפרשת בשלח את דבר הענינים אשר מבאר מדברי רבנו ז"ל בלקוטי א' סימן נ"ח שזה ענין המלבושים ושמרמוז זאת בהכתוב "בשים ענן לבושו". וגם נראה מהכתוב בפרשת עקב, "שמלתך" וכו' שלא הצטרכו כלל להחליף את המלבושים בכל משך הליכתם עם הענינים. וגם שם בפרשת בשלח ספרה התורה בדבר הלחם (מן השמים) שהרגישו בו טעם כל המאכלים, וגם שם בפרשת בשלח ספרה התורה בדבר הבאר אשר נודע בספרי אמת שגם במימי הבאר הרגישו טעם כל המשקאות, שוב מובן מכל זה לענין המעשה הנ"ל שאחר שספר רבנו ז"ל בדבר האכילה והשתיה והמלבושים של התם, ענה ואמר בתוך כך נעשה רעש שהחכם נוסע וכו'. ויש לבאר שמהאמת המעשה שבשנים קדמוניות נשתלשל אחר כך בימי משה רבנו עליו השלום שאחר כל ספור ענין האכילה והשתיה והמלבושים (שכל זה זכו ישראל שהם הם האיש תם הנ"ל) סובב הכתוב בסוף פרשת בשלח "ויבא עמלק". ואהבת החכם להתם יש לבאר (כמובן מדברי רבנו ז"ל במקום אחר) שהוא גרועה משנאה מרב הלצון והשחוק ששחק מאתו, כי גם עתה נקרא זאת בשם מלחמת עמלק כמובן מדברי הקדושים:

והנה אחר כל זה סמכה התורה פרשת יתרו שממש מבאר ששלח המלך עליון יתברך לכלל ישראל (שנקראים בשם תם כנ"ל) מכתב אלקים, והם ענו נעשה ונשמע קדם שקראו כלל בהמכתב. "וזהר משעיר למו" שגם לבני עשו שלח את המכתב אבל חקרו כל כך עד שלא נתקברו כלל להמלך עליון יתברך. ואף על פי כן סוף סוף יתברר גם מהם חלקי נפשות ישראל להתתקן על ידי התם והבעל שם טוב. כי גם מבני בניו של המן למדו תורה וכו'. יש שהם רע לגמרי להמחות עדי עד: אמר מוהר"ת ז"ל היכן שמתקבצים עשרה מאנשי שלומנו, ראוי לסע את כל קצוי העולם לתחב את ראשו ביניהם, ודבר אז לענין ראש השנה כשנאספין כל הקבוץ הקדוש כמה גדול הוא מאד:

הוספות השייכים לספורי מעשיות

מכתב ד המחבר זכותו וגן עלינו אמן

א

ראשי פרקים לבאור המעשה מהשתי צפריים שביום ה' שבמעשה השבעה בעטלירס. "קול דודי דופק וכו' יונתי תמתי" (שהיא תמה לבת זוגה העומדת למיניהו פנדע) "ודודי חמק עבר וכו' בקשתיהו ולא מצאתיהו" וכו' – והוא ענין החרב, כנודע שפנדרו (כעין אבדה) שני הכרובים והצפריים הנ"ל זה מזה עד יום הבנין, שאז ישו בו וימצאו זה את זה להתחבר "כמעט איש ולויתו". שיך למעשה הבערגיר:

ב

גם בהמעשה הבערגיר והעני נבא לרמוז קצת לפי הנ"ל. כי לכאורה יש להתפלל על אודות הכניסה

לפרדס ומקום היפת תאר, שגם לפי שעה זה הציץ ונפגע וזה הציץ ונתעלף (פנגוע ומת) מעצם בהירות אור פניה עין שם. ולכאורה גם אם הייתה רצונה והוטב בעיניה הבחור והנבחר מכלם בכתב העדות של השבעה מימות המובא שם, אבל גם הוא בעצמו לא היה לו שום יכלת לזה. כי איה ואיפה העצה והתקנה להיות נכנס ויוצא כולל במקום הנורא והנשגב שבנפלאות אור הפנים הנ"ל. ואולם מרחוק תבין לפי הנ"ל בתעלומות ונעלמות דבריו הקדושים על אודות הנסיונות שבשבעה מימות הנ"ל, אשר גם בתחלה על ידם לבד יצאה אל הפעל פקדת הלדתם כמובא שם.

וממה שהשנה אדמו"ר ז"ל שבעת הקולות (של הלדת המחין ושבעת המדות שלהבאתם לפני) לסובב על שניהם בדברי הכתוב "תכלם שבעה ימים". וכפי שיש לבאר בעניינות דעתי שמה שהזכיר לענין הקולות תורה ותפלה, הוא מחמת שכל בחינה כולל מכל הבחינות. אבל בדרך כלל יהיה עקר הע' קליון בהתפלה הנ"ל, בהבאת והתגלות המחין של התורה באור הפנים, שהוא על פי עמודי מצותיה ומדותיה שבכלליות, חצבה וחלקה אותם בתקוני שבעה מדותיה ונרותיה הנ"ל. מהמוב"פ:

במעשה האונס:

ג

שהיא מרמזת במזמור "למה רגשו" וכו', וגם מלשוננו הקדוש בבאור הכתוב (שבסימן קנ"ה) ויקוד וכו' (כיקוד אש) ארץ אפים ראה, תבין מרחוק בבאורו מעשה האונס שבמזמור "למה רגשו וכו' פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו". כי אף על פי שכל הדרכים הנאבדים יהיה ממלאך האף והפעס שממנה על כל המשחיתים והדינים, אבל דרך האש והתבערה הוא מעקר האף והמדת הדין הנ"ל ובתכלית בטולו שבציון הר קדשו (שבארץ ישראל), נתבטל מדת הדין שלמעלה ונהפך ליקוד אש. וגם ממילא מבאר שביקוד האש דקדשה לציון הר קדשו (הנזכר שם) נתבטל הדין ואש הגיהנם מעל האדם:

שיך להמעשה מהבנים שנהלפו על פי התורה תקעו ממשלה'

ד

על אודות מה שזכה משה רבנו עליו השלום לאחיזתו בכסאו (שבתו ותברך) ועל הכסא והגן (שכלו אחד כמובא שם) "דמות כמראה אדם" וכו'. אשר על ידו לבד נצול מרדיפות המתקנאים במי ששיך אליו הממשלה והמלכות (ועין שם בהבאור שכתבתי על התורה הזאת). כי גם לפי זה תבין מרחוק במה שאמר חכמינו ז"ל על אודות (הכניסה לפרדס) התגלות המרכבה שמכרח להיות חכם ומבין מדעתו, (ומעצמו דבר מתוך דבר) ושמתמה זה לא היה אפשר גם למשה להתעלות בזה עד שזכה תחלה להבין (להוסיף) מדעתו, כי כל העם מכרחים לעמד מרחוק פן יהרסו ונגיעו לשם בהעדר כלי התבונה הזאת – "סקול יסקל או ירה יירה" וכו'. ועל זה באמת כל תקונתנו הוא לחפשו וכו' (לפי מעשה הזבוב "מי יעלה בהר" וכו'):

להספור מהאילן ביום החמישי שבמעשה השבעה בעטלערס:

ה

כי במה שכתב שהאילן למעלה מהמקום, מבאר ומפרש גם במה שלא נמצא שום חיה ועוף שלא יהיה לו שם מקום הראוי לו (מאחר שהוא בלי גבול). גם נראה מבאר שמחמת זה נמצא האילן במדת העונה והאמת (שבתכלית האחדות ולמעלה מהמקום כמובא במקום אחר), והאמונה והיראה יהיה בעקרי הפלים המכרחים לזה. וגם מחמת זה יושב כל איש בתחתיו, ויתרחק מלבוא במקום חברו, מאחר שהוא

למעלה מהמקום :

שידך להמעשה הזבוב ועכביש ומחבר לה...

ו

לכאורה יש להתפלא בהמבאר מדבריו להחזרת העולם למוטב נסכמה עצתו לפתר החלום, כי מה ענין הפתרון להחזרה למוטב (ועינינו הרואות שגם בספורי מעשיות ספר ודבר בלשון בני אדם), אבל בבאורנו הנ"ל תבין מרחוק שגם שנת המלך והתעוררותו שפתיחת ספרו (בראש השנה) הנ"ל, יהיה גם בעצם הפעולות הסובבות ביום הזה פנוע. כי המלכות הוא בסוף ותכלית כל המדרגות והמחנות, ומחלישיתה וחסרון כחה דלית לה מגרמה כלום נחשבת כזבוב ממש. וזה שהבין במראה (הזבוב ורודפה) הנ"ל שעליו בעצמו היא סובבת. וגם בסבת הרדיפה הזאת בעצמה נפלה עליו תרדמה. והנה אימה גדולה נופלת עליו בהביטו וראותו לעצם ורב רדיפותיו מהמלכות דסטרך אחרך שבעקרה היא קלפת עשו (הוא אדם) הנ"ל, אשר כל כחה ליניקתה והתגברותה היא בעלותה דרך השנה והמדמה שבתערבת הטוב והרע (כמובן בסימן י"ט שבלקוטי א'), והיא קלפת נגה שנקראה עבור זה בשם "ראש מסבי (כמובא בסימן י"ט הנ"ל).

ז

והנה בכל הנ"ל תבין מרחוק בנפלאות דבוריו הקדושים לכנות ולקרא לכת הרויף הנ"ל בשם "ראש מסבי". ובכל הנ"ל תבין מרחוק למה שזכה בהתעוררותו להבחנת האמת הוא ברבת האמונה שנתחדישה אצלו לבקר התעוררות הזאת. ולשלמות התקון הכרח גם אחר כך לנסע ולדרש ולחפש אינה מקום כבוד הברור הכללי (ונודע ונתגלה לו אחר כך באחד עשר סימני הקטרת שמעשנים לתקון הברור והפתרון הנ"ל).

ח

שאם נשימה נא את לבנו לפרוש המדמה הנ"ל שהוא ברבות דמיוני המחשבות המערבות בלב האיש בעצות רעות ומחפכות מן האמת, אשר על זה הזהיר מאד לבקשת התקון וברור עצת ה' לבד (להקימה לצח ולרוממה משפלותה), תבין מרחוק ותתבונן בצחות דבריו הקדושים על אודות הרויף הנ"ל "רבות מחשבות בלב איש":

ט

שגם בכל הנ"ל תבין מרחוק בחלום המלך ופתרונו ביוסף שבראש השנה הנ"ל, וכל ענין החלום הוא בהתגברות הרע להבליע לטוב השבע שנתערב, עד שלא יודע עוד בו אבל עצת ה' לעולם תעמד ותעלה וכי (וכמובן מפל זה בסימן נ"ד שבלקוטי מוהר"ן עין שם):

י

שגם בכל הנ"ל מבאר יותר מה שפתיבתי (בספר פוכבי אור חלק ג') על אודות השם השמיני שקרא להיצר הרע כח המדמה, שהוא שנתגבר זה לעמות זה ביום שעלה אדמו"ר ז"ל לתבונתו מעצמו דבר מתוך דבר שבמדמה השמינית עין שם.

וענין הצחוק שמדמים את עצמם כקוף בפני אדם הוא עקר קלפת המדמה.

וגם בהמובא בסימן ח' לקוטי תננא ובסימן ח' לקוטי א'. נראה מבאר שפינד וכל המלך מהעלה המגן עליו לבלתי לבלעו בשום אופן חס ושלום, חוזר קלפת העשו (אשר ציד בפיו) להקיא ולהוציא גם מעצמות חיותו שהן הן השביניים והגרים הנזכרים בהמעשה והתורה שבסימן ח' לקוטי תננא הנ"ל.

ומחמת שלפנינו חוזר הקלפה לבלע אותם (כמבאר בדברי מוהרנ"ת שעל התורה הזאת), וממילא מובן שגזרה נהפכים חס ושלום למהות המבלעם ואוכלם, ולרדף גם כן לזבוב המלכות, תבין מרחוק גם בדבר אבשלום (שבמזמור הנ"ל) שהוא מהיפת תאר ששבת דוד המלך פמוכא בדברי חכמינו ז"ל: כתב יד הרב מטשעהרין ז"ל

העתקה מכתב יד הרב החסיד הרא הנעלה מאנשי שלומנו האמתיים מורנו הרב שמואל העשיל בן רבי אברהם צבי פרידמן ז"ל נפטר בעיר הקדש יפו שנת תרע"ח י"ד כסלו תנצב"ה.

העתקה מכתב יד הרב הגאון החסיד וכו' מורנו הרב ר' נחמן ז"ל אב בית דין דקהלת קדש טשעהרין. שמעתי מר' דוד צבי ששמע מזקנו הרב ר' ישעיה שלום ז"ל, שפעם אחת ספר רבנו ז"ל בזה הלשון, אני הייתי במקום אחד, ושם נתנו לי ליינען [מטלה לקרא], הינו שאמר הצרופי אותיות מכל התורה מ"בראשית" עד "לעיני כל ישראל". [ומזה יכולים להבין מעט גדלת רבנו ז"ל, כי התפאר עצמו בשיחותיו הקדושים (אות כ"ב) בזה הלשון התורה שלי גבוה מאד ובכל מקום שאני משתמש עם צרופי אותיות היא גדולה ביותר וכו'] ואמרתי את הליינען, ואחר כך נתנו לי עוד הפעם ליינען שאמר הצרופי אותיות בבחינת תשר"ק מן לעיני כל ישראל עד בראשית, ואמרתי גם זאת הליינען. ואחר כך חלקו את התורה לשני חלקים, והעמידו את החלק האחרון מן התורה בראשונה, והחלק הראשון באחרונה, ואמרו לי שאמר הצרופי אותיות ולא זכרתי. והנה לי בושא גדולה אזו וויא מען גיט אגוט יונגעל א ליינען און ער קען ניט, און סע שטיין דער ביא מענטשין האט ער בושא. האב איך מיך דערמאנט וויא באלד חסרון איז זיך אהסרון הו בגשמיות והו ברוחניות, וזהו ותחסרהו מעט מאלהים, האב איך ניט גיקאנט דינען להשם ותברך בשמחה. האב איך זיך מלשב גיווען ווער בין איך נכמו שנותנים ללך טוב לקרא, והוא לא יודע, ועומדים שם אנשים ויש לו בושא. אז נזכרתי היות וחסרון הוא הרי חסרון בגשמיות וברוחניות, וזהו ותחסרהו מעט מאלקים, לא זכרתי לעבד את השם ותברך בשמחה. התנשבותי בדעתי מי אני שמהלך בעצמו יספר לו החסרון שלו כבזכור, היש כבוד גדול מזה. ומזה בעצמו באתי לשמחה גדולה, וזהו "וכבוד והדר תעטרהו", ובמחין חדשים. ואז אמרתי הליינען הזאת (ועין לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן פ"ט):

שמעתי שאחד מאנשי שלומנו נסע לאיזה מחוז ובא לאיזה עיר במרחקים, ולא הייתה לו שום הפרות עם שום איש. וילך לבית הרב להתאכסן אצלו, כי הפליגו לו בשבח הרב הנ"ל כי הוא איש ישר ולמדן גדול ומקבל, על כן בא אליו. וכשבא לביתו ראה הספר לקוטי מוהר"ן מנח על שלחנו, ותכף שאל להרב מאין לך זה הספר, השיב הרב, וכי גם אתם ידעתם אותו ומי מחברו, ענה להרב הלא אני מכיר גם את המחבר בעצמו וגם אני מקרב אליו (ברסלב חסיד). השיב הרב אמרו באמת יש לך איזה תפיסה בספר הזה, אמר האיש לפי מדרגתי אני תופס. השיב הרב אדמה כי אין שום אדם תופס גדלת הספר הזה. ואמר עוד הלא תראו בעיניכם שבתחלת הספר תכף אחר השיר, נכתב המאמר מרבי שמעון בר יוחאי, ומה שיכות לכתבו בתחלת הספר היקר הזה. אמר האיש הנ"ל אדרבא אמרו אתם, אמר לו נראה שרבנו ז"ל רמז שיגיש בו נשמת רבי שמעון בר יוחאי, כי רבי "שמעון בן יוחאי" גימטריא רבי "נחמן בן שמחה". יהי רצון שזנפה להבין השיחות חליו של רבנו ז"ל בגן עדן אמן סלה. (אמר המעתיק, עין בחיי מוהר"ן מה שרבנו ז"ל אמר להרב מברסלב הלא אני אוהב אותך מאד, ואני מברךך שתזכה להבין בעולם הבא שיחות חליו שלי וזה היה קדם שהנה בארץ ישראל): שמעתי מר' יח"ד ששמע מרבי נפתלי ז"ל וכו' וכו':

שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁשָׁמַע מֵאֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנו הַמְקַרְבִּים אֵלָיו ז"ל. שֶׁפַּעַם אַחַת בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל
לְאֲנָשָׁיו, מָה אַתֶּם נוֹסְעִים אֵלַי, מָה אַתֶּם רוֹצִים מִמֶּנִּי, הֲלֹא אִם לֹא הֵייתֶם אֲצִלִּי הֵייתִי יָשׁוּן, וְכִשְׁהָיו
תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר הֵייתִי גֵעוֹר וּבִלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ: וְאוֹלָט אִידָּךְ מִיר גַּעשְׁלֵאפִין מַע וְאוֹלָט אַ בְּלֵאז גַּעטָאָהֵן מִיט
דָּעַם שׁוֹפָר וְאוֹלָט אִידָּךְ מִיָּד אוֹף גַּעחֵאפֵט וְהַמְשָׁכִיל גְּבִין עַד הֵיכֵן הַדְּבָרִים מְגִיעִים:
שְׁמַעְתִּי שְׁסָפֵר ר' נִיסָן קְאוֹלִיר (וְהוּא הָיָה מַגְדוּלִי הַחֲשׁוּבִים שֶׁל הַרֵב הַקְדוּשׁ רַבִּי בְרוּךְ זצ"ל, וְהוּא הָיָה
עֵיל אֲצִלוּ בְּלֵא בַר) לְפָנָי הַרֵב הַמְגִיד מְטִירָהוּוֹצֵעַ אִידָּךְ שְׁבֵא פַעַם אַחַת לְחֹדֶר שֶׁל הַרֵב ר' בְרוּךְ זצ"ל, וְרָאָה
אוֹתוֹ בְּעֶצְבוֹת מְאֹד וְכוּי (פְּנִדְפֵס בְּחֵי מוֹהֵר"ן שְׁנִדְפֵס מִחֻדָּשׁ):
שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁשָׁמַע מִפִּי ר' יֶצְחָק חֵתָן הַמְגִיד מְטִירָהוּוֹצֵעַ וְכוּי וְכוּי:
שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁרַבֵּנוּ ז"ל צָוָה לְקַצֵּת מֵאֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנו שֶׁנִּתְקַרְבוּ אֵלָיו בְּמַעֲדוֹדָאוּוֹקַע, וּלְפִי שְׁעָה צָוָה
עֲלֵיהֶם בְּתַחֲלַת הַתְּקָרְבוֹת לְלַמַּד סֵפֶר מְסַלַּת יְשָׁרִים:
שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁפַּעַם אַחַת נִתְקַרְבוּ אֲנָשִׁים חֲדָשִׁים אֵלָיו ז"ל, וְהָיָה אוֹמֵר לְפָנָיהֶם תּוֹרָה גְבוּהַ כְּדַרְכּוֹ ז"ל.
אַחַר כֵּן סִפְרוּ לְפָנָיו עַל אֵלוֹ הָאֲנָשִׁים שְׁאוֹמְרִים שְׁאִינֵם מְבִינִים תּוֹרָתוֹ, כִּי מֵאִי נִפְקָא מִינָהּ לְהֶם בְּתוֹרָתוֹ
הַגְּבוּהַ, כִּי הֵם צְרִיכִים תּוֹרָה פְּשוּטָה וְדְבָרֵי מוֹסֵר פְּשוּטִים כְּפִי מְדַרְגָּתָם הַפְּשוּטָה וְהַנְּמוּכָה. וְתָרָה לוֹ
ז"ל עֲלֵיהֶם וְאָמַר אָז מִי שְׁאוֹמֵר שְׁאִינֵנו יָכוֹל לְמַצֵּא עֲצָמוֹ בְּדְבָרֵי תּוֹרָתוֹ, הוּא אֶפִיקוֹרוֹס. כִּי בְּאַמַּת
תּוֹרָתוֹ הִיא כְּלָלִיּוֹת גְּדוֹל מְרִישׁ כֵּן דְרָגִין עַד סוּף כֵּן דְרָגִין:
שְׁמַעְתִּי מִר' יִשְׁעִיָּה שְׁלוֹם שֶׁשָׁמַע מֵאָבִיו שֶׁפַּעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל עִמָּהֶם מַעֲנִן עוֹלָם הַתְּהוּ. וְאָז אָמַר
עֲצָה לָזֶה שֶׁיִּשְׁבַּע בְּנִקְיִטַת חֶפֶץ כְּשֶׁר שֶׁכֵּל יִמִּי חֲזִיו לֹא יַעֲבֹר עָלָיו אַחַד מִשְׁלֵשָׁה זְמַנִּים הַקְּבוּעִים לְהִזוֹת
אֲצִלוֹ. הֵינּוּ עַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה וְעַל שְׁבוּעוֹת וְעַל שִׁבְתַּת חֲנֻכָּה, כִּי אָז הָיָה זְמַן קַהֲלָה לְכָל. וְהַשְּׁנִי זְמַנִּים אַחֲרֵים
הָיָה הַחַיּוּב רַק עַל אוֹתָם שְׁאִינֵם רְחוּקִים מִמְּקוֹמוֹ כֵּן כָּד. וְהַרְחוּקִים הָיָה לְהֶם זְמַנִּים אַחֲרֵים, הֵינּוּ
שִׁבְתַּת שִׁירָה, וְשִׁבְתַּת נַחְמוֹ כִּי אָז הָיָה ז"ל נוֹסֵעַ אֵלֵיהֶם. וְגַם לְשַׁבַּע שְׁתַּכַּף אַחַר הַמִּיתָה וְהַהֲסָתַלְקוֹת הוּא
מְכָרָח לְבֵא אֵלָיו ז"ל, וְאָז יְהִי הַכֵּל עַל נְכוֹן. וְסִפֵּר לְעַנְּנוּ זֶה מַעֲשֵׂה (כְּמַדְמָה שְׁאָמַר שְׁכַתּוּב בְּאִיזָה
פְּנִקֵס) שֶׁבְּעִיר אַחַת הָיָה שֵׁם אִיזָה רַב שְׁהִיָּה לוֹ אֶהְבָּה גְדוֹלָה עִם בַּעַל הַבַּיִת אַחַד מֵהָעִיר. פַּעַם אַחַת
נִתְקַשְׁרוּ בְּתַקִּיעַת כֹּף שֶׁכֵּל מִי שֶׁיִּסְתַּלַּק קִדְּם יָבוֹא וְיִסְפֵּר לְחֵבְרוֹ מֵהַנְּעִשָׂה עִמּוֹ. וְנִסְתַּלַּק הַרֵב מִקִּדְּם
וְנִשְׁתַּהֲהָ הַדְּבָר עֶשֶׂר שָׁנִים. וְהִגִּיעַ עַת הַסְתַּלְקוֹת הַבַּעַל הַבַּיִת הַנִּי"ל, וְסִפֵּר אֶת הַדְּבָר לְבֵנוּ וּמְסַר לוֹ כַּחַ
הַתְּקִיעַת כֹּף, וְנִשְׁתַּהֲהָ עוֹד עֶשֶׂר שָׁנִים, וְנִסְתַּלַּק גַּם הַבֵּן וּמְסַר הַתְּקִיעַת כֹּף לְבֵנוּ וְנִשְׁתַּהֲהָ עוֹד שְׁמוֹנֶה
שָׁנִים, וּבָא הַרֵב הַנִּי"ל בְּחֵלוֹם לְבֵן בְּנוֹ הַנִּי"ל וְסִפֵּר לוֹ מַה שְׁעָבַר עָלָיו. בַּעַת שֶׁהִנִּיחוּ אוֹתוֹ בְּקִבְרָה נְדָמָה לוֹ
שֶׁהוּא חֲזַק וּבְרִיא עַל כָּל אַבְרָיו, וּמַה זֹאת שֶׁיַּעֲשׂוּ עוֹל כְּזֶה לְקַח אֶדָם חַי וּבְרִיא וּלְקַבְרוֹ בְּחַיָּיו, רַק מַה
לַעֲשׂוֹת, אַחַר כֵּן בָּא עַל דַּעְתוֹ לְנִסּוֹת אֶת עֲצָמוֹ אוֹלִי יוֹכֵל לַעֲלוֹת מִקְבְּרוֹ. וְנִדְמָה לוֹ שֶׁהָרִים אֶת הַגּוֹלָל עִם
עַפְרָה הַקְּבֵר וַיֵּצֵא מִקְבְּרוֹ. רַק אִידָּךְ אֶפְשָׁר לְכַנֵּס לְעִיר הֲלֹא הוּא מְלַבֵּשׁ בְּתַכְרִיכִין שֶׁל מֵתִים. וְהָיָה בְּדַעְתוֹ
לְהַמְתִּין עַד חֲשֻׁכַת לַיְלָה בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת, וְאָז יִכְנֵס לְבֵיתוֹ, וּמִרְחוֹק הַסְתַּכֵּל עַל הָעִיר וְהַכִּיר אֶת הַבַּיִתִּים,
וְגַם אֶת בַּיִתוֹ הַכִּיר. אַחַר כֵּן בָּא עַל דַּעְתוֹ כִּי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְכַנֵּס כֵּן אֶף לְבֵיתוֹ, כִּי יִפְחָדוּ בְּנֵי בַיִתוֹ. בְּתוֹךְ
כֵּן נְדָמָה לוֹ שֶׁהוֹלֵךְ סְרָסוֹר (טְעַנְדְלֵעֵר) וְנוֹשֵׂא מְלָבוּשִׁים, וְיֵשׁ לוֹ גַּם מְלָבוּשִׁים שֶׁשְׂיָכִים לוֹ כְּמְלָבוּשֵׁי
הַרְבָּנִים. וְדָבָר עִמּוֹ אוֹלִי יַעֲשֵׂה עִמּוֹ חֲלוּף עַל הַתְּכַרִּיכִים כִּי הֵם טוֹבִים וְחֲדָשִׁים עֲדִין, וְזֶה יוֹם אַחַד
שֶׁלְבָשָׁם. וְהַסְכִּים הַסְרָסוֹר וְנָתַן לוֹ הַמְלָבוּשִׁים וְנִכְנַס לְעִיר. כְּשֶׁנִּכְנַס רָאָה שְׁאִין זֶה הָעִיר שְׁלוֹ, כִּי יֵשׁ שָׁם
בַּיִתִּים אַחֲרֵים. וְסִבֵּר בְּדַעְתוֹ אוֹלִי טַעָה וְנִתְעָה לְאִיזָה עִיר אַחֲרַת קְרוּבָה. בְּתוֹךְ כֵּן נִשְׁתַּהֲהָ קַצַּת לְתוֹךְ
הַלַּיְלָה וּבְכָל בַּיִת הָעִיר כְּבוֹ אֶת הַנְּרוֹת כְּנֵהוּג, רַק בְּבַיִת אַחַד הָאִיר עֲדִין. וְנִכְנַס לְבַיִת זֶה וְהוּא רָעַב מְאֹד

כְּשֶׁנִכְנַס רָאָה שְׁשֵׁם הוּא (גְּאָרְקֶעֶד) בֵּית תְּבִשִׁיל. וְשָׂאל יֵשׁ כָּאן מַה לְאַכֵּל וְהִשִּׁיבוּ לוֹ יֵשׁ, אֲבָל יֵשׁ לָךְ מַעוֹת הַשִּׁיב אֵין לִי. אָמְרוּ לוֹ בְּכָאן אֵין אֲכָל בְּלִי מַעוֹת כִּי הוּא גְּאָרְקֶעֶד, וַיֵּצֵא בְּפִחֵי נֶפֶשׁ. בְּתוֹךְ כֵּךְ הָאִיר הַיּוֹם, כִּי אַז הָיָה לִילוֹת הַקִּיץ וְרָאָה מֵרְחוֹק שְׁנֵי אֲנָשִׁים וַיֵּשׁ לָהֶם אֵינְזָה דִּין וּדְבָרִים בִּינֵיהֶם. וְנִתְקַרַב אֲלֵיהֶם וּפְסַק לָהֶם דִּין תּוֹרָה אֲמַתִּי (כֵּךְ סִפֵּר ז"ל), וְנָתַן לוֹ אֶחָד שְׁנֵי זָהָב וְנִכְנַס לְגְּאָרְקֶעֶד וְצִנְהָ לָתֵת לוֹ אֲכָל וּמְזִגוּ לוֹ קֶצֶת יִי"ש וְרָצָה לְשִׁתּוֹת. בְּתוֹךְ כֵּךְ בָּאוּ שְׁנֵי שְׁלִיחִים וְאָמְרוּ הַבַּיִת דִּין שְׁלַח אַחֲרֶיךָ לִילָךְ תִּכְרֹךְ וּמְכַרְח לִילָךְ עֲמִהֶם. כְּשֶׁבָּא אֶל הַבַּיִת דִּין, נִתְרַגְּזוּ עָלָיו הַבַּיִת דִּין מְאֹד וְשָׂאלוּ אוֹתוֹ מִדּוּעַ בָּאתְ לָכָאן אֵישׁ זָר לְפִסֵּק בְּכָאן דִּין תּוֹרָה אֲמַתִּי. כְּמָה זָמַן מִמְתִּינִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׁיָבוֹא לְפָנֵינוּ דִּין תּוֹרָה אֲמַתִּי, וְעַכְשָׁו בָּאתְ לָכָאן וּפְסַקְתְּ דִּין תּוֹרָה אֲמַתִּי. וְצוּי לְחַפֵּשׂ אוֹתוֹ אוּלַי לָקַח שְׁחָד וְחַפְשׁוֹ אֶצְלוֹ וּמְצָאוּ שְׁנֵי זְהוּבִים הַנִּי"ל וּפְסַקוּ הַבַּיִת דִּין עָלָיו לְהַעֲבִיר וּלְהַפְשִׁיט מֵעָלָיו כָּל הַמְּלַבּוּשִׁים וְלְדַחֵף אוֹתוֹ לַחוּץ עָרִם, וְעָשׂוּ כֵּךְ. וְהָיָה לוֹ לְהַרְבֵּ הַנִּי"ל צַעַר גְּדוֹל מְזָה וְאָמַר בְּדַעְתּוֹ שְׁטוֹב לְפָנָיו לִילָךְ וְלַחֲזֹר אֶל קַבְרוֹ כִּי מִחַיִּים כָּאֵלוֹ טוֹב מִהֶם הַמְּוֹת. אֲבָל אֵיךְ חוֹזְרִים אֶל הַקְּבֵר הֲלֹא אֵין לוֹ תִּכְרִיכִים, בְּתוֹךְ כֵּךְ הִתְחִיל אֶחָד לְטַעַן בְּשִׁבְלֵוֹ עַד מַתִּי וְצַעְרוֹ אוֹתוֹ כָּל כֵּךְ, יִקְחוּ אוֹתוֹ לְמִשְׁפָּט וּיקְבֵּל אֶת דֵּינוֹ וְיִפְטֹר (וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל מִסְתַּמָּא הַזְּכִיּוֹת שְׁלוֹ טַעְנֵנוּ כֵּךְ בְּשִׁבְלֵוֹ), וְהִשִּׁיבוּ כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְקַרְבֵּי אוֹתוֹ עַד דִּין אֶל הַמְּשַׁפֵּט מִחֲמַת הַתְּקִיעַת כֹּף שְׁנַתְּנוּ בְּזָה הָעוֹלָם, וּמְכַרְח מִקֶּדֶם לִילָךְ וְלַהוֹדִיעַ וְלַהַפְטֹר מִהַתְּקִיעַת כֹּף. וְאַז הִלָּךְ וְהוֹדִיעַ לְבָנוּ אַחַר עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים כְּנִי"ל. (אָמַר הַמוֹצִיא לְאוֹר: שְׁמַעְתִּי בְּאוּמִין מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שְׂרַבְנוּ ז"ל סִיִּם כֵּךְ, אֲבָל מִי שְׂזָכָה לְהִיּוֹת אֶצְלֵי הַשְּׁלֵשָׁה פְּעָמִים בְּשָׁנָה, הֵינֵנו רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁבוּעוֹת שֶׁבַת חֲנֻכָּה וְנִצַּל מֵעוֹלָם הַתַּחַו. ה' יַצִּילֵנוּ אָמֵן):

סִפֵּר

אֲבִינִי הַ בְּרַזָּל

בוֹ יִסְפֵּר הַתְּקַרְבוֹת מוֹהֲרַנִּית לְאֲדַמוֹר זְצוּק"ל בְּאַרְיִכוֹת קֶצֶת מִהַדְּבָרִים שְׁלֹא נִזְכְּרוּ בְּכוֹכְבֵי אוֹר וּמַעֲט מְזַעֵיר שִׁיחוֹת וְסַפּוּרִים מֵרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ נַחַל נוֹבַע מְקוֹר חֲכָמָה רַבְּנוּ נַחְמָן מְבַרְסֵלַב זְצוּק"ל חִבְרוּ תַלְמִידֵי הַרְבֵּ הַגָּאוֹן אִישׁ אֶלְקִים וְתִיק וְחִסִּיד מוֹרְנוּ הַרְבֵּ אַבְרָהָם ז"ל בֶּן רַבִּי נַחְמָן מְטוּלְטִישִׁין זְצוּק"ל שְׁשִׁמְעוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ וּמִפִּי תַלְמִידוֹ הַמְּבַהֵק הָאֲבָרָה הַנִּצְעָלָה יְרֵא אֶלְקִים וְעוֹבֵד ה' מוֹרְנוּ הַרְבֵּ יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן ז"ל שְׁנִיחָרְגַל עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם הוֹצֵא לְאוֹר בְּשִׁנַּת תְּרַצ"ה עַל יְדֵי הַרְבֵּ ר' שְׁמוּאֵל הַלֵּוֹי הוֹרְוּיָן ז"ל הַקְּדָמַת הַמוֹצִיא לְאוֹר

הֵנָּה כְּאֶשֶׁר זָכְנוּ הַשֵּׁם וְיִתְבַּרַךְ לְהִיּוֹת עַל צִיּוֹן רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּאוּמִין בִּיחָד עִם תַּלְמִידֵי רַבִּי אַבְרָהָם ז"ל וְכוּ', נִתְעוֹרְרוּ עַל יְדֵי תַלְמִידֵי רַבִּי אַבְרָהָם ז"ל, וּבִפְרֹט הַרְבֵּ ר' לֵוִי יִצְחָק ז"ל, וְהַרְבֵּ ר' מִשֶּׁה גְּלִידְמָן מְטִשְׁעֵנְסְטָחוֹב ז"ל, וְהַרְבֵּ ר' מִשֶּׁה שְׁמוּאֵל ז"ל וְהַרְבֵּ ר' אֲלֵיָהוּ חַיִּים רוֹזִין ז"ל, וְהַרְבֵּ ר' יוֹחָנָן בֶּן ר' בְּרוּךְ מִבְּאֲרֵיטְשׁוֹב גִּלְגֹּט ז"ל, וְכַתְּבָנוּ כָּל יוֹם שְׁעָה אוֹ יוֹתֵר עַרְךָ שְׁנֵי חֲדָשִׁים הַשִּׁיחוֹת וְהַסַּפּוּרִים הַמוֹבָא בְּזָה הַסִּפֵּר, שְׁשִׁמְעוּ מִפִּי רַבִּי אַבְרָהָם ז"ל. וְהַתְּקַרְבוֹת מוֹהֲרַנִּית שְׁשִׁמְעוּ מִפִּי רַבִּי אַבְרָהָם ז"ל בְּאַרְיִכוֹת. וְשִׁסְפֵּר גַּם רַבִּי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן [וַיִּזְנַפְּלָד] ז"ל אַחַר פְּטִירַת רַבִּי אַבְרָהָם ז"ל, וּמְאֹד נִהְיָה וְהִתְלַהֲבוּ מְזָה הַרְבֵּ ר' גַּעֲצִי ז"ל וְשָׂאָר אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַגְּדוֹלִים הַעוֹבְדִים מֵאוּמִין. וְהֵנָּה כְּאֶשֶׁר יְדוּעַ גְּדֻלַּת וְצַדִּיקוֹת הַרְבֵּ אַבְרָהָם ז"ל וְעוֹבְדוֹתוֹ הַנְּלַהֲבָה בְּמַסִּירוֹת נֶפֶשׁ בְּעַבְדוּת הַשֵּׁם, עַד שְׁאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אָמְרוּ עָלָיו אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם, וְכוּ עוֹבְדוֹתוֹ הַנְּלַהֲבָה שֶׁל תַּלְמִידוֹ הַמְּבַהֵק מוֹרְנוּ הַרְבֵּ ר' יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן [וַיִּזְנַפְּלָד] ז"ל אֶשֶׁר מִמֶּשׁ לְאוֹ כָּל

מחא סביל להשיג עבודתם, ואשרי עין ראתה אותם, הלא למשמע אזן דאבא נפשונו, ושניהם נפטרין בשם טוב וזכר אחריהם הניחו רק בתלמידיהם ובספוריהם ודבריהם הקדושים, על כן קראנו הספר הזה על שמם אבגיי"ה ברזל ראשי תבות אברהם בן רבי נחמן ישראל הכהן, ברזל, שהיו מחדדין בעבודת השם כפרזל. זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

אבגיי"ה ברזל

התקרבות מוהרנ"ת לאדמו"ר זצוק"ל באריכות קצת מהדברים שלא נזכרו ב"כוכבי אור", שספר הרב ר' ישראל פהן ז"ל, ששמע מפי רבי אברהם ז"ל.

א

כשהיה תינוק צדון, נכנס בלבבו יום המיתה. כי היה רגיל לישב עם זקנו הרב ר' יצחק דאנציג ז"ל במזרח, והיה מכיר היטב כל הזקנים שישבו במזרח, והיו רגילים להשתעשע עמו, ופעם אחת מת אחד מהזקנים הנ"ל, והיה קשה לו איפה הזקן הנ"ל וישאל את זקנו הנ"ל, והשיב לו שמת, ושאל מה זה מת והשיב לו וכו' וישאל מה נעשה עמו, והשיב לו שמטמינים אותו בארץ ומכסין אותו בעפר. ומאז היה קשה לו מה זה, זהו התכלית של כל העולם הזה אט דאס איז דער תכלית פון דער וועלט ומאז התחיל לבער בלבבו והתחיל לחפש מהו התכלית וכו', ואמר מוהרנ"ת שמאז היה קשה לו קשיא, ועדן קשה לו "הזהו התכלית של כל עניני עולם הזה? וכי זה הוא העולם?", וגם מקטנותו התנהג בתמימות ובפשיטות, וכשהתנסה לפני המלמד בתלמודו ושאר הילדים היו מחפשיין קשיות ותרוצים, ומוהרנ"ת זצ"ל אמר בפשיטות, ואמר: מה אעשה שאין לי קשיות. והשאר חפשו קשיות עד שקלקלו הפשט, והיה המלמד אומר שטוב לו יותר אמירת הפשט של מוהרנ"ת מהקשיות של האחרים.

אחר כך נתגדל כדרך הלומדים ונשא לשאריגראד עם בת הגאון הצדיק רבי דוד צבי ז"ל אב בית דין דשם, וכל הגלילות. ואביו היה מתנגד על כלליות החסידים וגם חותנו היה מתנגד גדול, מאחר שבתחלה רצה להתקרב לכת החסידים, ונסע להרב הצדיק הרב ר' פינחס מקארץ זצ"ל ונראה ישר בעיניו, אך שמע שמדברים מאד על הרב הצדיק הרב ר' מיכלי זצ"ל מזלאטשוב. ואחר כך נסע להרב ר' מיכלי מזלאטשוב, וגם הוא ישר בעיניו אך מזה נפל ששמע שגם הם מדברים על הרב ר' פינחס הנ"ל ונאנשו דער איז ביא דעם אפ גפאסקיט ער מיט זיינע מענטשין אין דער בא דעם [הוא כבר נפסק – מפרך אצלו, וכו' השני אצל הראשון]. ואמר אני מאמין ששניהם אמת, מה שזה מדבר על זה, וזה מדבר על זה כלו אמת. ומחמת זה נתרחק מכלם והיה רגיל לקבץ לו שעור בכל יום במכון לדבר על החסידים בכדי להתרחק מהם. ואף על פי שהיה צדיק גדול כמו שאמר רבנו זצ"ל למוהרנ"ת, "דיין שווער איז א צדיק [חמיד הוא צדיק], והיה קשה למוהרנ"ת קצת עו שיהיה מתנגד, ואמר אליו וואס מיינסטי, עהר וועט חאפין מיט עטלוקע שמיץ מעהר פין אנדערע צדיקים [מה אתה חושב, הוא יחטף קצת יותר מפות משאר הצדיקים]. ומוהרנ"ת זצ"ל אמר כי קדם שנתקרב לרבנו זצ"ל, לא היה מבין מעלתו וצדקתו של משה רבנו יותר מחמיו. כי ארבעים שנה לא שכב על מטתו לישן מפני שהיה מתגרא מפנס הברית, רק סמך את עצמו על השלחן. וכשישן אצל השלחן היה אוהז נר בידו, וכשהגיע האש על ידו הכרח להקיץ וחזר ולמד. וכל השבוע לא נטל ידיו לאכילת קבץ מחמת חמרות נטילת ידים, רק אכל פת פסניו. אך בשבת היה נוטל ידיו לאכילה בחמרות גדולות. והוא נשאר יתום בקטנותו, ובא אליו אביו אחר הסתלקותו ללמד עמו תורה. וכשהתחיל הדבר להתודע בין אנשים לא בא עוד. ובענין הדבור הנ"ל

ממשֶׁה רַבֵּנוּ, אָמַר פֶּעַם אַחַת מוֹהַרְנִ"ת קִדְּם שְׁנֵתְקַרְבְּתִי לְרַבְּנוּ זַצ"ל לֹא יָכַלְתִּי לְצַיֵּר בְּמַחֵי אִידָּ אֶפְשָׁר
שֶׁהָיָה מִשֶּׁה רַבְּנוּ אָדָם כְּמוֹ שְׂאָר אַנְשִׁים, אִדָּ אַחַר כֵּן שְׁנֵתְקַרְבְּתִי לְרַבְּנוּ זַצ"ק לְרֵאִיתִי גְדֻלָּתוֹ זַצ"ק, לְ
וְאָף עַל פִּי כֹן רֵאִיתִי שֶׁהוּא אָדָם, אִזָּ הַבְּנֵתִי שֶׁגַּם מִשֶּׁה רַבְּנוּ הָיָה אָדָם). וּבְעֵינָיו חֲמִיּוֹ אָמַר שֶׁאַחַר כֵּן
כְּשֵׁנֵתְקַרְבְּתִי לְהַצְדִּיקִים מִתְלִמְיָדֵי הַמַּגִּיד זָכַר צְדִיקִים לְבְרָכָה, הַבִּינְו אֲשֶׁר חֲלוּק גְדוֹל יֵשׁ בֵּין חֲמִיּוֹ וּבֵין
הַצְדִּיקִים הַמִּתְנַהֲגִים בְּדָרְךָ הַבְּעַל שֵׁם טוֹב. כִּי חֲמִיּוֹ אָף עַל פִּי שֶׁהָיָה צְדִיק כְּנִ"ל, אֲבָל כָּל עֲבוֹדָתוֹ לֹא
הִיְתָה בְּהִתְלַהֲבוֹת כְּדָרְךָ הַצְדִּיקִים הַנִּ"ל. וּפֶעַם אַחַת אָמַר מוֹהַרְנִ"ת זַצ"ל שֶׁזֶּה הַחֲלוּק בֵּין חֲסִיד
לְמִתְנַגֵּד כְּמוֹ הַחֲלוּק שֶׁיֵּשׁ בֵּין כְּנִיזָשׁ [מִיּוֹ תַבְּשִׁיל] קַר לְחַס, אָף עַל פִּי שֶׁכָּל הַמִּינִים שֵׁיֵשׁ בְּזָה יֵשְׁנָם בְּזָה,
רַק זֶה מִחֲמַת שֶׁהוּא חַס יֵשׁ בּוֹ טַעַם יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁהוּא קַר, וְכִיּוֹן שֶׁהוּא קַר אִין בּוֹ כָּל כֵּן טַעַם כְּמוֹ בְּהַחֵם
(וּכְמוֹ שֶׁהַפְּלִיא פֶּעַם אַחַת הֵרַב ר' נַחֲמָן טוּלְטְשֵׁינְעֵר כְּשֶׁהָיָה בְּמַדִּינַת קִירְיָה וְאָכַל אֶצֶל אַחַד בְּשֶׁבֶת וְנִתְּנוּ
לוֹ הַמָּרְק לְאָכַל. וְאָמַר לוֹ הַבְּעַל הַבֵּית אָכְלוּ אָכְלוּ כִּי הוּא חַס, וְכַפֵּל זֶה כַּמָּה פְּעָמִים. וְאָמַר הֵרַב ר' נַחֲמָן
טוּלְטְשֵׁינְעֵר כִּי אָף עַל פִּי שֶׁהָיָה הַמָּרְק כְּחוּשׁ, אָף עַל פִּי כֹן מִחֲמַת שֶׁהָיָה חַס הָיָה טוֹב, כֹּן גַּם בְּדַרְכֵי
הַיְהוּדוּת, אִידָּ שֶׁהוּא מֵאַחַר שֶׁהוּא חַס הוּא טוֹב. וְהֵרַב ר' אַבְרָהָם זַצ"ל אָמַר שֶׁזֶּה מְבַאֵר בְּהִתְוֹרָה ס' יֵשׁ
בְּנֵי אָדָם שֵׁיֵשְׁנִים (וְכוּ').

ב

וּמוֹהַרְנִ"ת זַצ"ל מֵאַחַר שֶׁהָיָה בֵּין מִתְנַגְּדִים, הָיָה קָשָׁה לוֹ לְהִתְקַרֵּב לְחֲסִידִים. אִדָּ אַחַר שֶׁתִּי שְׁנִים שֶׁאָכַל
מְזוֹנוֹת עַל שְׁלַחַן חוֹתְנֹו, חִזַּר לְאָכַל מְזוֹנוֹת עַל שְׁלַחַן אָבִיו וְאִזָּ נִתְחַבֵּר עִם ר' לִיפָא וְהִתְנַפַּח עִמּוֹ ר' לִיפָא,
וְטַעַן כִּי חֲסִידִים אַנְשֵׁי אֱמֶת וְרֵאִוִי לְהִתְקַרֵּב אֲלֵיהֶם וְלְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם. וּפֶעַם אַחַת בָּא אִישׁ
מֵהַאֲנִיפְאֲלֵי (אֲשֶׁר הֵרַב ר' זֹשָׁא זַצ"ל הָיָה שֵׁם) לְנִעְמִירוֹב, וְקִיְמוּ בּוֹ הַכְּנָסַת אוֹרְחִים, וְנִטַּל יְדָיו
לְאָכִילָה וּבְרָךְ בְּרַכַּת נְטִילַת יְדָים וּבְרַכַּת הַמוֹצֵיא בְּכּוֹנֵנָה, וְנִרְאָה וְיִשֵּׁר מְאֹד בְּעֵינֵיהֶם. וַיִּשְׁאַלוּ אוֹתוֹ הֵאֵם
אַתֶּם מְכִירִים אֶת הַר' זֹשָׁא, וְעֵנָה בְּוֹדָאִי אֲנִי מְכִירוֹ, וְגַם אֲנִי רְגִיל לְכַנֵּס אֶצְלוֹ, וְכָל הַהִתְעוֹרְרוֹת לְעֲבוֹדַת
ה' קִבְּלֵתִי מִמֶּנּוּ. וְסִפֵּר לָהֶם קֶצֶת מִסֵּדֵר עֲבוֹדָתוֹ, וְכִי בְּחֻצוֹת הַלְּיָלָה מִפִּיל עֲצָמוֹ מִמִּטָּתוֹ וְצוּעַק: זֹשָׁא
זֹשָׁא הֵיבֵז זִידָּ שׁוֹיִן אוֹיף, דִּי רַעֲשֵׁט וְוַעֲסֵטוֹ שׁוֹיִן דְּעַר שְׁלֹאפִין אִין קֶבֶר [זֹשָׁא זֹשָׁא, תְּרִים אֶת עֲצָמָךְ
כְּבֵר, אֶת הַשְּׂאָר כְּבֵר תִּישׁוּן בְּקֶבֶר], וְעוֹד שְׂאָר עֲבוֹדוֹת. וְנִתְעוֹרְרוּ מְאֹד לְנִסְעַ לְאַנְשֵׁי הַבְּעַל שֵׁם טוֹב, כִּי
רְאוּ שֶׁהֵם אַנְשִׁים כְּשָׂרִים, וְזֶה הָיָה שֵׁשׁ שְׁנִים קִדְּם הַהִתְקַרְבוֹת לְרַבְּנוּ זַצ"ל, וְאִזָּ נִשְׁתַּנָּה לְטוֹבָה כִּי רָאָה
שֶׁהָאֱמֶת עִם חֲסִידִים. וּמֵאִזָּ הִתְחִיל לְנִסְעַ אֶל הַצְדִּיקִים הַהוֹלְכִים בְּדָרְךָ הַבְּעַל שֵׁם טוֹב, לְהֵרַב ר'
מְרַדְכֵי מְקַרְעֵמְעֵמְנִץ וְלְהֵרַב הַצְדִּיק מִבְּאֲרֵיטְשׁוֹב וְשְׂאָר צְדִיקִים. וְהָיָה לְמוֹהַרְנִ"ת יְסוּרִים גְּדוֹלִים
מִחֲמַת מְנִיעוֹת אָבִיו וְחוֹתְנֹו וְאִשְׁתּוֹ, וְאָף עַל פִּי כֹן אִם הָיָה מְרַגִּישׁ שֵׁיֵשׁ לוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה בְּעֲבוֹדַת ה' לֹא
הָיָה מְסַתְּפֵל עֲלֵיהֶם כָּלָל. אִדָּ כִּיּוֹן שֶׁלֹא הָיָה לוֹ עֲדִין טוֹבָה שְׁלֵמָה כִּי אִם מְעַט, עַל כֵּן לֹא הָיָה חֲזַק כָּל כֵּן
בְּזָה:

ג

פֶּעַם אַחַת יָשָׁב עִם חֲסִידִים תְּלִמְיָדֵי הֵרַב מִבְּאֲרֵיטְשׁוֹב בְּסַעֲדַת מְלוּחַ מְלָכָה, וְהַפִּילוּ גוֹרֵל אֶת מִי
לְשַׁלַּח לְקִנּוֹת בְּיִיגִיל, וְנִפְּל הַגּוֹרֵל עַל הֵרַב ר' נֶתָן זַצ"ל, וְהִלָּךְ. וּבְאֶמְצַע הַדָּרְךָ נִפְּל עָלָיו מְרִירוֹת מְעֵנִין
הַעֲלִיּוֹת וְהִיְרִידוֹת שֶׁהָיָה רְגִיל בָּהֶם אֶפְלוּ אַחַר הַתְּקַרְבוֹתוֹ לְחֲסִידִים, וְנִכְנָסוּ בּוֹ הַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה, וְכִי עַל
זֶה נִבְרָא לִילָךְ לְקִנּוֹת בְּיִיגִיל, וְהָיָה קָשָׁה עָלָיו לְהִתְחַזֵּק עֲצָמוֹ. וְאִזָּ הִתְחִיל לְשַׁקֵּעַ קֶצֶת אוֹר הַבְּעַל שֵׁם
טוֹב, וּמוֹהַרְנִ"ת עָלָה וְנִרַד כַּמָּה פְּעָמִים וְלֹא יָדַע עֲצָה לָזֶה. וְקִנָּא מְאֹד שֶׁרָאָה אַנְשִׁים זְקֵנִים בְּנִעְמִירוֹב
שְׂאוּמְרִים שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם בְּאֱמֶת, וְאִזָּ הִלָּךְ לְעֲזַרְתַּ נְשִׁים שֶׁל הַבֵּית הַמְּדַרְשׁ וְהִתְחִיל לוֹמַר תְּהִלִּים וְאָמַר עַד

קפיטל נוי, ובכל פסוק התגולל עצמו בארץ מרב הצער, עד שיגע ונפל לארץ. ויישו ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והתחיל לעלות ועלה קצת ונפל, ועלה עוד קצת וחזר ונפל, וכו' עוד הפעם, ובכל פעם כל מה שעלה יותר, הנפילה הייתה יותר גדולה, ושוב עלה עד לרום המדרגות, ואז נפל ולא יכל לעלות עוד, ובא אחד ואמר לו דראפע זיך און האלט זיך [טפס והחזק מעמד]. וזה היה ערך שנה קדם התקרבותו לרבנו זצוק"ל. ואחר כך פשבא אל רבנו זצוק"ל, הכיר בו, שזהו האיש הנ"ל שזמר לו דראפע זיך און האלט זיך [טפס והחזק מעמד]:

ד

אחר כך פשהכרח שוב לאכל על שלחן חמיו, והבינו החסידים שהיו נוסעים להמפורסמים שאצל חותנו לא יוכל להיות חסיד, ויעצו אותו שהוא לא יסע עם בני ביתו אל חמיו, רק היא תסע לבדה. ואז נתן ה' ברעיונותיו שלא לצית להם. ונתן תמיד שבח והודאה להשם יתברך שלא שמע אליהם, כי אם היה פלג גוף לא היה לו פלים אחר כך לקבל דעת רבנו זצוק"ל. כי על ידי פגם הברית נתקלקלו המוחיו רחמנא לצלן. ואז מסר לו אחד אגרת שימסרוהו ליד הרב ר' מרדכי מקרעמיניץ. ומוהרנ"ת מחמת שהיה גרא מחמיו שלא רגיש על שנעשה חסיד, לא נכנס לבית הרב ר' מרדכי זצ"ל עד הפסח שאז יושב כל אחד בביתו ולא רגיש שום אדם, ואז נכנס לר' מרדכי ותמה על זה שהזמן של האגרת היה מזמנים פבירים:

ה

כשנכנס רבנו זצוק"ל לברסלב. אז אמר מוהרנ"ת זצ"ל אט אצינד קאן זיין אז איך וועל ווערין אן ערליכר יוד [הנה עתה יכול להיות שאני אהיה יהודי פשר]. וגם רבנו זצוק"ל אמר אז: איך זעה א נשמה אויף דער אויךריינע סמוך לברסלב" [שאני רואה נשמה על אויךריינע סמוך לברסלב]. ואמר זאת לרבי יודיל, ושבח מאד את הנשמה. ומחמת רבוי השבחים לא רצה רבי יודיל להאמין שרבנו זצוק"ל כן על ר' נתן. אך אחר הסתלקות רבנו זצוק"ל, אז הבין שרבנו זצוק"ל כן על מוהרנ"ת. ועל כן שלח בניו למוהרנ"ת זצוק"ל, ואמר שלסחר עם נערים הינו לעסק עם בני הנעורים בענין יראת שמים, זאת מסר רבנו זצוק"ל למוהרנ"ת זצ"ל. ואז כשנכנס רבנו זצוק"ל לברסלב אמר מוהרנ"ת זצוק"ל עכשו אני נוסע לברסלב. ואז היו אומרים אפיטקע אגוטער יוד הינו בעד פיטאקיל יכולין לסע לרבנו זצוק"ל כי ברחוק היה קשה לסע מחמת מניעת אביו וחמיו ואשתו, וגם מחמת מניעת המלח הינו שאינו מרגיש טובה שלמה בעבודת השם יתברך, אבל עתה מחמת שהוא קרוב יתבטלו קצת המניעות:

ו

רבנו זצוק"ל בא לברסלב ביום ג' ואז היה יום השוק (ריד), ובאו אנשים וספרו ענין רבנו זצוק"ל שהוא ממאס במנהגי המפורסמים, הינו שעשו ההתאספות של אכילה ושתייה עקר בעבודת השם יתברך (ופעם אחת אמר רבנו זצוק"ל איך קאן שוין ניט אויס שטיין זיערע פראזניקעס [אני יכול לסבול את החגיגות שלהם]), אבל רבנו זצוק"ל אינו מדבר אלא מתורה ותפלה, והוא מצוה להתנדות לפניו. ואחד ששמו וואלטשי נתנאליס, אמר על אחד מאנשי רבנו זצוק"ל אני ראיתי וידויניק. וכך זה ספר לגנאי בדרך לצנות. וכאשר שמע זאת רבי נפתלי, בזה את וואלטשי נתנאליס הנ"ל וקלל אותו באביו ואמר, את זה אתה מבזה, זאת חפצי ורצוני דיקא. ורבי ליפא נסע לרבנו זצוק"ל על שבת. ואז היו משד? מי הסליחות ארפים, ובא הר' ליפא בחזרה מרבנו זצוק"ל לביתו. ובמוצאי שבת קדש עמד תחת הריבע [תנור חרף] ואמר סליחות ועננו בכונה גדולה ובקול חזק. ויישר בעיני מוהרנ"ת ורבי נפתלי זצוק"ל אמירתו מאד. כי הוא היה כבר קצת חסיד ישן, ואף על פי כן נתחמש ונתחדש, אם כן זהו חדוש. על כן

נסעו גם הם תכף. והלכו הר' נתן והר' נפתלי לשוק לשכר עגלה לברסלב ופגעו בר' ליבוש שרצה לסע לאיזה מקום גם כן דרדך ברסלב. ויאמר להם שגם הוא יסע עמם לרבנו זצוק"ל. ויסעו יחדו ובאו לבית רבי בעריל דוברישיס. ויראו את בית ר' בעריל דוברישיס שהוא מלא מעשיות ומופתים מרבנו זצוק"ל. וספר מוהרנ"ת בזה הלשון: האב איד געזען אז די שטוב איז שוין פול מיט דעם רעבין [ראיתי שבהית הנה כבר 'מלא' מרבנו]. ואחר כך נכנסו לרבנו זצ"ל, וסדר כל אחד את יחסו מאבותיו כי גם רבי נפתלי היה יחסו נכד הרב מסקאהל, וגם הר' ליבוש היה יחסו וענה רבנו זצ"ל ואמר גאלע גוטע יודין [כלם יהודים טובים]. ואחר כך אמר מוהרנ"ת זצ"ל שהוא קרוב קצת עם רבנו זצ"ל מחמת מחתנות מחמיו עם הרב רבי נחמן מהארידענקע. ואז אמר רבנו זצוק"ל אצינד בין איד שוין ניט עלינט [עכשיו אני כבר לא בודד]. ואמר רבנו זצוק"ל מיר קאנען זיך שוין פון לאנג, נאר מיר האבן זיך שוין א צייט ניט געזעהן [אנחנו כבר מכירים מזמן, רק זה זמן שלא התראינו] ואז ספר רבנו זצוק"ל שלשה מעשיות.

מעשה ראשון מהרב מורנו הרב מרדכי מנעסכזי, שפעם אחת בא אליו אחד מאנשיו והתנצל לפניו בענין פרנסה ומעות דירה וכיו, ואמר לו הרב הנ"ל אני רוצה שכל הבית שאתה דר בה יהא שלי. והאיש הנ"ל היה בדירה גדולה שדרו עמו שכנים הרבה וגם אכסניא היה שם, וכשנכנס האיש לביתו ואחר כך מת הבעל הבית ונפל בירשה להיורשים ונפל הבית מהצלתו כי (עס האהט זיך אריין געחאפט די ניט גיטס) היה שם רוחות וכיו ומתו בה כמה אנשים שקנו הבית הנ"ל, ונעשה מזה שם רע על הדירה, ועל כן פסקו ממנה העוברי דרכים לאכסניא. וגם השכנים יצאו ועשו הכרזה למכרה, ולא היה עליה שום קונה מחמת השם רע, ועל כן בכל פעם פחתו ממחירה עד שעלה מחירה מעט מעות. ואז נכנס בלב האיש הנ"ל דברי רבו מנעסכזי ז"ל הנ"ל והלך וקנה אותה, ומאז התחיל לחזר ההצלה של כל הבית והתחילו לעבר בה עוברי דרכים הרבה ונעשה עשיר. ואחר כך נסע לרבו הנ"ל, כשרצה שוב לנסע לביתו נכנס לטל רשות מרבו לסע לביתו. והבין מתנועותיו שאינו נותן לו רשות בלב שלם כמו שהיה רגיל תמיד. וירא לסע וכן היה כמה פעמים שבכל פעם שנכנס לטל רשות וכיו כנ"ל ועל כן נתמהמה שם שלש עשרה שנים. ואמר רבנו ז"ל שששהיה שם בעת שחזר מארץ ישראל עוד מצא שם האיש הנ"ל (והפחד היה שלא ימות כמו שמתו הבעלי בית הקודמים, ואחר החמשה ימים שהיה שם רבנו ז"ל ונפטר הרב הנ"ל ונסע לביתו ונפטר תכף) ובזה המעשה רמז להם רבנו ז"ל שיתנו מאד את לבכם לכל דבור ודבור שיוצא מפיו הקדוש אפלו במלי דעלמא (ואפלו על תנועותיו) ולבל ידמו בנפשם שעל פי פשוט הוא מדבר את דבריו חלילה.

מעשה שני מהרב רבי שניאור זלמן מלאדי ז"ל שהיה לו תלמיד שאמר שמונה שנים תורה על תורה אחת מהרב ובזה רמז מיד על מוהרנ"ת ז"ל שירבה מאד לחדש בתורתו הקדושה. מעשה שלישי מהתקרות רבי מיכל מזלאטשוב ז"ל להבעל שם טוב ז"ל, ובעת שנכנס ר' מיכל להבעל שם טוב נפל עליו יראה מהבעל שם טוב, ואחר כך נפל מהיראה מהבעל שם טוב, ועלה בדעתו של הר' מיכל ז"ל אולי הוא עם הארץ. ומפני כך נפל הבעל שם טוב ז"ל בעיניו כמו שמובא בגמרא 'עם הארץ בתחלה התלמיד חכם דומה עליו ככלי זהב וכיו' ואחר כך ככלי חרס, פיון שנשבר אין לו תקנה. ואז אחז אותו הבעל שם טוב ז"ל ואמר לו: מיכלי ביסט א עם הארץ [מיכלי אתה עם הארץ]. ובאותו העת כשבא מוהרנ"ת לרבנו ז"ל, היה גם כן כנ"ל. ונפל בדעתו גם כן ענין הנ"ל, וספר לו רבנו ז"ל זאת המעשה, ואחז אותו בידו ואמר לו מיכל ביסט א עם הארץ [מיכלי אתה עם הארץ], ובזה כוון לו

מחשבתו שחשב אז, ונתבהל ונשתומם מאד בראותו בעיניו כי לא נעלם מאתו כל מחשבותיו ורעיונותיו העולים על לבבו. ומאז נמשכו אליו בהתקרבות גדול מאד וכו' כמובא בספר "כוכבי אור" חלק אנשי מוהר"ן סימן ג':

ז

ואחר כך מחמת שתקף שמעו אשר אצל רבנו ז"ל העקר הוא להיות אצלו על ראש השנה וכו', הבינו שאי אפשר להיות שם שמונה ימים רצופים, ולהתממה עד ראש השנה. על כן נסעו תקף לביתם ובאו בתורה על ראש השנה. וכמדמה שאז היה גם כן מעשה שרמזו רבנו ז"ל למוהרנ"ת זצוק"ל שיאכל עמו ביחד ונתביש לאכל עמו. ואחר כך נתחרט על זה כל ימי חייו. (והרב ר' אברהם ז"ל הסביר את זה על פי התורה סי' וי"ב, 'תקורבתא מלקא במלקא' על ידי אכילה):

ח

וכשבא מוהרנ"ת ז"ל על ראש השנה, ראה שיש אנשים שמתפללים כראוי והתקנא בהם מאד, כי הוא לא היה יכול אז להתפלל בכונה כראוי. ואחר כך שמע מרבנו ז"ל התורה בחצוצרות סימן ה'. ואמר שלא היה לו שום השגה בהתורה הנ"ל אלא היה נראה לו הפשט של הפסוק "אזן שומעת תוכחת חיים" וכו', כי זאת היה נצרך לו מאד כדי שיתרץ לו עקר הקש"א של חותנו הרב ר' דוד צבי ז"ל, מה שהחסידיים חולקים זה על זה. ובראש השנה הנ"ל לקח מוהרנ"ת ז"ל עמו את רבי זלמן הקטן שהוא גם כן לא היה מסכים עם השתיית יין שרף, ואמר לו מוהרנ"ת ז"ל אתה שרף אצלנו. ומקדם זה זמן רב היה מעשה שפעס מוהרנ"ת ז"ל על הרב ר' זלמן על שהיה בכעס על החסידיים על שמשכנו התפללן שלהם על יין שרף. ואחר כך הבינו מוהרנ"ת ז"ל שצדקו דבריו של הרב ר' זלמן הקטן הנ"ל:

ט

אחר כך בעשרת ימי תשובה נכנס לרבנו זצוק"ל, וספר לפניו כל לבו. ואז אמר לו רבנו ז"ל און ווייטער איז גוט אז מירעט זיך אויס וכו' [ומעתה זה טוב שמפרישים כל שיהתם וכו']. ואז בשבת תשובה אמר רבנו ז"ל התורה וי, קרא את יהושע, ואז היה לו הרגשה גדולה כמבאר בחי' מוהר"ן. ובעשרת ימי תשובה נתן לו רבנו ז"ל הנהגות לפי שרש נשמתו, ח"י פרקים משניות בכל יום, ומעת לעת בשבוע לא יאכל דבר מן החי, ויהיה געור פעם אחת שני ימים ולילה אחד רצופים. ואחר כך נסע לביתו, ובשמחת תורה נתקצו כמה אנשים מאנשי שלומנו אצל מוהרנ"ת ז"ל לשמח בשמחת יום טוב ונזכרו בגדלת רבנו זצוק"ל ובהזמירות שלו. האבין זיי זיך גינדירפעט אויף די ווענט [והם טפסו על הקירות] מזל הדבקות והגעגועים, והיה להם חרטה גדולה על מה שלא נסעו כל ימי החג לרבנו זצוק"ל. ועל כן הסכימו בדעתם לסע תקף במוצאי יום טוב אחר הבדלה. ובאותו העת שהיו אנשי שלומנו בבית מוהרנ"ת זצוק"ל, היה רגיל מוהרנ"ת זצוק"ל לכנס בכל פעם לחדרו בכדי להשלים הח"י פרקים משניות. וכראות אביו את זאת נתפלא על זה שבכל פעם הוא בורח מן האנשים לחדרו, ואין זה דרך כבוד. ושאל על זה את המשרת בבית, ואמר לו שהוא לומד בעת הזאת הח"י פרקים משניות שצוה עליו רבנו זצוק"ל, ועוד ספר לו שנסכם ביניהם לסע תקף במוצאי יום טוב אל רבנו זצוק"ל. ואז חרה אפו מאד על זה, פי לבנו שהוא למדן גדול כזה נתן רבנו זצוק"ל תקון ח"י פרקים משניות, ועוד מפני הנסיעה. ואמר למוהרנ"ת זצוק"ל בכך לא תבוא עוד אל ביתי. ואף על פי כן נסע מוהרנ"ת זצוק"ל עם אנשי שלומנו במוצאי יום טוב. ומצאו עוד את רבנו זצוק"ל יושב על השלחן עם הבעלי בתים, שהיה רגיל לישב בשמחת תורה עם הבעלי בתים לבד אף על פי שהיו אז עוד גם כן הר' שמואל אייזיק ור'

יודיל שלא נסעו לביתם מפני רחוק הדרך. ואז זמרו אנשי שלומנו בשוק "צחלי ורני יושבת ברסלב".
ואז אמר רבנו זצוק"ל התורה מ"ח, 'על אשר מעלתם ביי'. והוא פלא כי היא תורה של סכות, אך רבנו
זצוק"ל המתין עם התורה, כי הנה רוצה בעקר שישמע מוהרנ"ת זצוק"ל:

י

אחר כך נסע מוהרנ"ת זצוק"ל לביתו ולא הלך לבית אביו, רק לבית זקנו אבי אביו הרב ר' יצחק ז"ל
מדאנציג. ואחר כך עבר שם הרב ר' דוד צבי חותנו, וספרו לו על חתנו מוהרנ"ת זצוק"ל כי נעשה חסיד.
והיו להם ספקות לקבל ממנו גט פטורין, כי זוגתו היתה מרצה לקבל ממנו גט, וגם אביו הרב ר' נפתלי
הערץ יעץ אותה לקבל דיקא גט פטורין. ושאל רבי דוד צבי לערינט ער האטש [לומד הוא לפחות], ותען
ותאמר שהיא לומד דוקא הרבה יותר מבתחלה, ואמר אליה כיון שכן אני אומר שלא לקבל ממנו גט.
ותאמר אליו "וימאין אקח פרנסה" ויען ויאמר אליה ביי אזוי אמאן ווילקטו פרנסה? מיט דער גאז
זאלקטו אקערין אין אים גיבען ברויט, [מבעל כזה את רוצה פרנסה? עם האף תחרשי ותתני לו פרנסה]
תקח מדת מלח ותמכר בשוק, ואתה תתן לו פרנסה. אחר כך נתפשרו שישע לפרקים בשביל מסחר
ושלעת עתה לא ישע לרבנו זצוק"ל עד חנכה, הינו על זמנים הקבועים. והוא הנה מכרח לתוד עמהם
מפני השלום.

יא

אחר כך עמד פעם אחת להתפלל, ולא הנה יכול להתפלל כראוי. ורצה לשע לרבנו זצוק"ל, אך הנה גרא
מפני הצווי הנ"ל, והנה מר לו מאד. וחשב בדעתו הלא בסמוך בברסלב יושב איש שייכול להאיר לי ואני
איני יכול לנסע אליו, ויתעץ בנפשו שכאשר יאכל אביו סעדת הצהרים, בתוך כך ישע לרבנו זצוק"ל,
וקדם סעדת ערבית יוכל לבא בחזרה לביתו ולא נרגיש אביו בזה כלל. וכן עשה, ונסע. ובאמצע הדרך
נרד גשם שוטף כביר, ובכו בא אל רבנו זצוק"ל בלילה ונכנס אל רבנו זצוק"ל אחר תפלת ערבית, ויספר
לרבנו זצוק"ל את כל המניעות, ויאמר לו רבנו זצוק"ל אז סי איז גאר שלעכט ציהט מען זיך צום אמת,
ווי איז פארט דער אמת [כשזה לגמרי רע מושכים את עצמו להאמת, איפה בכל זאת האמת], ואז אמר
לו רבנו זצוק"ל כל התורה קייב 'צהר תעשה' וכו'. וישע לביתו אל זקנו הרב ר' יצחק הנ"ל ויאמר אליו
מה הנחת עצמך על חיי אביך, כי אביו הנה לו מחוש של חלי מעים רחמנא לצלן ואז מחמת הכעס
נתעורר בו החלי מעים הנ"ל רחמנא לצלן:

יב

אחר כך הנה מעשה מנסיעת חנכה כמבאר בחיי מוהר"ן ובימי מוהרנ"ת. אחר כך הנה מעשה שהשיא
רבנו זצוק"ל את בתו שרה למעדודובקא עם בן הרב ר' ליב דאבראוונער, ושלחה אשת רבנו זצוק"ל
לנעמרוב לקנות לעקיד [עוגה] כדי לקחו למעדודובקא. ונדע למוהרנ"ת זצוק"ל מזה ורצה לשע על
החנתה. והבין שעתה מי יודע אם ניחו אותו עוד לבוא לביתו אם ישע כעת לרבנו זצוק"ל. כי הבין
שיהיה מכרח להיות שם עד אחר חג הפסח מחמת שהדרך רחוק מאד. ולקח [אתו] על כל פנים
(שטערין טיכעל [מטפחת ראש]) של זוגתו כדי שיהיה לו על כל פנים איזה חפץ יקר וחשוב. אחר כך
התיעץ עם חברו הרב ר' ליפא אודות זה ויאמר לו, שאם תקח השטערין טיכעל [מטפחת ראש] בודאי
יהיה גט, כי תתביש שלא יהיה לה במה לילך לבית הכנסת. אלא יותר טוב שיהיה לה בטחון. וישמע
לדבריו. ולא הנה יודע הדרך למעדודובקא, ויישב עצמו לשע לקהלת קדש ליניץ, ושם יתודע הדרך
למעדודובקא. וכן עשה ונסע לליניץ. ותכף כשנסע הרב ר' נתן, הבין אביו שמסתמא יהיה שם אצל

הרב ר' גדליה מליניץ. ולכן שלח אביו שליח עם אגרת להרב ר' גדליה, שפאשר גבא בנו ר' נתן תכף
ישלח אותו בחזרה בגזרת כבוד אב. ומחמת שנתעה הרב ר' נתן בדרד, על כן בא השליח לליניץ עוד
טרים שפא הר' נתן, וכאשר בא לליניץ ונכנס לבית הרב ר' גדליה ושאל אם יוכל לנס אליו, והשיבו לו
שהוא ישן כעת, ועוד ספרו לו מהשליח של אביו. ותכף נסע הרב ר' נתן למעדן ודובקא ונסע לרבנו
זצוק"ל תכף בעוד שהר' גדליה היה ישן עוד. ובדרד פגע את הר' יודיל בכפר אחד, וקרא אז רבי יודיל
את המגלה. ובתחלה היה מעין בכונות האר"י זצוק"ל בסדור של מוהרנ"ת, שהוא היה מתפלל עם
כונות האר"י על פי צוואת רבנו זצוק"ל. ובאו לרבנו זצוק"ל קדם סעדת פורים. ותכף הלך רבנו זצוק"ל
וישב לסעדה. ואז אמר לו רבנו זצוק"ל שישן פורים איז אויף איום טוב [שושן פורים זה גם יום טוב]
[ורבי אברהם אמר כי שושן פורים הוא ענין יהושע] והיה על התנה, ואמר אז רבנו זצוק"ל שזמר אז
נגון ובזה הנגון קרא לכל האבות הקדושים):

יג

ואז היה מוהרנ"ת פסח במעדן ודובקא אצל רבנו זצוק"ל. ומנהגו של רבנו ז"ל בלילי פסח היה להסב
עם בני ביתו אצל השלחן לקיים על כל פנים פעם אחת בשנה "ושמח את" וכו', ועל כן לא ישב אצלו
שום אורח אל הסדר. ומוהרנ"ת היה מתפלל עם כל המנגן בחדר הפנימי. ובחדר החיצון ישב רבנו
זצוק"ל על הסדר אצל השלחן. ואז שמע רבנו זצוק"ל את ברפת ההלל של מוהרנ"ת, ואמר אשרי האם
שיש לה בן כזה! ואז אחר התפלה כשרצה הר' נתן לצאת, הכרח לצאת דרד חדר של רבנו זצוק"ל.
ורבנו זצוק"ל כבר ישב על הסדר. וראה אז מוהרנ"ת את רבנו זצוק"ל יושב על הסדר, ונהנה מאד
ואמר אשרי לו שעל כל פנים זכה לראות את רבנו זצוק"ל יושב על הסדר פעם אחת כל ימי חייו:

יד

אחר הפסח כשנסע בחזרה עם רבנו זצוק"ל לביתו, אז היה אצל הרב רבי גדליה ז"ל. והתפללו אנשי
שלומו בקול רם, ובפרט מוהרנ"ת. וישאל הרב ר' גדליה את רבנו זצוק"ל הלא כשנכנסין למלך נכנסין
בקול דממה דקה, והשיב לו רבנו זצוק"ל איך האלט פון אמא לדיגע חסידים וואס זענען אריין
גישפונגען מיט דעם פארשקמאלצינעם ארבייל אין היכל המלך אריין [אני אויחז מהחסידים של פעם,
שקפצו פנימה אל היכל המלך עם השרוול המשמן].

טו

ובקיץ היה מעשה שנסע הר' נתן אל רבנו זצוק"ל, ואז היה הר' ברוך זצוק"ל בטולטשין, ואז נסע רבנו
זצוק"ל להרב ר' ברוך. ובקש מוהרנ"ת מרבנו זצוק"ל שיקחהו אתו ולא רצה רבנו זצוק"ל. והפציר בו
עוד הפעם, ואמר לו רבנו זצוק"ל "פארשטייט, ס'שטייט דיר ניט אהן ווי אזוי דיא וועסט מיר
אנקוקען" [אתה מבין, לא תוכל לעמוד בזה איך שתראה אותי]. והבין מוהרנ"ת זצוק"ל שאינו צריך
להתעקש עמו. ונסע רבנו זצוק"ל לבדו. ונהנה מוהרנ"ת מזה כל ימי חייו. ובא רבנו זצוק"ל אל הרב ר'
ברוך, וכאשר ישב רבנו זצוק"ל אצלו היה מתאנח. ויאמר לו הר' ברוך על מה אתם מתאנחים? והשיב
לו רבנו זצוק"ל שאני מתגעגע לבא למדרגתו. ואמר לו הרב ר' ברוך הלא אתם כבר כצדיק פלוני,
והשיב לו כבר הגעתי למדרגתו. ויחשב לו כמה מדרגות של צדיקים עד שבא למדרגת הבעל שם טוב
ז"ל והשיב לו רבנו זצוק"ל שגם למדרגתו הגיע, ושהגיע לזה בעת שהיה י"ג שנים. (ואז דחף אותו הרב
ר' ברוך עד שכמעט נפל מן העליה, עד שבאה אמו מרת פיגא ז"ל מעולם העליון ולא הניחתו לפל).
ומאז התחיל המחלקת ביניהם. וקדם לזה היה מעשה ששאל הרב ר' ברוך לאחד שנסע אל רבנו

זצוק"ל, מה עושה הפלימפניק [האחין] שלי, והשיב לו הייתי שם בראש השנה, והיו מתפללים שמעולם לא ראיתי תפלה כזו, ואמר תורה שמעולם לא שמעתי תורה כזו. ואמר הרב ר' ברוך זצוק"ל וואס זשע איז ער, גאט [מה הוא, אלקים?]. ואחר כך כשהיה רבנו זצוק"ל בלעמבערג, היה רגיל הרב ר' ברוך לשאל מאחות רבנו זצוק"ל על בריאותו ושלומו. פעם אחד שאלה אותו מפני מה הוא חולק עליו, וספר לה שפעם אחת לא ידע פרוש באיזה מקום באהר, וקבל על עצמו שלא יחלק עוד על רבנו זצוק"ל, ומיד נודע לו הפרוש של האהר. ומאלו הדבורים חשבה אחות רבנו זצוק"ל שמעתה אינו חולק עליו. ועל כן כשבא רבנו זצוק"ל מלעמבערג, הפצירה מאת רבנו זצוק"ל שישע אליו ואז בנדאי יהיה נעשה שלום אמתי. ואמר אז רבנו זצוק"ל שאפלו יבא מלאך מן השמים ויאמר לו שהרב ר' ברוך דודו הוא בשלום עמו, גם כן לא יאמין לו, אך מחמת שאין דרכו להתעקש על שום דבר על כן אני מכרח לשע, ונסע וכו'. ובאותו שבת בקיץ הראשון של מוהרנ"ת, שנסע אז רבנו זצוק"ל להרב ר' ברוך, היה אז מוהרנ"ת אצל הר' יודיל, ואצלו היו כתבים מן התורות שנגמרו קדם שנתקרב מוהרנ"ת. ולקח אז מוהרנ"ת אלו הכתבים אצלו והסתכל בהם כל יום השבת קדש וכמעט כל הלילה. ונכנס אז בלבו שפעת יוכל לקיים הצווי של רבנו זצוק"ל שיהיה געור שני ימים ולילה. שבכל הלילה היה מעין בכתבים. ומחר יבא רבנו זצוק"ל לביתו ולא יהיה לו פנאי לישן, ואחר כך יצטרך לשע לביתו וגם כן לא יוכל לישן. וכן היה:

טז

ובימי הקיץ הנ"ל כשראו אמי לבבו וכו', התחיל אביו מחדש להתפיס קצת. ועם כל זה גרה עליו בני ביתו, ואז היתה רגילה אשתו לשלח אליו את גיסו לבית המדרש לדבר עמו בשביל עסק פרנסה, כי בביתו לא היה לה פנאי לדבר עמו, כי תכף כשאכל אכילתו רץ לבית המדרש ללמוד. בכו הלך גיסו לבית המדרש ודבר אתו מה יהיה אודות פרנסה? ויען לו רבי נתן: 'עם כל זה הלא מכרחין למות'. ובזה הלשון: די ביסט טאקי גירעכט נאר וואס זאהל איך פארט טהאו, מען וועט אבער פארט מויען ליגען מיט די פיס צו דער טיהר [אמנם אתה צודק, רק מה אעשה שנגצטרך בכל זאת לשכב עם רגלים מול הדלת]. ואחר כך לאחר זמן היה מעשה שחלה הבריחיד של גיסו הנ"ל. והלך גיסו אל הארון הקדש וככה, ואמר שהוא נותן את עצמו בשביל בנו, ונתקיים כן. כי תכף ומיד התחיל בנו להתרפא והוא בעצמו נחלה ומת. וכתב אגרת להרב ר' נתן שיראה להשגיח על בנו והזכיר את דברי מוהרנ"ת שאמר, הלא מכרחים למות. ואמר: איי טיט מיר באנק, איי זענט איהר גירעכט און האט גוט צו גיטראפין אז מיוועט אמאל ליגען מיט די פיס צו דער טהיר [אוי זה מציק לי, אוי הייתם צודקים וטוב נחשתם שיצטרכו פעם לשכב עם רגלים אל הדלת], ואמר: אוי בין איך דיך מקנא [אוי אני מקנא בך]. ואחר כך התפשרו עם הרב ר' נתן כי ישע לבארדיטשוב רק לקנות סחורה אבל שאר הסדרות לא יהיו עליו כלל. ועשה כן וכו' וכמובא באריכות בספר כוכבי אור, בחלק אנשי מוהר"ן:

ופעם אחת בתחלת ההתקרבות ראה מוהרנ"ת אצל רבנו זצוק"ל ספר שבחי האר"י ז"ל, ושאל אותו ממנו. ואחר כך כשהחזירו שאל אותו רבנו זצוק"ל, וואס האסטו דיר עפיס ארויס גענעמען פון דארט [מה הוצאת לעצמך משהו משם?]. ענה ואמר מה שכתוב שם שר' חיים ויטאל זצוק"ל היה ענו והיה בעיניו שפל מאד, וכשנכנס אל האר"י ז"ל ונתקרב אליו והוא התחיל לשבחו ולפארו מאד והיה אצלו פלא גדול מה זאת! ואמר אליו הלא אני יודע בעצמי את שפלותי וכו' ומעלת כבודו מרומם ומשבח אותי כל כך. ענה האר"י זצוק"ל ואמר לו, בעקבותא דמשיחא במעוטי פעלות גיעו למדרגת רבי עקיבא. ומה שתפס לו דוקא רבי עקיבא כי מבאר בכתבי האר"י ז"ל שרבי חיים ויטאל היה לו נשמת רבי

עקיבא. ענה רבנו ז"ל ואמר לו "אט דאס האב איך טאקי געמיינט" [הנה לזה באמת התכוונתי] כי זה הענין בעצמו היה גם כן אצל מוהרנ"ת זצוק"ל שהיה בעיניו ענין ושלל וסבול ממש א שטיקל בלאטע [חתיכת בוצ]. כאשר רבנו זצוק"ל בעצמו העיד עליו, וכשנתקרב לרבנו זצוק"ל והוא שבחו ופארו וכו' והיה אצלו חדוש ופלא, ומזה מתרץ לו פני"ל.

פעם אחת אמר מוהרנ"ת זצוק"ל שבתחלת התקרבותו לרבנו זצוק"ל אם לא היה רואה אצל רבנו זצוק"ל מנורות של כסף (זילבערנע לייכטער), לא היה מתקרב (כמוכן בחיי מוהר"ן (סימן ר"א), שזה מה שהאנשים פשרים מלבשים וכו', כי אפלו השם יתברך פשרצה לתן לנו התורה הלביש את עצמו בספורי מעשיות. כי כל ספר בראשית וכו' עין שם).

ומוהרנ"ת זצ"ל היה מספר כשנתקרבתי לרבנו זצוק"ל האב איך מיין מח אין גאנצען אוועק גילייקט [הנחתי את מוחי לגמרי] כאלו אין לי שום שכל. וכששמעתי דבור מרבנו זצוק"ל האב איך א שטיקעל שכל, נאף א דבור נאף א שטיקעל שכל [יש לי חתיכת שכל עוד דבור עוד חתיכת שכל]. וכן אמרו עליו מגדולי אנשי שלומנו שזה החלוק בין מוהרנ"ת לשאר תלמידי רבנו זצוק"ל, שהם ידעו שרבנו זצוק"ל הוא העקר. אבל הם גם כן (זענען אויך עפ"ס [הם גם כן משוהו]) יש להם איזה דעה, אבל מוהרנ"ת ז"ל ידע בעצמו שהוא בלעדי רבנו ז"ל אינו כלום גאר ניט [כלום לא] כאין ממש. אשרי לו :

שיחות וספורים מרבנו ז"ל

א

רבנו זצוק"ל אמר, פארבענדינון אין עסין איז תאות אכילה (היני שמדקדק איזה מאכל אוהב לאכל וכו'). וכמו שמספרים מר' נחמן טולטשינער זצוק"ל, שמעולם האט ער נישט צו געזאלצען דאס עסין [הוא לא מלח את האכל] :

ב

רבנו זצוק"ל דבר עם בתו שרה'קי ז"ל מענין הכנסת אורחים, ושפח מאד גדל המצנה הזאת כדי שיתרגיל את עצמה בכך. והיתה דואגת איך יכולין לצאת ידי חובתה בזה, אמר לה רבנו זצוק"ל א אורח – נאף א שטיקעל בולקע און א שטיקעל טישטיף [אורח, עוד חתיכת לחמנייה, עוד חתיכת מפה] :

ג

בעת שדבר רבנו ז"ל, כשאדם בצער ודחק שרייט ער גאר אנדירש [צועק לגמרי אחרת] מעמקא דלבא. וספר אז, אז מ'האט אים געצונגען אבלאז דריי טאג [משכו אותו שלשה ימים]. ואמר אז : איך האב אבער דענעסמאל גישמאק גישריגען צו השם יתברך [אני אבל צעקתי אז במתיקות להשם יתברך] :

ד

רבנו ז"ל אמר א יוד בעדארך בעטין ער זאל האבען א סאף קינדער ווי אזוי זיי וועלין זיין, ווארין אז משיח וועט קומען, און וועט פארעכטען די גאנצע וועלט, וועט זיין א תקון צו אלע דורות עד אדם הראשון. [יהודי צריך לבקש שיהיו לו הרבה ילדים שיהיו כמו שיהיו, כי כשמשים יבוא ויתקן את כל העולם יהיה תקון לכל הדורות עד אדם הראשון] :

ה

פעם אחת קדם פסח היו מטיחין בסיד את בית רבנו זצוק"ל בברסלב, והיו מוציאים את כל כלי הבית לחוץ פנהוג. ועל הכלים הנשארים היו פורשים וילאות כדי שלא יתלכלכו. ופרשה בת רבנו ז"ל מרת אדיל על הזייגער [השעון] כפת ראש (קאפין טיכעל [מספחת ראש]). וכאשר בא רבנו זצוק"ל אל הבית

וְרָאָה זֹאת, אָמַר לָהּ נִיט מִיט אֲזוֹי אֶ זְאֵד פֶּאָר שְׁפָרִיט מְעַן, וְוָארוּם עָס אִיז פֶּעֶרְהַאנְדִין הַיִּנְט אֲזַעְלֶכֶּע פֶּאָרמִישְׁטע מַחוּת, וְוָאס אַפֿלו דָּאס אִיז זַי מְבַלְבֵּל [אִין פּוֹרְשִׁים בְּדַבָּר כְּזֶה, כִּי קִימִים הַיּוֹם מוּחוּת כֹּה מְבַלְבְּלִים שְׁאֶפֿלו זֶה מְבַלְבֵּל אוֹתָם]:

ו

פֶּעַם אַחַת בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ, כְּשֶׁהָיוּ מִתְחִילִין לְהִתְפַּלֵּל הוֹדוּ כְּנֶהוּג, הִלְךְ רַבְּנֵי זְצוּק"ל אֶל מְקוֹם רַבִּי נִפְתָּלִי שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל גַּם כּוֹן שָׁם, וְאָמַר לוֹ 'נִפְתָּלִי, מִקְּוָה'. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַחֵר הִתְפַּלֵּה. וְאָמַר לוֹ רַבְּנֵי זְצוּק"ל, בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ דָּאָרְף מְעַן פְּרִיעַר גְּיִיעַן אִין וְוָאסְעַר אַרְיִין [בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ צְרִיקִים קֹדֶם לְהַכְּנִס לְתוֹךְ הַמַּיִם]. וְתַכְף חֲלָף הָרַ' נִפְתָּלִי הַטְּלִית וְתַפְּלִין, וְהִלְךְ אֶל הַמְּקוֹה:

ז

כְּשֶׁהִלְךְ רַבְּנֵי זְצוּק"ל לְנַחֵם אֶת בֵּיתוֹ אֲדִיל, וְהָיְתָה קוֹבֵלֶת וּמִתְנַצֵּלֶת לְפָנָיו עַל שֵׁישׁ לָהּ צַעַר גְּדוֹל בָּנִים הַרְבֵּה רַחֲמָנָא לְצָלוֹ, וְהָיָה בַּעֲלָה הָרַ' יוֹסְקִי ז"ל יוֹשֵׁב בְּצַד אֶחָד וְהָיָה יוֹשֵׁבָה בְּצַד הַשְּׂנִי, וְרַבְּנֵי זְצוּק"ל יוֹשֵׁב בֵּינֵיהֶם. עָנָה רַבְּנֵי זְצוּק"ל וְאָמַר: גְּלִיבֵט מִיר, דִּי וועלֵט וועט אַיִךְ נָאָד מְקַנָּא זַיִן מִיט דִּינְיַע קִינְדֶּער. דו וועסט נָאָד דַּעַר לַעֲבִין קִינְדֶּער [תְּאֵמִינוּ לִי הַעוֹלָם עוֹד יִקְנְאוּ בְכֶם עִם הַיְלָדִים שְׁלָךְ, אַתָּה עוֹד תִּחְיֶה וְתִרְאֶה יְלָדִים] [וְרַמַּז בְּגִדּוֹ עַל הָרַ' יוֹסְקִי וְהַפֶּה פְּנָיו אֵלָיָהּ וְסִיָּם] אוֹן קִינְדֶּס קִינְדֶּער [וּבְגִי בָנִים] וְכוּן נִתְקִים. כִּי הָרַ' יוֹסְקִי לֹא הֶאָרִיךְ יָמִים רַחֲמָנָא לְצָלוֹ, אִךְ הָיָה הֶאָרִיכָה יָמִים וְזָכְתָה לְרֵאוֹת בָּנִים וּבְנֵי בָנִים:

ח

בְּעָרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה הֶאָחֲרוֹן בְּאוּמִין אַחֵר הַזְּכֵר-בְּרִית נִכְנַס מוֹחֲרֵנִי לְרַבְּנֵי זְצוּק"ל לְחַדְרוֹ. עָנָה רַבְּנֵי וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: אוּנְזַעְרַע צְרוֹת אוּנְזַעְרַע יְסוּרִים – טַעֲמִין גְּרוּזִסְע פֶּעֶרִיל, אוֹן שְׁרַהֲקִין קְלִינְיַע פֶּעֶרִיל [הַצְּרוֹת שְׁלָנוּ הַיְסוּרִים שְׁלָנוּ – לְטַעֲמָא פְּנִינִים גְּדוֹלוֹת וְלִשְׁרָה פְּנִינִים קְטַנוֹת]. שְׁלַבְתוּ שֶׁל מְפָרְסָם פְּלוּנֵי קָנָה לָהּ חוֹתֶנָה הָרַ' לִיב מְדוּבְרָאוּנְע גְּרוּזִסְע פֶּעֶרִיל [פְּנִינִים גְּדוֹלוֹת] וּלְבַתּוֹ שְׁרָה (גַּם כּוֹן כְּלַתּוֹ) קָנָה קְלִינְיַע פֶּעֶרִיל [פְּנִינִים קְטַנוֹת]:

ט

דְּרַכּוֹ שֶׁל רַבְּנֵי זְצוּק"ל הָיָה בְּהַעֲלֵם גְּדוֹל שְׁאֶפֿלו לְפָנָיו חוֹתֶנָה הָיָה מְסַתֵּיר אֶת עַצְמוֹ מֵאֵד. וּבַעַת שְׁנִסְע חוֹתֶנָה בְּחֹרֶף עַל הַנְּהַר הַנִּקְפָּא, וְרָאָה אֶת רַבְּנֵי זְצוּק"ל שֶׁהִלְךְ אֶל הַנְּהַר לְמוֹט בִּיחַד עִם הַנְּעָרִים הַקְּטַנִּים. וְסַבַּר חוֹתֶנָה שְׁאִינוֹ לוֹמֵד כָּלָל. וְהוּא הָיָה מְכַנִּיס אוֹרַח גְּדוֹל, וְכָל הַצְּדִיקִים הָיוּ רְגִילִים לְהִתְאַכְסוֹן אֲצָלוֹ. וּפַעַם אַחַת נִתְאַכְסוֹן אֲצָלוֹ אֶחָד מִתְלַמְּדֵי הַמַּגִּיד, וְסַפֵּר לְפָנָיו צַעֲרוֹ שֶׁלְקַח לְחַתּוֹ נֶכֶד הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, אֲבָל אִינוֹ לוֹמֵד כָּלָל, וְאֶפֿלו הַעֲבָרִי בְּדָאִי שְׂכַח. וְאָמַר הָאוֹרַח שְׁבּוּדָאִי אִינוֹ כּוֹן, כִּי גֵרָא לְדַבֵּר עַל נֶכֶד הַבַּעַל שֵׁם טוֹב. וְחוֹתֶנָה שֶׁל רַבְּנֵי ז"ל הִתְנַכַּח אִתּוֹ, עַד שֶׁאָמַר לוֹ הָאוֹרַח אִם כּוֹן אֶתּוֹן לוֹ לִינְיַע [לְקַרָּא] וְהִתְחִיל לְנִסּוֹת אֶת רַבְּנֵי זְצוּק"ל בְּהַמְשָׁנָה: 'הַפְּלֵב וְהַגְּדִי שְׁקַפְצוּ מֵרֵאשׁ הַגִּי' (בְּבָבָא קַמָּא כֹּא): וְהִתְחִיל רַבְּנֵי ז"ל וְאָמַר: 'הַפְּלֵב וְהַגְּדִי שְׁקַפְצוּ מֵאֲרֵשׁ', וְנִתְבַּיֵּשׁ הָאוֹרַח הַנִּי"ל מֵאֵד. וַיֹּאמֶר לוֹ חוֹתֶנָה הֲלֹא אֲמַרְתִּי לָכֶם שְׁאֶפֿלו הַעֲבָרִי שְׂכַח. וְעַם כָּל זֶה לֹא הִקְפִיד עַל רַבְּנֵי זְצוּק"ל לְפָנָיו חוֹתֶנָה, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה גֵרָא לַעֲשׂוֹת אֵיבָה וְשִׁנְאָה לְחוֹתֶנָה עָלָיו. מִחֲמַת שֶׁהוּא מְזַרַע הַבַּעַל שֵׁם טוֹב. אֲבָל אַחֵר כֶּף פִּגְעַ בְּרַבְּנֵי זְצוּק"ל תַּחַת כְּתֵל הַבַּיִת בְּהַצְנַע, שְׁאֵלו 'הֵיִתְכוֹן כּוֹזֵאת?' הֲלֹא אַתָּה נֶכֶד הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְנֶכֶד רַבִּי נַחֲמָן מִהָאֲרִידְעִנְקָא! וְחוֹתֶנָה פִּגְרָ לְנֶדָן סָד רַב מִחֲמַת הַיְחוּס, וְאַתָּה לֹא תִלְמָד כָּלָל עַד שְׁאֶפֿלו הַעֲבָרִי שְׂכַחַת. וּבִתּוֹךְ אֵלוֹ הַדְּבָרִים נִתּוֹן לוֹ שִׁנֵּי פֶּעֻטֵשׁ הַכְּאוֹת עַל הַלְחִי. וְרַבְּנֵי ז"ל בְּכָה הַרְבֵּה וְלֹא עָנָה אוֹתוֹ דְּבַר. וְאַחֵר כֶּף הָיָה

מעשה שהאיש הנ"ל נסע בדרך דרך היער, ושמע קול צעקה. ויאמר להבעל עגלה שיטה אָזו, והטו
אָזניהם ושמעו שהוא קול אָדס, והטה הוא אָזו יותר ושמע שזה קול תפלה. וירד האיש מן העגלה
והלך אחר הקול, ובא עד מקום רבנו זצוק"ל ומצאו מעטף בטלית ותפלין וצועק בקולי קולות עד לב
השמים, וסביבו היה כמו נהר מן הדמעות והבכיות, והתפלל הללויות בפסוקי דזמרה, ונתבהל מאד.
והמתין לו עד שרבנו זצוק"ל סיים תפלתו. ואז התחיל לבקש ממנו שימחל לו על ההפאות והזלזולים.
ויאמר אליו רבנו זצוק"ל, שלא ימחל לו עד שיבטיח לו בנדאי שלא יפרסם הדבר כל מי חיי רבנו ז"ל.
אבל זאת פעל אצלו שיחזר אל חותנו ויאמר לו שלא יתערב בדבריו, ולא יפריד אותו מדרכו, כי אין אנו
יודעים פשטים על נכדי הבעל שם טוב ז"ל. ומחמת שהוא האריך זמנים אחר הסתלקות רבנו זצוק"ל,
ספר כל המעשה הנ"ל לפני הרב ר' חייקיל אחר הסתלקותו עליו השלום:

י

רבנו זצוק"ל, אמר: אזוי ווי די וואס קריגען אויף מיר ווייסען ניט פון מיר, און אזוי די וואס האלטן
פון מיר ווייסן אויף ניט פון מיר, נאר נתן און נפתלי אביסעל [כמו שאלו החולקים עלי אין יודעים
ממני, כך אלו שאוחזים ממני גם לא יודעים ממני, רק נתן ונפתלי קצת]:

יא

על החתונה של בתו מרגם שנסע רבנו זצוק"ל עם בני ביתו להרב לזואלטשטיק מחמת כבודו של הרב.
ואחר כך ספר הרב את צערו לפני רבנו זצוק"ל שיש לו עינים רעים. ואמר רבנו ז"ל לאנשיו בשתיקה
קצת כדי שלא ישמע הרב בזה הלשון: איך ווייס איך ווייס, דו האסט שלעכטי אוינגען, זאלסט האבין
גוטע אוינגען וואלסטו צו מיר גיפארין אויף חתונה, נישט איך צו דיר [אני יודע, אני יודע שיש לך עינים
רעות, אם היו לך עינים טובות היית נוסע אלי לחתונה ולא אני אליך]:

יב

פעם אחת היה הרב מחמלקניק אצל רבנו זצוק"ל בבֶרסלב והיו צריכים להמתין עליו בסעודה יען שהלך
לצרכיו. ובין כך ספר רבנו זצוק"ל המעשה מהעגול. ואמר אז רבנו זצוק"ל אם הוא היה צריך לספר
מעשה כזאת, כמה הכנות היה צריך לעשות מקדם:

יג

פעם אחת ספר רבנו זצוק"ל לבתו אדיל ממפרסם אחד, שתשע שנים היה מתפלל בהתלהבות מאד, יען
שחתול גררה והקשישה אצל הדלת ונדמה לו שהחסידים דוחפים את עצמם אצל הדלת, ואחר כך נודע
לו שהוא חתול. נמצא שהיה מתפלל לשם החתול רחמנא לצלן:

יד

דרכו של רבנו זצוק"ל בקטנותו היה בהצנע, והיה דרכו לתן להבעל עגלה של חותנו איזו סכום לנסע
עמו בכל בקר קדם אור היום בחורף על קבר (כמדמני) של רבי ישעיה מיאנאווע, ובא בחזרה עוד קדם
אור היום עד שלא הרגיש חותנו מאומה. פעם אחת בא חותנו וראה שהסוסים מלאים זעה, והבין
שהלא דבר הוא, ושאל למשרתו והכרח להגיד לו האמת:

טו

רבנו זצוק"ל אמר לפני מוהרנ"ת "והייתי רגיל בנדרים", שאל אותו מוהרנ"ת הלא על פי הגמרא אין
נכון לנדר, והשיב: דאס מיינט מען אזוינגע שלמעזאלניקעס ווי איהר [מתפונים לשלומיאלים כמוכם].

טז

אמר לענין קעסט [המנהג היה שהחתן היה סמוך על שלחן חותנו בשנים הראשונות לאחר נשואיו],
שאלו אם זורקים הכרים לחוץ אף מכניסים אותם בחזרה לבית, אז לא ירחיק עצמו מן הקעסט לילך
אל המשא ומתן ולסחר. ודבר מוהרנ"ת מזה ואמר שהיג מלי בתורתו אמנותו, אבל אם לומד קצת
והשאר הוא מבטל מלמודו, מצוה לדבר עם האברך הזה שילך לסחר במשא ומתן ויקבע עתים לתורה:

יז

איש אחד עשה סכה יקרה ועלה לו בסכום רב, ובקש את רבנו זצוק"ל על קדוש להסכה. והלך עמו
מוהרנ"ת. ודבר מוהרנ"ת שהסכה אינה על פי הדיו, ורבנו זצוק"ל שתק. ומחמת שמוהרנ"ת הסתפל
תמיד על פני רבנו זצוק"ל, כיון שראה שרבנו זצוק"ל שתק וישתק גם הוא. ובדרך בחזרה לביתו אמר
רבנו זצוק"ל למוהרנ"ת, יהודי שמנגע עצמו כל כך, ומוציא כל כך הוצאות על הסכה, אהה רוצה
לעשות שאלות לפסלה מחמת חמרות:

יח

כשהיה רבנו ז"ל בלעמבערג בקש אותו אחד בעל מכניס אורח גדול שהיו אוכלים אצלו הרבה אורחים,
ואמר לו רבנו זצוק"ל הלא יש לך בלא זה הרבה אורחים. ויאמר לו האיש הנ"ל אני רוצה לעשות מצוה
בכם. ענה לו רבנו זצוק"ל, אני רוצה המצוה בעצמי. אף על פי כן הפציר בו כל כך, עד שהכרח להבטיחו
שיאכל אצלו סעודה אחת וכו' הנה. אחר כך אמר רבנו זצוק"ל שהוא מקנא אותו שהוא יושב כמו גיטר
יוד [כפני לאדמו"ר] עם חסידים. ולא עוד כל הגוטי יודין כשנוסעים מהם נוטנים להם מעות, והוא נתן
לכל אחד מעות:

יט

מוהרנ"ת היה לו צער גדול בנים רחמנא לצלן. ולא היה מספר לרבנו ז"ל מפני שהיה דבוק בעבודת
השם ותרך כל כך, וזה היה אצלו העקר לדבר עם רבנו זצוק"ל. אף מחמת שהיה אז רגיל לספר כל
מאורעותיו לפניו זצוק"ל, היה נכנס צערו בתוך ספורו. ופעם אחת אמר אליו רבנו ז"ל, שונכנס קצת
במחי ענין הצער גדול בנים שלך, אף על זה תתן לי מעות. ואמר לו מוהרנ"ת הן חשבתני מכבד בדיעתי
לעשות לך ששה כסאות (בנינקלעד שטולען). אמר לו רבנו זצוק"ל לא מפני ההתקרבות, כי בשביל זה
אני צריך לתן לך מעות. כי 'צפאה מאן דאחיד בידא דחבנא' [אשרי מי שמחזיק ביד הרשעים]. אף על
זה הנ"ל אתה צריך לתן לי מעות, וכו' היה. שעשה לו ששה כסאות, והיה לו חמשה בנים ובת אחת:

כ

אחד עשה כסא לרבנו זצוק"ל, ושאל אותו רבנו ז"ל כמה זמן עשית אותה, ענה לו בחצי שנה. ושאל
אותו רבנו זצוק"ל האם כל היום עשית אותה, ענה לו לא, רק בכל יום עבדתי שעה אחת (וען כי היה
כסא נאה ומצירת בצירים נאים). אמר לו רבנו זצוק"ל. אזוי! האסטו מיר אין זינען גיהאט אהאלב
גאהר אלע טאג א שעה [כך! חשבת עלי חצי שנה כל יום שעה]:

כא

פעם אחת באו אנשי שלומנו אל רבנו זצוק"ל וחסר אחד מהאנשים שלא היה חשוב כל כך. ושאל רבנו
זצוק"ל היכן הוא? והיה תמיהא גדולה לאנשי שלומנו על שאלתו עליו, ואמר רבנו זצוק"ל מפני זה אני
מכרח לנסע ללעמברג:

כב

פעם אחת נסעו אנשי שלומנו מנמירוב לברסלב לרבנו זצוק"ל, ותעו מאד בדרך ונסעו כל הלילה, ובדרך

ראו שבאו בחזרה לנמרו. וכשבאו אחר כך לרבנו זצוק"ל וספרו לו הנסיעה הנ"ל. אמר הכל הוא בשביל אחד שלא רצה בלב שלם, והוא היה ר' ליפא, איהר זאלט גיווען איינעם אראפ ווארפין [היה עליכם לזרק אחד]:

כג

פעם אחת אמר רבנו זצוק"ל: וואס יודין פארמאגין "אקדמות" מיט דעם נגון [מה שיהודים אוצרים ברכושם – אקדמות עם הנגון]:

כד

אחד שאל את הר' גרשון נכד המגיד מטיראוויצע זצוק"ל, ספר לי איזו גדלות מרבנו זצוק"ל, ויאמר אליו שלש דברים: א. אם היה מסתפל באחד, אפלו מאחוריו, תכף היה מרגיש האיש. ב. שכשפניו היה לפעמים מצפה בזבובים ולא נשא נדיו להבריחם מעליו, ג. פעם אחת הוכיח אותו רבנו זצוק"ל על שאינו מתפלל כראוי, והיה קשה לו שהוא היה מתפלל בהתלהבות ובכחות גדולות, ואמר לרבנו ז"ל דאכט זיך אז איך דאווען [נראה לי שאני מתפלל], ואמר אליו רבנו זצוק"ל ניט דאווינען און מיינען אז מ'דאווינט [לא להתפלל ולחשב שמתפללים], והיה קשה לו עוד יותר. אחר כך לעת ערב כשנכנס עם רבנו זצוק"ל לבית המדרש צוה עליו רבנו זצוק"ל לכנס קדם, ורבנו זצוק"ל הלך אחריו עד מקום רבנו ז"ל, והכרח אז להתפלל מנחה סמוך לרבנו זצוק"ל. ונתפעל אז מאד מתפלת רבנו זצוק"ל והרגיש אז דביקות, והבין אז שמעולם לא התפלל. פעם אחד רצה רבנו זצוק"ל לתן לו עשירות ולא רצה וכו', כמובא באותות ומופתים:

כה

פעם אחת נסע רבנו זצוק"ל בדרך, ועבר דרך עיר זשירין ושם היה אחד ממקורביו רבי יהושע, ושמע רבנו זצוק"ל שמתפלל מנחה והוטב בעיניו מאד. וכל מי שבא אליו אמר לו, אה, האט מיין יהושע'לע גידאווינט מנחה [אה! יהושע'לה שלי התפלל מנחה]. ומהרנית ספר ולי אמר א שטיק מנחה [חתיכת מנחה]:

כו

פעם אחת אמר רבנו ז"ל שלשה דברים פעלתי אצל השם [תברך]. א) דאס גדלות האב איך שוין פון אייך צובראכען; ווי אזוי איהר וועט דאווינען וועט מען זאגען, איי ער איז אבראסליווער [את הגדלות כבר שברתי מכך, איך שתתפללו יגידו, אי, הוא ברסלב]. ב) איין עברה וועט אייך קרענקען, עס וועט אייך שוין ניט באקומען, אפלו איהר וועט טאהן וועט דאס זיין אהן הענט און אהן פיס [עברה תציק לכם היא כבר לא תקבל אתכם, אפילו אם תעשו, זה יהיה בלי ידים ובלי רגלים]. ג) מפרסמים של שקר וועט איהר זייער פנים ניט אן קוקען, איהר האט שוין פארזיכט אונגארשען וויין [מפרסמים של שקר לא תוכלו להביט בפרצופם, אתם כבר טעמתם מהיין ההינגרי]:

כז

מעשה שהיה בשבועות או בחנכה, שאמר רבנו זצוק"ל בעת שהיה יושב על השלחן עם אנשי שלומנו, ווער האט דאס אין זיך אזא עזות צו האבען ביי מיין טיש א הרהור רחמנא לצלו. ואמר, איך מיין ניט טשערינער, ניט ברסלב, ניט טעפליקר. [מי יש לו בעצמו עזות כזו בשלחן שלי שהיה לו הרהור, ואמר אני לא מתפנון לבני טשהערו, לא מברסלב ולא מטעפליקר]. וטיראוויצער לא הזכיר. והבינו מי הוא אותו האיש. כי היה שם אחד מטיראוויצע שלא היה לו שלום בית כשתי שנים. ותכף קם רבנו זצוק"ל

מן השלחו ונכנס לחדרו. והאיש הנ"ל עמד על הפתח ובכה הרבה מאוד. וגם אנשי שלומנו בקשו מרבנו
זצוק"ל בעדו, והאיש הבטיח שייעשה תכף שלום עם בני ביתו:

כח

פעם אחד נסע הרב מבארדיטשוב בדרך, ופגע את הר' יצחק חתן המגיד מטיראוויצא ונתנהל מאד
מצורתו. ושאל למי הוא מקרב. ואמרו לו שהוא מקרב לרבנו זצוק"ל. ענה ואמר אה ווא איך פאר דאך
ארום, זעה איך אז ווי עפעס רעכטס האט ער פארקאפט [איפה שאני נוסע ומסתובב אני רואה איפה
שיש איזה טוב – הוא כבד חטף זאת]:

כט

על הגמרא (חגיגה ה.) 'האי צורבא מרבנן וכו' מיסיפנא לה'. והקשה רבנו זצוק"ל, וכי מלאך המות
אוהב לתלמיד חכם, אלא דאיתא פיון שעברו רב שנותיו של אדם ולא חטא מבטח שלא יחטא, על כן
מוסיף לו עוד שנים כדי שלא יהיו רב שנותיו:

ל

אחד שאל את רבנו זצוק"ל מדוע אין שום ספר מכס כמו השבחי הבעל שם טוב שיש מהבעל שם טוב
זצוק"ל. והשיב לו רבנו מהיכן נעשה השבחי הבעל שם טוב. לאחר הסתלקות הבעל שם טוב נתקבצו
התלמידים וספרו כל אחד מה שיזע. והקבוץ היה אצל הרב ר' גדליה והוא ידע כל המעשיות מהבעל
שם טוב זצוק"ל, ושוב היה אחד שהיה יודע גם כן מעשיות, ומזה נעשה השבחי בעל שם טוב. וכמדמה
שהרב ר' גדליה מליניץ עשה את השבחי בעל שם טוב. אחר כך אמר רבנו זצוק"ל בזה הלשון: ס'וועט
פון מיר אויך זיין וואס צו דערציילן [היה גם ממני מה לספר]:

לא

מגלת סתרים הראשון, בעת שנסע רבנו זצוק"ל בדרך מלאדיזשין לברסלב, ועברו קאזאקין. והתחיל
רבנו זצ"ל לדבר ממדינת רוסיא ומה שיהיה עד ביאת הגואל, ומביאת הגואל עד תחית המתים. וישב
אצל רבנו זצוק"ל הר' יוסקא חתנו עם מוהרנ"ת ור' נפתלי זצוק"ל, ושני אנשים מטעפליק ישבו על
המדרגה של העגלה מזה ומזה. אחר כך רצה מוהרנ"ת לחזר איזה דבור עם הר' יוסקי, וראה מוהרנ"ת
שאינו יודע כלום, רק ספר שזאת שמע שאמר רבנו זצוק"ל לבסוף א בויס מיט גילדענע בלעטער [לע עם
עלים זהובים]. וגם השני אנשים מטעפליק לא שמעו כלל, וכשראו הר' נתן ור' נפתלי זאת, הבינו שרבנו
זצוק"ל רוצה שיהיה בסוד וכן היה. ועל כן כתב מוהרנ"ת המגלת סתרים בראשי תבות:

לב

מגלת סתרים השני נאמר אחר פטירת היקד הקדוש רבי שלמה אפרים ז"ל בעת שקבלה אשתו של רבנו
זצוק"ל לפני הר' נתן ור' נפתלי על רבנו זצוק"ל, א. שאינו מסתכל על עצמו. ב. מפני מה הוא מטלטל
עצמו בדרךים. ג. על שהניח שיקתלק היקד. ואמר רבנו זצוק"ל להרב ר' נתן ולהרב ר' נפתלי אדרבה!
תהיו אתם דינים, איהר איז אשאד דאס קינד [לה חבל על היקד], ונתן קולו בבכי ובדמעות שליש עד
שברחו הרב ר' נתן והרב ר' נפתלי מלפניו מפני הבושה. וזאת מובא בחיי מוהר"ן ובימי מוהרנ"ת.
בפקר היה היאר צייט של האר"י ז"ל אמר להם רבנו זצוק"ל מפני מה ברחתם, אם לא ברחתם הייתי
מספר לכם שיינס [דברים יפים] כמבאר קצת; ואמר אז התורה ס"ה ויאמר בעז אל רותי וכו', אחר כך
קרא אותם ופתח את הדלת של הבית המדרש שהיה אצל בית רבנו ז"ל. ואז היה הרב מברסלב בבית
המדרש ולא רצה רבנו זצ"ל שיהיה בעת הספור, וכיון שפתח רבנו ז"ל את הדלת פתח הרב הנ"ל את

הַדְּלֵת הַשְּׁנִיָּה וְנִצָּא לַחוּץ. אַז הִלְךְ רַבְּנוּ ז"ל תַּכְף וּמִיָּד וְסָגַר אֶת הַדְּלֵת וְסָפַר לָהֶם שְׁנֵי־אֵת הַמְּגִלָּת
סְתָרִים :

לג

רַבְּנוּ זְצוּק"ל אָמַר כְּשִׁשׁוּכְבִּים בְּעֲצִימַת עֵינַיִם חָצִי שָׁעָה אַף עַל פִּי שְׁאִין יִשְׁנִים הִיא הַתְּחַדְּשׁוֹת הַמַּחֲוִין.
עוֹד אָמַר לְאַחַד שְׁצָרִיכִין לְשַׁמֵּר אֶת הַלֵּינְקָע זַיִט [הַצַּד הַשְּׂמָאלִי], שְׂאֵם אֵין לוֹ אֶלְא כִּר אַחַד יֵנִיחַ אוֹתוֹ
תַּחַת הַגֵּב כִּי לְהֵרָאֵשׁ אֵינוֹ מְזִיק כָּל כָּךְ אִם אֵין לוֹ כִּר. וְאָמַר שְׁצָרִיכִין לְשַׁמֵּר הַשְּׁנָה, מִיַּד אֶרֶץ הַיִּטִּין דְּעַם
שְׂלָאָף. עוֹד אָמַר : אַז מְעַן חַמְּפֻט זִיף אוֹיֵף בְּדַאֶרְף מְעַן זִיף אוֹיֵף הֵיִיבִין. אֵין מִיִּט דְּעַם שְׂלָאָף בְּעַד אֶרֶץ
מְעַן זִיף אֶפְרַעֲכִינְעוּ נֶאֱדָד דְּעַם דְּאוּוֹנְעוּ [כְּשִׁמְתַּעוֹרְרִים צָרִיכִים תִּיכְף לְקוּם, וְעַם הַשְּׁנָה לְהַתְּחַשֵּׁב לְאַחַר
הַתְּפִלָּה] :

לד

רַבְּנוּ זְצוּק"ל אָמַר שְׁצָרִיכִין לְכָל יָלֵד לְהַעֲמִיד פֶּאֶקִין [חַסוּן אֲבַעְבוּעוֹת] קִדְּם רַבְּעֵ שְׁנָה. וְוָאוּרִים אוֹיִב נִיט
[שְׂאֵם לֹא] הוּא כְּמוֹ שׁוֹפֵף דְּמִים. אֶפְלוֹ אִם דָּרִים הֶרְחַק מִן הָעִיר, וְלִסְעָ אֶפְלוֹ בְּזִמְן שֶׁהִקָּר גְּדוּל לְהַעֲמִיד
פֶּאֶקִין [חַסוּן] קִדְּם רַבְּעֵ שְׁנָה :

לה

אָמַר עַל אֵיגְעָרְקַעס [מְלַפְפוֹן] שְׁצָרִיכִין שְׂלֹא לְטַל קְלַפְתָּם לְגַמְרִי, כִּי קְלַפְתָּם הִיא קְלַפְתָּ נֶגְהָ, וְצָרִיכִין
לְבָרַר מִמֶּנּוּ הַטּוֹב. וּמִשְׁמַע שְׁבָכָל דְּבָר שְׂרָאוּי לְאַכֵּל הַקְּלַפָּה שְׂלוֹ צָרִיכִים לְהַנִּיחַ קֶצֶת מִהַקְּלַפָּה כְּדִי לְבָרַר
הַטּוֹב :

לו

פַּעַם אַחַת הָיָה נֶעַר קֶטָן וְשׁוֹ אֶצֶל רַבְּנוּ זְצוּק"ל. וְשָׁמַע שְׁרַבְּנוּ יֵשׁ לוֹ הַתְּבוּדָּדוֹת תַּחַת הַסְּדִין בְּהַתְּלַהּבוֹת
עֲצוּם, וְנִתְעוֹרַר מְאֹד. וְהִלְךְ הַנֶּעַר אֶל רַבְּנוּ זְצוּק"ל וְגִלָּה אֶת הַסְּדִין וְאָמַר לוֹ אֲנִי רוֹצֵה לְהִיּוֹת אִישׁ כְּשֶׁר,
וְאֵז לְמַד אוֹתוֹ רַבְּנוּ זְצוּק"ל לְשַׁפֵּט אֶת עֲצָמוֹ אִם לְמַד בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם יִתֵּן תּוֹדָה וְיִתְפַּלֵּל שְׁלִמְחָר וְלְמַד
יּוֹתֵר, וְאִם לֹא, יִתְפַּלֵּל הִיִּתְכּוֹן וְכוּ'. (וְהָר' אַבְרָהָם ז"ל אָמַר שְׁמִפְנֵי זֶה נִתֵּן לוֹ רַבְּנוּ זְצוּק"ל הַתְּבוּדָּדוֹת
הַנִּי"ל מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ עֵסֶק אֵז בְּזֶה בְּיוֹתֵר) וְכַמְדַּמָּה שְׁזָה הַנֶּעַר הָיָה הָרַב ר' שְׁמוּאֵל יֶצְחָק :

לז

זְקַנּוֹ שֶׁל הָרַב מְטֻשְׁעָה־רִין אָמַר עָלָיו רַבְּנוּ זְצוּק"ל שֵׁישׁ לוֹ חֲסִיד אַחַד בְּעִיר בְּרִסְלָב. וּפַעַם אַחַת הִתְעַנָּה
מִשְׁבָּת לְשִׁבָּת וְאָמַר רַבְּנוּ זְצוּק"ל שֶׁהָיָה צָרִיף לְפַעַל אֵיזָה דְּבָר וְהַשְׁתַּמֵּשׁ עִם עֲבוּדָה שֶׁל הָר' חַיִּים
שְׂרָה'ס. וְאָמַר אֵז מַה שְׁמוּבָא בְּהַשְׁיִחוֹת לֹא בְּחֻנָּם הָיָה הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הַבְּעַל שֵׁם טוֹב, שֶׁהָיָה לוֹ
תַּלְמִידִים כְּאֵלוֹ :

לח

פַּעַם אַחַת הָיָה רַבְּנוּ זְצוּק"ל עַל חַתֻּנָּה וְהָיָה שֵׁם בְּדַחַן וְהַחֲלִיף אֶת בְּגָדָיו פַּעַם עַל כְּמָר, וּפַעַם עַל מְפָרְסִם
(רַבִּי). אֵז אָמַר רַבְּנוּ זְצוּק"ל, אֵט אֵיז מְעַן אֵ מְלֶאֱדָ אֵט אֵיז מְעַן אֵ גִלַּח [הַנָּה מְתַנְהָגִים כְּמוֹ מְלֶאֱדָ, וְהַנָּה
כְּמוֹ כְּמָר] :

לט

פַּעַם אַחַת הָיָה רַבְּנוּ זְצוּק"ל עַל חַתֻּנָּה, וְהָיוּ רְגִילִים שְׁעַם הַכְּלִי הַזְּמָר הָיָה אַחַד מִכָּה בְּתַף וְהָיָה צוּעֵק
פְּרִיִלִיד פְּרִיִלִיד [שְׂמַחָה שְׂמַחָה]. וּבְתוֹף שֶׁהָיָה מִכָּה וְצוּעֵק הָיָה מִתְנַמְנֵם, וְנִתֵּן לוֹ אַחַד הַכְּפָאָה עַל הַלְּחִי
וְאָמַר לוֹ, קְלַאֵפ פְּרִיִלִיד [דְּפוּק בְּשְׂמַחָה] וְהָיָה בּוֹכָה קְלַאֵפ פְּרִיִלִיד. אֵז אָמַר רַבְּנוּ זְצוּק"ל אֵ פֶאֶטֶשׁ

גיחאפּט און פּריליך גיקלאפּט [ספּג סטיַרה ובשמיחה דפּק]:

מ

על הַחַתּוּנָה שֶׁל בַּתּוֹ שְׂרָה'קע הָיָה הַמַּכָּה בְּתוֹךְ נָכְרִי, וְצָוָה רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְשַׁלְּחוּ:

מא

הַשִּׁיחָה 'נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּנַחֲשֵׁי, נֶאֱמָרָה בְּוֹאֵד נֶאֱכָט [לְיֵלֶה שְׁלַפְנֵי הַבְּרִית] שֶׁל הַיֵּלֶד ר' יַעֲקֹב ז"ל. וְאַחַר הַבְּרִית כְּשֶׁבָאוּ אֵלָיו אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, נֶאֱדָד וּוֹאֵס פֶּאָרַט אֵיהָר צו מִיר, אֵיךְ הָאָב אֵייד פֿייד [מְדוּעַ אַתֶּם נוֹסְעִים אֵלַי אֲנִי שׂוֹנֵא אַתְּכֶם]:

מב

רַבֵּנוּ זְצוּק"ל אָמַר, אֶפְלוּ מִ'אִיזוּ שׁוֹיֵן אַ עַרְלִיכֶער יוֹד אֵין דָּעם גִּלְגוּל ווער ווייסט וואס מ'האט אן גיאַרבעט אֵין יַעֲנֵעַם גִּלְגוּל [אַפִּילוּ אִם הוּא כָּבֵר אִישׁ כְּשֶׁר בְּגִלְגוּל זֶה, מִי יוֹדֵעַ מַה עוֹלָל בְּגִלְגוּל שְׁעַבְרָ]:

מג

דָּרְפוּ שֶׁל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל הָיָה לִילְדֵי אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח לְבַתּוֹ הַצַּדִּיקֵת אֲדִיל, וְהָיָה הַיְתָה מְכַבְּדָתוֹ בְּשָׁנֵי קִנְיִדְלִיךְ [כּוֹפֶתְאוֹת]. וְהָיָה הַיְתָה לָהּ צַעַר גָּדוֹל בְּנִים רַחֲמָנָא לְצַלָּן. פֶּעַם אַחַת אָמַר לָהּ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל בְּשֶׁכֶר שְׁנֵי קִנְיִדְלִיךְ? הָיוּ לָהּ שְׁנֵי בְּנִים שֶׁהָעוֹלָם יִקְנֵאוּ אוֹתָדָד בְּהֵם. וְנִתְחַרְטָה כָּל מְמִיָּה עַל שְׁלֵא נִתְּנָה לוֹ יוֹתֵר, שְׁאֵלוּ נִתְּנָה לוֹ יוֹתֵר אֶפְשָׁר הָיָה לָהּ יוֹתֵר בְּנִים:

מד

בַּתּוֹ מֵרָקִם, הַקִּפִּיד מוֹהֲרֵנִי זְצוּק"ל עַל חֲמִיָּה שְׁלֵא הִנִּיחָה לְרַקֵּד עִם רַבֵּנוּ זְצוּק"ל עַל הַחַתּוּנָה... וּבְשִׁבִיל זֶה לֹא הָיָה לָהּ בְּנִים. וְיֵשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר עַל פִּי הַתּוֹרָה סִימָן כ"א כִּי הַתּוֹרָה שְׁיַכֵּת לְהַנִּי"ל:

מה

פֶּעַם אַחַת הָיָה יוֹשֵׁב רַבֵּנוּ ז"ל בְּחֶדֶר מִיחַד בְּשֵׁלֶשׁ סַעֲדוֹת כְּדָרְכוּ תַמִּיד, וּבְבִיַת הַגְּדוֹל יָשְׁבוּ מוֹהֲרֵנִי וְרֵי נִפְתָּלִי. וְשַׁלַּח אֵלֵיהֶם אֶת הַמְּשֻׁרֵת לוֹמַר לָהֶם שֶׁיִּזְמְרוּ זְמִירוֹת. וְתַכֵּף כְּשֶׁמַּע מוֹהֲרֵנִי הַתְּחִיל לְזַמֵּר. אַחַר כֵּךְ שְׁאַל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל רֵאשִׁית מְדוּעַ לֹא הִיָּתֵם מְזַמְרִים, וְהַשְּׁנִית כְּשֶׁצְוִיָּתִי לְזַמֵּר הָיָה צְרִיךְ רַבִּי נִפְתָּלִי לְזַמֵּר כִּי הָיָה לוֹ קוֹל נְגִינָה. וְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל הָיָה מִשְׁתַּוֵּקֵק שֶׁיְהִיָּה חַזָּן שְׁיִוְכַל לְזַמֵּר וְגַם? הָיָה אִישׁ כְּשֶׁר:

מו

בַּעַת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ ז"ל בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל הַבְּטִיחַ לְהֵרֵב ר' אַבְרָהָם ז"ל קֵאלִיסְקֶער כִּי תַכֵּף כְּשֶׁיָּבֹא לְחוּץ לְאַרְץ תַּכֵּף יִשַׁע אֶל הָרֵב מִלְּאֲדֵי הָרֵב ר' שְׁנִיאֹר זְלָמָן לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעִנְיָן מַעוֹת אַרְץ יִשְׂרָאֵל. וְקַיִם זֹאת, כִּי בָּבֹאוּ לְבֵיתוֹ לֹא יֵרֵד מִעֲגָלָה לְכַנֵּס לְבֵיתוֹ, אֲלֵא תַכֵּף נִסַּע לְהֵרֵב מִלְּאֲדֵי. וּבָבֹאוּ לְשֵׁם דָּבָר עִם שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁל הָרֵב מַעֲנִין חַב"ד. וְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל בְּקֵשׁ מֵהֶם שֶׁיִּפְרְשׁוּ לוֹ אֵיזָה עִנְיָן. אַחַר כֵּךְ בְּקֵשׁ אֶת רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לוֹמַר לְפָנָיו תּוֹרָה וְלֹא רָצָה. וְאָמַר הָרֵב תּוֹרָה בְּעַרְךָ שְׁמוֹנָה שְׁעוֹת, וְאָמַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל שְׁבִדְבָר זֶה הָאֵט עַר צו גִּיטְרָאפִין [הוּא כּוֹן הִיטִיב], שְׁסִים אֲזוּ עַל הַפְּסוּק "רַחֲמִיָּד רַבִּים הִי", עַס אִיזוּ אוֹיף דִּיר גָּאט אַגְרוֹיִס רַחֲמָנוּת [זֶה עֵלִיךְ אֶלְקִים רַחֲמָנוּת גְּדוֹלָה]. פֶּעַם אַחַת הָיָה הָרֵב זְצוּק"ל בְּבִרְסָלָב אֶצֶל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל בַּעַת שֶׁנִּסַּע לְמַעֲזָבוּ; וְאֲזוּ הָיָה עֲלָיו הַמַּחְלָקֵת שֶׁל הָרֵב ר' בְּרוּךְ זְצוּק"ל. וְאֲזוּ אָמַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְאֲנָשִׁים שֶׁלוּ עַל הָרֵב: 'תֵּנוּ כְּבוֹד לְשֵׁר אֶלְף'. וְשְׁאַל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל אֶת הָרֵב הָאֵם אָמַת מַה שְׁאוּמְרִים עֲלֵיכֶם שְׁיֵשׁ לְכֶם שְׁמוֹנִים אֶלְף חֲסִידִים. וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָרֵב, שְׁיֵשׁ לוֹ חֲסִידִים מְלַמְּדִים, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ קֶפֶה שֶׁל צְדָקָה בְּשִׁבְלֵו, וְהַנְּעָרִים מֵאַחַר שְׁנוֹתָנִים צְדָקָה בְּשִׁבְלֵו מִסְתַּמָּא לֹא יְהִיוּ מִתְּנַגְּדִים עֲלָיו. וְהָרֵב הַתְּנַצֵּל אֶת עַצְמוֹ אֲזוּ לְפָנָי רַבֵּנוּ זְצוּק"ל עַל הָרֵב הָר' בְּרוּךְ זְצוּק"ל. וַיֹּאמֶר אֵלָיו רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, פֶּעַטְעַרְבוּרְג זְעַנְט

איהר איבער גיקומען, פֿעטער ברוך וועט איהר ניט איבער קומען וכי' [פֿעטערברוג עברתם אבל פֿעטער-
ברוך (דוד-ברוך) אתם לא תעבורו]:

מז

פעם אחת היה סעודה אצל מרת אדיל בת רבנו ז"ל באומן שבאו אליה הגבירות מהעיר, וישבו פֿנהוג
הגברים בחדר אחד והנשים בחדר אחר, ואנשי שלומנו דברו ביניהם איזה זמן, וסברו הנשים שכבר
ברכו אנשי שלומנו ברכת המזון. ואמרה להם אדיל שעוד לא ברכו ברכת המזון, וארום מיין טאטינס
לייט אז זיי בענטשין הערט מען [כי אנשי אבי פֿשֿמברכים שומעים]. ותכף נשמע כמו רעש מאנשי
שלומנו קול הברכת המזון וכי':

מח

פעם אחת בא הר' בער מטשערין אל רבנו זצוק"ל על שבת, ולא על השבת שהיה לו קביעות לבוא אל
רבנו זצוק"ל. ושאל אותו רבנו זצוק"ל מדוע לא באת על שבת שאתה רגיל לבוא. והשיב לרבנו זצוק"ל
שהיה אצלו נכד הבעל שם טוב מפני זה לא היה יכול לבוא. ויאמר לו רבנו זצוק"ל, הוצרכת לקחת מקל
ולהכותו מפני שאינו יושב בביתו על התורה ועל העבודה, ופרנסה יתן לו השם ותברך:

מט

זה הכלל שכל התורות קדם שרצה רבנו זצוק"ל לומר תורה, צנה לאנשי שלומנו שיתפללו מנחה בכונה
גדולה כמו בערב יום כפור ויתנדו. ובראש השנה היה אומר תורה בין השמשות מיום א' לב'. בשבועות
גם כן כמו בראש השנה. ושמעתי שפעם אחת ישב רבנו זצוק"ל לומר תורה בחג השבועות אחר מנחה
בעוד שהיתה החמה זורחת, וישבו כל הלילה אצל השלחן והתפלל ערבית בתוך הסעודה. וישבו עד
שהחמה התחילה עוד הפעם לזרח בבקר יום השני ענה רבנו ז"ל ואמר, די זון קער זיך פאר חדושין, זי
האט איבער גילאזט מענטשין ביים טיש, און האט צוריק גיפונען די אינגענע מענטשין ביים טיש
[השמש עשויה להתפלא היא שאינה את האנשים אצל השלחן, והיא שוב פגשה אותם אנשים ליד
השלחן]. ושמעתי אשר רבנו זצוק"ל לא היה יושן בשבועות שני הנמים והלילות. רבנו זצוק"ל אמר
בשבועות איז דער עקר דאס אויף זיין, און הושענא רבה דער עקר דאס זאגן [בשבועות העקר הוא
להיות ער, ובהושענא רבה העקר הוא האמירה]:

נ

המעשה מהינוקא בעת שנסע רבנו זצוק"ל עם ר' שמואל זצוק"ל, ספר הר' אברהם ז"ל ואמר כי אלו
התינוקות קשה שיחיו, וזה היה חדוש של רבנו זצוק"ל שהיה ל"ח שנים וחצי, שגם כן הינוקא הר'
נחמן חטופא שהתנבא על משיח וכי':

נא

איתא בחיי מוהר"ן בהשיחות שר' שמעון זכה שישמש את רבנו זצוק"ל אחר הסתלקותו כמו שישמשו
בחייו, ויש בזה מעשה ענין שם. וזה הוא המעשה, שאחר שבא ר' שמעון מעבר לנהר דאן. בקש מרבנו
זצוק"ל שיבטיח לו שישמשנו. והבין שרבנו זצוק"ל אינו רוצה, ושתק. ולאחר זמן בקש עוד הפעם
מרבנו זצוק"ל שיבטיח לו כנ"ל, והזכיר אז לרבנו זצוק"ל את המעשה שהציל אותו פעם אחת מן
המיתה בעת שנסעו מכפר אוסאטין למעדוועדוקי או להפד, שנסעו בשפוע הקר, והבין ר' שמעון
שהעגלה תתהפך. והיו אז כלם בסכנת מות, כי הדרך היה מלא אבנים וחפירות. וקפץ הר' שמעון
מהעגלה ועכב את העגלה והציל את כל האנשים. והשיב לו רבנו זצוק"ל אנדאי האסטו גיט גימאכט

[נדאי עשית טוב]. ורמז לו דמשום זה לבד אינו יכול לזכות עדין לדבר גדול כזה. ושוב שתק הר' שמעון. לאחר זמן בקש עוד הפעם מרבנו זצוק"ל וספר לו רבנו זצוק"ל האיך שאמו באה אצלו בחלום מפני מה שאינו מבטיח לו על זה, ועל כן הבטיח לו אז. וספר הר' נחמן מטולטשין שמוהרנ"ת קנא אותו מאד. והר' שמעון הנ"ל בא פעם אחת מארץ ישראל לעשות שדוץ עם בנו מחוץ לארץ, והיה אז בשבועות הגדול אצל מוהרנ"ת, ואמר אז על מוהרנ"ת אה וואה, חשבתני שזה תלמיד רבנו זצוק"ל, ולבסוף הוא רבנו בעצמו דער רבי אליו, ואמר אז לחתנו המגיד מטירהאונצי הלא אני מבין על גוטינ יוד [אדמו"ר] שהשלקתי כל המפרסמים, וקרבותי את עצמי ליונגיל (לפחור) קדם החתנה, כי נתקרב לרבנו זצוק"ל קדם חפתו, זאג איך דיר אז היינט איז ער דער מנהיג הדור [אני אומר לך שהיום הוא המנהיג הדור]:

נב

רבנו זצוק"ל אמר על רבי אהרן זצוק"ל מברסלב אז ניט נאר אים דארפן מיר דאנקען וואס ער איז ביי אונז רב, נאר אפלו די פערד וואס האבין איהם גיבראכט. [שלא רק לו צריך להודות שהוא אצלינו רב, אלא אפילו את הסוסים שהביאו אותו]. ופעם אחת אמר עליו איך האב אים גיגעבין א ברור המדמה אין פסקינען שאלות [נתתי לו ברור המדמה לפסוק שאלות], ופעם אחת אמר אז אויף אפיינדיל וועל איך איהם אקעגין טראגין משיח [על גס ארכיב אותו לקראת משיח]:

נג

מעשה מבת רבנו ז"ל, שבא רבנו הקדוש לביתה והיתה חולה מאד. וישב רבנו בצער גדול ונרדם ובא אליו הבעל שם טוב ז"ל ואמר לו מה אתה כל כך בצער. אמר אליו הלא בתי כל כך חולה, אמר לו הבעל שם טוב, הלא מה שכתוב בתהלים פסוק "מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו ולזרעו עד עולם" (פרוש מגדיל ישועות מלכו מאן מלכי רבנו). ועושה חסד השם ותברך עושה חסד למשיחו למי שמשח ומספר מהם "לדוד ולזרעו עד עולם", זהו רבנו ויוצאי חלציו שבאים מזרע דוד המלך עליו השלום) וספר אז רבנו ז"ל המעשה מהמהרש"א לבתו אדיל והיה לה רפואה. (נראה לי המעשה שהובילו אותו לקבורה והיה שם באוסטרה טמאה וכו' שכל מי שהלך דרך שם המיר דתו, וכך מת וכו' ובעת שהוליכו המהרש"א דרך שם וכו' ונבלעה הבית תפלה שלהם וכו' וסיים אז "מגדיל" וכו'). והיא ספרה לכמה חולים והיה להם רפואה, וכן רבי נחמן מטולטשין ז"ל גם כן ספר והיה כן וכו':

נד

ועוד היה מעשה מאדיל בת רבנו שהיתה חולה (נראה לי כאב שנים) ונכנס אליה רבנו הקדוש ואמר לה שתציר במחשבתה שטוב לה מקדם, וענתה לו הלא איך יכולין להצטיר במחשבה הלא מרגישין כאב גדול. ואמר לה רבנו הקדוש הלא המחשבה יש לה כח גדול אם תציר יהיה כן. ופעם אחת היתה חולה מאד ונכנס אליה רבנו הקדוש ואמר לה אם תהיה בשמחה יהיה לך רפואה. וענתה הלא איך יכולין להיות בשמחה, ואמר לה רבנו הקדוש עוד יהיה זמן שאת תהיה בשמחה מאד. ועל כן יהיה לך רפואה, וכן היה. (ועין באריכות באותות ומופתים):

נה

פעם אחת אמר רבנו הקדוש אם היה לי רבי כמותכם (ווען איך האב אזא רעבין) הייתי הולך ברגלי (וואלט איך צי פיס גיגאנגען). ועמד שם אחד מן הצד ושאל לרבנו הקדוש ובחזרה מאי, ענה לו רבנו ז"ל ובחזרה הייתי רץ:

נו

פעם אחת שאלו אנשי שלומנו לרבנו הקדוש ענין חצות אם יכולים להיות נעור עד חצות ולומר חצות. והשיב להם רבנו הקדוש שעקר העבודה של חצות הוא, לקום מהשנה ולומר חצות:

נד

לרבנו הקדוש היו מקרבים רבי מתתיה לייב מפאלי ורבי יעקב בעל מגיה והם היו אחים. ורבנו הקדוש קרב יותר את רבי מתתיה הנ"ל כי היה יותר ירא שמים, והיה לרבי יעקב חלישות דעת כי הוא היה אחיו הגדול, והרגיש בזה רבנו הקדוש ואמר לו בזה הלשון: וואס איז אזוי קשה, איין מאל שטייט אין דער תורה [מה כל כך קשה אי' כתוב בתורה] "וואלם אחיו הקטן יגדל ממנו". און ווידער עס שטייט דאך [ועוד כתוב] "וואיש כי יהיה טהור ובדרך לא היה", ורבי יעקב הנ"ל היה בעל מגיה והיה דרכו על פי רב להיות בדרך:

נח

פעם אחת אמר הבעל שם טוב ז"ל, אם היה לי זוגתי הראשונה הייתי עולה למרום באמצע היום בשוק מעבדו לעיני כל ולא כמו אלהו שעלה במדבר. ופעם אחת אמר רבנו הקדוש אם הייתי יודע גדל הענין של הזוג הראשון, הייתי אומר קרענקין זאלסטו און לעבין זאלסטו [תחלי אבל תחיל], כי זוגתו היתה חולה זמן רב:

נט

פעם אחת היה מדבר מוהרנ"ת ז"ל עם רבנו ז"ל מהצדיק רבי הירש לייב מאליק, אז ער האט גימאכט זייער גוט אין יודישקייט ווארין ער איז זייער פרום [הוא עשה טוב ביהדות כי הוא היה גרא]. וענה רבנו ז"ל אפלו ער זאל זיין ווי אזוי פרום, דער עקר איז וואס ער איז גיווען קלוג [אפילו שיהיה כל כך גרא, העיקר שהוא היה חכם]:

ס

ר' שמעון בקש את רבנו ז"ל שיעתיר עבור היגד שלו (שהיה חולה מאד) שיתרפא, ואדמו"ר ז"ל לא ענה לו כלל. ואחר כך בלילה נשבה אשתו אצל העריסה של היגד והתפללה על היגד כדרך הנשים. ובבקר בא ר' שמעון אל רבנו ז"ל, וכשראה אותו רבנו ז"ל אמר לו בלשון תמה הראית (גדל כח התפלה) שנתתם כבר גזר דינו למות, והיא בתפלתה לא די שפעלה שיחיה, אף פעלה שיאריך ימים שהועילה תפלתה של אשתה שיתרפא ויהיה לו אריכות ימים. וכן הוה שהיגד שב לאיתנו והאריך ימים הרבה קרוב למאה שנים:

סא

הרב ר' יצחק מחרשיוואטע שהיה מקרב לרבנו זצוק"ל, היה לו אח וילקחו ראנדאר [מוכסון] אחד לחתן לכפר הסמוך לראריד שישב על התורה ועל העבודה, שהיה בחור טוב. והוא כשהיה שם ולא היו לו החברים נתבטל מלמודו ויצא מבית המדרש אל הנחור. והיה שם נפח שעשה מלאכתו, והביט על הנפח ועל הדגים שצודין שם, ועמד כך בלי מלבוש עליון ובלי חגורה. ופעם אחת נסע רבנו זצוק"ל דרך שם, וראה האברך הנ"ל איך שעגלה עוברת והיא מלאה מאנשים ועל השטאגעס [המדגרות] שמבחוץ עומדים אנשים מכאן ומכאן, והבין שזה גוטער יוד [אדמו"ר] ויסע דרך עליו כי שם היה הדרך. ונתביש מעט והתחיל לרוץ לביתו. אבל תכף רמוז רבנו זצוק"ל (שנסע אז) בנדיו שיבוא אצלו והכרח לבוא. ובקשו ממנו שיראה להם אכסניא, ושאל אותו מי הוא, וענה לו. אמר רבנו אזוי מיין יצחק'לס ברוידער

[כִּדְ אַחַשְׁרֵי יָצִיחַ שְׁלִי]. וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ מִסְתַּמָּא לְקַח אוֹתָךְ חוֹתֶנְךָ פֶּאֶר דְּעַם גּוֹטְעֵן קִינְד [בְּתוֹר בַּחוּר טוֹב] כִּדְי שְׁתַּלְמֵד וְכוּי, וְאַתָּה מְבַטֵּל וְיוֹצֵא לְהַסְתַּכֵּל עַל הַנֶּפֶח וְהַדְּגִים וְכוּי, עַד שֶׁנִּתְמַלֵּא תְּשׁוּבָה וְחֶרֶטָה וּבּוּשָׁה. וּבִכְה הַרְבֵּה מֵאֵד וּמֵאֵז נַעֲשֶׂה מִתְמִיד גְּדוֹל. וְרַבְּנֵי זְצוּק"ל קָרַב אוֹתוֹ מֵאֵד מֵאֵד. וְאָמַר מִסְתַּמָּא וְעוֹסְטוֹ וְעוֹלִין פֶּאֶרִין צוֹ מִיר [מִסְתַּמָּא תִּרְצָה לְנִסּוּעַ אֲלִי] וְיִהְיֶה לְךָ מְנִיעוֹת וּתְשַׁבֵּר אוֹתָם. תִּדַּע שֶׁעֲנִין שְׁלִי הוּא רַק רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְכֵן הוּא וּבָא עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהִיָּה עֲנִין וְהַיְחָ אֶת עֲצֻמוֹ לִישׁוֹן אֲצֶל הַשְּׁטִיבֵל [בֵּית הַתְּפִלָּה] שֶׁל רַבְּנֵי זְצוּק"ל קִדְם הַזֵּכֶר בְּרִית. וְכִשְׁהִקִּיץ רָאָה רַעַשׁ שְׁאֵנְשִׁים נִכְנָסִים עִם פְּדִיוֹנוֹת לְרַבְּנֵי ז'". וְרָצָה גַם כֵּן לְכַנֵּס וּשְׂאֵל מָה עוֹשִׂין שָׁם וְהַשִּׁיבוּ לוֹ שְׁעוֹשִׂין וְדוּי דְּבָרִים. וְרָאָה שֶׁהָאֲנָשִׁים הַיּוֹצֵאִים, פְּנִיָּהֶם אֲדָמִים, מִיט אוֹיֵס גִּיווִינְטֵעַ אוֹיְגִין [עִם עֵינַיִם בְּכוּיּוֹת], וְהִיָּה לוֹ חֶרֶטָה עַל שְׂבָא, וּמָה הִיָּה לוֹ לַעֲשׂוֹת. וְדַחֵף אֶת עֲצֻמוֹ לְכַנֵּס עִם עוֹד אֶחָד, וְתַכְּף רַמְזוֹ רַבְּנֵי זְצוּק"ל לְהֶאֱחָד שְׁיַצֵּא וְיַצֵּא. וְסָגַר רַבְּנֵי זְצוּק"ל אֶת הַדְּלֶת וְאָמַר לוֹ נוּ, זֶאֱג [תַּגִּיד] מָה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֲנִי וְאַתָּה יוֹדְעִים. וְלֹא רָצָה, וְעָנָה שְׂאִין לוֹ מָה לְהַתְּנוּדוֹת. וְאָמַר לוֹ רַבְּנֵי זְצוּק"ל כְּמָה פְּעָמִים אָמַר (הִינֵנו הַתְּנוּדָה) וְהוּא עָנָה בְּכָל פְּעַם אֵין מָה לְהַתְּנוּדוֹת. אֵז אָמַר לוֹ רַבְּנֵי זְצוּק"ל, מִיָּד וְעוֹסְטוֹ נֶאֱרַען [אוֹתִי אֶתָּה תְּרַמָּה]. וְשִׁמְעֵתִי כְּשֶׁאָמַר רַבְּנֵי זְצוּק"ל הַדְּבָרִים הַנִּי"ל הִכָּה עִם אֲצַבְעוֹ עַל חֶטְמוֹ, וּמִשָּׁד הַתְּבוֹת מִיָּד וְעוֹסְטוֹ נֶאֱרַען [אוֹתִי אֶתָּה תְּרַמָּה], הִלֵּא אֲנִי יוֹדֵעַ מָה שֶׁנַּעֲשֶׂה עִמָּךְ גַּם בְּשִׁכְבְּךָ עַל מִשְׁכְּבְּךָ. וְדַחֵפוּ רַבְּנֵי ז' צ"ל לַחוּץ, וְנִסַּע אַחֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְבֵיתוֹ. וְאַחֵר אֵיזָה שְׁנַיִם בָּא עוֹד פְּעַם לְרַבְּנֵי ז'ל, וְאָמַר עָלָיו רַבְּנֵי ז'ל אֵיזָה וְעוֹרְטִיל [בְּדִיחָה] וְנַעֲשֶׂה צְחוּק, וְנִדְחָה מִזָּה וְלֹא נִסַּע יוֹתֵר. וְאַחֵר כִּדְ אַחֵר זְמַן רַב אַחֵר פְּטִירַת רַבְּנֵי ז'ל דְּבַר עִם ר' מֵאִיר מְטַעֲפֵלִיק ז' צ"ל, סִפֵּר לוֹ שֶׁרַבְּנֵי זְצוּק"ל רְחִקוּ. אָמַר לוֹ זְהוּ נִקְרָא הַתְּרַחֲקוּת; בֵּי אֵזֵא רַעֲבִין וְוֹאֵלֵט אִיד [אֲצֶל כְּזָה רַבִּי הִיִּתִּיל] אֲפֵלוּ מִנִּיחַ אֶת עֲצֻמִּי שְׂיָדוּשׁ עָלַי, עַר זֶאֱל טְרַעֲטוּן אוֹיֵף מִיר. [וְרַבִּי אֲבָרְהָם ז'ל הַסְּבִיר שֶׁרַבְּנֵי ז'ל קִיִּם אֵז מָה שֶׁמְבִיא בְּסִפֵּר הַמִּדּוֹת, שֶׁאִם מְקַרְבִּין לְאָדָם (לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ) וְהוּא מְסַרְבַּ מִתֵּר לְדַחֵפוּ בְּשִׁתֵּי יְדִים. כִּי רַבְּנֵי קָרַב אוֹתוֹ מֵאֵד וְלֹא רָצָה, עַל כֵּן רְחִקוּ]:

מִכְּתַב יַד ר' מֵאִיר אֲנָשִׁין שֶׁכְּתַב מְרַבִּי אֲבָרְהָם ז'ל וְרַבִּי אֲבָרְהָם הַגִּיָּהִם :
ס ב

רַבְּנֵי ז'ל אָמַר, הַיִּצָּר הָרַע שֶׁל הַכְּשָׁרִים הוּא דְּבוּק. דְּעַר יַצָּר הָרַע פּוֹן אֵיין עָרְלִיכְעֵן יוֹדִין אֵיזו אֵיין דְּבוּק. עוֹד אָמַר, דְּעַר יַצָּר הָרַע אֵז עַר וּוִיל זִיד נְעַמִּין צוֹ אֵיין עָרְלִיכְעֵן יוֹדִין, טְשַׁעֲפִיט עַר אֵיָהֶם צוֹ אֵיין שְׁגַעוֹן רַחֲמָנָא לְצִלוֹ [הַיִּצָּר הָרַע כְּשֶׁהוּא לּוֹקַח אֶת עֲצֻמוֹ לִיהוּדִי כְּשֶׁר, הוּא מְדַבֵּיק לוֹ אֵיזָה שְׁגַעוֹן רַחֲמָנָא לְצִלוֹ], עוֹד אָמַר רַבְּנֵי ז'ל שֶׁכְּמָה צְדִיקִים זְעִינן עָרְשֵׁט אוֹיֵס גִּיבְרָאכִין גִּינְוֶאֶרִין פּוֹן זִייעֶרַע תְּאָוֹת עָהֲרֶשֶׁט אוֹיֵף דִּי עֲלֻטְעַר [שְׁבָרוּ אֶת עֲצָמָם מִהַתְּאָוֹת לְגַמְרִי רַק בְּעַת הַזְּקִנְהָ] (וְעַם זֶה נִמְשָׁד שִׁיחָה שְׁלִי עִם רַבִּי אֲבָרְהָם ז'ל, שֶׁבְּזָה נִיחָא מָה שֶׁבָּאָר אָבִיו הַר' נַחֲמוֹן טוֹלְטִשְׁיֶנֶר ז'ל אֶת מֵאָמַר חַכְמֵינוּ ז'ל אוֹדוֹת זְקִנֵי עַמִּי הָאֲרָץ כֹּל זְמוֹ שְׁמִזְקִינִים דְּעֵתוֹן מְטַרְפֵּת וְכוּי, עַל פִּי מִשָּׁל מְסוּחָר אֶחָד שֶׁנִּסַּע עִם בַּעַל עֲגֻלָּה גּוֹי שְׂפוֹר, שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֶׁהִגִּיעוּ לְקַרְעֻטְשְׁמַע [לְפּוּיְנִדְק] נִכְנָס הַגּוֹי לְשִׁתוֹת וְשִׁתָּה עִם הַשְּׂפוֹרִים זְמוֹן רַב. אֲגַב הַגִּיעוּ עִם הַדְּרָךְ לְקַרְעֻטְשְׁמַע חֶרְבָּה, וְגַם אֵז יָרַד הַגּוֹי מִהַעֲגֻלָּה אֶל הַחֶרְבָּה, וּבְכָל חִלוֹן פְּתַח וְהַסְתַּפֵּל וְגַנַּח. כְּשֶׁעָלָה בַּחֲזָרָה עַל הַעֲגֻלָּה שְׂאֵלוֹ הַסּוּחָר מָה זֶה שָׁגַם אֲצֶל הַחֶרְבָּה יָרְדָּת מִהַעֲגֻלָּה לְהַסְתַּפֵּל וְלִגְנַח. הַשִּׁיב לוֹ הַגּוֹי, שֶׁזֵּאת עֲשֶׂה בְּזַכְרוֹ הַרְאֵשׁוֹנוֹת הַיְמִים הַטּוֹבִים, פֶּה שְׁתִּיתִי עִם הַחֲבֵרִים, אֲכַלְנוּ וְשִׁתִּינוּ וְשִׁכְרָנוּ וְהִיִּינוּ שְׂמִיחִים, וְעַכְשָׁו אוֹי וְאָבוּי, עַל זֶה יֵשׁ לְקוֹנוֹ. כֵּן זְקִנֵי עִם הָאֲרָץ שְׁמַנְעוּרִיָּהֶם הַרְגְּלוּ בְּתֵאוֹתֵיהֶם וְלֹא הִיָּה לָהֶם שׂוֹם גַּעְגּוּעִים לְשַׁבֵּר אֵיזָה תְּאָוָה, וּבְכֵן לַעֲת זְקוּנוֹתָם שֶׁהִיָּצַר מִתְּאָוֹתֵיהֶם נִשְׂאָר, אֲבָל הַגּוֹי וְאֲבָרֵיו חֶרַב, אֵין בְּמָה לְמַלְאוֹת תְּאָוֹתֵיהֶם וְזוֹכְרִים אִיד שֶׁבָּאָבְרִים אֵלוֹ עָשׂוּ מָה שֶׁעָשׂוּ, וְהִיָּה לָהֶם תַּעֲנוּג

וְעַכְשָׁיו אֵינָם יְכוֹלִים לְמַלְאוֹת תְּאֻדָּתֵיהֶם, אוֹי וְאֵבֹי לָהֶם. פְּשׁוּט דַּעְתָּם מְטַרְפָּת וּמְבַלְבֶּלֶת וּמְשַׁנְעַת מְזָה. אֲבָל זִקְנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שְׂכָל יְמֵי נְעוּרֵיהֶם הָיוּ מְלֵאֵי גַעְגּוּעִים לְאֵי הַתְּמַלְאוֹת הַתְּאֻדָּת וּלְשִׁבְרָם וּלְנִתְצָצָם, וְאַף בֵּימֵי הַנְּעוּרִים הָיוּ מְלֵאֵי צַעַר מֵהַתְּאֻדָּת וְהָאֵיבָרִים הַבְּרִיאִים וְהַשְּׁלֵמִים הַמְּסַגְלִים לָהֶם, וּבְכָל פַּעַם נָסוּ לְשִׁבְרָם וְהָיָה לָהֶם יְסוּרִים וְכוּ'. אֲמָנָם כְּשֶׁהִגִּיעוּ יְמֵי הַזְּקֵנָה וְהָאֵיבָרִים נִחְלְשׁוּ כַּמָּה מִסְּכִימִים לְגַעְגּוּעֵיהֶם, וּבְכֹן דַּעְתָּן מִתְּשַׁבֵּת עֲלֵיהֶם, אִין לָהֶם עוֹד מְלַחְמָה כְּמוֹ בֵּימֵי נְעוּרֵיהֶם. וְעַל כָּל פְּנִים בְּסוּף יְמֵיהֶם זְכוּ לְמָה שְׂרָצוּ):

סג

פַּעַם פִּלְפְּלוּ וְהִתְנַכְּחוּ לְפָנֵי רַבְנֵנוּ ז"ל אֵיזָה אֲנָשִׁים בְּאֵיזָה בְּאוּר וּפְרוּשׁ אֵיזָה דְּבָר, זֶה אָמַר שְׂכֹן הַפְּשֻׁט וְזֶה אָמַר שְׂכֹן הַפְּשֻׁט, וְכֹן שְׁלִישֵׁי וּרְבִיעֵי אָמְרוּ פְּשֻׁטִים אַחֲרֵיהֶם. עַד שֶׁאָמַר רַבְנֵנוּ ז"ל עַל פְּשֻׁט אֶחָד שֶׁהוּא רוּחַ הַקְּדוּשׁ, וּפְשֻׁט זֶה אָמַר הָאוֹמֵר בְּשֵׁם הַט"ו [הַטּוֹרֵי זְהָב]. וְכֹן שִׁבַּח רַבְנֵנוּ ז"ל אֶת הַבְּאֵר הַיִּטֵּב. (אָמַר הַרַב אַבְרָהָם ז"ל שֶׁכָּלל הוּא שֶׁבְּאֵיזָה פּוֹסֵק שְׁגוּמֵר הַבְּאֵר הַיִּטֵּב דְּבָרָיו, כֹּן דַּעְתּוֹ לְהַלְכָה). וּפַעַם אַחַת הִתְנַכְּחוּ אֶחָד עִם מוֹהֲרַנְי"ת בְּפְרוּשׁ דְּבָר אֶחָד בְּמַגֵּן אַבְרָהָם, וְהָאִישׁ הָיָה מְסַרֵּב מְאֹד בְּפְרוּשׁ מוֹהֲרַנְי"ת ז"ל, עַד שֶׁמוֹהֲרַנְי"ת ז"ל אָמַר לוֹ: 'דִּי לָךְ לְפַלְפֵּל עִמִּי. הַמַּגֵּן אַבְרָהָם בְּעֶצְמוֹ הָיָה אֲצִלִּי וּפְרַשׁ לִי דְּבָר זֶה כְּמוֹ שֶׁאֲנִי מְפָרֵשׁ לָךְ'. וּפַעַם אַחַת בָּא אֶחָד לְפָנֵי רַבִּי נִפְתָּלִי בְּתִימָא, אִידָּ שֶׁבַעַל בֵּית פְּשׁוּט בְּאוּמָן שֶׁהָיָה דָּרְכוֹ לְבַלּוֹת כָּל יוֹם הַשְּׁבִיט עַל לַמּוֹד אוֹר הַחַיִּים הַקְּדוּשׁ, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה קֹשֶׁה לוֹ לְהַבִּין אֵיזָה דְּבָר בְּאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוּשׁ, וְעַסֵּק בְּמַחְשְׁבָתוֹ עַד שֶׁעַל הַשְּׁלַחַן שֶׁהָיָה נִשְׁעָן עַל יְדוֹ נִרְדַּם. וּבָא אֵלָיו הָאוֹר הַחַיִּים בְּעֶצְמוֹ וּבְאֵר לוֹ הַדְּבָר הַקֹּשֶׁה לוֹ. אָמַר לוֹ הַר' נִפְתָּלִי אֲפָשֶׁר לְהַאֲמִין בְּזֶה מַגְדֵּל הַדְּבָקוֹת שֶׁהָיָה לוֹ עִם פְּרוּשׁ הָאוֹר הַחַיִּים:

סד

אָמַר רַבְנֵנוּ ז"ל, עַל מְלֵאֵךְ הַמְּנוֹת לְהַמִּית כָּל עוֹלָם בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת יִכְבַּד עֲלֵיו הַדְּבָר, וּבְכֹן הֶעֱמִיד לוֹ עוֹזָרִים בְּכָל מְקוֹם הַרוֹפְאִים לְהַמִּית בְּגִשְׁמִיּוֹת, וְהַמְּפָרְסָמִים שֶׁל שְׂקָר לְהַמִּית בְּרוּחָנִיּוֹת. (וּפַעַם אַחַת כְּשֶׁהָיָה מוֹהֲרַנְי"ת ז"ל בְּטַעַפְלִיק, וְנִפְלַע לְעָרֵשׁ דָּוִי. וּבִלְאֵ שְׂאֵלֶת פִּיו הִבִּיאוּ לוֹ אֶת הַרוֹפֵא, כְּשֶׁבָא הַרוֹפֵא הִסֵּב מוֹהֲרַנְי"ת אֶת פְּנֵיו אֶל הַקִּיר, וְאָמַר הַבְּאֵתָם לִי שְׁלִיחַ הַמְּלֵאֵךְ הַמְּנוֹת, אִיהָר הָאֵט מִיר גִּיבְרַעֲנִיט דְּעַם שְׁלִיחַ פּוֹן מְלֵאֵךְ הַמְּנוֹת. וּפַעַם אַחַת הָיָה נִתְחַב לְמוֹהֲרַנְי"ת ז"ל מְסַמֵּר שֶׁל בְּרָזֵל בְּרָגְלוֹ. וְהָיָה לוֹ כְּאֵב גְּדוֹל מְזָה, וְהִבִּיאוּ לוֹ עָלָה אֶחָד שֶׁמְסַגֵּל לָזָה, וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁהוּא רַק מִצַּד הַסְּגִלָּה וְלֹא מִצַּד רְפוּאָה וְלֹא רַצָּה. עָנָה וְאָמַר אִם יֵשׁ בְּכַחוֹ לְרְפְאוֹת יֵשׁ בְּכַחוֹ לְקַלְקֵל גַּם כֹּן, וְנִתְרַפָּא בְּלִי זֶה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ). וְעוֹד אָמַר רַבְנֵנוּ ז"ל: אִזְ דִּי דְאֶקְטוֹרִים פְּאַרִיקְטֵעַן יָא אֲמָהָל, אִיז נָאָר ווִי מְעַן פְּאַרְלֵאטְעט אַזוֹי ווִי מְעַן לֵיִיגט אַ לֵאטְע [כְּשֶׁהַרוֹפְאִים כְּבָר כֹּן מִתְקַנִּים פַּעַם, זֶה כְּמוֹ שֶׁמְטַלִּיאִים שְׁשָׁמִים אֵיזָהוּ טְלֵאִין]. גַּם אָמַר: פְּאַר צְנוּי הָאֵב אִידָּ מוֹרָא, פְּאַר אֵיִין גוֹי אֵיִין פְּאַר אֵיִין פְּאַלְשִׁין גוֹטִין יוֹדִין, זֵיִי ווִיסִין גָּאָר נִיט אַזוֹי ווִיסִין פּוֹן זֵיִיעַר כַּח, זֵיִי זְאֵלִין דָּאָס ווִיסִין, וְוֵאלְטִין זֵיִיא נָאָף עֲרָגֵר גִּיוֹעַן ה' יִשְׁמְרֵנוּ [מְשַׁנִּים אֲנִי מְפַחַד מְגוֹי וּמְאַדְמוּ"ר רְמֵאִי, הֵם לֹא יוֹדְעִים כָּלֵל מְכַחַם, אִם הֵם רַק הֵיוּ יוֹדְעִים הֵם הֵיוּ עוֹד יוֹתֵר גְּרוּעִים ה' יִשְׁמְרֵנוּ]. רַבְנֵנוּ ז"ל אָמַר אִז מְעַן אִיז גִּיוֹנָד דְּאַרְף מְעַן טוּהָן אִין טוּהָן אִין טוּהָן [בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם] אִין אִז מְעַן וְוֵעֲרֵט נִיט גִּיוֹנָט אִיז אֲנוּעַק גִּילִיגט שְׁעַר אִין אֵיִיזִין [כְּשֶׁבְרִיאִים צְרִיף לַעֲשׂוֹת וְלַעֲשׂוֹת, וּכְשֶׁנְּהַיִים חוֹלִים צְרִיף לַעֲזוֹב אֶת הַמְּסַפְרִים וְהַבְּרָזִלִים] [וְרַק לַעֲסַק בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם הַמְּכַרְחַר עַל פִּי הַשְּׁלַחַן עֲרוּף לְפִי מַצַּב בְּרִיאוֹתוֹ] וְצְרִיכִים לְקַיֵּם מִצְוֹת "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת נְפְשׁוֹתֵיכֶם" וְכוּ':

מְכַתֵּב יַד ר' נֶתָן מְטַרְוִיָּעַע ז"ל

סה

ר' שמעון ז"ל רצה ללמד את עצמו שחיתות ושאול את אדמו"ר ז"ל, השיב לו רבנו הקדוש שילמד את עצמו דאקטריא [רפואה]. אמר לו ר' שמעון אתם רוצים שאהיה רוצח? השיב אדמו"ר ז"ל: וכי אין זה רציחה שלוקחין את התרנגול מגלגול של איש זקן, והוא תופס אותו בזקנו ושוחטו? ומאז בטל מללמוד להיות שוחט ובודק:

סו

ר' חייקיל ז"ל היה מנגן בשבת קדש, ובתוך הנגון הזדמן לו לומר תבת אוי. ואמר לו רבנו זצוק"ל, בשבת אין אומרים אוי:

סז

שמעתי מר"י בעת שאמר אדמו"ר התורה סימן כ"ב מענין תורת ה' ותפלת ה', אמר שצריכין לבא לבטול כזה עד שיזכה לתורת ה' ולתפלת ה' ושיוכל לומר יהי רצון מלפני. ר' מאיר ז"ל ספר אשר אברך ספר לפני רבנו ז"ל שסים מסכת נדה. ושאול אותו רבנו ז"ל אם כן אמרו לי מפני מה פשיט לאדם עין הרע, מגהק ופוער פיו דהינו גענעצין [מפהק], ובסמוך אמר התורה סימן נ"ה בלקוטי א' ושם מרמז ענין הנ"ל:

סח

בעת שאמר אדמו"ר התורה תשעה תקונין, אמר מוהרנ"ת ז"ל שהרגיש קולות וברקים במחו:

סט

שמעתי מאנשי שלומנו אשר רבנו ז"ל אמר על כל דבר תורה, חוץ משלשה דברים: על מה שכל שתינוק עושה הנה חכמה, והשנית מה שישנים מניחים היד תחת הלחי, והשלישי איני זוכר, כמדמה מה שנותנים שלום ביד:

ע

שמעתי מר' נתן, פעם אחת היה ר' בער מחתנה של אדיל בת אדמו"ר ז"ל בטירהוויץ. ובלילה לא היה לו אש להדליק הנר, והלך לבית אחד והקיץ הבעל הבית מהשנה ולקח אצלו אש להדליק הנר. ורצה הבעל בית לישן עוד. ואמר לו רבי דב ז"ל שיש לו קבלה מרבנו ז"ל קשמקיציין אחד מהשנה בלילה הוא בודאי מן השמים ואל יניח את עצמו עוד לישן שנית. הר' דב הנ"ל היה לו מסחר עם שתפים ואחר כך בא לו ידיעה אשר המסחר לא טוב ויש הזק בהמסחר. ובעת שקבל המכתב לא זז ממקומו וקרא להרב וספר לו אשר בדעתו היה לקח חלק בהעסק, ועשה כך כדי שהבעל דבר לא יפתה אותו לשנות מכפי שהיה בדעתו בעת השתפות:

עא

ר' יודיל מדאשיב היה לו ברית מילה בערב שבת קדש, ותכף ומיד אחר הברכת המזון הלך לביתו וספר לאדמו"ר ז"ל. וגער בו אדמו"ר ז"ל על זה שהלך תכף ומיד לביתו. ואמר הלא יכולים לעת ערב גם כן לילך למקוה, ואם הייתם עוד שם, אפשר הייתם מאירים להם איזה דבור או הייתם מעוררים אחד מהם לתן צדקה, והיה טובה להם ולכם. ושמעתי ממחתיני י"מ מטשעהרין שספר אשר במענדוודוקע היה אצל אברך אחד שאשתו היתה מקשה לילד עד למאד, וראה אשר כבר עבר מעת לעת ויותר, ועדין לא נלדה. וליל שבת קדש הלך להרב רבי יודיל ז"ל ובא בעת שאמר שלום עליכם. וכשגמר שאול אותו רבי יודיל מה אהה רוצה, השיב שאשתו מקשה לילד. ולקח הר' יודיל הפושקעלי של הטוביקע [קופסת

הטבֵּק] וְאָמַר לוֹ פֶּתַח הַפּוֹשְׁקָע וְלֹא הָיָה זָכוֹל, וְאָמַר לוֹ, אֲתָה שְׁלוֹם־מְזַלְנִיק [שְׁלוּמֵי־אֵל], תָּנוּ לִי הַפּוֹשְׁקָעֵלִי. וְאָמַר לָךְ לְבִיתְךָ וּבְדַרְךָ יִתְּנוּ לָךְ מְזֶל טוֹב, וְכֵן הָיָה בְּדַרְךָ אָמְרוּ לוֹ מְזֶל טוֹב שֶׁאִשְׁתּוֹ כָּבֵר לִלְדָה, עַד כָּאן מִהִתְבַּת דָּ:

עב

פֶּעַם אַחַת הָיָה רַבֵּנוּ ז"ל אֶצֶל דּוֹדוֹ רַבִּי בְּרוּךְ ז"ל וְאָמַר אֵז דּוֹדוֹ ז"ל תּוֹרָה, וְרַבֵּנוּ ז"ל לֹא נִתְפַּעַל מִהַתּוֹרָה שְׁלוֹ וְסִפְרוֹ לְהַרְבֵּי ר' בְּרוּךְ ז"ל. וְאָמַר הָר' בְּרוּךְ ז"ל וְאִם אֵין יְכוּלִים לוֹמַר תּוֹרָה אִיזוּ מְעַן שׁוֹיִן קַיִין גּוֹטְעֵר יוֹד נִיט [אֵז הוּא כָּבֵר לֹא אֲדַמּוּ"ר]. הֲלֹא הַמַּגִּיד ז"ל מְמַעַזְרִיטֵשׁ לֹא יָדַע מַהוּ עֲנָן אֶטֶר יָד, אִיזוּ עַר שׁוֹיִן קַיִין גּוֹטְעֵר יוֹד נִיט גִּיּוּעַן [אֵז הוּא לֹא הָיָה אֲדַמּוּ"ר]. שְׁמַע רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר אִם כֵּן נִתְּנוּ לִי לִיִּינַעַן [לְקָרָא – מְשִׁימָה] שְׁצָרִיךְ אֲנִי לִידַע מַהוּ עֲנָן אֶטֶר יָד. וּבְקָרוֹב אָמַר הַתּוֹרָה ס"ו וְשֵׁם מְדַבֵּר מְעַנָּן אֶטֶר יָד:

עג

פֶּעַם אַחַת דָּבַר רַבֵּנוּ ז"ל עִם רַבִּי חֵיִיקִיל, וְרַבִּי חֵיִיקִיל הַסְּבִיר לְרַבֵּנוּ ז"ל עַל פִּי חֲכָמָה שֶׁיְכוּלִים לֵאמֹר נָחֵשׁ בְּרֵאשׁוֹ וְלֹא יִזְיֵק. זֶרֶק רַבֵּנוּ ז"ל אֵת הַמְּטַפַּחַת שְׁלוֹ לְאֶרֶץ וְנַעֲשֶׂה נָחֵשׁ, וְאָמַר לְרַבִּי חֵיִיקִיל אַחַז אוֹתָהּ בְּיָדֶיךָ, וְאַחַז אוֹתָהּ בְּיָדוֹ וְאָמַר לוֹ אַחַז אוֹתָהּ בְּיָדֶיךָ נִיט וְיִיֵּל אִיךָ הֵיִיס דִּיר [לֹא בְּגַלֵּל שְׁאַנִּי מַצְוָה אוֹתָךְ], רַק מִחֲמַת חֲכָמָה, וְלֹא רָצָה:

עד

ר' שְׁמוּאֵל יִצְחָק מְטַעֲפֵלִיק סִפֵּר שֶׁפֶּעַם אַחַת כְּשֶׁהָיָה בְּלַעַמְבֶּעֶרְג עִם רַבֵּנוּ ז"ל, וְרָאוּ שֶׁהָיוּ מוֹלִיכִים רֵאטֶע [גְּדוּד] אֲנָשֵׁי חֵל. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל שְׁיִלְךָ וְיִסְפֵּר כָּךְ וְכָךְ שׁוֹרוֹת וּבִשְׁוֹרָה הַזֹּאת יִסְפֵּר כָּךְ וְכָךְ אֲנָשִׁים, אִין זֶאל אֵיהֶם אַרוֹף רִיקֶען דָּעם אַרְבִּיל [וְשִׁיטֵיט לוֹ כְּלָפִי מַעֲלָה אֵת הַשְּׁרוּוֹל] וְכֵן עָשָׂה. וְרָאָה שֶׁהוּא מְלַבֵּשׁ בְּתַקְרִיכִים, וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁפַּה הַדָּרְךָ שֶׁהַמְּלַאֲכִי חֲבָלָה מוֹלִיכִין אֵת הָאֲדָם לְהַגִּיהֶנֶם, וְעוֹד סִפֵּר ר' שְׁמוּאֵל הַנִּי"ל, שֶׁפֶּעַם אַחַת נָסַע עִם רַבֵּנוּ ז"ל וְדָרְכוּ הָיָה אֵז שְׁצִנָּה לְהַעֲגִלוֹן שְׁיַנִּיחַ הַסּוּסִים לִילְךָ בְּעַצְמָם. וּפֶעַם אַחַת נִכְנְסוּ לְאֵיזָה יַעַר וְר' שְׁמוּאֵל יִצְחָק רָאָה מְרַחֵק אֵיזָה בֵּית וְהָיוּ שֵׁם חֲדָרִים רִיקִים. וְנִכְנְסוּ לְחֲדָר אֶחָד וְהָיָה שֵׁם אִישׁ אֶחָד יוֹשֵׁב וּמְשַׁחֵק בְּשִׁי"ף [שְׁחַמֵּט] עִם אִשָּׁה אַחַת. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל אֵיךְ קַעֲנֵט מִיךָ [אַתָּה מְכִיר אוֹתִי], וְעָנָה שְׁאִינוּ מְכִירוּ. שְׂאֵל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ ז"ל הֲלֹא סַחֲרַתְךָ כָּךְ וְכָךְ חֲטִים אֶצֶל זֶה הַפְּרִיץ. עָנָה, חֲטִים סַחֲרַתִּי וְאַתָּה מְכִיר. וְכֵן הִזְכִּיר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל כְּמָה וְכְמָה סִימָנִים וְהוּא בְּאַחַת שְׁאִינוּ מְכִירוּ. אַחַר כָּךְ נָתַן עֵינָיו בּוֹ וּבָזָה הַמְּשִׁיף אוֹתוֹ אֶצְלוֹ. וְכִשְׁנִיצָא רַבֵּנוּ ז"ל הִלְךָ אַחֲרָיו עַד שֶׁר' שְׁמוּאֵל יִצְחָק הִטָּה אֵת עַצְמוֹ מְעַט לְצַד אַחַר, נִגַּשׁ הוּא אֶל רַבֵּנוּ ז"ל. וְרַבֵּנוּ ז"ל דָּבַר עִמּוֹ אֵיזָה דְבוּרִים, וְהוּא בְּכָה הַרְבֵּה מְאֹד בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ. וְאַחַר כָּךְ יָשְׁבוּ רַבֵּנוּ ז"ל וְר' שְׁמוּאֵל יִצְחָק עַל הַעֲגָלָה וְנִסְעוּ לְדָרְכָם:

עה

כְּשֶׁנָּסַע רַבֵּנוּ ז"ל לְבֵרְסֵלַב נָסַע דָּרְךָ אוּמָן וְאֵז הָיָה הַמַּעֲשֶׂה מַה שְׁנָסַע עַל יַד בֵּית הַקְּבֻרוֹת הַיָּשׁוֹן, וְהוּטַב בְּעֵינָיו כְּמוֹבָא בְּחֵי מוֹהֲרֵי"ן וּבִימֵי מוֹהֲרַנִּי"ת. וְאֵז כְּשֶׁהָיָה בְּאוּמָן הָיָה שֵׁם שׁוּחַט אָדָם גְּדוֹל וְנִתְקַרֵּב אֶצְלוֹ, וְשְׂאֵל לְרַבֵּנוּ ז"ל אִם יִסַּע אֵלָיו עַל רֵאשׁ הַשְּׁנָה (כִּי יָדַע שֶׁעֲנָן רַבֵּנוּ ז"ל הוּא רַק רֵאשׁ הַשְּׁנָה) עַל יָדֵי קַבָּלָה מְעֻשִׂית. כִּי רַב הַיּוֹם עוֹסֵק בְּשַׁחֲיִיטַת עוֹפוֹת, וְזֶה פְּרִנְסָתוֹ וּמְאוּמָן לְבֵרְסֵלַב עֶרְךָ מֵאָה וּוִיעֶרְסֵט [מְרַחֵק כְּלִשְׁחוֹ]. עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל, לֹא. אֶצְלֵי צְרִיכִים לִסַּע בְּעֲגָלוֹת וּבְסוּסִים:

עו

כְּשֵׁיטֵב רִבְנוּ ז"ל בְּבִרְסָלָב נִסַּע אֵלָיו עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנַת תַּק"ע, ר' אַבְא שׁוּחַט מִטְשְׁעָרִין וּבְנוּ רַבִּי שְׁמוּאֵל. וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה חָל אַז בְּיוֹם שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי וּבָאוּ עַל שַׁבַּת שְׁקָדָם רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאוּמָן, וּבְמוֹצָאֵי שַׁבַּת קִדְשׁ שֶׁהוּא עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה יָרַד גֶּשֶׁם מְאֹד עַד שֶׁלֹּא הָיָה שׁוּם דְּרָךְ הַטְּבַע שֶׁבָּאוּ לְבִרְסָלָב עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְהָיוּ לָהֶם יְסוּרִים גְּדוֹלִים מְזָה. וּבָא בְּעַל עֲגֻלָּה אֶחָד וְאָמַר לָהֶם שֶׁהוּא מְבִיאֵם לְבִרְסָלָב עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, רַק דָּרַשׁ מֵאַתֶּם סָכּוּם רַב שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם. וְהִכְרָחוּ לְמַכֵּר הַחֲפָצִים שֶׁלָּהֶם, לְשֵׁלֵם לְהַבְעֵל עֲגֻלָּה (וְהָיָה לָהֶם גְּבִיעַ שֶׁל זָהָב לְהַבִּיאֵם מִתְּנָה לְרִבְנוּ ז"ל, וְהִכְרָחוּ לְמַכְרוֹ. וְאָמַר רִבְנוּ ז"ל שֶׁיִּקַּח מֵהַסִּיּוּם הַשְּׂנִיִּים וְהַעֲנִינִים עֲבוּר הַגְּבִיעַ), וְנִסְעוּ וּבָאוּ לְבִרְסָלָב בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְפָנוֹת עֶרֶב. וּקְבְּלוּ מִיַּד שְׁלוֹם מֵאֲדַמּוּ"ר ז"ל קֹדֶם מִנְחָה. וְאַחַר כֵּן בְּלִילָה בְּעַת הַסְּעֻדָּה אָמַר אֲדַמּוּ"ר ז"ל לְרַבִּי אַבְא הַנִּי"ל בְּזָה הַלְשׁוֹן: מֵיט וְאִם זָאל אִיךְ דִּיר אָפּ דִּאֲנָקֶען פֿאַר דִּיא נְסִיעָה. אוֹף דְּעַר וְוֵעֶלְט אִיז נִיט פֿדַאִי. אִין דִּיר שְׁמוּאֵל נֵא דִיר דִּי יוֹדַע לָעַם מָה אוֹדָה לָךְ עַל הַנְּסִיעָה, בְּעוֹלָם הִזָּה זֶה לֹא פֿדַאִי, וְלָךְ שְׁמוּאֵל הִנֵּה לָךְ הַמֶּרְק] וְנִתְּנוּ לוֹ הַמֶּרְק. וּכְשֶׁבָּאוּ לְבֵיתָם נִפְטַר רַבִּי אַבְא, וּבְנוּ ר' שְׁמוּאֵל נִתְעַשֵּׂר בְּכָל פְּעַם לְמַעֲלָה מַעֲלָה. וְאִז הִבִּינוּ כָּלֵם דְּבוּר אֲדַמּוּ"ר זְצוּק"ל:

שיחות וספורים ממוהרנ"ת ז"ל

א

אֶחָד קָבַל לְפָנֵי מוֹהֲרַנְיִת זְצוּ"ל שֶׁאִין לוֹ דְּבוּרִים בְּשַׁעַת הַתְּבוּדָּוֹת. וְגַעַר בּוֹ מוֹהֲרַנְיִת וְאָמַר לוֹ, הֲכִי אֵינְךָ יָכוֹל לוֹמַר רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם רֵאטִיוֹעַ מִיךְ זְאָגְט מְעַן טוֹיִזִינְט מֵאֵל [תְּצִיל אוֹתִי אוֹמְרִים אֶלְךָ פְּעָמִים] רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם. וְעַל כֵּן כְּשֶׁאַרְעַ פְּעַם אַחַת שֶׁבָּא לְמַדְּוֹן גְּדוֹל וְהָיוּ אוֹמְרִים עֲלָיו שֶׁהוּא יָכוֹל אֶלְךָ דִּי גִמְרָא בְּעַל פֶּה, וְעֵנָה רַבִּי עוֹזָר וְאָמַר עוֹזָר קֵאָן טוֹיִזִינְט מֵאֵל זְאָגִין רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם [עוֹזָר יָכוֹל לוֹמַר אֶלְךָ פְּעָמִים רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם]:

ב

אֶחָד שָׂאֵל לְמוֹהֲרַנְיִת שֶׁרָצָה לְהִיּוֹת מְקַבֵּל, וְרָצָה לְעֹזֵב אֶת הַחֲנוּת. וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְיִת עֲכָשׁוּ לְבָד בּוֹעֵר לְעַבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַאֲלֹסְטוֹ דְּעַר בִּינְיָ [אַתָּה אוֹחֵז בְּזָה], וְאַחַר כֵּן כְּשֶׁתְּפַל מְזָה הַהִתְלַהֲבוּת וְלֹא יִהְיֶה לָךְ פְּרִנְסָה, גַּם כֵּן אִז יִהְיֶה מָה שִׁיְהִיָּה, וְלֹא הַסָּכִים לוֹ. אֶלָּא אָמַר לוֹ עֲשֵׂה לָךְ שְׁעוּרִים קֹדֶם שֶׁתִּלְךָ לְחֲנוּת וְגַם בְּהַחֲנוּת בְּעֲצָמָה תִּכְיִן לָךְ סְפָרִים, וּבְעַת שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָךְ קוֹנִים תִּלְמֵד בְּהֶם. וְתִשְׁתַּוְּקַק לְזָה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִסְבֵּב סְבוּת לְטוֹבָה שֶׁתְּפַטֵּר לְגִמְרֵי וְכוּ'. וְכֵן הָיָה שֶׁהַשְׁתַּוְּקַק כָּל כֵּן עַל זֶה וְכוּ' כְּנִי"ל כְּמִדְּמָה שֶׁהָאִישׁ הַנִּי"ל הָיָה ר' חַיִּים לִירִיסְמֵן הַזָּקֵן:

ג

אִישׁ אֶחָד רָצָה לְעֲשׂוֹת לְעֲצָמוֹ מְלַמְדוֹת, וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְיִת הַשֶּׁפֶר אֶת עֲצָמָךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַתְּפַלֵּל בְּשִׁבְלֵי פְּרִנְסָה וּבְפִרוּשׁ בְּשִׁבְלֵי פְּרִנְסָה. כִּי זֹאת אַתָּה מְרַגֵּשׁ הַיִּטֵּב, וּמִסְתַּמָּא תִתְבַּיֵּשׁ וְתִתְפַּלֵּל גַּם עַל רוֹחֲנִיוֹת:

ד

מוֹהֲרַנְיִת הָיָה רְגִיל לְקַח אוֹרַח הַנְּשָׂאָר בְּבֵית הַמְדֻרָשׁ אֲשֶׁר שׁוּם אָדָם לֹא רָצָה לְקַח אוֹתוֹ (מֵאֲרַחֵי פְּרַחֵי) וְלְקַח אוֹתוֹ הוּא. וּפְעַם אַחַת לְקַח אוֹרַח שֶׁפֶל בְּבִגְדִים נְבִזִים מֵהַנִּי"ל, וּבְנוּ לֹא רָצָה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַשְּׁלֶחָן לְאֹכַל אֲצִלוֹ סְעֻדַת שַׁבַּת מִפְּנֵי כִיחָה וְנִיעָה וְהוֹסַעַן [וְהַשְּׁעוּל] שְׁלוֹ, וְהִכָּה אוֹתוֹ מוֹהֲרַנְיִת. וּכְשֶׁבָּא אֶל רִבְנוּ זְצוּק"ל וְדָרְכוּ הָיָה לְסַפֵּר הַכֵּל לְפָנֵי רִבְנוּ זְצוּק"ל. וְאִז אָמַר לוֹ רִבְנוּ זְצוּק"ל אֵינִי מֵאֵהֵל וְוִיל אִיךְ טֹאקֶע זְאֲלֹסְט נְעַמְעַן אֲ אוֹרַח הַגּוֹן, כִּדִּי שֶׁתּוּכַל לְדַבֵּר עִמוֹ תוֹרָה. אוֹן וְוִידְעַר אֲ קִינְד שֶׁלֹּאֲגֵט מְעַן? [רֵאשִׁית אֲנִי

רוצה פעם אחת שתקח באמת אורח הגון כדי שתוכל לדבר עמו תורה, ועוד לילד מכים? בתמיהה:

ה

פעם אחת אמר מוהרנ"ת זצוק"ל די צדיקים וואס איז ווייס אז זיי זענען גיווען צדיקים, אויב זיי זענען נאך גיווען צובראכין אזוי ווי איז, ווייס איז ניט ווי עס וועט זיך גיפניען גן עדן פאר זייערע וועגן [אלו הצדיקים שאני יודע שהם היו צדיקים, אם הם היו גם שבוגרי לב כמוני, אני יודע איפה נמצא גן עדן בעבורם]:

ו

אחד שאל למוהרנ"ת אם יקרא את שם בנו נחמן על שם רבנו זצוק"ל או אייזיק (מסתמא על שם אחד ממשפחתו ששמו היה אייזיק). ואמר לו מוהרנ"ת זצוק"ל שגם אייזיק הוא על שם רבנו זצוק"ל. שפעם אחת היה רבנו זצוק"ל בבראד והעלים את עצמו שלא לתפרסם. ונכנס בכמה בתים ובכל בית היה לו אמתלאות וסבות אחרות עד שבכל בית היה ניחא להם כניסתו ולא היה קשה להם כלל. ובכל בית קרא את עצמו שם אחר. ובבית אחד קרא את שמו אייזיק והשם אייזיק עלה על פלגה, ואמר רבנו זצוק"ל בזה הלשון אין פאר וואס האב איז מיך גירופען אייזיק [ולמה קראתי לעצמי אייזיק] וכו' ולא סיים. (והר' אברהם ז"ל הסביר, כי כל אייזיק נקרא גם כן יצחק ופחד יצחק זה ראש השנה, ורבנו זצוק"ל אמר כי כל ענין שאלו הוא רק ראש השנה):

ז

מוהרנ"ת זצוק"ל אמר לענין המתנגדים, זיי זאלין מיר ניט מעהר טוהן נאר וואס זיי זענין מיר מקפח פרינסה לא הייתי דואג כלל. ווארום איז האב ברוך ה' בטחון [שהם לא יעשו לי רק מה שמקפחים לי פרינסה לא הייתי דואג כלל, יש לי ברוך ה' בטחון]. וכך היה שהאיש שהיה (ר' יצחק טשערנאוועצער שמו) אצל משה חניקיס שנתקרב לרבנו זצוק"ל על ידי המעשיות שספר לו משה הנ"ל, היה נותן למוהרנ"ת קמח בהצנע, וגם היה רגיל לתן לאנשי שלומנו גבינה וחמאה, והיו רגילים אנשי שלומנו לומר ווארעניקס זענין מיר ברוך ה' ניט דזענדע [בזכותו ברוך ה' איננו בעלי מחסור]. ומשה צנה שאותו לא יקפחו פרינסתו:

ח

הר' יצחק הנ"ל אם כי לא היה ידוע להמתנגדים לאוהב כל כך את מוהרנ"ת זצוק"ל, אבל גם זאת חרה להם שראו שאינו מחרף ומקלל אותו כמוהם. ובכן נסו להסית את משה חניקעס שיפטררו מן משרתו בהרחים שלו. אבל נקדה טובה זה נשארה בו שמאן בדבר, וכמדמה שהיה לו צד קרבות עמו קצת שאר בשרו:

ט

פעם אחת דבר מוהרנ"ת מענין הקבוצים של יין שרף שהתחלה היתה מחמת שראו אז הצדיקים שטוב להתקבץ יחד כדי לדבר דבורים טובים ובפרט מדבורי הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו שהאיר אז בעולם. ועל זה הכרחו לשבת על מעט יין שרף כדי שיעל יד זה יהיה קבוצ. אבל אחר כך נתמעטו הלבבות ונתרבו התאוות ונשארו רק על היין שרף לבדו. על כן רבנו זצוק"ל ראה את זאת ודחה זאת לגמרי. ופעם אחת אמר רבנו זצוק"ל איז קאן שוין נישט פערטראגין [פאר ליידען] זייערע פראזניקיס [אני יכול לשאת כבר את החגיגות שלהם] (מועדים). ואצל רבנו זצוק"ל היה רק קבוצ של תורה ויתפלה ושיחה מהתכלית לבד, וזאת היה נראה למוהרנ"ת זצוק"ל מאד. אז אחר כך בימי הר' נחמן

טולטשינער התחילו להנהיג לשיתות תה ואמר הר' נחמן זה הוא מנהג ז'פה, שלא ישתכרו על ידי זה ויוכלו לדבר על ידי זה דבורים טובים מהתכלית:

י

מוהרנ"ת אמר שרבונו זצוק"ל חבר יחד הטוב מן הפרושים והטוב מן החסידים. הינו שהפרושים העקר אצלם הוא התורה הקדושה, אבל מהתפלה הם רחוקים; והחסידים העקר אצלם הוא התפלה, אבל מהתורה הקדושה הם רחוקים; ורבונו זצוק"ל קללם וחרבם יחד דהינו לעסק בתורה ותפלה יחד:

יא

מוהרנ"ת אמר לענין מה שמשה חניקיס אמר שרוצה למכר הצדקות שנתן לרבונו זצוק"ל, אמר מוהרנ"ת שרבונו זצוק"ל הוא בעל כח גדול, שאף על פי כן לא יוציא מרבונו זצ"ל הצדקות; שבת הוא בחינת נשמה לכל השבוע, ולהכי כלתה המלאכה ביום השביעי שאז נגמרה הנשמה. "ויאמר אלקים יהי אור" זה בחינת תפלת ה' שאז לא היה שום אדם שיתפלל, והכרח השם לתברך בעצמו להתפלל:

יב

פעם אחת היה הר' נחמן מטולטשין מנגע את עצמו כל היום בעשיית הסכה של מוהרנ"ת זצוק"ל, שהיה דרכו לאכל אצל מוהרנ"ת. ובעת אכילה אמר הר' נחמן למוהרנ"ת שאם מנגעני את עצמו כל היום בעשיית הסכה אזי טועמין טעם אחר בהסכה. ואמר לו מוהרנ"ת זצוק"ל זאת לא טעמת עדין לצעק כל היום רבונו של עולם הטעימנו נא טעם סכה, איזה טעם שטועמין אחר כך ב"הסכה":

יג

פעם אחת ספר מוהרנ"ת שפעם אחת בערב פורים (בתענית אסתר) צעקתי להשם ותברך "הצילני מקלפת המן עמלק" כאלו המן עמלק עומד עלי מיט אדראנג [עם קרש]:

יד

בברסלב היה איש אחד משגע ודרכו היה לצעק מיון זיידע האט גיהאט טויזינט רענדלאך [לזקני היו אלו רענדליך (סוג מטבע)] ופעם אחת כשנשב מוהרנ"ת בסעודה שלישית בא המשגע הנ"ל, והתחיל לצעק כדרכו הנ"ל, ומחמת זה נתבלבל השלחו. ואז התחיל לדבר מוהרנ"ת מהמדרש שהשם ותברך יש לו אוצר של משגעים, והזכיר אז מאמר האר"י ז"ל שכל אחד מחמת העברות שלו היה ראוי להיות משגע וכמובא בהתורה אשרי תמימי, ובהתורה כי מרחמם, אף נשאר בו ניצוצי הדעת. ואמר אז בזה הלשון: די גאנצע וועלט איז משגע "און איך אויך" נאר איך האב גיקאנט א קלארין [כל העולם משגע וגם אני, רק הפרתי אחד שפוי]. לבסוף סים, אז פון א משגינעם קאן ווערין אזא שמועס דארף מען משגינעם אויך [אם ממשגע יכולה לצאת שיחה כזו, צריך גם משגינעם]:

טו

פעם אחת היה ישו הר' נחמן טולטשינער בחדר מוהרנ"ת, ושמע שמוהרנ"ת אמר אז תקון חצות, ואמר "אתה יודע רזי עולם" (דוא וויקט דעם סוד פוינים רעבין) ווי דער רבי איז א סוד בא דער וועלט [אתה יודע את הסוד של הרבי איך שהרבי הוא סוד אצל אנשי העולם] ואותי קרבת לרבי כזה. והתחיל לבקש להשם ותברך שיצית את רבונו זצוק"ל ויתקרב אליו באמת:

טז

אחד מאנשי שלומנו אמר פעם אחת שמה שמוהרנ"ת משיג בליל ה' בעת שאוכל הטיינגליך [מאכל בצק מטוגן], אינו משיג הר' מאטאלי בעת הקדוש. ורצו לדחפו מבית המדרש. בתוך כך בא מוהרנ"ת וספרו

לו ואמר להם מה אתם רוצים לדחוף אותו הלא דחפו אותי (שבשבילי אמר כן):

יז

פעם אחת שאל מוהרנ"ת את אחד מאנשי שלומנו מדוע לא בא לסעודת שבת קדש, והשיב לו שהיה על חתנה של אחותו. ושתק מוהרנ"ת, וענה אחד מאנשי שלומנו בקול ואמר: "אמר לחכמה אחותי אתי":

יח

אמר, וואס מיר שמוסען אדורך אין א פראסטין מיטוואך, וועט קיין אנדערער גוטער יוד ניט משיג זיין אין גן עדן [מה שאנו משוחחים ביום רביעי פשוט, לא נשיג יהודי טוב אחר בגן עדן]:

יט

פעם אחת באו אנשי שלומנו אל מוהרנ"ת וחסר אחד מהם. ושאל עליו היכן הוא, ואמרו שלא בא. ואמר אני מרצה כן. ואמרו לו מה היה אלו היה בא, אמר הייתי מרצה כן:

כ

כשרצה מוהרנ"ת לסע לבראד כי היה לו רמזים מרבנו זצוק"ל לסע לשם, ורצה לסע להדפיס את הלוקוטי הלכות, כי במדינת רוסיא לא יכלו להדפיס כי היה משבעה ספרים שלא הניחו להדפיס (הינו ספר הזוהר הקדוש וספרי הרב וכו') מטעם שאמרו שעושין את העולם עצב ומרה שחורה והצרכו לנסע חוץ למדינה. ואז היה שנת ת"ר, כי העולם דברו שיבוא משיח. ואמר מוהרנ"ת שלא בא בשנה זו, ומה שכתוב בהר שבשנת ת"ר יפתחון תרעי דחכמתא [שערי החכמה], יכול להיות שמהיום אם יתחיל אדם דבר שבקדשה יוכל לגמר. ונתעורר אז ושאל את הר' נחמן מטולטשין אם ישע גם כן עמו; אף על פי שר' נחמן לא היה לו חשק, אף על פי כן היה נרא לעשות תנועה משנה, כי תכף לא רצה לדבר אתו אודות זה. על כן השיב לו מיד אבי איד וועל נאר אזכיה האביו, אז איר זאלט מיד מיט נעמין [העקר שיתנה לי זכיה שתקח אותי עמך]. וכו הנה ונהנה מזה הר' נחמן מטולטשין כל ימי חייו. ויש כמה מעשיות מהנסיעה הנ"ל. ונסעו דרך בראד ללעמבערג, והיה שם מוהרנ"ת אצל קרוביו, ומשם נסעו לזאלקווי. ואז היה המרידה בפולין, והיו מחפשיין ושואליו בכל האכסניות על פאספורט [דרכון]. והם לא היה להם פספורט, ושאל אותם בעל האכסניה אם יש להם פאספורט, ואמר הר' נחמן מטולטשין היום נוסעים בלי פספורט? בתמיה. והיו שם בהאכסניה ולא יצאו מפתח הבית. וכשהיו צריכים לילך למקוה, היו הולכין דרך עקלתון בהצנע. ופעם אחת הלכו דרך בית הכנסת אחד, ואמר לו מוהרנ"ת זה בית הכנסת של הר' העניף. והמעשה היה כן, כי זה הר' העניף דר בכפר אחד בקרעטשעמע [בפונדק] ששכר מהאדון. וזה האדון מתה אצלו אשתו, ונשא אחרת והיה לו בן מהראשונה והיא לא יכלה לסבל ממנו והכרח לגרשו. וזה הר' העניף לקחו לביתו למשרת, והאכילו והלבישו וכו'. פעם אחת נסע צדיק אחד דרך הכפר ההוא ונתאכסן אצל הר' העניף הנ"ל, וראה את המשרת. ואמר להר' העניף שיש לו נימוס המלכות, וישים עינו עליו. אחר איזה זמן מת אביו האדון, ובפולין היה מנהג שבכל איזו שנים נתקבצו כל האדונים לורשא ובחרו קיסר על ידי בחירות או גורל, וצנה הר' העניף למשרתו הנ"ל שישע גם כן על מקום אביו. ונתן לו סוס טוב, והרכיבו עליו וראה מהרכיבה הראשונה שיש לו נימוס של מלכות. ונתן לו אדרעס [פתבת] שלו ונסע לורשא, ונבחר למקד על פולין. ושלח לקרא את הר' העניף וישאלהו מה בקשתך וכו', בקש ממנו שיבנה בית הכנסת על שמו, וזה הוא הבית הכנסת. והעולם מספרים שבזה הבית הכנסת למדו שני גיסים וכו זה את זה עם הגמרות, ומוהרנ"ת ז"ל יצא מחלציהם. ורבנו זצוק"ל אמר אליו פעם אחת, שהוא היה תקון לאבותיו ויתקן אותם. וכו היה. ויצו

מוהרנ"ת שִׁיבְשָׁלוּ לוֹ תִּבְשִׁיל לְאֶכֶל, וְנִכְנַס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְסָגַר אֶת עַצְמוֹ לְזִמְנוֹ רַב וְעִסַק בְּתַקוּיָּם. וְאַחַר
כִּד הַתְּלַחֵב וְדָבַר מִהַתּוֹרָה ס"ה לְקוּטֵי מוהר"ן א'. וְכִשְׁהָיָה בְּלַעַמְבֶּרֶג נָתַן לוֹ הָרַב כְּתָב שֶׁהוּא לְמַדָּן
וְהָרָאָה לְהָרַב דָּשֶׁם. וְהַמְנַהֵג הָיָה שְׂאוֹרֵחַ לְמַדָּן הָיָה צָרִיד לֹאמֹר חֲלוּק [פִּלְפֹּל] וַיֹּאמֶר אֵלָיו שִׂיאֵמֶר וְלֹא
רָצָה, וַיֹּאמֶר הָרַב, וְלֹא יֵשֶׁר בְּעֵינֵי מוהרנ"ת, וְאָף עַל פִּי כֹן בְּקִשׁוֹ שִׂיאֵכֶל אֶצְלוֹ וְלֹא רָצָה. וְהַתְּפִלָּא הָר'
נַחְמוֹן מְטוּלְטָשִׁין הֲלֵא דָרְדָּר רַבְנוֹ זְצוּק"ל הָיָה שֶׁלֹּא לְהַתְעַקֵּשׁ עַל שׁוּם דְּבַר מָה. וְכִשְׁצָא מוהרנ"ת אָמַר:
(מְשָׁלִי כַג) "אַל תִּלְחַם אֶת לְחָם רַע עִינִי". וְהָיָה פֶּלֶא יוֹתֵר בְּעֵינֵי ר' נַחְמוֹן מְטוּלְטָשִׁין, מֵאַיִן יוֹדֵעַ שֶׁהוּא רַע
עִינִי. וְהַסּוּף הָיָה שֶׁלֹּא יָכֹלוּ לְהַדְפִּיס שָׁם, וְהַכְּרָחוֹ לְסַע מִשָּׁם. וְאָמַר אִזּוֹ מוהרנ"ת שֶׁפֶה בְּנֻדָּאֵי יִדְפְּסוּ.
וְאַחַר כִּד אַחַר זְמַן רַב נִתְעוֹרַר וְשָׁלַח אֶת הָר' נַחְמוֹן מְטוּלְטָשִׁין בְּעַצְמוֹ, (וְכִשְׁנִסַּע הָרַב ר' נַחְמוֹן הַנִּי"ל
לְהַדְפִּיס הַלְקוּטֵי הַלְכוֹת, נִסְעָה אֶשְׁתּוֹ לְמוהרנ"ת אֹדוֹת פֶּרְנָסָה. וְשָׂאֵל אוֹתָהּ כַּמָּה הִיא צָרִיכָה בְּצַמּוּסִים
וְאִמְרָה כִּד וְכִד, וְהַבְּטִיחַ לָהּ שִׁיכְתֹּב לְבָנוֹ הָר' יִצְחָק שִׁיתֵּן לָהּ כְּדֵי צָרְכָה, וְגַם לַעֲשׂוֹת לָהּ מְלַבּוּשׁ טוֹב עַל
חַג הַפֶּסַח. כִּי נִתְמַהֵמָה עִם הַהַדְפָּסָה עַד אַחַר הַפֶּסַח, וְכֹן הָיָה, וְאַחַר כִּד הַתְּפִאָרָה לְפָנֵי בַעֲלָהּ כִּי לֹא הָיָה
לָהּ כָּל מִי חֲזִיקָה מְלַבּוּשׁ טוֹב כְּזֶה). וְדָבַר עִם הַמְּדַפְּסִים וְסִפֵּר לָהֶם מִמוהרנ"ת, שֶׁאָמַר עַל הָרַב "אַל
תִּלְחַם אֶת לְחָם רַע עִינִי", וְיִתְפִּלְאוּ הָאֲנָשִׁים מֵאֵד מֵאֵיפָה יָדַע זֹאת כִּי בְּאֵמֶת הוּא כִּד וְכוּ'. וְהָיָה אִזּוֹ
הָרַב ר' נָתַן עִם הָר' נַחְמוֹן טוּלְטָשִׁינְעֵר בְּבִרְאֵד בְּשַׁבַּת חֲזוֹן. וְכַמוֹבָא בְּאַרְיִכוֹת בְּמַכְתָּבִים עִינִי שָׁם. וְבַעֲרַב
תִּשְׁעָה בְּאָב סָגַר מוהרנ"ת אֶת עַצְמוֹ בְּחֶדֶר מִיְחָד, וְהָיָה מְסַגֵּר כָּל לַיִל תִּשְׁעָה בְּאָב וְיוֹמוֹ עַד חֲצוֹת. כִּי כֹן
הָיָה מְנַהֵגוֹ תְּמִיד אַחַר פְּטִירַת רַבְנוֹ זְצוּק"ל, שֶׁבִּינֵי הַמְּצָרִים הָיָה אוֹמֵר תִּקּוּן חֲצוֹת בְּקַעֲלָעַר [מְרַתָּף]
עֲמֵק, וּבִפְרֵט בְּתִשְׁעָה בְּאָב הָיָה סוֹגֵר אֶת עַצְמוֹ כְּנִי"ל. וּפְעַם אַחַת אָמַר, אֵיךְ קָאֵן זִיד נִיט קִילְעוֹן דָּאֵס
הָאֵרֶץ נֵאֵר תְּמִיד בְּחֲצוֹת, אוֹן בִּין הַמְּצָרִים אוֹן תִּשְׁעָה בְּאָב בֵּא קִינּוֹת [אֵינִי יָכוֹל לְקַרֵּר אֶת הַלֵּב כִּי אִם
תְּמִיד בְּחֲצוֹת וַיְמִי בִּין הַמְּצָרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב בְּקִינּוֹת]. וְאַחַר חֲצוֹת דָּבַר עִם בְּנֵי הַנְּעוּרִים עַד הַלֵּילָה
מִרַבְּנוֹ זְצוּק"ל, וְהָיָה לָהֶם תַּעֲנוּג גְּדוֹל מִדְּבוּרָיו. וְאָמְרוּ עָהָר הָאֵס זֵי פֶּאֲרֶשְׁטֶעֲרִט זֵינְעֵר יוֹם טוֹב [הוּא
הַפְּרִיעַ לָהֶם אֶת הַחַג שֶׁלָּהֶם]. כִּי מְנַהֵג הָיָה לְזַרְק זֶה לְזֶה בְּאַרְלִיךְ [מִיּוֹן פְּרִי הַגְּדֹל עַל הַבְּרוּשִׁים] אַחַר
חֲצוֹת, וְעַל יְדֵי דְבוּרָיו שֶׁכָּחוּ בְּאֵלֵי הַשְּׁטוּתִים. וְהִלְכוּ לְהֶאֱכֹסְנֵיהּ וְצוּוּ לְבַשֵּׁל קַעֲרָה גְּדוֹלָה טִיגְלִיךְ וְכוּ'.
וְכִשְׁנִכְנַס מוהרנ"ת לְאֶכֶל וְתַחַב אֶת הַכֶּף הָרֵאשׁוֹן תַּכְף חֲטָפוֹ הַכֵּל. כִּי חֲשַׁבְהוּ לְגוּטְעֵר יוֹד [לְאֵדְמוּ"ר]
וְחֲטָפוֹ שִׁירִים, וְתָרָה לוֹ עַל זֶה וְעָצַר כְּעֵסוֹ. וְנָתַן תּוֹדָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּסַּע בְּעַת זְקִנְתּוֹ שֶׁיָּכוֹל לַעֲצֹר
כְּעֵסוֹ, כִּי מְנַעוּרָיו לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲצֹר כְּעֵסוֹ וְלֹא הָיוּ מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ מַעַט הַטוֹב. וְכָל אֵלֵי הַיָּמִים הָיוּ אֵתוֹ
תְּמִיד, וְלֹא הָיוּ מְנִיחִים אוֹתוֹ כִּד לִילְדָּה, אֶפְלוּ לְבֵית הַכֶּסֶא הִלְכוּ אַחֲרָיו. וְאָמְרוּ זֶה לְזֶה, הָיָה לוֹ רַבִּי כְּזֶה
שֶׁתְּמִיד יִנַּק מִמֶּנּוּ חֵלֶב וְדָבֵשׁ. וְכִשְׁנִסַּע מֵהֶם לוֹוֵהוּ שׁוֹרָה אֲנָשִׁים מִפֶּה וְשׁוֹרָה אֲנָשִׁים מִפֶּה חֲמִשָּׁה וְוַעֲרָסֵט
פְּסִיעָה בְּפִסְיעָה. וְר' נַחְמוֹן מְטוּלְטָשִׁין יָשַׁב אֶצֶל הַסּוּסִים, וּמוהרנ"ת אָמַר אִזּוֹ הַתּוֹרָה נִי"ב הַנְּעוּר בְּלִילָה
וְהַחֲזִיר פְּנִי לְהָר' נַחְמוֹן מְטוּלְטָשִׁין וְאָמַר, נַחְמוֹן בֵּא דִיר אִיזוֹ דֵי תוֹרָה אֶלְט, בֵּי מִיר אִיזוֹ זִיא שְׁפִינְגֵּל
נִיָּא [נַחְמוֹן אֶצֶל הַתּוֹרָה הַזֹּאת, יִשְׁנָה אֶצֶלִי זֶה דְּבַר חֲדָשׁ וְנוֹצָץ כְּמוֹ רֵאִיל]. וְשָׁם הָיָה אַחַד שְׁנֹתוֹדַע לוֹ
שֶׁהוּא בַעַל הַמַּחְבֵּר הַלְקוּטֵי תַּפְלוֹת, וְנִשְׁקָ אוֹתוֹ עַל רִגְלָיו, עַד שֶׁהֲרִיגֵשׁ הַנְּשִׁיקָה וְאָמַר לוֹ דָּאֵס אִיזוֹ פֶּאֲרַ
אִינְעִרִי תַּפְלוֹת [זֶה בְּשִׁבִיל הַתַּפְלוֹת שֶׁלְדָּה]. וְנַעֲשֶׂה אִזּוֹ חֲבָרָה 'הַנְּעוּר בְּלִילָה'. (וְכִשְׁהָיָה הָר' נַחְמוֹן
מְטוּלְטָשִׁין עוֹד הַפְּעַם מֵצָא עוֹד הַחֲבָרָה הַנְּעוּר בְּלִילָה). וְהָיָה שָׁם חֲסִידֵי הָרַב הַקְּדוֹשׁ ר' אוּרִי זְצוּק"ל
מְסֻרְעֵלִיִּסְק. וְסִפְרוּ שֶׁהָרַב ר' אוּרִי זְצוּק"ל הָיָה אוֹמֵר אוּרִי אוּרִי, וְוִי קַעֲנִסְטוֹ זָאגִין תּוֹרָה, אִזּוֹ דְעַר
לְקוּטֵי מוהר"ן אִיזוֹ דָּא אוּרִי דְעַר וְוַעֲלֵט [אוּרִי אוּרִי אִיזוֹ תּוֹכֵל לֹאמֹר תּוֹרָה, אִם יֵשׁ אֶת הַלְקוּטֵי מוהר"ן
בְּעוֹלָם]. וְאָמְרוּ, אִם הָיָה הָרַב ר' אוּרִי חֵי, הָיָה נוֹשֵׂא הַכְּלִים שֶׁלְכֶם לְמַרְחָץ. אַחַר כִּד כְּשֶׁנִּסַּע הָר' נַחְמוֹן

מטולטשין לשם פני"ל, הסוף הנה שהדפיס שם הלכותי הלכות. ורצה לסע עם הספרים על שבועות למוהרנ"ת. ובאמצע הדרך שמע שמחפשי אצל המצרים [עורכים בדיקה בגבול], ומחמת פחד נסע בחזרה ערף עשרים ווערסט, ושם אכל בליל שבת קדש אצל אחד ודבר עמו דבורים נפלאים, ואמר לו שזה מהאיש שחבר אלו הספרים. ונתלהב האיש ואמר עם ספרים כאלו הייתי הולך עמהם המצרים אפלו באמצע היום. ונתעורר הר' נחמן מטולטשין ונסע ובא לשלום לביתו, וספר זאת למוהרנ"ת ואמר אליו מוהרנ"ת אתה היית צריך להישועה אצל הגבול, הייתה צריך להיות אצל הגבול, ולהתפלל ולחכות על רגע של הישועה, מדוע ברחת, הלא כשיבא הזמן של הישועה הייתה רחוק וכו'. וכשבא הר' נחמן מטולטשין עם הלכותי הלכות לביתו נהנה מוהרנ"ת מאד, וגם אנשי שלומו. ואמרו אנשי שלומו כעת צריכין אנו לנהג כבוד בהר' נחמן מטולטשין. ואמר מוהרנ"ת בדרך הלצה וויס איך וואס, נעמט און שמייסט איהם אפ [מה פתאום, קחו אותו ותכו אותו]. ואמר כך מפני שלדבר רבנו זצוק"ל היו צריכין להיות נקי מן הקנאה והתאווה והכבוד מכל וכל לגמרי. אך מה יכולין לעשות אם הוא מקנא או נכשל בתאווה הלא אנוס פעם אחת, ועל כן מקרב אותו רבנו זצוק"ל, אבל כשרוצה עוד כבוד נו שטייזשע אין דער זייט [נו, תעמד בצד]. ומוהרנ"ת ז"ל אמר פעם אחת קנאה תאווה הרבי מקבל אותה אבל כבוד מכרח לזרק לגמרי. ופעם אחת הנה הר' נחמן מטולטשין בעיר יאס (רומניא) ובשבת בבקר אחר הסעודה נצמא לשתות. ונכנס אל הרב, ונתן לו הרב שלום ושאל אותו מאין אתם, ונתרא לומר מברסלב ואמר לו מטולטשין. וישאל אותו איפה היא, ויאמר לו סמוך לברסלב. ויאמר לו הרב ברסלב, אפשר קאנט איהר נתילע א ברסלב רחסיד [אולי אתם מכירים נתילע רחסיד ברסלב]. והבין ר' נחמן שאינו מתנגד, וספר לו שנוסע ממנו והוא תלמידו. וספר הרב מאיפה הוא יודע ממוהרנ"ת שאביו היה רב בלעמבערג, והוא היה עדין אברך. ורבנו ז"ל נתאכסן לא רחוק מביתם, והיה רגיל לכנס אל רבנו זצוק"ל. ורבנו זצוק"ל לא היה אומר תורה, ואפלו שום דבור לא היה מדבר מחמת חולאת הראה שקשה לה הדבור. ורק כל הדבורים היו כלולים בתנועותיו ורמזיו. ולפעמים כשרצה לדבר, ובפרט לספר מעשה, ובפרט מעשה מארץ ישראל, תכף נתקבצה כל העיר. ופעם אחת בסעודה שלישית של שבת ספר מעשה מארץ ישראל, ובא רבנו זצוק"ל לדבקות גדול כל כך עד לכלות הנפש, והיה חשף. ואני הכרתי והרגשתי שקרוב ליציאת נשמתו, והבאתי גר ונפסק הדבקות ושב לחיותו. ואחר כך כשנתנדע לרבנו זצוק"ל נתן לי תודה, וספר לי אז מר' נתן, ואמר איי האב איך א נתלע [אי יש לי נתלע]. וכשאתה תסע אלי לברסלב אעשה ממך חדוש כמו נתלע, אבל גשמיות וחסכות העולם הזה נתן שכחה בלבי ושכחתי מלנסע. ואמר פיסתולין פיסתולין (הינו חצים) שישען מיר אין הארצין, אז איך בין איך אויף דעם ציון ניט גינעזין [חצים חצים יורים לי בלב שעוד לא הייתי על הציון]. והביט בהספר ואמר עס איז דעם רבינס מן און ר' נתנס מויל. [המוח של הרבי, והפה של ר' נתן]. וכשבא ר' נחמן מטולטשין למוהרנ"ת וספר לו, אמר אני גם כן אומר כך (על הלכותי הלכות) דעם רבינס מן און מויל [המוח של הרבי והפה שלי]:

כא

רבי אפרים אמר למוהרנ"ת מיט אייער דאווענען מאכט איהר א פרוש אויף דעם דאוונען [עם התפללות שלכם אתם עושים פרוש לתפלה]:

כב

כשהיתה זוגתו של מוהרנ"ת מעברת עם בנו הר' שכנא ז"ל והיו נראים מאד שלא תפיל (כי היו סובלים

הרבה בצער גדול בנים כמבאר לעיל בשיחות רבנו ז"ל שעשה כסאות לרבנו ושרבנו נחם אותם וכו', וְאִזְ הִזָּה הַעֲבוּר שֶׁל רַבִּי שְׁכָנָא, וְגַם הַרְגִּישָׁה אֶת עֲצָמָה חוֹלְנִית מְאֹד וְקָרָאוּ לְרוֹפֵא, כִּי מוֹהֲרַנְיִת לֹא הִזָּה עֲדִין חִזֵּק בְּדַעְתּוֹ כֹּל כֹּד בְּעֵינָיו הַרוֹפְאִים וְכוּ', כִּי הִזָּה כְּמַעֲט בְּתַחֲלַת הַתְּקַרְבוֹתוֹ וְהַרוֹפֵא לֹא נִגַּשׁ אֵלָיָה רַק עָמַד מֵרְחוֹק, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזַר בְּלִי עֲזָר הַרוֹפְאִים. וְאַחַר כֹּד כְּשָׂא מוֹהֲרַנְיִת אֶל רַבְּנוּ זְצוּק"ל, וְסַפֵּר לוֹ כֹּל הַנִּי"ל, הַחִיָּה אוֹתוֹ רַבְּנוּ זְצוּק"ל, וְחִזֵּק אוֹתוֹ מְאֹד בְּזָה שְׁלֵא הַשְׁתַּמְשָׁה עִם הַרוֹפֵא כָּלָל. וְאָמַר אִזְ הַתּוֹרָה "וְהִזָּה יַעֲקֹב תִּשְׁמְעוּן" וְכוּ' הַדִּינָיו בְּחִינַת רַצִּין וְכוּ' עֵין שֵׁם. וְאָמַר רַבְּנוּ זְצוּק"ל שֶׁהַרְצִים הַנִּזְכָּרִים שֵׁם הֵם הַרוֹפְאִים וְכוּ', וּמִפְּנֵי זֶה מְרַגֵּל בְּפִי הָעוֹלָם לומר צָרִיד לְרוֹץ אַחַר הַרוֹפֵא מֵעַן דְּאֶרְךָ לֹיפְעוֹן נֶאֱדָא דְאֶקְטַעַר וְכוּ'. וְשֵׁם בְּהַתּוֹרָה מְרַמֵּז מֵהוֹלְדָה וְכוּ' עֵין שֵׁם :

כג

פַּעַם אַחַת הִזָּה מוֹהֲרַנְיִת בְּבִרְסָלָב בְּאַכְסִינְיָא אַחַת עִם ר' דָּוִד מִטְּאֵלְנָא, וּמוֹהֲרַנְיִת לֹא אָכַל שֵׁם, וְאַחַר כֹּד נִתְּוַדַּע שֶׁהַשׁוֹחֲטִים הָיוּ רוֹצְחִים רַחֲמָנָא לְצִלָּן. וּפַעַם אַחַת נִתְּוַדַּע הַמְּרַק עַל הַשְּׁלַחֵן וְדַבֵּר הוּא זְצוּק"ל מֵהַתּוֹרָה "כִּי מִרְחֻמָּם יִנְהַגִּם", וּבִתּוֹךְ כֹּד נִתְּקַרַר הַמְּרַק וְשֵׁלֵם בְּעַד הַמְּרַק וְלֹא אָכַל. וְאַחַר כֹּד נִתְּוַדַּע שֶׁהִזָּה אֵיזָה שְׂאֵלָה עֲלֶיהָ :

כד

בַּעֲת שְׂאֵמַר רַבְּנוּ זְצוּק"ל הַתּוֹרָה ס"ו דַּבֵּר עִם מוֹהֲרַנְיִת מַעֲנֵן מַעֲרַת אֵלָיָה ז"ל וְהִבִּין מוֹהֲרַנְיִת שְׁלֵא בֹא לְמַדְרַגְתּוֹ כִּי אִם עַל יְדֵי הַתְּבוּדָדוֹת, וְנִתְּעוֹרַר מוֹהֲרַנְיִת וְהִלָּךְ לְעֲזַרַת נְשִׁים וְעִסַק בְּתַהֲלִים וְהַתְּבוּדָדוֹת בְּהַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹל. וּבִתּוֹךְ כֹּד הִזָּה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הָעִיר עוֹשֶׂה תְּנָאִים וְרַצָּה שְׁמוֹהֲרַנְיִת גַּם כֵּן הִזָּה עַל הַתְּנָאִים. וְחַפְּשׂוֹ אוֹתוֹ וְלֹא מִצְאוּ אוֹתוֹ, וְהִבִּינוּ מִסְתַּמָּא הוּא עוֹסֵק בְּהַתְּבוּדָדוֹת וְהַתְּחִילוּ לְצַעֵק בְּרַחוּבוֹת הָר' נֶתָן, הָר' נֶתָן, וְאִזְ יָצָא לַחוּץ וְהִלָּךְ אֵתוֹ עַל הַתְּנָאִים :

כה

אֶחָד שְׂאֵל לְמוֹהֲרַנְיִת אִם עֲדִין לְהַתְּפַלֵּל בְּמַהֲירוֹת כְּדִי שְׁלֵא הִזָּה לוֹ מַחְשְׁבוֹת זְרוֹת. עֲנָה מוֹהֲרַנְיִת וְאָמַר בְּמַהֲירוֹת יְכוֹלִין לְהַתְּפַלֵּל כֹּל הַתְּפִלָּה בְּמַחְשְׁבָה זָרָה אַחַת, אֲבָל בְּמַתִּינוּת עַל כֹּל פְּנִים יִפְסְקוּ הַמַּחְשְׁבוֹת זְרוֹת כְּמָה פְּעָמִים :

כו

אָמַר לְר' חַיִּים בַּעַל מַגִּינָה, אֵיידְעַר אִזְא סוֹחֵר אִזְו שׁוֹין גְּלִיכְעַר אַ מְלַמֵּד וְוֹארוּם אַ סוֹחֵר הָאֵן הַתְּבוּדָדוֹת אִזְו שׁוֹין בְּעַסְעַר אַ מְלַמֵּד [בְּמִקּוֹם כְּזֶה סוֹחֵר כְּבָר יוֹתֵר טוֹב מְלַמֵּד, כִּי סוֹחֵר בְּלִי הַתְּבוּדָדוֹת כְּבָר יוֹתֵר טוֹב מְלַמֵּד], כִּי נִכְנָס בְּמִמוֹן חֲבָרוֹ :

כז

פַּעַם אַחַת הִלָּךְ מוֹהֲרַנְיִת זְצוּק"ל, עִם הָרַב ר' אֶפְרַיִם מִן נְהַר דְּנִיפְעַר, וְלֹא מִצְאוּ עֲגָלָה וְהַכְּרַח לְשֵׂא הַמַּשָּׂא שְׁלוֹ, וְכוּ הָרַב ר' אֶפְרַיִם הַמַּשָּׂא שְׁלוֹ. וְהִבִּין מוֹהֲרַנְיִת זְצוּק"ל שֶׁיֵּשׁ לְרַבִּי אֶפְרַיִם חֲלִישוֹת הַדַּעַת מְזָה, וּבְאַמּוֹת כֹּד הִזָּה. עֲנָה מוֹהֲרַנְיִת זְצוּק"ל וְאָמַר אֵלָיו : גִּי רַעֲכָט זִיךְ (דִּי וּוְעֵלֵט זָאל וּוִיסְעוֹן) אִזְ דְּעַר וְוֹאס גִּיִּיט דָּא אִזְו קְלוּגְעַר פּוֹן דְּעַר גְּאַנְצְעַר וּוְעֵלֵט [לְךָ תַּעֲרִיךְ, שֶׁהָעוֹלָם יַדַּע שְׁמִי שְׁהוֹלָךְ פַּה הוּא יוֹתֵר חָכֵם מִכָּל הָעוֹלָם] הַמַּח שֶׁל הָעוֹלָם (דְּעַר שֶׁכָּל הַכּוֹלֵל הַשְּׁכָל הַכּוֹלֵל) וְכוּ' :

כח

מוֹהֲרַנְיִת זְצוּק"ל כָּתַב לְרַבִּי עוֹזַר, שְׁמַעֲתִי שְׁר' עוֹזַר אִזְו נָאֵר פְּרוּם [הוּא רַק גֵּרָא] לֹא כֹד קַבְּלַתִּי מִרַבְּנוּ זְצוּק"ל, דְּעַר עַקַר אִזְו נָאֵר פְּרִיִלִיד, אוֹן פְּרוּם אוֹיִךְ [הַעֲקוֹר הוּא רַק שְׁמַחָה וְיִרְאָה גַם] :

כט

אמר לר' משה ברסלבר, איך גיב דיר ארויס א תשובה דוא זאלסט טאנצין אלע טאג לאני נותן לך תשובה שתקוד בכל יום], וקיים זאת איזה זמן:

ל

לאחר פטירת רבנו זצוק"ל נתאנה מאד מוהרנ"ת לקבע דירתו בברסלב, אף אשתו לא רצתה, ולא היה יכול לשע בלי רצונה. אף אחר כך היה שרפה במקומה, והסכימה גם כן לשע לברסלב. אחר כך היה שרפה גם בברסלב, ורצתה שיעקר דירתו משם גם כן. והתחיל מוהרנ"ת לשא עיניו למרום ואמר אנה מפניך אברח. ובתחלה לא היה לו בברסלב דירה מיחדת כי אם חדר אצל נגר אחד. ואמר אז מוהרנ"ת, הוא עושה במלאכתו ואני עושה במלאכתי. אחר כך התחילו לכנס אצלו קצת אנשים, והתחיל להתגעגע שיהיה לו דירה מיחדת עד שעזר השם יתברך. אחר כך התחיל להשתוקק שיהיה לו גם כן חדר מיחד לעבודת השם יתברך, ובפרט לכתב חדושי תורה. ואחר כך עשה לו בהקעד [במטבח] ווענטיל [דופן] מעצים ועל ידי זה היה לו חדר מיחד. ואז אמר אפשר שפעת אהיה איש פשר. האט אצינד קאן זיין אז איך זאל זיין א ערליכער יוד. אף על פי כן היו בני ביתו מבלבלין אותו. והתחיל לכסוף שיהיה לו חדר מיחד בעליה, וזה צריכין לבנות אף הבין שזה אי אפשר פעת, כי צריכין לבטל עצמו מתורה ויתפלה. אחר כך הזמין לו השם יתברך סבה על ידי איש אחר, והבין שפעת לא יצטרך לבטל מתורה ויתפלה, ואז בנה בית ועליה נכונה:

לא

ספר הר' אברהם זצוק"ל ששמע מר' אברהם דב זצוק"ל, שפעם אחת הלך בנו של ישראל נחמן סופר לבית מוהרנ"ת בבקר בעת שמוהרנ"ת הלך למקוה, ונטל כל המזוזות להגיה. וכאשר בא מוהרנ"ת זצוק"ל לביתו, ורצה לנשק המזוזות, ולא מצא שום מזוזה על פתחיו. וישאל מי היה כאן, והשיבו שבנו של ישראל נחמן הסופר היה כאן. והלך מוהרנ"ת אליו לבית המדרש ומצאו בעת שהתפלל באמירת ובה לציון. והמתין עד אחר שגמר תפלתו. ואמר אליו, דוא האסט דאך מיר צו נעמען די שטוב [אתה הרי פרקת לי את הבית]. וכי כך מגיחין מזוזות, הלא מקודם צריכין להכין מקבת ויתדות ומגיחין מזוזות במקומה, וקובעין אותה תקף, ואחר כך לוקחין השנייה וקובעין אותה וכו':

לב

לענון שאמרו חכמינו ז"ל (סכה נב.) 'צדיקים נדמה להם כהר' וכו' ואמר מוהרנ"ת זצ"ל, שהאמת עם הצדיקים, אלא הרשעים לא הבחינו את עצמם, על כן נדמה להם כחוט השערה:

לג

פעם אחת כשבא מוהרנ"ת לאומין, שמע שר' משה בן ר' אברהם חיים מתפלל בכונה. וכשבא מוהרנ"ת לביתו אמר בכל המנון של הרב ר' נפתלי לא שמעתי שום אדם מתפלל כמו משה בן ר' אברהם חיים. אחר כך כשבא מוהרנ"ת פעם שנית לאומין וראה שר' משה הנ"ל נתקרה, אמר לו, משה דוא ביסט אראפ גיפאלין, פאלג מיר קער זיך אום, גלייב מיר איך האב שוין א ווייסע בארד, און האב נאך אויך בדעה צו זיין א ערליכער יוד [משה, אתה נפלת למטה. שמע בקולי חזור בד. תאמין לי, יש לי כבר זקן לבן, ויש לי עוד בדעה להיות איש פשר]:

לד

אמר, באפו אחד היה מחלקת הבעל שם טוב גדול משלנו, אף הם היו מתרים במופתים, אבל אני

אסורים במופתים. ואמר שיש לו יסורים מהאזהבים יותר מהשונאים, שהידידים רצו לעשות לו טובות לדעתם למסור את המתנגדים לידיהם, והוא לא היה רצונו בזה כי אם בתפלה ובתחנונים. כמה שפעל באמת כי אם על ידי תפלה ותחנונים:

לה

מענין המופתים, כי רבנו זצוק"ל לפעמים ראינו ממנו מופתים בגלוי, אבל מוהרנ"ת התרחק הרבה מזה, רק לפעמים ראינו ממנו מופתים, ואמר, שאם היה יודע אשר כמה אנשים נעמדו אצלו, היה מדבר עם רבנו זצוק"ל בשביל מופתים. ופעם אחת תבע מאיש אחד בשביל הדפסה, ורצה האיש הנ"ל שיבטיחוהו בשביל זה בנים, ולא רצה מוהרנ"ת זצוק"ל. ואחר כך פשהתחיל לשע זרק האיש הנ"ל את המעות למוהרנ"ת שיסח המעות. ופעם אחת עמדה אשה אחת על פתח מוהרנ"ת, ולא נתנה לו לילך עד שיבטיח לה בנים, והבטיח לה. אחר כך אמר עתה אני מכרח להתפלל עליה. ופעם אחת באו אליו נשים בשביל בנים, וצעק מוהרנ"ת זצוק"ל "התחת אלקים אני". אחר כך אמר שיש לו חרטה, הלא היה לו לומר בניחותא. ופעם אחת נסע מוהרנ"ת זצוק"ל בדרך, ופגעו בו כלבים ונבחו בקול ועמד על רגליו ואמר, פעם אחת פגעו כלבים ברבנו זצוק"ל ונבחו, והשיב להם איך ווייס איך ווייס [אני יודע אני יודע]. ואני אומר להם איך ווייס ניט, איך ווייס ניט. וואזשע וועט זיין אז איהר וועט שרייען, וועל איך זיך נאך מער ניט וויסן [אני לא יודע אני לא יודע מה כבר יהיה שאתם תצעקו אני עוד יותר לא אדע] ונשתקו:

לו

באדעס, שאל הרב את מוהרנ"ת איזה פלפול והשיב כראוי, ויאמר לו הרב חשבתני ששכחת את הלמוד מפני שנעשית חסיד. ופעם אחת היה מוהרנ"ת זצוק"ל בהאינפאליע, והיה שם שאלה מענין עגונה ויען הר' מתתיהו להרב דשם ואמר להם שישאלו את מוהרנ"ת. ושאלו אותו והאיר עיניהם. וכשהיה מוהרנ"ת בלעמברג דבר עם הגאונים איזה פלפול, וכשהזר לביתו אמר לערנין קאנין מיר [ללמוד יודעים אנו] והם נקראים גאונים וכו':

לז

פעם אחת ראה מוהרנ"ת זצוק"ל את אחד שישב ולומד אחר התפלה, אבל יש לו צער גדול מהרעבון. ואמר לו מוהרנ"ת, הער שוין אויף האבין תאות אכילה [תפסיק כבר שיהיה לך תאות אכילה]:

לח

ר' יצחק מנאוויגרעבלי נתן לאחד ספרי רבנו זצוק"ל, ונהנה מהם מאד ונתן פרישת שלום לר' נתן; אמר אחד מאנשי שלומנו להר' נתן אבל האיש הנ"ל מסתפל בכל הספרים. אמר מוהרנ"ת לר' איצ'א, דוא זאלסט אין זיינע ארבע אמות ניט שטיין [שלא תעמוד בארבע אמותיו]:

לט

פעם אחת אמר מוהרנ"ת על נכדי רבי פינחס מקארץ ז"ל שנתחבו מלקות על שהיה בידם למחות ולא מחו. אף על פי כן החזיקו ידם עם אנשי שלומנו, ופעם אחת היה ר' פינחס נכד הרב ר' פינחס מקארץ על ברית מילה עם ר' מאיר מטעפליק, ונהנה מאד מהברכה שברך על המילה, שהר' מאיר הנ"ל היה מזהל, ושבח את אנשי שלומנו. ושם היה אחד שדבר על רבנו זצוק"ל, והכרח לקבל נזיפה לפני ר' פינחס הנ"ל. ושאלו אותו הלא יש העתקה ממפרסם אחד, והשיב להם הר' פינחס, העתקה מהעתקה שטעלט איהר אקעגין – קעגין לקוטי מוהר"ן [העתקה מהעתקה אתם מעמידים נגד – נגד לקוטי

מוהר"ן]:

מ

אחד מאנשי שלומנו לא היה רוצה לילך אל השלש סעדות של הר' נתן, כי מוהרנ"ת היה רגיל לדבר עם אנשי שלומנו מיראת שמים, אך בשלש סעדות לא היה רוצה, כי לא רצה להנהיג רבנות. פעם אחת בא האיש הנ"ל למוהרנ"ת וראה כתב יד של מוהרנ"ת כי מוהרנ"ת כתב חלומותיו, וכתב שפעם אחד חלם לו שפא רבנו זצוק"ל אליו, והוכיח אותו על שמרחק אנשים מאתו, אז אמר האיש שמהיום בודאי ישב מוהרנ"ת בשלש סעדות:

מא

פעם אחת נסע הר' נחמן מטולטשין עם מוהרנ"ת זצוק"ל בדרך, והוכיח אותו על שאינו לומד. וכשבאו לאכסניא לקח הר' נחמן גמרא והתחיל ללמד. אמר לו מוהרנ"ת דאס הייסט בייזער למדן, דער בעל שם טוב האט גיזאגט דאס ער איז געקומען אויף דער וועלט אויס רייסען דעם בייזען למדן לזה נקרא למדן-פעוס, הבעל שם טוב אמר שהוא בא לעולם לעקור את ענין הלמדן-פעוס, ואמר אליו, אלא תלמד חמש, משניות, עין יעקב, שלחן ערוך, מדרש וכדומה כל הדברים הקטנים. כי הר' נחמן נתקרב למוהרנ"ת בן עשרים שנה, ולא היה אז בירתיורה, ואם היה לומד גמרא היה נשאר בלמדן ולא בצדיק, על כן הבין מוהרנ"ת כי אי אפשר שילמד גמרא גם כן. על כן הרגיל אותו בדברים קטנים, ומזה נעשה גדול וכו'. ופעם אחת אמר מוהרנ"ת אני גם כן רצוני להתפלל פותיקין אבל לא בבזיון למדן. כי חמיו היה רגיל להתפלל ותיקין, והיה מקצר בתפלה כדי לפגע הנץ:

מב

אמר מוהרנ"ת שאנשים כשרים היו אומרים שבין המצרים יש להם ירידה:

מג

מוהרנ"ת אמר לאחד מאנשי שלומנו, בחנוני נא בזאת, אם יהיה לך ארבעים יום רצופים התבודדות, בודאי יהיה לך שנוי טובה. פעם אחת אמר לר' שמואל מטעפליק ער מיינט ער איז שוין פארטיג, פארגעס ניט אז די משנה זאגט [הוא חושב שהוא כבר מסדר, אל תשכח שהמשנה אומרת] כל שעסקו עם הנשים סורו רע. ור' אפרים חתנו שמע זאת, ונכנס בלבו מאד ללמד קל וחמר בעצמו, שחמיו הר' שמואל הנ"ל הוא זקן, והוא היה רך בשנים כמה הוא צריך לירא מזה, כי הוא גם כן היה עסקו בתקשיטי נשים. ופעם אחת מצאו לר' אפרים בן ר' נפתלי הנ"ל בעיר קיעב על הגרד, כי מסחרו היה עם מרגליות ועסק בהתבודדות. כי היה אז בלבו הרהור תשובה כמה הוא עוסק עתה, וכי זה הוא התכלית, וכי בשביל זה בא לעולם והיה עומד בצד ובוכה. ושאל אותו אחד מאנשי שלומנו מפני מה בוכה והשיב לו. אמר לו וכי פה המקום לבכות, הולכין לבית המדרש ושם תבכה. וענה לו רבי אפרים הנ"ל שרבנו הקדוש אמר שבמקום שמגיע לאדם הרהורי תשובה, צריך באותו המקום אפלו באמצע השוק להתבודד, ולדבר דבורים לפני השם יתברך, כי עד שילך לבית המדרש ילכו ממנו הרהורי תשובה:

מד

מוהרנ"ת ז"ל כשהיה בלעמבערג נכנס להפּרוֹפּסּוֹר הזה שרבנו הקדוש היה אצלו, והיה רוצה לשמע איזה דבור מרבנו הקדוש שהיה מדבר שמה. וענה לו שהוא אינו זוכר, מהטרה שיש לו כל היום. מזה יכולין ללמוד איד צריכין לחזר לשמע דבור מרבנו הקדוש:

פעם אחת אמר מוהרנ"ת ז"ל, אצדיק אז ער שטארבט אצדיק, דאס איז דבר פלא [צדיק ש'הוא נפטר כצדיק – זה הוא דבר פלא]. פעם אחת אמר א ויא אנוסע בארד און נאך אברסלבר חסיד [זקן לכו ועוד חסיד ברסלב]. ופעם אחת בא מוהרנ"ת ז"ל למשנה של עקביא בן מהללאל אומר הסתכל וכי ונתלהב מאד מאד, ואמר בזה הלשון, פאר וואס איז רבי שמעון בר יוחאי גיווען רבי שמעון בר יוחאי – וויל ער האט געוויסט. פאר וואס איז גיווען דער האר"י הקדוש דער האר"י הקדוש – וויל ער האט געוויסט. פאר וואס איז גיווען דער בעל שם טוב הקדוש דער בעל שם טוב הקדוש – וויל ער האט געוויסט. פאר וואס איז גיווען דער הייליקער רבי דער הייליקער רבי – וויל ער האט געוויסט. פאר וואס בין איך איך – וויל איך ווייס [מדוע הרשב"י היה רשב"י כיון שינדע זאת, ומדוע האר"י הקדוש היה האר"י הקדוש כיון שינדע זאת, ומדוע הבעש"ט היה הבעש"ט כיון שינדע, ומדוע רבנו הקדוש היה רבנו הקדוש כיון שינדע זאת, ומדוע אני כמו שאני כיון שאני יודע], ופעם אחת אמר מוהרנ"ת ז"ל הגם החן האמת שהיה על הבעל שם טוב הקדוש ועל רבנו הקדוש, זה החן לא נמצא בי, אבל מחו של שקר אני נקי. און איבער דעם התנוצצות אלקות וואס איז דא אין מיר איבער דעם איז מיין דאוונגען אנדערש, און מיין לערנין אנדערש, און מיין עסין אנדערש, און מיין רעדן מיט מענטשין איז אנדערש [ובגלל ההתנוצצות אלקות שיש בי, לכו תפילתי אחרת, למודי אחרת, אכילתי אחרת, ודבורי עם בני אדם אחרת]:

מו

פעם אחת ספרו לפני מוהרנ"ת ז"ל, מה שנוהגים החסידים שמניחים משקה המשכר תחת הכר שלקחם, ובזמן שהם מקיצים משנתם שואלים משיח עדן לא בא, שותין משקה המשכר הזה ומשתכרים וחוזרים לשנתם. כי הם אומרים שכל זמן שמשיח לא בא, צריך לישן היצר הרע. מען דארף פאר שלאפין דעם יצר הרע, כי בזמן השנה אי אפשר לחטא. ואמר להם מוהרנ"ת ז"ל שזה אינו עצה, אלא צריכים להניח תהלים מראשותיו ובזמן שמקיץ מהשנה אם משיח לא בא צריכין מחדש (לצעק ממעמקים מעמק הלב) לומר תהלים:

מזמח

ר' מאיר מטעפליק היה מגדולי מקרבי מוהרנ"ת ז"ל. והיה דרכו לקבל לפני מוהרנ"ת ז"ל שהעבודה אינו מתנהג אצלו כסדר והוא היה מחזק אותו. פעם אחת בא לפניו ואמר לו שזה אינה זמן שהעבודה מתנהג אצלו כסדר. אמר לו מוהרנ"ת בזה הלשון: איך ווייס ניט אפער איז דיר גוט, און איך ווייס אז כל זמן משיח איז נאך ניט געקומען, דארף מען האלטען אין איין רייסען [אני לא יודע אולי לך טוב, אבל אני יודע שכל זמן שמשיח עוד לא בא צריך לאחוז כל הזמן בלעמול ולעמול]. אמר מוהרנ"ת ז"ל מפני מה זכיתי שלעת זקנתי הולך לי העבודה כסדר, מפני שהיה לי בימי נעורי התבודדות הרבה. מוהרנ"ת ז"ל היה לו ברכה מרבנו ז"ל אשר בעת שמניח את עצמו לישן יישן תכף. פעם אחת ספרו לפני מוהרנ"ת על מפרסם אחד שמתפלל בחשאי, ונתרגש מוהרנ"ת ואמר הם מדמין את עצמם לרבנו הקדוש, נתקיים אצלו שמון בחשאי כמבאר בהתורה כ"א. ואמר בזה הלשון זאלו זיי זיד אזוי מוטשין און דאוונגען אזוי ווי איך מוטשי זיד [שהם יתגעו בתפלה כמו שאני מתגע]. פעם אחת אמר מוהרנ"ת ז"ל לפני אנשי שלומנו את התורה (ט"ו) של אור הגנוז המתחיל בזה הלשון, מי שרוצה לטעם טעם אור הגנוז וכי צריך לעסק בבחינת משפט שהוא התבודדות. וכשסיים התורה והלכו קצת אנשים ונשארו

רק אנשי שלומנו. ענה ואמר להם שהפריש של התורה הוא כף מי שרוצה לטעם אור רבנו הקדוש שהוא אור הגנוז ירבה בהתבודדות:

מט

זוגתו של מוהרנ"ת הלכה לעולמה בזמן שהיה לקיחת הנעקריטין [גיוס צעירים? הודים לצבא הצאר הרוסי] ומתה מחמת הצער הנ"ל. ואמר על זה מוהרנ"ת שצריכין לבכות על זה כמו על הגזרה הנ"ל. ר' יצחק בנו של מוהרנ"ת ז"ל היה אביו משיאו לטשרקאז ולאחר החתונה היתה זוגתו ממאן אותו, וחזתו אהבו מאד ולא רצה להניחו. וחשב בדעתו שעכשו היא קטנה ואין לה שכל שלם, ומחמת זה ממאנת בו, ואם ישנה או יותר יהיה לה דעת יותר אפטר שתראה. ובא מוהרנ"ת ז"ל ואמר למחנתו הנ"ל שיבחר לו מה שירצה, או שידור עמה ואם לאו יהיה גט. והוא ענה לו פני"ל שימתין איזה שנים עד שתתגדל ויהיה לה שכל יותר, כי גט לא רצה חזתו כי אהב אותו מאד, ולדור עמו היא לא רצתה. וכשראה מוהרנ"ת ז"ל שאין לו שום עצה, ויצא לחוץ ואחז בשערות ראשו וצעק בקול גדול גיוואלד ער קויליט מיין קינד [אמה! הוא רוצח את בני]. עד שנתאספו כמה אנשים והכניסו עצמם שיהיה גט. ופעם אחת היה מעשה, שר' נתן היה לו אח ושמו לייבוש. והיה לו מעט זמן קטטה עם זוגתו ופרש ממנה. ואחר כך חזרה ונתפתית ונתרצה ונעשה שלום עמה. ואמר אז מוהרנ"ת ז"ל שזה שחזר ונעשה שלום עמה, זה נעשית בכח הצדיק האמת שיש לו כח להפך משמד לרצון. ופעם אחת בימי מוהרנ"ת ז"ל היה אחד שנשא אשה רעה אפלו לאחרים ולאחר הנשואין נודע לו ולא נדע מה לעשות כי הקניטה אותו מאד, ושאל למוהרנ"ת ז"ל עצה מה לעשות, והשיב לו עצה שיתפלל חצי שנה שלמה על זה בכל יום שעה מיחד דהינו שתהיה להלן טוב אליו ולא כל כך רע וכו':

נ

פעם אחת אמר מוהרנ"ת, איך אפטר שיהיה עולם הזה כשיש תאוה הידועה בעולם:

נא

פעם אחת אמר אחד למוהרנ"ת אומרים עליכם שאתם אומרים מיועט שמייסין על שלא היה [שענישו בגלל שלא היה] ברסלבר חסיד. ויאמר אליו איני אומר כן, אלא שילקו על הפגמים, אם תראה פגמיהם הגדולים ותבין, אם היית ברסלבר חסיד לא היה לך הפגמים האלה:

נב

הלכות מתנה הלכה ד' "ויצא יעקב" נאמרה בשבת בבקר אחר שנטל ידיו לאכל שחרית, התחיל לומר עד שכמעט נעשה ערב, וכמעט שלא אכלו סעודה שלישית:

נג

פעם אחת בא מכתב למוהרנ"ת מבנו הר' יצחק ז"ל והתנצל לפניו כי בעת שהולך להתבודד אינו יכול לפתח את פיו, ומפני זה קשה לו מאד להתבודד. והשיב לו מוהרנ"ת ז"ל שזה היה גם כן אצל דוד המלך עליו השלום שבעת שהלך להתבודד נסתם פיו, ולא היה יכול להתבודד ולפרש את לבו לפני השם יתברך, אבל דוד המלך עליו השלום היה חכם מאד בעבודת השם יתברך, ולא הלך משם וישב את עצמו שם ויתאנח מאד מעמק הלב, וצעק להשם יתברך על זה מה שלבו ופיו סתום. עד שרחם עליו השם יתברך ועזרו שפתח את פיו ודבר בהתעוררות גדול מאד להשם יתברך. וזה מרמו בפסוק (שמואל ב' ז) שפתוב שם וישב דוד לפני ה', הינו מה שפתוב לפני ה', דהינו בעת שהלך להתבודד, בזה המקום ישב את עצמו:

ר' משה בְּרִסְלָבֶר אָמַר שְׂיוֹתֵר טוֹב לוֹ הַדְּבוּרִים שֶׁל מוֹהֲרַנְיִת שֶׁל אַחַר הַבְּדֻלָּה. וְר' פִּינְחָס יְהוֹשֻׁעַ הִיָּה אֹמֵר שְׂיוֹתֵר טוֹב לוֹ הַדְּבוּרִים שֶׁל שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת :

נד

ר' נֶתַן לֵיבְלִי רְאוּבֵן הִיָּה נִכְנָס בְּכָל יוֹם אֶל בֵּית מוֹהֲרַנְיִת ז"ל, וְסָפַר שְׂמוֹהֲרַנְיִת לֹא הִיָּה מְדַבֵּר בְּכָל יוֹם דְּבוּרֵי יְרָאָה, אֲלָא שְׂאֵם הִיָּה מְדַבֵּר פְּעַם אַחַת דְּבוּרֵי יְרָאָה, הָאֵב אֵיךְ שׁוִין אָפּ גִּינוּמְעַן פֶּאָר שְׁטַעַנְדִּיג [כְּבָר קַבְלֵתִי לְתַמִּיד] :

נה

פְּעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנְיִת, "תּוֹעֲבַת ה' כָּל גְּבַה לֵב". וְדַחַק תַּבַּת כָּל, אֲפֹלוּ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה :

נו

בְּעַת הַמַּחֲלָקוֹת אָמַר מוֹהֲרַנְיִת לְאִנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, כָּל זֶה מִפְּנֵי שְׂאִינְכֶם אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים כְּרָאוּי. אָמְרוּ לוֹ עַל כָּל פְּנִים אָנוּ רוֹצִים לְאַחֵז בְּרַבְּנוּ ז"ל. אָמַר לָהֶם מוֹהֲרַנְיִת ז"ל, אֵיךְר זְעַנְט ווי אַזוי אֵיךְר זְעַנְט, און אֵיךְר ווילט זיך נאַך האַלטִין אין אַזוי אַ רַבִּין אֵיבְּעַר דָּעם גִּיט אויף אֵיךְר אַזוֹינְס אֵיבְּעַר [אַתֶּם כְּמוֹ שְׂאֵתֶם, וְעִדְוִן אַתֶּם רוֹצִים לְהַאַחֵז בְּרַבִּי כְּזֶה לְכוּן עוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שְׁעוֹבֵר] :

נד

בְּעַת שֶׁהִיָּה מוֹהֲרַנְיִת יְתוֹם אַחֲרֵי אָמוּ, שָׂאֵל אֶת רַבְּנוּ ז"ל בְּמָה יוֹכַל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְאָמוּ, וְהַשִּׁיב לוֹ, דו זאַלְסְט מאַכִּין אֲשֶׁר יֵצֵר עֲרִינְסְט [תְּבַרְךָ "אֲשֶׁר יֵצֵר" בְּרַצִּינוּת]. וְכוּן לְמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁצַרִּיךְ לַעֲשׂוֹת בְּרַפְת אֲשֶׁר יֵצֵר :

נח

פְּעַם אַחַת בָּא ר' נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין אֶל מוֹהֲרַנְיִת בְּעֵלְזִתּוֹ וְרָאָה שֶׁהוּא כּוֹתֵב, וְלֹא רָצָה לְבַלְבֵּל אוֹתוֹ. וְאַחַר כֵּךְ רָאָה אֶת הַכְּתָב שֶׁל הַתְּפִלָּה "לְמָה פְּנִיךְ תִּסְתִּיר" שֶׁהִיָּה מְלֵא דְמַעוֹת :

נט

אַחַד מֵאִנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהִיָּה סוֹחֵר וְנָסַע עִם סוֹחֲרָה, וּבְדַרְךָ נָפַל גֶּשֶׁם. וּפְרַשׁ הָאִישׁ יְרִיעָה (פֶּאֶלְאֶטְקַע) אֶהֱל וַיֵּשֶׁב לְלַמֵּד. וּבִין כֵּךְ עָבַר מוֹהֲרַנְיִת ז"ל וְקָרָא אוֹתוֹ. אַחַר כֵּךְ סָפַר מוֹהֲרַנְיִת שֶׁרָאָה שֶׁהָאִישׁ נִהְיָה מְאֹד מֵהֶגֶשֶׁם, שְׁעַל דִּי כֵךְ יְכוֹל לַעֲבֹד אֶת הַשֶּׁם וְתַבְרָךְ, כִּי בּוֹדָאִי אֵי אֲפֹשֶׁר עֲתָה לְסוֹחֵר :

ס

מוֹהֲרַנְיִת הִיָּה אֹמֵר, מְלַחֲמַת גּוֹג וּמְגוּג אֵינּוּ נִזְכָּר בְּמַגִּלַּת סְתָרִים, מִשְׁמַע שֶׁהִיָּה אֲפִיקוֹרְסוֹת בְּעוֹלָם, וְזֶה יְהִיָּה נְסִיוֹן שְׁלָנוּ וְשֶׁל מְשִׁיחַ :

סא

פְּעַם אַחַת שָׁלַח רַב אֶחָד לְר' נְתַנְאֵל טַעֲפֵלִיקֶעֶר שֶׁלֹּא יִתֵּן לְמוֹהֲרַנְיִת לְהִתְאַכְסוֹן אֲצֵלוֹ כְּשֶׁיְבֹא לְטַעֲפֵלִיק. וְהַשִּׁיב לוֹ : זֶה אֵי אֲפֹשֶׁר, שְׂמוֹהֲרַנְיִת אֵין לוֹ שׁוּם מְקוֹם לְהִתְאַכְסוֹן כִּי אִם אֲצֵלִי, וּמַה שֶׁהֵרַב מִפְּחִיד אוֹתִי מַה אוֹכַל לַעֲשׂוֹת. וְכוּן הִיָּה. וְר' נְתַנְאֵל גִּרָא שְׂמָא יִשְׁמַע מוֹהֲרַנְיִת מִן הַמְּכַתֵּב הַנִּי"ל, עַל כֵּן שָׁלַח מְכַתֵּב לְמוֹהֲרַנְיִת ז"ל שְׂאֵינּוּ שׁוֹמַע לְדַבְרֵי הַרַב הַנִּי"ל כָּלֵל. וְאַחַר כֵּךְ כְּשֶׁבָּא מוֹהֲרַנְיִת לְטַעֲפֵלִיק נְתַאֲכָסוּן בְּבֵית רַבִּי נְתַנְאֵל בְּכַבּוּד גְּדוֹל, וְעָשָׂה סְעֻדָה גְּדוֹלָה עֲבוּרוֹ, וּבִתּוֹ נִזְדַּרְזָה וְעָשְׂתָה טִיגִילִיד [כְּמִין מַאֲכָל בְּצֶק מְטוּגוֹן] לְכַבּוּד מוֹהֲרַנְיִת. אַחַר כֵּךְ רָאָה מוֹהֲרַנְיִת שֶׁיֵּשׁ לְרַבִּי נְתַנְאֵל קִצַּת גְּדָלוּת, אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְיִת אֲפֹשֶׁר מֵיִינְסְטוֹ אַז אֵן דִּיר וְוַאֲלֵט אֵיךְ קִיִּין סְטאַנְצִיַע נִיט גִּיהַאט, אֵיךְ אֵהוּ דִּיר קאַן זיך באַגְעָהוּ, דוּא אֵהוּ מִיר נִיט [אוּלַי אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁבְּלַעֲדִיךְ לֹא הִיָּה לִי אַכְסִנְיָא, אֲנִי בְּלַעֲדִיךְ אֶסְתַּדֵּר, אַתָּה בְּלַעֲדִי לֹא]. אַחַר כֵּךְ

שמע הרב הנ"ל הדבר הזה, ואמר שבשביל הדבר הזה לא יהיה לה בנים לבת הרי נתנאל, ותאמר מה אני יכולה לעשות. אחר כך אמר מוהרנ"ת לר' נתנאל, עתה פתח הרב את פי להתפלל עליה להשם יתברך, ונפקדה בבו זכר. ור' נתנאל היה מקורב לרבנו ז"ל, ופעם אחת נתן לרבנו ז"ל עשרה אדמים ושבח אותו רבנו ז"ל ואמר שמעולם לא היה לו כמו כן. ואמר שהוא אוהב את הרענדליך של הרי נתנאל, מפני שהיה קמצן גדול, וזה היה אצלו מסירות נפש לכף את יצרו. פעם אחת הבטיח לתן למוהרנ"ת שנים עשר רובל כסף על בגנו הקלוי, ונתן לו מתחלה שלשה רובל כסף, ואחר כך נתן לו עוד הפעם שלשה רובל כסף, עד שנתן הכל בכמה פעמים. וכשנחלה ר' נתנאל בא אצלו ר' נתן אמר לו ר' נתנאל לר' נתן קימו בי הגמרא 'יהיב לה ידה' וכו'. אמר לו מוהרנ"ת לאו כל אדם יכול לעשות את הדבר הזה. אמר לו רבי נתנאל אני מאמין שאתם יכולין לעשות זאת, אמר לו מוהרנ"ת לא בכל אדם יכולין לעשות את הדבר הזה. אחר כך הלך מאתו מוהרנ"ת, וילך דרך הקעף [המטבח]. ויאמר לבתו של ר' נתנאל אם יתן ר' נתנאל את הצדקה יותר מכפי וכלתו, אפטר שיחיה עוד. אמרה לו אלך ואמר זאת לאבי, אמר לה מוהרנ"ת איך וייל עהר זאל זיך אליין אנשטויסען [אני רוצה שהוא יתאמץ מעצמו]. ופעם אחת היה מוהרנ"ת ביחד עם הרב הנ"ל ודבר הרב הנ"ל מהקמצנות של ר' נתנאל, וספר אז שפוסק אחד לא נפסקה הלכה כמותו, מפני שהיה קמצן. וזה הדבר היה בסוד ליחידי הדורות, ונענע ר' נתן בראשו כאלו יודע. וכפף הרב הנ"ל ראשו למוהרנ"ת שיאמר לו, ואמר לו, ונתפעל הרב הנ"ל ואמר למוהרנ"ת הלא בודאי הייתם צריכים לילך בבגדי משי. והשיב לו מוהרנ"ת זאת גם כן חייב ר' נתנאל:

סב

תורה א' מצא מוהרנ"ת אחר הדפסה הראשונה בסגנון אחר, לא כמו שנדפס בהדפסה הראשונה, ונראה לו מה שמצא אחר כך. ועל כן כשהדפיס הספורי מעשיות ואחר כך הדפיס את התורה א' אצל הספורי מעשיות, ואחר כך הדפיס אותה בלעמברג כמו שנדפס עכשו. רב אחד היה לו קנאה על רבנו ז"ל על שהמגיד מטיראוויצע נוסע אליו, והיה רגיל לשלח אנשים להמגיד ודברו מלשינות על רבנו ז"ל וכו'. והלך המגיד אצל חותנו ר' יצחק, שהיה מקורב לרבנו ז"ל, ושאל אותו אם יש לו כתבים מרבנו ז"ל. והראה לו התורה ב' אמר אל הפהנים. ונתפעל המגיד מאד ואמר מה אמר על התורה שהוא זהר – הם גבוהים מזהר; הם תקונים הם גבוהים מתקונים; ובהז מה מאד המלשינים הנ"ל. אחד שאל למוהרנ"ת מי גדול! הקטן שמקורב לצדיק, או הגדול שאינו מקורב, אמר לו הלא בימי משה רבנו עליו השלום, שאם אחד היה עושה דבר גדול להמשכן ולא הביאו למשה רבנו בודאי לא היה שום חשיבות כלל, אבל מי שעשה דבר קטן והביאו אל משה בודאי היה חשוב מאד. ואמר אז התורה ב' הנ"ל, שדיקא משה יוכל לעילא שייפא בשייפא:

סג

פעם אחת ספרו למוהרנ"ת שר' נפתלי הוא כעסן. ואמר מוהרנ"ת לא ידעתי שהוא גדול כל כך, שעל כל אלה הוא ר' נפתלי, שהבעל דבר אינו יכול להפילו על ידי פעס. ופעם אחת היו מספרים איזה אנשים זה על זה, ושאל אחד את השני מפני מה עשה השם יתברך גזרות נעקרתין פה ברוסיא, בשלקמא בקיר"ה היה ענש הזה מפני שקרעו את ספרי התולדות ז"ל. והשיב השני אפטר מפני שקרעו ספרי ר' נחמן מברסלב. ור' נפתלי ספר מזה ואמר, מפני שהעולם היו חולקים על האר"י הקדוש נגזר על העולם גזרת ת"ח. ומפני שהיו מתנגדים על הבעל שם טוב ז"ל נגזר על העולם גזרת גאנטי (שהיה אחר פטירת הבעל שם טוב בשנת תק"ד). ובשביל שהיה התנגדות על רבנו ז"ל, נגזר על העולם גזרת נעקרתין וכך

הגזרות עד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן. ופעם אחת ספר רבנו ז"ל, ראיתי בעולם העליון שמתפלל אחד איזה תפלה וכו' (ושבח מאד את התפלה) האב איד אויף גידעקט דאס פנים האב איד גיזעהן אז דאס איז מיין נפתלי [גליתי את פניו וראיתי שזה נפתלי שלי]. ופעם אחת היה מעשה בעת הנעקריטין שהדרך היה אפלו מי שהיה לו בילעט חרות [תעודת שחרור], היו מחפשיין ולוקחים הבילעט וקורעים אותו ומעלילים שאין לו בילעט, כדי לקח אותו לאיש חיל. והיה אחד שהשפיר את בנו שהיה אצל ר' נפתלי. ופעם אחת באו אצל רבי נפתלי ומצאו את החור ושאלו בילעט. ויירא אביו שיקרעו הבילעט, על כן עשה קולות עד שהתקבצו כל העיר, ואז לא ירא עוד להראות הבילעט כי כלם יהיו עדים. ורבי נפתלי התפלל אז מנחה, ויירא האיש הנ"ל שרבי נפתלי לא יקפיד על שבלבלו מתפלתו. ובשעת הסעדה בקש ממנו שימחל לו. ורבי נפתלי השיב לו שאינו יודע כלל מכל המעשה, כי תפלתו היתה בהתפשטות הגשמיות, עד שהרעש מכל העיר שהיה בביתו והוא לא שמע כלל:

סד

פעם בשעת דחקו של מוהרנ"ת היה שהגיע יריד האחרון של ערב פסח ועוד לא היה לו צרכי פסח. ובכך בהשקמה יום זה עוד קדם התפלה התחילה זוגתו דישעל עליה השלום להתאוונן לפניו על זה, בהצעות טענותיה הנשמעות לו ומדאיבים את נפשו כל כך עד שעל זה העיד ואמר אחר כך לפני אנשי שלומנו אוי האט זיא מיט מיר אבגלערינט א פרוק פון מרה שחורה [אוי היא למדה אותי פרוק במרה שחורה]. בכל זאת פשהגיע זמן התפלה חזק את עצמו בכל מיני התחזקות בכל עז ותעצומות באמונה ובטחון לדבק את עצמו בהשם יתברך, והתפלל תפלתו עד שאחר התפלה העיד הר' נחמן טולטשינער עליו שראה אותו בפנים צהבות ושמים כמו שנתמלא חסרונו. וכך ביום זה היה יומא דשוקא בברסלב, שדרך אנשי ראריד סמוך לברסלב היא לבוא לשמה על היריד. ובאו אליו שנים או שלשה אנשים מאנשי שלומנו ונתנו לו סכום הגון ונתמלא חסרונו בכל מכל כל. והשעה שנתנו לו אמר הר' נחמן הנ"ל שלא ראה בפניו שום שנוי של שמחה יתרה, בשביל שעוד קדם שבאו היה מלא בבטחון חזק בהתמלאות החסרון כמנח בכיסו, ואף אנשים אלו זכו להיות השלוחים למצוה רבה זו. בטולטשיין היה אחד הר' יוסיל הויזנער שזכה לשבות שבת אחד אצל רבנו ז"ל, והוא היה גם מעט מלמד בשפה רוסית וחשוב גם אצל שרים. ובכך היה מנכבדי העיר בעל דעה ודבריו נשמעים, ועל פיו נתמנה הר' יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל למנהל בהפאסט [הדאר] בטולטשיין. אחר כך פשנתגבר המחלקת על אנשי שלומנו. ולהמתנגדים החר לעשות לאנשי שלומנו כל מה שלבם חפץ. וכל מי שלא קלל את מוהרנ"ת ז"ל סימן שהוא גם בן ברסלב ומתיר לקפח פרנסתו. ובכך החלו המתנגדים לדבר על לב הרב ר' יוסיל הנ"ל שיקפח גם את פרנסת ר' יצחק הנ"ל שהוא נוסע לאביו לברסלב. והר' יוסיל הנ"ל דחה אותם בזה וכי בשביל שנוסע הוא לברסלב לאביו הוא אות שהוא ברסלב אין מזה ראיה, הוא סתם נוסע לכבוד אליו, והמתנגדים הכרחו לקבל דבריו. אמנם פשהגיע הזמן לנסע לאומן על ראש השנה אז היה באמת הר' יצחק הנ"ל במצוקה, באם יסע לשמה אז יהיה הוכחה גדולה שהוא ברסלב ובכך הקדים לנסע לאביו מוהרנ"ת ז"ל לשאל את פיו מה יעשה עכשו על זה אמר לו אביו שהנסיעה לאומן על ראש השנה זה עולה על הכל ומחייבין זאת לקיים במסירות נפש. מובן שלא השגיח על שום דבר, ועל ראש השנה נסע לאומן. עבר הראש השנה הבין הר' יצחק הנ"ל שלחזר לביתו אי אפשר לו הלא עכשו בודאי הוא מחסר פרנסה. ואשתו השנייה גם כן היתה מצד המתנגדים (שעליה אמר מוהרנ"ת אלו לא היה כבר מגרש מאשה הראשונה, היה מצוה עליו לגרשה), ועכשו עוד לה טענה הנשמעת "פרנסה" אם

כן עליו להיות נע ונד בין אנשי שלומנו ולהיות פרוש מעסקי העולם הזה לגמרי, רק זאת לא ידע לאן יעשה דרכו ראשונה. ובכן בא לאביו ז"ל לשפד לפניו את מרירות לבבו, ולבסוף שאל אותו לאיזה מקום לנסע בזו הרגע. מוהרנ"ת זצ"ל בגדל חכמתו וצדקתו הבין אחרת, ואמר לו אדרבא! שוב לביתך לטולטשין וישר לביתך, ואשתך כי תפער פיה בטענותיה וצעקותיה, אתה לא תענה דבר אף תשתק. כשתפריע לך מאיזה עסק שתעסק בביתך אל תפחד ממנה ולעזב את העסק. תאמר לה בעזות שאתה בעל הבית. כי תרים יד להפוך אתה תרם מטף. בקצור אמרים אל תירא ממנה כלל וכלל. ואם אודות פרוסה ה' רב להושיע. ובכן מהר הר' יצחק הנ"ל לקיים את דברי אביו וחזר לטולטשין וישר לביתו. ושמ הכל כמו שאמר לו אביו ז"ל, אשתו החלה לצעק והוא שותק. מפריעה היא אותו מאיזה עסק שעסק, והוא עושה את שלו – "אני בעל הבית", מנסה היא להרים את ידה עליו, והוא הקדים נגדה עם הקאטשערע [מין מוט]. ומפרנסת הפאסט כמויבן הסיח דעתו. למחרתו בדרך הלויכו ברחוב העיר, נפגש עם הר' יוסיל הנ"ל שזכה לשבות שבת אחד אצל רבנו ז"ל. ובכן אדרבה הוא התחיל לדבר עם הר' יצחק ושאל אותו בתמה, מדוע אינך בא אל הפאסט? אל תירא ואל תחת, שוב אל הפאסט והכל כמקדם. כשהגיע ערב יום הכפורים, מאימת יום הדין שהייתה באמת בדורות הקודמים על כל זרע ישראל מקטן ועד גדול, אשתו גם כן עשתה כזאת, ופיסה את בעלה הר' יצחק ז"ל, והכל לו שלום כקדם. מהר הבן יקיר זה להודיע כל זאת לאביו. אז אמר מוהרנ"ת ז"ל על דרך הלצה אינו הצלחה פאר אנשי שלומנו, וואס יום כפור געפאלט תמיד באלד נאך ראש השנה הצלחה לאנשי שלומנו שיום הכפורים חל תמיד תכף אחר ראש השנה:

סה

מוהרנ"ת ז"ל ספר, שקדם שנתקרבתי לרבנו ז"ל כמעט הייתי רחוק מלמוד. בשביל שרצוני היה להיות מן המתמידים, וכינון שבאתי לבית המדרש ונדדמן לי איזה מניעה ולא הייתי יכול תכף ללמוד למדתי מעט, ועבר איזו מניעה, כשעבר זאת פעם פעמים ושלש כבר התנאשתי מיום זה, וההתמדה יתחיל מיום שני, וכן ארע לי ביום שני באפנים אחרים, וכן ביום שלישי, עד שנפלת לי גאוש ונעשיתי בטלן גמור. אמנם כשנתקרבתי לרבנו ז"ל ואמר לי אודות זה אביסעל איז אויף גוט [מעט גם כן טוב], כשבאתי אחר כך לבית המדרש וראיתי שאינני יכול ללמוד הרבה כי אם מעט, ונזפרתי בדברי רבנו ז"ל אביסעלע איז אויף גוט ובכן למדתי מעט, אחר כך אמרתי אלמד עוד מעט ולמדתי עוד מעט. ומעט מעט יצאתי מידי הגאוש ונעשיתי מתמיד. וגם זאת הועיל לי מה שהוסיף רבנו ז"ל, שבעת הלמוד אין לעמוד הרבה על דבר קשה עד לתרץ ולישב הדבר בשעה זו דיקא, שמחמת שהרבה פעמים אין יכולין בשעה זו, לבד שמבטליו מחמת זה זמן רב, עוד לפעמים נמאס כל הלמוד. ובכן אין לעמוד הרבה רק לסמן שבמקום זה צריך עיון, ותורה עניה במקום זה ועשירה במקום אחר (ירושלמי ראש השנה). ועם הבקאות בלמוד הרבה יתישב לו הדבר מאליו:

סו

אחר הסתלקות רבנו ז"ל, ספר הר' אברהם פועטערבורגער לפני ידידו אהרן ליפאוועצקי עליו השלום, איך שרבנו ז"ל בסוף ימיו בתקף חלשתו באומאן, היה דרכו בכל יום לנסע חוץ לעיר ולשאף אויר צח. ואנשי שלומנו משם המציאו לו בכל יום לזה עגלה רתומה. פעם לא היו להם עגלה רתומה, והמציאו לו סוס לרכב עליו. ואני שאני הייתי סוחר ומלמד בכל עניני העולם, ראיתי שרכב על הסוס בלי שום פחד, כמו רכב מבחר מלמד. ואני הייתי מן המקדימים וזריזים לרוץ אחריו בכדי להיות מן הראשונים

אָצלו. פּתאם שׂאל רבנו ז"ל ווער לויפּט דאס מיר נאך אזוי אַסטיג [מי רך אַחרי כּל כּף בּמְרָץ], וְאָמַרְתִּי אָנִי. אַז אָמַר לִי בְּזֶה הַלְשׁוֹן אֵיךְ בֵּין אַזוֹי שְׁלֵאָף, אַז אֵיךְ הָאֵב שׁוֹיִן אֲנִי אֶנְגְעוֹנְאָרְעוֹן דָּאס קוֹל, אֵיךְ הָאֵב שׁוֹיִן גָּאָר קֵיִן קוֹל נִיט, און אַז מַעַן ווערט אַהוּ דָּאס קוֹל, הַעֲלֵפֵט שׁוֹיִן אַפְלוּ נִיט קֵיִן זְכוּת אַבוֹת. אַז דוּא וועסט זײַן אײַן עֵהֲרֵלִיכֶער יוֹד וועסטוּ דָּאס פֿאַרשְׁטײַן [אָנִי כּל כּף חֲלָשׁ שְׁכָבֵר אַבְדְּתִי אֶת הַקּוֹל, אֵין לִי כָבֵר קוֹל, וְכִשְׁמַאבְדִּים אֶת הַקּוֹל כָּבֵר לֹא עוֹזֵר אַפִּילוּ זְכוּת אַבוֹת. כִּשְׁתִּהֵי אִישׁ כִּשֶׁר תִּבְיִן זֹאת] (וְזֶה מְרָמֵז וּמְבַאָר, אָמַר הַר' אַבְרָהָם, בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ אַמוּנָה" שְׂבִזָּה הַשְּׁנָה שְׁהֵי שְׁנַת פְּטִירְתּוֹ אָמַר אַז הַתּוֹרָה הַנִּי"ל, שְׂבִזָּה יְדוּעַ שְׁכָל תּוֹרָה שְׁאָמַר הֵיחֵד הַעֲקָר עַל עֲצָמוֹ וְהַשְּׁגָתוֹ אַז בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה. וְאוֹדוֹת הַר' אַבְרָהָם הַנִּי"ל וְעִנְיָנוּ מְבַאָר בְּכוּכְבֵּי אֹר חֲבוּר הַר' אַבְרָהָם :

שיחות וספורים מהר' נחמן טולטשינער ז"ל

הַר' נחמן טולטשינער ז"ל אָמַר, מַה שְׁאִיתָא שְׁשׂוֹאֲלִין "צִפִּית לִישׁוּעָה" וּפְרַשׁ רַשִׁי לִישׁוּעָה כְּלָלִית כְּלוּמַר הַגְּאֻלָּה, בְּזֶה נִכְלָל שְׁשׂוֹאֲלִין לְכָל אָדָם בְּפְרוּשׁ "כִּשְׁהֵיית בְּצָרָה" אִם הֵיית מְצַפֶּה לְתִשׁוּעַת ה' וְלֹא הֵיית מְתִיאַשׁ :

בימי הר' נחמן טולטשינער ז"ל, הָיָה בְּבִאֵהֲפּוֹלִיעַ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ צְדִיק וְיִשָּׁר הַר' יִשְׂרָאֵל לִיב אָבִי הַר' אֶשֶׁר בְּאַהֲפִלְעֵר. וּבַעַת זְקֵנְתּוֹ הָיָה חֲפָצוֹ לְהַעֲתִיק מוֹשְׁבּוֹ לְאוּמָאן, וְשֵׁם סְמוּךְ לְהַקְלוּזִי לְבָנוֹת לוֹ מְכִיסוֹ בֵּית מִיחָד, וְאַחַר פְּטִירְתּוֹ יִהְיֶה יְרֵשָׁה שְׁנֵי לְהַקְלוּזִי, וְתִמִּיד יִהְיֶה עוֹסֵק בְּעַבּוֹדַת ה', וּבְכָל פַּעַם לְהִיּוֹת עַל צִיּוּנוֹ הַקְדוּשׁ אֶשֶׁר דָּרְכּוֹ הָיָה לְפַעֲמִים לְבָלוֹת כָּל הַלֵּילָה עַל צִיּוּנוֹ הַקְדוּשׁ, וְכֵן בַּיּוֹם אַחַר הַתְּפִלָּה וְלֹא טַעַם כְּלוּם, הִלָּךְ עַל צִיּוּנוֹ הַקְדוּשׁ וְשָׁהָה שֵׁם עֲרֵךְ אַרְבַּע חֲמִשָּׁה שָׁעוֹת. וַיֵּמָּה טוֹב הָיָה לְפָנָיו כִּשְׁתִּיהֵי מוֹשְׁבּוֹ בְּאוּמָאן אֶצֶל הַקְלוּזִי. אָבֵל הַר' נחמן הַנִּי"ל מֵאֵן בְּזֶה מְטַעֲמִים יְדוּעִים לוֹ, וְעוֹד מְשׁוּם שְׁקִשָׁה לְשֵׁנֵי צְדִיקִים לְדוּר בְּמִקּוּם אֶחָד, וְהַר' יִשְׂרָאֵל לִיב הָיָה מְחִזִּיק בְּדַעְתּוֹ שְׁאָמַר שְׂכִנְתּוֹ בְּאַמַּת לְשֵׁם שְׁמִים. וְכֵן אָמַר כְּמָה פְּעַמִּים אַחַר הַשְּׁתַּטְחוֹתָיו עַל צִיּוּנוֹ הַקְדוּשׁ שְׁכֵן צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת (עַל פִּי הַמְקַבֵּל אֶצֶל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ מַעֲשֶׂה שְׁהֵי בִימֵי רַבְנּוּ ז"ל שְׁכִשְׂאֶחָד מְסַפֵּק בְּאַיִזָּה דָּבָר שְׁקֵדִים הַהֲתַבּוֹדוֹת אוֹדוֹת זֶה יְשׁוּהָ בְּדַעְתּוֹ הֵהוּ וְהִלְאוּ וְאַחַר הַהֲתַבּוֹדוֹת אֵיךְ שְׁיַפֵּל בְּרַעֲיוֹן הַרְאִשׁוֹן כֵּן יַעֲשֶׂה). אָבֵל קִשָּׁה הַדָּבָר מְאֹד לְבִאֵה לְבַחֲיָנָה זֹו בְּאַמַּת (שְׁהַמְדָּמָה מְאֹד מְאֹד מְטַעֵה אֶת הָאָדָם שְׁפַעַל בְּדַעְתּוֹ הֵהוּ וְהִלְאוּ שׁוּהָ, וּבְאַמַּת אַחַר הַהֲתַבּוֹדוֹת רַעֲיוֹנוֹ הַרְאִשׁוֹן אַחַר הָאֵפֶן שְׁחֲפָצוֹ הַמְדָּמָה נוֹטָה) :

פַּעַם סִפֵּר הַר' נחמן ז"ל שְׁהִזְדַּמְנוּ יַחַד עַל צִיּוּן רַבְנּוּ ז"ל, אָמַר לוֹ ר' יִשְׂרָאֵל לִיב הַנִּי"ל, נִקְרִיב מְשִׁפְטָנוּ לְפָנֵי רַבְנּוּ ז"ל. בְּשָׁעָה שְׁאָמַר לִי זֹאת, חֵיל וְרַעְדָּה אַחְזָתְנִי שְׂבִזָּה בְּחִינַת 'הַמוֹסֵר דִּין לְשָׁמַיִם', אָבֵל מַה לַעֲשׂוֹת וְאֵין לְסַרְבַּ בְּזֶה. אָמַרְתִּי לוֹ אִם כֵּן נִצְיַע כָּל אֶחָד לְפָנֵי רַבְנּוּ ז"ל אֶת טַעֲנוֹתֵינוּ, וְכֵן עָשִׂינוּ. כִּשְׁיַרְדְּנוּ מְשֵׁם וְהוּא הַר' יִשְׂרָאֵל לִיב הַנִּי"ל בְּאַחַת, שְׁרַעֲיוֹנוֹ הַרְאִשׁוֹן גַּם אַז הָיָה שְׁכֵן יַעֲשֶׂה כְּמוֹ שְׁלֵבוֹ חֲפָץ וְכֵן עָשָׂה. וְהַעֲתִיק מוֹשְׁבּוֹ לְאוּמָאן אֶצֶל הַקְלוּזִי, וְלֹא הוֹצִיא שְׁנַתוֹ רַחֲמָנָא לְצַלָּן :

פַּעַם שְׂאֵל הַר' נחמן אֶת מוֹהֲרַנִּי"ת ז"ל, מְדוּעַ אֵינּוּ מוֹסֵר אֶת מְגִלַּת סְתָרִים מְרַבְנּוּ ז"ל לְבָנוּ ר' יִצְחָק ז"ל וְלְרַבֵּי אֲפָרִים בֶּן רַבִּי נְפִתְלִי ז"ל. עֲנָה לוֹ אֵיךְ בֵּין אוֹיֵף זֵי בְּרָגוּ זֵי זְעִינִי מֵאַרְק מְעַנְטְשִׁין, זְאֵלִין נִיט זֵיִן קֵיִין מֵאַרְק מְעַנְטְשִׁין וְאוֹלֵט זֵי דְעַר אוֹיְבַעֲרִשְׁטֶער אוֹיֵף אוֹיֵס גַּעֲפִיָהֲרֵט [אָנִי כוּעֵס עֲלֵיהֶם כִּי הֵם אַנְשֵׁי שׁוּק. לױלָה הֵי אַנְשֵׁי שׁוּק הָיָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַלִּיחַ גַּם אוֹתָם] :

הַר' יִצְחָק ז"ל קָדָם שְׁנַכְנַס לְפָרְנִסַּת הַפֶּאָסֵט בְּטוֹלְטְשִׁין, וְהָיָה עֵנִי גְדוֹל קְרוּעַ וּבְלוּי. וְהָיָה חֲפָץ לְפָרֵשׁ מַעֲסָקֵי הָעוֹלָם לְתוֹרָה וְעַבּוֹדָה, וּבְלִבָּד שְׁאָבִיו מוֹהֲרַנִּי"ת ז"ל יִשְׁגִּיחַ עֲלָיו וְעַל בְּנֵי בֵּיתוֹ, אָבֵל מוֹהֲרַנִּי"ת מֵאֵן בְּזֶה. מְפַלֵּל דְּבָרָיו אוֹדוֹת זֶה נִשְׁמַע שְׁאָמַר, שְׁהַבְּטַחוּן שְׁיֵשׁ לוֹ, צְרִיךְ בְּשִׁבְלּוֹ לְבַד, וְקִשָּׁה לוֹ לְמַצָּא

בטחון גם בשביל בנו. חפץ היה שִׁבְנו הרי יצחק יַעֲמֹד בְּנִסְיוֹן, אָבֵל אַחַר כִּד כִּשְׁלֹא עֵמֵד בְּנִסְיוֹן וְנִכְנַס לְהַפְאֵסֵט, מִחֲשֵׁשׁ שְׁלֹא יִפֵּל יוֹתֵר חֵס וְשְׁלוֹם עַל יְדֵי דְאִגָּה וְגִעְגּוּעִיו, אֲדַרְבָּא חִזַּק אוֹתוֹ בְּכָל פְּעַם בְּמִכְתָּבִים :

אמר הרי נחמן ז"ל מטולקטשין, לאחד שהיה משבח מאד דוקא את הפרנסה עם איזה משנה ביער (לפי יקרת ההתבודדות על פי דרך רבנו ז"ל), אמר על זה צו גיין פסדר אליין אין איין וואלד, אבער מען קאן ווערען איין גרויסער ערליכער יוד (על ידי התבודדות כראוי). אבער פארקערט מען קאן ווערען איין גרויסער הולטאיי (על ידי מחשבתו והרהורים רחמנא לצלן) ללכת תמיד לבד בתוך יער או שיכול על ידי זה להעשות יהודי כשר, או להפך אפטר להעשות פוחז גדול]:

אחד התאונן לפני הרי נחמן הנ"ל שאפטר לו להתפרנס על ידי משרת אצל אחד מאנשי שלומנו אם היה חפץ בו, ומחמת שהוא ממאן בו מכרח הוא להיות נושא משנה זו אצל אחד מקלעיִעולם, ונמצא אינו עולה יפה ברוחניות בעבודת ה'. אמר לו על זה מדוע אינך זוכר "וְאֵת הַעוֹרְבִים צוִיתִי לְכַלְפֵּךָ" נמצא שפרנסת אליהו הייתה דוקא על ידי "העורבים":

אחד מידידי נעוריו של מוהרנ"ת ז"ל, מחמת שנשא אשה במאהליב, נעשה גם תושב מאהליב. וְשֵׁם עֵסֶק בְּמִסְחָר, וְהִתְחִיל לְהִנְהִיג מִסְחָרוֹ בְּגִדוּלוֹת בְּעֵזֶר הַלְּוֹאוֹת כְּמִנְהַג הַסּוֹחְרִים. אָבֵל לֹא הִצְלִיחַ בְּדַבַּר הָעֵסֶק, וְהִתְחִיל לִירֵד מִטָּה מִטָּה, עַד שֶׁעָם הַזְּמַן נִשְׂאָר בְּעָרוֹם וְחֹסֵר כָּל וְאִין [לו] לְסַלֵּק חוּבוֹת, וּבְכֵן מִירָאָה וּפְחַד מִהַבְּעֵלִי חוּבוֹת נִעֲשֶׂה בּוֹרַח, אוֹלֵי רֹחַ וְהִצְלָה יַעֲמֹד לוֹ בְּמִקּוֹם אַחֵר, שְׂיִמְצֵא לוֹ מְקוֹר פְּרִנְסָה וְגַם מַעֲט מַעֲט לְסַלֵּק הַחוּבוֹת. כְּשֶׁבָרַח הָיָה דָרְכוֹ דָרְךְ בְּרִסְלָב. מִשָּׁבָא לְבְרִסְלָב זָכַר שֶׁשָׂם יָשׁ לוֹ יְדִיד נֶפֶשׁ הוּא מוֹהֲרֵנִי ז"ל, בְּכֵן פָּנָה אֵלָיו. וּמִחֲמַת שֶׁהוּא אוֹרַח, בִּקֵּשׁ אוֹתוֹ מוֹהֲרֵנִי ז"ל לְאַכֵּל אֶצְלוֹ, וּשְׂאֵלוֹ אוֹדוֹת שְׁלוֹמוֹ וּמִצָּבוֹ. וְהוּא סִפֵּר לוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר קָרְהוּ. וּבְכֵן מִצָּא לוֹ עֲצָה לְהִיטֵב בּוֹרַח כְּמִנְהַג הַלּוֹוִים וְאִין לָהֶם לְשֵׁלֶם, וְנִדְעָתוֹ לְנִסְעֵ לְאִיזָה מְקוֹם שֶׁשָׂם יָשׁ לוֹ אִיזָה קְרוֹב אִישׁ אָמִיד, וְהוּא יַעֲמֹד לוֹ לְעִזְרָה בְּצָרָה, לְתַת לוֹ מִשְׁרָה. כְּשֶׁגָּמַר כָּל הַסְּפוּר, אָמַר לוֹ מוֹהֲרֵנִי ז"ל בְּנִדְאֵי אֵתָהּ בְּצָרָה גְּדוּלָה, אָבֵל עֲצָתָךְ אִינָה עֲצָה. תְּבֵא לְקַרְוֵבךָ וְהִכָּרַת פְּנִיךָ תַעֲנֶנָה לוֹ עַל שֶׁפֵּל מִצָּבָךָ, תִּכְף וְרָאָה לָךְ אוֹתוֹת אֵי רְצוֹן מִבִּיאָתָךְ אֵלָיו, וְגַם אֵת יְדוֹ הַרִיקָה יִקְמָץ לְתַת לָךְ לְתוֹךְ דָּדְךָ, וְעַם אֲמִירַת "שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם" בְּשִׁפְחָ רָפָה, יוֹשִׁיט לָךְ אֵת רֵאשִׁי אֲצָבְעוֹתָיו. וְאוֹלֵי יִתְּנוּ לָךְ לְסַעַד אֲצָלוֹ סַעֲדָה אַחַת אוֹ שְׁתֵּים, וְעַל לִינַת לִילָה אֲנִי מְסַפֵּק אִם יִתְּנוּ לָךְ אֲצָלוֹ. וְאוֹלֵי גַם שֵׁם בְּבִית הַמְּדַרְשׁ לֹא יִתְּנוּ לָךְ מְקוֹם לָלוֹ, שְׂבִמְקוֹם שְׂאִין מִכִּירִין אוֹתָךְ יֵשׁ הַצֵּדֵק לְחֹשֶׁד אוֹתָךְ לְגַב, וְאִין זֶה עֲצָה כָּלֵל וְכָלֵל. וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרֵנִי ז"ל עֲצָתִי, אֲנִיטְלוּפִין נוֹר צוּם אִיבְעֵרְשִׁטִּין [לְבָרַח רַק אֵל ה'] שֶׁתְּשׁוּב לְמֵאֵהֲלוֹב וְלֹא לְבִיתָךְ אֵדךָ יִשֵּׁר לְבִית הַמְּדַרְשׁ. וְעַקֵּר בֵּית מְנוּס שְׁלָךְ יִהְיֶה תוֹרָה וְתַפְלָה, וְשֵׁם הַכָּל מִכִּירִים אוֹתָךְ שְׂאִין אֵתָהּ גַּב חֵס וְשְׁלוֹם, וְאֲדַרְבָּא לְסוֹחֵר נִכְבָּד שְׂנַמְעֵד בְּמִסְחָרוֹ וּבְאִנְס נִעֲשֶׂה בְּעַל חוּב וְיורֵד וּמְחַסֵּר פְּרִנְסָה. וְהַשְּׂמֵשׁ מִבֵּית הַמְּדַרְשׁ אֲדַרְבָּא וְקַבְלוּךָ בְּכַבּוּד, וְיִמְצִיא לָךְ סַעֲדוֹת. וְעוֹד יִתְּנוּ לָךְ כֹּר תַּחַת מְרֵאשׁוֹתֶיךָ. וְכִשְׂיִנְדַע הַדְּבָר לְאִשְׁתְּךָ וְקַרְוֵבֶיךָ וְיִהְיוּ בָאִים אֵלֶיךָ בְּצַעֲקוֹת וְקוֹלוֹת בְּטַעֲנוֹת הַנְּשִׁמְעוֹת, לֹא תַעֲנֶנָה לָהֶם דְּבָר, וְאַחַת יִהְיֶה לָךְ הַשְּׂתִיקָה. וְעַם זֶה בְּטוּחַ אֲנִי שֶׁה' יִהְיֶה בְּעִזְרָךְ בְּקִרְבַּ הַזְּמַיִם. דְּבָרִים אֵלוֹ שְׂיִצְאוּ מִלֶּב צַדִּיק אוֹהֵב נְאֻמָּן נִכְנָסוּ לְלֵב דִּידוֹ וְכוּ עֲשֵׂה. וּמִבְּרִסְלָב שָׁב לְמֵאֵהֲלִיב וְיִשֵּׁר לְבִית הַמְּדַרְשׁ עַל הַתוֹרָה וְהַעֲבֹדָה, וְהַכָּל הָיָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר לוֹ מוֹהֲרֵנִי ז"ל, הַשְּׂמֵשׁ קִבְלוּ בְּסִבָּר פְּנִים פּוֹת וְקַרְבוֹ בְּכָל מִינֵי הַתְּקַרְבוֹת, וְאַחַר אִיזָה זְמַיִם בָּאוּ לְבַקְרוֹ אֲשֶׁתוֹ וְקַרְוֵבֶיךָ בְּצַעֲקוֹתֶיךָ וְטַעֲנוֹתֶיךָ, וְהוּא בְּאַחַת "הַשְּׂתִיקָה יָפָה". עֲבְרוּ עוֹד אִיזָה זְמַיִם וְכָל הָעִיר עִם עַנְיָן זֶה כְּמִרְקָחָה. עַד שֶׁכְּפָמָה מִמִּכִּירֵיו וְאוֹהֲבָיו נִתְעוֹרְרוּ לְרַחֵם עֲלָיו וְעַל בְּנֵי בֵּיתוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ מַעֲמַד

פרנסה, וקבצו סכום כסף ונסדו לאשתו מעמד בשוק עם מעט סחורה. והשם היה בעזרו שאשתו התחילה מעט מעט להצליח, והוא גם כן יצא לפעמים מבית המדרש לעזר לה, עד שהעסק הלך וגדול, עד שהיא נעשית אשת חל ממציאה כל הפרנסה ברוח, וגם סלוק החובות. והוא לפעמים יצא לעזר לה מעט ולבקר ספר החשבונות. ובכך כתב למוהרנ"ת ז"ל את כל זאת. ואשרי לו שזכה שעל ידו נתגלגל זכות גדול כזה:

בטולטשין היה אחד עקיבא מלמד. והיה בקי בש"ס ופוסקים ראוי להוראה, גם בקי בספרי אמת וספרי צדיקים, אבל גם בקי בספרי פלוסופיא חקירה ואפיקורסות עד שחבר אינה ספר לצנות מצדיקי הדור, אבל היה כאחד היראים בזקן ופאות ארכות. ואצל אנשי עירו היה נחשב לרא מלמד. פעם אחת היה בבירסלב, ונכנס למוהרנ"ת ז"ל בכדי לעשות לצנות מפל מה שיראה וישמע אצלו. ובכך בקש קדם כל ממוהרנ"ת ז"ל שיאמר לו דבר תורה. ואז אמר לו בשם רבנו ז"ל המאמר הקטן בלקוטי מוהר"ן אודות מה שהצדיק דורש את הבא אליו למצא אבדתו אם הוא רמאי כמו שכתוב "עד דרש אחיד" אותו. כששמע עקיבא זאת ונדע עד היכן דברי מוהרנ"ת ז"ל מגיעים, כשיצא ממוהרנ"ת ז"ל לא זה לבד שלא עשה שוב לצנות, אדרבא ספר כמה פעמים לאנשים מארע זו ושבח את מוהרנ"ת ז"ל. וזה הוא עקיבא מלמד שלמד אצלו מפרסם באנשי שלומנו הר' צבי פסח ז"ל מטולטשין מחתנו של הר' נחמן טולטשינער ז"ל, שעל ידו דיקא נתקרב הר' צבי הנ"ל לאנשי שלומנו. שפעם עוד בהיותו תלמידו אמר לרב עקיבא הנ"ל, עם מה שאתם אינכם מאמינים בהפעל שם טוב ז"ל, בזה אין אני אתכם בדעה אחת, ואני מאמין בהפעל שם טוב ז"ל. בזאת אמנם אני מסתפק לאיזו פת מהחסידיים להתקרב, ובכך שואל אני אתכם מה דעתכם על זה? השיב לו: אם להתקרב לכת החסידיים המבחר הוא פת "הברסלב"י. מאז נתקרב הר' צבי הנ"ל לאנשי שלומנו, וזכה להיות מחתנו של הר' נחמן טולטשינער תלמיד ומשמש מוהרנ"ת ז"ל, וזכה שעל ידו נדפסו איזו מספרי רבנו ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל בארץ ובחוץ לארץ. בנעוריו היה בארץ וחזר לחוץ-לארץ ולזקוניו חזר שוב לארץ, וחי ערף שנה. ובשנת תר"ע נפטר פה וישלם תפנה ותכונן במהרה בגמינו אמן ונצב"ה. עקיבא הנ"ל מחסרון פרנסה נתקרב להרב דוד'ל טאלנער, ובקש ממנו שייתן לו איזו מקום רבנות ונתן לו העיר דאבאנוע סמוך לאומין:

פעם אמר מוהרנ"ת ז"ל לאחד, אז דוא וועסט זיפען מיט איין אשה, און דוא וועסט מיר זאגן אז דוא ביסט איין עהרליכער יהוד – וועל איך דיר גלויבען. אבער ניט זיפען מיט אן אשה, און דוא וועסט מיר זאגען דוא ביסט איין הערליכער יהוד, וועל איך דיר גאר ניט גלויבן [כשתשב עם אשה ואתה תגיד לי שאתה יהודי כשר אבל לא לשבת עם אשה, ואתה תגיד לי שאתה יהודי כשר, אני לא אאמין לך כלל]. וכן נכדו הר' מיכלי ז"ל מטולטשין אמר לאחד שהיה שרוי בלא אשה, דוא ביסט דאך נישט קיין גוטער [אתה הרי לא טוב]. התורה מעידה "לא טוב היות האדם לבדו":

פעם אמר מוהרנ"ת ז"ל לאחד, איך גלויב אז [אני מאמין ש] אשרי איש שישמע למצותיה, און אויב דוא ביסט דאס – וואויל איז דיר [אם זה אתה – אשריך]:

אצל דודו של הר' נחמן טולטשינער הר' יודיל אחי אביו בהייסין, אחרי שיחה ארכה של מוהרנ"ת ז"ל עם אנשי שלומנו אודות התכלית, אמר המסקנא דיא וועלט איז נישט און מען קען זיא ניט בעקומען. תורה ועבודה איז אה און מען קען דאס זאה בעקומען [העולם הזה הוא לא, ואי אפשר לקבלו, תורה ועבודה זה כן ואפשר כן לקבלו]. וזאת שמע הר' נחמן הנ"ל בהיותו נער ונתפעל מזאת המסקנא עד שאצלו נעשה מסקנא להיות תמיד דבוק ומקרב למוהרנ"ת ז"ל. [בזה יש עוד לכתב מהשתלשלות

התקרבות ה'ר' נחמן הנ"ל. וזה סדר השתלשלות התקרבות ה'ר' נחמן טולטשינער ז"ל:
זקנו ה'ר' יצחק היה מאנשי רבנו ז"ל ולמדן מפלג. ובכן פעם אמר לו רבנו ז"ל אתה למדן, ובכן אמר לך
איין למדניש פשעטיל [פלפול למדני]. ולו אמר הפרוש שבלקוטי מוהר"ן על פסוק: "ויצענו כל העם וכו'
וישב משה את דברי העם" וכו'. בנו ה'ר' אברהם (שעל שמו נקרא ה'ר' אברהם זצ"ל) היה גם כן מקרב
לאנשי שלומנו, אבל לא כל כך, ואשתו הראשונה כשנפטרה השאירה לו שני יתומים קטנים ילדה וילד,
הוא ה'ר' נחמן טולטשינער ונשא לו אשה שניה. אחר זה בקרוב נפטר גם הוא (ואז היה ה'ר' נחמן ז"ל
כבן שמונה שנים) ונשארו היתומים הקטנים על האם החורגה, שהמה היו כמובן למשוי כבדה עליה,
והיא עוד אינה מחיבת להחזיקם. ובכן פאשר היו לר' אברהם הנ"ל עוד ארבעה אחים, ובכן מצאה לה
עצה להובילם לאחד מהאחים, הוא דוד היתומים. אבל לאיזה מהם שתובילם יטען שתובילם להשני,
וכן השני והשלישי. ובכן פאשר ידעה שבהייסעו יש אחד מהאחים ה'ר' יוסיל עליו השלום, והוא העשיר
שבהאחים סוחר ונכבד, ובכן הובילה אותם להייסעו וכונה השעה שתבא לשם בלילה. ותכף בבאה
להייסעו הלכה עם היתומים לבית ה'ר' יוסיל הנ"ל והושיבם על הפריזבע [מקום שיושבים הקבצנים]
ותצוה עליהם, בבקר מי שיגש אליכם וישאל אתכם מאין אתם? בני מי אתם? תאמרו האמת כמו
שהוא. ותכף נסעה לדרכה. וכן היה, בבקר כשיצא ה'ר' יוסיל הנ"ל מפתח ביתו וראה שני ילדים יושבים
על הפריזבע, וישאל אותם פני"ל והמה השיבו לו פהלכה והמה בני אחיו ה'ר' אברהם ז"ל. והבין דבר
מתוך דבר באין ברירה מה לו לעשות. ובכן הודיע זאת גם לשאר אחיו. ואחד מהם לקח לו את הילדה
ואצלו השאיר את הילד הנ"ל. ומחמת שה'ר' יוסיל הנ"ל משום שהיה טרוד בעסקיו גם היה ברחוק
מקום מאומאן, לא היה מהנוסעים התמידיים על ראש השנה לאומאן. ממילא יותר היה נמשך אחר
המתנגדים עד שפעלו אצלו להסיר הריקען [הכריכה] מעל ספר התפלות של מוהרנ"ת ז"ל. ובכל זאת
מחמת שמוהרנ"ת ז"ל בכל עת היותו בהייסעו היתה אכסניא שלו אצל ה'ר' יוסיל הנ"ל, היה מכרח
היתום הנ"ל לשמש את מוהרנ"ת ז"ל על פי פקדת דודו שהיה מקבל את מוהרנ"ת בכבוד גדול בביתו.
ובכל עת היותו אצלו היה מכבדו והדליק כמה נרות בלילה לכבודו, עד שפעם אמר מוהרנ"ת ז"ל,
שבית ה'ר' יוסיל יש לו הרחבת הדעת. וכשנסע מוהרנ"ת ז"ל לארץ ישראל היה גם כן עם דרכו
בהייסעו על פורים ואצלו אכל סעדת פורים במסבת אנשי שלומנו. ואז שמע ה'ר' נחמן הנ"ל המסקנא
הנזכר לעיל. ואחרי השיחה שלח אותו לשוק לקנות איזה דבר, וכך זמן הליכתו לשוק ספר שעשה קשר
במחשבתו להיות דבוק תמיד במוהרנ"ת ז"ל. וכך אחר כך סבב השם יתברך שדודו נתן לו אשה
בברסלב, וכמוכן היה תמיד אצל מוהרנ"ת ז"ל. אבל בזמן קצר אשתו ראשונה זו נעדרה, ולא ארד
הזמן ולקח לו אשתו השניה בטולטשין גם כן סמוך לברסלב. ורגלי היה הולך תמיד לברסלב
למוהרנ"ת ז"ל:

ר' נחמן בן ר' עוזר ספר, שמוהרנ"ת ז"ל לעת זקנתו הקפיד דיקא שלא יהיה לו יחידי על העפיר
שטיביל [בית עליה], ובחר בו כשהיה עוד נער ללון עמו. ובכמה פעמים התפאר בביתו שעכשו יזכה
לשמע תקוין חצות של מוהרנ"ת ז"ל ולראות עבודתו שלאחר חצות. ועשה במקונו בשכבו על מטתו עצר
את עצמו בכל כחו שלא לישן עד שעת חצות שמוהרנ"ת קם. ונגש אליו וכסה אותו באיזה בגד ושאל
אותו מדוע אינך ישן ותכף נפל עליו שנה וישן עד הבקר. וכן היה כמה לילות:
פעם הרגיש מוהרנ"ת ז"ל גדל מעלת התפלה ממאמר חכמינו ז"ל שהמלאך הממנה על התפלות צריך
להשביע כל תפלה שתגיע מעצמה למקומה למעלה, שגם הוא אינו יודע את מקום כל תפלה וכו':

פעם התאונו אחד לפני מוהרנ"ת ז"ל, שאין לו לתן מתנות להפלה. ונחם אותו מוהרנ"ת ז"ל בזה, שיעקב אבינו עליו השלום לא היה לו לתן מתנות לכלתו. אמר לו מה ענין יעקב אבינו אצלי שאז היה רזין עלאין. אמר לו גם עכשו יש רזין עלאין (נראה לעניות דעתי על פי דברי רבי אברהם ז"ל בעת הספור, מה דאיתא בלקוטי מוהר"ן שבכל מעשה ותנועת הצדיק אינו פשוט, ויש בו רזין עלאין. ובפרט אצל הקדוש ברוך הוא במעשיו ובהנהגותיו בפרטיות על כל פרט בכל רגע. וההפך רק בזה שכל צדיק לפי השגתו יודע מה מהרזין. ואנו הפשוטים אינם יודעים כלל:

מוהרנ"ת ז"ל אמר, מען דארף אין דער יונגענט אסאך האריווען מען זאל אויף דער עלטער זיין א פראסטער ערליכער יוד [בימי הנעורים צריך הרבה לעמול כדי שיהיה בעת הזקנה יהודי כשר פשוט]: אודות מה שמתחכם הבעל דבר, ומחמת חסרון ידיעה מקדם בתחבולותיו נופלים ברשתו, אמר פעם אחת מוהרנ"ת ז"ל אז איך ווייס שוין גא דאס אלעס (מה שכמעט כל העולם אינם יודעים) דרעהט דער בעל דבר מיט מיר גאר אנדערש [כיון שאני כבר בן יודע זאת, הבעל דבר מסובב עמי אחרת לגמרי]: גם כשהלבנה לא נראתה זכה כל כך ואף מבעד ענין קלוש קדש מוהרנ"ת פמובא בחיי מוהר"ן. ואמר איך פועל ביי זיך, אפלו דער נאך אז זי וועט ווערין לויטער זאל מיך ניט הארין [אני פועל בעצמי שאפילו אחר כך אם היא תהיה יותר ברורה שלא יהיה אכפת לי]. ופעם היה מעשה שקדש בענין קלוש, ואחר כך אמר לו אחד תראו שגזדככה, אמר לו איך האב אבער פריער מקדש גיווען [כבר קדשתי מקדם]. וכן הוא בשלחן ערוך שזרזיו מקדימין קדם לרב עם הדרת מלך. ומובא בחיי אדם: ר' יצחק ז"ל ישב לפני אביו מוהרנ"ת ז"ל בשבת קדש אצל השלחן ונשען בידו על השלחן. אמר לו מוהרנ"ת ז"ל בשבת זיצט מען גלייך [בשבת יושבים ישר]:

מוהרנ"ת ז"ל אמר, אברהם אבינו עליו השלום כשישב עם אנשים שקרבם תחת כנפי השכינה, היה אומר להם, תדעו שכל הארץ הזאת נחיל השם ותברך לזרעו. בן אני אומר לכם, תדעו כשיבא משיח צדקנו יהיה נעשה ושיבות זיצט מספרי רבנו ז"ל:

עוד אמר, איך זעה גאר אנדערש, איך קוק גאר אנדערש איך שמועס גאר אנדערש [אני רואה אחרת לגמרי אני מסתכל אחרת לגמרי אני משוחח אחרת לגמרי]: בעת המחלקת שלקחו מסעדה שלישית של שבת קדש את בני הנעורים לבית האסורים, ולא נתבהל אז מוהרנ"ת כלל, רק ספר ההתקרבות של רבי עוזר ז"ל מאומין:

בשנת ת"ר אמרו כמה מפרסמים שיבא אז משיח ומוהרנ"ת אמר שיבא קדם או אחר כך ולא בשנת ת"ר. כי משיח צדקנו יבא בהסח הדעת: ר' יצחק דב ז"ל אמר לעת זקנתו בכל מקום שפותח ספר רואה חדושים נראים:

אחד מאומאן בא למוהרנ"ת ואמר לו ששוחה בתפלתו זמן הרבה מחמת שהוא מכרח לחזר התבה כמה פעמים שאינו יכול לכוון מהר. אמר לו מוהרנ"ת, וכי עבודה אחת יש לך לעשות הלא כמה עבודות יש, אם אינך מרגיש תבה זאת תרגיש תבה אחרת. אם אינך תוכל להתפלל, תוכל לאמר תהלים או תפלות או עבודה אחרת:

ר' יעקיל מטשעהרין היה מקרב את גיסו. וגיסו היה מתמיד בלמוד, ור' יעקיל לא היה לו חשק ללמד כל כך. וכשהיה מספר מרבנו ז"ל, הלך גיסו מן הלמוד לשמע ספוריו. פעם אחת היה מרמה אותו שהתחיל לספר מרבנו ז"ל ובה גיסו, והשיאו לדבר אחר. והבין גיסו שמרמה אותו, ואמר לגיסו, יעקיל, זאת נדעת כי רבנו ז"ל רואה. ופעם אחת אמר רבנו ז"ל מיינע לייט זענין אלע ערליכע יודין און יעקיל

ווייל ניט זיין קיין ערליכער יוד בייסען איהם די הינד [אנשי הם כלם יהודים פשרים ויעקיל לא רוצה להיות יהודי פשר – שינשכיהו הכלבים] אחר כך פעם אחת נשכו כלבים :
פעם אחת, כששלח רבנו ז"ל את זלמן דער קליינער [הקטן] להחזיק מלובלין אודות ענין משיח, ושלחו ר' נתן ור' נפתלי קוויטלעך להחזיק על ידו, ונתפעל החוזה מהקוויטעל של ר' נפתלי יותר מר' נתן. וכשספרו זאת לרבנו ז"ל אמר הוא חוזה באשר הוא שם, כי ר' נפתלי היה מתפלל אז, ור' נתן ישן. ויש אומרים שהיה אז בבית הכסא :
פעם אחד נסע רבנו ז"ל בדרך עם ר' יצחק ליב ועוד אנשים. בדרך עשה רבנו ז"ל רעה, ושאל את אנשי שלומנו ראיתם מה שעבר, ואמרו לא. ושאל לר' יצחק ליב, ואמר הו, אני ראיתי את המראה. (ופעם אחת קנא אותו ר' נתן ואמר לו ר' יצחק ליב המראות שאתה רואה בתורה חשוב אתה ממה שאני רואה) ואמר שראית מת הוא גדול ששה פעמים מבואה. כי הלא רואין הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל :
מוהרנ"ת אמר וואויל דיא אוגין וואס האבין גיזעהן דעם רעביוס אויגין, און וואויל דיא אויגין וואס זעהן דיא אויגין [אשרי העינים שראו את העינים שרואים את העינים האלו]. ור' אברהם סיס וכו' מדור לדור :
כשחזרו מקבורת מוהרנ"ת ז"ל, נזדככו השמים וכל העם קדשו הלבנה פני הושע תלמידו של משה רבנו עליו השלום. עין התורה "קרא את הושע" בלקוטי מוהר"ן :
כשחזרו מקבורת מוהרנ"ת ז"ל, ולבם היה מלא דאגה מי יהיה אחריו המנהיג, וביניהם היה אחד מאנשי שלומנו, הר' נחמן פסח'ליס, והוא היה באמת חסיד וירא שמים, אבל טעות נזרקה בו שהוא מרשה למנהיג לאנשי שלומנו, לממלא מקום מוהרנ"ת ז"ל. ובכן היה מדבר אליהם אז דברי נחומים לבל ידאגו, וחי' לא יעזבם (ואינם יודעים אז כנאות). ואחר כשספר הר' נחמן טולטשינר ז"ל, שמוהרנ"ת ז"ל קדם הסתלקותו אמר, העקר התקשרות להצדיק. "לכו אל יוסף את כל אשר יאמר לכם תעשו". אמר על זה הר' נחמן פסח'ילס הנ"ל שפונת מוהרנ"ת ז"ל הוא עליו. ובכן התחיל להתגדל בדרך המפרסמים, ובנה לו בברסלב בית המדרש מיוחד בשבילו ובשביל איזה אנשים שנמשכו בטעות אחריו. וכו' בשנה זו נסע לארץ הקדושה, וחזר לביתו על ראש השנה. וכמוכן שבארץ ישראל השיג איזה מדרגה גבוהה וזכה למחין דגדלות. והוא היה יודע לתקע שופר, ובכן פעל אצל אנשי שלומנו שהוא היה הבעל תוקע שנה זו באומאן. בראש השנה עלה על הבימה לתקע, ואנשי שלומנו כבר היו במקוה וגמרו כל מה שאומרים קדם התקיעות, והוא זה עתה התחיל לומר הזהר שקדם התקיעות, ובאמת מעמק הלב בקול ובכי בדמעות שליש ומלה במלה, אבל מאחר שכל הצבור היו כבר מוכנים לשמע התקיעות, ועוד להם גבלות זמן רב עם תפלת המוסף כמנהג אנשי שלומנו באומן ביום הדין, ובפרט בדור הקודם. ובכן היה מטיל בזה על הצבור טרחה ותרה, ובכל זאת מאימת יום הדין לא נמצא אז מי שירחיב עז בנפשו להפריע לו שיברך ויתקע. ואפלו הר' נפתלי ז"ל שחי עוד אז, והוא היה אז הגדול והזקן שבאנשי שלומנו תלמיד רבנו ז"ל, והוא היה בטבעו קפדן, בכל זאת מאימת יום הדין שתק לדבר זה ולא אמר כלום. כלם סבלו והמתינו עד שגמר את אמירת הזהר, ברוך את הברכה, נתן על פיו את השופר מתחיל לתקע, ואין קול תקיעות. עשה כל הפעולות לזה ואי אפשר לו לתקע. עד שהצבור ראו ועל פי שלחן ערוך כבר כמעט גדול ההפסק מהברכות להתקיעות. ושם היה אחד מאנשי שלומנו הר' מאיר בלכער מברסלב וידוע הוא לאנשי שלומנו לתוקע אמן, על כן צוה עליו שילך לתקע. והוא היה למדן וידע שאין

מסרבין להצבור, ועלה על הבימה. ובגנע שנתן השופר לפיו התחיל לתקוע ותקע כל התקיעות עד גמירא. וכל אנשי שלומנו היו שבעי רצון. ומאז הנה כל מי חזי לבעל תוקע באומאן אצל אנשי שלומנו. בכל זאת לא נפל הר' נחמן פסח'ליס הנ"ל בדעתו, ואדרבא הגדיל עוד יותר בעיניו, והא ראיה שהשטן כל כך מתגרה עליו. בקצור אמרים שהנהלותיו בדרך המפרסמים הנה למורת רוח כמעט לכל אנשי שלומנו, ובפרט לאנשי אמונה בדעת. ובכן נמצאו אחרים שיזעו שאם הר' נחמן טולטשינר ז"ל יתחיל לרדפו יהיו דבריו נשמעים ולבטלו. ובכן פנו אליו ושאלו אותו מדוע הוא אדרבא שותק לזה, על זה אמר להם אתם יודעים שאלקים בקש את הנרדף ואפלו צדיק רודף את הרשע. בארעכינט אייד וועל אייד זיין דער רודף און ער דער נרדף, אייד פארגיו איהם גאר ניט אז אייד זאל זיין דער רודף און ער דער נרדף [תחשבו לעצמכם אני אהיה הרודף והוא יהיה הנרדף, אני רוצה לתת לו זכות זו שהוא יהיה הנרדף ואני הרודף]. סוף דבר שעם הזמן מאליו נעשה בטל ומבטל. ולבד הטעות הנה הנה באמת חסיד וירא שמים, וכבר אמר רבנו ז"ל היצר הרע של הכשרים בנדאי הוא דבוק – והאמת קים לעד :